

223543 II

223543 | II MF

Fl II 1 s. 457 on 11486

De titulis decretalium

Excep. id est exceptionibus
 Prescrip. i. prescriptionibus
 Sen. z re. i. i. sententia z re iudicata
 App. i. appellatōibus recusatōibus z
 relationibus
 Peregr. i. pegrinantibus
 Confir. vii. i. i. pfirmatōe vili vel inutili
 Tituli tercii libri

Vi. et ho. cle. id est

de vita z honestate clericorū
 Cohab. cle. z mu. i. cohabitātōe clericorū
 z mulierum
 Cle. cōiū. i. clericis coniugatis
 Cle. nō resi. i. clericis nō residentib⁹ in
 ecclia vel p̄benda
 Preben. i. p̄bendis z dignitatibus
 Cle. egro. i. clerico egrotante vel debi-
 litato
 Insti. i. institutōibus
 Conces. p̄. i. concessione p̄bende vel ec-
 clesie nō vacantis
 Ne se. va. i. ne sede vacante alqd inouet
 His que fi. a p̄. i. his que fiunt a p̄latib⁹ si-
 ne consensu capituli
 His que fi. a ma. i. his que fiunt a ma-
 iori parte capituli
 Ut ec. bene. i. ecclesiastica bñficia sine di-
 minutōe conferant
 Re. ec. nō al. i. reb⁹ ecclie nō alienādis.
 Preca. i. p̄caro vel p̄caris
 Cōmo. i. p̄modato Depo. i. deposito
 Emp. z ven. i. emptōe z venditōe
 Lo. z conduc. i. locato z p̄ducto.
 Re. p̄mu. i. rerum p̄mutatōe
 Feu. i. feudis
 Pigno. i. p̄pignōib⁹ z alijs cantōnib⁹
 Fideius. i. fideiussozibus
 Solu. i. solutōibus
 Dona. i. donatōibus
 Pecū. cle. i. peculio clericorū
 Testa. i. testis z vltimis voluntatibus
 Suc. ab intest. i. successiōib⁹ ab intestato
 Sepul. i. sepulturis
 Parroch. i. parrochijs z alienis parro-
 Deci. i. decimis z oblatōib⁹.

Reg. i. reglarib⁹ z trāsētib⁹ a i. fligloz
 Cōuer. cōiū. i. p̄uersione cōiugatorum
 Cōuer. inf. i. cōuersione infidelium
 Vo. i. voto z voti redemptiōe
 Sta. mo. i. statu monachorū z canoni-
 corū regularium
 Relig. do. i. religiosis domibus vt epi-
 scopo sint subiecte.
 Capel. mo. i. capellis monachorum et
 aliorū religiosorū
 Iurepa. i. iure patronatus.
 Cēsi. i. censib⁹ exactiōib⁹ z pcuratōib⁹
 Cōse. ec. i. cōsecratōe ecclie vel altaris
 Cele. mis. i. celebratōe missarū z sacro
 eucharistie z diuinis officijs.
 Bap. i. baptismo. z eius effectū
 P̄es. nō bap. i. p̄sbio nō baptizato
 Cūsto. eucha. i. custodia eucharistie cri-
 smatis z aliorū sacrorū
 Reli. z ve. san. i. reliquijs z veneratōe
 Ob. se. i. obseruatōe ieiuniorū
 Pur. p̄par. i. purificatōe post partū.
 Ec. edi. i. ecclijs edificādis vt repandis
 Immu. i. imunitate. alias emūitate ec-
 cliarū cūmigerorū z rex ad eas p̄tinetiū
 Ne cle. vel mo. i. ne clerici vel mōachi
 secularib⁹ negocijs se immisceāt
 Tituli quarti libri

Spon. et matr. id

est sponsalibus z matrimonijs
 Despō. i. p̄u. i. desponsatōe impuberū.
 Clā. despō. i. clādestina desponsatōe.
 Spon. du. i. sponsa duorū
 Condi. ap. i. cōditōib⁹ appositis in de-
 sponsatōe vel alijs cōtractib⁹
 Qui cle. vel vo. i. q̄ clerici vel vouētes
 matrimoniū contrahere p̄t
 Eo q̄ dux. i. ma. i. eo q̄ duxit in m̄rimo-
 nium quā polluit p̄ adulterium
 Con. lepro. i. coniugio leprosorū
 Coniū. ser. i. coniugio seruorū
 Na. ex li. ven. i. nat⁹ ex libero ventre
 Cog. sp̄i. i. cognatōe sp̄iali
 Cog. le. i. cognatōe legali
 Eo q̄ cog. p̄an. vx. sue. i. eo q̄ cognouit
 b

De titulis decretalium

consanguinitas uxoris sue.
Eosan. ras. i. consanguinitate et affinitate.
Frig. et male. i. frigiditas et maleficiis et
impotentia coeundi.
Ma. co. edic. ec. co. i. matrimonio et edi-
ctu ecclesie contracto.
Qui si. sint le. i. qui filij sint legitimi.
Qui ma. ac. pos. i. qui matrimonium accusa-
re possunt. vel illud testificari.
Diuor. i. diuorij.
Dona. in. vi. et. vii. et de dote. i. de dona-
tionibus inter virum et uxorem. et de dote per
diuorium restituenda.
Se. nup. i. secundis nuptijs.
Tituli qui in libri.

Accu. i. accusatio

nibus inquisitionibus et denunciationibus.
Calum. i. calumniatoribus.
Simo. i. simonia. et ne aliquid per spiritualibus
exigat vel permittat.
Ne pla. vi. su. i. ne fratres vices suas vel ec-
clesias annuo censu alij cedant.
De magi. i. de magistris et ne aliquid exi-
gat per licentia docendi.
Iude. i. iudeis et saracenis et eorum filiis.
Here. i. hereticis et manicheis.
Scisma. i. schismaticis.
Apost. i. apostatis et reuerantibus ba-
ptisma.
His qui. fi. oc. i. his qui filios occiderunt.
Infan. et lang. ex. i. infan. ibus et languis
dis expositis.
Homici. i. homicidio voluntario vel ca-
suali.
Cle. pug. in du. i. clericis pugnantibus in
duello.
Bali. et sagit. i. balistariis et sagittariis.
Adult. i. adulterio et stupro.
Rapto. i. raptoribus incendiariis et viola-
toribus ecclesiarum. Fur. i. furtis.
Vsu. i. usuris.
Cri. fal. i. crimine falsi.
Sortil. i. sortilegijs.
Collu. dere. i. collusionem detegenda.

Delic. pu. i. delictis puerorum.
Cle. vena. i. clerico venatore.
Cle. pcus. i. clerico percussore.
Male. i. maledictis.
Cle. excō. i. clerico excommunicato interdicto
vel deposito ministrante.
Cle. nō or. i. clerico non ordiato ministrante.
Cle. p sal. p. i. clerico per saltum promotus.
Eo qui fur. or. su. i. eo qui furtive ordinem
suscepit.
Exces. p. i. excessibus platorum in subditos.
No. op. nū. i. nuntiis operis nuntiatio.
Prinile. i. privilegij et excessibus pri-
uilegiatorum.
Pur. ca. i. purgatione canonica.
Pur. vul. i. purgatione vulgaris.
In iu. i. iniuriis et damno dato.
Pen. i. penis.
Pe. et re. i. penitentibus et remissionibus.
Sen. ex. i. senia excommunicationis.
Ver. sig. i. verborum significatio.
Re. lu. i. reuolus iuris.

De premissis

rubricis decretalium abbrevia-
tis et extensis ut eo melius me-
ri teneant. sequuntur versus de eisdem fin-
ordinem.
Prima suprema fides statuit. scribitque se
nescit.
Postulat electus translatus auctor et
vltus.
Inde renūcio suppleto ipsoque scrutator.
Ordo resignatus. etas viginti sacramentis.
Filius et seruus obnoxius et victatus.
Hinc bigamus clerus peregrinus et archi-
leuita.
Archisacer. primas sacris custos vice-
fungens.
Delegatus legatus. iudex ex ordine clericorum.
Iudicium officium maior pars pacta sequuntur
Transigo postulo. pcuro vel syndicus
esto.
Hinc meus integrat. alienat arbitrium
dat.

De titulis extensis

Judicium forusq3

libellas mutua poscens.
Litē prestatus sine q̄ nō facispe testes.
Iuro dilatis ferijs ex ordine nosco.
Plus peto de cā spoliatus restituēd⁹.
Est dol⁹ ē missus lis pēdēs atq3 seq̄ster.
Cōfessusq3 pbo testis testes q3 cogo.
Instruo p̄sumo ius iurās excipiendo.
Prescribo sentēto puoco pgoq3 firmo

Diuus honor cle-

rus habitās clerusq3 iunctus.
Nō residēs dignus eger vel debilitat⁹.
Instituto pcedendo ne sede vacante.
Et sine cōsensu maior ps nō minuatur.
Eccie res atq3 p̄caria cōmodo pono.
Vendo loco muto ferdū pignusq3 ca
pendo.
Aliq3 fideiussor soluit dat peculior.
De testamētis etiā succedo sepultis.
Parochijs decimis vult reglā religiof
Cōiunx cōuersus inuid⁹ vota redemit.
Inde status monachi de. nus atq3 ca
pella loco.
Iure patronatus de cēsib⁹ ara sacrata.
Missaq3 baptism⁹ quo nō est p̄sb. vsus
Eucharistia reliquit sciantia pura.
Edes imunes seclī fuge clerice merces

Sponsus et impu-

bes clādestina sponsa vuor.
Conditio vouēs q̄ polluit atq3 leproius
Seru⁹ natis sequit cognatio duplex
Post p̄sanguinea p̄sanguinei gelidior
Cōiugiu vetitū sequit. Legitimi sunt.
Accusare queit diuortia dona scda.

Accensatio siue ca-

lumnia simonialis.
Prelati rabi iudeus hereticusq3.
Schismaticus apostatic⁹ natos p̄mētes
Infans exposit⁹ homicida tomeamta.
Hinc clerus pugnans post hoc quoq3
sagittat adulter.

Eccie raptor sequit fur. hinc et vsura.
Falsari⁹ foris colludēs crimō pueror.
Elerus venator p̄cussor maledicusq3.
Elericus depositus q̄ nō ē ordo mister.
Salt⁹ furtiu⁹ excessus opusq3 nouellū.
Lex p̄inata subit⁹ sequit purgatio du
plex.

Iniurie penesq3 remissio p⁹ anathema.
Verbor⁹ signi sequit p⁹ regula iuris.

Hi sunt sp̄ales versus de rubricis de
cretaliū fm ordinē suū. vt supra tactū
est vbi dicebat d̄ decretalibus. c. lxxv.
sunt rubrice seu tituli.

Sunt aut capitula in decretalib⁹ tris
millia minus. xvij. Versus. His centū
tituli sed q̄ndenos remouebis. Sūt de
cretales ter mille abiq3 notent bis.

Remissis titulis

p seu rubricis decretalinz abbre
uiatis et extensis non inspecto
ordinē alphabeti. h̄ eo ordinē q̄ ponūt
in decretalibus. et p̄missis versibus de
eisdē fm ordinē vt eo melius mente te
neant. Sequunt nūc ijdē tituli siue ru
brice decretaliū extensi p ordinē alpha
beti fm ordinē libror⁹ eos p̄nentiū
ordinati vt lector iuris si indignerit et
tius inueniendo quēlibet illoꝝ recur
rat ad eos.

Tituli libri decretaliū.

Auctoritate et visu

pallij. li. j. tit. viij.
Alienatione iudicij autandi causa sa
cti. li. j. tit. xj.
Arbitris. l. j. tit. xliij.
Appellatōibus recusantib⁹ et relatōn
bus. l. ij. tit. xxviij.
Accusatōibus inquisitōibus et denun
ciatōibus. l. j. tit. j.
Apostatis et reuerantibus baptism⁹.
li. v. tit. ix.
Adulterijs et stupro. l. v. tit. vi.
Bigamis nō ordinādis. l. j. tit. xxiij.

De titulis extensis

Baptismo ⁊ eius effectu. l. iij. t. xliij.

Constitutionibus

li. j. t. ij.

Cōsuetudine. li. j. t. lliij.

Corpe viciatis nō ordinādis. l. j. t. xx.

Clericis pegrinis ⁊ eis nō sine lris rect
piendis. li. j. t. xxij.

Causa possessionis. l. ij. t. xij.

Confessis. li. ij. t. xvij.

Confirmatōe vili. l. ij. t. liij.

Cohabitatōe clericorū ⁊ mltēz. l. iij. t. ij.

Clericis cōiugatis. li. iij. t. iij.

Clericis nō residentib⁹ in eccia vel pbe
da. li. iij. t. liij.

Clerico egrotāte ⁊ debilitato. li. iij. t. vi.

Cōcessiōe pbeinde vel eccie nō vacan
tis. l. iij. t. viij.

Cōmodo. l. iij. t. xv.

Cōuersione cōiugatoz. l. iij. t. xxij.

Cōuersione infidelitū. l. iij. t. xxij.

Capellis monachorū ⁊ alioz religioso
rū. li. iij. t. xxvij.

Censibus exactōibus ⁊ pcuratōibus.
li. iij. t. iij.

Cōsecratōe eccie vel altaris. li. iij. t. xl.

Celebratōe missaz ⁊ de sacro eucharis
tie ⁊ diuinis officiis. li. iij. t. xli.

Custodia eucharistie ⁊ crismatis ⁊ alio
rū sacroz. li. iij. t. xliij.

Clandestina desponsatōe. li. iij. t. iij.

Cōditōibus apposis in despōsatōe v
alijs cōtractibus. l. iij. t. v.

Cōtingio leprosoz. l. iij. t. viij.

Cōtingio seruoꝝ. li. iij. t. ix.

Cognatōe spūali. li. iij. t. xij.

Cōsanguinitate ⁊ afinitate. l. iij. t. xliij.

Calūniatoꝝ. l. v. t. ij.

Clericis pugnantibus in duello. l. v. t.
xliij.

Collusiōe. l. v. t. xxij.

Clerico venatore. li. v. t. xxxliij.

Crimine falsi. l. v. t. xx.

Clerico pcssore. l. v. t. xxv.

Clerico maledico. l. v. t. xxvj.

Clerico excōicato vel deposito vel inf
dico ministrāte. l. v. t. xxvij.

Clerico p saltū pmo. l. v. t. xxx.

Dilationibus

li. j. t. t.
viiij.

Dolo ⁊ cōtumacia. li. ij. t. xliij.

Deposito. l. iij. t. xvj.

Donatōibus. l. iij. t. xxxij.

Decimis ⁊ primitijs. l. iij. t. xxx.

Despōsatōe impuberū. l. iij. t. ij.

Diuorij. l. iij. t. c. xx.

Donatōib⁹ inter virū ⁊ vxorē ⁊ d dote
post diuortū restituenda. l. iij. t. xxi.

Delicto pueroꝝ. l. v. t. xliij.

Electione ⁊ electi

ptate. li. j. t. vj.

Erate ⁊ qualitate in ordine pficiēdoꝝ.
li. j. t. xliij.

Eo q̄ mittit in possessionē causa rel ser
nande. li. j. t. xv.

Exceptōibus. l. ij. t. xxv.

Ecclesiastica beneficia sine dīminutōe cō
ferāt. l. iij. t. xij.

Emptione ⁊ venditōe. l. iij. t. xvij.

Ecclesijs edificandis vel repandis. li.
iij. t. xviij.

Emunitate ecciaz cimiterij ⁊ reruz ad
eas pinentiū. l. iij. t. xlix.

Eo q̄ duxit in mīfimoniū quā polluit p
adulteriū. l. iij. t. vij.

Eg q̄ cognouit p sanguineā vxoris sue
vel sponse. l. iij. t. xij.

Eis q̄ filios occidit. l. v. t. x.

Eo q̄ furtive ordies suscepit. l. v. t. xxx.

Excessib⁹ plateꝝ in subditos. l. v. t. xxxi.

Filijs psbyteroz.

li. j. t. xvij.

Foro cōpetenti. l. ij. t. ij.

Ferijs. l. ij. t. ix.

Fide instrumentoz. l. ij. t. xxij.

Feudis. l. iij. t. xx.

Fideiussoribus. l. iij. t. xxij.

Frigidis ⁊ maleficiatis. l. iij. t. xv.

Furtis. l. v. t. xvij.

De titulis extensis

Falsarijs. l. v. t. xx.

His que vi metus

ne causa sunt. l. j. t. xl.

His que sunt a plato sine consensu capituli. l. iij. t. x.

His q̄ sunt a maiorē pte capituli. l. iij. t. xx.

Hereticis. l. v. t. viij.

Homicidio voluntario vel casuali. li. v. t. xij.

In integꝝ restitutiōe

l. i. t. xl.

Judicijs. l. ij. t. j.

Juramento calumnie. l. ij. t. vij.

Jurejurando. l. ij. t. iij.

Institutiōibus. l. iij. t. viij.

Jure patronatus. l. iij. t. xxxviij.

Judeis et saracenis et eoz fuis. l. v. t. vi.

Infantib⁹ et lāguidis expositis. l. v. t. xj.

Iniurijs et dāno dato. l. vj. t. xxxvj.

Libelli oblatione

li. ij. t. iij.

Litis cōtestatōe. l. ij. t. xlv.

Locato et cōducto. l. iij. t. xvij.

Maioritate et obe-

dientia. li. j. t. xxxiij.

Muris petitiōibus. l. ij. t. iij.

Mononio p̄cto et interditiōe ecclesie.

li. iij. t. xvj.

Magistris et ne aliqd exīgat p̄ licentiā docendi. l. v. t. v.

Maledictis. l. v. t. xxxvj.

Nato ex libero vē-

tre. l. iij. t. xx.

Nō ordinato ministrāte. l. v. t. xxxviij.

Nouū opis nūciarōe. l. v. t. xxxij.

De clericis vel monachi secularibus ne

socijs se imisceāt. l. iij. t. l.

De plati vices suas alijs pcedāt s̄b an

nno censu. l. v. t. iij.

De sede vacāte aliqd inouet. l. iij. t. viij.

Ordinatis ab ep̄o

q̄ renūciauit ep̄atui vel excōicato. li. j. titulo. xliij.

Obligatis ad rōgnia ordinandis vel nō li. j. t. xix.

Officio archidiaconi. l. j. t. xliij.

Officio archiep̄sc̄bi. l. j. t. xliij.

Officio p̄micerij. l. j. t. xxxv.

Officio sacriste. l. j. t. xxxvj.

Officio custodis. l. j. t. xxxvij.

Officio vicarij. l. j. t. xxxviij.

Officio vel p̄tate iudicis delegari. lib. j. t. xxxix.

Officio legati. li. j. t. xxx.

Officio iudicis ordinarij. l. j. t. xxxj.

Officio iudicis. l. j. t. xxxij.

Ordine cognitiōnū. l. ij. t. x.

Observantia ieiuniorū. l. iij. t. xlvj.

Postulatione

Pactis. li. j. t. xxxv.

Postulando. l. j. t. xxxvij.

Procuratoribus. l. j. t. xxxviij.

Plus petitiōibus. l. ij. t. xj.

Probatōibus. l. ij. t. xix.

Presumptōibus. l. ij. t. xliij.

Prescriptōibus. l. ij. t. xxxvj.

Peregrinantibus. li. ij. t. xix.

Prebendis et dignitatib⁹. l. iij. t. v.

Precarijs. l. iij. t. xliij.

Pignozib⁹ et alijs cautōib⁹. l. iij. t. xxxij.

Peculto clericoz. l. iij. t. xxxv.

Parochijs et alijs parochianis. lib. iij. t. xxxix.

Presbytero nōdū baptisato. l. iij. t. xliij.

Purificatōe p̄partū. l. iij. t. xlvij.

Puilegijs et excessibus puilegiato

rū. l. v. t. xxxiij.

Purgatōe canonica. l. v. t. xxxliij.

Purgatōe vulgari. l. v. t. xxxv.

Penis. l. v. t. xxxviij.

Penitētijs et remissiōib⁹. l. v. t. xxxviij.

Qui clerici vel vo-

uētes m̄fionij p̄bere p̄nt. l. iij. t. vj.

De titulis extensis

Qui filij sint legitimi. l. iij. t. xvij.
Qui infamoniu accusare pnt vel testifi
cari. l. iij. t. xvij.

Prescriptis. l. j. t. iij.

Restitutioe. l. j. t. ix.
Rebus eccie alienadis vl no. l. iij. t. xlij
Restitutioe spoliatoz. l. ij. t. xlij.
Rerū pmutatioe. l. ij. t. xix.
Regularib⁹ z trāseūtib⁹ ad religionem
l. iij. t. xxxj.
Religiosis domib⁹. l. iij. t. xxxvj.
Reliquijs z veneratioe scōz. l. iij. t. xlv
Raptorib⁹ z incēdiarijs z violatoribus
ecciarū. l. v. t. xvij.
Regulatio iuris. l. v. t. iij.

Summa trinitate

z fide catholica. l. j. t. j.
Supplēda negligētia platoz. l. j. t. x.
Scrutinio in ordiatōe faciēdo. l. j. t. xij
Sacra vinctōe. l. j. t. xv.
Sacramētis iterandis vl nō. l. i. t. xvi.
Seruis nō ordinadis. l. i. t. xvij.
Sindico. l. i. t. xxxix.
Sequestratioe possessionis z fructuuz.
l. ij. t. xvij.
Snia z re iudicata. l. ij. t. xxvij.
Solutioibus. l. iij. t. xxij.
Successionib⁹ ab intestato. l. iij. t. xxvij
Sepulturis. l. iij. t. xxvij.
Statu mōachoz. l. iij. t. xxv.
Sponsalib⁹ z mrimonijs. l. iij. t. f.
Sponsa duoz. l. iij. t. iij.
Secūdis nuptijs. l. iij. t. xxi.
Symonia, z ne aliquid exigat vel pro
mittat. l. v. t. iij.
Scismaticis z ordiatis ab eis. l. v. t. vij
Sagittarijs z balistarijs. l. v. t. xv.
Porilegijs. l. v. t. xij.
Sententia excoicationis z solutioe. l.
v. t. xxxix.

Translatione epi

vel electi. l. j. t. vij.
Tipibus ordinationū z qualitate ordi-

nandoz. l. i. t. xi.

Treuga z pace. l. i. t. xxxij.

Transactionibus. l. i. t. xxxvi.

Testibus z attestacionibus. l. ij. t. xx.

Testibus cogēdis. l. ij. t. xxi.

Testamentis z vltimis voluntatibus.
l. iij. t. xxvi.

Torneamentis. l. v. t. xij.

Et ecciastica be-

neficia sine diminutioe pferat. l. iij. t. xij
Et lite nō prestata nō pcedat ast testiu
receptioem. vel ad diffinitiuam sniam.
l. ij. t. vi.

Et lite pendente nil innotet. l. ij. t. xvi

Vita z honestate clericoz. l. iij. t. f.

Voto z voti redēptioe. l. iij. t. xxxij.

Vsuris. l. v. t. xix.

Verboz significatioibus. l. v. t. xl.

In sexto aut libro

sunt rubrice pauciores, vtz circa. lxx.
Et in clementinis adhuc pauciores. vi
delitz. xlviij. Capitula scire cupiens it
his duobus mox numerabit. magis p
seco qd cōtineant attendēdū ē qd quot
sint. Et aut facilliter sciunt in versu
bus pmissis q rubrice decretaliū essent
in sexto z que in clementinis desup si
gnande eēt cū rubro. vi. in sexto. z. vij
in clementinis. quod aliquo labore fieri
posset illū ad remouendū tituli sine ru
brice libri sexti z clementinarū. Neque
ter sequunt vti in eisde posire sint libris
nō inspecto ordine alphabeti. Et pmo
tituli sine rubrice primi libri sexti libri
decretalium.

Tituli pmi libri sexti libri decretaliū

De summa trini-

tate z fide catholica.

De cōstitutioibus.

De rescriptis.

De cōsuetudine.

De postulatōe platoz.

De titulis sexti libri

De electōne ⁊ electi p̄tate.
De renūciatōne.
De supplenda negligētia p̄latorū.
De sp̄ibus ordinū ⁊ qualitatibus ordi-
nandoy.
De filiis p̄sbyteroy ordinādis an non.
De officio vicarij.
De officio ⁊ p̄tate iudicis.
De officio ⁊ p̄tate iudicis delegati.
De officio legati.
De officio iudicis oīānarij
De maioritate ⁊ obedientia.
De pacis.
De procuratoribus.
De his q̄ vīl metusue cā sunt.
De restitutōe in integrū.
De arbitris.

Tituli secūdi libri sexti libri decretaliū.

De iudicijs.

De foro cōpetenti.
De litis cōtestatōe.
De iuramento calūnie.
De restitutōe spoliatorū.
De dolo ⁊ cōtumacia.
De eo qui mittit in possessionez cā rel-
seruande.
De lite pendente nil innouet.
De cōfessis.
De testibus ⁊ attestatōibus.
De iureiurando.
De exceptōibus.
De p̄scriptōibus.
De snia ⁊ re iudicata.

De appellatōib⁹ ⁊ cūsatōib⁹ ⁊ relatōib⁹

Tituli terciū libri sexti libri decretaliū

De vita ⁊ honesta

te clericoy.
De clericis cōiugatis.
De clericis non residētib⁹ in ecclesia
vel p̄benda.
De p̄bendis ⁊ dignitatibus.
De clerico egrotāte vel debilitato.

De institutōibus.
De p̄cessione p̄bēde vīl eccie nō vacāz.
De sede vacante aliqd innonet.
De rebus eccie nō alienandis.
De sepulturis.
De decimis p̄mitijs ⁊ oblatōibus.
De regularib⁹ ⁊ trāsētib⁹ ad religiōē
De voto ⁊ voti redemptōe.
De statu monachoy ⁊ canonicoy re-
gulariū.
De iure patronatus.
De cōsecratōe eccie vel altaris.
De reliquijs ⁊ veneratōe sanctorū.
De imunitate eccie cymiteriory ⁊ rerū
ad eas p̄tinentiū.
De clerici vel monachi negotijs secu-
laribus se immisceant.

Tituli q̄rti libri sexti libri decretaliū.

De sponsalibus ⁊

matrimonijs.
De desponsatōe impuberū.
De cognatōne spūali.
Tituli q̄nti libri sexti libri decretaliū.

De accusationib⁹

inquisitōibus ⁊ denunciatōibus.
De hereticis ⁊ manicheis ⁊ eoz suis.
De scismaticis.
De homicidio voluntario vel casuali.
De excessibus p̄latorū in subditos.
De p̄uilegijs ⁊ excessib⁹ p̄uilegiatorū.
De iurijs ⁊ damno dato.
De penis.
De penitētijs remissionibus.
De sententia excommunicatōis.
De verborū significatōe.
De regulis iuris.

Positis titulis qui

q̄ libroy libri sexti p̄nt p̄nter ponit in
libris nō inspecto alphabēti ordine. po-
nant iīdē tituli siue rubrice p̄fatorū li-
broy libri sexti sū ordinem alphabēti.
vt a lectoribus citius inueniri valeāt.

De titulis sexti libri

Tituli siue rubricae libri sexti decre-
taliū

Arbitris libro. i. ti

titulo. xxiij.
Appellatōnibus recusatōnib⁹ et relati-
onibus. li. ij. ti. xv.
Recusatōnibus inquisitiōnibus et de-
nunciatiōnibus. li. v. ti. j.
Bigamis li. j. ti. xj.
Constitutōnibus. li. j. ti. ij.
Consuetudine. li. j. ti. iij.
Confessis libro. ij. ti. ix.
Clericis cōiugatis li. iij. ti. ij.
Clericis nō residentibus in ecclia vel
p̄benda. li. ij. ti. iij.
Clerico egrotāte vel debilitato. l. iij. t. i.
Concessione p̄bende vel ecclie non va-
cantis. li. iij. ti. vij.
Cōsecratōe ecclie vel altar⁹. li. iij. ti. xix.
Cognatōne spūali. li. iij. ti. iij.
Dolo et p̄sumacia. li. ij. ti. vj.
Decimis p̄mitijs et oblatōnibus. lib.
iij. titu. xij.
Desponsatōne impuberū. li. iij. ti. ij.
Electōne et electi potestate. li. j. ti. vj.
Eo qui mittit in possessiones causa rei
seruande. li. ij. ti. vij.
Exceptōnibus. li. ij. ti. xij.
Excessib⁹ p̄latorū in subditos. l. v. t. v.
Filijs p̄sbyterorū ordinandis vel nō.
li. j. ti. x.
Foro competent. li. ij. ti. ij.
His q̄ vi metusue cā fiūt. li. j. ti. xx.
Heretic⁹ et m̄schels et eorū fuis. l. v. t. ij.
Homiciid⁹ voluntari⁹ vel casuali li-
bro. v. titulo. iij.
Iudicijs. li. ij. ti. j.
Iuramēto calūnie. li. ij. ti. iij.
Iureiurando. li. ij. ti. xj.
Institutiōnibus. li. iij. ti. vj.
Iurepatronatus. li. iij. ti. xvij.
Immunitate eccliarū cōmisteriorū et rez
ad eas p̄tinentiū. li. iij. ti. xx.
Intarjs et damno dato. li. v. ti. vij.

Litis contestatōne. li. ij. ti. iij.
Majoritate et obia. li. j. ti. xvij.
De sede vacante aliquid innouetur. li.
iij. ti. viij.
De clericis vel monachi secularib⁹ ne-
gocijs se immisceant. li. iij. ti. xj.
Officio vicarij. li. j. ti. xij.
Officio et p̄tate iudicis. li. j. ti. xiiij.
Officio et potestate iudicis delegati. li
bro primo ti. xiiij.
Officio legati li. p̄ti. xv.
Officio iudicis ordinarij. li. p̄. ti. xvj.
Postulatōne p̄latorū. li. p̄. ti. v.
Pactis libro p̄. ti. xvij.
Procurationibus li. p̄. ti. xix.
P̄scriptiōnibus libro sc̄do. ti. xiiij.
P̄bendis et dīnitatib⁹. li. iij. ti. iij.
P̄uilegijs et excessibus p̄uilegiato-
rum. libro. v. ti. vj.
Penis libro quinto ti. viij.
Penitētijs et remissionib⁹. li. v. ti. ix.
P̄scriptis libro p̄. ti. iij.
Renunciatō. li. p̄. ti. viij.
Restitutōne in integrū. li. p̄. ti. xxi.
Restitutōne spoliatorū. li. ij. ti. v.
Rebus ecclie nō alienādīs. li. iij. ti. ix.
Rerum p̄mutatōne. li. iij. ti. x.
Regularibus et transennib⁹ ad religi-
onem. libro tercio ti. xiiij.
Reliquijs et veneratōne sanctorum. li-
bro tercio ti. xix.
Regulis iuris. libro. v. ti. xij.
Summa trinitate et fide catholica. lib.
primo titulo primo.
Supplēda negligētia p̄latorū. l. j. t. viij.
Sententiā et re iudicata. li. ij. ti. xiiij.
Statu monachorum et canonicorum
regularium. libro. iij. ti. xvj.
Sponsalib⁹ et matrimonijs. li. iij. ti. j.
Scismaticis. libro p̄. ti. iij.
Sententia excommunicatōis suspensi-
onis. interdicti et solutiōis. li. v. ti. x.
Temporibus ordinum et qualitatibus
ordinandorum libro p̄. ti. ix.
Testibus et attestatōnib⁹. l. iij. ti. x.

De titulis clementinarum

Testamentis et ultimis voluntatibus
libro tercio ti. xj.

Ut lite pendente nil innouetur. libro
scdo. titulo. viij.

Vita et honestate clericorum. li. iij. ti. j.

Doto et voti redemptione. li. iij. ti. xv.

Verborum significacione. li. v. ti. xj.

Nota in libris libri

sexti decretalium sunt tituli siue rubricae. lxx.

In primo libro. xxi.

In secundo. xv.

In tercio. xix.

In quarto. iij.

In quinto. xij.

Sequuntur tituli siue rubricae Clementinarum: ut in libris earum interpositi sunt ordine alphabeti non inspecto

Tituli primi libri Clementinarum

De summa trinitate et fide catholica

De re scriptis

De electione et electi potestate

De renunciationibus

De suppleda negligentia prelatorum

De etate et qualitate in ordine preficendorum

De officio vicarii

De officio et potestate iudicis delegati

De officio iudicis ordinarii

De procuratoribus

De in integrum restitutione

Tituli secundi libri Clementinarum.

De iudicijs.

De foro competenti

De causa possessionis et proprietatis

De dolo et contumacia

Ut lite pendente nil innouetur

De sequestratione possessionum et fructuum

De probationibus

De iureiurando

De exceptionibus.

De sententia et re iudicata

De appellacionibus et recusacionibus et relacionibus
Tituli tercij libri.

De vita et honesta

te clericorum.

De prebendis et dignitatibus

De concessione prebende vel ecclesie non vacantis

De rebus ecclesie non alienandis

De rerum permutatione

De testamentis et ultimis voluntatibus

De sepulturis

De decimis et primitiis et oblationibus

De regularibus et transuentibus ad religionem

De statu monachorum et canonicorum regularium.

De religionis domibus. ut episcopo sint subiecte

De iure patronatus

De censibus exactione et percursionibus

De celebracione missarum et sacro eucharistie et diuinis officiis

De reliquijs et veneracione sanctorum

De immunitate ecclesiarum cimiteriorum et rerum ad eas pertinentium.

Tituli quarti libri

De consanguinitate et affinitate

Tituli quinti libri

De magistris et ne

aliquid erigat per licentiam docendi

De iudeis et saracenis et eorum seruicis

De homicidio voluntario vel casuali

De excessibus prelatorum in subdolis

De privilegijs et excessibus privilegiatorum.

De penitentijs et remissionibus

De sententia excommunicationis suspensionis interdicti et solutionis.

De verborum significacione

Positis titulis. v.

librorum clementinarum prout inter ponunt in libris non inspecto alphabeti ordine ponuntur eisdem tituli siue rubricae prefatorum librorum clementinarum secundum ordinem alphabeti. ut a lectoribus citius inueniri valeant

De titulis clementinarum

Tituli sine rubricae libri clementinarum

Appellationibus

recusatōnib⁹ z relatōnib⁹ li. ij. ti. xj.
 Cā possessiōis z ppietarij. li. ij. ti. iij.
 Concessiōe pben de vel ecclesie nō va
 cantis libro tercio ti. iij.
 Censibus z exatōnibus z procuratō
 nibus. libro tercio ti. xij.
 Celebratiōe missarū z sacro eucharistie
 z divinis officiis. libro tercio ti. xiiij
 Consanguinitate z affinitate. li. iij. ti. j.
 Dolo z pumacia. li. ij. ti. iij.
 Decimis primitiis z oblatōnib⁹. libro
 tercio. ti. viij.
 Electōne z electi p̄tate. li. j. ti. iij.
 Etate z qualitate in ordine p̄ficiēdo
 rum. libro primo ti. vj.
 Exceptiōibus libro sc̄do ti. ix.
 Excessibus prelatorum in subditos. li
 bro. v. titulo. iij.
 Foro competentis. libro sc̄do ti. ij.
 Homicidio voluntario vel casu. li. li
 bro. v. ti. iij.
 In integrum restitutiōe. li. p. ti. xj.
 Iudiciis libro sc̄do ti. p.
 Iureiurādo libro sc̄do ti. viij.
 Iurepatronatus. li. iij. ti. xij.
 Immunitate ecclesiarū cimiteriorū z rez
 ad eas p̄tinentiū. li. iij. ti. xvj.
 Iudels z saracenis z eoz fuis. l. v. ti. ij.
 Magistris et ne aliquid exigat p̄ licen
 tia docendi. li. v. ti. p.
 Officio vicarij. li. p. ti. vij.
 Officio z p̄tate iudicis delegati. l. j. t. viij
 Officio iudicis ordinarij. li. p. ti. viij.
 Procuratoribus. li. p. ti. x.
 Probatōnib⁹ libro sc̄do. ti. vii.
 P̄bendis z dignitatibus. li. iij. t. ii.
 Privilegiis et excessibus p̄uilegiato
 rum. li. v. ti. v.
 Penitentiis z remissionib⁹. li. v. ti. vj.
 Rescriptis libro p. ti. ij.
 Renunciatiōnibus. li. p. ti. ij.
 Rē⁹ ecclesie nō alienandis. li. iij. ti. iiii.

Resū pmutatiōe libro tercio. ti. v.
 Regularibus z transeuntibus ad reli
 gionem. li. iij. ti. xj.
 Religiosis domibus vi episcopo sine
 subiecte libro tercio. ti. xj.
 Reliquiis z veneratiōe sc̄torū. l. iij. t. xv.
 Sūma fuitate z fide catholica. l. p. t. p.
 Supplēda negligētia p̄latorū. li. p. ti. v.
 Sequestratiōe possessiōnū z fructuū.
 libro sc̄do. ti. vi.
 Sententia z re iudicata. li. ij. ti. x.
 Sepulturis libro tercio. ti. vij.
 Statu monachorum z canonicorum re
 gularium libro tercio. ti. x.
 Sūia excōcatōnis. suspensiōis z in
 terdicti z solutiōis. li. v. ti. vii.
 Testamentis et vltimis voluntatibus
 libro tercio. ti. vi.
 Ut lite pendēte nil innovet. li. ii. ti. v.
 Vita z honestate clericorū. li. iij. ti. p.
 Verborū significatiōibus. li. v. ti. viii.

Nota in libris cle

mentinarum decretalium sunt tituli sine
 rubricae. xlvii.
 In primo libro. xl.
 In secundo. xi.
 In tercio. xvi.
 In quarto. i.
 In quinto. viii.
 Sc̄re debes q̄ p̄misse s̄t rubricae dūta
 rat decretaliū. licet talium plurime po
 nunt in legum codicibus

Sed q̄ decreti ru

bricas nimis esset tediosus enūerare p
 pter maximā multitudinem. Ne tamē
 naturā ei⁹ p̄tereā vsus subiungā totam
 materiā decreti significantes. In genē
 de qualibet distinctiōe z oibus q̄stio
 nibus cunctarū causarū.
 Collige vsus qd vult distinctio quis
 Ut videat quisq̄ diuinū ius hoīsq̄
 Utq̄ sciat p̄ q̄ p̄sistit iura quiritū.
 Et cur dicat res ecclesiastica canon

De decreto versificato

Regū car fuerint a primo p̄dita iura.
Nec licet cuiq; ius naturale mouere
Nec mala p̄cti distinguit iudicari
Ex hac cogices q̄ leges p̄posuerūt
Re q̄ ius nature cōsuetudine differt
Et naturali cedat que p̄stituerūt
Sic legi regū lex p̄ualet eccl̄iaz
Mandato iuris z legū vincit vsus
Om̄ia iusticie discretio p̄uide pensat.
Nō dispensat vbi naturale p̄ ius
Sic nec agas leuia q̄ q̄s vitet ḡlōria
T̄ps in hac disce q̄ canon ceperit esse
Respicias q̄t erāt z eos q̄ p̄stituerūt
Actor sit papa. si p̄ciliū celebrandū
Dicat h̄ q̄ bis synod⁹ celebrat in anno.
Nec mōstrat qd decretalis ep̄la possit
Tanto q̄s valet q̄ quā rōnib⁹ instat.
Summos seu minimos recitās locat
Inferiores
Ista loca distinguit z ordinat eccl̄iaz
Consecrat hec om̄es maiores siue mi-
nores.
Discunt ista gen⁹ patriā vitāq; sacrādī
Nec dat cuiq; suum veniale de crimi-
ne distans
Sūt p̄ baptisima p̄tent⁹ p̄iuge sola.
Nac augustin⁹ nubent⁹ vota requirit
Ista sacratioz p̄tractū dānat z odit
Nac locus z cā t̄ps p̄sona notant.
Contradicit hec p̄ p̄ciliū manicheis.
Tāgit z h̄ q̄ p̄tineāt offerre volentes.
Instruit hec leuita minor q̄ p̄tineat se
Ordo sacer nō det ei si q̄s bigam⁹ sit
Femia p̄tistict p̄sona domestica nō sit
Ista docet p̄sul q̄ debet s̄p̄bi⁹ esse
Instruit h̄ prudēs q̄ debeat eē sacrād⁹
Nec p̄hibz legere gentilia metra satire
Sc̄pturas sacras sacrand⁹ scire iubet
Admonet h̄ illū q̄ nō extrinseca nouit
Nisi sit ornat⁹ h̄ nō admittit ipse
Cōuenit eē modū gressus vbiq; cibiq;
Tut⁹ ē ipsi si sit cunct⁹ bon⁹ hospes
In factis verbis hunc p̄decet eē pudī-
cum
Glia pontificis est vt p̄cul ingluuies sit
Expedit vt nō sit p̄culloz q̄sq; sacerdos

Respuit h̄ hoies distinctio litigiosum
Nec in interitum cupidos h̄ senus
abhorrens.
Abicit sacrand⁹ in hac si neophitus
Nō venit ad clerū qui corp⁹ h̄z viciosū
Iudicat hec primo grauit⁹ h̄ post mo-
derat vel miseret
Sacrarī vetat h̄ om̄s q̄s cura stringit
P̄posit⁹ p̄ dat hic p̄posterus ordo
Idcirco vetat hos q̄ sepi⁹ h̄i repetunt
Reicit h̄ seruos sine librate sacrādos
Eticit abscisos z corpib⁹ viciatos
Condenat in hac generatio p̄sbiōz.
Nec baptizat⁹ p̄hibet si fuit eger
Nec vetat abbate monachos volente
sacrarī.
Officiū negat h̄ nisi sit bñ q̄sq; p̄batus
Nullus erit p̄sul nisi quem sacer ordo
decorat
Indigni laici iubet h̄ ne p̄tiffices sint.
Clericus plebs princeps hic eligit hec
petit hic vult
Usurpās laic⁹ id vt eligat audiat istaz
S̄z docet h̄ p̄ qd irribnat p̄sulis ordo.
Cū dissensio sit a plurib⁹ edita stabunt
Vt sacret ab oib⁹ archieps hec vult.
Instruitq; iubet a p̄side p̄sbios hec
Vult hec sacrari si cui dubi⁹ fuit ordo
Si vult h̄ p̄sul. lectores p̄diat abbas
Eccl̄ia titulo ve carēs nō pmoueat
Respice deā patz ne pmoueas alienū
Abnuat h̄ recipi cui dimissoria nō est
Tute susceper⁹ quē sic forma a tuctur
Nunt maiores dū pmouēt inferiores
Distinguit t̄ps h̄ in q̄ pmoucant.
T̄p̄distinguit z in his ieiun. a ponit
Rectos indicat h̄ modulos infictioz
Ista dat ānoz nūerū quo pmoucant.
A quibus ipsa p̄is electio debeat esse.
S̄z loca pontific⁹ docet h̄ z p̄sbyteroz.
Crimie q̄ careat sacrād⁹ hac replicat
Nec dat paupib⁹ lapiosq; docz repare
Vt nec p̄sum det peccatis alienis
Sollicitus sit eps oppressos releuare
Congruit vt p̄sul primum serat ho-
spiti curam

De decreto

Incanrū largū vetat h̄ venātib⁹ obstat
 Hac dat ipensa. vīdnas inopesq; tueri
 Respuit clerus si nō pī aut cupid⁹ sit.
 Istic sit regula ⁊ q̄ bñ ppositus sit.
 Ex hac sacrari phibet litigiosi.
 Tut⁹ an petat nisi sit satis eccie res.
 Nec pl⁹ corō pbat dñō q̄ voce cauēdū
 Nec dat obedire maiorib⁹ inferiores.
 Nō negat ista suas mandare vices pa-
 triarcham.
 Sz nō oīno vetat ista tacere minores.
 Ut seculi pnceps nō ordinet eccie res.
 Urbs nō signatos apices nō vult ne-
 q; mittit.
 Est ius muniri pccrīnū qnq; sigillis.
 Vniuersale nullū finit ista vocari.
 Ista vetat ne q̄ celebrēt nisi pallia dēt.
 Morib⁹ in decori nō pallio sē decorādī
 Absit vt vna habeat duos puicia pīes
 Solum vsib⁹ hīs dat cause qō queus.
 Dānat emētes spūalia gfa xpi.
 Ingressū vendēs vī emēs perit ecciaꝝ
 Si p pbedis dederis qd symō haberis
 Criminis ignorās fier reus ille paterni
 Ecciam reddit ista vix q̄ ordine p̄stet.
 Rursus p̄motos abscidit ius p̄mouē-
 dos.
 Eccia pax plena sibi cleriq; negat.
 Cā patēs cū sit cūctis nō querit ordo.
 Ad insl sinodū null⁹ trahat expoliatū
 Vīm talē subeat qualē fecisse volebat.
 Ad testesq; duos p̄sul puācī aptos.
 Si cadit accusans nō cogit reus vltra.
 Respuit iure vox dilatoria si sit.
 Vir bon⁹ accusat quēus lz inferior sit
 Mādato legis dat accusatio scrip. is.
 Qd plene restitui debeat ius edocet oē
 Vt it iudicijs quāto fuit expoliatus.
 Apte tractet quīs inducia def.
 Restat vt ifamis ⁊ hō sine lege tacēs sit
 Vox inimica domestica vox nō obest
 alieno.
 Mitti vī duci nō debet ad exteriores.
 Libere ab hac non stat similis quē sua
 culpa remorder.

Iudex audito: nō fiat p̄sul⁹ vnus.
 Iudicio nullus vnq; dānabit absens.
 Exigit ne q̄s in quo cadit hoc repetat.
 Torq̄t in actorē sibi vox abiecta reatū.
 Dis anathema nec agat nec testificet.
 Rite tacet quis mior ille si tenet etas.
 Dū neq; agere nequeas ⁊ testificari.
 Ius statuit ne sit q̄s vnq; testis ⁊ actor
 Nunq; dānet q̄s cū nō possit adesse.
 Dat ius q̄ quis agat p se ciuilia tm̄.
 Mittit famosū neglecta pbatio flagr?
 Est accusand⁹ sel⁹ ⁊ bis terq; vocandus
 Nemo p̄curet crimen ciuilia curret.
 Baiula iuris iubet vt synodalia fiant.
 Reuera mal⁹ ē mala cui⁹ q̄ male pādīt.
 Aut caput aut lingua delatori capulet
 Dēs infames tacēt aut crimine tenti.
 Presul obiecta nisi vera p̄lef p̄probar?
 Iudiciū expetere nūq; debet alienus.
 Alter adesse pōt si sit puincia discors.
 Si cadit accusans nō cogit reus vltra
 Est q̄ dū viuit nemo sibi substituendus
 Turus sp̄ est hic q̄ se dante recepit.
 Datus ne statuat successorē sibi p̄sul
 Nullus amicoꝝ mibi p̄sit vt eligar vn⁹
 Electus cū sim p̄stat cautio damni.
 Est secū standū infra nī vetat ipm.
 Ordinis ē ne q̄s vnq; redeat sine sc̄pt?
 St q̄s anathema statuit v̄tute carebit.
 Iudiciis ⁊ alterius null⁹ ē ordo petēd⁹
 Carēt p̄mates bñ sua nō aliena.
 Nō dubites dotē cū basilica retinēdaz
 Ordinet ⁊ seruet disp̄sar nō alienet.
 Nil p̄terq; duos p̄sumat sumē soldos.
 Iudicet vt laicus clerum non attrahat
 vllus.
 Iudiciū seclī sequit suspensio clerī.
 Seu bona seu mala sit sentētia dico te-
 nendam.
 Dico q̄ p̄pitiū poterit q̄s clerus habere
 Eccie si res vēdis vel emīs sibi reddas
 Si dare vis des dare n̄ potes eccie res
 Ex re cōt questitis viuit eque.
 Et fortasse voles testari de p̄pitiō des.
 Eccie baptismali dandē decime sunt.

Versificato

Tpa longa trahunt ius funer? & deci-
maz.

Ius ē ne q̄s pl⁹ reperat q̄s debeat alter.
Nō nisi cluili re frater testis h̄r.

Tale qd̄ exercēs nō d̄z clericus esse.

Si tulerit plus q̄s dederit tā venus h̄r.

Ex male q̄sitis elyna nō sit egenis.

Si male quesita tenet digne nō pen-
tet vllns.

Iniuria nō pena dat cū pena notatur.

Nec retinere l̄z q̄ sunt pmissa patrono.

Solū voce neq̄nt dēnari mulieris.

Tali die dñi placitū nō d̄z haberi.

Atq; pbat in hac pbatio dāda neganti

Nec cōfessio sit nec iuramēta coacta.

Tollere si poterit quē pfert sol⁹ honore

In grauibz si sit deuictus eiiciatur.

Dant in hac mōachi⁹ pastores ecciaz.

Abbas ecciam p̄sul d̄z dare curam.

Hic legist q̄ ius & rē p̄scriptio tollit.

Qua dragenis domibus p̄scriptio reli-
giosis.

Tales si teneāt ius nō tñ ḡ gubernent.

Usurpans sine iudicio se decider a re

Respuit a laicis ius eccias retinēt.

Querit an liceat cordis dimitte votū.

Ut sua cēsaldus teneat q̄ deserat eger.

Dē mōasterio remanebit nec redit ille.

Dū redit illicite q̄ p̄tulit illa manebūt

Terminat hec apud alumnū synodale
statutum.

Ut nō abbates a p̄sule cōstituāt.

Ut p̄sul clerū nō ipediat mōachandū.

Ipo nolentē tñ nō suscipiat alter.

Sz tā canōicos canō phibz mōachari

Quē p̄i offert si plac̄erit cū sit adul⁹

Dissam morvestē si n̄ p̄i abdicat h̄r

Offeri inuitū nec seruat religionē.

Et si forte plac̄z mōacho trāsire licebit

Pria sit ex titulo sit cōmēdata secūda.

Ecciam renui vetat hac aliq; cupiri.

Tercia ne liceat tractare negocia secl̄i.

In clara veste phibet clericus eē.

Examē p̄p̄iū fugiēt sine spe graduū sit

Iuramēta licz hoi dare qñ necesse.

Si sic eē putat vt ait nō peferat ipe.

Talif exēplo qd̄ obediat iste pbat.

Dota pmissa muren⁹ tu r̄pia si sint.

Dum peierare cupis piurus haberis.

Ex iusta cā m̄tis liceat arma mouere.

Fiet bellū iustū si p̄ rebus repetendis

Fas ē qñqdē socio succurrit armis.

Inferriq; docet vindictā qd̄ quarta.

Cū sit ad h̄ posit⁹ vt puniat ille meret.

Iura iubēt hoies puerfos ad bōa cogi

Eccie rebus sint heretici spoliandi.

Tandē de clero nulli l̄z arma mouere

Si q̄s es hereticus tua sit snia nulla.

Inerdū mali p⁹ mortē corripunt:

Crimine p̄donū nō dānet domus ei⁹.

Tuta sit eccia quā lex priuata tuetur.

Et si subsequit lex altera derogat illi.

Meret diuinā rimantes sorilegi sunt

Olta nō viuūt q̄ peccat ista tenētes.

Noia materis q̄ p̄ p̄mordia sumpsit.

In quattuor discēs si forte requiris.

Tales nī cessent cōio tollit ipis.

Vinctū pōtifex nō solues tu mortin⁹

Morte facit penas noli pponē quātū.

Si sit solēne, dirimit cōnubia votum.

Spōsa ligat spōsū. ppe nō ē tñ vxor.

Soluit disparitas cult⁹ p̄nubia queq;

Iungit hīc aliū si respuit illa manere.

Testat bigamū sacer augustin⁹ eundē.

Piros p̄iugij p̄sone dissipat error.

Tantū p̄ditio poterit si vilior erit.

Nā p̄cta prius nō soluit federa sed p⁹.

Parui p̄heret nequeunt spōsa⁹ iure.

Spūalis naturalis nō societ.

Pronisq; sue cognatis nō societ.

Mandat clādestina ne cōnubia fiant.

P̄ illū vetat h̄r: mortē fraude pantē

Si dat inuita p⁹ qñ placet reddit illaz.

Ut nulli nubat nisi p̄ris spōsio fiat.

Ducere lex phibet i p̄iugio meretrices

Obstat p̄iugio sacro cōplenda libido.

Cū sit liber anim⁹ n̄ spōdeat hāc p̄ ei⁹.

Tāgē ne liceat allā quā stirps sibi fiat.

Reuera sine mēte caro nūq; violat.

In sili lapsu nō hāc dimitter adulter.

De decreto verificato

Nūllā dum vīuit hec h̄ p̄ p̄iuge ducat
Alter nō peccet q̄ dānet minus alter.
Frigidus est alij tūc nō sociabit vlli
Vir nō abiiciat sine iudicio mulierez
Tercia si credis purgat p̄fessio crimen
Purgat secretū cordis cōtristio crimē
Et p̄fecto semel dilectio nō cadit vnq̄
Deo semel si penituit bñ penitet vltra.
Ista pbat omissa semel pctā teneri.
Magna cautela quis pensare tenet.
Debeat esse gemens z qualis vulnera
purgans.
Oms baptisimū maculas q̄ terge possit
Dum tñ in vita p̄montē ducere vitaz.
Vt vlr r̄s oret v̄r̄z si debita querit.
Mēs virtusq̄ nisi sit nō bñ p̄iunct alē
Tuta manet viuēte viro que iusticia nu
psit.
Vult leo si venit h̄ redit hec retinēsq̄
priorē
Cognatā p̄p̄riā nemo p̄ p̄iuge ducat.
Oms v̄r̄z p̄ sanguineos reprobabis.
Nūc septēnoꝝ q̄dū distinguūt ordo
D̄q̄z stat^o hois sic ē generatio quarta
Truncus ponit hic cum ramis vt do
cet auctor.
rentes
In testes recipi monstrat tibi sexta pa
Tangit hic q̄ nō incestu gignit heres
Vt hec in q̄ dispensandū licitū sit
Ant si frans subeat coget illa reuerē
Susceptā sobolē verat affini sociandā.
Tūc rapax fiet cū vi deductū illa.
Cōiungēt et purgatio crimine raptus
Consecrat ecclias dñi distinctio p̄ima
Panis s̄cratū fert sacra secunda
Tercia dat ferlas nob̄ ieiunia subal
Baptismaq̄ docet sp̄s distinctio q̄rta.
Cōfirmat sacrat officijs ieiunia laudat
Pneumate donato pcludit sine b̄o
Explicit decretū verificatum.

Über decretorū

distinctiō ē in tres p̄tes. q̄rū p̄ma
vocat distinctiōes. Et h̄mōi sūt. c. z vna
In p̄mis duab^o distinctiōib^o tractat m̄gr

Gracian^o de iure. ponēdo iur^o distinctiō
nē. subdiuisiones z diuersas specieruz
dīas z puenientias

In tertia quid sit canon. qd̄ p̄uile
giū. z qd̄ officiū legū

In quarta q̄re leges facte sūt z q̄les eē
debeāt. z q̄n de eis v̄l fm eas sit iudicā
dū. ac de q̄dragesimali obseruatōne.

In q̄nta de muliere enixa v̄l mēstruosa.
In sexta de m̄ltiplici genere illusiōnū

In septima de cōiuribus legū

In octaua q̄ veritati z ratōni sit p̄sue
tudo postponenda

In nona q̄ tribunalia regū sacerdotū
li sunt potestate subdita z q̄ pontifex z
reges sese indigent

In decia q̄b^o legib^o impatorū sit obtpā
dū. z q̄ mēdacia scriptorū nō sūt admis
sa canonib^o. q̄ si q̄n inueniant sūt cōr
genda in opusculis tractatorū

In vndecima q̄ vsus z p̄suetudo legē
z talionē nō vincāt. z q̄ cō. ob.

In. xij. de cōuersione z more z quem
q̄sq̄ modū p̄sallēdū d̄z tenere

In. xij. q̄ min^o malū est eligendū

In. xij. q̄ nō sunt aliq̄ cōmittēda de
cta a nob̄ ne aliq̄ guloza cōmittāt z q̄ cō
scientias valeant tempore

In. xv. q̄ tpe generalia cōcilia ceperūt.
z quorū patrū recipiunt opuscula.

In. xvj. q̄ synodi vel p̄silia roborēt au
toritate romani pontificis

In. xvij. q̄ absq̄ aucte romani pontifi
cis synodus nō d̄z cōgregari

In. xvij. de pena eorū q̄ synodo adesse
cōtēnēt de aucte romane sedis

In. xix. de autoritate decretalium eplaz
z apostolicarū sanctionum

In. xx. distinctiōe magister incipit age
re de ministris ecclesie.

In. xxi. de diuersis ordinibus z gradi
bus ministroz.

In. xxij. de dignitate romane ecclesie z
quorundā libroz

In. xxij. de ordine ministroz incipit

De distinctōnibus decretoꝝ

de romano pontifice descendendo per singulos gradus vsq; ad ostiarium

In. xliij. de examinatioe ordinadoꝝ.

In. xxv. de officijs clericorū incipiens ab hostiario et ascendēdo vsq; ad ep̄alē dignitatē. s. archiprīmicerij et thesaurarij circa mediū illi⁹ distinctōis. Nūc at mgf Gracian⁹ incipit declarare illas. xx. penas et pctā regule aplice q̄s enūerat ap̄s in eplā ad T̄yru et ad T̄imothēu. et psequit in eadē distinctōne optz ep̄m et quēlibet ad sacros ordines pmouendum eē sine crimine supple notabili

In. xxvj. mgf determinat de illa clausula regule aplice p̄dicte vni⁹ vxoris virum cōtinuādo deinceps de cōtinētia clericorū vsq; ad. xxxiij. distinctōes

In. xxxv. determinat illā clausulā regule aplice sobriū. cui⁹ tñ p̄ter referuat vsq; ad. xliij. distinctōes.

In. xxxvj. distinctōe prudētē. et illā p̄sequit i t̄b⁹ distinctōib⁹ imediate seq̄ntib⁹

In. xl. et. xli. distinctōne s̄uid ornatus doctorem

In. xli. illud hospitalem

In. xliij. pudicum et doctorem

In. xliij. illud nō violentū. qd ē ps ei⁹ qd dictū est sup⁹ distinctōe. xxxv. sobriū

In. xlv. illud. nō p̄cussorem

In. xlvj. illud. nō esse litigiosum

In. xlvij. illud. nō cupidum. dom⁹ s̄ue bene prepositum

In. xlvij. illud. non neophitum

In. xlix. mgf breuiter recapitulat precepta regule aplice p̄dicte.

In. l. mgf agit d̄ lapsu et repatoe cl̄icorū

In. li. de curialib⁹ ordinādis vel nō

In. li. de p̄posteratoe sacroꝝ ordinum

In. liij. de curis annexis recipiēdis in clericum vel monasterium

In. liij. de seruis et manumissis

In. lv. de coꝛpe viciat⁹. bigamis. illfat⁹ publice penitētib⁹ ordinandis vel non

In. lvj. de filiis p̄sb̄oꝝ et natis de fornicatioe et adulterio

In. lvij. de baptizatis in egritudine nō ordinandis

In. lvij. de monachis nō ordinādis sine licentia sui abbatis

In. lix. de laic⁹ l̄f̄a. nō subito ordinandis

In. lx. de electōne p̄sonarū eccie et in tribus sequentibus

In. lxij. et. lxv. de cōsecratioe ep̄i

In. lxvj. de p̄motōne archiep̄i

In. lxvij. de ordinatioe p̄sb̄oꝝ

In. lxvij. de ordinatioe nō iteranda et de coep̄scopis

In. lxx. de nō ordinatis ne in ecclesia ministrant.

In. lxx. ne aliq̄s ordinet sine t̄p̄lo

In. lxxi. ne aliq̄s ordinet a nō suo ep̄o

In. lxxij. ne aliq̄s ignorus sine l̄ris cōmendatijs recipiat

In. lxxij. q̄liter p̄medatoria. vel d̄missoria vel formata sit facienda

In. lxxij. de cleric⁹ inuit⁹ nō ordinādis.

In. lxxv. de t̄pe et die p̄secratiois ep̄oꝝ. nec si d̄ t̄p̄ib⁹ ordinadoꝝ alioꝝ clericorū

In. lxxvj. de ieiunijs et q̄ntoz t̄p̄ibus

In. lxxvij. et. lxxvij. de etate ordinadoꝝ

In. lxxix. repetit de ordinatioe summi pontificis

In. lxxx. in quibus locis sunt ordinādi ep̄i vel archiep̄i

In. lxxxj. et alijs seq̄ntib⁹ repetit q̄dam de p̄ceptis regule aplice et maxime de continentia clericorū.

In. xc. de licit⁹ et honest⁹ op̄ib⁹ clericorū elect⁹ potestate

In. xcij. de obia minorū erga maiores

In. xcij. de legato romani pontificis et p̄ntationib⁹ archidiaconorū

In. xcij. de excessib⁹ p̄sb̄oꝝ et ep̄oꝝ

In. xcvi. et. xcvi. de distinct⁹ p̄t̄atib⁹ secularibus et ecclesiasticis

In. xcviij. repetit de ignotis nō ordinādis

In. xcviij. et alijs seq̄ntib⁹ tractat d̄ auto

De qñibus causaz

ritate archiepoꝝ et pꝛimarum et vsu pallij.

In vltima dñstinctōe dicit de vna pꝛincipia ne in duas partes diuidat sine pꝛincipis auctoritate.

Secunda pars de

creti dicit cause eo qꝫ dñstincta sit pꝛ causas. xxxvj. In singulis aut cau-
sis apponit mgr Gracianꝫ plures qñti-
ones. in qualibet illaz allegans pꝫ vtra-
qꝫ parte. tandem dñstinctuā sententiaz
subiungens vt pꝫ hoc ratōnes certoz
iudicioꝝ instruat.

In prima igitur cā

dicat de symoniacis qꝫ pꝛinet iꝫ septem
qñones. In pꝛima querit vtrū emere
spꝛialia sit pꝛctm. So. sic. In scda que-
rit vtrū pꝫ ingressu ecclesie vel monaste-
riꝫ sit pecunia exigenda vel pꝫoluenda
So. nō. et hꝫ mōi negatiua est vera. In
tercia querit vtrū stipendia ecclesie eme-
re sit symonia. So. sic. In quarta vtrū
ille sit reus criminis cuiꝫ pater illo ig-
nante symoniā pꝫmisit. So. ignorātia fa-
cti nō iuris excusat eum. In qñta vtrū
licet ea retinere qꝫ pater filio symoniace
acquisiuit. So. de rigore inris nō. sꝫ de
miscdia secus est. In sexta vtrū ordina-
ti a symoniacis ignorāter sint abijcien-
di vel nō. So. pbata supra ignorātiā
miscdiaꝫ tolerant. In septima vtrū re-
nunciās heresi sic recipiendꝫ in dignita-
te epali. So. de iurꝫ rigore dponit. sꝫ ex
dispensatōe sustinet.

Secunda causa et

quatuor que sequunt agunt de ordine
iudiciario. In qua sunt. viij. questōes.
In pꝛima querit. vtrū in manifestis
sit ordo iudiciariꝫ requirendus. So. sic
nisi sit notoria. c. de manifesta. In secu-
da vtrū spoliatus ab aliqꝫ sit iudicandꝫ
So. nō. an restitutōez. c. nullus. In ter-

cia qua pena sunt ferendꝫ qꝫ in actione
defuerint. So. talionis. c. nullo de suo
In quarta. si accusatore deficiente reꝫ
sit cogendus ad purgandꝫ. So. nō. ni-
si infamia publica laboret. vt hꝫ pꝫ totū.
In quinta. an duoz testimonio episco-
pus sit pꝫdemnādus. So. sic. c. pꝫsbyter.
In sexta. qꝫ remedio cause subuiatur:
vel causa subleuet. So. pꝫ appellatōez
an sniam vel post. c. bidnū. In septima
an laici ad accusatōez clericoz sint reci-
piendi. So. de iure antiqꝫ sic. de nouo si
In octaua qñliter accusatio debet fieri.
So. in scripto. c. in agendo si libellam.

Tercia causa ha-

bet. xj. questōes. In pꝛima querit. an
restitutio sit fienda quibꝫlibet spolia-
tis. So. sic. nisi in istis casibus infama-
tus apostatus iuste spoliatus pꝫcisus
cum suspecto nō restituunt. c. patz. In
scda. de iudꝫijs qꝫ spatio sint danda. an
post restitutōez tm. et an post vocatōez
ad causam quibꝫlibet pꝫcedende sunt
So. ad arbitriū iudicis. In tercia quo
spacio mensū sint vtriqꝫ pꝫcedēde. So.
lu. ad arbitriū iudicis. In quarta vtrū
infames sint recipiendi ad accusatōez
So. nō. nisi pꝫtra cōsimiles. In qñta an
testes de domo accusatoꝝ sint pꝫducen-
di vel inimicoꝝ vox sit audienda. So.
inimici minime nec etiā domestici qui
bus imperamꝫ possunt. In sexta. an ex
tra pꝫuincia reus sit pꝫducendus. Sol.
nō. nisi pꝫ appellationem. In septima.
an sit audienda etus snia quā cum reo
par inficit malicia. So. sic. qꝫdiu tolera-
tur ab ecclesia. In octaua. an epꝫ ab eo
possit iudicari. So. nō. nisi septem epꝫ
scopis reseruata snia summo pontifici.
In nona. an absens aliquis sit accusā-
dus. So. nō. nisi sit absens pꝫ cōtuma-
cia. In decima. vtrū deficientes vno
casu sint admittendi ad consequentia

De questionibus causarum

So. sic. c. placuit. In vndecima. vtrum accusatus in accusatorem possit pertere accusatorem. So. nō. nisi in maiori crimine.

Quarta causa habet

sex quæstiones. In prima queritur an i excommunicatōe pstituitur aliū accusare valeat. So. nō. In scda. an infra. xiiij. annū possit qd testificari. So. non. In tertia an ab accusatōe phibit possit testis existere. So. nō. c. spaciū. In quarta. vtrum idem possit accusator et testis existere. So. nō. c. j. r. ij. In quinta. si ad causas vocatus nō venerit die statuta sit excommunicandus. So. sic. nisi iustas causas absente pbauerit. In sexta. an calūntia tor in ppria cā sit audiendus. So. sic. si cā nō sit criminalis.

Quinta causa habet

sex quæstiones. In prima q queritur pena sit puniendus qui famosum librum scripsit. Sol. anathematizandus. nisi scripta pbauerit. c. quidam maligni. In secunda. quotiens sit quis ad causas vocandus anteq sententiā excommunicatio nis accipiat. So. nō solum semel s etiam bis vter. In tertia. an procurator causam alicuius agere valeat qui p se tunc adesse nō potest. So. criminaliter non. nisi sit illustris persona. Causam vō iniuriarum quilibet potest. c. episcopi. In quarta. an absq synodali audientia episcopus sit damnandus. So. nō. In quinta. an sit habendus inimicus qui amicum accusaturus est. So. non. si hoc agat ex veritate. ca. illi qui. In sexta. qua pena sit plectendus qui nō pbat quod obijcit. Solu. talionis. c. epiphani.

Sexta causa habet

quinq questiones. In prima queritur. an crimine irretitus vel infamia no

tati ad hmoi accusatōnem sint admittendi. So. nō. c. sunt plurimi. In secunda. si eps accusatōnem in accusantem vertere voluerit. vtrum simpliciter verbo eius sit fides adhibenda. So. non. absq certa pbatōne. In tertia. an liceat expetere iudiciū archiepiscopi alterius puincie. So. non. nisi in causa damnatōnis. In quarta cui iudiciū sit expectandū cum episcopi puincie in sententiā discordet. Sol. archiepiscopi et coepiscoporum vltime puincie. c. j. r. ij. In quinta. si accusatore deficiente reus sit cogendus ad pbatōnez. So. nō. s ad purgatōnem si laborat in famia. c. actor.

Septima causa habet

duas quæstiones. In prima queritur. vtrum vltente epo alius possit in eadē ecclesia ordinare. So. nō. nisi transserratur vel cedat. p infirmitate tñ vel senectute dat ei coadiutor. ca. quis iste. In scda. vtrum isti qui deserūt cā infirmitatis valitudine recepta possint cathedras repetere. So. nō.

Octava causa habet

quinq questiones. In prima queritur. an liceat episcopo successores eligere. Sol. non. c. apostolica. In secunda an amicorum patrocina debeant i electione conulescere. So. non. cap. illud. In tertia. an sit symonia post electōez propter indemnitate iuramentum p stare. Solu. sic. si pactum super hoc processit. ca. talia. In quarta. an liceat clericis iudicia episcopi de crimine rectare. Solu. non. ante condemnationez. In quinta. an excusatus coram apostolico sine eius literis debeat reuerti. Solu. non.

Nona causa habet

tres quæstiones. In prima queritur. an ordinatus ab excommunicato sit au-

De questionibus

defendus. So. non. nisi ignorauerit illū
excommunicatū esse. c. ab excommunicatis.
In secunda. an liceat epō vel archi
episcopo alteri clericos ordinare. So.
non. sine lris dimissorijs sui epī. In ter
cia. an liceat archiepōs subditos suffra
ganei sui damnare vel absolvere. So.
non. nisi negligēs fuerit epō. vel ad eū
appellatio deferatur. vel in casu consi
mill.

Decima causa ha

bet tres questiones. In prima querit.
an eccia cum omni dote ad epm perti
neat aut ad eius ordinatiōem. So. sic.
c. regenda. In secunda. an liceat epō
res eccie distrahere. So. rōn. c. p̄ca
uere. In tertia quid a singulis ecclesijs
noie cathedralici valeant exigere. So.
duos solidos. c. item si quis.

Undecima cāba

bet tres questiones. In prima queritur
an clericus ante ciuilem iudicē sit tra
hendus. So. non. In secunda qua pe
na sit feriendus qui clericū ad secularē
iudicem traxit. So. excommunicationis. In
tercia qua pena dignus sit qui excoīca
tōem vel sniam epī nō seruauerit. So.
talīs est puniendus depositōe.

Dodecima cāba

bet quinq questiones. In prima que
ritur. an liceat clericis pprium habere.
So. non. regularibus. c. nō dicat. In
secunda. an liceat eis res eccie dare vel
distribuere. So. nō. nisi in casibus a iu
re concessis. xij. q. ij. sine exceptiōe. In
tercia an clericī acq̄sita de rebus ec
clesie possint relinquere quibus volue
rint. So. non. nisi eccie. c. j. de testa. req̄
siti. In quarta quibus possunt ea relin
quere que de suis et rebus eccie perue

nerunt. So. prim ecciez p̄tim hereditib⁹
xij. q. iij. c. j. In quinta an liceat cleric⁹
facere testamentum. Sol. sic. de pprijs
licet. de rebus aut eccie non. ij. q. v. c. fi
rum.

Tredecima cāba

bet duas questiones. In prima querit.
vtrum decime sint dande rōne territo
rij vel p̄sone. So. rōne vtriusq. xvi. q. j.
questi. In secunda queritur. an ius p̄ci
piendi decimas et funerandi tollatur p̄
scriptiōe tempis. So. sic. q. tollit ius
p̄cipiendi decimas. xvi. q. iij. si quis. et
extra de p̄scri. de quarta. Sed ius fune
randi non tollit p̄scri. vt. iij. q. ij. S. non
queritur.

Decimaquarta

causa habet sex questiones. In prima
queritur an liceat clericis i iudicio sua
repetere. So. sic. In secunda an sup re
bus ecclesie de eadē eccia testes sint re
cipiendi. So. sic. c. sup p̄ndētā. In ter
cia. an p̄ter fontē aliquid exigere sit vsu
ra. So. sic. c. pleriq. In quarta an lice
at clericis vel laicis vsuras petere. So.
nō. xliij. q. iij. qm nulli. z. c. nec hoc. In
quinta an ecclesie vlt elemosyne sint fa
ciende de vsuris. So. non. xliij. q. v. In
 sexta. an vsurarij possint agere p̄niam
non facta restitutiōe. Solutio. sic. si nō
habeant vnde restituant. capitu. si res
aliena.

Decimaquinta

causa habet octo questiones. In p̄ma
queritur. an ea que sunt ab ignorātib⁹
sint eis imputanda. So. nō. nisi culpa
sua p̄ ignorantiā deuenierit. c. si quis. de
clericis. In secunda. an p̄ impensis pa
trocinij liceat clerico munera exigere
So. non. In tertia. an p̄ confessionem
mulieris cuius qua peccauit sacerdos sit

causarū decreti

cōdemnandus. So. non. c. nemini. In quarta an die dñico debeāt epī causas audire. So. non. c. placita. In quinta. an neganti crimen purgatio sit indicēda. Solu. sic. si laboret infamia. c. p̄s̄b̄r. In sexta. an in criminalibus confessio sit extorquenda. So. sic. sed a curialib⁹ non. In septima. an ep̄s solus depone re valeat presbyterū vel dyaconū. So. non. c. felix. In octava. si confessus vel convictus de his quē ante ordinatiōez cōmisit valeat ministrare. Solutio. nō ca. vult.

Decimasexta cau

sa habet septem questiones. In prima an liceat monachis populis officiū celebrare. So. sic. cum p̄missione ep̄i et licentia abbatis. S. ecce. In secunda. an liceat eis in capellis suis sacerdotes instituere. So. sic. si eas possidēt cum omni iure. c. visis. In tertia an iura ecciarū et p̄scriptiōem tollant. Solu. sic. c. j. In quarta. an eccia aduersus ecciaz possit p̄scribere. So. sic. c. volumus. In quinta. an ep̄s v̄l abbas iure territorij capellam valeat vindicare. So. non. c. si q̄s. In sexta. si quis rem eccie ab aliquo iniuste detentā sua auctoritate erepserit: an cadat a causa. So. ip̄e quidez cadit a causa sed eccia non. c. si ep̄s. In septima. an liceat alicui de manu laici ecclesiam recipere. So. non. nisi eccia v̄l monasteriū habeat ius patronatus. c. si q̄s deinceps.

Decimasextima

causa habet quatuor questiones. In prima queritur. an reus sit vorū cum a p̄posito cordis sui recedit. So. non. q̄rū ad ecciam nisi ore p̄nūciauerit. c. j. In secunda. an beneficia sint ei reddenda: qui eis in infirmitate renūciauit. So.

sic. si nō erat sui compos. In tertia an qui ei se tradit monasterio postea ad p̄p̄ta redire. So. sic. infra annū. In quarta. si retroierit an sint ei sua reddenda. Solutio. sic. si de licētia sui p̄lati recessit al̄s non.

Decima octaua

causa habet duas questiones. In p̄ma querit. an abbas factus episcopus acq̄rat monasterio vel ecclesie. Sol. dum fuit Abbas acquisiuit monasterio. sed dum factus episcopus ecclesie. ca. quā sit. In secūda an per ep̄m sit abbas eligendus. Solutio. a fratribus est eligendus: sed ab episcopo ordināndus. c. hoc t̄m.

Decimanona cau

sa habet tres questiones. In prima queritur an episcopus debeat p̄mittere clericos ad monasteriū transire. So. sic. In secūda si voluerint. an liceat eis coinuito ad monasteriū transire. So. sic. c. due sunt. In tertia an liceat canonicis regularibus transire ad mōasteriū monachorum. Solutio. non. sine licentia sui prelati.

Vicesima causa

habet quattuor questiones. In prima p̄ueritur. an p̄ueri traditi monasterijs cogantur ibi manere. Solutio. non. nisi postq̄ venerint ad annum discretiōnis et consenserint. In secūda. si p̄ter voluntatem parentū intrauerint monasteriū. an possint per eos extrahi de monasterio. So. sic. infra annum et diem si sunt infra annos discretiōis. c. si puella. In tertia. qui iniustus cucullam induerit an cogatur eam retinere. So. non. nisi postq̄ consenserit. In quarta. an liceat ab vno monasterio trāsire ad aliud. Solutio. sic. artioris regule.

De questionibus causarum

Vicesima prima

causa habet quinque quæstiones. In prima queritur an liceat clerico in duabus ecclesiis inscribi. So. nō. de iure cōmuni. c. i. r. ij. In secunda an liceat clerico a sua ad ecclesiam aliam transire. So. nō. sine lris dimissionis sui epi. c. si q̄s iam. In tertia. an liceat clericis suscipere procuratō nē negotiorū seculariū. So. nō. nisi cā pietatis. In quarta. an liceat clericis ornari fulgidis vestibus. So. nō. In quinta. qua pena sint feriendi clerici q̄ ad seculare negotiū fugiunt. So. ex cōmunicatiōis.

Vicesima secunda

causa habet quinque quæstiones. In prima queritur an iuramentū sit p̄standū. So. sic. causa necessitatis. In secunda an sit p̄sursus qui iurat falsum qd̄ putat eē verum. So. sic. p̄pter intentiōem fallendi. In tertia an liceat clericis epo denegare certam obedientiā. So. nō. ante cōdemnatiōem. In quarta. an iuramentū illicitum sit seruandū. So. non. c. i. malis r̄. In quinta an sit piurus q̄ cogit alium peierare. So. sic. c. qui peierat.

Vicesima tertia

causa habet octo quæstiones. In prima queritur an militare sit peccatū. Sol. nō. in iusto bello. c. militare. In secunda an bellū sit iustū qd̄ fit ex edicto pulsandi malas causas hoim. So. sic. c. j. In tertia an iniuriā eccie sit armis p̄pulsanda. So. est. ab his quibus licet. c. fortitudo. In quarta. an vindictā sit inferēda. So. est. ab eo cuius interest. c. ea vindicta. In quinta. utrū sit peccatū iudici vel ministro reos occidere. So. nō. si fiat causa iusticie. c. etia; sine peccato. In sexta. an mali sint cogendi ad bonū. So. non. c. ad fides. In septima an heretici sint spoliandi suis r̄ eccie bonis. So. sic. c. iam v̄o. In octava. an li-

ceat clericis arma motuere. So. nō. manū p̄pria. nisi in causa necessitatis. c. q̄cunq̄.

Vicesima quarta

causa habet tres quæstiones. In prima queritur an hereticus possit aliquem excōicare. So. non. c. audiuimus. In secunda an post mortē possit aliquis excōicari. So. p̄t. p̄ heresi. c. sane. In tertia an p̄ peccato dñi tota familiā debeat excōicari. So. non. sed interdici potest c. si heres.

Vicesima quinta

causa habet duas quæstiones. In prima queritur an auctoritate p̄uilegiū quis p̄trahat cōmune valeat se tueri. So. valet. S. vi. In secunda. an sequentiā p̄uilegia derogent p̄uilegiis. So. sic. si dentur ex tota scientiā vel certa scientiā. c. rescripta.

Vicesima sexta causa

habet septem quæstiones. In prima queritur. an sint sortilegi qui sub fero nomine religionis futura p̄mittunt. So. sunt. In secunda. an sit peccatū esse sortilegum. So. sic. c. sois. In tertia. a quibus genus diuinatiōis sumpsit exordium. So. a persis. In quarta. quot sunt genera diuinatiōis. So. quatuor s̄m numeris. duo v̄o s̄m formā. In quinta. an sortilegi sunt excōmunicandi. So. sic. c. contra idolorū. In sexta vtrum excōmunicatus ab episcopo possit recōciliari a p̄sbro. So. non. inconsulto epi scopo nisi in causa necessitatis. c. ab infirmis. In septima. an morientibus sit p̄uia indicenda. So. non. sed innotescēda. c. admoncant.

Vicesima septima

causa habet duas quæstiones. In prima queritur an coniugiū possit esse inter vouentes. So. non. si votum sit so-

De qōnibus causaz

lenizatiū. secus si simplex. c. i. z. ij. In secunda an liceat sponse a sponso recedere. So. non. si desponsatio sit de pūit c. desponsatam.

Dicesima octaua

causa habet tres questōnes. In prima queritur an sit cōingū inter infideles. So. non. c. non oportet. In secūda an liceat conuerso ad fidem ducere aliam viuente priore. So. sic. si diuulsus sit ab infideli. c. si infidelis. In tertia an bigamus sit qui habuit vnam vxorē an baptisma z aliam post. Sol. sic. z hoc rōne baptisimi.

Dicesima nona cā

habet duas questiones. In prima queritur. an sit matrimoniū inter seruū z ingenuam. So. sic. nisi error impediat. In secunda cum deprehenderit fore illa seruū. an liceat ei ab illo recedere. So. sic. c. si quis ingenuus.

Tricesima cā ba

bet quinqz questiones. In prima queritur. an sit debitū reddendū vxori que propriū filiū de fonte suscepit. Sol. sic. nisi ex consensu vtriusqz sit factū. c. dictum est. In secunda an sponsalia cōtrahant inter infantes. Sol. non. infra septimū annum. c. vbi non est. In tertia. an spūales vel adoptiui filij naturalibus possunt computari. So. non. c. i. In quarta. vtrum liceat aliquem ducere cōmatrem vxoris sue in vxorē. So. sic. vxore mortua. si cōmaternitas processit matrimoniū. c. sciscitat. In quinta an clādestina desponsatio manifeste pūdicet. So. nō q̄rum ad ecciam.

Tricesima prima

causa habet tres questiones. In prima queritur. an possit duci in vxorem que prius polluta est p adulterium. Solu.

pōt. cum dederit ei fides prius adulter viuente viro nisi machinatus eēt i mortem eius. c. si quis viuente. In secunda an filia sit inuita tradenda viro alicui vxorem. So. non. c. i. S. i. In tertia. an post patris sponsonē ipa possit nubere alij. So. pōt si nō cōsenserit.

Tricesima secūda

causa habet octo questiones. In prima queritur. an licet meretrices ducere in vxorem. So. sic. cum renunciat. In secunda. an ipa sit cōiunx appellata que ducitur causa incontinentie. Sol. est. In tertia cuius arbitrium sequit mōlier an aui liberi vel patris originarij. So. aut. In quarta. an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios querere. So. non. In quinta. si ea que inuita opprimit pudiciā amittere cōprobat. So. non. S. i. In sexta. si adulter adulteraz dimittere possit. So. non. In octaua. si in hoc saltem casu infidelem ducere possit ea conditōe vt reuertat ad fidem. So. non. c. solum.

Tricesima tertia

causa habet quinqz questiones. In prima queritur. an ppter impotentiam cōeundi sit aliqua a viro sepanda. Sol. sic. c. si quis. In secunda. an separata possit ei nubere cum quo prius fornicata est. Solu. potest. penitentia peracta. c. in adolescentia. In tertia. an sola cōtentione cordis possit deleri peccatū. So. sic. vbi facultas confitendi nō suppetit si confessionem neqz contempserit: dum poterit haberi. c. spōstera. In quarta. si tempore orationis vxori quis debeat reddere debitū. So. sic. In quinta. an vir sine consensu vxoris possit uere continentiam vel econuerso. Solu. nō.

De qōnibus causaz

Tricesima quarta

causa habet duas questōes. In prima querit. an rea adulteriū sit que credens virum mortuū nupit alteri. So. non. In secunda an redeunte priore cogenda sit redire ad primū z recedere a seclū do. So. sic.

Tricesima quinta

causa habet decem qōnes. In prima q̄ ritur. an liceat aliquā ducere ex cognatione p̄pria. So. non. In secunda an liceat aliquā ducere ex cōsanguinitate vxoris sue. Se. nō. In tertia vsq̄ ad quem gradū debet quis abstinere a cōsanguineis suis z vxoris sue. Sol. vsq̄ ad septimū fm antiquos. In quarta q̄ ritur. quare vsq̄ ad septimū gradū cōputat cōsanguinitas. Sol. ad instar septem etatū huius seculi. In quinta. q̄ modo gradus cōsanguinitatis sunt cōputandi. Sol. sicut ostendit in arboze. In sexta. qui iure p̄pinq̄uitatē firmare debeant. Solu. p̄pinq̄ z vicini. In septima. an illi qui de incestu nati sunt filij reputent. So. non. In octaua. si cōsanguinei ignoranter coniuncti sūt p̄nt remanere. So. non. nisi ex dispensatione romani pontificis. in quinto gradu vel supra. In nona. an matrimoniū separatu p̄ falsos testes. si postea apparuerit eccliam fuisse deceptam sit reintegrandū. So. sic. c. quisque. In decima. si relicta alienius viri ad secundas nuptias transierit. an ples ex eis ibcepta poterit copulari p̄sanguineis prioris viri. So. non.

Tricesima sexta

causa habet duas questiones. In p̄ma queritur. an is qui virginem oppressit raptum p̄misit. So. sic. c. de raptorib⁹. In scda. an rapta raptoris nubere possit p̄se p̄sensum p̄stare. So. sic. c. dentiq̄.

Ercia ps decre

ti dicit de cōsecratōe. eo q̄ ita incipit. z est diuisa in q̄nq̄ distinctōes. In prima agit de cōsecratōe ecclie z celebratōe missarū. In secunda de sacramento eucharistie. In tertia de festiuitatib⁹ p̄ circulū anni celebrādīs. In quarta de baptismo. In quinta de confirmatōe z ieiunio. Et sic terminat liber in duob⁹ ca. de sp̄sanco.

Incipiunt tituli le

gales fm ordinē alphabeti diuersorū voluminū iuris civilis. Vbi aduertendū q̄ totus liber digestorū diuidit cōter in tres libros. siue in tria volumina. scilicet digestū vetus. infortiari. z digestū nouū. tñ diuidēdo libz digestorū fm materiā de qua tractat diuidit in septē p̄tes p̄ncipales. Et sic diuidit hunc libz impator in li. ij. C. de ve. lu. enu. S. z hec oia.

Et nota q̄ in digesto veteri tractatur de iudicijs. indicum officijs. indicijs germinibus officiū in iudicio. p̄parantibus indicij. de decedentibus z de contrahentibus. Sed in digesto infortiari tractatur de respicientibus nūmonij p̄p̄illos z adolecentes. Et de decedentibus actibus. successioneibus z his que respiciunt vltimas voluntates. In digesto nouo loquit de obligatiōibus. interditijs. actōibus. accusatiōibus z penis eorū. z recedentibus iudiciū.

Incipiunt rubrice. ff. veteris. ff.

Adoptionibus z

emancipatis. li. j. ti. vij.
Ad licitatōe iudicij cā facta. l. iij. t. vij.
Adbitris. l. iij. t. vij.
Ad senatuscōsultū velleianū. l. xvj. t. j.
Ad legē aquiliā. l. ix. t. ij.
Ad legē rodīā de sacm. l. xliij. t. ij.
Ad exhibendū. li. x. t. iij.
Ad reatoribus. l. xj. t. v.
Ad senatuscōsultum macedonianū. l. v.

De titulis legalibus

bro. xliij. ti. vl.

Accusationibus empti et venditi. libro
xix. ti. j.

Actio rerum amotar. l. j. t. iij.

Agnoscendis vel alendis liberis a patre
tribus vel patronis liberis. l. j. t. iij.

Administratio et consensu tutorum et cu-
ratorum. l. ij. t. vij.

Acquirenda vel obmittenda heredita-
te. l. v. t. ij.

Ad senatusconsultum silpianum et claudia-
num. l. v. t. v.

Annus et mensuris legatis et fideicom-
missis. l. ix. t. j.

Alimentis et cibariis legatis. l. x. t. j.

Auro et argento nudo ornamentis vi-
gentis vestibus et vestimentis statutis le-
gatis. l. x. t. ij.

Ad imendis et transferendis legatis et fi-
deicommissis. l. x. t. iij.

Ad senatusconsultum rebellionum assigna-
dis liberis. l. xliij. t. iij.

Ad senatusconsultum tertullianum et officia
num. l. xliij. ti. ultimo.

ff. noui. A.

Aqua pluuiali ar-

ecenda. l. j. t. iij.

Ademptio libertatis. l. ij. t. vj.

Acquirenda possessio. l. iij. t. ij.

Acquirendo rerum datio. l. iij. t. j.

Aqua quotidiana et eternalis. l. v. t. xix.

Actioibus et obligatioibus. l. vj. t. vl.

Arboribus cedendis. l. v. t. xxvj.

Acceptilatioibus. l. viij. t. iij.

Arborum furtim cesarum. l. x. t. vij.

Abigis. l. ix. t. xliij.

Accusatioibus et inscriptioibus. l. x. t. ij.

Ad legem iuliam maiestatis. l. x. t. iij.

Ad l. iuliam de adulterio. l. x. t. v.

Ad legem iuliam de vi publica. l. x. t. vj.

Ad legem iuliam de vi priuata. l. x. t. vij.

Ad legem corneliam de sicariis. l. x. t. viij.

Ad legem popellam de paricidio. l. x. t. ix.

Ad legem corneliam de falsariis. l. x. t. x.

Ad legem iuliam repetendam. l. x. t. xj.

Ad legem iuliam de amona. l. x. t. xij.

Ad legem iuliam peculatus. l. x. t. xliij.

Ad legem iuliam de ambitu. l. x. t. xliij.

Ad legem flauiam de plagiaris. l. x. t. xv.

Ad senatusconsultum turpilianum. libro. x.
ti. xvi.

Ad quibus appellare non licet. l. xi. t. ij.

Ad quo appeller quis. l. xi. t. iij.

Appellatioibus et relatioibus. l. xi. t. p.

Appellatioibus recipiendis. l. xi. t. v.

An per alium causa appellatiois rescindi pos-
sit. l. xi. t. ix.

Apud eum a quo appellatur aliam causam
agere quis compellat. l. xij. t. xij.

Ad municipales. l. xij. t. p.

Albo scribendo. l. xij. t. iij.

Administratio rerum ad ciuitatem prin-
cipum. li. xij. t. viij.

ff. veteris. B.

Bonorum possessionibus. l. xij. t. p.

Infortiati. B.

Bonorum possessio

ne furioso infanti furdo et ceco competere. l. xliij. t. iij.

Bonorum possessione contra tabulas. li.
xliij. t. iij.

Bonorum possessione secundum tabulas. libro
xliij. t. xi.

Bonis libertorum. l. xliij. t. ij.

Bonorum possessione ex testamento missis. l. xliij. t. xliij.

ff. noui. B.

Bonis auctorita-

te iudicis possidendis seu vendendis.

Bonis damnatorum. l. x. t. xx.

li. iij.

Bonis eorum qui ante inuicem mortem sibi
cosecuerunt. l. x. t. xxi.

ff. veteris. C.

Constitutionibus

principum. l. p. ti. iij.

Calumniatioibus. l. iij. t. vl.

c. iij

De titulis legum

Comunia predia tam rustica q̃ vrbana. l. viij. ti. iij.
Cōia diuidenda. l. x. t. iij.
Conditōne causa data cā non secuta. l. xij. titulo. vi.
Conditōne ob turpēn vel inustā causam. l. xij. t. vij.
Conditōe indebita. l. xij. t. viij.
Conditōne sine cā. l. xij. t. vl.
Capite minutis. l. xij. t. v.
Conditōne furtina. l. xij. t. p.
Conditōne ex lege. l. xij. t. ij.
Cōditōe triticaria. l. xij. t. iij.
Cōtrahēda emptōe z vēditōe z de patris inf emptorē z vēditōrē. l. xvij. t. p.
Comodati vel p̃dicti. l. xij. t. vi.
Constituta pecunia. l. xij. t. v.
Compensationibus. l. xvj. t. sc̃do.
Infortiati E

Concubinis libro

p̃mo. t. vl.
Cōfirmādo tutore ṽl curatore. l. ij. t. iij.
Cōtraria tutele actōe. l. iij. t. iij.
Curatorib⁹ furioso vel alijs c̃f mores dandis. l. iij. t. vl.
Conditōib⁹ institutionū. l. iij. t. vij.
Cōditōib⁹ z demonstratōib⁹. l. xj. t. p.
Conditōnib⁹ tabulas. l. xij.
Collatōne bonoz. l. xij. t. vi.
Collatōne dotis. l. xij. t. vij.
Contungendis cuz emancipato liber eius. l. xij. t. x.
Carbonario edicto. l. xij. t. x.
ff. noui E

Collusione dete

genda. l. sc̃do. t. vl.
Confessio. l. quarto. t. sc̃do.
Cessione bonoz. l. q̃rto. t. iij.
Curatore bonis dando. l. iij. t. vij.
Collegijs illicitis. l. ix. t. pe.
Cloacis. l. v. t. xxij.
Concussione. l. ix. t. xij.
Confractōib⁹ z expilatorib⁹. l. ix.

Crimie expilare hereditatē. l. ix. t. xix.
Crimine stellionat⁹. l. ix. t. xx.
Custodia z exbibitōe reoz. l. x. t. iij.
Cadauerib⁹ punitoz. l. x. t. vl.
Captiuis z postliminio reuersis. li. xj. titulo. xv.
Castrensi peculio. l. xj. t. pe.
Censib⁹. l. xij. t. xv. ff. veteris B.

De diuisione rerū

z qualitarum.
Dolo mala. l. q̃rto. t. iij.
Depositū vel p̃ra. l. xvj. t. vl.
Distractōe p̃g̃z z ypocecz. l. ix. t. pe.
Diuorcijs. l. xij. t. sc̃do.
Donatōnib⁹ inter vtrū z vroz. l. xij. ti. j.
Infortiati D
Dote p̃legata. l. ix. ti. iij.
Dotis collatōne. l. xij. t. vij.
ff. noui D

Damno infecto z

subgerendo. l. p. t. sc̃do.
Donatōnib⁹. l. p. t. pe.
Donatōnib⁹ cā mort. l. p. t. vl.
Diuersis t̃pib⁹ z p̃scriptōib⁹. l. vij. t. iij.
Doli mali z met⁹ exceptōe. l. vij. t. iij.
Duob⁹ reis stipulādīs. l. vij. t. sc̃do.
Dcurionib⁹. l. xij. t. sc̃do.
Decretab ordie faciēdis. l. xij. t. ix.
ff. veteris E

Eop quez factum

erit q̃ m̃n⁹ q̃s in iudicio sistat. l. ij. t. x.
Edendo. l. sc̃do. t. xij.
Eo q̃ certo loco dari oz. l. xij. t. iij.
Exercitoria actōe. l. xij. t. p.
Exceptōne rei vendite z tradite. li. xj. titulo. vl.
Edificio edicto z de redibitoria actōne li. xj. t. p.
Ex quib⁹ causis maiores. xxv. ānis restituunt. l. quarto. ti. vij.
De encl. li. xj. t. pe.
Infortiati E.

De titulis legum

Excusatoribus et

tpib⁹ eoz. l. tutoz. l. iij. t. p.
Eo qui pro tutore vel curatore negocia
gessit. l. iij. t. v.
Ex quib⁹ causis in possessionem eatur
l. iij. ti. quarto.

ff. noui E.

Exceptione rei in

dicare. l. vj. t. scdo.
Eo qui appellauerat in puicla. l. xj. t. xj.
Exceptioib⁹ et pscriptioib⁹. l. vj. t. p.
Effractorib⁹. l. ix. t. xvij.
Eordinarijs criminib⁹. l. ix. t. xj.
Exceptioe doli mali et met⁹. l. vj. t. iij.
Euiccionib⁹ et dupli stipulatioe. l. xxi.

ff. veteris F.

Serijs et dilato-

bus et diuersis tempib⁹. l. scdo. t. xij.
Fugitiuis serujs. l. xj. t. qarto.
Fideicommissaria hereditatis petitione.
l. v. t. vl.
Familia hereticunda. l. x. t. scdo.
Fide instrumentoz. l. xij.
Fundo dotati. l. xxiij. t. vl.

Inforciati F.

Fundo instructo vel infecto legato. l. i.
l. ti. vij.
Fideiussozibus et mandatozibus heredi-
bus tutoz curatoz. l. iij. t. vij.

ff. noui F.

Fideicommissarijs libtatib⁹. l. iij. t. v.
Fluminibus et ne quid in flumine pu-
blico. l. v. t. xj.
Fonte. l. v. t. xxi. Furti. l. ix. t. ij.
Furti aduersus nautas caupones sta-
bularios. l. ix. t. v.
Furibus et balnearijs. l. ix. t. xvij.

Inforciati G.

Gradibus et affinitatibus et nominib⁹
eoz. l. xliij. t. x.

ff. noui G.

Glande legenda. l. v. t. xxvij.

ff. veteris B.

His que sui vel ali-

eni iuris sunt. l. scdo. t. vj.
His qui infamia notant. l. iij. t. ij.
His qui elegerunt effuderunt. l. ix. t. iij.
Hereditibus tutoz vel curatoz. l. iij. t. vij.

Inforciati B.

Hereditate vel actione vendita. l. xvij.
titulo quarto.
His qui in testamento volunt vel inducuntur
vel inscribunt. l. qarto. t. qarto.
Hereditibus instituendis. l. qarto. t. v.
His qui pene ea relinquunt. l. ix. t. vj.
His qui non scripti habent. l. x. t. vij.
His quibus vel indignis legata auferuntur.
l. x. t. vl.

ff. noui B.

His qui in fraude creditoris. l. iij. t. ix.

ff. veteris J.

Iusticia et iureli.

primo. t. primo.
Iurisdictioe omni iudicij. l. scdo. t. p.
In ius vocando. l. scdo. t. iij.
In ius vocari ut eat. l. scdo. t. vj.
In integrum restitutione. l. iij. t. qarto.
Iudicijs ubi quis agere debet. l. v. t. p.
Inofficioso testamento. l. v. t. scdo.
Iudicio finis regundo. l. x. t. scdo.
Iureiurando siue voluntario siue ne-
cessario. l. xij. t. qarto.
In litem iurando. l. xij. t. v.
Interrogationibus in iure faciendis. l. xj. titulo p.
Institutoz actione. l. xliij. t. iij.
In rem verso. l. xv. t. iij.
In diem adiectione. l. xvij. t. scdo.
In quibus causis pignus vel hypotheca.
l. xx. t. scdo.
Iuris et facti ignorantia. libro. xxiij. t. vl
timo.
Iure dotium. l. xxiij. t. iij.
Inforciati J.
Impensis circa res dotales factis. lib.

De titulis legum

Qd cũ eo qđi i aliena prâte ē negociū
gestū esse dicat. l. xliij. ti. v.

Qñ de peculio actio ē annua. l. xv. t. ij.

Qđ iussu. l. xv. t. vi.

Que res pignori vel ppothece obliga
ri possit. l. xx. t. iij.

Qui portiores in pignore habeant z de
his qui i prioz creditoz locū succedūt
l. xx. t. iij.

Quibus modis pignus vel ppotheca
solut. l. xx. t. v.

Quibus causis pignus vel ppotheca
prahif. l. xx. t. ij.

Infortiat. Q.

Qui petant tuto

res z curatores. z vbi petant. l. ij. t. vj.

Qñ ex facto tutoz vel curatoz mino
res cōueniri z agere possint. l. ij. t. ix.

Qđ falso tutore vel actore gestū eē di
cet. l. xliij. t. iij.

Qñ dies legatoz vel fidelcōmissoz ce
dit. l. xij. t. ij.

Quēadmodū testaments aperiantur
inspiciant z describant. l. v. t. iij.

Quibus nō cōpetit bonoz possessio.
li. xliij. ti. xij.

Quis ordo in bonoz possessionibz ser
uet. l. xliij. t. xv.

ff. noui. Q.

Qui sine manumif

sione ad libertatē pueniūt. l. ij. t. viij.

Qui z a qđo manumissi liberat. l. ij. t. ix.

Quibus ad libertatē pclamare nō licet
l. ij. t. xij.

Que in fraudē creditoz facta sunt. li.
iij. ti. ix.

Quoz bonoz. l. v. t. ij.

Quoz legatoz. l. v. t. iij.

Qđ vi aut clam. l. v. t. xliij.

Questionibus. l. x. t. xvij.

Quarū rerū actio nō dat. l. vj. t. v.

Qñ appellare licet. l. xj. t. iij.

Quis z a quo appellef. l. xj. t. iij.

Qñ appellandū sit. l. xj. t. iij.

Que sententia sine appellatiōe rescin
dat. l. xj. t. viij.

ff. veteris. R.

Reuū diuisione

Receptis qui arbitriū receperūt vt sen
tentia dicant. i. de arbitris. l. iij. t. viij.

Reuū vendicatōe. li. vj. t. j.

Rebus creditis si certū petat. z de con
ditōe. l. xij. t. j.

Religios z sūptibz funerū. l. xj. t. viij.

Rescindenda venditōe. l. xvij. t. v.

Reuū pmutatōe. l. xix. t. iij.

Exitu nuptiarū. l. xliij. t. ij.

Repudys z diuortijs. l. xliij. t. vi.

Infortiat. R.

Rebus eorum qui

sub tutelavel cura sunt sine decreto nō
alienandis vel supponēdis. l. iij. t. pe.

Rebus dubijs. l. x. t. v.

Regula cathōnica. l. x. t. vij.

ff. noui. r.

Re iudicata z esse

ctu sniarū z interlocutiōibz. l. iij. t. j.

Alpa munlenda. l. v. t. xliij.

Rebus auctoritate iudicis possidēdis.
li. iij. t. v.

Remissionibus. li. v. t. xliij.

Aluis de fonte. l. v. t. xx.

Rem pupilli vel adolefcentis saluā fo
re. l. viij. t. vj.

Rem ratam haberi z de ratihabitione
l. viij. ti. xl.

Recepto ribus. l. ix. t. xvj.

Requirēdis z absentibus p uentēdis
li. x. t. xvij.

Remilitari. l. xi. t. xvi.

Regulis iuris. l. xli. t. vl.

ff. veteris. S.

Statu hoīm.

Senatoribus li. i. t. ix.

St qđ in ius vocat nō ferit. l. ij. t. v.

De titulis legum

Si q̄s i ius dicēti nō obpauit. l. ij. t. iij.
Si ex noxali cā agat quō caueat. l. ij.
ti. ix.

Si quis cautionibus in iudicio existē
di cā factis nō obpauerit. l. ij. t. xj.

Si ps hereditatis petat. l. v. t. iij.

Si ager vectigalis vel emphiteoticus
petat. l. vj. t. vl.

Si usufructus petat vel ad aliū p̄tine
re noscat. l. vij. t. vj.

Seruitutib⁹ vrbanoꝝ p̄dicoꝝ. l. viij. t. ij.

Seruitutib⁹ rusticoꝝ p̄dicoꝝ. l. viij. t. iij.

Si seruitus vendicet vel ad aliū p̄tine
re neget. l. viij. t. v.

Si quadrupes pauperiē. i. damnū fe
cisse dicat. l. ix. t. j.

Seruo corrupto. l. xj. t. iij.

Si mēsoꝝ falsum modū dicat. l. xj. t. vj.

Sepulchro edificando. l. xj. t. vl.

Seruis exponandis. l. xviij. t. vl.

Sponsalibus. l. xxiij. t. j.

Infortiati. S.

Soluto matrimo

nio quēadmodū dos petat. l. j. t. j.

Si ventris nomine in possessione mis
sa. li. j. t. v.

Si multiventris noie calumnie causa
ip̄tus eē dicet. l. j. t. vj.

Suspectis tutoribus z curatoribus. li
bro. ij. t. vl.

Si q̄s ab intestato vel alio modo pos
sideat hereditatē. l. v. t. iij.

Si quis aliqd testari phibuerit vel coe
gerit. l. v. t. vl.

Seruiture legata. l. ix. t. iij.

Suppelleculi legata. l. ix. t. vl.

Si certum petat. l. xij.

Si a parente quis manumissus fuerit
l. xxiij. t. xij.

Si quid in fraudē patroni factum sit.
li. xxiij. t. v.

Si tabule testamenti nulle extabant.
li. xxiij. t. vj.

Incessoriso edicto. l. xxiij. t. ix.

Suis z legit. heredi. l. xxiij. t. pe.

Si cui plus q̄ licuit p̄ legē falcidiā le
gatu esse dicat. l. xj. t. vl.

ff. noui. S.

Si libertus inge

nuns eē dicat. l. ij. t. xxiij.

Separationibus. l. iij. t. vij.

Supficiebus. l. v. t. xviij.

Silniano interdicto. l. v. t. vl.

Stipulatōe seruoꝝ. l. viij. t. vl.

Solutōib⁹ z liberatōib⁹. l. viij. t. iij.

Si q̄s in test. liber eē iussus. l. ix. t. iij.

Si fami. furtū fecisse dicat. l. ix. t. vj.

Sepulchro violato. l. ix. t. xij.

Eniam passis z restitutis. l. x. t. pe.

z si tutor vel curator vel magistrat⁹ ap
pellat. li. xj. t. x.

Si appellatōne pendente mors inter
ueniat. li. xj. t. xxiij.

Si tabule testamenti extabūt. l. xxiij.

ff. veteris. T.

Transactionibus. l. ij. t. vl.

Tributaria actione. l. xxiij. t. iij.

Testibus. l. xxiij. ti. vl.

Infortiati. T.

Tutoribus z cura

toribus datis ab his q̄ ius dādi hnt z q̄
bus ex causis dari pnt. l. ij. t. v.

Tutelis. l. ij. t. j.

Tutela testamentaria. l. ij. t. ij.

Testamētisq̄ testamentū facere pnt et

quēadmodū testamenta fiant. l. iij. t. j.

Testamentis militū. l. v.

Trinico vino z oleo. l. ix. t. vj.

ff. noui. T.

Tabulis exhiben

dis. l. v. t. v.

Tigno intincto. l. ix. t. iij.

Turba. libro. viij.

Termino amoto. l. viij. ff. veteris. D.

Usufructu quis

vat vel fruatur. l. vj. t. j.

De titulis legum

Usufructu accrescendo. l. vij. ti. ij.
Usufructu eaz rerū que usu psumitur. l. vij. t. v.

Usu et habitatiōe. l. vij. ti. viij.
Usufructuarius quemadmodū caneat. l. vij. ti. vltimo.

Usuris et fructu et mora. l. xxij. ti. p.

Infortiati D

Ventre inspicien-

do custodiendosq ptn. l. p. ti. v.
Vulgarī et pupillari instōe. l. viij. t. vj
Usu et usufructu et redditu et habitatiōe et opis p legerum fideicōmissuz datis. li. ix. ti. ij.

Et legator et fideicōmissoz seruandum causa caueat. l. xij. t. iij.

Et in possessionē legator vel fideicōmissoz seruandoz causa esse liceat. lib. xij. ti. vltimo.

Vnde legitimi. l. xliij. t. viij.

Vnde liberti. l. xliij. t. vij.

Vnde cognati. l. xliij. t. ix.

Vnde vir et vxor. l. xliij. t. xij.

Veteranor militū successione. l. xliij. ti. xij.

Et legibus senatusq pulto bonorū possessio def. l. xliij. t. xv.

Ventre in possessione mittendo et curatore ei. l. xliij.

ff. noui D

Viurpatōnibus et

usucapionibus. l. iij. t. iij.

Via publica et itinere publico frangendo. li. v. ti. x.

Et i flumie ripa ve nauigare. l. v. t. xliij

Et i vi armata. l. v. t. xv.

Qui possidens vtrobt. l. v. t. xvj.

Et migrando. l. v. t. xv.

Verboz obligatōib. l. vij. ti. p.

Et bonoz raproz. l. ix. t. viij.

Vocatōe et excusatōe mīeruz. l. xij. t. v

Varijs et extraordinarijs cognitionibus. l. xij. ti. xliij.

Verboz significatiōe. l. xij. ti. xv.

Sequunt rubrice Codicis D

Abigeis. libro. ix.

Appostitis. li. p. t. vij.

Assessorib. et domesticis. l. i. t. xlvij.

Annontis. li. p. ti. xlvij.

Aduocat. diuersoz iudicioz. l. iij. t. vij.

Aduocatis diuersoz iudiciū. l. iij. t. viij.

Alienatiōe iudicij mutandi causa facta. l. iij. t. liij.

Aduocatis fisci. l. scdo. t. ix.

Ad exhibendū. l. iij. t. xli.

Actōnib. et obligatōnib. l. liij. t. x.

Ad seruus p facto suo. l. liij. t. xliij.

Actōnibus hereditarijs. l. liij. t. xvj.

Actōe pignoratitia. li. qro.

Actōe exercitoria. l. liij. ti. xxv.

Ad senatus consultū macedonianum. li. liij. t. xxvij.

Ad senat. cōsultū silulanū. l. liij. t. xxx

Actōib. empti et venditi. l. liij. t. xlix.

Alendis liberis a pētib. l. v. t. xxvj.

Ad ministratiōe tutorū et curatorū. li. v. ti. xxxvij.

Alienat. pupillis pstantis. l. v. t. li.

Arbitrio tutele. l. v. t. liij.

Autoritate pstantia. l. v. ti. lx.

Actore et curatore vel tutore dando. li. v. ti. lxij.

Ad cūda et abstineāda hereditate. l. v.

Ad senatusconsultū trebellianū. l. vi. ti. xlvij.

Ad legem falcidia. l. vi. ti. xlix.

Ad senatusconsultū terculianū. l. vi. t. lv

Ad senatusconsultū orficianū. l. vi. t. lvj.

Adfertōe tollenda. l. viij. ti. lvij.

Adquirenda et retinenda possessione aduersus creditorem. l. viij. ti. xxxliij.

Annali exceptiōe. l. viij. ti. xli.

Illunonib. et palludib. l. viij. ti. xliij.

Appellatiōnibus. l. viij. ti. lxliij.

Acceptilatiōib. l. viij. ti. xliij.

Adoptiōib. liberor. l. viij. t. xlvij.

Ad legem iulā maiestati. l. ix. t. viij.

Ad legem iuliam de adulterijs et stupris. li. ix. ti. ix.

De titulis Codicum

Ad legem iuliam de vi publica et pri-
uata. l. ix. ti. xii.

Ad legē corneliā de sicarijs. l. ix. t. xvj.

Ad legē flauīā de plagiarijs. l. ix. ti. xx.

Ad legē fscelliā. l. ix. ti. xxj.

Ad legem corneliā de falsarijs. li. ix.
titulo. xxij.

Ad legē iulīā repetēdaz. l. ix. t. xxvij.

Ad legē iulīā de ambitu. l. ix. t. xxvi.

Abigeis. l. ix. ti. xxxvii.

Abolitionib⁹. l. ix. t. xlii.

Ad senat⁹ cōsultū turpillianū. l. ix. t. xlv

Triū li. Codicis A

Annona et tribu-

tis libro. x. ti. xvi.

Apotecis publicis. l. x. t. xxii.

Abletis. l. x. t. llii.

Auri publicis psecutoribus. l. x. t. lxx.

Auro coronario. l. x. t. lxxiii.

Aerenti precio qđ thesauris infertur.

li. x. t. lxxiiii.

Annonis ciuilib⁹. l. xi. ti. xxliij.

Al. xandrie primatib⁹. l. xi. t. xxviii.

Admistratōe reipublice. l. xi. t. xxx.

Aqueductu. l. xi. t. xlii.

Armoz vsu inscio pīncepe interdicto
libro. xi. t. xlii.

Agricolis cēsis⁹ z colonis. l. xi. t. xlvii.

Agricolis z mancipijs dominicis vel
fiscalibus. l. xi. t. lxxi.

Aerentib⁹ in reb⁹. l. xii. t. xx.

Apparitoribus pfectoz ptozo z pūul
legijs eoz. l. xii. ti. lii.

Apparitorib⁹ pfecti vrbis. l. xii. t. liii.

Apparitorib⁹ magistrōz milituz z pū.
uilegij. l. xii. t. lliii.

Apparitoribus proconsulis z legati. l.
xii. titulo. lv.

Apparitorib⁹ comit⁹ orient⁹. l. xii. t. l. vi

Apparitorib⁹ pfecti ānone. l. xii. t. lviii.

Codicis B.

Bonis libertoruz

z iure patronatus. l. vi. ti. iii.

Bonoz possessione fm tabulas. libro
vj. titulo. x.

Bonoz possessione contra tabulas. li.
sexto. t. xi.

Bonis damnatoz seu p. scriptozum. li.
ix. ti. xlii.

Bonis pcientiū sibi mortē. l. ix. t. l.

Bonoz possessione ptra tabulas testa-
menti liberti. l. vi. t. xli.

Bonis maternis z materni generis. l.
vi. ti. lix.

Bonis que liberts. l. vi. ti. lix.

Triū li. Codicis B

Bonis aucte pncipis possidēdis. l. x.

Bonis vacantib⁹ z incorporatōe. l. x.

Triū li. Codicis C

Contractionibus

rei familiaris. l. primo.

Contractibus iudiciū vel eoz qđ sunt
circa eos. l. i. ti. lli.

Causis ex qđ infamia alicui irrogat⁹. l. lii

Cōia vtriusqz iudicij. l. lii. t. xxxviii.

Cōsdiuidendo. l. lii. ti. xxxviii.

Cōsortib⁹ eiusdē de liti. l. lii. t. xxxix.

Conditōe indebita. l. lii. ti. v.

Cōditōe ob cām datoꝝ. l. lii. t. vi.

Conditōe ob turpē cām. l. lii. ti. vii.

Conditōe furtiua. l. lii. t. viii.

Conditōe ex lege. l. lii. ti. ix.

Constituta pecunia. l. lii. t. xvi.

Cōmodato. l. lii. ti. xlii.

Compensatōib⁹. l. lii. ti. xxxi.

Cōtrahēda emptōe. l. lii. t. xxxviii.

Cōmuniū rez alienatōe. l. lii. t. lii.

Cōmerijs z mercatorib⁹. l. lii. t. lxxii.

Cōcubitis. l. v. t. lxxvii.

Confirmādo tutore. l. v. t. xxx.

Contrario iudicio tutele. l. v. t. lix.

Curatore furiosi vel pdigi. l. v. t. lxxi.

Carboniano edicto. l. vi. t. xvi.

Collatōibus. l. vi. t. xix.

Codicillis. l. vi. t. xxxvi.

Communia delegatis z fidelicōmissis.
l. vi. ti. xlii.

De titulis Lodicum

Conditione inserta legatis vel fidei comissis. li. vi. ti. xlvj.

Caducis tollendis li. vi. ti. l.

Cōia de successione li. vi. ti. lvij.

Collusione detegenda li. vii. ti. xx.

Cōia de usucapione li. vii. ti. xxxj.

Cōi seruo manumisso li. vii. ti. vj.

Cōmunia de manumissionibus libro vii. ti. xv.

Cōminatōnes vel eplas li. vii. ti. lvij.

Confessis li. vii. ti. lx.

Contrahenda vel p̄mittenda stipulatione li. vii. ti. xxxviij.

Creditorum euictione nō debere libro vii. ti. xlvj.

Crimine peculari li. ix. ti. xxviij.

Custodia reor li. ix. ti. liij.

Crimine sacrilegij li. ix. ti. xxxi.

Crimine expilare hereditatē li. ix. ti. xxxij.

Crimine stellionat li. ix. ti. xxxliij.

Calumniatoribus li. ix. ti. xlvj.

Triū li. Lodicis. C.

Conueniendis fi-

sci debitoribus li. x. ti. ij.

Capiendis et distrahendis pignoribus tributor li. x. ti. xxi.

Canōe largitionaliū titulor li. x. ti. xxij.

Cōditis in publicis horreis li. x. ti. xxvj.

Collatione donatorum vel reuelatorum aut translatorum li. x. ti. xxviij.

Collatione eris li. x. ti. xxx.

Classibus alias classibus li. xj. ti. xij.

Curialibus vrbis romē li. xj. ti. xij.

Collegiatis li. xj. ti. xvij.

Canone frumentario vrbis romē li. xj. ti. xij.

Capitatione ciuiū censibus eximenda li. xj. ti. xlvij.

Colonis palestinis li. xj. ti. l.

Colonis tracensibus li. xj. ti. lj.

Colonis illitricianis li. xj. ti. liij.

Censibus censoribus equatoribus et inspektoribus li. xj. ti. lvij.

Collatione fundorum patrimonialium et emphiteoticorum li. xj. ti. lxj.

Conductoribus et p̄curatoribus p̄diorum fiscalium li. xj. ti. lxxvij.

Collatione fundorum fiscalium vel rei p̄uate vel dñice vel ciuitatis vel tēpli li. xj. ti. lxxix.

Cypresis ex luco dānensi vel p̄eis per egyptum nō excidendis li. xj. ti. lxxiij.

Consulibus et nō sp̄gendis ab his pecunijs et de p̄fectis et ingratibus et p̄cijs militum li. xj. ti. liij.

Consistorianis militibus li. xj. ti. lx.

Comitibus et tribunis scolariū li. xj. ti. xxi.

Comitibus rei militaris li. xj. ti. xij.

Comitibus et archinīs sacri palacij li. xj. ti. xxiij.

Curiosis li. xj. ti. xxij.

Comitibus qui p̄curat dñem perūt li. xj. ti. xxiij.

Castrensi omnium palatinorum peculio li. xj. ti. xxx.

Castrensi peculio militum p̄fecti annorum li. xj. ti. xxxvj.

Comeatu li. xj. ti. xliij.

Cursu publico et angarijs et pangarijs li. xj. ti. l.

Cartalibus principibus li. xj. ti. lvij.

Lodicis. D.

Defensoribus ciui-

tarum li. p. ti. liij.

Diversis rescriptis et pragmaticis sanctis li. p. ti. xxvj.

Dolo malo li. ij. ti. xxi.

Dilationibus li. ij. ti. xj.

Deposito li. liij. ti. xxxiij.

Donationibus ante nuptias et p̄pter nuptias li. v. ti. liij.

Doris p̄missione li. v. ti. xj.

Dote cauta nō nūereta li. v. ti. xv.

Donationibus in vix et vxore li. v. ti. xvij.

Diuortio facto apud quē liberi morari debeant li. v. ti. xxvj.

Diuidenda tutela li. v. ti. liij.

Dedititia librare tollēda li. vij. ti. v.

Distractōe pignorum li. viij. ti. xxxviij.

Duobus stipulandis et duobus reis p̄mittendis li. viij. ti. xl.

De titulis Codicum

De donatōnibus. l. viij. t. liij.
Donatōnib⁹ q̄ sub modo vel p̄ditione
fiūt. l. viij. t. lv.

Triū li. Codicis D

Delatoribus. l. x. t. xj.
Defensoribus. l. x.
Discussoribus. l. t. xxix.
Decretis decurionū sup̄ immunitate
quibusdā concedenda. l. x. t. xlvj.
Debitoribus ciuitatū. l. xj. t. xxxij.
Diversis p̄dictis vrbatis z rusticantis
temploꝝ z ciuitatū z om̄i redditu ciui
li. l. xj. t. lxxj.
Dignitatib⁹. l. xij. ti. p̄.
Domesticis z p̄torib⁹. l. xij. t. xvij.
Decanis. l. xij. t. xxvj.
Desertorib⁹ z occultatorib⁹. l. xij. t. xlv.
Diversis officiis z apparitoribus iudi
cū z p̄batoris eoz. l. xij. t. lix.

Codicis E

Emendatione li.

primo. t. liij.
Ep̄s z clericis. l. p̄. t. vj.
Edendo. l. sc̄do. t. p̄.
Ep̄ali audieria z diuersi caplis. l. j. t. vij.
Errore calculi. l. ij. t. v.
Errore aduocatoꝝ. l. ij. t. x.
Ex quib⁹ causis alicui infamia iroga
tur. l. ij. t. xij.
Etia p̄ p̄curatoꝝ in integꝝ restitutōe
agi posse. l. ij. t. xlix.
Ex quib⁹ causis maiores. l. ij. t. liij.
Ex delictis defunctoꝝ inq̄tum heredes
restōis pueniant. l. liij. t. xxvj.
Exercitoria actōe. l. liij. t. xxv.
Eunuchis. l. liij. t. xliij.
Edilicijs actōnib⁹. l. liij. t. lix.
Eo q̄ p̄ tutore negocia gerit. l. v. t. xlvj.
Excusa. ōnib⁹ z ip̄ib⁹ eoz. l. v. t. lxij.
Excusatoib⁹ veteranoz. l. v. t. lxvj.
Edicto successorio. l. vj. t. xv.
Edicto diui adriani tollēdo. l. vj. t. xxxij.
Executōe rei iudicate. l. vij. t. liij.
Edificijs priuatis. l. viij. t. x.

Etia ob cyrographatā pecuniā pign⁹ te
neri posse. l. viij. t. xxvij.

Exceptōnib⁹ siue p̄scriptōnib⁹. l. viij. t.
Enicōnib⁹. l. viij. t. xlv. xxxvj.
Emancipatoib⁹ liberoꝝ. l. viij. t. xlix.
Exhibēdis vlt̄ tras mitterēdis reis. l. ix. t.
Emēdatōe seruoꝝ. l. ix. t. xliij. liij.
Emendatōe p̄pinquoꝝ. l. ix. t. xv.

Triū li. Codicis E

Exactionibus. li.

x. t. xlx.
Excusatoib⁹ munerū. l. x. t. xlvj.
Excusatoib⁹ artificū. l. x. t. lxij.
Expensis ludoz. l. xj. t. xli.
Equestri dignitate. l. xij. t. xxxj.
Exactōe z translatōe militariū āno
naz. l. xij. t. xxxvj.
Executoib⁹ z exactoib⁹. l. xij. t. lxij.
Erogatōe militariū ānone. l. xij. t. xxxvij
Codicis F

Filiofamilias. li. ij

titulo. xxliij.
Fideiussoribus minoz. l. ij. t. lvij.
Formulis. l. sc̄do.
Ferijs. l. liij. t. xij.
Familie herciscūde. l. liij. t. xxxvj.
Finis regūdoꝝ. l. liij. t. xxxvij.
Fide instrumētoꝝ. l. liij. t. xxi.
Fundo dotali. l. v. t. xliij.
Fideiussorib⁹ tatoꝝ. l. v. t. lvij.
Fugitiuis seruils. l. vj. a
Furti z seruo corrupto. l. vj. t. p̄.
Fideicommissis. l. vj. t. xliij.
Falsē cā adiecta legato vel fideicomms
so. l. vj. t. xliij. 3
Fideicommissarijs libratib⁹. l. viij. t. liij.
Fructib⁹ z litū expensis. l. viij. t. liij.
Fideiussorib⁹ z mādatoib⁹. l. viij. t. xli
Famosis libellis. l. ix. t. xxxvj.
Falsa moneta. l. ix. t. xliij.

Triū li. Codicis F

Fide instrumētoꝝ

De titulis Codicum

et iure hactenus et fiscalis. l. x. t. iij.
 Fiscalibus usuris. l. x. t. viij.
 Filiis familias et quomodocumque pro
 his teneant. l. x. t. lvij.
 Frumento vrbis Constantinopol. l. xj. t. xxij.
 Frumento alexandrino. l. xj. t. xxvij.
 Fabricensibus. li. xj. t. ix.
 Fundis limitosis et terris et paludibus:
 et pascuis. l. x. t. lix.
 Fundis primontalibus et saltuensibus:
 et emphiteoticis. l. xj. t. lxj.
 Fundis reipublice et saltibus diuie do
 mus. li. xj. t. lxxv.
 Fugitiuis colonis patrimonialibus et
 emphiteoticis. l. xj. t. lxij.
 Fundis et saltibus rei publice. l. xj. t. lxxvi.
 Filiis officialium militarium qui morantur in
 bello. l. xij. t. xlvj.

Codicis G.

Generalis abolitio. l. xi. t. xliij.

Triu li. Codicis G.

Gladiatoribus. l. xi. t. xliij.

Grege dñico. l. xi. t. lxxij.

Codicis D.

Hereticis et mani

cheis et samaritanis. l. i. t. viii.
 His qui ad ecciam pfugit. l. i. t. xv.
 His qui in eccia manumittunt. l. i. t. xvi.
 His qui ad statum pfugit. l. i. t. xxviii.
 His qui potentioris nomine titulos pñtis as
 figunt. l. ij. t. xv.
 His qui vi metusue causa sunt. l. ii. t. xx.
 His qui venis etatis impetraverunt.
 l. ii. t. xlv.
 Hereditate vel actione vendita. l. iiii. ti
 tulo. xxxix.
 Hereditibus tutorum. l. v. t. lv.
 Hereditibus institutis et qui persone non
 pñt institui. l. vi. t. xxiii.
 His qui sub modo legari. l. vi. t. xlv.
 His quibus ut indignis hereditates an
 ferunt. li. vi. t. xxxv.
 His qui pene nomine in testamento vel codi
 cillo relinquunt. l. vi. t. xli.
 His qui sub modo legati vel fideicommissi re

linquunt. l. vi. t. xlv.
 His quibus ante aptas tabulas heredi
 tates transmittunt. l. vi. t. li.
 His qui a non domino manumittunt. l. vii. t. x.
 His qui propter meritum a sena iudicis non ap
 pellauerunt. l. vii. t. lxxviii.
 His qui in primorum creditorum loco succe
 dunt. l. viii. t. xix.
 His qui accusare non possunt. l. ix. t. i.
 His qui sibi ascribunt aliquid in testame
 to. l. ix. t. xxiii.
 His qui pentes et liberos occidunt. l. ix. t. xxv.
 His qui latrones vel alios criminibus reos
 occiderunt. l. ix. t. xxxix.

Triu li. Codicis D.

His qui ex publi

cis rationibus mutuam pecuniam acceperunt.
 li. x. ti. vi.
 His qui se defendunt. l. x. t. xlii.
 Honoribus vel muneribus non primis ad
 sine preem et filium et de intuitu. l. x. t. xxxix.
 His qui a principe vocatorem acceperunt.
 li. x. t. xliii.
 His qui sponte munera publica suscipiunt.
 li. x. t. xlii.
 His qui numero liberorum vel paupertate ex
 cusatorem meruerunt. l. x. t. lii.
 His qui non impletis stipendiis sacramen
 to soluti sunt. l. x. t. lliii.
 His qui in exilio dati vel ordine sunt
 remoti. l. x. t. lvii.
 His qui ex publica collatione illata sunt
 non usurpandis. l. x. t. lxxi.
 Honoratorum vehiculis. l. xi. t. xix.
 His qui ex officio quod administraverunt co
 nueniunt. l. xi. t. xxxviii.
 His qui sacro palatio. l. xii. t. xxviii.
 Codicis F.

Judeis et celicolis

li. i. ti. xli.
 Iuris et facti ignorantia. l. i. t. xxi.
 Justiniano codice confirmatio. l. i. t. li.
 In integrum restitutionibus minorum. xxxv.
 annis. li. ii.

De titulis Codicū

In ius vocando. l. ii. t. ii.
 In q^o causis restitutio in integrū ne-
 cessaria nō sit. l. ii. t. xli.
 In integrū restitutioe postulare ne qd
 noui fiat. l. ii. t. l.
 In iurando q^o calūniā dādo. l. iii. t. lviii
 In ius nemo agere v^t accusare cog-
 tur. l. iii.
 Iudicis. l. iii. t. i.
 Iurisdicōe oim iudicū. l. iii. t. xlii.
 In qbus causis militātes. l. iii. t. xxv.
 In officio testamento. l. iii. t. xxviii.
 In officio donatōib⁹. l. iii. t. xxix.
 In officio dōrib⁹. l. iii. t. xxx.
 Iure emphiteotico. l. iii. t. lxvi.
 In iurando. l. iii.
 Incestus et inutilib⁹ nuptiis. l. v. t. v.
 Interdicto m^orimonio inf pupillū et tu-
 torē seu curatōrē liberōiq^o eoz. l. v. t. vi.
 Iure dotiū. l. v. t. xii.
 In qbus causis tutorē habēti tutor vel
 curatōr dari possit. l. v. t. xxvii.
 In sitē dādo tutorē vel curatōrē. l. v.
 t. xlv.
 In litem iurando. l. v. t. lxxii.
 In iuramentis et substitutiōibus. libro
 vi. t. xliii.
 Iure aureoz annuloz. l. vi. t. vii.
 In puerū et alios substitutiōibus. l. vi
 t. xxv.
 Iure deliberādū et de adenda et acq^{re}
 da hereditate. l. vi. t. xxxix.
 Indicta viduitate. l. vi. t. xl.
 In genitū et manumissis. l. vii. t. xliii.
 In qbus causis cessat longi t^ois p^osc^o
 tio. l. vii. t. xxxv.
 Interdictis. li. viii. t. l.
 In qbus causis pignus tacite cōtrahi
 tur. l. viii. t. xv.
 Iure dominiū ipetrādo. l. viii. t. xliii.
 Inutilib⁹ stipulatōib⁹. l. viii. t. xxxix.
 Ingratis liberis. l. viii. t. l.
 In infantib⁹ expositis. l. viii. t. lli.
 Infirmis p^ontis celibat⁹. l. viii. t. lviii
 Iure liberoz. l. viii. t. lix.

In iuris. l. ix. t. xxxv.

Triū li. Codicis 3.

Iure fisci. li. x. ti. 1.

In dictōibus. l. x. t. xvii.
 Imponēdis lucratius descriptōibus
 li. x. t. xxxv.
 In colis et vbi q^o domiciū h^ore videt. et
 de his q^o studioz cā in alia ciuitate de-
 gunt. l. x. t. xxxix.
 Infamibus. l. x. t. lvii.
 In enarchis. l. x. t. lxxiii.
 In immunitate nemini pcedēda. l. x. t. xxv.
 In reipublice. l. xi. t. xxxix.
 In quibus causis coloni censiti d^onos
 accusare p^ont. l. xi. t. xlii.

Codicis 3.

Legibus et cōstitut

tionibus principū et edictis. l. i. t. xvii.
 Vitis cōtestatōe. l. iii. t. ix.
 Rege aquilia. l. iii. t. xxxv.
 Locato et cōducto. l. iii. t. lxxv.
 Legitima tutela. l. v. t. xxxi.
 Libertis et eoz liberis. l. vi. t. vi.
 Libertis p^oteritis vel exheredatis. li. vi.
 Legatis. l. vi. t. xxxvii. t. xxxvii.
 Legitimis heredibus. l. vi. t. lvii.
 Rege fusia tollenda. l. vii. t. iii.
 Latina libertate tollēda. l. vii. t. vi.
 Liberali causa. l. vii. t. xvi.
 Libris exhibēdis. l. vii. t. lviii.
 In iurione pignoris. l. viii. t. xxxi.
 In iuriosis. l. viii. t. xxxvii.
 In iuriosis. li. viii.

Trium li. Codicis 3.

Libertinis. l. x. t. lvi.
 Negationibus. l. x. t. lxxii.
 Rustalis auri collarōe. l. xi.
 Locatōne p^ontoz civilū vel fiscalū. li.
 xi. t. lxxvii.
 Locoz et itinerū custodia. l. xii. t. xlii.
 Lucris aduocatoz et cōcessionib⁹ offi-
 cioz. l. xii. t. lxxii.

De titulis Codicū

Codicis M.

Mandatis princi-

pum. l. j. t. xviij.
 Modo mulctaruz que a iudicib⁹ infligunt. l. j. t. liij.
 Magistratib⁹ municipalib⁹. l. j. t. lv.
 Mandati. l. liij. t. xxxv.
 Monopolio. l. liij. t. lxx.
 Magistratib⁹ cōueniendis. l. v. t. lvj.
 Mortis causa donatōe. l. viij. t. lvij.
 Mulieribus q̄ seruus p̄p̄is se iunxit. l. ix. t. xj.
 Maleficioz et mathematicis. l. ix. t. xviij.
 Mutatione nois. l. ix. t. xxxv.

Triū li. Codicis M.

Municipijs et originarijs. l. x. t. xxxvij.
 Muneribus patrimonioz. l. x. t. xl.
 Mulieribus in quo loco miera sexui cōgruētia et bonoz agnoscūt. l. x. t. lx.
 Metallarijs et metallis et p̄curatorib⁹ metalloz. l. xj. t. vj.
 Murilegulis et cinenarijs. l. xj. t. vij.
 Metropoli beata. l. xj. t. xxi.
 Mendicantibus validis. l. xj. t. xxxv.
 Manna. l. xj. t. xlv.
 Mancipijs et colonis p̄tmonialiu et saltu ensiu et emphiteoticoz fundoz. l. xj. t. lxx.
 Magistris scrinioz. l. xij. t. ix.
 Militari veste. l. xij. t. xxxix.
 Mensozib⁹. li. xij. t. xxxij.
 Metatis et epl̄cometicis. l. xij. t. xl.

Codicis M.

Nono codice com

ponendo. l. j. t. j.
 De sanctū baptisma iteret. l. j. t. ix.
 Remint licere signū saluatoris xp̄i. li. bro. xj. t. xj.
 De xp̄ianū mancipiū hereticus habeat. l. j. t. xij.
 De comitib⁹ rei militaris trib unis lauacra p̄stent. l. j.
 De nulli patrie sue administratio. l. j.
 De liceat potetioibus patrociniuz. li.

ij. t. xliij.

De fisco vel republica p̄curatōez ali cuius p̄stet cause. l. ij. t. xviij.
 Negocijs gestis. l. ij. t. xix.
 De q̄s in fca causa iudicet. l. liij. t. v.
 Moralibus actōibus. l. liij. t. xl.
 De vxor p̄ marito pueniat. l. liij. t. xij.
 De filius pro p̄fe. l. liij. t. xij.
 Nō numerata pecunia. l. liij. t. xxx.
 De seruus pro dño. l. liij.
 Nautico fenore. l. liij. t. xxxliij.
 Ruidinis. l. liij. t. lx.
 Noua vectigalia institui non posse. li. liij. t. lxxij.
 Nuptijs. l. v. t. liij.
 De fideiussorez vel mandatores dotiū dent. l. v. t. xxi.
 Naturalibus et legitimis liberis. li. v. t. xxiij.
 De pro dote mulier bona quōdā m̄ritū abdicant. l. v. t. xxxij.
 De tutor vel curator vectigal cōducit. l. v. t. xliij.
 Necessarijs et seruicis hereditib⁹ instituat. li. v. t. xxxvj.
 De de statu defu nctoz p̄ q̄nquēntium querat. l. vij. t. xxxj.
 Nudo iure quiritū tollēdo. l. vij. t. xxxvj.
 De rei dñice vel tēploz vēdicatio r̄p̄is exceptōe submoueat. l. vij. t. xxxix.
 Nouatōib⁹ et delegatōib⁹. l. viij. t. xliij.
 De liceat in vna eademq̄ cā terciō ap pellare. li. vij. t. lxxj.
 De sine iussu p̄ncipis liceat confiscare. li. ix. t. xlvij.
 Nili aggerib⁹ nō rūpēdis. l. ix. t. lvij.

Triū li. Codicis M.

De fisco rem quā

venditit euincat. l. x. t. v.
 De ope a collarōib⁹ exigant. l. x. t. xliij.
 Nauibus nō excusandis. l. xj. t. liij.
 Nauicularijs seu naualarijs. l. xj. t. j.
 De qd oneri publico iponat. l. xj. t. liij.
 Naufragijs. l. xj. t. v.

De titulis Lodicum

Nulli licere in frenis z sellis margaritas z smaragdinos aptare. l. xj. t. xj.
 Nautis riberinis. l. xj. t. xxvj.
 Ne q̄s liber inuitus actum re publice agere cogat. l. xj. t. xxxvj.
 Nō licere habuatoib⁹ metrocomode. li. xj. t. lv.
 Ne rusticanti ad vllū obsequiū. l. xj. t. lliij.
 Negociatores ne militet. l. xij. t. xxxliij.
 Codicis D.

Officio p̄fecti p̄to-

no orienis z ilirici. li. j. ti. xxxj.
 Officio p̄fecti vrbis. l. j. t. xxxj.
 Officio p̄fecti p̄to no affrice. l. j. t. xxx.
 Officio mḡfoz militū. l. j. t. xxxij.
 Officio questoris. l. j. t. xxxliij.
 Officio mḡfi officioz. l. j. t. xxxliij.
 Officio comitis sacri patrimonij. libro j. ti. xxxv.
 Officio comitis z legati. l. j. t. xxxvj.
 Officio comitis orietis. l. j. t. xxxvij.
 Officio p̄fecti augustalis. l. j. t. xxxvij.
 Officio vicarij. l. j. t. xxxix.
 Officio p̄toz. l. j. t. xl.
 Officio rectoris p̄uincie. l. j. t. xli.
 Officio p̄fecti vigiliū. l. j. t. xliij.
 Officio ciuiliū iudiciū. l. j. t. xliij.
 Officio militariū iudiciū. l. j. t. xliij.
 Officio ei⁹ q̄ gerit vice p̄fidis. l. j. t. xlvij.
 Officio p̄fecti annone iudiciū diuersaz militariū. li. j.
 Officio diuersoz iudiciū. l. j. t. xlv.
 Officio iudiciū alexandrie. l. j. t. lvi.
 Ordine iudicioz. l. iij. t. viij.
 Operib⁹ libertoz. l. vi. t. ij.
 Obsequijs patrono p̄stādis. l. vi. t. v.
 Ordine cognitionū. l. viij. t. xix.
 Operis noui nūciatōe. l. viij. t. xi.
 Operibus publicis. l. viij. t. xij.
 Trium li. Codicis D.

Obligatione voto

nū. li. xij. t. xlvij.
 Omni agro deserto z qn̄ steriles cū fer-

tilibus imponūf. l. xi. t. lviij.
 Codicis D.

Paganoz sacri-

cijz z templis. l. i. t. xliij.
 Precibus imparoz offerēdis. l. i. t. xxij.
 Pactis. l. iij. t. iij.
 Postulando. l. iij. t. vi.
 Procuratoribus. l. iij. t. xliij.
 Pedanets iudicibus. l. iij. t. iij.
 Plus petitionibus. l. iij. t. x.
 Petitione hereditatis. l. iij. t. xxxi.
 Prohibita sequestratōe. l. iij. t. lliij.
 Probatōibus. l. iij. t. xix.
 Pignoraticia actione. l. iij. t. xxxliij.
 Plus valere qd̄ agit q̄ q̄ simulare cōcipit. l. iij. t. xxij.
 Per q̄s p̄sonas nob̄ acq̄rit. l. iij. t. xxvij.
 Pro socio. l. iij. t. xxxvij.
 Patrib⁹ q̄ filios distraxerit. l. iij. t. xliij.
 Periculo z cōmodo rei vendite. libro iij. t. xlvij.
 Pactis inter emptorē z venditorē. li. iij. t. lliij.
 Pactis puenis tā sup̄ dote q̄ sup̄ donatōe pp̄ nuptias z p̄fermis. l. v. t. xliij.
 Periculo tutoris z curatoris. libro. v. ti. xxxix.
 P̄dys z alijs reb⁹ minorz sine decreto nō obligādis v̄ alienādīs. l. v. t. lxxij.
 Postumijs heredis⁹ institūdis. libro vi. t. xxvij.
 Prescriptōe longi t̄pis. l. vij. ti. xxiij.
 Pro q̄bns causis seruī accipiūt p̄misū libertatis. l. vij. t. xliij.
 P̄p̄o iudiciū q̄ male iudicauit. l. vij. t. i.
 P̄uilegio fisci. l. vij. t. lxxliij.
 P̄uilegio dotis. l. vij. t. lxxv.
 Precario. l. viij. t. ix.
 Publicis opibus. l. viij. t. xij.
 Pignozibus. l. viij. t. xliij.
 Pretorio pignore. li. viij. t. xxxij.
 Partu pignoris z oi cā. l. viij. t. xxv.
 Pactis pignoz. l. viij. t. xxxv.
 Patria p̄tate. l. viij. t. xlvij.
 Postluminio redēptis z ab hostib⁹ re-

De titulis

nerfis. li. viij. ti. li.

Prinatis carcerib⁹ inhibēdis. l. ix. t. v.

Penis. l. ix. t. xlvij.

Triū li. Codicis P.

Penis fiscalibus

creditores pferri. li. x. t. vij.

Peritis bonoz subleuatis. l. x. t. xij.

Predijs curialiū sine decreto nō alte-
nandis. l. x. t. xxxij.

Prebendo salario. l. x. t. xxxv.

Professorib⁹ z medicis. l. x. t. liij.

Periculo successorū parentis. l. x. t. lxx.

Poderatorib⁹ z auri illatorib⁹. l. x. t. lxx.

Potiorib⁹ ad munera noīandis. lib⁹
x. t. lxxij.

Predijs oib⁹ reb⁹ nauiclariorū. l. xi. t. ij.

Prinilegijs corporatorū vrbis rome. li. xj
titulo. xliij.

Periculo noīatorū. l. xj. t. xxxij.

Pascuis publicis z prinatis. l. xj. t. lx.

Pistoribus. l. xj. t. xv.

Periculis eoz q⁹ p magistratib⁹ intue-
nerūt. l. xj. t. xxxliij.

Predijs dānatis vel dñicis. l. xj. t. lxxvij

Prinilegijs domus angustę vel rei p-
nate. li. xj. t. lxxij.

Palatijs z domib⁹. l. xi. t. lxxv.

Prefectis ptonijs sacre vrbis. l. xij. t. liij

Pretorib⁹ z honore pfecture. l. xij. t. ij.

Prepositis sacri cubiculiz de oibus cu-
biculariis z prinilegijs eoz. l. xij. t. v.

Primicerio z sacerdotio z notariis. li.
xli. t. vii.

Prepositis librorū. l. xli. t. xviii.

Professorib⁹ q⁹ in vrbē cōstantinē poli-
docentes ex legē meruerūt comitiūam
li. xli. t. xv.

Prepositis sacrorū scriniōz. l. xli. t. xix.

Principib⁹ agētib⁹ in rebus. l. xli. t. xxi.

Prinilegijs eoz q⁹ in sacro palacio in-
litant. l. xli. t. xxviii.

Prinilegijs scolariū. l. xli. t. xxix.

Palatinis. l. xli. t. xxxi.

Publice leticie vel cōsulū nūciatōnes

li. xli. t. lxxi.

Perfectissima dignitate. l. xli. t. xxxxi.

Prinipilo. l. xli. t. lxi.

Codicis Q.

Quando libellus

principi datus litis cōtestatiōem facit.
li. t. xlii.

Qui z aduersus quos restitui in inte-
grū nō pnt. l. li. t. xlii.

Qui p pcuratorē.

Quibus ex causis maiores in integrū
restituunt. l. li. t. llii.

Qui p sua iurisdicōe iudicē dare nol-
dant pnt. l. lii. t. llii.

Qui legitimā in iudicijs psonā habet.
vel nō. l. lii. t. vi.

Quā inter pupillos z viduas. l. lii. t. xlii

Quā sine iudice liceat se vindicare. l. lii.
t. xxvii.

Quibus ex causis miltitēs. l. lii.

Quā fiscus vel pnatu. l. lii. t. xv.

Quōd cū eo q⁹ in aliena pātē ē negociū
gestū esse dicat. l. lii. t. xxvi.

Quē res vendi nō pnt. l. lii. t. xl.

Quē res exportari nō debēt. l. lii. t. xli

Quā l3 ab emptōe recedere. l. lii. t. xlv.

Qui petāt tutores vel curatores. libro
v. t. xxxi.

Qui dare tutores vel curatores pnt v⁹
nō pnt. l. v. t. xxxv.

Quī mulier tutele officio fungi potest.
li. v. t. xxxvi.

Quā ex facto tutoris vel curatoris mio
res agere vel cōueniri pnt. l. v. t. xl.

Quā tutores vel curatores eē desierint.
li. v. t. lxi.

Qui numero liberorū se excusant. l. v. t.

Qui facere testm pnt vel nō. l. vi. t. xxi.

Qui morbo. l. v. t. lxx.

Qui tutelariū numero. l. v. t. lxx.

Quā decreto opus nō est. l. v. t. lxxii.

Qui admitti ad bonorū possessionem
pnt. z infra qd tps. l. vi. t. viii.

Quā nō perētū ptes perētib⁹ accrescēt

Codicum

li. vi. t. ix.
 Qñ dies legati vel fidei commissi cedat.
 li. vi. t. lii.
 Quēadmodū testā aptant. l. vi. t. xxxi.
 Qui manumittere nō pnt. l. vi. t. xi.
 Qui nō pnt ad libertatē puenire. l. vii.
 Quibus ad libertatē pclama. t. xii.
 re nō licet. l. vii. t. xviii.
 Quibus nō obicit longi tps pscriptō
 li. vii. t. xxxvi.
 Quadriēni pscriptōe. l. vii. t. xl.
 Quo z qñ iudex iniām debeat pferre.
 li. vii. t. xliii.
 Quo res iudicata nō nocet. l. vii. t. lvii.
 Qñ ppetrare necesse nō ē. l. vii. t. lxxv.
 Quo p appellatōes nō recipiunt. l. vii.
 ti. lxxvi.
 Qui bonis cedere pnt. l. vii. t. lxxii.
 Quoꝝ bonoꝝ. l. viii. t. ii.
 Que res pignori obligari pnt. l. viii.
 Quoꝝ legatoꝝ. l. viii. t. iii.
 Qui portiores in pignore habeātur. li.
 viii. t. xviii.
 Quibus causis pignus tacite ptrahit.
 li. viii. ti. xv.
 Qñ debitoꝝ venditōem pignoris im
 pedire pnt. l. viii.
 Que sit longa cōsuetudo. l. viii. t. liiii.
 Qñ civilis actio p iudicet criminali. li
 bro. ix. t. xxxi.
 Questionibus. l. ix. t. xli.
 Qui accusare nō pnt. li. ix. t. i.
 Triū li. Codicis. Q.

Quando z quibus

quarta ps debet ex bonis. l. x. t. xxxiii.
 Quēadmodū ciuilia munera vendicā
 tur. li. x. t. liii.
 Quibus muneribus vel pstatōibus
 nemini liceat excusare. l. x. t. lv.
 Qui erate. l. x. t. xlviii.
 Qui morbo se excusant. li. x. t. l.
 Quibus munerib⁹ excusant bi q p^m im
 plerā militiā vel aduocatōem p p^m in
 cias suis cōmodis vacātes cōmorant.

z de prius legiis eoz. cōstitutio greca. d
 cōductōibus vectigaliū fisci. l. x. t. xlvii
 Quo qsqz ordine pueniat. l. xi. t. xxxv.
 Questionibus z magistris officioꝝ. li.
 xii. ti. vi.
 Qui militare pnt vel nō. z de seruis ad
 militiā vel dignitatē aspirantib⁹ z vt ne
 mo vel duplici militia vel dignitate et
 militia vtiat. l. xii. t. xxxiii.

Codicis R.

Restitutionib⁹ mi

noꝝ que sūt in integrū. l. ii. t. xxi.
 Reputationibus que sunt in iudicio.
 li. ii. t. xlviii.
 Restitutōe militū. l. ii. t. li.
 Receptis z arbitris. l. ii. t. lv.
 Rei vendicatōe in integrū. l. iii. t. xxxii.
 Religiosis z sūptib⁹ funerū. l. iii. t. xlii.
 Rebus creditis z iureiurādo. l. iii. t. i.
 Rebus alienis nō alienādīs. l. iii. t. li.
 Rescindēda venditōe. l. iii. t. xliii.
 Rem alienā gerenibus. l. iii. t. liii.
 Rerū pmutatōe z pscriptis vbi actio
 ne. l. iii. t. lxiiii.
 Rei vxorie actōe ex stipulatu. l. v. t. xlii.
 Repudiis z diuortijs rerū amotarum.
 li. v. ti. xviii.
 Repudianda bonoꝝ possessione. li. vi.
 ti. xviii.
 Re iudicata. l. vii. t. liii.
 Res inter aliōs acta vel iudicata alijs
 nō nocet. l. vii. t. lxi.
 Relationibus. l. vii. t. lxxi.
 Reuocandis his q in fraudē creditoꝝ
 alienata sunt. l. viii. t. lxxvi.
 Ratiocinijs operū. li. viii. t. xlii.
 Reuocandis q in fraudē. li. viii.
 Reuocandis donatōibus. l. viii. t. lvi.
 Raptu virginiū seu viduarū necnō mo
 nialiū. l. ix. t. xlii.
 Requirendis reis. l. ix. ti. xl.

Trium li. Codicis R.

d liij

De titulis Codicum

Reis postulatis

Libro decimo

Re militari li. xi. t. xxxv.

Rogatione militari li. xi. t. xxxvij.

Codicis S

Summa trinitate

z fide catholica li. j. t. liij.

Sacrosanctis ecclesijs z rebus z priuilegijs eap. li. j. t. v.

Senatuscōsultis li. j. t. xix.

Si ptra ius vel utilitatē publicā aliqd fuerit postulatu li. j. t. xxv.

Statuis z imaginib⁹ li. j. t. xxvij.

Sacrificijs paganis z templis li. p.

Si tutoz vel curatoz interuenerit li. ij. t.

Si in cōi eadēq; cā in integz xxv. restitutio postulat libro scdo. t. xxvj.

Si aduersus rē iudicatā li. ij. t. xxvij.

Si aduersus venditōez li. ij. t. xxvij.

Si aduersus venditōez pignoris li. ij. t. xxix.

Si aduersus donatōnē li. ij. t. xxx.

Si aduersus libertatē li. ij. t. xxxj.

Si aduersus transactōez li. ij. t. xxxij.

Si aduersus solutiōez a debitoze vel a se factā li. ij. t. xxxij.

Si aduersus dotem li. ij. t. xxxliij.

Si aduersus delictū li. ij. t. xxxv.

Si aduersus vsucapionē li. ij. t. xxxvj.

Si aduersus tūcū li. ij. t. xxxvij.

Si aduersus creditozē li. ij. t. xxxvij.

Si vt se ab hēditate abstī li. ij. t. xxxix.

Si obinissam hereditatē li. ij. t. xl.

Si minoz se maiorē dixerit li. ij. t. xliij.

Si sepius restitutio in integrū postuletur li. scdo titu. xliij.

Si maior fact⁹ ratū habuerit li. ij. t. xlvj.

Satisfacendo li. ij. t. lvj.

Sportulis z sumptibus z diuersis iudicijs faciendis li. ij. t. ij.

Seruitutibus z aq. li. ij. t. xxxliij.

Si certum petat li. liij. t. ij.

Suffragio li. liij. t. liij.

Si seruus extero emi se mandauerit li. quarto titulo. xxxvj.

Sequestratione pecunie phibita li. liij.

Si ppter publicas pensiones venditio fuerit cōtra li. liij. t. xlvj.

Sine centū z reliquijs fundū pparari nō posse li. liij. t. xlvij.

Si quis alteri vel sibi li. liij. t. l.

Si seru⁹ exportand⁹ venerit li. liij. t. lv.

Si mancipiū ita veniret ne pstitueretur li. liij. t. lvj.

Si mancipiū ita fuerit alienatū vt manumittat li. liij. t. lvj.

Sponsalibus li. v. t. j.

Si rector prouincie li. v. t. ij.

Si quacūq; pditus ptate vel ad eum p tinētes ad supp. sitaz iurisdicōis sue aspirare temptauerit nuptias li. v. t. vij.

Si nuptie ex rescripto petant li. v. t. vij.

Secundis nuptijs li. v. t. ix.

Si scdo nuperit mulier li. v. t. decimo.

Soluto matrimonio quemadmodus dos petat li. v. t. xix.

Si constāte matrimonio dos soluta sit erit libro qnto. t. xx.

Si ex plurib⁹ tutorib⁹ vel curatoribus vn⁹ agere vl pueniri possit li. v. t. xli.

Susceptis tutoribus vel curatorib⁹ li. quinto titulo. xliij.

Si mīr indēnitatē pmiserit li. v. t. xlvij.

Si contra matris voluntatē tutor datus sit libro qnto. t. xlvij.

Si tutor nō gessit li. v. t. lvj.

Si ex falsis allegatōnib⁹ se excusauerit libro quinto ti. xliij.

Si tutor respublice causa abierit libro quinto ti. lxxv.

Si qs ignorās rem minoris cē sine decreto pparuerit li. v. t. lxxliij.

Si maior fact⁹ sine decreto factaz alienatōnem pfirmauerit li. v. t. lxxv.

Seruis fugitiuis li. vj. t. j.

Si in fraudem patroni a liberto alienatio facta sit li. vj.

Si quis aliquē restat prohibuerit vel

De titulis Codicuz

coegerit li. vj. t. xxxliij.
 Si omiffa cā testamenti. l. vj. t. xxxix.
 Suis z legitimis liber. li. vj. t. liij.
 Seruo pignori dato manumisso libro
 septimo titulo septimo.
 Seruis reipublice manumittendis. l.
 vij. t. ix.
 Senatuscōsulto claudiano tollendo li
 bro. vij. t. xxv.
 Sententijs p̄sector̄ p̄toris. l. vij. t. xliij.
 Sententijs ex periculo recitandis lib.
 vij. t. xlv.
 Sententijs z interlocutiōibus iudicuz
 l. vij. t. xlvj.
 Sententia q̄ sine certa quāritate fert li.
 vij. t. xlvij.
 Sententijs q̄ p eo q̄ interest pferunt li
 bro. vij. t. xlvij.
 Si a nō cōpetere iudice snia lata eē dī-
 cat libro. vij. t. xlix.
 Sniam rescindī nō posse li. vij. t. lj.
 Si plures vna snia p̄dēnent. l. vij. t. lvj
 Si ex falsis instrument. li. vij. t. lix.
 Si pendente appellatiōe mors inter-
 venerit libro. vij. t. lxvij.
 Si vn̄ ex plib⁹ appellauēit. l. vij. t. lxxix
 Si de momentanea p̄fessione fuerit
 appellatū li. vij. t. lxx.
 Si p vim alio modo li. vij. t. v.
 Si alia res pignori obligata sit li. vij.
 titulo. xvj.
 Si antiquior creditor pign⁹ vendiderit
 libro. vij. t. xx.
 Si cōs res pignori data sit. l. vij. t. xxj
 Si in causa iudicati pign⁹ captū sit li.
 bro. vij. t. xliij.
 Si pign⁹ pignori datū sit. l. vij. t. xliij.
 Si ex vedito p̄gre agat. l. vij. t. xxx.
 Si vn̄ ex plurib⁹ p̄dib⁹ creditorū vel
 debitoris p̄tē suā soluerit. l. vij. t. xxxij.
 Si pignoris puentōez numerario con-
 secuta nō sit. l. vij. t. xxxliij.
 Si solutiōib⁹ z liberatiōib⁹. l. vij. t. xliij.
 Si quis imperatori maledixerit libro
 ix. t. vij.

Si quis eam cui⁹ tutor fuerit stupraue-
 rit libro. ix. t. x.
 Sepulcro violato li. ix. t. xix.
 Seditiosis li. ix. t. xxx.
 Sniam passis z restitutis li. ix. t. lj.
 Triū li. Codicis S

Sententijs aduer

sus fiscū latis retractādīs. l. x. t. x.
 Sup̄ indicto. l. x. t. xvij.
 Sup̄ exactionibus. l. x. t. xx.
 Si seruus aut libertus ad decuriona-
 rum aspirauerit. l. x. t. xxxj.
 Si curialis relicta ciuitate rus habita-
 re maluerit. l. x. t. xxxvj.
 Si ppter inimiciā creatio facta sit:
 libro. x. t. xliij.
 Sumptū recuperatiōe. l. x. t. lxvij.
 Susceptoribus p̄positis z ararijs. l. x
 titulo. lxx.
 Suarijs z susceptoribus vini z ceteris
 corporis. l. xj. t. xvj.
 Studijs liberalibus vrbis rome z con-
 stantinopolis. l. xj. t. xvij.
 Sumpr̄ inuicti muneris ad omēs p̄ti-
 nere collegas. l. xj. t. xxxvij.
 Spectaculis z seruīs lenonib⁹. l. xj. t. xl.
 Silenciarijs z decurionibus eorum li
 bro. xij. t. xvj.
 Stratoribus. l. xij. t. xxxliij.
 Sargamo hostib⁹ nō p̄bendo libro. xij
 ti. xxxix. Couctis T

Transactionibus

libro scdo ti. liij.
 T̄pib⁹ in integrū restitutiōis. l. li. t. liij.
 Testibus libro. liij. t. xxx.
 Tutelis libro quinto.
 Tutorib⁹ z curatorib⁹ illustrū. l. v.
 Testamētaria tutela. l. v. t. xxxix.
 Turoze vel curatore qui nō satisfedit:
 l. v. t. xliij.
 Testamento militis. l. vi. ti. xx.
 Testamentis z quēadmodū testamēta
 ordinet. l. vi. t. xliij.

De titulis Codicum

Epib⁹ z repatoib⁹ appellationū. l. vij.
 Testamētaria mānūmissōe. l. vij. t. ij.
 Tabulis exhibēdis. l. viij. t. vii.
 Triū li. Codicis C

Thesauris li. x. ti. xv

Tabularijs scribis z olographis lib. p.
 titulo. lxvij.
 Cironibus. l. xli. t. xli.
 Tractatorijs z statutis. l. xli.
 Codicis D.

Veteri iure enu-

cleando. li. p. t. xx.
 Ut lite pendente vel post puocatōe.
 libro p. t. xliiij.
 Ut om̃s tam ciuiles q̃ militares iudi-
 ces li. p. t. xlii.
 Ut que desunt aduocatis partium iu-
 dex suppleat. l. ii. t. xi.
 Ut nemo priuatus titulos. l. ii. t. xvi.
 Ut nemini signūz imprimere liceat si-
 ne aucte iudicis. l. ii. t. xvii.
 Vbi z apud q̃s cognitio restitutionis
 habenda est. l. ii. t. xlvij.
 De vxoribus militū. l. ii. t. lii.
 Ut nemo inuit⁹ agere vel accusare co-
 gat. l. iii. t. vii.
 Vbi de crimib⁹ agi opteat. l. iii. t. xv.
 Vbi fidei cōmissum peti opteat. l. iii. t.
 Vbi conueniatur qui cer. xvii.
 rō loco dare p̃m̃sit. lib. iii. titu. xviii.
 Vbi de possessiōe agi opteat. l. iii. t. xvi.
 Usufructu z habitatiōe. l. iii. t. xxxiiij.
 Vbi in rē actio exerceri d̃z. l. iii. t. lxix.
 Vbi de hereditate agif. l. iii. t. xx.
 Vbi agi optet de ratiocinijs taz publi-
 cis q̃ priuatis. l. iii. t. xxi.
 Vbi q̃s de curiali vel cohortalī alia ve-
 rditōne pueniat. l. iii. t. xxii.
 Vbi stat⁹ cā agi debeat. l. iii. t. xxii.
 Vbi senatores vel clarissimi. libro. iij.
 titulo. xxiiij.
 Ut actiones ab herede et contra here-
 des incipiant li. iiii. t. xi.

Vbi cause fiscales
 Usufructu z misterio seruoꝝ. l. iiii.
 Vfuris. l. iiii. t. xxxii.
 Vccig⁹. l. iiii. t. lxi.
 Vbi petant tutores vel curatores. l. v.
 titulo. xxxiiij.
 Vbi tutor cause post pubertatem assit
 l. v. t. xlix.
 Vbi pupilli educent. l. v. t. l.
 Vfuris p̃npillario⁹. l. v. t. lvij.
 Vnde liberi. l. vi. t. xliiij.
 Vñ legitim⁹ z vñ cognati. l. vi. t. xliiij.
 Vnde vir z vxor. l. vi. t. xvii.
 Verboꝝ z rerū significatio. l. vi. titulo
 xxxviii.
 Vfuris z fructibus legatorū vel fidei-
 cōmissorū. l. vi. t. xlvij.
 Vbi de possessione legatorum vel fi-
 deicommissorū seruandorū causa p̃mit-
 tat. l. vi. t. lvij.
 Vscapione p̃ emptore. l. vii. t. xxvij.
 Vscapione p̃ donato. l. vii. t. xxvij.
 Vndicta libertate. l. vii. t. i.
 Vscapione p̃ dote. l. vii. t. xxx.
 Vscapione rāssormāda. l. vii. t. xxxii.
 Vscapione p̃ herede. l. vii. t. xxx.
 Vnde vi. l. vii. t. iiii.
 Vti possidetis. l. vii. t. vi.
 Vt bonorū raptorū. l. ix. t. xxxiiij.
 Vt infra certū tps criminalis questio
 agat. l. ix. t. xliiij.

Triū li. Codicis D

Venditiōe rerum

fiscalium. l. x. t. iiii.
 Ut nemini liceat in emptiōe specierūz
 se excusare de munere siccomee. lib. x.
 titulo. xxvij.
 Vacatiōe publicā munerū. l. x. t. xliiij.
 Vestib⁹ obloboꝝis z auratū. l. xi. t. viij.
 Veteri nūmismatū p̃tate. l. xi. t. x.
 Vt censib⁹ p̃ equitatorib⁹. l. xi. t. lvij.
 Vendēdis reb⁹ ciuitatū. l. xi. t. xxxi.
 Venatiōe ferarū. l. xi. t. xliiij.
 Vt nemo ad suū patrociniū suscipiat

De titulis Autentici

vices. l. xi. t. llll.

Et nullus ex vicarijs alioꝝ vicarioꝝ

p debitis teneat. l. xi. t. lii.

Et dignitatuꝝ ordo seruet. l. xli. t. viii.

Veteranis. l. xli. t. xvi.

Incipiunt rubricæ Autentici

Administrandis

officijs in sacꝝ appellatōibꝝ. col. lii.

Appellatōibꝝ et infra que tpa debeat

appellari. col. liii.

Apd qꝝ opteat cās dicē mōachꝝ. col. vi

Armīs. col. vi.

Administratōibꝝ. col. vii.

Appellatōibꝝ. col. viii.

Alienatōe et emphiteosi locate et hy-

pothecis et alijs diuerſis contractibus

col. ix.

Constitutio Justi-

mani ad pfectuꝝ pꝛorij. col. i.

Consulibus. col. liii.

Constitutio que ex ascriptioe et libera-

tos liberos eē vult. col. v.

Consanguineis et vterinis fratribꝝ.

col. vi.

Collatōibꝝ et alijs capitulis. col. ix.

Defensoribus ci-

uitatum. col. ii.

Deposito. col. vii.

Duobus reis pmittendis. col. vii.

Ecclasticarꝝ rerꝝ

Immobiliuꝝ alienatōe et solutōe. col. liii.

Exhibēdis et introducēdis reis. col. v.

Executōibꝝ et qui pueniunt et reco-

ueniunt. col. vii.

Equalitate dotis et ppter nuptias do-

nationum. col. vii.

Ecclasticis titulis. col. ix.

Fideiussoꝝ mā-

datoꝝibus et solutionibus. col. i.

Filijs aū dotalia infra natꝝ. col. lii.

His qui obligatos se hñe res phibent

minorꝝ. col. vi.

His qui ingreditur monasteriū et sub-

stantis eoz col. vi.

Hereditꝝ ab intestato venientibꝝ col. ix

Jurandū qd p-

stat ab his qui administratōez accipi-

unt col. ii.

Incestꝝ et nepharijs nuptijs. col. lii.

Jurejurādo a moriente pꝛito pp men-

suram substantie sue. col. v.

Judicibus. col. vi.

Immensis donatōibꝝ in filios factis

col. vii.

In medio litis non fieri sacras formā-

das. col. viii.

Interdictꝝ collegijs hereticorꝝ. col. ix.

Lenonibus. col. lii.

Lingos et decima pte litꝝ. col. viii.

Monachis. col. i.

Mandatis principū. col. lii.

Mesura ordinādoꝝ clericorꝝ. col. lii.

Non eligendo se-

cundo nubētes mulieres. col. i.

Non alienādis aut pmutādis ecclie re-

bus immobilibus. col. ii.

Nuptijs. col. liii.

Nullū credentē agricolę tenē illiꝝ tras

et quantā debeat vsurā dare. col. liii.

Neqꝝ virū qd ex dote ē nec mulierē ex

sponsalicia largitate luctum pꝛinꝝ ha-

bere. col. viii.

Privilegijs dotis hereticis mulie-

bus pstandis. col. viii.

Quomodo oportet

at epos et reliqꝝ clericos ad ordinatio-

nē deduci et de expēsis clericorꝝ. col. i.

Quibus modis naturales filii efficiū-

tur legitimi. col. vi.

Questore. col. vii.

Que de dignitatibꝝ alijs ab ep̃atu libe-

ret filiū a patria ptate. col. vii.

Quibus modis naturales efficiuntur

sui. col. vii.

Referendaris palatii. col. lii.

De titulis Autentici

Restitutioibus.col.iiij.]

Restitutioe fideicommissi.col.ix.

Raptu mulieru q raptorib⁹ nupserunt
col.x.

Scenicas non so-

lu si fidelissore sed etia si iusiuradu de-
derut sine piculo recedere.col.v.

Sacratissimis z reuerendissimis epis cle-
ricis z n. onachis.col.v.

Triente z semisse z successioib⁹ filio-
ru z nepotu naturaliu.col.iiij.

Tabellionibus.col.iiij.

Testibus.col.vij.

Tpe si forte pecunie sup dote.col.vij.

Testamentis imperfectis a parentib⁹ in fili-
os factis.col.vij.

Ut determinatus

sit numerus clericor⁹ sanctissime maio-
ris eccie.col.j.

Ut iudices sine quoq⁹ suffragio fiant.
col.ij.

Ut eccia romana centu annoz habeat
pscrip⁹em.col.ij.

Ut nullus mutuas agricole teneat ei⁹
terras.col.v.

Ut ponat nomē in patris in instrumē-
tis.col.v.

Ut decreto ecciasticaru reru comuta-
tiones fiant.col.v.

Ut no fiat pignoratōes p alijs psonis.
col.v.

Ut ea q sunt insinuata sup clericis in
maiori eccia dent.col.v.

Ut clerici q recedut alijs p eis intro-
gatis pbeant surrogatis emolumenta

Ut in priuatis domibus sa col.v.
cra no fiant misteria.col.v.

Ut defuncti seu funera eor⁹ no iniuri-
tur a creditoribus.col.v.

Ut immobilia an nuptiales donaciones
nec p⁹thece donent.col.v.

Ut facte noue pstitutes p⁹ insinuato-
nes earu p⁹ duos mēses valeat.col.v.

Ut nullus fabricet oratorij domos p-

ter volutarē epi.col.v.

Ut ab illustrib⁹ z qui sup eam dignita-
te sunt.col.v.

Ut ex parte pfecture vrbane.col.v.

Ut res ebeant iudicib⁹ puinciaru.

Ut hi q obligati hre se phibet col.v.

res minoz aut erogati st eis ad eor⁹ gu-
bernatōz penit⁹ no accedat.col.vj.

Ut no luxuriēt p naturā hoies col.vj

Ut liberti decetero aureo n egeat anu-
lo.col.vj.

Ut clerici apud epos p⁹ptos p annu cō-
uentant.col.vj.

Ut sine phibitōne mres debitorum
creditorum tutelā minoz gerat.col.vj.

Ut ex actōe instantis dotis z p⁹me z se-
cūde viro ad secunda vota migrare p-

ponat ex prima vel ex p⁹iori matre filij
col.vj.

Ut nec miles nec federatus.col.vij.

Ut diuie iussioes subscriptōez habeat
gloriosissimi questoris.col.vij.

Ut cū de appellatiōe cognoscit fin il-
las leges debeat iudicari quo tpe date

finie obinebat.col.vij.

Ut liceat mri z aule z alijs parentib⁹ p⁹
legitimā pte liberis derelictā quō volu-
erint hre facultate.col.ix.

Ut spōsalicia largitas spālis ptractus
sit.col.ix.

Ut litigātes furent q no pmiserūt da-
re iudicib⁹ nec dabant.col.ix.

Ut fratrū filij succedat pariter ad imi-
tatōem fratrū.col.ix.

Ut nulli iudici liceat hre loci seruato-
rē nisi in certis causis.col.ix.

Ut differētes iudices audire interpel-
lantū allegatiōes cōpellant.col.ix.

Usuris nauicis.col.ix.

Inciunt rubrice institutionū.

Adoptionibus.

li.i.c.xij.

Adiliano tutore vel eo q a lege attila
datur.li.i.c.xxj.

De titulis Autentici

Inuctoritate tutor. l. i. t. xxiij.
Ademptio legatorum et transferre. l. ij. t. xxi.
Designatio libertorum. l. iij. t. ix.
Acquisitio per arrogationem. l. iij. t. xi.
Actionibus. l. iij. t. vj.
Bonorum possessionibus. l. iij. t. x.

Capitis diminutio

toe. l. j. t. xviij.
Curatoribus dandis et confirmandis.
Codicillis. l. ij. t. xxiij.
Consensu et obligatioe. l. iij. t. xxxij.

Donationibus

9^{lit. ij. tit. xvij.}
Dnibus reis stipulandis vel promittendis. l. iij. t. xvij.
Divisione stipulationum. l. iij. t. xix.

Excusationibus

tu-
torum et procuratorum. l. i. t. xxiij.
Eheredatioe libertorum. l. ij. t. xij.
Eo cui libertatis causa bona adiuncta sunt. l. iij. t. xij.
Emptione et venditione. l. iij. t. xxiij.
Exceptioibus. l. iij. t. xxiij.

Fiducia et tutela

lit. i. t. xix.
Fideicommissariis hereditatibus. l. ij. t. xxiij.
Fideiussores. l. iij. t. xxi.
Gradibus cognationum. l. iij. t. vi.
His qui sui et alieni iuris sunt. lit. i. t. ix.
His qui potest dare tutores vel curatores. l. ij.
Habitatibus et usu. l. ij. t. v.
Hereditibus institutis. l. ij. t. xxiij.
Hereditum qualitate et via. l. ij. t. xviij.
Hereditatibus que ab intestato defuncti. l. iij. t. i.
His per quos agere possumus. l. iij. t. x.

Iusticia et iure.

lit. i. t. ij.
Iure naturali et civili. l. i. t. iij.
Iure personarum. l. i. t. iij.
Ingenitis. l. i. t. v.
Incorporalibus rebus. l. i. t. ij.

Inofficioso testamento. l. ij. t. xvij.
Inutilibus stipulationibus. l. iij. t. xx.
Iniurijs. l. iij. t. iij.
Interdictis. l. iij. t. xvi.

Libertinis.

lit. i. t. vi.
Lege fusia. l. i. t. viij.
Legitima agnatorum tutela. l. i. t. xvi.
Legitima patronorum tutela. l. i. t. xviij.
Legitima parentum tutela. l. i. t. xix.
Legatis. l. ij. t. xx.
Lege falcidia. l. ij. t. xxiij.
Legitima agnatorum successione. l. iij. t. ij.
Liberum obligatioe. l. iij. t. xxiij.
Locatio et conductio. l. iij. t. xx.
Lege aquilia. l. iij. t. iij.

Militari testamento

to. l. i. t. xi.
Mandato. l. iij. t. xxviiij.
Nuptijs. l. i. t. x.
Moralibus actioibus. l. iij. t. ix.

Obligatioibus que

ex contractu vel quasi contractu nascuntur. l. iij. t. xxviiiij.
Obligationibus. l. iij. t. xxiij.
Obligationibus que ex consensu. l. i. t. xxiij.
Obligationibus que ex delicto nascuntur. l. iij. t. i.
Obligationibus que ex quasi maleficio nascuntur. l. iij. t. i.
Officio iudicis. l. iij. t. xxviii.

Patria potestate.

lit. i. t. ix.
Pupillari substitutione. l. i. t. xvi.
Pena temere litigantium. l. iij. t. xvi.
Per quas personas nobis acquiritur. l. i. t. xxiij.
Perpetuis et temporalibus actioibus et que in heredes et ab hereditibus transeunt. l. i. t. xxiij.
Publicis iudicijs. l. iij. t. xxviii.

De titulis

Qui et ex quibus

causis in iudicium mitti possit. l. j. t. vj.
Quibus modis ius patrie potestatis
soluit. l. j. t. xij.
Qui dari possunt tutores in testamen-
to. l. j. t. xliij.
Quib⁹ modis tutela finit. l. j. t. xxij.
Quibus alienare licet. l. ij. t. viij.
Quibus est pmissum facere testamen-
tum. l. ij. t. xij.
Quibus modis testamenta infirman-
tur. l. ij. t. xvij.
Quibus modis re contrahitur obliga-
tio. l. ij. t. xv.
Quod cum eo q^d in aliena p^{re}te est nego-
ciū gestū esse d^{icitur}. l. iij. t. vij.
Quib⁹ modis tollit obligatio. l. iij. ti-
tulo. xxx.
Rerum diuisione. l. ij. t. j.
Rebus corporalib⁹ et incorporeis. l. ij. t. fj.
Replicationibus. l. iij. t. xliij. iij.
Satisfactio tutorum et curatorum. l. j. t. xx-
Suspectis tutoribus et curatoribus. l. j.
Seruitutibus. l. ii. t. iij. t. xxv.
Singulis rebus p^{er} fideicommissum reli-
ctis. l. ij. t. xxiiij.
Senatusconsulto orficiano. l. iij. t. iij.
Senatusconsulto terculiano. l. iij. t. iij.
Successione cognatorum. l. iij. t. v.
Seruili cognitione. l. iij. t. vij.
Successione libertorum. l. iij. t. viij.
Successionibus sublatiis que fiebat p^{er}
bonorum venditionem et senatusconsulto
claudiano. l. iij. t. xliij.
Societate. l. iij. t. xxxvj.
Stipulatione seruorum. l. iij. t. xviii.
Si quadrupes pauperie fecisse dicat.
Satisfactio. l. iij. t. xj. l. iij. t. lx.
Tutelis. l. j. t. xij.
Testamenti ordinandis. l. ii. t. x.
Usufructu. l. scdo. t. quarto.
Usucapionibus. l. scdo. t. vi.
Vulgaris substitutione. l. iij. t. xv.
Verborum obligatione. l. iij. t. xvj.

De bonorum raptorum. l. iij. t. scdo.

Incipiunt rubrice deusu feudoz et

Alienatione feudi

An maritus succedat uxori in beneficio.
Apud quē vel q^{ui}s prouersia feudi,
An remoueri debeant testes.
An mutus vel alius impfectus
An ille q^{ui} interficit fratrem d^{omi}ni sui.
Alienatione feudi paterni.
An agnatus vel filius defuncti
An apud iudicem vel dominum
Beneficio fratris et qualiter frat
Beneficio femine
Controuersia inuestiture
Contentione inter d^{omi}num et vassallū.
Contentione inter dominū et fidelem.
Inuestitura feudi
Contentione inter me et dominum.
Controuersia feudi inter pares emianda
Constitutiones d^{omi}ni lotharij feudoz.
Controuersia inter d^{omi}num et emphyteosis et
vassallum.
Consuetudine recti feudi.
Clerico qui inuestituram facit
Capitulis contra.
Controuersia inter masculū et femina.
Controuersia inter d^{omi}num et emptorem.
Capitaneo qui curam vendidit
Controuersia inter vassallū et aliū d^{omi}nificū
Ep^{iscopu}m vel abbate vel abbatissam vel
d^{omi}num plebis feudū dare nō posse.
Eo q^{ui} finē fecit agnato de feudo p^{ri}mo
Eo q^{ui} sibi et hereditibus suis masculis et
feminis inuestiturā accepit
His finit lex. deinde consuetudines le-
gis incipiunt.
Impator lothari⁹
Inuestitura de re aliena facta
Inuestitura quā tit⁹ cepit a sep^{er}onio.
Inuestitura in maritum facta.
Inuestitura ap^{ud} pares c^{on}ne emianda
In quib⁹ causis feudū amittat.
Rege contra.

Codicum

Nullite vasallo qui p̄dmax est
Minimis valuasoribus
Murus vel ali^o impfec^o feudū reficcat

Natura feudi
Nova fide formata.
Natura successionis feudi
Notis feudorum.

Pace iuramento firmanda
Per quos inuestitura z p̄ q̄s restituat
Pace tenenda z ei^o vialatoribus
Prohibita alienatōe p̄ lotharium
Prohibita feudi alienatōe per fride-
ricum.

Pugna
Qui feudum dare possunt
Qui successores feudum
Quo tpe milles inuestiturā petere de-
beat

Quibus modis feudum amittat
Qui successores teneant
Quēadmodū feudū ad filiā ptineat.
Quibus modis feudum p̄stui pōt.

Quid sit inuestitura
P̄cedere inuestiturā debeat fidelitas
Quātr vasall^o iurare debeat fidelitatē.
Qualiter olim feudū poterat alienari.

Quis dicat dux marchio
Que fuit prima cā bñficij amittendi.
Qui testes sunt necessarij ad pbandaz
nouam inuestituram

Quid iuris sit post alienatōez feudi
Qualiter dñs de p̄rietate p̄ueat.
Que sint regule.

Quot testes sunt necessarij ad proban-
dum magnitudinem
Successione feudi.

Si controuersia fuerit in inuestitura.
Si ep̄s vel abbas vel abbatissa.
Si de inuestitura inter dominum z va-
sallum lis oriatur
Si de feudo controuersia fuerit
Si de feudo vasall^o ab aliq̄ intpellat^o
fuerit z dñs cum defendere noluerit
Si negatū fuerit bñficiū a vasallo.
Si vasall^o feudo p̄uat cui deat deferri
Si vasallus feudi p̄ditionem negauit

rit ex certa scientia
Vasallo decrepite etatē q̄ feudū refuta-
uit

Vasallo qui contra constitutōnem lo-
tharij feudum alienauit
Votis feudorum
Digesti veteris

Primus liber ha-

bet titulos. xxiij.
Secundus. xv.
Tercius septem.
Quartus nouem.
Quintus quinqz.
Sextus tres.
Septimus octo.
Octauus sex.
Nonus quatuor.
Decimus quatuor.
Vndecimus habet titulos nouem.
Duodecimus. ix.
Tredecimus. vii.
Decimusquartus. iiii.
Decimusquintus. iiii.
Decimussextus. iiii.
Decimuseptimus. iiii.
Decimusoctauus. ix.
Decimusnonus. iiii.
Vicesimus. ii.
Vicesimusprimus. iiii.
Vicesimusecundus. vi.
Vicesimustertius. v.
Vicesimusquartus. iii.
Et sunt simul. clxiii.

Inforeiati

Primus liber ha-

bet titulos septem
Secundus nouem
Tercius decem
Quartus septem
Quintus septem
Sextus vnum
Septimus vnum
Octauus vnum
Nonus decem

Codicum

Decimus. x.
Undecimus. liij.
Duodecimus. liij.
Tredecimus. viij.
Decimusquartus. xviij.

Et sunt simul. xcvi.

Digesti noui

Primus liber ha-

bet titulos sex. *145 39*
Secundus. xvj.
Tercius. xj.
Quartus. xj.
Quintus. xxxij.
Sextus. vij.
Septimus. liij.
Octauus. viij.
Nonus. xxx.
Decimus. xxv.
Undecimus. xliij.
Duodecimus. xviij.

Et sunt simul. clxxj.

Codicis

Primus liber ha-

bet titulos. li.
Secundus. lviij.
Tercius. xliij.
Quartus. lxxvj.
Quintus. lxxliij.
Sextus. lxx.
Septimus. lxxv.
Octauus. lix.
Nonus. li.
Decimus. lxxliij.
Undecimus. lxxvliij.
Duodecimus. lxxij.

Et sunt simul. vij. c. liij.

Autentici siue nouellarum institutionum

Prima collatio hz titulos. vij.

Secunda. xj.
Tercia septem.
Quarta. viij.
Quinta. xviij.
Sexta. xliij.

Septima nonem.

Octaua. xij.

Nona. xij.

Et sunt simul. xcvliij.

Decima collatio

autentici siue nouellarum constitutio-
num aut liber seu usus feudorum ha-
bet titulos. lxxxi.

Institutionum.

Primus liber ha-

bet titulos. xxiij.
Secundus. xxvj.
Tercius. xxxij.
Quartus. xviij.

Et sunt simul. xcix.

Explicit libellus docens modum stu-
dendi et legendi contenta ac abbrevia-
ta vtriusque iuris tam canonici quam civil-
lis in se continens titulos siue rubricas
eiusdem iuris.

Origo iuris humani

Incipit pcessus iudicialis extimij
doctoris iuris canonici Johannis de
Orbach.

A nomine do

mini Amen. Rex paci
ficus cunctoz causa
efficitur a final. o sum.
tri. c. j. de reli. z venera.
san. gloriosus deus. in

prin. li. z in. l. j. C. de sum. tri. hoim ad
sui similitudinem formatu. xxiiij. q. v.
de imago. de pe. di. ij. principium. Re
creavit. Eccles. vii. ca. in fi. Et di
sposuit sibi subditos puidcos fore pa
cificos et honestos. vt in phemio com
pilatonis Gregoriane ad eoz regulari
onem ius naturale pcreando. v. dist. in
prin. Que lex naturalis ad regumē cre
ati hois fm statū pimeue dispositōis
ipsius creatoris sufficiens existerat. Cū
ipse creator opus nō nouerit imperfect
nis. de bap. maiores. v. sed adhuc ē i
tur. qua lege omnia cōmunia erant. j. l.
ius naturale. viij. di. q. i. iure. Sed qz ipsi
subditi tales nō pmanerūt fm disposi
tionē z voluntatē creatoris. Nam mul
tiplicato genere humano iure gentiuz
orta sunt bella z distinctia rerum domi
nia. ff. de iusti. z iure. l. ex hoc iure. et. j.
dist. ius gentium. Et homo infinitis se
immiscuit questionibus. Ecclesiastes
vbi supra. Et ibi subdit cupidi erant
ad aliena. z ideo lites insurrexerūt. On
de Seneca. Homines quietissime vi
uerent in terris si hec duo pronomina
non essent vel de medio tollerent. scilicet
meum et tuum. Et alibi dicit. No
stri essemus si nostra non essent. Nam
cupiditas effrena ex humane conditio
nis corruptōne confurgens pacē odi
ens. lites et iurgia nutrens z inducēs
tot noua litigia generat qz plura sūt ne

gocia qz vocabula. ff. de prescript. l. na
tura. extra de consti. nam concupiscen
tiam. xlviij. dist. bonozum. z in phemio
predicte compilatonis. Et natura hu
mana ad dissentiensdum prona. de con
secre. di. iij. sicut in sacramentis. de cō
ces. preben. quia diuersitatez. nouas de
properat edere formas. C. de vete. iur.
enq. l. ij. §. Sed quia diuine. Nunc ē qz
forma litigandi z placitandi vsus i pa
radiso videt exorta. Nam cum adam
redargueret a domino de inobediētia
relationem huius criminis conuertit in
pugem. imo in coniugis auctore cum
dixit. Mulier quam dedisti mihi soci
am. ne decepit z comedi. de pe. disti. ij.
serpens. Item ex lege veteri ordo iudi
ciorum comprobatur. Nam Moyses
ait. In ore duorum vel trium zc. Deu
tero. xx. et de iudi. nouit. de testi. in om
ni. Item et in nouo testamento. Vnde
apostolus. Secularia iudicia si habue
ritis zc. j. Corinth. vi. xi. qōe. j. §. ex his.
Quare fm huiusmodi statum nature
corrupte non sufficebat lex nature. sed
necessaria erat promulgatio legis posi
tiue. qz nisi lites p iusticias reprimere
tur in mundo non esset concordia. Fu
it ergo necessaria humani generis ad
inueniēdo ad effectū huiusmodi ap
petitum noxium reteraret. et omnes
in tribus iuris preceptis. videli. et ho
neste viuere. alterum non ledere. vnicui
qz ius suum tribuere informaret. ff. de
iusti. et iure. l. iuris precepta. Et in pro
hemio supra allegato. vt sic hominum
excereretur audacia. et in. et improbos
innocentia tura redderetur. iij. dist. in.
facte sūt leges. et vt boni qere viuant in
ter malos. xxiij. qō. v. Non frustra. Et
ne quis temeritate propria sibi sumat
vltionem. Ergo si homines in pime
ne dispositōis statu et innocentia p
mansissent. latio legis positue necessa

De diffinitione

ria nō fuisset. Ad quid est indigerem⁹
titulis de libel. obla. z lit. cōtest. z simili
bus si lites nō essent. Cum igit ex cupi
ditate z malicia homin lites orire sint et
contentōes inducte. hmoi z similibus
titulis vt iure positio indigemus ad
negocia ptractanda z lites dirimendas
Sed sic ius sup hec emanauerit posi
tiuū. tñ cum hoc exercitiū z sciētia pla
citandi maxime sunt necessaria. xlv. df.
lz plerūq. l. di. vt pstitueret. Et p sciam
z expētia omnis acquirif. noticia. iux
ta illud. Plus z ars docuit qd sapit
omniā hō. Et iuxta dictū pbi in j. me
taph. Expētia facit artem. Nam oē
artificiū p exercitiū recipit incrementū
In. l. legatis seruis. §. o. matricib⁹. ff. de
le. iij. Est. n. ipa expētia efficax rerum
magistra. de elect. q. sit. li. vi. Vñ lex cō
mendat iuris peritos ex expētia rez
vt in consti. ij. §. j. Et expit causaz iudi
ces dari pfit. c. de iudi. certū. Nam in
expit paucā cognoscit z maxime cir
ca formas libelloz z ordinē iudiciariū
circa quē debite ptractandū requiritur
expētia. Vnde dicit Gos. in libro iu
ris ciuilib. in pn. q. difficile est vt qd sci
at bene libellos difficiles pponere z or
dinē iudiciū ptractare etiā si alis bonus
sit in legib⁹. intellige in cā criminali.
vel ciu. lit. nisi in causaz exercitio cōuer
set. Nam vt dicit Guil. in spe. d. libel. cō
cep. in pn. circa libelloz cōceptōz. gran
de piculū iuriter. Et quasi tota vñ iu
dicioz in eis rite cōcipiendis pñ. fa
cit de iudi. examinata. de symo. licz he
ly. cuz siliabus. Et pauci repunt in hoc
plene instructi. imo nullus est qui p
runq. in his vario nō obducit erroze.
ad hoc d. imu. ec. aduersus. Idcirco do
minoz meoz sup hoc deuicrus instā
tia libelloz z alioz actuum iudiciario
rū formas tradere z declarare intendo
z iudicioz debitū ordinem z frequen
tatū p singulos actus z pres iudiciales

per media per que ad finem causaz de
uenit cōperent z regulato ordie expli
care quantū mihi est possibile. q. lz re
uera ad hec insufficientē me cognoscas
faciam tñ qd possuz. xxij. q. ij. faciat hō
Et sufficit q. in paucis amici labori cō
sulant. vt dicit lex tutor. ff. de neg. gel.
z. l. tutores. in. §. qui se. in fine. ff. de ad
mi. tuto.

Dicit quid sit iudiciū cuz declaratio
ne z psonis eius.

Ed antequā ve

I niam ad ppositū p euidētia
pm. to q. iudiciū est actus le
gitimas triū psonaru. iudicis. actoris z
rei. Ita dicit Hostiē. diffiniēdo in sum.
de iudicijs in prin. Et Jo. an. in additi.
spe. ti. de actore. in. prin. z doctores cō
ter. In hoc q. dicit est actus triū pso
narum includunt. duo. s. pcessus z pso
na iudicis. Et lz sint aliqua iudicia in
b. is nō sunt omēs psonē ille vt in iud
cio inquisitōis generalis vbi nō est p
sona actoris vel rei. de quo in. c. bone. i.
de elect. Et in iudicio inquisitōis spā
lis que fit ex officio iudicis nemine p
uocante vel instigante. de accu. inquisi
tōis. Vt qñ episcopus inquisit contra
psbūm fornicariū. z c. qualiter. ij. vbi de
ficit psona actoris. z inq. crimine no. o
rio vbi nō est psona accusatoris. de
accusatoris euidētia. Tamen adhuc
stat vera pdicta diffinitio. qz in inquisi
tione speciali que fit ex officio iudicis
fama vel infamia precedere debet. vt in
iuribus supra allegatis. Et illa est loco
actoris z ei⁹ ripū gerit. vt ibi nota z inq
sitio generalis ad speciales ordinatur.
Et ita etiam finaliter erit ibi sicut i spe
ciali reperire actorem. Sic in iudicio
quod habet super notorio crimine po
test dici q. ibi notorium supplet locum
z vicem accusatoris interpretatiue. Et

de personis iudicij

sic in quocumq; iudicio ordinario vel in
quilitorio seu extraordinario predictae
tres persone substantifice habebuntur
sive vel vere vel saltem representatiue.
Et ita iste tres persone sunt de esse iudi-
cij et substantia. scilicet iudex actor et reus.

Sunt tamen etiam alie persone que
quandoq; in iudicio interueniunt. et il-
larum alique agunt vel defendunt. si-
cut procurator. coniuncta persona. de-
fensor. executor. syndicus. iconomus.
tutor et curator. et quedam alie. de qui-
bus Guillelmus in specu. pre. j. in tercia p-
articula per totum. Sed ille persone sunt
in iudicio agendo vel defendendo no-
mine alieno. videlicet nomine actoris vel rei
vel vtriusq; scilicet alique nomine actoris.
alique nomine rei. et sic non sunt necessa-
rie. illie nec agunt nec defendunt. sed
sunt ibi ut prestent adminiculuz ipsius
cause. ut aduocati. de postu. per totum
de iudi. pastoralis. ut lite non contesta-
ta. c. j. Item testes. l. iij. q. iij. c. j. de ver. sig.
S. ius. S. in omni. Tabellio vel scri-
ba duo viri idonei qui iudici acta
scribant. de proba. quoniam contra
Et nuncius seu executor qui citet et
ferat. de offi. deleg. prudentia. j. h. n. de
appella. cum parati. Et ille persone etia
am de necessitate non habent esse in iu-
dicio sed ad effectum. scilicet ut adminiculuz
seu signum. Et de istarum personarum
officiis et eorum exercitio ac for-
mibus c. i. inueniuntur et alijs circa huius-
modi ad practicum pertinentibus suo tempe-
patebit in processu. Et circa huiusmodi perso-
nas et eorum officia versatur primus li-
ber decretalium. Et tota prima pars specu-
li iudicialis Guillelmi duranti. quia prius p-
sona quam ratio consideranda seu queren-
da est. ff. de iure. codicil. l. i. l. iij. q. i. quidam
referunt. de despon. impu. ad dissoluen-
dum. Modo de alia parte diffinitio-
nis. quia dictum est quod iudicium est actus

et. Sciendum quod illius actus iudicia-
rij debitam explicatorem et perfectorem
ambulat per multas partes et actus
particulares. et certo ordine a iure et cau-
sarum consuetudine introducto regu-
lare. procedendo ad finem. que finem im-
ponit negotio. de sequel. pos. et fruct. c.
j. peruenit. Et istum ordinem iudicij ac-
tus partes pertractat liber secundus de
cretalium. et Guillelmus in spe. in pre. j. p. totum
Et ibi in principio istius secunde partis
enumerat debito ordine partes seu mem-
bra processus iudiciarij. saltem ista mem-
bra que communiter et in plurimum con-
tingere solent. Licet enim aliquando alia
occurrant. ut ibi dicit in principio. et alia
qua etiam enumerat decre. quoniam ex-
tra. de probat. non tamen ordinem per omnia
obseruando. ut ibi nota. Et istarum p-
tium iudicij alique sunt de substantia
processus vel ordinis iudiciarij. ut libel-
li oblatio. de quo in ca. j. de libel. obla.
in fine glo. et in clemen. sepe. de ver. sig.
in glo. que est super verbo necessario.
Item litis contestatio. de lit. contesta. ca.
unico. ut lite non contestata. quati per totum. in
rubro et nigro. Item conclusio de qua
in allega. clemen. sepe. in glo. ver. conclu-
sione. Item sententia et quod ferat in
scriptis. de senten. et re iudi. c. vi. lib. vi.
Alieque vero non sunt de substantia. ut
sunt exceptiones. replicatores et. Et
ordo iste iudiciarius non debet et preter-
mitti confundi vel preposterari. alias
ex omissione confusione vel prepos-
tatione induceret et surgeret nullitas
iudicij. et processus. j. c. vi. S. diffinitio-
na. et sequenti. de accusa. qualiter. j. et i
spe. de senten. pla. S. iuxta propositio-
nem. Nec potest pretermitti etiam de
consensu primus. ut in glo. nota. in. c. de
causis. de offi. dele. et est glo. ij. in clem.
sepe. preallega. in glo. vi. Et huiusmodi actus
iudiciarij quedam sunt ad iudi-

De hys q. dicitur
ad iudicium et q. f. r.
de iudicium

De hys q. dicitur
de iudicium

Preparatoria iudicij

cij sen lris ordinatōem. quedū ad lris sen cause instructōem z decisioē. Vñ citatōes satisfactōes sunt actus iudicij ordinarij z his silia. Sed cōfessōes attestatōes pbatōes. z ista que factū respiciunt sunt actus cause instructorij z de cisorij. de quo p Hostien. z Inno. in. c. cām. extra de testi. z in cle. sepe. de ver. si. in glo. v. defensiones que facit ad B Et hec de ptrib⁹ pcessus iudiciarij ordinarij in causis regulariter observadis.

De causis in qbus dictus ordo iudiciarius nō necessario p oia servat sp.

Ed sunt aliqui

I casus in qbus ex pūilegio iuris vel hois aut ex causaz natura ordo hmoi p oia necessario nō observat. vel etiā nullo mō dō observat. nec p oēs ptes iudicij in eis ambulat. Exemplū de causis pūilegiatis a iure. vt est cā beneficialis mīmonialis vsurariū z decimarū. In quaz cognitōe z dispositōe iuris iudex tenet ordinē iudiciariū observare. Et tō dicitur necessario. qz pōt si vult. vt in cle. dispēditōes. de iudi. De pūilegijs hois. vt qñ pūnceps cās cōmittit. z in eis pcedit mandata simpliciter z de plano. z sine strepitū iudicij z figura. z tunc iudex nō pōt p oia servare ordinē iudiciariū. qz tunc ista que sunt de figura z substantia iudicij nō debz observare. vt est libel. ob. lit. ptest. Et ista sunt de strepitu iudicij sicut exceptōes. appellatōes. replicatōes. z que tūc fortius qz in alijs putare debet z repellere. Et dicit q nō debet tunc solēnis ordo servari. si tñ obvetur ptribus nō cōradicentibus valet vt in cle. sepe. pluries alle. vbi traditur forma pcedendī que fm tale mandātū debet observari. Item qñqz ex natura cause nō observat. Exemplum vt in notarijs. Nam ordinem iudiciariū serva

ri in eis esset ordinē ptertere. vt in decret. ad nram. iij. de iureiur. de quo etiā in. c. vestra. z in. c. tua. de coha. cleric. et mu. Item in sūmarijs cognitōibus in quibus etiā nō servat. nec fit trāsitus p ptes iudicij. s; iudex sūmarie pbatōnes recipit z se informat. de quo in spe. de offi. om. iu. s. postremo. Et iō dicitur vel nullo modo debet observari. Item in iudicio extra. ordinario. vīez inquisitione. qd expedit officio iudicis nō ad pūocatōem alicuius vel instigatiōem z sic nō servat ordo iudiciarius. vt in c. qm. frequenter. vt lit. nō cōtestat. s. sunt z alij. cū remissionib⁹. z sic fm diversitatē causaz dīversi insurgunt pcessus. De istis ergo omnibus iudicijs z pcessibus. z de pcessu executōis ad grās videbimus successine.

Preparatoria iudicij.

Primo ergo de iudicio ordinario anteq ad plus expeditiōem accedat. attendū q sunt quedam pparatoria ad ipm iudiciū vt prehabeat quedam inuestigatio vel pncipitatio matuta. per quam mente z corpe se preparant iudex z pres saltem actor ad iudiciū subintrandū vel non. Et isto mō intelligendo dicitur Quid in spe. spectalem rubricam de p. i. iudicio in pte secunda. rubrica prima. vīez circa principij. Ut agere volens z accusare. primo consulat amicos. videat an habeat pbatōem. z vtrū expedit sibi litem mouere. iij. q. iij. s. inducjs. pūdeat sibi de aduocato z testibus cum per rationibus cōferat z se pmuniat. quia litis eventus dubius est. ff. de pecul. l. qd debetur. Et ex quo actor instante aduersario cogitur litem psequi. Hinc est q inducie deliberatiōe sibi nō conceduntur actori. De his z alijs articulis pmo

De preparatoria iudicii

Investigandis. no. spe. vbi. primo alle.
Item circa indicem qui in causa criminali prius debz examinare psonam accusatoris. qua intentione moueat cui⁹ sit opinio. ij. q. vij. Si q⁹ sunt zc. Itz in causa iniuriarū iudex semp laboret ad pres componendū in qua actioe potissime pcedit compositio. xc. di. c. j. z. c. studendū. Et qm etiā in ciuilibus causis iudex tendere debet ad cōpositiōem de mu. pe. c. j. Et maxime pcedit cōpositio actore vincente. vt in addi. spe. no. Jo. ap. in ti. pri. alle. Vnde vt ibi dicit specularor. Neminē expedit vt nimis facillit sit z pmpius ad litiganduz ppter periculū anime. Vnde dicit in euāgelio. Si quis voluerit tunicam tuā tollere z tecum in iudicio contendere zc. Math. v. xiiij. q. j. z in. S. j. Et apostol⁹. Secularia iudicia si habueritis peccatum est in vobis. z vos cōtempnibiles deo facietis. j. Cor. vi. xi. q. j. S. ex his. z maxime non expedit clericis. qz ne deo militans implicet se negocijs secularibus. ij. Thimo. ij. ne de. vel mona. c. j. multominus religiosis. xvj. q. j. monachi a monasterio. qz seruos dei non oportet litigare. de syn. c. vnico. Itē nō expedit ppter dubiū litis euentū. vt dixi zc. Etiaz no. de cau. pos. z p. c. pastoralis. in princ. Oratioz ergo quisquis lit ad componendū qz ad contendendū de transact. c. si. cum similibus. Talia z similia dicuntur pparatoria. Possunt etiam dici pparatoria omia ista que pcedunt litem contest. vt dicit Guil. an. glicus. Pro quo facit quod dicit guil. in spe. pte. ij. in princ. v. j. vbi dicit qz ordi iudiciarius pprie dicitur in istis cōsistere que aguntur inter lit. contest. et sententiā cum lit. contest. sit exordium. c. ex parte fin. de ver. sig. Cum aū eam quis non dicatur agere sed agere velle. quia ista que pcedunt non sunt pprie ordine sed preparatoria. Et fin hoc pri

mus liber decre. z principtū secundū tit. bñ. vsqz ad u. de lit. contest. Et istud qd tractat Guil. in spe. in tota parte. j. viz circa personas iudiciū arbitroz. assessorū. actorz rei. z aliarum psonarū suo vel alio nomine agendo vel defendendo. aut adminiculū pstando in iudicio inuentientū. Et etiam in secūda parte vsqz ad titulum de lit. contest. Sūt z alia pparatoria que etiaz competunt post lit. contest. de quibus in spe. de dila. S. j. v. preparatoria. de quibus suo loco videbimus. Istis pmissis veniendum est ad ppositum. s. ad declaratiōem propositus z ordinis iudiciarij et ordinarij regulatim totum ipm pcessum diuidēdo in tres partes. sicut etiā diuisit guil. in spe. pte. ij. in princ. Prima ps a prima vocatione siue citatiōe incipit z durat vsqz ad lit. contest. exclusiue. Secunda pars incipit a lit. cōtest. z durat vsqz ad finem diffinitiuā exclusiue. Tercia ps incipit a sententiā z durat vsqz ad eius effectualē executiōem si non fuerit appellatum. alio si est appellatū suspenditur executio quousqz causa appellatio nis fuerit finita. de iureiur. venientes. cum concor.

De his que expediūt in prima iudicij parte.

In prima parte expediuntur omnia ista que occurrūt circa cōpetentiā vel incōpetentiā iudicis z eius iurisdicciōis. viz an iurisdicciōem habeat in reum vel non. Et si habet an sit recusabilis vel declinabilis. Item circa psonam actoris. an legitimā habeat psonam ad standū in iudicio vel non. De abilitate z idoneitate persone rei non queritur ner disputat. qz ex quo reus vocat ad iudiciū qualis cumqz sit defendere pōt. Vnde dicitur.

Requisita ad iudicium

si diabolus esset in iudicio ut reus non
esset defensio sibi deneganda. cum sit iu-
ris et equitatis naturalis. de excep. cum
inter. Unde dicit ibi Inno. q. reus non
habet firmare vel legitimare personam suam
in iudicio. sed hoc ipse firmabit q. voca-
tus est cum necessario habeat respondere. de
iudi. intelleximus. Et iudicius redditur
iuratus. ff. de ver. obli. inter stipulantes. et
hoc in reo necessario. Item queritur etiam
in eadem parte de persona procuratoris. an
possit stare in iudicio. obprobria. post cessio-
nem. an habeat sufficiens mandatum.
de p. cu. c. j. hec et similia excipiunt. Item
de loco iudicii. An sit tutus et idoneus
reus. de ap. ex pte. j. Item de forma libelli.
li. de iudi. examinata. De his et simili-
bus visum est fuisse quasi de pambulis
ad iudicius. In huiusmodi parte prima queritur
de competentia vel incompetentia fori. de
legitimatione et abilitate vel inhabilitate
personarum tunc in iudicio intervenien-
tium. de idoneitate vel refutatione loci et
apertitudine et ineptitudine libelli. suffi-
cientia vel insufficientia mandatorum. pro-
curatorum. et huiusmodi. et non tractantur illa que
sunt negotii principalis. Verum regu-
lariter hoc dico ideo. quia fallit in cer-
tis casibus. de quibus in c. j. de lit. ptes.
li. vi. ut patebit in processu. In secunda
parte tractatur negotium principale ut ibi
videbitur. In tertia imponitur finis
ipsi negotio per huiusmodi. ff. de re iudi. l. j. Et
prodemum adducit ad effectum ex pte. de
re iudi. c. cum aliquibus. et c. de
le. querenti. Sed adhuc ante hoc
mus processum sciendum quod actorum ad
iudicem rei. C. de iu. om. iu. l. iuris ordi-
nem. quia est regula de hoc tradita in ca-
cum sit generale. de fo. compe. cum con-
cor. Sed hoc fallit in multis casibus in
quibus reus foris forum non sui iudi-
cis. de quibus in c. vi. de fo. compe. et ma-
xime de consuetudine clericorum trahunt la-
icos ad ecclesiasticum iudicium etiam in ca-

simili. ut in c. cum sit sa. alle. Et non bene.
in c. si clericus. eo. ti. in vlti. glo. et guil.
in spe. de compe. iudi. ad stoe. S. j. in prin.
Item potest reus iurisdictionem non sui
iudicis in se progare tacite. de fo. compe.
dilecti. f. contrahendo vel soluere. pmit-
tendo et respondere in certo loco expre-
so. eo. ti. significasti. Hoc verum est de
iudice ordinario. secus in delegato. de
offic. dele. cum olim magister. p. z. g. xi.
q. j. iudices. Ad hoc tamen q. clericus va-
leat non sui iudicis iurisdictionem in se
progare plura requirunt que occurre-
re debent in dicto. c. significasti. et ibi no-
tum. An autem quis semel progado possit
penitere et iudicium iudicis progarum de elec-
tare est recurrendum ad c. j. de iudi. et que
ibi consueverunt notari. Sed quis sit
competens in dext. alicuius personis est ad-
uertendum. ut dicit Guil. in spe. pte. j. l. j.

Divisio iudicium.

Iudicium alij de

legati. alij ordinarii. alij
tores. alij assessores. alij ar-
bitrarii. alij arbitratores. sed potest dici distin-
guendo duo membra tunc quod omnis iu-
dex aut est delegatus. aut ordinarius.
quidam tamen est mixtus. sicut audi-
tor palatii apostolici. qui nec delega-
tus nec ordinarius sed potestas sua ha-
bet se ad utrumque. quia debet ordinaria
in cognoscendo et delegatam in pronun-
ciando. ut non in cle. auditor. de rescript.
Et q. Guil. in spe. ponit auditorem intel-
ligit cui certus cause articulus expedit
endus committitur. si hoc guil. intelligit
articulo habente cause cognitionem an-
nexam. tunc talis est delegatus. si de
do articulo non habente cause cognitio-
nem. ut examinatus testium. tunc non est
iudex talis auditor sed nudus minister.
de quo in c. super questionum. de offi. dele.
et in cle. auditor. de rescript. alle. Et ideo non
debet ponere istud membrum. f. assessore

Diuisio iudicū

quem non oportet inter iudices enu-
merari. quia ipse iudex non est. vt suo
loco patebit. Similiter arbiter et arbi-
trator ipse non est iudex. quia priuata
persona potest arbiter eligi. si sit et per actus
priuatorum non datur iurisdictio alis eam
non habenti. C. de in. om. iudi. l. priua-
torum. de fo. compe. si diligenti. et c. signi-
ficasti et c. Sed ideo speculator enume-
rat eum inter iudices. quia arbitraria re-
dacta sunt ad instar iudiciorum. vt in. l. j.
ff. de arbi. Item arbitrium est volunta-
rium. sed iudiciū redditur in iuramentum.
vt supra dictum est. Delegatus est qui
ex alterius commissione alicuius cause re-
cipit iudiciale cognoscere. de offi. de-
le. super questionum. Et iste si est a princi-
pe aliqui subdelegatus. Vnde subdele-
gatus est cui causa vel pars cause a de-
legato secundo loco commissit. vt ibi. Et
sic subdelegatus dicitur etiam delega-
tus. Conseruatores et executores etiam
sunt delegati. de offi. dele. c. j. et c. iij.
Ordinarius est qui iure suo vel
principum beneficio vniuersaliter iuri-
sdictionem exercere potest. ff. de iuris. om.
iudi. l. more maiorum. in clem. et sequē.

Papa est ergo ordinarius singulorum
et c. iij. cuncta per mundum. et c. per princi-
palem. Item episcopus in eius dyocesi. Et
omnes temporales in cuius territorio
quies possunt. de iur. l. heres absens
ff. de iur. de fo. c. c. vi. Isti sunt ordina-
rij et competentes iudices. vbi in tempo-
rales non funduntur in territorio
suo. sicut episcopi in dyocesi. suis. Pro quo no-
in. c. super eo. de proch. in. c. j. de reli. do.
Item etiam inferiores possunt esse or-
dinarij. et habere iurisdictioem ordina-
riam ex privilegio vel consuetudine. de
offi. ordi. cum ab ecclesia. de fo. compe. cum
contingat. Archiepiscopus vero non est in-
dex ordinarius subditorum suffraganeo-
rum suorum. sed solum in dyocesi sua. et

super ipsos suffraganeos habet ordina-
riam iurisdictioem. vt in. c. pastoralis. de
offi. ordi. Vnde non potest adiri per sim-
plicem querelam ab ipsis subditis suf-
fraganeorum. nisi in casibus. vt ibi in ca.
gratum. de offi. dele. Item legatus est or-
dinarius in prouincia sibi decreta. vt in
c. j. de offi. leg. l. i. vj.

Qualiter actor debet se habere in ad-
eundo iudicem.

Ed qualiter in

ad eundem actor debeat se habere
re tractat Guil. in spec. de co-
pe. iudi. additione. §. viso. quia si est or-
dinarius actor per se vel procuratorem
suum. ff. de pecu. l. j. accedat ad eam ho-
ra congrua. vt de offi. deleg. consuluit.
Et cum sederet per tribunali. non quando
comedit vel est in diuinis vel in via. l. iij.
q. iij. §. spacium et c. Et factum suum co-
ram eo proponat per se si est discretus. Alio-
quin per alium. de iudi. pastoralis. Et
petat aduersarium citari seu vocari ad
causam. de iudi. c. j. quia per citatioem de-
bet inchoari processus. Est enim citatio
fundamentum et principium ordinis iudi-
ciarum. de quo in glo. c. ecclesia. de consi. si-
cut litis contest. est fundamentum et in-
itium litis seu iudicii. vt dictum est supra.
Quia dicitur notabiliter lex in. de pe-
here. §. ultra et c. quod omni actionum iusti-
tandarum principium ab ea pre edicti com-
mittitur. per que est in ius vocando. Si ius
lex est delegatus accedat eum vbicunque
eum inueniat. quia ipse quique certo loco
et consilio caret. In loco tamen ho-
nesto et congrua hora. de offi. dele. consu-
luit. Pro quo no. in clem. quibus. de ap-
pella. Et litteram commissionis sibi pre-
sentent. et tunc incipit habere iurisdictioem
de appel. vt debitus. Requiritur enim huius-
modi ut mandatum applicum exequendo aduer-
e iij

De pñtatōne rescripti

fariunt citet et sine mora decretum cita-
tionis obtineat ad effectū iurisdictionis
ppetuande. de of. dele. gratū. In p sub
delegatōnem ppetue iurisdictionē recur-
rendus est ad notata in. c. qñis. de offi.
dele. li. vi. Item faciat ipam citatōnē
ab ordinario vel delegato decretā citi-
o exequi ptra aduersariū. ne p ipsum ad-
uersariū coram alio iudice possit pue-
niri vt no. in alle. c. vt debitus. Ad in
telligentiā illius aduerrendū. qz in plu-
ribus ordinariis qñqz est gradualitas.
interdū accumulatio fori. vt no. in. c. cū
ab ecclīaz. de of. ordi. c. cū cōtingat. de
fo. cōpe. Vbi est pluralitas iudiciū per
modū accumulatiōis locus est pue-
ntionē. vt q primo citat sit iudex rē. al-
s secus. Item idem est in delegato et or-
dinario. vt in. c. vt debitus. Et ista pue-
ntio fit p citatōnē. vt ibi. Posset etiam
fieri puentio p domicilij mutationem.
de fo. cō. c. pposuisti. Item ad effectus
litis pendentis indicendi accederet ad
pcurandū citatōez aduersario intima-
ri. Ex quibz collige tres citatōnum effe-
ctus. Iudex g ad petitiōnē actoris di-
scernere hz ptem ream citandā. Et hu-
iusmodi citatio pōt fieri p lras iudicis
vel vna voce. Vna voce fit multipli-
citer. Qñqz p ipm iudicē q ore. ppro ci-
tat. Qñqz p tabellionez. Et pōt ipse ta-
bellio de i ali citatōne p ipm facta testi-
ficare et scribere se citasse. Qñqz p prem
in vim tm puocationis ad cām. de ap-
cū sit. r. c. bene. Qñqz p nunciū. de offi.
dele. pendentia. de ap. cñ parati. & no
in spe. de cita. S. equit. et notat in. c. qm
de pbat. Et fit etiā vt dixi p lras. Et qd
debeant cōtinere lre citatōis patebit
inferius. Et ponit Guil. in spe. de cita.
S. iam de citatōne. Pōt etiā addi ter-
tiu membz vel tercius modus citan-
di vt dicit Jo. an. in addi. spe. de cita. S.
sequit. Ad fit etiā citato ipso reo vt cū
psona capit et inuitē ducit ad iudiciū.

De qua scripsit Jo. an. in. c. romana. et
S. prahentes. de fo. cōpe. li. vi. Si ergo
iudex est delegat⁹ q est auditoz. rescrip-
tum seu lras pmissionis recipiat reue-
renter et deuote. qz p salutarēz et bene-
dictionē inducunt effect⁹. de quibz in p
he. vi. Et qlit pñtatoz i pñtado et iudex
in recipiendo et in inspiciendo rescript⁹
debeant se habere. tradit Guil. in spec.
de rescripti pñtatōne. S. j. in princ. Et
quō sup pñtatōne et receptiōne rescri-
pti deber fieri ad mandatū iudicis in-
strumentū p tabellione ibi etiā tractat
et q totus tenor rescripti scribat. inter
acta. Et scribat notarius sub hac foia.
Forma instrumenti de pñtatōne
rescripti.

Anomie domi

i ni Amen. Anno natiuitatis
eiusdē. Mcccclxix. Inditōne
tali pontificat⁹ sanctissimi in xpo piis
et dñi nři dñi pauli: diuina puidētia pa-
pe. die. x. mensis nouēbris hora. iii.
vel uasi in opido Erfordeñ. Moguñ.
dyoces. in curia habitatiōis venerabil
viri dñi Hunoldi decani et corā eodem
dño decano in meiz notarij publici et
testiū ifrascriptoz pñtia psonaliter cō-
stitutus. Talis clericus vel laicus talis
dyoces rescriptū aplicum vel lras apo-
stolicas cui⁹ vel quoz tenor infer⁹ de-
scribit. Vera ipsi⁹ om pape bulla plu-
bea in cordula canapis pendente. mo-
re romane curie bullatas sanas integz
et illesas. ac omi pñtis vicio et suspitiōe
carentes. pñcio dño decano pñtavit.
Eundemqz dominum decanūz humi-
liter requisivit. quatenus in causa seu
causis sibi commissis aduersus talem
et tales in eodem rescripto vel in eiusdē
lteris principaliter nominatos proce-
dere. et eosdem citare seu literas citato-
rias contra ipsos sibi decernere et cōce-
dere et iusticiam facere designaret. Qd

Litatio delegati

quidem rescriptum vel quas quidem
litteras aplicas idem dñs decanus ad se
recepit reuerenter vidit plegit. ac eius
vel eaz tenorem p me in act. cause con
scribi mandauit. et citatōis litteras cō
tra pfatos R. et N. fieri decreuit. Tenor
autem rescripti pdicti seu litteraz com
missionis talis est. Paulus rē. Qñ er
go sic totus tenor rescripti redactu est
in act. fidem facit etiā si rescriptum p
deret. De quo in. c. cum in iure. de offi.
dele. et cum olim. de pñis. In his et si
milibus est sciendū q tabellio debet p
dicto scribere. quia officiū tabellionis
est omnia que occurrūt in iudicio fin. iu
dicis pceptū sigillatim et ordinate scri
bere. et p tribus exemplis tradere. et tradi
torū exemplar retinere. vt no. p. Hosti.
de pba. quoniam contra. Si aut citatio fi
at p nunciū scribat sic notarius. Talis
iudex in iungit tali nuncio suo vt tales
citaret ad petitōnem et instantiaz talis
tali die rē. vt no. in. c. qm. de pba.

Forma citatōis delegati.

Decanus ecclesie

beate Marie Erford. Magū.
dyoc. Iudex cause et ptium in
frascriptaz vel index ad infrascripta a
se. ap. specialiter deputatus seu delega
tus. Vniuersis et singulis abbatibus.
prioribus. pponis. decanis. diuinorū
rectoribus. clericis et notariis publicis
quibuscūq p ciuitatē dyoc. Magū.
ac alia vbi libet pstitutis. et specialiter ta
li vel tali plebano. Salutē in dño et mā
datis nostris. imo verius aplicas. firmi
ter obedire Litteras sanctissimi in chri
sto patris et domini nostri dñi pauli di
uina puidencia pape. ij. eius vera bul
la plumbea in cordula canapis pendē
te more romane curie bullatae. tam
tegras et illesas. in mei notarij pa
supritōne care

blici et testium infrascriptoz presentia
p talem in eisdem litteris principaliter
nominatum pñtatas. Nos cum ea q
decurt reuerentia noueritis recepisse.
Quaz tenor dinoscit esse talis. Paul⁹
eps rē. Post quaz litteraz presentatio
nem et receptōnem fuimus pñdictum
N. requisiti. vt in causis nobis delega
tis aduersus talem ex aduerso in eisdē
litteris principaliter nominatum proce
dere. citatoz asq lras ptra eū decernere
et iusticiaz sibi ministrare dignaremur.
Nos igitur decanus iudex pñdictus
volentes mandatū apostolicū exequi
et tenemur vob et vestruz cuilibet in v
trax sancte obedientie et sub pena exco
municatōis quā in vos et vestrū quē
libet pñsentis mandatū pemptorem et
neglectorem in his scriptis. triū tamen
dierum canonica monitōne pmissa vt
pñuia ferimus firmiter et districte pre
cipiendo mandam⁹ quatenus vñs p
sentibus accedatis quo ppterea fuerit
accedendum. pfatum N. publice cita
re curetis: que nos pemptorie citam⁹
p presentes vt die tali rē. vel die. xij. a p
sentium insinuatōne et publicatōne cō
putanda. Quoz dierum quatuor p p
mo et quatuor p scdo et reliquos p ter
cio. et pemptorio termino assignamus.
compareat p se vel sufficientem procu
ratorem Erford. in curia pal. tationis
nostre hora terciarum. i. coram nobis ta
li die de iusticia responsurus. Citantes
etiā eundem ad omnes actus iudici
ales. i. iure obseruari cōsuetos. grada
tim et successive vñq ad sententiam dis
finitiuam inclusive. Cum intimatōne
q siue cōparuerit siue non. nos nullo
minus quod iustum fuerit faciemus.
Diem autem nostre citatōis et formā
et quid feceritis in pmissis nobis per
vestras patentes litteras haz scribem li
teraz pñtentes. aut in scrip publicū fi

Citatio delegati

deliter rescribatis Datum et actum Et
 forō. in p̄dicta curia nostra Anno dñi
 rē. nostro sub sigillo. Et ista forma fre-
 quenter cōmuniter licet sub alijs verb
 ponat spe. ti. de cita. §. iam de citatōne
 et §. viso de citatōne. Et ista forma so-
 nat de unico iudice delegato. Et qñq
 dant plures. s. duo vel tres. et isti quan-
 doq dant simpliciter. de offi. dele. in. c.
 cum cām. Qñq cum diversis clausu-
 lis. qñq cum clausula q si nō omēs
 interesse poteritis. duo vestrum nihilo
 minus exequant. de offi. dele. pruden-
 tia. in p̄m. et c. cum sup. Qñq cū clau-
 sula q si ambo interesse non poteritis.
 alter vestruz nihilominus exequat. Et
 hoc qñ sunt duo iudices vt in dicto. c.
 prudentia. in. §. Idem quoq. Quādo
 q cū clausula. quaten⁹ vos vel duo. aut
 vnus vestrū. Prima clausula ponit in
 rescripto appellatōnis qd p̄ducitur in
 audientia literaz contradictoriarum.
 Qñq partes nō pueniūt in vnum iu-
 dicem. quia tūc dant tres cum clausu-
 la. q si nō omēs rē. et quelibet partiu
 eligit vnum. et cancellaria dat terciū
 et tūc omnes tres habent pcedere. nec
 duo habent pcedere nisi tercius se ex-
 cuset. vt in dicto. c. prudentia. Ultima
 clausula frequenter in literis cōserua-
 tois. quo nō dant cōseruatores ec-
 clesijs vel vniuersitatibus studiorum.
 quia tūc ponit clausula. quatenus vos
 vel duo aut vnus vtrū rē. Et tūc quili-
 bet insolidū pcedere potest a p̄m. et
 Secunda forma p quā dant duo iu-
 ces cum clausula. q si nō ambo. hodie
 non est in vsu. Quando ergo dant plu-
 res iudices cum predictis clausulis. de-
 bet de huiusmodi clausulis fieri men-
 tio in citatōne sic dicendo. R. decanus
 ecclesie beate Marie iudex vel conser-
 uator venerabilium et circumspectorū
 vtroz dominorū magistrorū doctorū et
 scolariū aline vniuersitatis studij Er-

forō. vna cum ceteris nostris in hac p̄-
 te collegi. Cum clausulis. quatin⁹ vos
 vel duo aut vnus vestrū rē. a sede apo-
 stolica delegatus. Qñq aut delegat⁹ quo
 ad nomen p̄mitti debeat et p̄poni patz.
 qñ representat p̄sonam dñi pape. de offic.
 dele. cum olim. cum concoz. Et quādo
 sunt plures delegati tūc maior et digni-
 or debet p̄poni. de quo in spe. de citati.
 §. viso de citatōne. ver. porro. Circa qd
 notat vnum dubiū facti. penamur. cā
 delegata fuerat olim epo pragensi. nū-
 quid postea cū ecclia ista fuerit metropo-
 litana. ipse factus archiep̄s pcedere
 poterat in causa prius corā eo inchoa-
 ta. Jo. an. in add. spe. ti. de delegato. §.
 licet. ver. restat. videt tenere q sic. si no-
 men p̄prium esset ex̄ssum in commis-
 sione. Ratio qñ per dignitatem archie-
 piscopalem nō desinit esse ep̄s. Vnde
 pape vocat seipm ep̄m. facti. l. eos. in
 fi. C. de no. mu. li. x. Istud dubiū mo-
 ueri potest ppter ludētes ad scacas. vt
 ibi dicit Jo. an. p eandem leges fuit in-
 dictū q qui in ludio scacoz querit in-
 citare socium cum pedona sacra regina
 victor erit. Pro quo Jo. an. in additio-
 ne vbi supra. vbi plures. l. et rationes ad-
 ducit. Dicit tamen q padue audiuit p
 nunciare p̄rartam. Concordando di-
 stinguit. primum dicit pcedere quādo
 puentio fuerit facta de terra pedona. se-
 cundum quando de terra nō esset con-
 uentura. Item in forma mandat dele-
 gatus omibus sup quos habet iurisdi-
 ctionem q̄tum ad hoc. quia alis sua in-
 iudictio nō posset bene explicari. de of-
 fic. dele. c. j. et c. p̄terea. et c. sequen. de
 quo in spe. ti. de cita. §. viso de citatōne.
 vers. quid si delegatus exemplificat. et
 c. sequen. An autēz tenor rescripti de-
 beat totus inseri in citatōne. legitur et
 notatur in. c. ij. de dila. et no. Jo. abeum
 nicus in glo. iij. q. ij. si episcopus. q al-
 as non valet cit. no. de hoc no. in. c. ve-

Renocatio subdelegati

tens. de accusa. super finem ultra glo.
 Sed ipsum rescriptum bullarum non
 tenet mittere citato. vt no. in. c. ij. de di-
 la. Aliqui etiam inserunt in citatōe li-
 bellum. de quo in. c. ij. iam alle. de dila.
 Item citat ad respondendum actori de
 iusticia. Aliqui citant primo ad dicen-
 dum contra pmissionem quicqd dice-
 re vel opponere voluerint ptra eam. et
 sic terminus seruatur in curijs p substa-
 niali. Item q possit iudex et debeat co-
 minari. pbat in. c. cum ex lris. de resti-
 tu. integ. in fi. et in spe. de cita. §. viso de
 citatōe. versi. Quid si iudex ita dicit.
 Item q in forma citatōis apponitur
 q executor debet restringere diem et ho-
 ram. de hoc no. in spe. de cita. §. vlt. ff.
 Si vo mandat. Iudex delegatus quā-
 doq non pcedit p se sed causam comis-
 sam subdelegat. Et erit forma subdele-
 gationis ista vt sequitur. R. decan^o ec-
 clesie beate Marie Iudex cause p
 sum infra scripta a se. ap. specia. et
 patus. honorabilis viro tali tanto
 politico: Salutem in domino. Littere
 sac sanctissimi in xpo patris ac domi-
 ni nostri dñi Pauli diuina puidencia
 pape secundi. nos noueritis recepisse
 sub hac forma verbor. Paulus epus
 et. Sed quia nos tam nostris q eccle-
 sie non in negotia legitime prepediit
 cognitiōis decisione negotij huiusmo-
 di ad presens vacare et intendere com-
 mode non valemus. Idcirco de vestra
 legalitate plurimum confisi vobis i hac
 parte pmissimus vices nostras donec
 eas ad nos duxerimus reuocandas.

Forma reuocatōis iudicis subdele-
 gati.

Adum litteris

apostolicis huiusmodi nobis
 presentatis. ac per nos cū de-
 bita reuerentia vt decet ecclesie nos

forma et tenore earūdem diligenter in-
 spectis: attendentes q prunc arduis et
 legitimis nostre ecclesie ac alijs prepe-
 diti negotijs earū executōi debite pro-
 ut voluissimus intendere non porera-
 mus. Vobis dominis R. et R. supra-
 dictis et vestrum cuiuslibet in hac parte
 pmissimus vices nostras donec eas ad
 nos duceremus reuocandas. put i no-
 stris literis desup consecris plenius cō-
 tinet. Et quia de executōe presentū hu-
 iusmodi literarū apostolicarū psonali-
 ter put tenemur intendere volumus.
 Idcirco ppter hanc et certas alias cau-
 sas animū nostrum ad hoc mc. aentes
 huiusmodi per nos vobis factas com-
 missiones tenore presentium duximus
 reuocandas. et presentibus reuocam^o
 ac omnes et singulas causas coram vo-
 bis aut altero vestrum in vi h^o inōs per
 nos vobis facite commissiōis quoli-
 bet inter quoscuq et supra quacūq
 intentatas in statu quo coram vob aut
 altero vestruz tempe notificatōis hu-
 iusmodi nostre reuocatōis fuerint et
 existant. ad nos ex certa scientia aduo-
 cauimus et aduocamus p pātes. Que
 omnia et singula vobis omnib^o et sin-
 gulis supradictis et alijs quorū interest
 aut sua interesse putant. tenore presen-
 tium intimamus. et ad v^o et cuius-
 libet vestrū noticiā et et alia adūn-
 gūt mandatū. s. Nos adūn-
 gūt in huiusmodi negotio pcedat in iudicaz a
 se. ap. vobis forma et alia p^o de iure fir-
 mit. pcedendum. In cuius rei testimoniū
 litteras p^ontes fecim^o nostri sigilli
 appensione p^omitti. Datū et. Et licet
 ponat in forma: s. qz nos tam nris et.
 Licet ista dicat. tū pōt fieri subdelega-
 tio. p sola volūtate. dato nō fuerit aliq
 legitimo impedimento p^opeditus dele-
 gatus. de offi. dele. pastoralis. p^o princ.
 vt ibi per Innocentium. Sed si malicio-
 se velit se exponere, tūc subdelegari

Forma citationis ordinarij

compellere nequit ad causam recipiendam si de malicia constar. vt ibi. et pot fieri prius etiam inuit. eo. ii. sup. questi onu. S. eum vo. Et subdelegatus delegati habentis iurisdictionem habet etiam coherctione. als delinsoz avideret sua iurisdictione. eo. ii. ex lris. Delegatus autem subdelegatu collegere non tenet admittere. de quo in. c. coram. S. nuncius vo eo. ii. Dicit in forma committim? plenariam et. vt donec et. In isto est magna diuersitas. qz si subdelegatus e simpli citer. tunc censet delegatus in totu. Si ipe subdelegatus vi cepit iurisdictione no poterit a delegato reuocari. Item si a subdelegato fuerit appellandus. tunc si est datus no in toto appellat ad delegatu. datum cum cla. appe. re. no ad papam. vt in. c. cum te. z. c. sup. questionu S. porro. eo. ii. Et idem si solam executionem sine sibi reseruauit. vt in. c. si subdelegatus. in fi. s. offi. dele. li. vi. Sz fallit in duobus casibus in qbus appellatur non ad delegatu sed ad papam. de quibus in. c. si is cui. z. c. si a subdelegato. eo. ii. li. vi. Et qn est vnicus delegatus pot pluribus subdelegare. vt no. in ca. cum te. alle. Dicit etiam in forma mandamus et. quia delegatus bene pot compellere subdelegatu ad cam suscipiendam. nisi comet q malitiose veller se exonerare vt iam dixi. Item dicit in cuius testimoniu. Nam subdelegatio probat per lras delegati solo sigillo suo sigillatas.

Forma citationis ordinarij et declaratio eiusdem.

fficialis curie

o episcopalis mogunt. vel als plebano vel rectori talis ecclesie. Salutem in domino. Vobis in virtute sancte obediencie firmiter et ob

stricte precipiendo mandamus. quatenus accedatis quo ppter ea fuerit accedendu talem ad nram pntiam citare currens quem nos citamus pemptorie p pntes. vt tali die compareat in iudicio legitime coram nobis querelis talis finaliter responsurus. Datum et. Talis forma est breuis. quia ipius iurisdictione est fundata et radicata a iure. ex quo est iudex ordinarius proprius et naturalis ipius citandi. Vnde non oportet in citatione exprimere causam ex qua competat sibi iurisdictione. seu quare habeat iurisdictionem sup euz sicut facit delegatus modo recipit rescriptu apostolicu et. vt in forma. Item talis citatio dirigit plebano in cuius prochia deget ipe citandus et habet domiciliu. et committit si citatio facienda. Posset tamen ipi citando dirigi et ad eum mitti si clericus est. Sed quia tutius est citationem per aliu fieri qui hoc testificet. qz p citatu posset occultari. de quo in spe. de cita. S. ia de citatione. v. j. Et no. de do. et cotu. v. l. Committit ergo alijs vt citent. vt p eorum relationem constet de citatione. vt ibi notat. Item in citationis forma ponitur verbum pempt. Dicit pempt. eo q disceptationem perimit. ita vult. l. iij. ff. de iudi. et pmit disceptationem. i. ultra no patitur aduersarij tergiversari. de quo p Jo. an. in addi. spe. de pro. S. vno. Aduertendu est q in prima citatione non est mittendu pempt. vt in. l. presentanem. C. quod et qn iudex. et in aut. qui semel. nisi fieret ex causa. vt in. l. contumacia. ff. de re iudi. Debet ergo citari reus tribus edictis. et tunc terciu edictu est pempt. etiam si non exprimat. vt no. v. q. ij. in sum. Sed quia ex causa potest vocari reus vnico edicto pemptorio. v. q. ppter distantia vtraru. Vel si res celeritatem desiderat. vt in. c. cum ex lris. de re. in iure. et sic venit in vsuz q consti mittunt iudices y lica citatoz pempt. et valet

Litatio ordinarij

Nec ob hoc solum pōt appellari. vt di-
 cit Inno. in halle. c. l. de dilat. Vbi di-
 cit q̄ sola pempt. assignatio prima vice
 facta non est sufficiens causa ad appel-
 landū. Debet tñ cōtinere ritud pempt.
 cōperentia intersticia z intervalia tem-
 por. vi. xxiij. q. iij. de illicita. z nota. in
 ca. l. de dila. z quanta tempa z internal
 la cōtinere debeat. hoc est arbitriū z ar-
 bitrabile a iudice ex distantia viarū ne-
 gocij z personarū ac temporis qualitate. vt
 in. c. cum ex lris. de resti. in integ. no. in
 c. l. de dila. supra alle. De quo etiam in
 spe. de cita. §. nunc de tempor. Si ta-
 men fierent tres citatōes. tunc si reus i
 primo citatōis termino non venit re-
 putat contumax quo ad hoc vt teneat
 actori cōparenti ad expensas. vt no. de
 pcura. querelā. z in spe. tit. de expen. §.
 iuxta. ver. sed querit. Sed p contuma-
 cia hmoi non inferunt reo aliene pene
 contumacie. quia nō constituit contu-
 max quo ad hoc vt possit p tanto ex-
 communicari vel missio cōtra cum fieri
 in. c. vlti. de do. z contr. nisi in prima
 citatōe responderet se nō venturū. q̄
 tunc cōtumacia esset notoria. Si ergo
 in citatōe nō est verbum pempt. cita-
 tus non comparens excommunicari nō
 pōt. nec paterit missionē salte3 si cita-
 tus nō est ante iudiciū. Euid aut de c.
 titatōe que occurrūt in
 pcessu iudicij sciendi postea patebit.
 Sed q̄ citatio est vna z pempt. licet
 tres terminos cōtineat. sufficirvno ter-
 mino cōparere z solum post vltimum
 locus est pene. de hoc in spe. de cita. §.
 viso. z p Jo. an. in addi. spe. sicut in pro-
 cessibus executorijs zc. Item dñ in for-
 ma vt tali die cōpareat. si ponit in cita-
 tōe cōpareas feria. vi. vel die mercurij
 intelligitur de prima feria sexta vel die
 mercurij. p. l. cum qui. ff. de ver. ob. no.
 in. c. exposuit. de dila. Si autē dies illa

sit feriata in quā vocatus est reus. an ar-
 tet citatū ad cōparendū. Vñ hoc pōt
 cōtingere dupliciter. Vel q̄ exprimis
 in citatōe cōpareas tali die dñico. vel
 nō exprimis. sed dicis ppareas decima
 die. z in ista die incidit dies feriata. In-
 no. in. c. vl. de ferijs post recitatōes opi-
 nionū videt placere finaliter. q̄ lz in ci-
 tatōe exprimat error dicēdo cōpareas
 die dñico. vt extunc in causa pcedam⁹
 siue error tacite insit. vtpura dicis in ci-
 tatōe cōpareas die decimo. z illa in
 diem dñicu incidat q̄ sp citatus cōpa-
 rere teneatur. Rñ. quia in citatōe duo
 vident mandata. vic3 q̄ tali die compa-
 reat. z si illa die non debet vel nō pōt.
 nihilominus videt sibi mandatū q̄ cō-
 pareat quāto citius facere pōt. Hosti.
 tenet contrariū. z cum eo videt tenere
 Rich. de senis. Jo. caldrini videt ibi di-
 cere. q̄ si error tacite insit tūc teneat ci-
 tatio. q̄ tenuit a principio. Vñ lz tunc
 casus supueniens mandatū suspendat
 nō ex toto relaxat. z ita sequenti die te-
 net cōparere. Secus si error est exp̄s-
 sus. quia tunc negat citatōnem tenere.
 Ad hoc evitanduz hodie iudices sunt
 cauti dicēdo in citatorio. decimo die cō-
 pareas si iuridica fuerit. alioquin p̄ia
 die iuridica sequente. Vnde consuluit
 Jo. an. in alle. c. vl. de ferijs. q̄ hāc cau-
 telā iudices ten. eant. nō tunc q̄ possit
 esse q̄ apud iudicē nō teneat dies feriata⁹
 z apud citatū esset. vt ibi p̄ p̄xtim.
 quos singuli ep̄i seruare debent. z ita
 seruā iuriales. z ena q̄s aly iudices.
 maxime delegati. An aut teneat citatō
 z ante in casu p̄verso. s. si citatio decer-
 nit die feriata vt citetur reus ad diē nō
 feriātū. ibi etiam nota. per docto. z fina-
 liter tenet ibi Jo. an. in nonella q̄ tene-
 at talis citatio. Et distinguit ibi triplicē
 actum in citatōe. Prim⁹ actus est
 p̄ceptum de die citando. Secundus

Litatio ordinarij

est illius pcepti executio. s. ipsius citantis actus. Tercius est pcessus ex tali citatione inchoatus. Primus actus ut dicit non requirit cause cognitionem. et ideo potest fieri die feriato. ut in l. fi. C. de feriis. Secundus actus ex eadem ratione similiter potest fieri die feriato. Tercius actus est qui est inchoatus pcessus. iste cum habeat cause cognitionem tali die non potest expediri. et remittit ad spe. ti. de cita. s. j. ver. Item q. citatio. Jo. caldri. etiam tenet primum. Et inter alias rationes mouet. quia citatio est de processu etiam p se et principaliter. ut in decret. qm. de pba. Pro hac facit. quia p nlez actum ppetuat iurisdicatio eo q. actus iudicialis. ut no. de offi. dele. licet. Ex quo ergo est iudicialis non debet fieri die feriato. et est hoc forte tutius. et ita seruatur. An autem sit citatio ut decima die compareat. an tunc dies receptionis seu institutionis literarum citationis computet in numero dierum expressorum. no. Buil. in spe. de cita. s. viso. h. penult. et de dist. s. j. ver. sed pone. Et tenet q. non computet ar. c. sup. eo. extra de ap. in fi. Item in forma citationis non posui de certa hora. s. compareas die tali hora tali terciarum vel vesperearum etc. Ex quo ergo si est prefixa certa hora debet index expectare reum ad finem diei. s. usq. ad illas horas qua potest in causis. q. incumbit an noctis tenebras expedire. de offi. dele. consuluit. De gra. tunc potest eum expectare usq. ad diem sequentem. ut ibi. Item nec de loco fit mentio. q. ordinarij certum habet locum sine pssionum. ut supra dixi. Secus in delegato. Vnde ipse debet certum locum assignare. de rescrip. oli. et c. fi. Dicit in forma: appareas legitime Vnde potest apparere p se vel p procuratorem. ut postea dicam. Et delegatus regulariter non potest quem citare ut psonaliter coram eo compareat. Fallit in casibus hoc ubi quibus in. c. j. de iudi. li. vi. Item dicit

querimonij talis rursus et non expulsi causa. ppter quam citat. Sed p tales citationem non inducit lites pendentia. ut in cle. ij. ut lit. peno. Ad hoc q. citatio faciat litem pendere ad effectum q. nihil possit innovari. requirit q. citatio sit in struens. videlicet q. p eam constet super quo debeat reus pueniri. Item q. a competenti iudice sit facta et q. puenit ad noticiam citati. ut in cle. j. ut lit. pen. De hinc an in citatione sit causa exprimenda et quare fiat no. p Jo. an. in addi. spe. s. j. sup. v. Item q. in ea nulla causa. Vbi videtur tenere q. exprimenda sit causa p rationes plures quas ibi adducit. sed communiter non seruatur. Item citatus citatur solus ut respondeat querimonij actoris in causis in quibus posset pcedi lit. si contest. ut sunt inquisitiones. accusationes etc. de quibus supra feci mentiones. Posset reus a principio citari ad totam causam sed ad pcedendum et ad pcedi videndum si tali causa ad omnes et singulos actus incumbentes. seruatis terminis de puenitis usq. ad ultimam sententiam. in clausula cum omnibus et singulis actibus citationis. scripturis literis et minimis quibus in negotio huiusmodi ut intendit. et se iunare cum intimatione q. siue comparsit ut pferat siue non. nos nihilominus in causa pdicta put iustum fuit et ipsi citati corumacia ita ad omnes et singulos actus pcedem. et eo ulterius non nisi p valuas. ecclesie pdictae citato. Et qui talis est causa pmiilegiata. ut electio. postulatio etc. et eodem modo citat. non oportet enim ppter ea postea ad singulos actus de nouo citari. Alias si non est causa pmiilegiata in pcessu. vel si est talis citatio q. isto modo non est citatus. sed solus querimonij responsurus etc. tunc oportet ipsum ad singulos actus vocari. ut videtur dicere Buil. in spe. de citatione. s. viso. Dicit in ibi Jo. an. in addi. q. procedit ubi iudicium non est in loco re

Actus citationis

motu a dyoc. citati. puta in curia. Nam
tunc qz esset difficillimū citationes p sin-
gulis actibz mitti pōt. pcedi ad exami-
nationē cause z diffinitōez si ps nō ve-
nit. Si aut ps venit vel pcurator citabi-
tur ad singulos actus. etia si in vno fu-
erit cōtumar. de quo plen⁹ p Jo. an. in
addi. spe. de cita. §. viso. sup. v. dñs aut
meus. De cōminatōe quid debeat fie-
ri dixi z remisi sup forma citationis de-
legati. Non tñ cōminatio talis faciēda
est de necessitate. nec habet vim pempti
nisi alias pempt. exprimat. de q in spe.
de cita. §. viso. v. sed querit. In fine ci-
tationis ponit Datum zc. nec subscri-
bunt testes zc. qz sufficit iterā citatōis
esse sigillatā sigillo iudicis. siue sit an-
te iudicialis. siue de iudicialibz. vt no.
in. c. qm. de pba. Citationes tamen que
emanāt de curia redigunt p tabellionē
in publicā formā. z hoc est tutius in
arduis maxime coram delegato. Et nū
de decreto citationis z eius forma. qz
tamen extendi potest sicut vsum
rit expedire.

De actu citationis.

Hinc videamus

n de actu ipsius citationis qua-
liter iste se debeat habere cul
mitti citatio faciēda p lras vl voce
viva. qz vbi est nūcio possum citandū
z citare fm qz ibi est iunctū si citan-
dus coplā sui facit. Si nō pōt eum ha-
bere psonaliter de hoc prestet z de dili-
gentia circa hoc facta. Et semp citan-
dus est quis si inuenit de eo qui mit. l
pos. cau. rel ser. ca. vl. Si nō inuenit ci-
tetur pcurator eius si quē dimisit quē
dimittere tenetur qui se absentat. ma-
xime si femel est citatus de pocu. dile-
ctus. de eo qui mit. in pos. ca. fi. Si p-
curatorem non dimisit faciat citationē
ad domū et requirent amici. de quo in

ca. causam que. de do. z contru. z ibi in
glo. et in ca. vlti. eo. ii. z in ca. vlti. de co-
qui mit. in pos. Item in ecclesia in cu-
ius parochia deget z moratur citz po-
pulus conueniret ad diuina. Et tradit
certa forma in citatione. videlicet in tali
vel tali loco publicetur. Et ista forma
est seruanda in. l. diligenter. ff. manda-
ti. in. c. cum dilectus. de rescrip. vt in ci-
tationibus que emanāt a curia. in quibz
scribitur. si eius coplāz habere po-
teritis. Alioquin in domo habitatōis
sue z in ecclesia cathedrali zc. Non ta-
men debet citans intrare domum citā-
di ex inuito. quia faceret ei iniuriā.
ff. de in ius yo. l. pleriqz. de quo in spe.
de cita. §. sequit. ver. sed an reo. z in cle.
causam de electione. Et dicit absens q
est extra puñciam. vt ibi no. Quidu er-
go quis coplā sui facit non est citan-
dus ad domum. quia ad citationem ad
domū recnrit quasi ad vltimū refu-
gium. vt no. Hosti. de do. z contru. cau-
sam que. nisi in casibus in quibz etiam
sufficit prima vice. z quando habet lo-
cum citatio ad domum. plene no. p In-
nocen. z alios in ca. vlti. de eo qui mit.
in pos. imo nō sufficeret denunciari p-
curatori si ipse est pñs. Ita tenet Bi-
cen. in. c. vlti. d. do. et contru. z qñ loc⁹ ci-
tandi non potest tute adiri. papa man-
dat citationem fieri per edictū. de quo
de iudi. ca. j. in cle. Et potest iste cui co-
mittitur citatio faciēda per alium ci-
tare. vt in Host. et Hostien. in ca. vl.
de eo qui mit. in pos. Licet ipse petrus
z abbas tenent contrarium. Et debet
fieri citatio clavis verbis. In autē cre-
datur nuncio referenti se citasse tractat
Gail. in spe. de cita. §. sequit. v. sed nū
quid creder. z sequenti. z pūlit ibi qz iu-
dex quilibet. maxime delegatus pñe-
re aroze et tabellione iniungat nuncio
qz ipse talez cum ex parte sua citet sub

Actus citationis

tali forma. Sic q̄ tali die z loco pemp.
 ppareat in tali cā coram eo rñsurus. et
 tñc notari id pceptū iudicis mandatu
 ruz nuncio factū redigat in act. Quia
 dato q̄ nuncio credat sup actū citatōis
 p eū facto. nō tñ credit sibi sup cōmissi
 one facta sibi. vt ibi dicit Jo. an. i addi.
 Nam goff. tractando de edicto. si q̄s in
 ius vocat̄ rē. Dicit q̄ ad h̄ q̄ locus sit
 huius edicto sex esse necessaria. q̄z scōm
 ponit q̄ de mādato iudicis facta sit ci
 tatio. Et hoc ponit ppter malos nunci
 os q̄ sine mandato vocāt interdū. Et p
 pter h̄ q̄ dicit Jo. an. in addi. spe. i loco.
 statim alle. Et reprobat qd̄ in multo fo
 ris seruat. q̄ pceptū nuncio factū de ci
 tando nō scribit. S; qñ scribit relatio
 citatōis dicit sic. Retulit talis nunci
 us se de mandato iudicis citasse talem
 rē. Cum tñ ipsi officiū nō sit circa mā
 datū. s; circa executōes mandati. Scri
 bat ḡ notarius in actis quō talis iudex
 pstitit talem nunciū suū ad citatōes
 in tali cā faciendas. qui nunci⁹ iurauit
 corporaliter tacto euangelio sancto om̄s
 ambulationes z citationes in ea cā sibi p
 iudicem impositas z p ipm iudicē im
 ponendas fideliter facere et referre. Et
 ibi etiā ipse Jo. an. in addi. in isto du
 bio. An credat nuncio etia; publico et
 iurato sup citationib⁹. Vel an potius
 itanū sit iuramento ptis volentis iu
 rare se nō citatā recitat diuersas opini
 ones quid sentiāt circa hoc doctores z
 practici. Hosti. in sum. rubr. i. contu
 ma. §. ij. v. quid si absens. tenet. Ana
 liter q̄ hoc est relinquendū arbitrio i
 dicit qui psonarum z negocij qualita
 te pensatis vel credat nuncio vel negā
 ti se citatum iuramentū deferat ad sui
 innocentia ostendendam. Et hoc pla
 cet Jo. an. in addi. vbi supra ppter gra
 ue periculum qd̄ immineret probō vi
 ro nō citato ex dicto villis ribaldi. nō ta
 men est hoc sic arbitrarium sicut illud

de quo in. c. p̄sultit. de off. dele. de quo
 nō licet querelari. Vnde si iudex h̄ ca
 su male arbitraret ppter grauamē pōt
 appellari. qz videm⁹ qñq; pessimos in
 dices sicut et nuncios. Qñ vō citatio
 fit p literas pbat facta citatio hoc ipso
 q̄ citator remittit literam citatōis seu
 cōmissionis sibi facre apponēdo ibi si
 gillum suū. z hoc habet generalis con
 suetudo. ita nō p Hosti. in. c. qm̄. de p
 bati. Tñ melius est q̄ p literas suas re
 scribat diem z formam sue citatōis fa
 cre. maxie qñ sit citatio vt die. x. vel. xij.
 compareat rē. Qualiter aut̄ debeat ci
 tari capitulu; nō. in. c. bone. j. de electi
 one. qz ipsum capitulū capitaliter ag
 granatum citari debet si pōt rep̄ri. Si
 nō pōt reperiri cōnocari. vel si nolunt
 aggregari. tñc faciat hō qd̄ pōt. Vñ ci
 tetur publice in ecclesia. vt ibi dicit in
 glo. q̄ incipit. Et sic citent etia; singuli
 nō tanq̄ singuli: s; tanq̄ illi ex quibus
 stitit capitulum z qui vna cu; aliis
 citant capitulum. alis citatio nō valeret
 causa capituli nō est causa singulorum.
 vel ecōuerso. xij. q. ij. qui manumittit.
 Et nō. in. ca. bone tam alleg. Facta igit
 citatōe si sit p nunciū redeat nuncios
 ad iudicem. referendo sibi in p̄sua ta
 bellionis qualiter vbi z qñ z ad qd̄ reu
 citauit. Et ista nuncij relatio est in acti
 scribenda. Et potest etia; de tabel
 lio. Anno domini rē. die tali coram ta
 li iudice in mei notarij presentia talis
 nuncius retulit se citasse talem inuen
 tum et personaliter apprehensum vel
 si non fuit apprehensus retulit se dixit
 se procuratori tali vel familie sue q̄ dicit
 tali. tali hora compareret coram p̄dicto
 domino iudice ad procedendum z
 ad procedi videndum in tali causa que
 vertitur inter ipsum z talem super tali
 re. vel ad iurandum vel ad iurare vide
 dum de calumnia. vel ad videndum
 rare testes rē. Ille vō cui cōmittit citatio

Actus citationis

No facienda p literas solet in cedula af
 fixa citatōne vel in ipsa citatōnis carta
 a tergo scribere sub hac forma. Ego
 P. plebanus vel rector talis ecclesie ta-
 lem fm formaz presentis mandatī vel
 citatōnis citavi tali die vt tali die com-
 pareat coraz tali iudice in cā tali per se
 vel per pcuratorē iuxta p̄sentium lite-
 rarum p̄nentiā z tenorem. vel reco-
 gnosco me literas p̄sentēs tali die vlt
 li publicasse z intimasse et esse fideliter
 executum ipsum citando put recepī in
 mandatis. In cuius testimoniū sigil-
 lum meum presentibus est appensum
 Vtrum autem ordinarius possit cita-
 re subditū suum extra iurisdiccionē su-
 am per per nunciū vel per literas le-
 z no. q. sic. in. c. romana. in. S. p̄trahen-
 tes de fo. compe. li. vj. Quia igitur cita-
 tus sic per iudicem z de ipsius manda-
 to debet in termino coram ipso iudice
 comparere. Et hoc si est iudex ordina-
 rius suus iste qui citat seu citare ma-
 dat vel delegatus. z hoc exprimit in
 citatōne. vt supra dictū est. Vel si etiam
 non est suus p̄p̄rius iudex ordinarius.
 habet tamen alias iurisdiccionem ordi-
 nariam. z in citatōne exprimit talis cā-
 que si vera esset deberet coraz eo respō-
 dere. s. quia dicit enim comparisse vlt
 liquisse in terra que est iurisdiccionem
 citatōne citatus de p̄p̄riis plene per docto.
 in. c. ij. de dila. Alias si nō compareret
 cōtumax reputaret. Si vō citatio esset
 talis que nō artaret ad veniendum. z p
 consequens nō inferret contumaciā
 sicut est citatio temeraria que citatum
 non artat. vt in. c. bone. S. de elec. p̄cor.
 ele. pastoralis. de re iudi. ver. notorium
 quippe. Et nonnulli sunt casus in qui-
 bus citatus venire nō tenet. de quibus
 in glo. notabili in ca. veniēs. de accu. et
 ibi p̄ Jo. an. sup. ea. Et solet de hoc tra-
 di vna generalis regula. in. c. ij. de dila.
 videlicet q̄ vbiq̄q̄ in citatōne ponit
 aliquid iniustum vel inbecillū. vel

tale q̄ certum est citatio compellere ex-
 ceptionem declamatoriam iudiciū. Vt
 si citat spoliatus q̄ respondeat spolia-
 tori in causa civili. vlt aliter in causa cri-
 minali. vel militi alterius negocia pro-
 curati ex q̄ talis error exprimit i citatōne
 tre si tenet citat. Et idē si alias ē noto-
 rius fm aliq̄s. de q̄ dōm vt ibi. Aliq̄ tñ
 distinguūt q̄ aut ipso iure deficit iuris-
 dictō citant. vt si laic⁹ clericū citaret. et
 tūc citat⁹ si istō ē notoriū veire si tenet.
 nec valz p̄cessus p̄ eū. aut ope exceptio-
 nis p̄t citat⁹ se subtrahē z p̄parere z ex-
 cipe. als tenebit p̄cessus p̄ eū. de q̄ p̄ lo.
 an. addl. spe. de cita. S. j. Cōtūmāx est
 q̄ trinis edict⁹ vlt vno pemptorio citat⁹
 si venit. vel veit s̄ nō obedit. P̄llicētiat⁹
 recedit. ex de excels. p̄. c. ex l̄ris. Ita diffi-
 nit Guil. i spe. de p̄u. S. j. Hosti. i sum-
 ma diffinit sic. Cōtūmācia ē erga iudi-
 cē vel p̄latū p̄missa inobīa. Et dicit cō-
 missa q̄ sp̄ obediēdū. de q̄ de tē. ord. ad
 aures. i glo. z sup. ea. Et diuersi sūt mōi
 p̄tumacie. de q̄ in. c. ij. de do. et p̄u. i gl.
 z sup. ea. i. c. qm̄ frequē. vt lit. nō p̄est. in
 S. j. Quia si latitat vel ipedit ne citatio
 ad eū p̄ueiat. vel min⁹ instruat⁹ cōparet
 tē. De q̄ etlā i spe. de p̄u. S. j. Tres cōtu-
 macia ē mltiplex. Aliq̄ ē cōtumācia vā
 z vā q̄ alias dī euidēs i notoria. vt qm̄ ci-
 tat⁹ rīdet se nō vēturū. nec r̄sponet
 pedē. li. q. vj. S. si etlā q̄. Et an. i iudic.
 at B dīcē ex iudiciū. qm̄ i iudicio dīcē
 eēt idubitatū. Et alias septē dubia cir-
 ca h̄ p̄p̄riā tractat Jo. an. i addl. spe. de
 p̄u. c. i. S. j. Secda p̄uācia ē vā p̄uā-
 cia. vt q̄ apphēsus ē citat⁹ p̄sonalr. s̄
 nō venit in t̄mio. l. ex cōsensu. S. si. ff. de
 ap. Ista dī vā eo respectu q̄ apphēsus
 p̄sonalr. Presumpta tñ dī: q̄ i nō veni-
 endo p̄t forte excusari pp̄ aliq̄ ipeditū
 tū. Tercia p̄uācia ē ficta: vt q̄ nō ē ap-
 prehēsus p̄sonalr. s̄ citat⁹ ad domū. de
 q̄ etlā in clemētina vnica d̄ do. z p̄u. in
 glo. magna. Et valz ista scire pp̄ sequē-
 tia maxie ad istō. q̄ p̄ cōtūācia obligat

Actus citationis

contra. nam ad restitutionem expensar. C. de iudi. l. i. sancimus. Sz qualitas p̄dicta vitz si est cōmmax euīdēs siue noto rius aggrauatur ex tali qualificatōe in duobus. Primo in expensis. non dico restituendis. sed prius restituendis an q̄ absoluet. de sen. ex. venerabilib⁹. S. secus. li. vi. Secundo in eo q̄ nō bz beneficū vel etiā redditus vel puērus coram iudice. d̄ quo p̄ Jo. an. in add. spe. vbi supra. Si ergo actor ē cōtumax p̄nietur. vt in. c. actor. de do. z cōtu. li. vi. qz soluit expēsas z cū hoc nō admittēt ad aliā citatōz nisi cautōz faciat q̄ velit decetere fideliter compere. vt ibi. Pōt tunc etiā reo instante z docere volente de iure suo p̄cedi ad diffinitōem lit. nō p̄est. de quo in. c. cām que. de do. z p̄m. z q̄liter tūc sit p̄cedēdū z in q̄bus citatōibus vocādus sit actor p̄tumax. plene p̄ In. z alios i. c. j. vt lit. nō p̄est. Sz si reus est p̄tumax penas habet. qz pōt excōicari. Vel si talis est causa in qua pōt fieri missio. z in qua p̄cedi non pōt lit. nō p̄esta. s; si ē cā in qua p̄cedi pōt lit. nō cōte. ex p̄uilegio iuris vel hominis. vt dicit supra in cle. dispēdiosaz de iudi. z in cle. sepe. de ver. si. Tūc p̄cedi pōt in principali ad receptōez testiu z ad diffinitūā finiam in penā cōtumacie rei. Ita tñ q̄ reus citet ad singulos actus de quō etia supra dicit. Et sic cōseruatores dat. vniuersitatibus studio rū zc. p̄cedere p̄nt in principali s; cōtumacē cum de spālī mandato principis p̄cedere debeāt sūmarie z de p̄mo zc. Possunt tñ inuolunt p̄ra reum p̄m. iacem p̄cedere ad excōicatōez vel missio nē sicut alius iudex. Termino igit citatōis adueniente actor cōpareat p̄ se vel p̄ p̄curatorē eius. si talis est cā in q̄ p̄stitui pōt p̄curator euz l̄ras citatoziz: z faciat fidē iudici. de executōe seu inuariatōe citatōis facre reo p̄ modū quē p̄dixi. accusando cōtumaciāz absentia ipsius citati. petendo p̄nunciari eū z re

putari cōtumacē z p̄ra eum tanq̄ p̄tumacē p̄cedi. vt. C. de iudi. p̄perandū. S. z si quidē. Et no. p̄ Buil. in spe. de p̄tuma. S. sequit. z de compitōe. S. j. Et facit singula redigi z cōscribi in actis. de p̄ba. qm̄ cōtra. Et iudex p̄nūciabit seu reputabit eū cōtumacē: dicendo. Talē p̄ nos z de mandato n̄ro citatū in diez hodiernū ad instantiā talis sup re vt cā talī z sufficiēter expectatū. nec p̄ se nec p̄ responsalē cōparere curantē ad petitiōem z requisitiōem ipsius actoris vel sui p̄curatoris cōparentis. z eiusdē absentis cōtumaciā accusantis z petentis eundē p̄ nos cōtumacē reputari. reputamus. put est merito cōtumacem.

Et iuxta istā formā scribet etiā tabellio. s. Anno dñi zc. die talī. hora tali. coram tali iudice cōparuit talis actor: vel talis ip̄s p̄curator. qui p̄curator mandatū p̄curatorū cui⁹ tenor inferi⁹ inserit. p̄duxit vna cum l̄ris citatoziz: z alijs l̄ris sigillo tali sigillatis. vt in stru mentis sup executōem citationis eius. cōfectis. quarū tenor sūt infra cōtinef. Et talis citati z nō cōparentis cōtumaciā accusauit. petens eū p̄ ip̄m iudicem p̄nunciari z reputari cōtumacē z sibi decerni p̄ra euz l̄ras oportunas. quē diutius expectatū ip̄e iudex cōtumacē reputauit. z l̄ras p̄ra ip̄m decreuit oportunas. nec est vis an sic scribat tabellio in p̄sona sua vel in p̄sona iudicis. Isto mō talē non cōparentē diutius expectatū reputamus cōtumacē zc. de quo de cōuer. cōiuga. dudū. de do. z cōtu. c. j. z. ij. Et ita debet actor p̄parere in termino coram iudice z cōtumaciā rei accusare. Si ergo etiam actor nō comparet. tunc fiet compensatio contumacie actoris cum contumacia rei. vt no. ta. de dolo z p̄tuma. actor. libro. vi. Si autem reus non comparet z etiam iudex est absens vel impeditus. Ita q̄ si comparuisset: non fuisset processum in causa. an reputetur cōtumax z con

Actus citationis

denarij debeat in expensis est glo. no
tabilis i. c. vl. de do. z cōtu. z ē glo. vlti.
Et pōt iudex a qua vult pena incipe. vī
delicet vel ab excōcatōe vgl imissione.
vt in. c. tue. vt lit. nō cōtest. vt ibi no. Et
debet altera a prin. cē prentus que ma-
gis timef. vt. e. ti. c. qm. S. vlt. in fi. Ho-
nestū tñ esset vt a missiōe incipet. quia
prius est recurrendum ad res q̄ ad pso-
nas. vt ibi no. Iudex ergo pcedēdo ad
missionē ptra cōtumacē in actione rea-
li. puta sup equo vel fundo. Decernit
actorē mittendū tunc in possessionē rei
petite cā custodie. Et si ar missio p hec
verba. Decernimus. constituimus vel
mutuimus vel iubemus te cē possessio-
nē talis rei causa custodie. Et volumus
q̄ talis minister noster ponat te actua-
liter in possessionē. z talē ministru de-
bet dare iudex. vt hoc impleat z ei refe-
rat qñ factū sit. Ita dicit Inno. in. c. d
eo q̄ mit. in pos. z licet. In. ponit etiam
q̄ aliā missionis formā. illa tñ ibi pla-
cet. Host. z Jo. an. in nouella. z ex tal
missione ex pmo decreto actor erit pos-
sessor rei sed cōmutabilis. sic q̄ si re^o ve-
nerit coram iudice. infra annū. z cautio
nē p̄stet de stando iuri. z restituat expē-
sas actori. ipse possessionē recupabit. vt
in. c. qm frequēter. S. in alijs. vt lit. non
conest. Et dato q̄ actor missus pp po-
tentia rei vel causa doli nō possit pos-
sitionē corporaliter adipisci. adhuc iuris
dispositiōe intelligit possidgre ad effe-
ctū p̄scriptōnis annualis. vt in. c. cōtin
sit. de do. z pu. Si vō reus nō venerit
infra annū p̄stando ca utōem. vt dictū
est restituendo expensas. Actor etiā cl-
ara secundū decretū p anni discursū ve-
rus erit possessor fm cōem op̄inionez.
vt in alle. S. in alijs. z ibi no. de do. z cō-
tu. contingit. z reus nō audit nisi sup p-
p̄tate illius rei. Si aut est actio per-
sonalis. puta qz agit certi conditiōe ex-
p̄tatio z reus est contumax. mittetur

actor in possessionē rerū mobiliū cōtu-
macis si talia hz. Alioquin in possessio-
nē immobiliū p modo z mensura debiti
declarat in libello actoris. qd etiā habz
declarare iuramento. Et an hoc suffici-
at vel req̄rat pbatio p testes vel instru-
menta. tractat Guill. in spe. de pu. S. se-
quist. v. itē qd d̄r de offi. iudi. S. vl. ibi p
Jo. an. in addi. spe. sup ver. iij. dicendū
z v. vi. querēdū. z vsqz ad q̄ratum tps
tūc audiet reus sup illis reb⁹ in q̄s mis-
sio facta est. le. z no. vt lit. nō cōte. qm. S.
vl. in fi. z in glo. fi. z sup ea. qz audit do-
nec intuentiar secūdū decretū. Post se-
cūdū vō decretū an z qñ audiat. refert
an p secūdū decretū sit adiudicata pos-
sessio actori. an res sit adiudicata in soli-
dū. Si ē adiudicata possessio audit. qz
actor habebit cōmodū possessionis do-
nec principale sit finitū. Si res ē adiu-
dicata in solidū p̄clusa ē via reo. qz tūc
nō audit. z ista hūt locū in contumace
ante lit. p̄f. qd aut sit in pu. post lit. cō-
test. p̄tracta. z qualif pcedet parebit lo-
co suo. z iste ē vnus modus fm quē p-
cedet p̄tumacē. nō tñ mltū festinabit
iudex ad faciendā missionē. de do. z cō-
tu. p̄tingit. in glo. j. Punif etiā cōtuma-
cia p pignoz captōez. extra de do. z cō-
tu. c. ij. in fi. de execu. tu. S. fi. p multa.
z modis alijs de quo in. c. d pu. S. vl.
ti. v. h̄ nūqd scā. z v. itē p mltā. Et qz in
dex etiā ecclesiasticus pōt imponere mul-
ctā. h̄r de pe. licet. no. de do. z pu. c. j. z
de m. tra ponit Host. spālē rubricaz.
in a. de sen. z re iu. z de et. tractat spe. d
sen. pla. S. ij. v. ē z q̄ta. Si autē iudex
vult infligere p̄tumaci penā excōcatō-
nis sic pcedat ptra eū. qz hz eū monere
vt adhuc obediat p̄parēdo infra certū
terminū cōpetentē. z cōtumaciā suā ex-
purget. z si iudex ē delegat⁹ p̄t scribē s̄
ista forma. Decern⁹ vel scolastic⁹ z
tal⁹ eccie. iudex cause. z a p̄tū infrasc̄ri-
ptarū. a se. ap. spālē delegat⁹ Onuicis

Actus citationis

z singulis ppositis, decanis custodib⁹.
hebdomadarijs, plebanis, z diuinorū
rectoribus, curatis, nō curatis, clericis
z notarijs publicis, quibuscunq; p ciui-
tate z dyoce, talem ac alias vbilibet cō-
stitutis qui pntibus fuerint requisiti sa-
lutem in dño, z mandatis nris, imo ve-
rius aplice firmiter obedire. Nup au-
per auctoritate aplice nobis in hac pre-
comissa, citauimus z citari fecimus ta-
tem, vt tali die sibi p termino pempto-
rio assignato cōpareret in tali loco legi-
time coram nobis querelis talis respō-
surus. Sed qz idem citatus in termino
hmōi sufficienter expectatus cōparere
cōtempnit. Vnde p̄dicto, p̄dicto, vel
eius pcuratore coram nobis in termi-
no p̄dicto cōparenti z p̄dicti citati non
cōparentis cōtumaciā accusante petē-
te ipm v nos cōtumacē reputari, z pro
ptumaciā hmōi cōtra eum pcedi. Ip̄m
reputauimus, put erat merito cōtuma-
cem, z p̄ eum duximus put iustus fue-
rit pcedendū. Itcirco vobis omibus z
singulis cōiungim⁹ z diuisim in virtu-
te sancte obediētie z sub pena excōl-
cationis quā in vos z in quēlibet vfm
si mandatu nrm hmōi neglexeritis vel
cōtempseritis adimplere, canonica tri-
tium dseruz monitione pmissa in his
scriptis ferimus firmiter z districte p̄ci-
piendo mandamus, vt uenire acceda-
tis vbi p̄terea fuerit accedendū, z me-
moratu. p̄tumacē publice z diligen-
ter moneatis, quē nos p̄stitimus p̄cipi-
ammonemus vt ante, xij. dies p̄terito-
a monitōe hmōi pputados, p̄dicti in
purgando cōtumaciā, iuri pareat cō-
nobis, aut cum pfato, p̄dicto, amice
vel in iure cōponat. Alloquin ip̄suz
p̄ cōtumaciā hmōi excōicamus in del
nomine in his scriptis, quē sic excōica-
tū publice infra missarū solētia coram
ppli multitudie de ambonib⁹ denūcie-
tis diē executōis zc. vt supra in forma
citatiōis. In ista forma ponit narratio:

quō reus fuit citatus z nō cōparuit, et
fuit eius cōtumaciā accusata. Sed ista
verba narrativa hoc nō pbant, vt i cle-
lris, de pba. Qptz qz de hoc p̄stet p re-
gistrū cause seu p acta p̄scripta p tabel-
lionē zc. Et iō dicit, debēt redigi in actū
z actitatis. Itē monef reus ante excōl-
catōem, qz ip̄ sniam excōicatiōis z etia
alias snias cenire pcedere dz monitō
als ip̄a snia excōicatiōis ē iniusta ex or-
dine, z ea pferēs habebit penas, de qui-
bus in, c. sacro, in pn, de sen, ex, z qñ sic
ferf snia excōicatiōis nō pmissa moni-
tōe vel als sub p̄dictōe si monit⁹ putau-
rit sniam iniusta vel p̄ceptuz seu moni-
tōis, dz appellare infra ip̄s monitōis vel
ante cōditōes, ad hoc vt appellatio sus-
pendat sniam excōicatiōis, de q in, c. p̄-
terea, ij, de ap, z dz monitio h̄re cōpetē-
tia tēpis interualla. Vñ altqñ ponit in
monitorio, vt infra, xij, dies qñ q̄tuor
p p̄, q̄tuor p scōo, z reliqs q̄tuor p ter-
cio z pemp, termino ac monitōe canonica
assignamus zc. d quo in, c. p̄stitutōis
z sen, ex, li, vi, nisi facti necessitas aliter
fuerit moderāda, vt qz ptes sunt ad ri-
pas z ad arma pate, c. ti, z c. sufficit tñ si
ne illi⁹ clausule exp̄ssioe si als sit cōpe-
tens termin⁹ si p̄ collegiū vel vniuersi-
tate ē pcedendū, qz vniuersitas vel colle-
giū nō pōt excōicari, vt in, c. romana, q
in vniuersitate, de sen, ex, li, vi, tūc debet
collegiū vel vniuersitas infidici, vñ dī
tūc in forma, i singulares psonas excōl-
catōis, in capitulū vel cōuētū suspēso
nis, z in ecciam vel monasteriū interdī-
ci snias ferim⁹ zc, vel vniuersitatē ip̄as
interdicim⁹ zc. Si aut ē eps vel supior
archieps p dz suspēdi, s. ab ingressu ec-
clesie, nisi nimia pteruitas cōtumacie
exigar, deinde crescente cōtumaciā inf-
dici, tercio excōicari, vt in, c. ij, d offi, de
le, li, vi, Subiūgit i mādato extūc put
ex nūc, ex nūc put extūc, s. hoc nō optz,
vt no, in, c. p̄terea, c. ij, de ap, p In, hosti,
z lib, s. b, excōicatiū, z in cle, vnica, de

Actus citationis

scilicet. pben. sup verbo ex nūc. Itē dicit i
his scriptis excōicamus rē. qz snia ex
cōicatōis ferri debet in scriptis. de sen.
ex. c. j. li. vj. S. quisqz igit. Sed qz dicat
de snia in his scriptis. credā Guil. i spe.
ti. de sen. pla. S. vt at. v. r nota. qz excō.
sen. qz si sit necessariū. Cōsultū tñ qz dī
eā deinde si excōicatus pserueret in cō
tumacia iudex pcedat ad aggrauatōez
sententie. Dñ crescēte pumacia cresce
re debet r pena. vt lit nō cōte. qm frequē
ter. in fine. r tūc solet scribi sub ista for
ma. Talis iudex delegatus vel ordi
narius tali rectori rē. Salutē in dño rē.
Dudū autē applica nobis i hac pte cō
missa si est delegatus talē citamus r ci
ari fecimus in terminū talē ad instan
tiā talis. Et qz in termino hmōi cōpare
re cōtumaciter nō curauit nos p cōtu
maciā hmōi iulimus sniam excōicatio
nis in eundē. r ipm mandauim⁹ excōi
catū publice denūctari. Sz qz idē in hu
iulmodi sua cōtumacia pdurando p dī
cā excōicatōis sniam temere ptempnit
r dānabiliter i ea pfordeat. Quare cū
crescente cōtumacia merito crescere de
beat r pena. vobis mandamus quate
nus p dīctū excōicatu singulis die
bus dñicis r festiuis accensis candelis
r demū extinctis in terrā pfectis. sonā
tibusqz cāpanis publice de ambone cō
ram p pto nūctetis. r faciatis tanqz ex
cōicatu eū ab oibus artibus enīari.

Ordinarij breuiter sic scribunt.
Talis ppositus vel offic. tali rectori seu
plebano salutē in dño. Quia talis cita
tus a nobis in certū terminū ad instan
tiā talis nō cōparuit. quare vobis man
damus qtenus eū pemp. moneatis. vt
adhuc infra. x. dies cōtinuos a receptō
ne pntiū cōputandos se cuz p dīcto N.
amice vel in iure cōponat. Alioqñ ipm
excōicamus in dei noie in his scriptis.
quē sic excōicatu publice p ambonib⁹
nūctetis. Datū. Anno dñi rē.

Aggrauatōem sic scribūt officiales.
Officialis vñ iudex generalis plebano
talis eccie Salutē in dño. Quia tal⁹ ex
cōicatus a nobis p pumacia ad instā
tiā talis hmōi sniam nō formidat. qz
re vobis mandamus quatinus ipm ex
cōicatu singulis diebus dñicis accēsis
candelis r pulsatis campanis publice
de ambonibus nūctetis Datū rē.

Alterius si adhuc si curat parere in
r r petere absolutōez dirigit aliud mā
datū sub ista forma vt sequit. Offic. ta
lis rē. Salutē in dño. Licet talē dudū ex
cōicauimus p pumacia aggrauatōis
sua sbscura ad instātiā tal. ipē tñ hmōi
snias terrere sustinet aio indurato. qre
vobis mādām⁹ qtinus eū excōicatu et
aggrauatū sicut pns publice nūctetis.
inhibētes oibus r singul vñs prochia
nis ne eisdē sic excōicato emēdo vñ vē
dendo sal. aquā. ignē. cibū vel potū mi
nistrando. vel als quouis genere cōio
nis phibite pncipent quis mō pfaciēs
rē. Vel sic. si canonikā r nram fugere
voluerint vltōem minozis excōicatio
nis snia quā p hoc incūrt fore ligatos
publice nūctetis. vel sic. alioqñ p ipos
p executōis sniam vel alias penas pte
iustū fuerit pcedemus. Et sciendū qz
pncipātes excōicato regulariter incur
rūt minozē sniam cū fir. tale. de quo
in. c. cū sacris. qd me. cā. r ibi pl. o. 3.
an. in cōmēro. r. c. cū desideres. de ien.
ex. post pn. Sunt tñ aliqne psone pū
legia. vt pncipēt excōicato. de qbus i
in multos. xj. q. iij. r i certis casib⁹
etiā eis licite p alias psonas cōicat. d q
bus in. c. si vere. de sen. ex. cū pcorb. r l3
pncipātes etiā añ inhibītōez iudicis in
currūt minozē. tñ ista inhibītio fit eo qz
plus timeri solet qd spālter inuungit
qz qd generaliter impat. Itē ex hoc ma
ior pūrgit pteptus qd p phibitōz iudi
cis. fir vel facit. vt no. in. c. alle. sacris. pnc
cipātes tñ excōicato nō pnt pp b excōi

Actus citationis

earum maioris excoꝛcatōe. nisi prius noia-
tim et in spē nominent. vt iuxta formā
dispositōem capituli p̄stitutiōez. d. sen.
ex. li. vi. Et p̄cipans in crimine eadez
sua inuoluit. de q̄ in. c. si concubine. de
sen. excoꝛ. Postea si nec sic pōt cōtu-
maciā a sua cōtinuaciā renocari. solet in
dici cessatio a diuinis q̄diu p̄ns fuerit
excoꝛcatus. et etiā istā p̄cedere debz mo-
nitio. qz oēm vindictā p̄cedere dz moni-
tio. xij. q. ij. indigne. et scribūt p̄ ordina-
riū sub hac forma. Officia. talis talis
plebano salutē in dño. Quis talis dudū
a nobis excoꝛcatisōis sua p̄ cōtinuaciā
ad instantiā talis innodat. diuersis ag-
grauatōibus subsecur. Idē tñ. A suis
hmoi et penas p̄tēns eas temere susti-
net. et in eis sordescit aio obstinato. Vñ
sua exigente p̄tinaciā ipm magis ag-
grauare cōpellimur. vel p̄ra ipm rigi-
dius p̄cedere nos optz. Id vobis man-
damus quatenus p̄cōsules consules et
maiores ip̄ius oppidi talis. vñ iuratos
et potētes talis vñ publice moneatis.
vt infra dies. viij. vel. xv. p̄dictū excoꝛ-
catū ab eoꝝ cōsilio. p̄cipatōe et cōso-
ne eijciant. excludāt. vel quātū in eis ē
ipm inducant. vt ad sancte m̄ris eccl̄ie
gremiū redeat. iuri p̄eat corā nobis. et
beneficiū absolutiōis curet obtinere.
alioqñ q̄dā quoties idē excoꝛcatus
in eccl̄ia vñ in domo tēntis p̄ns fuerit
et in domo tēntis. domiciliū vel māsi-
onē habuerit cessetis et cessare faciat ab
officio diuinorū quez sic suspēduntur
dei noie in his scriptis. Datū etc. Et
uertendū tñ qz p̄ pecuniario debito nō
pōt fieri interdictū generale. vt i extra-
uaganti. p̄inde bonifacij. viij. Et an di-
cta cessatio censet generalis vel sp̄alis
tractat Jo. cald. ti. de cita. in tractatu de
censura ecclesiastica. circa fi. Et in p̄dicta
forma mouent maiores loci. qz senten-
tia hmoi p̄ quā inducit cessatio etiā ip̄i
puniūt. Sz qz p̄ncipaliter fert sua p̄

promacē. Etiā ip̄e deberet prius mone-
ri vt supra allegatū ē. Tñ p̄dicta forma
in formis ordinariorū frequentat. h̄ iste
forme nō sunt ita p̄cise qñ mutant finem
diuersitatē ferorū. p̄ueniūt tñ in effectū
et facile est stilū et cōsuetudinē cuiuslibz
fori practici sequi. Solent etiā isti pro-
cessus aggrauatiōis dilatarī diuersis
modis scribēdi sic. Vñ p̄ ipm sua cō-
tinuaciā exposcēte ad penas grauiiores
nos p̄ducere optz. vt quos timor dei a
malo nō renocat. coerceat saltē seueri-
tas ecclesiastice discipline. de vi. et ho. cle.
vt clericorū. Vel sic. Cū nos dudū ta-
lem p̄ cōtinuaciā ad instantiā talis con-
perimus vinculo excoꝛcatisōis innodan-
dū. Ip̄e qz cōtēptis eccl̄ie clauibus tāq̄
inobediēte filius adhuc tñ grane salu-
tis aie sue p̄iudiciū et scandalū fideliorū
p̄tinaciter in sua contumaciā p̄seneret.
Id ne de sua cōtinuaciā possit gloriari
et ne facti sui p̄uersitas alijs trāseat pre-
sumptoribz in exemplū. sed poti⁹ pena
ip̄ius sit mētus alterius etc. Et maxime
qñ ordinarius p̄cedit ad correctōez ex-
cessiū solēt scribere. vñs Iccirco ne sa-
cilitas venie alijs incentiuū tribuat de-
linquendi. in alle. c. vt clericorū. Itē qz
si ea habz que male vsurpant vel p̄pe-
trant omittimus excessus viā alijs ape-
rim⁹. vt. xxxv. q. lx. loci. vñ sic. Quia ab-
scindenda sunt vulnera q̄ fomētorū nō
sentiūt dñi iplina. lxxxij. di. plurimos.
Itē alij c. in exemplo a similibus ar-
ceant. de vi. et ho. cle. clericos. Itē pena
vnius sit mētus alterius. vt in. i. capito-
lū. §. famosior. ff. d. penis. Itē ne facti
p̄uersitas alijs trāseat in exemplū. in. c. tā-
ta. de excel. pla. circa mediū. Itē qz vbi
maior ē culpa maior dz exerceri vindi-
cta. de here. excoꝛcamus. §. credentes.
Itē qz vbi magis excedit ē seuerius iu-
dicādū seu vindicandū. in. c. tāta. supra
alle. Vñ etiā p̄cedi p̄ promacē ad sus-
pensiōē ab officio et beneficio. et quat

Comparitio rei

ordo seruandus sit in inflitōe penar. no. in. c. cū nō ab hoie. de iudi. q. alius ē ordo qū pene sunt infligēde p. p. ruma cia. z alius p. crimine. vt no. in glo. vl. et sup ea. z de tanto maior est cōtumacia de quanto a re minori infargit. vt not. Jo. an. xcvi. di. duo. in glo. h. male. z no. e. n. c. cū nō ab hoie. Itē si cōparet corā iudice. nō tñ vult rīdere nulla iusta cā eū excusante. vel illicētatus recedit re putabit contumax. vt dixi supra in de scriptōe cōtumacis. Itē d. citatus tē pestiue arripe iter. q. si tarde arripiat ex impedimēto sibi in via cōtingēte non excusabit. Ita colligit ab ar. in. c. cum in veteri. de elec. Et ibi p. Jo. an. supra penal. glo. facti. c. venerabilib. de sent. ex. S. idē est. in glo. Et si citatus mittit pcuratorē. sed iste nō paret z p. ruma x efficit. ppter talē p. ruma ciā pcuratoris nō debet excōicari dñs h. tūc qñ dñs eū scit z nō purgat. vt in. c. j. vt lit. nō cōte. Et vt snia excōicatis p. p. ruma ciā pcuratoris iuste ferat p. dñm dat ibi Host. cōfiliū. q. iudex anteq. hāc sniam ser. significet dño p. ruma ciā pcuratoris. affi gnando sibi terminū ad eū p. rgandū. ne possit p. rēdere ignoratiā. z lz nō pos sit dñs excōicari ppter cōtumaciā pcuratoris. vt dictū est. pōt tñ p. ipm missio fieri. dñabiliter etiā p. n. sit in exep. s. vt dicat Host. z In. in alle. c. j. vt lit. nō pte. sed dñs h. actōem p. pcuratorē. d. q. ibi plenerē. Deinde si p. ruma x excōi catus veniat corā iudice z velit stare in ri z petat absolutōz. debet absoluti rece pta cautōe q. iuri pareat. vt in. c. q. frōte de ap. Et ad hoc ē ps citanda p. q. lata fuerit snia excōicatis. dato tñ q. nō vo cet tener absolutio. de quo ibi no. z de iudi. c. j. z in spe. de cōtumacia. S. si. v. h. pone. Dicūt tñ pe. ab. z egidi. q. ps ex hoc grauāt z poterit appellare. z h. p. ci pue qñ excōicat. erat p. manifesta cul pa. q. tūc debuisset p. cedere satisfactio.

z recurrat in hac materia ad glo. an. pe. in. c. ex l. is. de offi. deleg. z de symo. ad aures. vbi d. Si iudex vl. ps fecit expē sas ppter illius cōtumaciā q. ille an. iūt solū ēdē q. absoluat. de v. si. ex pre. j. vt lit. nō cōrest. qm. S. in alijs cū p. corda. ¶

Sciendū ē q. si excōicat. staret p. an nū p. rinaciter in excōicatis. ex hoc sur geret cōtra eū suspitio q. male sentiret de articulis fidei. z ista p. rinacia annus lis p. seuerati inducit suspitōem heresis z p. tali suspitōe q. ē p. babilis possit ex cōicari. Et si tūc iterū in tali excōicatis ne lata p. suspitōe h. mōi p. seuerauerit p. a. inū. iudicabit hereticus. d. quo d. pur gā. c. inter. xi. q. ii. c. rursus. z. c. q. cūq. Si aut. citatus ppter infirmitatē vl. aliā iustā cām impedit q. venire nō pōt ad mandatū iudicis. z cā ē ardua in q. non tenet p. stituere pcuratorē d. mittere ex cusatōem si ipedimētū ē t. pale. z ipse est talis q. in iudicio p. se stare pōt. de quo in. c. q. relā. de p. cu. ibi plene de hoc. Et si cā est modica d. mittere pcuratorē. si aut. ipse citatus iustitē misit. z detent. fuit ipse vel pcurator in via seu alio ipe ditus si ex facto alicui. hoc p. tingit h. actōem p. dolose detinētē seu ipedietē: si ē solnēdo si nō ē solnēdo restituit ex clausula general. ff. ex q. cau. ma. in in te. resti. l. h. z si. S. l. De quo in. c. ex l. is. de resti. in inte. c. m. u. z berto. d. de re iudi. z p. Inno. de cōpartitiōib.

Qualiter reus p. parēdo corā iudice p. ē citatus se debeat habere.

Eus ergo si cō-

parer tunc licet sup. bus hūili ter. z lz melan colictis hilaritē debet se iudici p. sentare ne iudicem ex asperet. z debet cōparere i loco ad quē citatus est. vel vbi p. iudicē ius reddi cō fuerit. Et si est iudex delegatus vel al. s. nō est p. p. ius ordinari. i. p. ius. nō statim

Comparitio rei

In eū vel iurisdicōes suā cōsentiat. sed
pmitat prestatōes qđ p talem ppariti-
onē vel actū faciendū corā eo nō velit
in spm tanqđ in suū iudicē ppetentē aut
in ipsi iurisdicōes p̄sentire. nisi inqđtū
teneat de iure. de qđ in spe. de pparitōne.
ver. hoc quoqđ. Et aduertat ille qui p-
testationē facit qđ istā clausulā vel adie-
ctionē vīet. Nisi inqđtum de iure tene-
or nō omittat. Vñ dicit notabiliter In
no. in. c. cumana. de electōne. qđ fatū ē
qđ pparens corā iudice ordinario vī de-
legato r nō prestat qđ nō cōsentit in ei
iurisdicōes. qđ pōt iudex eū ex h. p. n. un-
ctate p̄sumacem. de iudi. c. j. de ver. sig.
ex pte. j. eo qđ noluit stare iuri. qđ sic p̄te-
rit excoīcari. Secus si addit in prestat-
one nisi inqđtum de iure debeo fm euz
Et si reus cōparet p pcuratorem petat
actor qđ doceat pcurator de mādato p-
curatorio. qđ ostendere d̄z pcurator rei
nō occultare. de appel. sepe. in p̄m. Et
si pcurator pducit mandatū petat co-
piā eius actor. r etiam inducias deli-
berandi sup ea. Et idē si actor p pcur-
atorē comperet. reus vel pcurator ei
petat copīā ei r terminū ad impugnā-
dum si videbit sibi expedire. Reus est
am vel pcurator ipsi si iudex est dele-
gatus petat copīā sibi fieri sine iurisdic-
tōis. de offi. dele. cum in iure. Petat
sgif ordinariū. Nisi exhiberi. vt
et sit p̄a i terminū ad discendū
r opponendū si voluerit p̄ra rescriptū
Et iudex habz illa decernere: alio cō lo-
cus appellandi. put spe. tradit de hoc
formas in tractatu de li. cōcept. in ti. de
appl. §. an omīa. in sexta forma. Et ista
omīa sic p ptes vel eoz pcuratores pe-
tita ac p iudicē decreta r admissa debēt
p notariū cause in act. cōscribi. Et pōt
sic scribere tabellio. Anno dñi rē. die
talī. hora talī rē. cōparuit corā tali iu-
dice talis clericus vel laicus. vel talis
ipsi pcurator qđ mādātū pcuratorum

infrascripti tenoris pduxit. Et talis ad
sui instantiā r diē r horā hmōi citati qđ
rimonijs ipsi r̄nsur p̄tū acti accusauit
petēs eā reputari p̄sumacē. Ex aduer-
so pparuit iudice adhuc p tribunali se-
dente talis pncipalis vel talis ei pcur-
ator noīe pcuratorio. r rescriptū appli-
cū originale sibi exhiberi ac ei r pcura-
torij p̄dicti copīaz ei decerni ac tradi r
ppetentē terminū ad dēm p̄ rescriptū
ac mandatū hmōi si sibi ppetierit assi-
gnādo. Cui iudex ipse rescriptū origi-
le exhibuit. ipsiusqđ mādātū p̄dicti copī-
am sibi fieri decreuit. ac talē diē ad im-
pugnādū p̄dicta p termino pemp. assign-
uit. Vel in psona iudicis pōt sic forma-
ri. Anno dñi rē. cōparuit talis corā no-
bis r petiuit rē. cui exhibuim⁹. decre-
uim⁹. terminū assignauimus. vt in forma
rē. In termino qđ ad pmissa assignato. si
actor pcuratorij rei. vel si re⁹ pcurato-
rij actoris vel rescriptū vel iurisdicō
nē iudicis impugnare poterit ex aliqđ cō
impugnet. Et qđ p̄t opponi p̄ rescriptū
pcuratorē vel pcuratoris mandatū
pcuratorij. tractat Buil. in spec. de re-
scripti p̄ntatōe. r d̄ pcuratore. r d̄ cōpe.
iudi. aditōne. si nō ppetat sibi exceptio
petat sibi edi libelluz. Et istū regularit
auctor edere teneat vt. iij. q. iij. offeratur
de li. ob. c. j. Et dico regulariter. qđ saluti i
casib⁹ qđ ibi no. Et p h̄ reus nō p̄sentit i
iudicē: vt no. in. c. inter monasteriū: de
re iudi. nisi p aliquē aliū actū talis con-
sensu p̄sumat. Vñ vtile ē sp̄ de h̄ p̄te-
stari vt supra dixi. Et erit forma pcura-
torij ista si sit in p̄ntia notarij publici.
In noīe dñi Amen rē. In ditōne rē.
ponti. rē. talis tali die. mēse tali. hora ta-
li. loco tali. In meisqđ notarij publici sibi
scripti r testij infrascriptoz p̄ntia pso-
naliter cōstitue⁹. discret⁹ vir M. cleric⁹
pncipalis vel laicus talis dyoc. mo-
do via iure causa r forma quib⁹ melio-
ribus r efficaciorib⁹ fieri potuit r debu-

Comparatiorei

h. pecti creati et pstituti et soleniter ordinauit suos veros certos et legitimos et indubitatos procuratores, actores, factores, negotioꝝ gestores et nuncios speciales et generales. ita qꝫ generalitas specialitati nō deroget, vel eꝫuerso, talē et tales pntes et onꝫ procuratiōis hmoi i se sponte suscipiētes, et talē et tales absentes tanqꝫ pntes et quemlibet eoz insolidū, ita qꝫ nō sit cōditio melior occupātis. Sꝫ qꝫ vnꝫ eoz incepit alter eoz libē pseqꝫ valeat mediare pter et finire ad agendū et defendendū, posset addi psequendū pꝫacandū in cā seu causis qꝫ vertunt et esse sperant, qꝫ verit seu veriti et eē sperat in īpꝫ cōstituēte ex vna pte, et talē talis pꝫoc. pte ex altera, oēsqꝫ alios et singulos sua interesse putātes vel credentes corā iudice tali ordiario, vel delegato, necnō corā qꝫbuscūqꝫ alijs iudicibꝫ ordi. siue extraord. dele. vꝫ sub delega. datis vel dandis, deputatis vel deputadis, vel in cā quā ipse pstituens mouet seu mouere intendit, libellū seu libellos qꝫcūqꝫ summarias petitiōes petendū dandū recipiendū, dari vel recipi videndū, litē seu lites prestandum De calūnia et veritate intrādīs, ac cuiuslibet alteriꝫ generis sacꝫm lictuz et honestū in ipꝫ cōstituētis aiam pꝫtādū et pꝫtari videndū. Et ex aꝫuerso b fieri petendū et videndū, ponendū, articulādū, positiōibꝫ et articulis rēndendū, ponti et articulari, et pꝫ eos excipiendū ac suscinderi petendum et obtinendū. Te- stes lras et instrumēta iura et munimēta pducendū, et alteriꝫ pꝫtes testes iurare et pbatōes videndū, et testes ac pbatōnes ipꝫ ex aduersa pte reprobandū et impugnandū, et crimina et defectꝫ op- ponendū, et pbandū declarandū ac de- clarari videndū. p declaratiōes ac prius aduersarioꝝ seu aduersē pꝫtes dōm bñf- cū absolutiōis simplr vel ad cautelam ac resti, in integ. principaliter vel inci-

denter perendū et obtinendū cōtiones dandū, petendū, recipiendū, supplican- dū et allegandū, renūciandū, pcludendū et cōcludi petendū, et videndū interlo- cutorias et diffinitivas snias ferri penden- dū ab eis, vel eaz qꝫlibet ac qꝫcūqꝫ alto gnamine illato vel cōtinuato semel vꝫ pluries, puocandū et appellandum, ap- pellatiōes intimandū et psequendum apꝫos dāna interesse et expēias petendū et recipiendū, ac ipsas expēias declarā- dū et taxari petendū et videndū, et sup- ipꝫs iurandū, de locis iudicibꝫ et nota- rijs pꝫcordandū et pueniendū, suspectos et suspecta recusandū, lras qꝫcūqꝫ tam scribēdas qꝫ legēdas gꝫam seu iusticiā in se pꝫtētes impetrandū, et impetrari seu impetrandis exaduerso pꝫdicendū aliū vel alios procuratores substituendū et eundē vel eosdē reuocandū ac hmoi procuratiōis onꝫ in se reassumendū qꝫ et qꝫtens fuerit oportunū. Et generaliter oia et singula alia faciendū, gerendū, ex- ercendū et pcurandū, qꝫ merita cāꝫ exi- gūt et legitims procuratoribꝫ a lege vel a canone sunt cōcessa, qꝫ ipse cōstituens p se faceret vel facere posset si psonaliter pꝫis eēt. Et si mandatū exigāt magis spāle, pꝫmissiqꝫ ipse constituēs mibi notario publico solenit stipulārī, et recti- pienti vice et nōle oim et singuloꝝ qꝫius interest vel intē pꝫtēti se cōstitu- ratū ac firmū habiturū pꝫpetuo qꝫcūqꝫ pꝫdictos procuratores eorum substituendo aut quēlibet ipꝫ pꝫtēti oim gēni fa- ciē pcurari fuerit in pꝫmissis et qꝫlibet pꝫmissioꝝ, ac volēdo eos ab oī satisfactō- nis onere releuare. Pꝫmissiqꝫ ipse cō- stituēs mibi vt supra, iudicio sūsti, iudi- catū solui, cū oibus singulis suis clau- sulis opportunis sub oim bonoꝝ suoz pꝫtium et futuroꝝ ypoteca vel obliga- tiōe, prestās ipꝫos procuratores nō vel- le tacite reuocare, Sup quibꝫ oibus et singulis cōstituēs memoratꝫ me nota-

Forma pcuratorij

rium publicū requisivit ut sibi unū vlt
plura pscerez instrumēta. Acta sunt h
anno Inditōne pontificat^o mēse die ho
ra z loco quib⁹ supra. p^ontib⁹ discret⁹ vi
ris. a. b. c. Pōt etiā mandatū pcura
torij pbari p lras pstituent⁹ sigillo suo
sigillatas. de procu. ex insinuatōne. de
cens. sopite. ff. de pcu. l. si pcuratorem.
Erno. in cle. j. de pcur. Et iste est casus
spālis in q^o sigillū p^ofati facit fidē. i. alle.
cle. in glo. j. Et qñ in lris suis pstituens
dat pcuratorē. debēt iste lre dirigi iudi
ci vel aduersario. de q^o in spe. de pcu. §.
ratōne aut forme. v. ij. §. vi aut. v. si qñ
z in alle. l. si pcuratorē. Et erit ista foza.

Forma pcuratorij quo cōstituit pcur
rator p lras ip⁹ constitutentis.

Onorabili viro

h dño officiali vel iudici tali. tal⁹
Quicq^o poterit seruitij reue
rentie z honoris in cā seu causis q^o ver
sit siue verti z esse speratur inter me ex
vna z talē pre ex altera in iudicio coraz
vob mō z forma meliorib⁹ z efficaciorib⁹
bus quib⁹ possuz z debeo. facto creo cō
cōstituo z ordino meos veros z legiti
mos pcuratores. vt supra in alia foza.
Et constituit etiā pcurator apud acta.
Et pō^o pstituit⁹ p^o clericus vlt⁹ las
cu edictū h⁹ mōi sit p^ohibitorij. vt i
c. j. de pcu. j. hñso. li. vi. Et pcurator
constitut⁹ pōt añ lit. contes. libere reuo
cari postea nō nisi in certis casib⁹. de q^o
in. c. ij. de pcu. li. vi. Et in q^o etate pōt
constitui hñ in. ca. q^o generaliter. eo. ti. li.
vi. Item z abñs z pñs pōt cōstitui pro
curator. e. ti. li. vi. in. c. licet. Et ibi i glo.
ij. In forma hñdōi mandati p^o ponitur
clausula in solidū. vñ sine tali clausula
plurib⁹ pcuratorib⁹ pstituit⁹ vn⁹ sine al
tero nō esset admittend⁹. nisi in causis
electionuz z in alijs spūalibus vbi pōt
iudex idoneum magis eligere. vt in. c.

si duo. §. sana. de procu. li. vi. Subdit
clausula ista: ita q^o nō sit melior p^oditio
z. Quis sit isti⁹ clausule effect⁹ habet i
ca. si duo. iam⁹ alie. ibi de hoc. Et vt ha
bet in forma constituit ad agendum z
defendendū. Vnde si est actor z consti
tuit pcuratorē solū ad agendū et nō
ad defendendū pcurator talis defende
re cogit vel satisfacere de defendendo. vt
no. de procu. q^o ad agendū. li. vi. in glo. j
Et in spe. eo. ti. §. j. vñ. Item excipitur.
Valeat tñ si dicat ad agendū z excipit⁹
dum cū excipe sit defendere. vt no. i. c.
impator. de iura. ca. Item si re⁹ pstitue
ret ad agendū tantū cōdemnand⁹ esset
actor ad expensas. de procu. pstituta.
Item dicit in forma ad dandū z recti
plendū libellū lit. p^oref. Et ista z similia
q^o sunt de subayordinis iudiciarij potis
sime exprimunt. Si tñ aliquoz talium
nō esset facta specificatio. p hoc nō vid
aret. ex q^o dicit p^o ad agendū z defenden
dū. Cautū tñ est illa exprimi z ita ser
uari. Item dicit ad pstandū iuramen
tuz de calūnia z. Et nisi hoc exprime
ret in mandato non admitteret ad hu
iusmodi mandatū pstandū. de iura. ca
lum. c. vi. li. vi. Sunt ergo aliq^o actus p
quoz exercitio p pcuratorē fñdo re
quirit speciale mandatuz. qui quidem
actus enumerant in. c. q^o ad agendū. de
procu. li. vi. in glo. magna. Item dicit i
forma pcuratorij ab inflocutoria vel
fnia diffinitiva appellandū hoc posset
imo teneret pcurator etiā si nō esset
expressum. quia tenet appellare vel si
gnificare dño q^o appeller si velit. non tñ
tenet nec potest p^oseq^o appellatōnem
nisi continueat in mandato hoc. Itē di
cit alium vel alios pcuratores substi
tuendum z. hoc nō pōt pcurator añ
lit. centest. nisi habeat specialit⁹ in man
dato. Postea pōt etiā si nō continet in
mandato. vt in. c. j. de procu. lib. vi. de q^o
ibi. Dicit etiā in forma mandati p^oas

Oblatio libelli

substitutum renocandi. alias sine tali clausula vel pte sibi tradita non posset substitutum renocare. vt in. c. ij. de p. cura. li. vj. Item subdit clausula. Et generaliter omnia zc. Ex ista clausula qñs generales ex verbo generalitatis huiusmodi nō pōt illa que requiritur specialē mandatu. de quo in. c. qui ad agendum. de procu. lib. vj. Item subinngit promissus ipse cōstituens ratu zc. et debet continere in mandato actoris q constituit procuratorem: s; clausula que sequit scz iudicio sisti. z iudicatu solui zc. pñet ad reus qui habet cauere pro suo procuratore de iudicato soluēdo z iudicio sistendo. de q d p p. mandatu. S; vtrūq; ponat in mandato. qz vterq; constituit ad agendū z defendendum. Et qd dicit. quicqd p ipsos procuratores factū fuerit. Et si dicit. quicqd p eos legitime factū fuerit zc. nō valeret. qz etiaz qd dolose facit procurator valet z nocet. De q p Jo. an. in fi. c. j. de dila. i. qo uella. Et no. in cle. j. de pcu. Et sciendū q ille q sciēter z sine ptestatōne recipit iustitiam. vel lras sue. procuratōis in qbus constituēs cauet. p ipso sup inclusis in mandato cogit constituentē defendere. vt in cle. j. de pcu. Et aliqñ cōstituit qd procurator generalis ad om̄s causas z corā quibuscūq; iudicibz. de pcu. petitiō. zc. generalis. li. vj. Aliqñ ad certam cam z corā certo iudice. Aliqñ mandatum limitat ad certos actōm sicut placet constituenti. Itēz cōstituit procurator ad iudicia vt iam visum est. Etia qñq; ad negocia z ad iudicia. qñq; simplr. qñq; ad rem ppiā. Pōt etiaz procurator cōstitui simplr. vel sub forma qtiēs cōstituentē abesse ptingat. Et si simplr est cōstitutus. si tūc dñs postea p se in eadē causa compareat. vt causam tractet: cēsetur procuratorē renocare. nisi ptestetur. de quo in. c. penl. d. procu. li. vj. Inueniunt etiam qñq; alie psonē in iudic

cio nomine alieno. videlicet neie actoris vel rei. Et qñq; sine mandato cum cautōne tñ de rato vt coniuncta psona vel cōsors eiusdē litis. Et q censcat coniuncta psona no. de rescrip. nōnulli. i. fi. cum remissionibz. Aliqñ sine cautōne vt tutor. curator zc. Et qñ qd procurat causam collegij dicitur iudicus vel yconomus. vel causam vniuersitatis dicitur actor. q etia aliqñ ab vno constituit. Et quid sit yconomus z quid defensor. oz phanotrophus castaldus zc. ponit gual. in spec. pre. j. in rubrica. de his q alieno noie in iudicio interueniūt. z in rubricosequenti. Et nō est vis in noie. scz an volet qd procurator vel iudicus zc. vt i ca. petitiō. de procur. Sed bñ est vis in mō constituendi qz qñtum ad hoc bene curat. de quo p Inno. in ca. imperator. z in ca. cum cam. de iura. calū. Et debz procurator esse instructus. vt dicā tempore suo zc. z qz vt dictū est si nō impugnatur p reum iurisdicatio iudicis. vel procuratorum actoris. nec aliquid opponit reus vel opponere poterit ptra citationem vel aliā positionē: sed videt se constitutus exceptōisbz q possent opponi ante libelli oblationem. Vel si compertant sibi aliq exceptōnes. vult tñ eas reseruare. an hoc possit vel tutū sit. dicaz suo loco circa materiam exceptionum dilatoriaz zc.

De libelli oblatione.

Est autē nunc

dicere de libello quē actor reo petente tenet offerre. de li. ob. ca. j. imo etiam si a reo nō peteretur iudex ex officio suo faciet euz dari. vt ibi no. Et iste ē casus in q supplē pōt defectū iux ea q hñt in. c. bone. de post. pla. Nō ē ne sibi illudat. qz alit iudiciū nō valēt. Pōt tñ iudex an datōz libelli facere z iubere factū pponi vbo p actore vel suū procuratores. de iudic. pastoralis.

Oblatio libelli

Et eo subito statim rectim interrogare super eo. et si reus confiteatur iudex precipiat ei quod satisfaciatur. et per tale confessionem non fit lit. prest. ex quo datio libelli non processit. Ita dicit notabiliter Bern. in. c. dudum. ij. de elect. in glo. quod incipit. Sed pone quod reus. Nec. ii. fert tunc snia diffinitiva. sed sit pceptum reo ut soluat debet tunc infra certum tempus. Secus si libellus esset oblatum et super illo sequeretur confessio. tunc deberet ferri snia et ita servari. Et istam consuetudinem commendat Guil. in spe. de libel. ob. ver. licet. quod per eas lites possunt minui. quod fieri debet. de do. et cotu. finem. Et offert libellus propter actorem propter reum et propter iudicem. Propter actorem ut ius suum declaret. Propter reum an cedere vel contendere velit. Propter iudicem ut sciat qualiter formare debeat sniam. que secundum petitionis formam est ferenda. de symonia licet hely. Idem no. in alle. c. j. de libel. ob. et debet continere libellus nomen actoris. rei iudicis. et causam simpliciter factum et inferentem conclusionem petitionis. Unde dicit Jo. de lig. quod libellus est syllogismus iuristarum. Et dicit Host. quod libellus multa debeat continere. sufficit tamen de consuetudine approbata quod appareat in libello quod petitur a quo et quid. et qualiter. et coram quo. Dat versus. Quis quid coram quo in quo in quo petitur. Et a quo positus quique libellus habet. Et debet libellus ista continere clare. quod debet esse sine obscuritate. Unde caueat ad vocatus formando libellum de nomine generalitate. Item quod non ponat ibi vel. de quo de sen. et re in. c. abbate sane. in glo. longa. Item non ponat dictorem si. cum sit additionalis incerta. Item caueat a verbo dupliciter pregnanti et amphibolico. et ab omni dubio et obscuro. Item libellus debet esse brevis. Est. n. libellus hic scriptura brevis intentum actoris continens aduersarium. necessario inferens et concludens. ut no. l. aploze. C. de ap. in. S. j. Caueat

libello dictatores verbosis assertibus uti. sed ea sola scribere que pensiosa narratio possint causas explanare. Unde de libellus diminutivum a libro propter sui breuitatem. ut dicit Guil. in spe. de libel. pce. S. j. in prin. Sicut codicillus a codice. Potest etiam dici libellus a libra in quo ponderatur iusticia. secundum Bos. Quod autem de quibusdam causis non sit necessarius libellus Petitio tamen in actis debet describi. ut in cle. sepe. de ver. sig. In quo tamen differat libellus et petitio posset dubitari. cum etiam petitio continere debet actoris intentum et esse clara et certa. et talis quod concludat necessario actoris intentum ad hoc ut secundum eas possit certa snia ferri istis non esset apta. Dicendum est quod in hoc differunt. quod in libello componitur de servanda est forma. hanc illa que formam respiciunt obmittunt in petitione. Unde debet esse simplex ad modum memorialis. Et in hoc alienatur actor. Ita dicit Pau. de liza. in alle. cle. sepe. Et in omni causa civilis et criminali libellus est offerendus. siue causa civilis sit realis siue personalis siue mixta. Item et in officio iudicis quod loco actoris proponit. In omni igitur causa dabitur. nisi indicat vel disponat ipsum esse dandum. de quo in. c. j. de li. ob. Advertendum ergo quod omnium actionum de mundo que inter aliquos vel aliquos intentantur sunt duo membra quod alie sunt reales alie personales. ut in ist. de act. in. S. oim. Et valde non contra. c. quoniam S. in alijs. Quidam tamen his duobus membris volunt addere tertium. scilicet quod actionum alie sunt in re. alie in persona. alie mixte. ut sunt familie hereditarie. contra dicitur dudum. finitum regundorum. ut in ist. de act. S. quedam. hanc dicendum est quod sunt duo membra tantum. Et istud tertium pertinet sub primo. scilicet in re. et hoc quoniam agit ad reales prestatos. vel sub secundo. scilicet quoniam agit ad personales. ut no. in tribus allega. statim. Inquantum ergo actioes mixte dantur ad res sequeuntur naturam realem. Inquantum ad personales prestatos sequuntur naturam personalem.

Forma libelli

linm. Reales actōes sunt que rem pco
mitant. Vñ sciendū q rerū alie sunt
corpales alie incorpales. Res corpora
les sunt in triplici dñi vel specie. q: alie
sunt immobiles. vt fundus vel pñdiū. alie
mobiles. vt liber. alie se mouētes q tñ
noie mobiliū pñent. vt equus. p istis
rebus corpālibus ppetit actio realis. s.
rei vendicatio. vt quando ago cōtra eū
qui non est mihi aliquo modo obliga
tus. neq: ex contractu neq: ex qñ cōtra
ctu neq: ex delicto neq: ex qñ delicto.
S; q possidet rē meā mobilē vel imo
bilē vel se mouentē. iō ad illā rem cōpe
tit mihi actio s eū. Pro incorpālib⁹ cō
petit etiā actio realis. nō tñ rei vendica
tio. q: incorpālia nō possident s qñ pos
sident. Vñ cōpetit p eis cōfessoria. de
quo de iudi. examinata. de ver. si. abba
re. Quid sit cōfessoria z qd negatoria.
no. in. c. cū ecclia. de cā pos. z pp. Perso
nales sunt actōes q cōcomitant psonā
obligatā. Et ita obligatio surgit z indy
citur quatruor modis. Causat. n. ex pñā
tu vel qñ cōtractu. aut ex delicto vt qñ
delicto. vt insti. de obli. cū rubri. sequē.
z no. de rescrip. dispēdia. li. vi. Exēplū
de obligatōe q nascit ex pñātu. sicut ē
cōtractus mutui. venditōis. locatōis. z
in verboy z lñrū obligatōe. De quasi
pñātu exēplū. vt in actōe negotioz
pñātu. tutele z sibiis. Exēplū d de
delicto. vt in actōe furti. dñi dñi. rapine
z iniuriarū. Exēplū de quasi delicto.
vt in iudice male iudicāte. z in pñdēte
de cenaculo qd nocuit. ex istis nascitur
obligatio z ex obligatōe actio. Vñ cō
tractus vel etiā quasi delictū ē mñ obli
gatōis. obligatio vltiori? ē mñ actōis. et
sic actio est filia obligatōis z neptis ad
cōtractū. Sic ergo pñātu ē auus. ob
ligatio filia. actio neptis. Et obligatio ē
mñ pñātu qd. z actio ē ius p qd fit pñātu
litis. De quo insti. de acti. in princ.
Actiōnū alie sunt vniuersales. alie ge

nerales. alie pñātales seu singulares
Actio vniuersalis ē qñ ius deducit ad
iudiciū cui subiicit pñātales suppo
sita. Vñ qñtuor sunt vniuersales actio
nes q cōpetūt p hereditate. qñ noie he
reditatis cōplectit vniuersum ius de
functi. vt in. l. hereditas. ff. de ver. si. Ita
dicit In. in. c. cōquēte. de of. or. z sū
ille. petitio hereditat. familie heriscū
de. Actio ex testamēto cōpetēs p here
ditate ex trebellia. se. cō. rescindēda. Et
actio ex empto cōpetens qñ tota here
ditas emitt. Actio generalis est qñ gene
raliter p pluribus suppositis agit. vt ē
actio tutele. nego. gest. z sibiis. Actio sin
gularis est qñ p aliqua re vel aliqb⁹ re
bus singularib⁹ actio dirigit. de q etia
de li. ob. c. ij. Et in spe. de act. z peti. S. ij
Scdm naturā z qualitātē hñmō actio
nū debet formari libellus. z aliter spect
ficatio fit in vna qñ i alia. Qualis ergo
specificatio in qualibet illaz exigat pa
tebit in sequētib⁹.

Forma libelli in actōe reali.

Libellus in acti

one reali sic cōponit. Coram
vobis honorabilib⁹ viro dñio

decano ecclie sancte marie Erford. mo
gunt. dyoces. Iudice cause z pñā infra
scriptarū a se. apo. vclato. Vbi si ē or
dinaris. Coram vobis honorabilib⁹ vi
ro dñio cōpo vel archiepiscopo vel offi
ciali. pñātu pñātor pñātoris nom
ne vñ dñi. Clerici vel laici talis
dyoces. p querendo in iure aduersus
talē clericū vel laicū talis dyoces. z que
cunq; aliuz p eo legitime in iudicio in
teruenientē. Et dicit q l3 fundus talis
in cāpo talis oppidū vel ville situs cu
sus confines inferius describūt ad me
moratū. Pñātu uerit z pñāteat. Tamē
pñātu reus eundē fundū p tot annos
detinuit z occupauit put tenet z occu
pat fructusq; qui ex eo per ips hñmō p

Forma libelli

nenerūt pcepit et sibi imburfauit. ac p
nientes percipit ac imburfat. Et ta
lis modi fundum deoccupare. z predi
cto **N.** liberum z vacuum dimittere et
assignare et restituere cuꝝ fructibus vt
premittitur inde perceptis contra deū
in periculuz anime sue. Quare agit
et petit procurator predictus p̄fato no
mine quatenus cognito quantū suffi
cit de premissis denunciaret decernat
z declararet sup̄dictum fundū ad **N.**
antedictū pertinuisse ac pertinere. pre
dictum **N.** eum indebite z illicite occu
passe ac occupare. At ipsum fundum
eidem **N.** adiudicandum fore ac adiu
diceris. predictumq; **N.** vt fundum hu
iusmodi **N.** liberum z vacuum dimit
tat restituat z assignet ac fructus vt pre
fertur perceptos vel eoꝝ valorem quē
ad tot libras denarioꝝ pro singulis an
nis estimat. Vestra tamen ac alioꝝ
quorum interest estimatōe salua tra
dat seu p̄soluat p̄deiciendum et com
pellendum esse. z condemnētis z com
pellatis p̄ vestram diffinitiuam senten
tiam censuram ecclesiasticam et alia re
media oportuna. Nec petit p̄iunctim
z diuisim vna cum expensis lit. ac fru
ctibus inde p̄ceptis z qui p̄cipi p̄nt et
tempe litis p̄cipiendis. Ad p̄batōem
necessariam et... astringēs. sal.
...ollominu i iure addendi mutan
di minuendi corrigendi zc. vt est moꝝ.
Confinēs vō sunt tales zc.

Circa materiā huius libelli z eius. for
maz multa subtilia z difficilia a docto
ribus solent tractari. Et magna est que
stio legistarū a quibus principiis cense
tur rei vendicatio. Sed dicit cōmunis
q̄ a dominio actoris et possessione rei.
Et an dñō possidenti z detinētī omī ge
nere detentionū p̄petat rei vendicatio.
tangit Jo. an. in addi. spe. de ces. act. S. i
No. etiā p̄ modernos in. c. examinata.
de iudi. Item de rei vendicatio etiaꝝ si

foiata q̄ ex possessiōe rei rednet p̄or ad
actū z supponat rei obligatū de quo i
spe. de acti. z peti. S. ij. v. h. quam vocas
Et no. plene. 2. Ci. d. ma. C. de alie. iud.
mu. cau. fact. l. vnica. in vna q̄ōne. Ego
dicam aliqua q̄ p̄ declaratiōe ipsius li
bri occurrūt. P̄mo sciendum q̄ in
actiōe reali exprimenda est res q̄ petit
in li. de libel. ob. c. ij. Et etiā eius quali
tas. vt cuꝝ petit terra dz exprimi an sit
aratoria vel vineata. Si petat materia
insecta. puta massa. dicat qualitatē. vt
delicet an sit aurū vel argentū. vel etiā
exprimat pondꝝ. Si est signata expri
mat numerū de q̄ ibi p̄ Jo. an. z hostie.
De q̄ etiā videt̄ q̄lis debeat fieri specifi
catio. in spe. de li. p̄cep. S. iuxta. v. Item
nō valet in actiōe reali. Quia si fundꝝ
vel p̄cium hꝝ p̄p̄iuz nomē exprimat. et
duo fundi p̄imi seu vicini. Dz em̄ res
designari p̄ p̄m̄ia. z si necesse fuerit sub
ijciat oculis iudicis vel aduersarij. vt
ibi no. Item dī in li. q̄ licet fundꝝ ad
p̄tinerit z p̄tineat zc. si diceret p̄tineat
rit nō addēdo p̄tineat. an sufficiat no. v.
cau. pos. cuꝝ ecclia. in glo. de restit. spo.
cū ad sedes. in glo. Item posset addi in
libello. s. p̄tinerit iure dñij vel q̄si. vt i
ca. abbate sane. de re iud. li. vj. Et quidā
dicūt libellū alias nō eē admittendum
cū verbū p̄tinere hēat latissimā si
ficationē. vt in. l. p̄tinerit. ff. de v. sig. no. i
ca. cū ecclia. de cā pos. S. 3. guil. in spec.
de cau. pos. z p̄p̄ie. in. S. sequit̄ videre.
v. alie sunt reales. admittit talē libellū.
p. c. inter dilectos. de si. instru. cū sibi
Et dicit ibi Jo. an. in addi. spe. q̄ cōter
libellarij cum admittūt. z videt̄ q̄ in li
bello nō exprimit̄ cā petendi qz hoc nō
oportet in reali actiōe. P̄or tñ actor si
vult causam exprimē. de re iud. abbate
li. vj. Et an tursi sit exprimere cām an nō
no. de li. ob. ca. ij. de or. cog. ca. si. Et per
Jo. an. Nam tursi est vno respectu ex
primere cām. qz si ex ista cā agens su

Forma libelli

conbít. pór eandem rem postea petere
ex alia cá. Nec obstat sibi exceptio rei
iudicate. qz lz rónē dominij fiat cōde-
natio. nō tñ generaliter sumpti: sed ad
cām expssam licet remorā q ad donati-
ones limitati. de cā pos. c. fi. vt dicit Jo.
calb. ptra T. z De. in. c. ij. de li. ob. Se-
cus si nullā cām expssit. qz tñc videtur
omē ius suū in iudiciū deduxisse. Vñ
succumbens postea nō audis. s. alio re-
spectu iuri? est nō exprimere certā cau-
sam. de q in. c. abbate sane. de re iud. lib.
vj. ibi de hoc quid iuris. Si cause que
erāt a principio deserunt pendente li-
te. vel nō erant a principio. s. supuene-
rūt. an ex causis bñmōi fieri debeat con-
demnatio vel absolutio. Et licet multi
sint modi acquirendi dominij. vt in-
sti. de rerū di. s. singulor. ff. de acq. rez
domi. p. 10. Tñ multū difficilis est eius
pbario. vt in. l. cum res. C. de pba. Vñ
dato q nullā cām expssat actor in li-
bello in actōne reali. adhuc tñ vt debe-
at obtinere optet cōstare p p̄fessionē
vel pbatōez de aliq mō vel cā sufficien-
ti ad dominij rei acq̄rendū vel trans-
ferendū p tanto est cōsiliū legis. q q̄-
diu pōt quis in cā intentare possessorij
nō agat de p̄tate. vt in. l. is qui.
ff. de rei vendi. Et nō. Bern. in. c. cū ec-
clesia. de cau. pos. z p̄t. Et etiā in spe.
de act. z peti. s. sequit. in v. si autē ve-
lis. Videam⁹ exemplū quō difficilis ē
pbario dominij. qz si ex cā emptionis
qs dicat dñs alicui⁹ rei optet quatuor
occurrere. Primo q contract⁹ p̄cessit.
Secdo q p̄ctū numeret vel de eo fides
habeat. seu alias satisfaciāt. Tercij q
traditio rei sequat. Quarto q v̄ditor
fuerit dñs. Ista ergo om̄ia pbari debēt
qō difficile est. de quo in spe. in loco p̄-
alle. Pōt tñ quis intentare publicianā
in qua leuiores pbatōnes sufficiūt. qā
nō est necesse p̄bare venditorem fuisse

dñm. qz publiciana competit ei qñ ex
causa emptionis vel cuiuslibet alteri⁹
iusti tituli rem bona fide de aliquo ac-
cepit. credens eum dominū fuisse. licet
in veritate non esset. De quo in specu.
de cau. pos. z p̄t. in rubrica de p̄p̄-
etate. s. nūc dicendum restat. z in. c. ab-
bate sane. de re iud. lib. vj. Item dicit
in libello q reus detinet res z occupat
si hoc in libello non esset expressus. an
in fi. lit. reus esset absoluendus Hof. te-
net q non. et reprehendit iudicem qui
hoc facit z distinguit. Quia aut possi-
det aut non. Si possidet est condem-
nandus. Si nō. adhuc ex quo liti se ob-
tulit condemnandus est ac si posside-
ret. Istud dictum Hof. ponit Jo. and.
in additōne specu. de cau. pos. in rubri-
ca de proprietate. s. j. Quo ad conclu-
sionem seu ad petitiōnem libri vt p̄mo
petitur per iudicem declarari rez ad
p̄tinerē. Item sibi adiudicari. z vt
restituāt z vacuum tradat seu dimittat
condemnari. Verbum adiudicari ex-
ponunt Johan. Imo. et Archid. yaco.
in ca. abbate sane. de re iud. lib. 20. vj. id
est. iudicare ad se spectare. Et dicit q
adiudicatio fit p̄p̄ie in actōnib⁹ que
mixtam habent causam. sed res alicu-
ius que ab aliquo alio detinetur peti-
tur restitui sed iure ciuili peti quis de
clarare rem ad se pertinere. Conclusio
ergo libelli omnia ista comprehendit.
et ita solet fieri. Et ita verbum restitui
non pertinet solum ad possessorij sed
etiā ad petitiōnē. vt nō. de do. z p̄t. ca.
ij. e. in specu. de acti. et peti. s. sequit.
Et ibi per Johan. And. in additi. de
libel. concept. s. fina. vers. hoc autem
notandum. z in ca. inter dilectos. de fi-
de instrn. in prin. Quia aliud est resti-
tuere rem. aliud possessionem rei. Itē
petitur res cum fructibus a tpe occu-
patōnis p̄ceptis. Nā bone fidei posses-

Libellus actōnis psonalis

for lucra fructus ante lit. prest. perce-
ptos. Vnde ista petitio est intelligēda
fm distinctōnē iuris p̄munis. De quo
in spe. de fructibus et interesse. S. j. De
hoc p̄ Jo. an. in addi. de cau. pos. in ru-
brica de p̄prietate. Quō autem p̄cedit
petitio expensarū li. et sup hoc fieri debe-
at sententia cum sit generalis in certaz
de futuro. no. de p̄cu. audi. de libel. ob-
la. c. ij. de seques. pos. c. j. cum si. In fine
libelli ponit p̄statio: q̄ ad p̄batōnem
necessariā tantū se astringit. de iudi. ex
hibita. de p̄ba. licet. v. idem quoq; no.
in specu. de excep. S. viso. v. porro. de li-
bel. concep. S. vi. ver. Item p̄sueuerunt
fieri. Item illa clausula: salvo iure ad-
dendi et. de fide instru. inter dilectos. i
p̄ncipio. Et p̄ncipaliter aduocatus
circa libellos p̄cipiendos debet aduer-
tere tria. Prīmū q̄ pauca et non super-
flua effundat si tamen ponunt ibi aliq̄
supflua dūmodo libellus alias sit ap̄-
non viciat no. de iudi. examinata. Se-
cundū q̄ ponat necessaria et vtilia: que
p̄bata suā iuuant intentionē. Tercius
q̄ ponat generalia et nō se arret: vt in p̄-
cessu plures videas et dīnēcula plu-
ra habeat ad fulcendā suam intentōez
De quaz de quibuscūq; alijs cautelis in
spe. de libel. concep. S. vlti. De cautelis
vero circa p̄tationē et receptionē li-
belli habendis in spe. de libel. concep.
et sequit. Item in li. nō exprimitur no-
men actōnis. videlicet vt sic dicatur: et
ad hoc p̄pono rei vendicatōez. Nam q̄
nō est necesse maxime fm canonē. et
in. ca. dilecti. de iudi. q̄ sufficit p̄poni
factū. Et debet tamen exprimi tale qd
p̄ qd actōnis natura cognoscat: vt ibi
no. et in spe. de act. et peti. S. j. Item non
est necesse q̄ pars subscribat dīem por-
rectionū li. vt p̄ talem subscriptōez con-
stet. de die dati libelli et. Sed hoc fit p̄
tabellionem qui subscribat diez porre-
ctionis li. et dilatonem datā reo: et ita

seruat. De quo etiam in spec. de libel.
concep. S. j. ver. nec p̄dicta ratio. In p̄-
sonali actōne format sic libellus.

De libello in actōne psonali.

Oram vobis et c.

c q̄ licet p̄dictus Seyus p̄fato
Titio in decem libris denari-
orum talis monere vel pagamentū. vel
denarioz currentiū. et cōter datinorū
i tali loco teneat ex causa mutui vel ob-
ligatus existat. Vel sic. q̄ licet idem
Seyus Titio memorato teneat in tot
libris denarioz. quos idem Titius ei-
dem Seyo mutuando numerauit: vel
quas bona fide deposuit apud eū. Ta-
men hmōi debitū vel depositū h̄mōi
sibi reddere p̄dictus debitor suo credi-
tori antedicto soluere p̄tradicit. Quare
agit et petit p̄curator p̄dictus quatenus
p̄gnito quantū sufficit de p̄missis. p̄-
nuncietis. decernatis et declarez supra
dictū Seyus Titio p̄fato in p̄ex p̄sila
pecuniarū summa ex causa p̄dicta tene-
ri. eumq; eidem Titio in hmōi debito
p̄demnandū. et ad ipsi solutorē cōpel-
lendū fore. ac p̄demnet et p̄pellatis p̄-
vestrā suam diffinitivā et censuram
et ecclesiasticā. Nec petit vna cum ex-
litis. Ad sup̄flūā p̄batōnē se nō
gens q̄ ad eam solum que sine sufficere
intentioni. de iure addendi. mutadi. mi-
nuendi. corrigendi. et alijs vt est moris
prestat. In isto libello in actōne perso-
nali exprimit causa petendi mutuum
vel depositū vel hmōi. et hoc est necesse
se. vt in. c. vlti. de libel. obla. Et quia po-
nit in fine libello salvo iure addendi.
et. vt in forma. Scendū q̄ aliud est
mutare et aliud emendare li. Et cōmu-
niter dī q̄ mutare est cū sublata veteri
actōne p̄ponit noua. quasi diceret. q̄ p̄-
prie mutare sit substantia remota in lo-

Libellus spoliationis

cum etus aliu subdugare. Emendare ē addere vel detrabere quantitati petite. vt i spe. de libel. cōcep. §. nūc oñdam^o. Tñ alij dicūt q̄ emendare est defectus in forma supplere. Qñ ergo vel vsq̄ ad qđ tps litis possit mutari vel emenda- ri libellus. pōt dici q̄ si actor vult mu- tare hodie nō pōt. qz necesse hz p̄sistere oblato libello. Si vult emēdare eo mō qz petijt plus. modo vult perere minus pōt vsq̄ ad finiaz. Si vō alto modo. vt qz petijt minus. modo vult petere ma- ius. pōt vsq̄ ad lit. presta. postea non si ne in nouo libello. De quo tñ pleni^o nos. de li. ob. c. ij. Et in spe. de lit. prest. §. nūc ostendam^o. Et ibi p̄ Jo. an. in additiōe. Et qz libellus primus in actōe reali cō- cept^o est in petitorio. Vñ qz aliud ē iu- diciū possessorij seu posses. z iudiciū p̄ ieratis seu petitorij. vt de cau. pos. et p̄p̄e. p̄ totum. Et intentat qñq̄ solum possessorij. qñq̄ vtrūq̄ simul. qñq̄ solum petitorij. Etiam in eodem libroz ab eadem pte. z qñ possibilis sit cōcur- sus petitorij z possessorij in eo. li. no. in ca. pastoralis. z ca. cum dilect^o. de cau. pos. z p̄p̄e. Possessorij est triplex seu possessorij sunt tres spēs. s. adipiscēde: retinēde z recuperande: de quo plene de cau. pos. pastoralis. in glosa longa. No- ta. ad intelligentiam z sup eo in spe. de causa pos. Vnde in interdicto recupe- rande qđ competit spoliato cōtra spo- liatorem sic format libellus.

Libellus quādo agitur in causa spo- liationis.

Coram vobis rē. q̄ licet tempe spo- liationis infrascripte z p̄ plura tempo- ra ante memoratus Titius fuit in pos- sessione talis domus z predij in tali lo- co sit. cui^o p̄fines rē. Prefatus tñ Sey- us eum de possessione hmoi anno tali mense tali violenter expulit z elecit. et temere possessionez domus vel predij eiusdem spoliatur. Quam quidem do-

miū idem Seyus ab eo spoliationis tempe detinuit z occupauit: et detinet occupatam. Vel sic. Licet rē. Tamē idem Seyus Titij eundē possessione dom^o vel predij hmoi p̄ talem spoliari fecit: z eū de possessione ipsa deijci mā- dauit z expelli. Vel sic. Q̄ licet ta- lis Sempromi^o nomie z p̄templatiōe Sey supra dicti p̄dictū Titij posses- sione dom^o rē. spoliatur. Ipse quoq̄ sey us eandem eodē modo z nomine suo factam ratam z gratā habuit z habz se de domus vel p̄dij supradicti possessio- ne introuittendo. Vel sic. q̄ licet rē. Titij cum idem Titius eēt possessor^o do- mus p̄dicte per Sempromiuz violēter spoliatus z de ipsa possessione electus memoratus Seyus domum hmoi ab eodem delectore recepit. sciens predi- ctum Titij possessione ipsius p̄ eundē Sempromiū vt p̄mittit spoliatur. Qua- re agit et petit p̄curator predictus no- mine quo supra quatuus cognito qñ- tum sufficit de premissis pronuncietis decernatis et declaratis possessionē do- mus predictę seu predij rē. mihi violē- ter ablatam fuisse et esse restituendam cum fructibus. exinde a tempore spoli- ationis predictę citra p̄ceptis z qui per- cipit potuerūt ac damnis z interesse qđ fructus singul^o annis ad tot maldrā frumenti Erfordensis mensure.

Vo et interesse ad tot libras vl marchas rē. estimat spoliatus supradict^o. vestra in rē. salua estimatiōe. Predictum qz Seyus ad premissa etiam Titio cō- demnandū ac p̄pellendū fore. ac p̄dem- netis et compellatis p̄ vestram senten- tiam diffinitiuaz rē. vt in alijs formis.

In isto libello primo narratur quo- modo Titius spoliatus est per Seyū possessione domus vel predij. Et ita cō- petit spoliato Titio cōtra Seyum spo- liatorem interdictum vnde vi. de restit. spo. in liter. cum ad sedem ca. grauis.

Libellus

tunc si. Secundo q̄ titulus spoliatus fuit
 de mandato Scij p̄ aliū. Tercio q̄ fuit
 spoliatus noie & cōtemplatōe scij. & ip̄e
 seys spoliatōem ratam habuit. Vñd
 isti omnes tenerent̄ interdicto. vt in. c.
 cum ad sedē. supra alle. Vel quarto q̄
 Titulus fuit spoliatus p̄ Sempionū. I.3
 nō noie scij vel mandato eius. in seys
 rem hmōi a semprio delectore scien
 ter recepit. Vñ tenet̄ interdicto per de
 cre. vñd vi. per. c. sepe. de resti. spo. fm
 vñm intellectū eiusdē. c. Vel fm aliū
 cōditōe ex eadē decre. etia3 si cōclusio
 li. est cōis ad quodlibet istoz. Ad quā
 bet narratōez hmōi apta est petitio. cō
 clusiuā p̄dicta. Et in hmōi interdicto ē
 necessaria allegatio & p̄batio duoz. scz
 possessionis & delectōis. de offi. dele. cō
 sultationibus. & hoc qñ intentat̄ inter
 dictū p̄ ip̄m spoliatorē. Sed qñ contra
 eū qui mandauit sibi cū hoc p̄bati optz
 mandarū. Vel qñ p̄tra eum qui ratam
 habuit &c. tunc optz etiam p̄bati ratiba
 bitōem q̄ spoliatio ip̄ius noie vel con
 templatōe fuit facta. qz ratū habere q̄s
 nō pōt qd̄ noie suo nō est gestū. de reg.
 iu. li. vi. Vel si cōtra eum q̄ non spolia
 uit nec mandauit nec ratuz habuit. sed
 scienter rem recepit &c. Ibi optz etiam
 p̄bati sciam. Vñd dicit Hosti. nota
 biliter in dicta decre. se. e. q̄ qñ sciaz al
 legatōem p̄bare debet. Et cū graue sit
 uitam p̄bare p̄ tanto laudat ip̄e q̄ p̄po
 nat̄ cōditio ex canone reintegranda. iij
 q. j. p̄ qd̄ auxiliū subuenit ei q̄ p̄o. p̄ssio
 nē qualiter ei. q̄ amisit. Sunt tñ diuer
 si eiusdē canonis intellectus. vt ibi no.
 & in. c. cum ad sedem. & in. c. sepe. alleg.
 Item in li. petit̄ possessio restitui. quia
 melius p̄nūciat iudex inter p̄dictā pos
 sessionē restituendā q̄ rem restituendā.
 de quo in spe. de resti. spo. §. j. v. & no. p̄
 20. an. in. c. cum ad sedem. sepius alle.
 Item petit̄ res cum fructibus p̄ceptis
 & qui p̄cipi potuerūt. no. in. c. grauis. d̄

resti. spo. Item eaz damnis & interesse
 vt ibi. & etiam de iniurijs tenetur. vt ibi
 plene no. & debent̄ hoc casu fructus a
 tpe delectōis. vt ibi not. Si aut̄ q̄s spo
 liat̄ rebus mōibilibus potest sic fornia
 ri libellus.

Coram vobis &c. q̄ anno tali. mensē
 tali. p̄dictus Seyus Titū p̄fati in ta
 li loco vel itinere constitutū inuasit. eū
 qz rebus suis. s. libris vestimentis. pecu
 nijs. & alijs quas deferebat temere dep̄
 dauit. res hmōi ab eo rapiendo & sibi
 auferendo violēter. quas ad tot libras
 denarioz talis monete estimat. vñ iu
 diciali salua taxatōe. Quare petit et
 agit p̄curator p̄dictus quatenus p̄eco
 gnita &c. p̄nūciatis. decernatis & decla
 retis p̄dictū se ym spoliatorē temera
 riū ad restitutōem rerum p̄dictarum.
 seu estimatōez eaz p̄taxatā teneri titio
 supradicto. & ad hoc sibi p̄dēndū & cō
 pellendū fore. necnō cōdēnetis & p̄pel
 latis p̄ vñam diffinitiuā &c. In tali li.
 & cōsimili non optz specificatōem fieri
 & expressiōē singulariū rerū. qz p̄bata
 violentia p̄ testes. res p̄bant̄ p̄ iuramē
 tū violentiā passi. De quo qd̄ me. can.
 c. vi. de or. cog. c. ij. cū si. Item exprimi
 tur locus & tps. qz tale interdictū infor
 mat & includit iniuriā. Vñ posset etia3
 spoliatus petere satisfactiōem & emen
 dam p̄ iniuria. vt supra dixi. Ergo illo
 rū expressio in libello est faciendā. I3 cl
 uiliter agatur. d̄ p̄cu. tue. Item qz in li
 bello ponunt̄ verba gerundia. vñz ra
 piendo. auferendo &c. Sciendū q̄ qdā
 aduocati reoz excipiunt talem libellū.
 non p̄cedere. Nō fm eos. qz gerundiū
 nihil ponit sed potius determinat. sed
 hoc nō est verum. quia gerundia etia3
 aliquid ponunt. & resoluunt̄ in verbus
 indicatiuis. vt no. si. & c. d̄ eden. sup ru
 bu. Idem em̄ ē dicere dep̄dauit rapiē
 do. ac si diceret dep̄dauit & rapuit. Item
 qz in sententijs ponunt̄ gerundia. vt p̄s

Spoliati onis

de re indi. ad aplice. §. aucte apo. firmi
ter inibendo rē. Quare ergo nō pone
rent in libellis cum snia debeat eē con
formis libello. de symo. l3 hely. cum si.
De quo p. Jo. an. in addi. spe. de li. pce.
§. nunc aut rē. Jam aut libello oblato
z porrecto iudici p. actorē vel eius pcur
ratorē. reus vel eius pcurator petat ei
copiam inherendo prestationi de non
cōsentiendo in iudicē rē. Si talis est iu
dex cuius iurisdicctio nō est fundata. z
sibi dari seu cōcedi inducias. z vocant
hmoī inducie deliberatoz. Et de in
ducis citatoz. deliberatoz. z ppa
ratorz z iudicatorz notat. iij. q. ij. in
sum. De istis z alijs viginti specieb
induciarū in spe. de dilat. §. j. Et indu
cie deliberatoz de qbus ad pns. xx. ff.
dies a iure taxare. iij. q. iij. offerat. nō ta
men sic sunt statute in tali numero die
rū quin iudex eas abbreviare possit. at
tentis circūstantijs negocij z distantia
locoz vel plongare. no. de pcur. dilect
de appel. cum sit romana. vt in glo. iij.
z in regula indultū. de re. iu. li. vj. Dicit
aut iste inducie sunt de substantia sicut
libellus. no. p. Jo. an. xvij. q. iij. vxor. p.
Inno. z Hosti. de libel. ob. c. j. Et dicūt
cōiter doctores q. sunt de substantia si pe
tant. Qui licz iudex possit illas artare
ex cā. nō tū pōt eas reo inuito penitus
denegare. vt in. c. de dila. z in cle. sepe. d
ver. si. in glo. cum petitio. Iudex g. ha
bet decernere z dare seu fieri mandare
copiam libelli reo expensis actoris. de
quo in spe. de li. ob. Et pōt cōcedere in
ducias reo vt dixi. statuēdo ipi reo ter
minū ad oēs dilatorias exceptiōes pro
ponendas. Postea nō audiat renū su
per dilatoria exceptiōe. nisi in trib⁹ cas
bus. vt in. c. pastoralis. de excep. Et ista
oia sunt p. tabellione scribenda in actis
sub hac forma vel consimili.

Deinde Anno supra die tali. tali ho
ra comparuit in iudicio coram iudice

p̄dicto talis p̄ncipalis. vel talis ei⁹ p
curator. z libellum eius in scriptis ob
tulit infrascripti tenoris. Ex aduerso ta
lis p̄ncipalis vel talis eius pcurator
coram p̄dicto dño iudice eo adhuc se
dente pro tribunali petens p̄dicti li
belli copiam decerni. z terminū com
petentē ad deliberandū sibi postulauit
per ipm dñm iudicē assignari. cui ipse
iudex copiam libelli fieri z dari per me
notarium decreuit. z inducias petitas
sibi concedendo. z talem diem rē. ad p
ponendū omnes dilatorias exceptiōes
sibi forsitan competentes. Alioquin di
cto libello rñdendo pro termino ip̄saz
paritū vel earum procuratoz de cō
sensu perempto. assignauit. Acta sunt
hec rē.

Coram ordinario tabellio breuiter
sic solet subscribere diem porrectionis
libelli z dilatiōem reo datā isto modo.

Exhibito hoc libello p. talem actorez
vel talem eius procuratorē in p̄sentia
talis rei vel ip̄ius procuratoris. Anno
tali. die tali respondebitur pro pre ip̄i
rei. vel proponuntur omnes dilatorie
vel declinatorie exceptiōes die vel fe
ria tali rē. Reus accepto libello z ob
temis inducis consulat aduocatū su
per eo. Et quō in deliberādo debeat se
reus habere. tradit Guil. in spe. d. acti.
z peti. §. in anterioribus. Et si rer z con
uentū in actione reali. sed ip̄am rem pe
titam ab eo non possidet nec detinere
nīat in termino statuto coram iudice dī
cendū se non possidere nec detinere rē
petitam in libello. z res est expedita. qz
tunc dimittetur. ff. de rei vendicat. l. in
rem. de appella. ex parte. de quo de ex
ceptio. cap. vltimo. z de re indica. abba
te sane. libro. vj. Si autem possidet. s.
nomine alieno habet paratum auxilium
in ca. quonā frequenter. §. q. si super.
vt lit. non contesta. quia habet faculta
tem noiandī dñm in iudicio z se exone

Libellus spoliatiois

randi. vt ibi. sed si possidet noie ppro. tunc offerendo se defensiōi videat si habeat aliquas exceptiōes ptra iudicem. ptra actorē. vel ptra eius pcuratorē. vel ptra libellū z eius formā istas in termi no sibi assignato oēs pponat. vt not. in alle. c. pastoralis. Pro quo scienduz: q̄ exceptiōnū diuerse sunt spēs. qz alie sunt pemptorie. alie dilatorie. alie anoz male. alie mixte. vt nota. de excep. exceptiōnū. in glo. z p Hosti. in sum. eo. ti. S. ij. Plenius in spe. eo. ti. S. ij. z. iij. et ibi in addit. tangunt etiā alie diuisiōes qz alie sunt ppetue. alie tpales. alie psonales. alie reales. de q̄ ibi. De pemptorijs videbimus suo tpe. De dilatorijs ad pns videndū. vñ dicunt dilatorie qz cām differunt. insti. c. ti. S. appellant. et dilatoriaz alia est dilatoria iudicij alia solutionis. Dilatoria iudicij est multiplex. qz alia perit rōne iudicis. alia rōne actoris. alia rōne ipsius rei excipientis. vt qz est priuslegiatus. val als hz ius reuocandi domū. vt de fo. ppe. c. vi. Alia rōne pcuratoris. alia rōne rescripti. alia rōne loci. alia rōne tps. s. feriaruz. alia rōne loci. qz extra dyoce. alia rōne cause. alia rōne libelli. alia rōne fori. j. De quo in spe. de excep. S. j. v. dilatorie vñ Et iste regulariter pponēde sunt añ lit. pte. postea vñ nō nisi in certis casibus. de offi. dele. insinuante. qñ plures cōpetit q̄ illerū debeat primo pponi not. in. c. alle. pastoralis. de excep. z. c. inter monasteriū. de re iudi. Et magna ē diuersitas inter doctores de exceptiōe recusatiois an illa debeat esse prior. tamē Jo. an. ibi in nouella dicit cōclusiue q̄ oīs exceptiō p quā negat iurisdictio iudicis pcedit exceptiōem recusatiois. vñ illis tñ est prestatio de tali exceptiōe recusationis. sed nō est necessaria. Alia tñ exceptiōes que nō afficiūt iurisdictiōez pcedat recusatio. Et hoc dicit tenendū post factū. ante factū consulit. cū Tan.

cuius opinio ibi habet in glo. quicūq. c. inter monasteriū. Si ergo reus habet exceptiōem inducentē nullitatē iurisdictiōis. puta p quā reddit rescriptū nullum. vel psona iudicis inabilis. vt si dicat rescriptū impetratū ab excōicato ppter qd est nullū regulariter. de rescrip. c. ipso iure. li. vi. vel iudices excōicatum fuisse tpe impetrati rescripti in quē nō cadit iurisdictio. vel si sem exceptiōz istā primo pponat. qz prius est mittenda securis ad radicem. s. ad iurisdictiōem. vt iij. q. vi. S. exceptiō. si nō habet talē. habet tñ aliaz cōtra psonā iudicis actoris z pcuratoris. Tūc primo pponat exceptiōem recusatiois ptra iudicem. vt not. in. c. pastoralis. z in. c. inter. supra alle. vel melius pponat simul distictim s. subalternatim. Et istā suspitiōem pmo pponat seu psequat. vt in dicto. c. pastoralis no. Quō aut recusat ordinaris: z corā quo sit pbāda exceptiō. le. z no. de fo. cōpe. si quis clerici. z. c. licz. de appel. cum spāl. Quō aut delegat p̄reusetur z coram quo sit pbāda recusatio. habet de offi. dele. sup qōne. z co. ti. si cōtra vnū. li. vi. cū cōcord. Et est recto factio a iudice vel iurisdictiōe declinatio p exceptiōem suspitiōis pposita. Et licet ex vna sola cā iudex recusat. puta quia suspectus. iij. q. v. qz suspecti. vt lit. non cōte. accedens. j. z. ij. de appel. cū spāl. Illius tamē suspitiōis sunt multe cause. z. xvij. enumerant in ca. legitima. d. appel. li. vi. Et pōt sic formari exceptiō recusationis que in scriptis ē pponēda de quo tñ in. c. qm. de pba. z ibi in glo. sup verbo exceptiōes z.

Forma exceptiōis recusatiois.

Coram vobis domino iudice tali zc. pponit pcurator pcuratorie noie zc. talis z dicit contra personā vestram excipiendo q̄ cum talis aduersarius suus pleser sit consanguineus domesticus vel familiaris zc. Vos ex causa hmoi sibi

Forma exceptōis

estis vehemēter suspectus. et quod periculo sum est coram suspecto iudice litigare. Ideo ratio dicitur ut vos et iudiciū vrum recuset. Itecirco vos tanquā sibi iuste suspectū ex causa p̄dicta recusat. et causas suspicionis huiusmodi se probaturus offert coram arbitris. quos cōter eligere vna cum aduersario est paratus. Et si in cōmuni conuenire non possunt. tales nominat et eligit p̄ parte sua. et hoc quā iudex recusatus est ordinarius vel delegatus vnicus. Si vō est delegatus habens collegam. et dati sunt cum clausula q̄ si ambo. tunc coram collega ē p̄ banda exceptio recusatōis. Vnde tunc dicat excipiens et causam suspitōis huiusmodi se offert coram collega vestro legitime probaturū. Si simpliciter recurratur ad arbitros. ut in. c. si p̄ vnum. de offi. deleg. li. vi. Et ibi quā delegatus vel officialis ep̄i recusat. Vel si est sub delegatus tunc debet fieri probatio coram delegato. ut in. c. sup̄ questionū. de offi. dele. cum vō. et. S. fi. De quo plene in. c. cum speciali. de appel. Et ordinarius recusatus pōt causam alteri cōmittere. de fo. cōpe. si quis contra clerum. et. c. cum spālī. de appel. Et an hoc possit delegatus. et quā habet in. c. iudex de offi. deleg. li. vi. Et quod dicit in forma exceptōis q̄ recusans offert probatōem causę recusatōis. et petit electōem arbitrorū. Dicit Inno. in. c. cum speciali. supra alle. q̄ hoc non est necesse. s̄ hoc iudex habet ab eo requirere. s̄ quo ibi et hoc quā reus recusat. Pōt etia actor recusare iudicem. non tamen delegatū quem impetravit ex veteri causa sed ex sup̄uenienti. de offi. dele. insinuante. et ca. sup̄ questionū. Ordinariū pōt recusare. ut in. c. alle. si quis cōtra clericum. de fo. cōpe. et tunc actor debet et pōt sic formare suam recusatōem.

Forma recusatōis ordinarij.
Domine epe ego vellein conuenire

aduersarium meū talem subditū vrm. sed quia iste est cōsanguineus vel amicus vester specialis. et vos tanquā nimis fauens eidem mihi estis ex huiusmodi causa suspectus. Ideo supplico quatenus causam huiusmodi alteri cōmittatis seu mihi detis delegatū etc. Quō aut proce dat in articulo recusatōis. i. suspitōis. le. et no. in. c. suspicionis. de offi. dele. de appel. cum speciali. eo. ti. legitima. li. vi. cum remis. suis. Et de arbitris sup̄ hoc eligendis. qui arbit̄ iure sappellet. in. c. de arbi. de offi. dele. li. vi. Si vō reus non habet exceptōem contra psonam iudicis. videat an sibi competant alie exceptōes. vitz contra psonam actoris an sit minor vel excōicatus etc. Et exceptōes que possunt fieri cōtra actorem. ponit spe. ti. de actore. S. i. vel p̄tra forū vel locum etc. ut supradixi.

Exceptio cōtra actorem.

Potest ergo sic excipe contra actore procurator nomine procuratorio discreti viri Seij pro pte Titij in iudicium et causam vocari. corā vobis dño epo vel offi. etc. pponit et dicit excipiendo q̄ p̄fatus Titius est in pupillari etate cōstitutus. quare in iudicio esse et agere nō pōt. nec debet admitti. ut p se stando in iudicio prosequat. Itecirco cōpetit per vos pronūciari. decerni. et declarari p̄dictum Titium psonaz standi in iudicio non habere. Nec cum ad agendū esse admittendū. condēnando eum p̄dicto seyo in expensis. Vel contra libellum potest sic excipere reus.

Exceptio cōtra libellum.

Excipiendo pponit procurator noie etc. contra p̄sensum libellum sibi corā vobis honorabili dño decano iud. vel offi. pro pte talis oblatū. Et dicit q̄ huiusmodi p̄sensus libellus obscurus est generalis. incertus. dubius. confusus. et ineptus. et alias etc. et ad eum pro pte predicti N. minime respondendū etc.

Forma

maximè ex eo qz in eo nō exprimitur cau-
sa petendū cum in datus sit in actiōe p-
sonali. Vt ex eo quia res petita minime
specificat p cōfinia vel al's. sic qz reus va-
leat deliberare. vel qz manifestā priuet
prarietate z ineptitudinē. Itō p iudicē
ex officio repellendus z reijciendus ē
z limitandus. Quare petit pcurator p
dicto noie quo supra quatenus pnu-
ciatis. decernatis z declaratis. passerto
libello tanqz obscuro. incerto. z inepto
p pte pdicti. Nō fuisse nec eē respon-
dendū. Ipsamqz libellum p̄tensum re-
ijciendū z repellendū. ac p̄dictum reū
a vestra instantia iudicij absoluendū. re-
ijciatis z absoluat. Ip̄m actorē sibi i
expensis. p̄pterea factis cōdemnando
saluo iure addendū zc. Qz cā petēdi in
p̄sonali actione est exprimenda. p̄z de
libel. ob. c. vi. Et in reali est res exprime-
da z p cōfinia specificanda. vt d̄ libel.
ob. c. ij. vt supra dictū est. Et sciendū
qz cautum est sic petere. vnde nō debet
petere reus qz actor declaret libellū ob-
scurum. vel ineptū emendet. qz sic in-
strueret ip̄m actorē. sed petat vt supra.
Et tunc postea fm formā h̄mōi petitoz
habet interloqui iudex. vt not. de libel.
ob. ca. vi. z in spe. de libel. cōcep. §. seq-
tur videre. V. item p̄cepto. z. §. ad huius.
ver. cautus etiā. Et qualiter vel ex q
bus causis impugnari possit libellus.
ponit Guil. in spec. de li. p̄cep. §. iurta.
Vel si reus vult declinare for̄ iudicis
vt qz est laicus. z est cā p̄phana z coram
ecclesiastico iudice cōuenitur. pōt sic exci-
pere pcurator noie pcuratorio. talis. s.
rei pponit z dicit excipiendo qz cū cau-
sa in p̄tensio li. p̄dicto reo. p̄pte actoris
Coram vobis honorabili domino offi.
vel iudi. zc. oblata proposita causa sit ci-
uillis z p̄phana. ipeqz reus laicus existat
z paratus coram suo laico iudice secu-
lari respondere. cuius for̄ actor sequi

debet. Idcirco libello p̄dicto z supra
causa h̄mōi p̄tensa coram vobis respō-
dere non tenetur sed ad iudicem suum
for̄ secularis. vicz talem. est remitten-
dus. Quare petit per vos pnu-
ciari. de-
cerni z declarari p̄dictum reum ad r̄i-
dendū li. passerto. vel al's sup causa p̄di-
cta litigandū coram vobis non teneri.
sed ip̄m ad p̄dictum suum iudicem cō-
petentē secularē remittendū fore z re-
mittatis condēnando sibi actorē in ex-
pensis zc. Ista exceptio p̄batur p ca-
nonit. de iudi. z. c. cum sit. de fo. cōpe. z
c. licet. z. c. ex parte. eo. ti. Si ergo in ter-
mino dato ad deliberandū reus oppo-
nit exceptiōem dilatoriā aliquā de
p̄missis. vel aliam. actor vel eius pcur-
ator petat eius copiam sibi decerni p
iudicem z terminū competentē ad re-
plicandū assignari. qd̄ habet facere iu-
dex. Et hec scribunt p tabellionem sub
hac forma.

Forma actuz in actibus signan-
dorum.

Termino p̄dicto adueniente vicz ta-
li die comparuit coram p̄dicto domo
iudice sedenti p tribunali ad ius reddē-
dum. talis reus vel talis eius pcurator
z exceptiones in scriptis obrulit. quaz
tenor inferius continetur petens istas
admitti. Talis vō actor vel ip̄s pcur-
ator comparuit ex aduerso. z earundē
exceptionū copiam sibi decerni z dari
petiuit. ac terminū competentē ad re-
plicandū z dicendū contra exceptiōes
huiusmodi sibi competierit contra eas
eas ei assignari. Cui iudex p̄fatus co-
piam petitam decreuit. z talem dies ad
replicandū z dicendū contra exceptiō-
nes h̄mōi si voluerit pro termino p̄m-
ptorio sibi assignari.

Coram ordinario scribere solet tabel-
lio breuiter in fine exceptionis isto mo-
do. Exhibitis hīs exceptionibus p̄ra-

Exceptionis

lem reum vel eius procuratorem in p[re]sen-
tia talis actoris vel sui procuratoris. In
no tali die tali respondebit vel contra
eas replicabit p[er] parte actoris tali die.
quem terminū de viriisq[ue] consensu ad
hoc duximus p[re]figendū. Actor ergo in
termino sibi ad dicendū contra conce-
ptiones statuto post replicando exce-
ptiones elidere. v[er]o exceptionis replica-
tione. id est resolutione illo modo. Cō-
tra exceptiones p[re]tensas et oppositas
p[er] p[ar]te talis rei r[ati]o.

Forma replicatōis cōtra exceptiones
recusatōis iudicis.

Coram vobis honorabilī domino in
dice vos ex tali causa vt suspectum re-
cusando p[ro]ponit p[ro]curator p[ro]curatorio
nomine talis actoris. et dicit replicādo
q[uod] exceptiones h[uius]m[od]i frivole et frustra-
torie nō sunt admittende. nec ipse reus
vos et vestram personam poterit taliter
recusare. Cum et si p[re]dictus actor sit cō-
sanguineus vester. tamen quia etiam
ipse reus est consanguineus vester. igitur
cō par affectionis causa suspiciōem tol-
lit. Vel sic. Licet ipse actor vester dicat
amicus. quia tamen si aliqua intervōs
et eum est amicitia ista est levis et modī-
ca. et talis non est p[ro]pter quā merito de-
beatis vt suspectus recusari. cum non
omnis amicitia sufficiens sit causa ad
iudicē recusandū. Quare p[re]dictus pe-
tit p[ro]curator quatenus p[re]sentis exce-
ptionibus non obstantibus p[ro]nuncie-
tis decernat et declaretis li. p[re]dicti acto-
ris fuisse esse respondendū et in causa
huiusmodi procedendū ad ulterio[ra].
I[tem] q[uod] reum ad hoc cogendū fore at-
q[ue] cogatis. et eum p[re]dicto actori in exp[re]-
ssis legitime condemnatis.

Hec replicatio colligitur ex nota. in
c. accedens. vt lit. non conte. et ex no. in
c. postremo. de appel. in glo. v. sed vsq[ue]
ad quem gradum r[ati]o. de offi. deleg. in si

nuante. glo. j.

Contra exceptiōem declinatoriā for-
p[er] actor sic replicare.

Replicando contra exceptiōes p[re]sen-
sas talis rei p[ro]curator p[ro]curatorio no[m]i-
ne talis actoris p[ro]ponit et dicit. q[uod] exceptiō-
nes h[uius]m[od]i p[re]tense non p[re]cedūt nec sunt
admittende. sed tanq[uam] frustratorie et friv-
uole repellende. Nam licet cōuentus
sit laicus et causa p[ro]phana. locus tamen
domicilij rei est de vestra iurisdic[i]ōe tē-
porali. Vel sic. de consuetudine t[er]ri lon-
gena et p[re]scripta legitime vobis iurisdic[i]-
t[i]o competit et cognitio in hac parte.
Vel sic. Ipse tamen secularis iudex res
est lepius sup[er] hoc p[er] p[ar]te actoris instan-
ter et humiliter requisitus. qui t[ame]n ip[s]i
actori iusticiam ministrare neglexit vel
recusavit r[ati]o. Quare petit vt sup[er]ia dixi
in p[ro]xima replicatione. Ista replica-
tio fundatur sup[er] c. licet. de fo. compe. et
ca. si duobus. de ap. cum similibus. Et
post istam replicationis oblatiōem al-
quando reus petit copiam et terminū
ad duplicandum. Vel si renunciet du-
plicationi et petit interlocutoriā. to-
tum debet scribi p[er] tabellionem in actis.
Et p[er] colligi forma scribendi ex p[re]-
cedentibus. Que autem sit replicatio et
quomodo debeat esse talis q[uod] afficiat
tollat seu elidat vel viciet ipsam exce-
ptionem sicut exceptio actōis vel actū
viciat cui opponitur. Plene no. p[er] Joh.
an. in. c. a nobis. de excep. et in. c. vlti. et
de ordi. cog. Et dicitur q[uod] replicatio est
allegatio actoris p[er] quam resolutur ex-
ceptio. in si. de repli. in p[ri]ncipi. Vel la-
tius sumendo omittatur verbū actoris
Vnde replicatio est etia[m] exceptio. Et
dicit quasi exceptiōis exclusio. ff. e. l. pe-
uni. Et tantū de exceptionibus dilato-
rij iudicij r[ati]o.

Dilatoria solutio

Exceptio dilatoria solutiōis.

O Dilatoria solutiōis que debent añ lit. con-
testa. pponi. z si de ea pster vi-
delicet q differenda est solutio. tñc im-
pedit pcessum z inducie duplicabunt.
qz petijt plus tempe. de pl^o pef. c. vnico
Si nō constat. pbabit post lit. presta. p.
Inno. z alios in. ca. pastoralis. de exce-
pt. Et in spe. de except. S. nūc videndū
restat in prin. Et formā postea videbis
Est etiā exceptio. anomala. vt est exce-
ptio excōmunicatiōis in vim dilatorie op-
posita. Et dicit anomala quasi sine re-
gula. qz nō sequit normā aliarū excep-
tionum. qz in qualibet parte lit. et post
lit. presta. vel etiā ante sententiā pōt op-
poni. vt in clemē. vnica. de excep. et ca.
pia. eo. ti. li. vi. Si tamen reus omittat
eam opponere maliciose z dolose vt ac-
tor fatigē. talis cōdemnabit actor in
expensis. vt in. c. exceptiōez. de excep.
Et potest eadem exceptio bis opponi.
sed vltra duas vices nō opponit. vt in
ca. pia. eo. ti. li. vi. Potest ergo sic oppo-
ni et formari talis exceptio.

*g. Actor
excommunicatus*
Procurator talis rei pponit excipie-
do z dicit q vos dominus iudex ad in-
stantiam talis actoris in causa quā mo-
uet seu mouere intendit pdicto reo co-
ram vobis procedere non potestis nec
eum ad agendū seu causam inceptaz p-
sequendam debetis admittere seu au-
dire. nec ipse pōt in iudicio stare tanqz
actor. p eo qz p talem iudicem ordinari-
um vel delegatū. vel auctoritate talis
canonis est maioris excōmunicatiōis
sententia inno datus. Quare petit pre-
dictus procurator per vos pnunciari. de-
cerni et declarari predictum excōmu-
nicatum repellendum esse ab agendo
quem et repellatis. Et in ista exceptio-
ne excōmunicatiōis debet exprimi
nomen excōmunicatiōis. z species ex-

communicatiōis debet exprimi. alias
nō est admittenda. Et talis debet pba-
ri infra octo dies apertissimis documē-
tis. Alioquin debet excipiens condem-
nari in expensis. qz frequēter maliciose
cōsuevit opponi. vt in. c. pia. de except.
li. vi. vbi de ista exceptiōe plene. Et qz
tam ille qz alie exceptiōes psueuerunt
maliciose opponi ad litis ptractionem.

Vnde iudex potest cogere excipien-
tem vt pster iuramentum de malicia qz
eas maliciose non opponat. de quo in
spe. de excep. S. ij. ver. Potest etiam iu-
dex. Nam hoc iuramentū de malicia
potest in quacūqz parte litis exigere in
der quando sibi videbit expedire. vt o-
tura. calum. ca. ij. vlti. rñso. li. vi. Et con-
tra aduocatos maliciose exceptiōes ta-
les p reis fingentes. vide in spe. de ex-
cept. S. vlti. versi. Item no. fm Ober-
circa finem. Contra pdictam vero exce-
ptionem excōmunicatiōis pōt replica-
re actor isto modo.

Qualiter actor replicare debet con-
tra exceptiōē anomalā.

Coram vobis honorabili dño iudi-
ce talis procurator actor talis exceptio-
nem p parte talis rei sibi oppositam re-
plicando pponit. z dicit q predicta ex-
ceptio in facto nō est va nec admitten-
da. qz licet predictus actor alias per
talem iudicem fuerat excōmunicatus
ipse tamen ab eadem sententia est p ip-
sum iudicē absolutus. Ad qd pbandu-
lras absolutiōis pducit z petit per vos
pnunciari predicta exceptiōe nō ob-
stante esse in causa procedendum et p-
cedi videndum ad vteriora. Vel pōt
sic replicare.

Coram vobis rñ. vsqz ibi. Et dicit q
preasserta exceptio nō procedit. sed fri-
uola est z frustratoria. nec eius preteru-
debet actor ab agendo excludi cum ip-
sa excōmunicatiōis sententia prete-
sa quam allegat nulla sit et irrita ipso

Exceptio peremptoria

ture p eo q intolerabilem continet errorem. vel p eo quia ante sententiā eādem assertam ipse actor ab ea et predicto iudice eam pferente ex causa legitima appellauit. vel quia ipsa sententiā est per nō suum iudicem lata. Iste exceptiones pbantur de arbitris. ca. innotuit. de sen. excom. p tuas. de cōsue. ad nostram. cum si. de iudi. at si clerici. cū si. et concord.

Forma duplicis actoris.

Reus autem potest sic duplicare. dicens cōtra replicatōnem. Pro parte talis actoris contra exceptiōnem talis rei oblatam rē. proponit pcurator ipsius rei duplicando. Et dicit q ipsa replicatio pretenſa est inutilis et inualida. Rec exceptiōnem ipsius rei veram et legitimam inficere potuit et viciare. cum ille a quo actor se absolutum asserit absolutiōis tempe minime habuit absolutendi potestatem. Quare petit procurator ipsius rei predictis suis exceptiōnibus inherendo per vos pnuñciari et fieri. put in ipsis exceptiōnibus est peritum. et actorem sibi in expensis cōdēnari. ppositis sic exceptiōnibus. replicatiōnibus. duplicatiōnibus. et aliquando triplicatiōnibus. quadruplicatiōnibus. tandem partes vltioribus super hoc aliteratiōibus renunciatis etiam interloqui super exceptiōne vel replicatiōne sua. iudex p suam interlocutiōnē pnuñciabit super exceptiōne an obſtet vel nō. vel si super ea inducte sint pbatiōnes an sit pbata vel nō. Quia tales exceptiones dicunt emergentes. et super illis est pnuñciandum. licet super incidenti nō sit necesse pnuñciare. De quo plene dicitur ordi. cog. ca. j. Et an sit pnuñciandū super exceptiōne rei vel replicatiōne actoris. nō. plene in ca. a nobis. de except. p docto. Quia si exceptio est emergens tunc q̄tumcūq; sequat replicatio. duplicatio. triplicatio rē. satis erit super ex-

ceptione pnuñciari. vt ibi nota. Est etiam vt dixi exceptio mixta. vt si reus dicat se debitū petitum pmississe sub conditione. s. si Titius ascenderit capitoliū. Ista vocat mixta ideo quia dubius est an sit dilatoria an pemptoria. Nam si extabit conditio erit dilatoria si nunq; extabit cōditio pemptoria. qñ ergo sit opponenda ante litis contestatiōez. vt post tangit Bull. in spe. de except. S. j. in fine.

De exceptiōnibus pemptorijs

Exceptiōnes autem pemptorie ante lit. presta. regulariter locum nō habent sed post. p̄cipiunt tres casus. videlicet. qñ excipit de re su. transacta. vel finita. Iste tres pemp. sunt p̄uilegiatē q ante lit. presta. opponi possunt. et ipsam lit. presta. impediunt. vt in. c. j. de lit. contestata. li. vj. sic habent naturā p̄iudicialiū. q; p̄cessui p̄iudicant. Et quō quatuor modis dicit positio vel exceptio p̄iudicialis. nō. de or. cog. c. tuam. ibi dicitur hoc p Hen. insti. de acti. Et in spec. de acti. et peti. §. p̄iudiciales. et in. c. exceptionis. de lit. presta. li. vj. Aduertendus ergo q sunt exceptiōes pemptorie que pponi possunt et pbari ante lit. presta. et post vsq; ad p̄clusionem cause. vt sūt p̄dicte tres p̄uilegiatē. Alique tamen sunt que nō possunt ante lit. presta. opponi. sic vt lit. presta. impediunt. sed solum post lit. presta. vsq; ad sententiā seu p̄clusionem cause. et istud est regulare. Item sunt aliq; que etiā post sententiā pnt opponi et pbari etiā si a sententiā nō fuerit appellatum. sicut est exceptio p̄pensatiōis. de quo de or. cog. ca. vlti. de fide instru. cum Jo. Et in spe. dicitur appel. §. penul. v. sed nunq; in causa. Vñ exceptionum pemp. alique sunt que nō stant p se. sed stant inq̄stum cōcernūt p̄incipales actiōes. vt exceptiō pacti de non agendo. et cōsimiles que non opponunt post sententiā. nisi in

Exceptio pemptoria

causa appellationis. quia vis seu effectus illarum tollitur p sententiaz. Illie sunt que stāt p se sic q de sui natura nō cōcernūt p̄ncipales actōnes. ⁊ sic vis istarum nō tollitur p sententiam. sic exceptio compensatōis. Et ideo opponunt etiam post sententiam. de quo tamen dicendū vt no. de ord. cog. ca. vlt. Et casus in quibus opponit exceptio pemptoria post sententiaz ponit Guil in spe. de except. §. dicto. ver. Post sententiam aut. ⁊ sequenti. Et Hostien. in sum. eo. ti. §. ⁊ quādo. v. in casibus nō. de sen. ⁊ re iud. sub rubr. de re iudicata. §. quanta. ver. nec exceptōne pempt. Item quōd alique pemptoriarum dicuntur pp̄le exceptiōnes. alique defensiones. Exceptiōnes vocant que ipso iure tollūt obligatōne naturālē. ciuile non sed istam ope exceptiōnis elidūt. Vnde melius exceptiōnes elisorie q̄ peremp. vocarent. quia nō p̄mūt actionez. sed elidūt. vt exceptiōnem pacti de nō perēdo in ppetuum ⁊ iusturandū. ⁊ similes defensiones que ipso iure tollūt ⁊ perimunt omnē actōnem. vt solutio. acceptilatio. de quo in spe. de except. in p̄n. iste licet defendat reum. nō tamen excludunt vel elidūt actōnem cum nulla sit actio q̄nta sublata. Aliqui tamen vt Franciscus vercel. volūt picere q̄ diffidentia verborū h̄mōi respiciat solū vsus et modum duplicem alloquendi q̄ rei vtunt. dicendo. excipiendo. ppono. vel ad iuris mei defensionem ppono. Vt vt dicit ipse defensio potest dici que reum psonaliter defendat. exceptio que realiter elidit. de quo p Io. an. in dicto ca. exceptiōis. de lit. p̄testa. li. vi. in nouella. Et ergo reo deficiūt dilatorie si habet aliquā de pempto. p̄uilegiatis lit. p̄test. impeditentibus. pōt se ad illam puertere ⁊ opponere eam aut lit. p̄te. Et erit tunc forma exceptiōis ista.

Forma exceptiōis p̄iudicialis. Coram vobis honorabili viro domino officiali vel iudice ⁊c. pcurator nomine pcuratorio talis rei pponit ⁊ dicit excipiendo q̄ illa vice inter p̄dictus reus ⁊ actorē p̄fatū corā tali iudice ipsius rei competentē. de ⁊ sup p̄tēso debito p ipm actorē ab eodem reo etiam ex eadem cā. etiā p̄tita vel de ⁊ sup rei p̄tēso ipsius actoris libello p̄tita quā actor ad se generaliter vel ex cā tali tūc etiam asseruit p̄tinere exstitit litigatum ⁊ ipse actor ab eodē iudice p̄trariā sententiā diffinitiuā reportauit. p quā re⁹ ipse ab eius impetitione fuit absolut⁹. que snia appellatione nō suspensa i re transiit iudicatam. Vel sic.

Coram vobis ⁊c. vsqz ibi. exstitit litigatum. Et tandē partes ipse sponte ⁊ libere sup h̄mōi questione ⁊ lite transferūt. sic q̄ ipa cā p transactionem sopita est ⁊ extincta. Vnde ipse actor nunc sopitā eodemodo q̄onē resuscitare ⁊ refricare p̄sumens sup hoc obstāte sibi re iudicata. vel transactione p̄dicta audiend⁹ nō existit. Quare p̄dictus pcurator rei petit p vos p̄nunciari decerni ⁊ declarari p p̄fatum actorem sup p̄titiōe sua et causa huiusmodi nō esse vlti⁹ audiendum. nec ad agendum fore admittendum p̄dicto reo in expensis legitimis cōdemnatis. Ita debet petere q̄n istae exceptiōnes opponūtur ante litis p̄testa. Et tunc etiam fm istam p̄titiōnis formam habet iudicis pronuntiatio fieri. vt no. in. c. j. de lit. p̄test. lib. vi. Propter qd esset tutius exceptiōes tales differri post li. p̄test. qz tunc absolute reus sup p̄ncipali. vt ibi nota. de q̄ in spe. de except. §. dicto. in vltima carta. Ad hoc aut vt obstat exceptio rei iudicare plura habet concurrere. vide licet q̄ idem sit corpus seu quantitas. idem modus petendi. eadem conditio personarum. Et q̄ reus possedit tem-

Exceptio p*i*udicialis

pore sententie rem petitas ab eo. vt no.
 in. c. pe. de excep. et in alle. c. j. de lit. pre
 sta. Item ad validitatē et efficaciam exce
 ptionis transactiois requiritur q*uod* transactio
 tenuerit. Vnde p*ro* actoris p*ro*dictas ex
 ceptiones replicare sic dicendo. Procu
 rator talis actoris replicando p*ro*ra pre
 tensas exceptiones talis rei p*ro*ponit et
 dicit. q*uod* licet alias inter pres sup*er* eade*m*
 re vel eodem debito fuerit coram tali li
 tigatuz. et snia lata diffinitiva nec p*ro* p*ro*
 pellatōnem suspensa. Quia t*u*m ille com
 ram quo p*ro*tes litigabant nullā habuit
 iurisditiōez. ergo snia diffinitiva que p*ro*
 eum lata fuit est nulla. Ex tali c*ir*c*u* actor
 t*u*c vel rem vel debituz petebat. ex alia
 causa vel agendi modus est variat*us*. q*uod*
 t*u*c ad hoc agebat. n*u*nc agit ad illud et
 Del transactio p*ro*serta dolose est ini
 ta et nulla ex tali causa et. De quib*us* re
 p*ro*licationibus no. in alle. c. j. de excep. li.
 vi. et in spe. de excep. §. dicto. ver. hoc q*uod*
 q*uod* notandū. An iste exceptiones p*ro*au
 leglate opponi possint post terminum
 dilatoriaz. late tractat Jo. an. in addit.
 spe. de dila. §. j. Et sibi placet q*uod* sic p*ro* ra
 tiones quas ibi ad hoc adducit. Si
 do nec p*ro*dictae exceptiones peremp*to*reo
 competunt. sed habet aliquā actionem
 p*ro*ra actorem p*ro*t eum coram eode*m* iu
 dice reconuenire. sine iur*is* sit ordi
 n*is*. siue delegatus. de mu*lt*. p*ro*ec. c. j. de
 rescrip*ti*o. dispendia li. vi. Offerat ergo re
 us t*u*c actori libellū reconuentionalem
 ante lit*is*. presta. quia reconuentio habet fi
 eri ante lit*is*. presta. postea n*on* h*ab*et locuz re
 conuentio. s*ed* post lit*is*. c*on*test. nisi p*ro*missa
 ante lit*is*. c*on*test. p*ro*testatōne de reconuen
 tione faciēda q*uod* fiat post lit*is*. c*on*test*is*. in
 p*ro*ntinenti s*ed* c*on*tem op*in*ionē doctor*um*. I*tem*
 Bern*ardus*. et Immo. v*ide*ant dicere eam fieri
 posse etiam post lit*is*. c*on*test*is*. et ante con
 clusionem cause. que op*in*io c*om*uni
 ter reprobat*ur*. vt notat in alle. c. j. §. mu*lt*.
 peti. Quia reconuentio vt dicit Jo*h*an*nes*. de

lig. ē verbū respectiui c*on*cernēs c*on*uen
 tionē. et respectiua sunt s*ed* t*em*p*or*e. Etiam p*ro*
 bat*ur* p*ro* ordo rubricar*um* et. Et tunc oblato
 libello reconuentionali h*ab*em*us* cause sic
 iure c*on*uentiois et reconuentionis illa a te
 vicissim. s*ed* mutuis vicib*us* tractade s*un*t et
 s*ed* vna snia terminade. de or. cog. ca. ij.
 §. nos aut*em*. et in. c. j. itaz alle. ita q*uod* lit*is*. con
 test. sup*er* libello actoris p*ro* reu*er*ti. Actor et
 am statim c*on*testabit lit*is* sup*er* libello rei. et
 p*ro* iurabit sup*er* p*ro*uētiōe. sc*ilicet* iurabit sup*er*
 reconuentionē. et sic de aliis terminis et acti
 b*us* i*tem* caus*is* h*ab*em*us* obfusiōis et f*id*el*is*. vt ibi
 no. Si t*u*m iudex alit*er* q*uam* p*ro* reconuentionē
 et iudex circa obfusiōis talis vicissi
 tudis sibi laxior ē habena. de q*uod* p*ro* Jo*h*an*nes*.
 an. in addit. spe. §. reconuentionē. §. viden
 dū. Si at*em* re*us* neglexerit actorē reconue
 re an*te* lit*is*. c*on*test. vel in continent*is* post lit*is*.
 contesta. p*ro*testatōne prius facta. vt d*ic*i
 t*ur* ē: t*u*c si c*ir*c*u* p*ro*cedet corā delegato et re
 vult actoris mouē actōez. q*uod* h*ab*et n*on* p*ro* via
 reconuentionis. o*mn*i*um* eū rescriptū ad eundē
 iudicē impetrare. vt i*tem* dicto. c. dispendia.
 §. re*us* q*uod*3. Si si c*ir*c*u* corā ordinario. tunc
 re*us* p*ro* actorē corā eo reconueire q*uicunq*ue
 est ordinari p*ro*pris vtriusq*ue* s*ed* t*u*c cessabit
 vicissitudo p*ro*cessus. q*uod* q*uod*libet lis t*u*c cur
 rit in arte sua. In cert*is* t*em*p*or*e casib*us* n*on* ad
 mittit reconuentio. vt si actor p*ro*uenit re
 um possessoris. s*ed* interdico v*bi* v*bi*. non
 poterit actor p*ro* reum reconueniri. ni
 nisi de alia spoliatiōe. vt in. ca. vltimo
 de ordi. cog. Et ibi etiam de spoliatiōe
 in modum exceptionis opposita. et in
 ca. ij. de ordi. cog. et in. ca. p*ro* frequens. de
 resti. spo. li. vi. Hoc verum actore inuol
 to. sed eo consentiente p*ro*cedit recon
 uentio. vt de restitu. spoliato. cap. j. Et
 casus in quibus locum non habet re
 conuentio. nota. de arbi. cum dilectis. et
 in glo. super ea. An*te* aut*em* actor debeat
 habere iudicias deliberatorias sup*er* li
 bello rei conuentionali. notat de mu*lt*.
 peti. cap. j. Et dicitur q*uod* sic si voluerit

Inchoatio iudicij

Unde malicioſi aduocati reorū adueniente termino quo debēt rñdere libello actoris ſi deſiciūt eis exceptōes ad p̄relandū z differendū lit. cōte. porrigūt libellū recōuentionalē. vt ſic nō reſpōdeat libello actoris donec actor eorum libello ſe paratū offerat reſpōdere. z ſic ſi actor velit ſtatim rñdere renunciādo deliberatorijs p̄dicta malicia nō iuuabit.

Sequitur ſecūda pars p̄ceſſus iudiciarij

Impeditio iſto modo

¶ **E**do prima parte principali p̄ceſſus ſeu ordinis iudiciarij. veniamus nunc ad ſecundā partem vicē ad inchoatōem iudicij ſeu litis. que habet fieri p̄ lit. cōte. cum ip̄a ſit iudicij ſeu litis fundamētū. de lit. cōte. c. vnico. Si ergo reo deſiciunt exceptiōes dilatorie vel pemptorie p̄iſilegiare. nec poreſt nec vult actorēz recōuenire. debz in termino ſtaturo libello rñdere. z ad h̄c lit. cōte. debite fiat. actor vel eius p̄curator habet p̄ponere p̄tenta in libello ſuo. Et iudex eis p̄poſitis vel etiam ipſe actor debet interrogare reum. vtrum p̄poſita in libello credat eſſe vera z petita fieri debere. z ſic reo reſpōdente ſit lit. cōteſt. Et hoc eſt q̄d tex. in. c. vnico. de lit. p̄teſt. dicit q̄ p̄ petitiōem in iure p̄poſitā z reſponſionē ſecutā ſit lit. p̄te. Vñ non ſufficit libellū eſſe oblatū z rñſionē per reum factam ad hoc vt inducta ſit lit. cōteſt. q̄ libellus nō loquit̄ p̄ l. vnicaz. C. de lit. p̄te. Requirit̄ ergo q̄ actor cōtenta in libello ſuo p̄ponat. ſi tñ inuenitur in actis oblatuſ libellus. z ſcriptura ſufficiens z reſponſio p̄ſumit̄ p̄poſitiōem z interrogatiōem interueniſſe. vt no. in alle. c. vnico. de lit. cōteſt. Et q̄ interueniat p̄poſitio z interrogatio raro ſeruāt in practica. de quo etiam in ſpe.

de lit. cōte. S. i. v. ſic igitur. in lit. p̄te. p̄cedat. Et eſt lit. cōteſtatio fundamētū iudicij p̄ petitiōem in iure p̄poſitā z cōgruam reſponſionē ſecutam animo litis p̄te. factaz. Quo omiſſo ſi figura iudicij p̄cedat. vexant̄ inanibus laborib⁹ z ſumptibus litigantes. Et iſtam diffinitōem que eſt Hoſtien. ip̄e p̄ ſingula membra declarat. Et ponit poſt eū Jo. ban. an. in. c. vnico. de lit. cōte. Et ſit cōlter p̄ reum ſub iſta forma.

¶ Talis p̄curator. R. rei reſpondendo p̄tēſo libello actoris narrata. putantur negat eſſe vera. z dicit petita in ip̄o fieri nō debere animo lit. cōteſt. Et tunc ſcribet tabellio lit. conteſt. eſſe factam hoc modo. Anno tali die tali r̄. Coram dño decano iudice p̄dicto eo tēdēte pro tribunali comparuit tal' actor vel talis eius p̄curator. z cauſam ac petitiōem ſuam in ipſius libello cōtētam verbo propoſuit. p̄dictuſq̄ domini nūſ iudex vel actor ſeu ipſius procurator z talem reum vel talem eius procuratorēz ſup̄ ſic propoſitis ac petitis an ea crederet fore vera. z petita fieri debere interroguit. Et ad interrogationem huiusmodi reſpondens: narrata z propoſita reo negauit eſſe vera. z dicit in debere animo lit. cōteſt. ſuam reſponſionēz ſuam fecit z in ſequentibus in hec verba. Talis procurator zc. Litisq̄ conteſtatione ſic facta. iudex ip̄is partibus vel procuratoribus partium ad p̄ſtandum z p̄ſtari videndum huiusmodi calumnie iuramentum diem talem pro termino aſſignauit. Tabellio ordinarij ſic ſolet ſcribere. Talis reus vel eius procurator reſpondendo libello actoris negauit narrata in ip̄o prout narrantur eſſe vera. Et dixit animo lit. conteſt. petita fieri nō debere. Et iurabitur de calumnia tali die zc.

¶ Per iſtam rei reſponſionēz rñdatur

Iuramentum calumnie

ad narrata et ad petita in libello. et expressum animus. scilicet quod animo lit. pre. et. ut patet in forma. Si tamen sit ratio ad solam narrationem vel etiam ad solam causam ex qua petitis. dicuntur De. et Albi. et Host. et Jo. an. quod facta est lit. pre. quod per negationem cause sequitur negatio effectus. et negatis narratis negat conclusio que sequitur ex narratis. Quod autem non sit necessaria declaratio vel expressio animi. videtur quod dicat reus animo lit. cote. est decisum in rota. ut patet in conclusione. xvij. que incipit. Ite si res rea. Et determinat Guil. in spec. de lit. pre. S. nunc dicamus. v. quid ergo si ponit. quod presumit animus ex quo verba sunt apta. unde si reus diceret aliqua verba apta ad lit. pre. non tamen veller per ea lites contestari. sed diceret ea ad iudicis intentionem deberet de hoc prestari. de quo d. fo. cope. si clericus. Et in alle. c. vnico. de lit. pre. Et per predictam responsionem fortius et coter fit lit. cote. An autem per responsionem iuris si dicat reus. nolo vel volo litigare. vel pretendendum puro vel non credo me debere. sed si debeo paratus sum soluere. vel dicit ad actorem tu mentiris per gulam. vel respondet de crudelitate et. an lis sit per hoc pre. no. in. c. vnico. de lit. pre. et in spe. e. ti. S. i. Et si reus confiteretur si libellus processit per tale preestimonem est facta lit. preest. de quo de el. dudum. ij. Et dixi alibi circa materiam libellorum. quod tamen quidam legiste impugnant. de quo plene per Jo. an. in addi. spec. de lit. pre. S. i. super v. quid si reus dicat. Et quod ut dictum est supra facta lit. cote. iudex assignet terminum prius ad iurandum de calumnia. quod id ex ordine statim succedit cum in ipso litis exordio assit prestandum. de calumnie iuramento. c. i. Et exponit ibi post primum litis exordium. scilicet immediate per lit. cote. ut eo. ti. cum causam. Si tamen non fuerit iuratum in exordio poterit postea in quacunque pre litis prestari. ut. e. ti. c. li. vi. Etiam si in tota causa omissus

fuerit tacite. per hoc processus non vitior. ut ibi in secundo responso. Et quando dicitur prestari iuramentum de calumnia. debet intelligi. scilicet vitanda. sicut dicitur. habeat unusquisque uxorem suam propriam propter fornicationem. scilicet vitanda non committenda. xxx. di. verum. Et est calumnia quando quis scilicet ter iniuste agit vel resistit. ut in l. i. ff. ad turpill. S. calumnia. liij. q. iiii. S. notandum Et habet hoc iuramentum quinque causas. que ponit Berni. de iurament. calum. c. i. et i. iiii. glo. Et de hoc ponit etiam ibi verus. Iudex ergo faciat iurare actorem primo vel eius procuratorem habentem tamen ad hoc mandatum speciale sub hac forma.

Tu iurabis vel iuras quod calumiose non petis. sed quod credis et estimas te iuste petere. Vel secundum alios dicitur. Tu iurabis te litem istam animo calumniandi non mouisse nec mouere nec moturum. Ite quod veritatem super his de quibus interroga beris respondebis. et eam non negabis. Ite ut non uteris scilicet falsa probatione. Ite quod non corrupisti nec corripes iudicem vel tabellionem. nec dedisti nec dabis. nec promissisti. nec promittes aliquid per te vel interpositam personam pro hac causa ut sententia per te feratur. nisi illis personis quibus iura dare permittunt. Ite quod dilationem non petes gratia litis differende. Et contra iudendo dicat iudex. Et ita iuras quod sicut ego dixi verum esse. et ita seruabis. sic te deus adiunet et hec sancta dei euangelia. Consultat tamen Guil. in spe. e. ti. S. nunc dicam. in pri. quod ultimum puta de dilatione ad evitacionem plurium multorum entium et omittatur Deinde iudex pueredo se ad reum vel eius procuratorem dicat sibi. Et tu iurabis quod putas te petitioni actoris iuste contradicere. et ita verum esse. et te obseruaturum in defendendo sicut iste iurauit in agendo. sic te deus adiunet. et. In communibus autem iudiciis ubi uterque gerit

Positiones

personarū vtriusq. s. actoris et rei. vt de p
ba. ex literis. vterq. p̄stet iuramentum
actoris et rei. partes tamen vel pcurato
res eorū se breuiter expediendo dicant
et quilibet eorū. Ego iuxta iuramentum
de calumnia cum omib⁹ ca. et clausulis
suis. sic me deus adiuet et c. omīssa ex
pressionē capitulorū. et iurant pcurato
res in animas dominorū suorū et non p
prias. Sed q̄ pcurator calumniari po
test sicut dominus. vnde pcurator etiā
in animā p̄p̄iam iurare tenet. de iura.
calum. c. ij. primo r̄iso. li. vj. Vñ domi
nus nō incurrit p̄curium ex facto pro
curatoris. nisi ipse dominus sit in cul
pa de quo in c. vl. de iureiuran. li. vj. et
in cle. j. de p̄cu. in vl. glo. Et iuramentū
istud de calumnia est inuentū vt ver
tas eliciat. Item vt timore iuramēti li
tigantium temeritas compescat. Item
vt iuramenti timore iurans inimicorū
sue salutis quo ad alia ca. nō efficiatur
Et ita nō. de iura. calum. c. ceterum. in
glo. ij. et sup̄ ea. Et aduertendū q̄ habe
mus quatuor genera iuramentorū que
p̄stant a partibus in iudicio. Iuramē
tum de malicia: qd̄ pōt deferre iudex
parti quādo cūq. sibi videbit expedī
re. vt etiā tactū est sup̄a circa exceptio
nes. Item iuramentum de calūnia. et
istud p̄stari debet statim post lit. p̄test.
vt dictū est sup̄a. et p̄stat hodie tam in
sp̄ualibus q̄ in ciuilibus. vt de iuramē
to calum. c. j. R̄iso. ij. li. vj. Nec etiam in
criminalibus. de quo tamen sunt opti
niones. vt nō. co. ti. c. j. in glo. at̄penit.
Item iuramentū de veritate dicenda
qd̄ in sp̄itualibus p̄statur. Item iura
mentum decisorium. qd̄ defert iudex
actori in supplementū p̄bationum. v̄
reo ad suam innocentiam ostendendā
vel etiam pars parti. iuxta formam ca.
vl. de iureiuran. Formam autem iu
ramenti qd̄ iuramentum p̄statur a iu
deo. ponit Guil. in spec. co. ti. §. restat.

ver. sed pone iudex. Et si aliqua par
tium recusaret p̄stare hoc iuramentū
habebit penam. de qua in. c. vl. de iura.
calum. §. penam. Et tabellio predictus
scribat in actis in hac forma.

Die tali. anno quo supra p̄paruerit
in iudicio corā domino iudice sup̄radī
cto. ipso in loco suo p̄sente p̄ tribunali
sedente talis actor vel talis ipsius p̄cu
rator ex vna parte. et talis reus vel eius
pcurator parte ex altera. Et ibidē par
tes h̄mōi v̄ earum pcuratores. primo
actor vel suus pcurator. deinde re⁹ vel
pcurator eius calumnie iuramentum
cum capitulis et clausulis suis p̄stite
runt. Quo p̄stato predictus domin⁹ in
dex. s. actori p̄fato vel suo pcuratori
dicem talem ad ponendū et articulandū
ac parti ree ad hoc fieri videndū in cau
sa h̄mōi p̄ termino assignauit. Nota
rij ordinarioz breuiter sic scribūt. Die
tali. Anno tali. iurato p̄ partes vel eaz
pcuratores de calumnia articulabunt
tali die.

De positionibus et articulis.

Termino ergo predictio aduocante
actor habebit offerre positiones et arti
culos et istos vsus longeuus in causis
admisit in cle. sepe. de ver. sig. Sunt er
go ab vsu inducite positiones. et postea
per ius canonicum approbare. l. a rem
pore Greg. ix. Quia autē cum de posi
tionibus nō habuim⁹ expressum ius. §.
p̄ ipsum. vt in. c. dudum. de elec. et in. c.
unico de lit. cōtest. Et quō vocabuntur
aliquando articuli. aliquando positi
ones. aliquando ca. nō. de cau. pos. et p̄
p̄. cum ec. de testi. p̄sentium. li. vj. et
in cle. sepe. de verbo. signi. Et sunt po
sitiones ad faciliorem litum expediti
onem propter partium confessiones. et
articuli ad clariorem probationem. vt
dicit textus in cle. sepe. de verbo. signi.
Et positionis plures dant diffinitioes.
q̄x aliq̄s ponit Guil. in spe. de positōn

2 Articuli

bus. S. j. z alle no. de p̄f. capi. j. li. vi. in glo. j. z sup̄ ea. Et quō dicat positio. eo quia positioib⁹ lis ponit velut super fundamento. quia eis cōfessatis vel negatis lis p̄cedit ulterius v̄ nō p̄cedit. Item etiam no. p̄ Jo. an. in nouella.

Articulus aut̄ dicit̄ vt quia artat. id est arte p̄ponit z artat ad respondendū no. in. c. presentū prius alle. z sup̄ glo. articulis. Et est nomen diminutiuū designans aliq̄ p̄ticulare a genere suo p̄ debitas circūstantias decūm. ad v̄ de offi. dele. c. sup̄ questionū. de articulis no. Jo. an. in addi. spe. de positioib⁹. S. j. Et dicit̄ ibi Jo. an. in addi. spe. de testi. S. nunc videndū. in prin. q̄ ars articulādī inter causidicos summū tenet gradum in curia romana. et inaxime in beneficialibus deuolutis. Vñ cōsultat q̄ curiam intrātes caueāt q̄ntumcūq̄ sint magni iuriste ne suo capite hanc artē in prin. sumant. sed antequis aduocatis assistant. vel secum habeant p̄curatores expertos. Et ibi Jo. an. circa eundē. S. instat. z pulcrā materiam tractat ibi. Et licet positioes et articuli iusto lit̄ici iudiciū ordine seu loco sūt. s. post lit̄. prest. z iuramen. capitū. sup̄ principalī tñ quicūq̄ faciende sunt. p̄batōes fieri possunt. de q̄ in spe. de positioib⁹. S. iij. in prin. Quia si reus habet p̄bare exceptioes: vel actor replicatōem suā rediget exceptioes vel replicatōes in positioes z articulos. Ad formandas igit̄ positioes hac via puenitur. Nam formans eas habeat libellum p̄ oculis. z ex eius tenore sumat z formet positioes z diligēter consideret quid habeat necesse p̄bare et super omnibus que debet probare positioes faciat. nec valer positio nec etiam confessio. nisi fiat super re dē qua agitur. de quo in spe. de posit. S. v. versū. regulariter autem de quo etiā de confes. c. j. z. ij. li. vj. In actōne ergo rea-

li sicut v̄sum est supra in prima forma libelli. sic ordinet positioes suas actor. Positioes et articulos infra scriptos ac contenta z descripta in eis omnia et singula dat facit z exhibet. Corā vobis honorabilī dño R. iudice z̄. procurator nomine. p̄curatorio talis actoris medio suo iuramento in tali causa z̄. Quibus omnibus petit sigillatim per talem reum responderi p̄ iuramentum suū sufficienter. z clare p̄ verbum credit vel nō credit offerens se ad probandum negata. ad sup̄flūam tñ p̄batōem se nō astringens. In primis ponit z p̄bare intendit q̄ anno tali tempe cōtractus. de quo infra talis Semp̄ronius in campo talis loci talem fundum cuius cōfines infra specificant̄ habuit ad eum p̄tinentem. Item q̄ idem Semp̄ronius anno p̄dicto die z mense tali fundū hmoi titio actori p̄dicto ementi v̄didit p̄ p̄cio tot librarū denariorū. Itē q̄ ipse titio p̄ciū p̄p̄sariū p̄dicto suo venditori numerauit realr z p̄soluit. Vel ponat si nō est facta solutio q̄ venditor de p̄cio fidem habuit z̄. vt in forma libelli. Item q̄ Semp̄roni v̄dicator memorat⁹ fundū p̄dictū z ei⁹ p̄ sessionē realiter tradidit titio emptori asidictō. Item q̄ Sey⁹ reus p̄dict⁹ eundem fundū a tali tpe detinuit z occupauit detinet z occupat fructusq̄ ex eo puenientes p̄cepit z p̄cipit. z tñ titio actori restituere liberū z vacuū dimittere seu assignare cum fructib⁹ p̄ceptis refragatur in periculum anime suae. Item q̄ d̄ p̄missis omnibus et singulis fuit z est publica vox et fama. Dat etiam libellum p̄ parte sua oblatū p̄ positioib⁹ z articulis. ac p̄ducta ac producenda in hmoi cā inq̄tum faciunt p̄ parte sua z nō vltra. nec non de notariis signis z sigillis saluo iure addēdi. minuēdi. sup̄plendī. declarandī. vt moris est. Et positioes sic sūt formāde. q̄ fundēt inuen-

Positiones & articuli

tionem ponentis considerata natura propositionis. Si ergo actor agit de dominio rei petite. habet considerare que necessaria sunt in probatione dominij. Et que sunt ista tactu est supra circa primum libellum. et non. Guil. in spe. de locato. §. nunc aliqua. ver. lvi. Si igitur agit publiciana consideret que sunt necessaria in ea. et sic de alijs. de quo in spec. de possi. §. v. ad fi. Et debent fieri positiones de presentis in libello vel ad ea pertinentibus. Et iudex debet examinare eas an faciant ad causam vel non etc. ut postea patebit. ut non. in. c. j. de pfe. li. vi. Et debet dari positiones per iuramentum. et qui dat contrarias incurrit perjurium. de quo de iur. rei. c. vi. li. vi.

Tabellio sic scribit.

Anno tali. die tali. talis actor vel eius procurator apparuit coram iudice predicto. ac positiones et articulos obtulit in scriptis. quibus per partem adversam respondit et eam ad hoc percellit et cogit postulavit. Ex adverso predicto domino iudice adhuc sedente per tribunali talis reus vel talis eius procurator coram eo apparuit. ac positionum et articulorum predictorum copiam sibi decernit. ac terminum ad dicendum contra eas vel respondendum eidem competentem petijt assignari. Predictus ergo dominus iudex copiam huiusmodi reo vel eius procuratori fieri decrevit et diem tale ad dicendum contra positiones et articulos huiusmodi vel eis respondendum per terminum assignavit.

Vel coram ordinario scribit tabellio.

Exhibitis his positionibus et articulis per talem actorem vel eius procuratorem in presentia talis rei vel procuratoris sui. Anno tali. die tali. eis respondebit. vel ipsi impugnabunt per ipsum reum vel eius procuratorem die tali. Et in huiusmodi assignatione terminorum aliqui non exprimunt peremptorie. quia isti termini peremptorii intelliguntur licet non exprimantur. ut not. in

c. pastoralis. de excep. Nisi fieret citatio vel assignatio ad finem audiendam. ut suo loco patebit.

Forma positionum et articulorum in actione personalis.

Positiones et articulos etc. ut supra in forma precedenti. In primis igitur ponit et probare intendit quod Titius actor predictus prefato Seyo reo mutavit vel mutui causa numeravit decem libras denariorum talis monete. Item quod idem Seyus debitor huiusmodi mutuata sibi pecuniam predicto Titio creditori suo solvere promisit in tali termino et loco bona fide. Item quod huiusmodi debitor ipse Seyus debitor antedictus suo creditori Titio in preexpressato termino dudum elapso solvere neglexit. et hodie misurare et de eo satisfacere indebitum pertradit. Item quod de premissis omnibus et singulis fuit et est publica vox et fama. Insup dat libellum ut in precedenti forma.

In actione depositi sic recipiantur etc.

Positiones etc. In primis ponit et probare intendit quod Titius actor prefatus penes Seyum reum predictum depositum it decretales. Item quod huiusmodi depositus liber decretalium scriptus fuit in cartabe dimis seu in pegameno. Item quod glo. habet ordinariam seu apparatus Beron. prepositi papensis. Item quod habuit de sup coram rubeum album vel nigrum. Item quod secundus sexternus sic incipiebat. Item quod primi quaterni principum fuit tale. Item quod memoratus Seyus predictum librum decretalium ex causa depositi ad se recepit. Item quod ipse librum predicto depositori idem depositarius reddere et restituere contradixit. Item quod de premissis omnibus et singulis etc. Etiam insuper dat libellum in prima forma.

In possessorio recuperande seu interdicto unde vi fiant sic positiones et articuli.

Positōnes ⁊ articuli

Positōes ⁊. vt prius. In p̄mis ponit ⁊ pbare intendit q̄ anno tali. die tali Tit^o actor p̄dic^o talem fundū vel domū cui^o p̄fines infra describunt possedit. Item q̄ seyus p̄dic^o p̄dic^o āno ⁊ die eundem Titium sic in possessiōe reali ⁊ corpali existentem de domo seu fundo h̄mōi Seij ⁊ possessiōe violenter expulit ⁊ eiecit. Item q̄ domuz seu fundū h̄mōi seu eius possessiōe a tpe deiectionis ⁊ spoliatiōis p̄dicte detinuit ⁊ occupauit detinetq̄ ⁊ occupat. ⁊ possessiōe eandem cum fructibus inde p̄ceptis ⁊ qui p̄cipi potuerūt p̄dic^o Titio spoliato restituere p̄radicit. Itē q̄ dāna p̄pter hoc p̄dictus sustinuit spoliatus ex tali causa ⁊. ⁊ ip̄i^o interest spoliationem h̄mōi ⁊ deiectionez factā nō fuisse. Item q̄ fructus p̄ceptos ⁊ qui p̄cipi potuerūt a p̄dic^o tempe verisimiliter put ⁊ p̄cipi annuatim p̄suerunt videlicet tot maldra frumenti talis mēsure. Damna vero ⁊ interesse ad tot bras denariorū ip̄e spoliatus estimat. Item de p̄missis omnib^o ⁊ singulis fuit ⁊ est publica vox ⁊ fama. dat nihilominus libellum ⁊. Sic sūt positōnes ⁊ articuli membratim ⁊ distincte. quia articulus est pars intentiōis. vt nō de testi. p̄sentium. in glo. v. articulis. Vel si agit p̄tra eum que nō spoliatus sed spoliari mandauit. vel spoliatiōnez ratam habuit vel rem spoliatam recepit sciēter a delectore. sic p̄cipiant positōnes vt prius.

Forma p̄tra detentorē mandatorē vel detrahentē.

In p̄mis ponit et pbare intendit p̄curator p̄dic^o q̄ tali tempe Titius rem talem possedit. Item q̄ talis semprouis eodē tpe. viz tali die veniens eundē titiū possessorē de possessiōe ei^o dem rei expulit violēter ⁊ eiecit. Itē q̄ sey^o spoliatiōez ⁊ delectōez eandē p̄ cum

dē semprouiū fieri fecit ⁊ mādauit. Vel si nō mādauit. s̄ ratū habuit ponat sic. Item q̄ spoliatiōez ⁊ delectōez h̄mōi idē semproui^o fecit noie ⁊ p̄templatiōe seij rei supradicti. Itē q̄ ip̄e seyus eandem spoliatiōez sic suo noie ⁊ ei^o p̄templatiōe factā gratā ⁊ ratā habuit. Itē q̄ rem h̄mōi ip̄e sey^o ad se recepit. ⁊ eaz a tpe delectōis ⁊ spoliatiōis p̄dicte huc usq̄ detinuit ⁊ occupauit. detinetq̄ hodie occupataz. Vel sic q̄n p̄uenit re^o q̄ sciēter rē recepit a delectore p̄missio. p̄missis duobus p̄mis articulis. puta de possessiōe itij ⁊ spoliatiōe Semproui^o p̄ cetero ponat sic. Item q̄ p̄dic^o Seyus p̄ratam rem spoliatam a p̄dicto Semprouio delectore ⁊ spoliatore recepit. Item q̄ ip̄e Seyus sciuit Titium p̄dictum rem h̄mōi a semprouio fuisse ⁊ eē spoliatum.

Pro formis positioinum in diuersis materijs habeat recursus ad spec. ti. de testi. s. nūc videndum. Et in tractatu libellorum. ibi quasi p̄ singulos titulos in materijs formant positioines sup libellum. Et etiā aliq̄ positioines formantur de p̄fes. c. j. li. vi. in glo. magna. ibi d̄ materia positioinū. ⁊. c. sequēti.

De modo r̄ndendi ad articulos.

Factis autē ⁊ oblatis positioib^o re^o sit p̄tinentes clare ⁊ certe d̄ ad eas r̄ndere. de testi. p̄sentium. li. vi. imo si interrogat^o sup positioinib^o ⁊ iussus r̄ndere hoc facere recusat habent positioines p̄ p̄fessatis. nisi rationabilis cā recusantē excuset. vt in. c. ij. de confes. li. vi. Et que sit causa rationabilis ibi nō. in glo. puta si positio est supflua que nō facit ad causam vel obscura incerta captiosa facta alieno imp̄tinentis. vel indistincta iuris. vt ibi. Non ens em̄ debet ponere certum ⁊ sic respondens certum potest dare responsum. vt nō. in iuribus alle. Et ista singla declarant. c. ij. d̄ p̄fes. li. vi. in p̄dicta glo. Et quod dicit ponit

Forma

et probare intendit hoc hodie est in usu. alias positiones dabant sic dicendo. primo ponit tal' etc. Et si negabant iste positiones postea dabant articuli sic dicendo. Talis intendit probare etc. Hodie ergo simul fiunt ita quod positiones negare succedunt in locum articuloz et intentionum probandi. de quo etiam in spe. de testi. §. nunc videndum. in pun. cum remis.

Exceptioes sunt articulos et positiones.

In termino igitur predicto puta ad dicendum sunt positiones et articulos vel eis respondendum statuto solent quique dari exceptioes sunt positiones et articulos sub hac forma.

Forma exceptionum sunt positiones.

Contra positiones et articulos pretensores oblatos per talem actorem vel talem ipsius procuratorem in causa tali etc. Procurator nomine procuratorio talis respondit et dicit excipiendo. quod huiusmodi pretensores et articuli sunt generales nimis obscuri incerti informes indeterminati dubij multiplices indiffiniti iure captiosi de facto alieno et imprudentes ac tales que minime releuant actorem probati vel confessati. et eis in quantum per positionibus datur non est per partem rei respondendum. In quantum vero offeruntur ut articuli nullatenus sunt admittendi. ut ex eorum parte inspectio eius denet. et latius si fuerit opus deducet. Quare predictus procurator rei petit per vos pronunciari decerni et declarari positiones et articulos passertos non esse admitteudos. sed eos reijciendos et repellendos fore. ac reijci et repelli potest ream ab instantia iudicii vestri inde absoluti. et actorem sibi in expensis legitimis condempnare salvo iure addendi diminuendi etc. Quia tamen positiones et articuli sunt obscuri imprudentes vel inadmissibiles. sic quod probati non releuant ponentem. dicit Jo. an. in ca. duduz. ij. de elect. quod incaute facit aduocatus partis alterius si petit declarari articulos. Vel a principio dicit

eum non esse admittendum. vel etiam si format interrogatoria talia que per testes hoc habeant declarare. Iudex tamen potest examinare positiones et articulos et imprudentes repellere. quoniam de imprudentia constat. In dubio potius habet admittere. ut non. de testi. per tuas. et de confes. c. ij. li. vi. de ap. cum speciali. §. porro. v. excessu quoque. Unde consueverunt fieri responsiones ad positiones et articulos salvo iure imprudentium et non admittendorum. de quo etiam in spe. de positionibus. §. vij. v. si vero certum est etc. Possunt ergo fieri responsiones ad positiones formatas super libello in actione reali sub hac forma.

Responsiones ad positiones in actione reali.

Procurator nomine procuratorio seu rei salvo iure imprudentium et non admittendorum positionum et articuloz pretensoz tituli actoris. sic quod responsiones quas forsitan ad imprudentes et inadmissibiles positiones huiusmodi fieri contingit per non factis habeant. dat facit et exhibet medio iuramento responsiones infra scriptas etc. Ad primam positionem pretensoz que sic incipit. In primis etc. procurator seu predictus respondendo ad eam non credit. Ad secundam etc. non credit. Tercia dependet a secunda negata. sicut et quarta. Ad quintam etc. si se fundum possidere. et eius restitutum seui et assignatores iuste pertradidere. Et finalem credit de confessatis. et negat de negatis. Et licet predictae positiones sint per maiorem partem de facto alieno. tamen quod factum ad causam. id est ad eas respondendum. quod siue sint de facto proprio siue de facto aduersarii. siue etiam de facto tertijs debet eis responderi. Ita dicit Jo. an. in addi. spe. de posi. §. vij. Item supra dicit in responsionibus ad terciam et quartam positiones. quod debeant a secunda negata non oportet aliter ad eam responsione fieri. Unde ex quo negatur contractus emptiois seu venditionis. negatur alia in-

Exceptionum

clusa vel necessario cōcurrentia ad talē contractū. vt p̄ciū numeratio rei traditio ex tali causa facta r̄. Positio tñ de pender a negata que nō deberet alii qñ a cōfessata. vt no. de cōfess. c. ij. li. vj. sup glo. v. rōnabili. Et q̄ sit r̄sio p verbum credit vel non credit. hoc p̄cedit ex vi iuramenti calūnie talis. Sed iuramentū de veritate artat p verbū scio vel nescio. Tamen iurās de veritate est interrogandus et etiā r̄ndere tenetur de credulitate. vt no. p̄ Hosti. in. c. lras. d. iura. ca. Et cōfessio de credulitate etiā p̄iudicat sicut cōfessio de veritate. vt not. de iurei. ex lris. in glo. fi. z de iur. calū. cum causam. De stilo tñ curie iurat q̄s dicere veritatē quā scit vel credit. Si respondet per verbus dubito an sufficiat no. in alle. c. cum causam. in glo. j. z sup ea. Quid etiā iuris sit cum actor petit centum. reus respondet se sub cōditione p̄misisse. an videat pure cōfessio. no. p̄ archidia. z Jo. an. de cōfess. l. ij. li. vj. Ista responsio est in pte 3 respōdētē. s. inquantū cōfite se p̄misisse. et z in pte p eo. s. inquantū dicit q̄ sub cōditione p̄misit. sed cōfessionī stat contra cōfitentem non p eo. Et ergo videt fundata intentio actoris p talem cōfessionem. nisi reus probet conditiōez. Sed in contrariū facit. qz ista respōsio ē vnica z vnum cōstructū. ergo actor aut totam approber. aut totam refutet vel recuset. Et qz si vult approbare p se debz etiam cōtra se approbare. Finalit̄ credit Jo. an. q̄ reus iuste peteret declarari p actorē an ponat ip̄m p̄misisse pure vel sub conditiōe. z sic cessaret illa perplexas. Archidia. tñ dicit q̄ reus posset negare se pure p̄misisse. Istū autē actum responsionū factarū scribat tabellio hoc modo.

Forma actū in actis.

Die tali. Anno quo supra. talis reus

vel talis eius procurator coram p̄fator domino N. indice in solito suo loco ad reddendū iura pro tribunali sedente cōparens responsiones ad positōes z articulos talis actoris sibi ibidem cōparentis infrascripti tenoris obtulit. et r̄siones hmōi facit medio iura. q̄bus responsionib⁹ sic factis z receptis actor p̄dictus v̄l procurator eius sibi dilatōnem competentē ad producēdū testes pro sua intentione fundanda assignari postulauit. Cui ip̄e dominus iudex p̄dictus talem diem vel vnum mensem pro termino z dilatione ad testes producēdos assignauit. Vel sic scribit notarius ordinarij. Factis v̄l exhibitis responsionibus p̄dictis per talem reum vel talem ip̄ius procuratorē. anno tali die tali. in p̄sentia actoris vel sui procuratoris probabit. vel producent testes p actorē pro prima dilatione die talis r̄. De istis autem dilationibus producendis an dantur tres dila. vel vna tñ. vel ita spaciōsa q̄ infra illam p̄nt fieri tres producciones. not. de dilati. c. ij. in glo. ij. z super ea. vt postea videbimus. Pars contra quāz sit productio testiū dat interrogatoriā. z dantur sup articulis volentis producere testes. z formatur fm̄ circūstancias causez psonarum testium. de probat. licet. S. post hoc. de testi. cum causam. z. c. p̄ quas. vbi hoc. z de testi p̄sentium. libro. vj. Et ibi ponit forma eorū.

Datis ergo articulis per alteram partem. pars contra quāz datur petit terminū ad dandum interrogatoriā. z iste terminus datur vt probant iura alleg. z etiam vt generalis habet consuetudo dandus est. Fuit ergo isto modo sup articulis in reali actiōe r̄.

Forma interrogatorioz.

Interrogatoriā infrascripta dat. fac z exhibet. p̄ci. pcuratorio noie tal fm̄ q̄

b ij

Forma interrogatorioꝝ

omnia et singula petit singulos testes per
tis aduerse interrogari. et interrogaciones
hmoi cum rñsionibus testiũ ad eas in
actis redigi et cõscribi. Alioquin de in
ualitudine depositions. et q sibi nõ p
iudicet ac alijs ptestat put est moris.
Diligenter ergo et nõ punctione testes
ibi examinent. et ab eis prudenter sup
quolibet articulo querat de singul cir
cũstantijs. Querat etiam a quolibet te
ste de ipsius ctate. fide. fama. statu et cõ
ditõde. an sit nobilis vel plebeius. Item
quantũ habeat in bonis. Item an prece
vel precio gratia odio timore vel fauore
testificetur. Item an ei datum sit aliqd
vel pmissum vel aliquã habeat spem:
q sibi detur vt sic testificet. Item an sit
excõscatus maiori excõscatõne. Item an
sit amicus socius vel familiaris. cõsan
guineus. affinis. vel subditus. vel de iu
risdictõde pñcentis. vel eius ptra quez
pducit inimicus. Item an sit instructus
cõtra quẽz quid deponere debeat. Item
an sup hoc cõcordauerit cũ testib⁹ suis
Item vtrũ sit subordinatus. Item quã pte
mallet in hmoi cã obtinere. et cui plus
saueat et. Et specialiter si dixerit testis
esse verũ qd in primo articulo continet
interrogetur de causa scientie. vtz unde
sciat testis fundũ ad semprouius perti
nuisse. et quõ hoc vel qñ. Semprouius
dominiũ acquisiuit. Item de pñsibus
eiusdem fundi. Item circa secundũ ar
ticulũ querat. si testis dixerit eũ verum
esse de cã scientie. an testis fuerit pñs
in cõtractu. et qui cum eo fuerunt pñs
res. quot numero. et ad quid ibi fuerũt.
Item de loco cõtractus in qua domo
an domus sit terrea lignea vel lapidea
in qua pre domus. Item de tempe. s. d
anno mēse die et hora. Item d forma ipi⁹
cõtractus. an fuit prius vel cõditõnal
vel modalis. et p que verba celebratus.
Et si cõditõnal vel modalis. queratur
an cõditio postea extiterit et fuerit puri

ficata vel modus seruat. Item an testis
nouerit psonas ptabentũ. Item an pñ
um interuenerit et an pñũ solutũ fuerit
in qua moneta. p quẽ. cui. quo loco. tpe
die. hora. quibus pñentibus. et semp de
causa scientie. de auditu. fama. certitu
dine et crudelitate et singulis circũstan
tiji alijs que ad veritatẽ faciunt eliciẽ
dam. et detegendã falsitatẽ. de testi. cuz
causam. Plenissime de testi. S. iam de
interrogatorioꝝ. in spec. Et cautus est q
hmoi interrogatões distincte forment
ponendo ante quãlibet. Item vel cõsi
mille vt tradit doctrinã Guil. in spe. de
testi. S. nunc de interrogatorioꝝ. Et sũt
interrogatoria circa psonas testiũ et cir
ca dicta. Sed dicit Guil. in spe. d testi.
S. iam de interrogatorioꝝ. d. in summa
q sunt duo genera questionũ seu inter
rogatoriũ. Vnũ genus sit ad destruẽ
dum dicta testiũ. Aliud ad fundadũ
exceptões. s. intentõem eius d quas re
stes pducant. qz testis deponere debet
p vtracq pre. Dicit tñ Jo. an. ibi in ad
di. q interrogatoriũ nõ debet cõtinere
nouũ capitulũ p aduersario. Exẽplũ
Titius pducit testes ptra seym ad p
bandũ mutuũ. Seymus dat interrogato
riũ petẽdo interrogari testes sup solu
tione mutuũ. s. an soluerit hoc faciẽdas
nõ qz seym d hoc habet facere capi
tũ. Titius interrogatoria. Primũ
genus interrogatoriũ sit duplici. vi
delicet vel rõne psonẽ testis. vt qz est ex
cõscatus. instructus. subordinatus. in
dens. suspectus. vel als minus ydone⁹
ad testificandũ. vel rõne dicti. vt qz de
ponit cõtraria. vel vacillat. vel nõ red
dit aptam dicti sui causaz. De diuersis
aut interrogatorioꝝ et formis interroga
toriũ p Guil. in spe. de testi. S. iam d
interrogatis. De hoc etiam in. c. pñentius
de testi. li. vj. Et ibi textus loquit de in
terrogatorioꝝ. et in glo. ponitur forma. et
an si huiusmodi textũ de eis. De materia et

De testibus recipiendis

ista. no. in. c. p. iuas. z in. c. cum causam
de testi. Et ibi no. q. si aliqua necessaria
interrogatio fuerit omissa post publi-
cationem attestatorum. petis a iudice ut
iterum interroget. ut qd omissum e re-
cuperet. Idem Guil. in spe. S. nunc vi-
dendū. in fi. Et ista interrogatoria vlt co-
pia de ipis nō debet dari pti aduerse. p
ducēt testes ppter subordinatōis timo-
rē. q. eis habitis posset instruere testes
ut cōcorditer ad interrogata rēderent:
ne posset falsitas deprehēdi. z sic p hoc
tolleret efficacia interrogatoriorū q ad
hoc sunt inuenta ut falsitas facilius de-
prehēdat. sed dantur iudici qui debet il-
las moderare. supflua z inutilia refeca-
re. Si aut nō facit. nec ps dat interroga-
toria. tunc iudex faciet ista que habent
in. c. cum cām. de testi. Et cōsulit Host.
q. potius fiant supflua q aliqd necessa-
riu omittat ex duabus causis. Prima
q. si factum est interrogatoriū z omitti-
tur negligentē necessariū seu dolose sap-
plebitur seu repetit nō obstante publi-
catione. ut supra dictum est. Secunda
causa. quia forte iudex ex officio plura
refecabit vel refecaret q expediret. Ita
no. in ca. p. sentitū. de testi. li. vi. sup glo.
interrogatoria.!

De testibus recipiendis z exami-
nandis.

Factis rēfessionibus ad positōes si p
eas reus confiteat positōes. releuat per
tales cōfessionē actor a probatiōe. z tūc
non restat aliud nisi cōfessum condēna-
re. q. non sunt ptes iudicis ad pntentes
nisi ut pronunciet. de transacti. pterea.
Adherrat tñ diligenter actor an omēs
suas positōes sit reus cōfessus. Si g
aliquas positōes est cōfessus videat an
p cōfessatas eius intēctio fundata sit vlt
probata. z tūc iniam postulat ipe actor
Et promptiores sunt negatiōes in iudi-
cis p quas oportet ponentē onus pro-
bandi subire. Vnde si reus omnes vel

aliquas positōes negauerit. tunc ha-
bet actor suam intentōem probare. ff. d.
proba. l. et qui. vj. q. vi. accusator. Actor
ergo tunc petat sibi terminū dari ad p-
bandum. z iudex sibi statuet terminū
competentes pro prima dilatiōe quia
dare iubet tres dilatiōes. de testibus.
vlt. t. c. i. not. de dilat. c. j. Del fin
alios statuat terminū vñ pro omnib⁹
dilatōibus. vlt. p. prima secūda z ter-
cia dilatiōe. primū tñ seruaf. de quo in
spe. de proba. in prin. Et no. in alle. c. j.
de dila. plenius in ca. in causis. d. testi.
in glo. Finita tñ prima dilatiōe iudex
nō habet secundā nisi ex iusta cā. Vñ
ut ibi dicit Inno. secūda z tertia dila-
tio dabit qn petens illam ostēdit se im-
peditū in pma. q. tñ aut ad tps spaciū
cōtinere debeant iste dilatiōes hñ in. S.
spaciū. iij. q. iij. no. ple. p. 30. an. in. c. vl-
tra t. c. i. de testi. in cōmento. Actor
g. q. vult producere testes faciat eos per
iudicē vocari. q. testis sine vocatiōe se
ingerēs ex hoc quod dāmodo se suspe-
ctū reddit. ut. C. d. testi. autē. rogati. z fa-
ciat citari aduersariū ut videat eos su-
uare. al's receptio testiu d. absentē nō vo-
catū facta nō valet. ut in. c. ij. de testi.

Judices aut raro p se recipiūt testes
vel eos examināt s. alijs cōmittunt. de
hoc cōquerit Host. ut scribit 30. an. i
c. p. sentitū. de testi. li. vi. sup glo. interro-
gatoria. De quo etia in spec. de testi. S.
nūc tractandū. v. l. 3. aut dixerim. Nā in
probatōibus peder totū ius cause. Vñ
deberent iudices potius cōmittere alia q
testiū examinatiōes. facit. cl. iij. di. que-
scamus. S. q. ex quo ē onerosum eis
tō defacili p eos cōmittit. qd tñ fieri nō
deberet. Si tñ vltq. cōmittere vellēt. de-
berēt nō notarijs vel alijs simplicibus
s. idoneis discretis z honestis delegare
de testi. si qui testiu. de testi. co. c. j. d. cō-
san. z affi. c. j. Quia tñ qnq. testes sunt
q non possunt vel non tenent ad inui-
b iij

De recipiendis testibus

cem venire p testimonio ferendo. s. iudex ad eos ire vel mittere debz ppter p nilegiū vel impotentia ipoz testiu. videlicet si testes sunt egregie psonae vel mulieres. aut senes seu reuerti. Vel q pducit est paup rē. de quo in. c. si q testiu. de testi. z ibi de hoc dant versus. Vnde tunc est iusta causa comitendi alijs receptorem testiu z examinationem vt ibi no. de testi. cū cām. Prius tamē q scribat iudex seu comittat examinationem testiu. recipit eandem ab eo ptra quem pducunt testes. vel comittat vt vadat infra terminū competentē ad videndū iurare testes. vt dicit Guil. i. spe cu. de testi. s. qualiter. v. sunt aut testes De hoc tñ est dicendū vt no. in. c. constitutis. de fideius. in glo. antepenul. z super ea. z in. c. statutū. de rescrip. in glo. penul. li. vi. Et sit commissio sub hac forma.

Forma commissiois recipiendi testes.

A. decanus rē. Iudex cause z prius infrascriptariū a sede apostolica delegatus vel archidiaconus vel officialis rē tali notario publico vel alteri cui pmittit Salutē in dño. Quia talis actor in causa quā tali reo mouet in iudicio coram nobis ad intentōem eius fundandā nōnullos intendit pducere testes q rū receptioni z examinationi psonali interesse nō valem. Accirco de vestra legalitate z discretōe plurimū cōsistibis comittimus z mādamus quaten⁹ testes quos idem actor vel eius pcurator vobis duxerit nominandos ad vestra pſentia puocetis. receptoq; sin for mā iuris z iudicij morē ab eis pmit⁹ iuramento sup intentōe z articulis pñtibus inclusis. vel vobis p parte actoris exhibendis. z sin interrogatoria pñtis alterius si vobis dabūt cogatis eos dē veritati testimoniu pñbere attestatōes in publicā formā redactas sigillo

vestro clausas. fideliter z secrete inclasas p nunciū fideles z idoneū nobis in talem diem remittatis. Vel sic.

Talis iudex rē. Salutē in dño. No. ueritis q in causa que inter talē exna z tales pte ex altera vertit in iudicio coram nobis ptes hinc inde nōnullos uolentes pducere testes p fundāda sua intentione. quos corā nobis difficile foret pducere z ptribus onerosum. Accirco discretioni vſe comittimus ac firmiter ac discrete pñcipiendo mandamus quatenus testes quos ps vtrq; pducere curauerit coram vobis infraspaciū vñs mensis. vel talem diem legaliter recipite. ac eos sup articulis a pñtibus hinc inde in causa hmōi datis. z sin interrogatoria partiū que vobis vna cū pñtibus transmittimus sin datā a deo vobis prudentiā diligenter examinare curatis seruata forma debita z consueta.

Depositiōes ipoz testium cum articulis z interrogatorijs pñctis ac toto pcessu quem sup hoc coram vobis habere contingit sub sigillo vestro fideliter inclusis. nobis quātotius poteritis remittere studeatis. Aliqñ cōponit etiam forma commissiois decipiēdis testibus reproborijs clausa sū ista forma. Qd si forte altera pñtū testes alteri⁹ reprobare voluerit. testes sup reprobatōe hmōi pducēdos infra. xv. dies post dictum mensem imediate sequentes fideliter admittere z examinare solcite studeatis. Aliqñ etia addit clausula. Testes vo si se gratia odio vel amore pñcio vel timore subtraxerint p censuram ecclesiā ad pñhibendū testimoniu veritatis auctoritate nſa. imo verius aplice cōpellatis. Aliqñ etia addit clausula vñz significātes nobis quāta fides possit ipis testibus adhiberi. Ista clausula habet de fidelissimo. constitutus. in. fi. ibi de hoc. de quo etia no. in. c. qñ contra. de pba. de ista commissioe seu remissio.

Iuramentum testium

ne z eius forma vide in. c. p̄sentū. de te
sti. li. vj. vbi papa facit remissione ad p
tes p̄ testibus pducendis z de recepto
ribus testū. an possit vlt̄erius cōmitte
re habet de re iudi. cum bertoldus. z in
cle. iudices. de offi. dele. P̄t̄ etiam iu
dex hoc officiū p̄mittere tabellioni seu
notario cause. z sic exercebit vtrūq; of
ficiū. s. receptoris testū. z scriptoris. et
ita tener Inno. in. c. qm̄ cōtra. de pbat.
Et hoc etiam habet generalis cōsuetu
do. Et dicit ibi Hosti. q̄ sanū est p̄siliū
qđ de cōmissione iudicis tabellioni fa
cta fides fiat nō p̄ ip̄m tabellionē cui fa
cta est cōmissio. q̄ ei in hoc nō creditur
sed p̄ inf̄m alterius tabellionis vel lit
teras autentico sigillo sigillatas. Cum
ergo ps. pducit testes suos corā iudice
vel eo cui hoc ē cōmissum. debēt testes
iurare dicere veritatē. q̄ sine iuramen
to dictis eorū nō credit̄ quātūcumq; sunt
religiosi. nisi iuramētū eis a p̄bīs re
mitat. vt in. c. nuper. z in. c. de testibus
de quo etiam in spe. de testi. S. sequit̄.

Forma iuramenti testium.

Forma aut̄ iuramenti testū habet ō
testibus. fraternitatis. in vl. glo. q̄ iura
bunt q̄ dicant totam veritatē iudici v̄
cui cōmiserit quā nouerint de ista cau
sa seu re super qua iurant. Item q̄ nul
lam interferant falsitatē. Itē q̄ p̄ vtra
q; pte dicant iudici veritatē quā sciunt
Item q̄ dicāt oēm veritatē siue sint in
terrogati siue non. Itē q̄ nec p̄cio nec
amore vel odio. seu p̄ aliquo cōmodo
testimoniū dicant. Et de facto additur
sectū. s. secretū teneāt dictū suū vsq; ad
publicatōes. de quo etiā in spe. de testi.
S. sequit̄. Et debent iurare tactis euā
gelij. vt in. liij. q. ix. hōramur. In vō si
nō appareat testem terigisse illud euāge
liū p̄sumat tractat Jo. an. in addi. spe.
in. S. pximo alle. sup. ver. z no. Qm̄ aut̄
debet p̄bati cōsanguinitas ad dirimē

dū matrimoniū est sp̄alis forma iuran
di vel iuramenti testū. de quo in. c. licz
ex quada. de testi. Pars aut̄ p̄tra quā
testes pducunt sit p̄s in pductōe testi
um. z videat p̄sonas testū quales sint.
an sint tales q̄ nō p̄nt testificari z faciat
protestatiōem q̄ dicere velit in p̄sonas
testū. al̄s post publicatōem ac testatio
nē nō pōt nisi in duobus casibus. s. ni
si iuret q̄ hoc ex malicia nō procedat. v̄
nō ostendat se post publicatōem ea di
d̄ icisse que obijcit in p̄sonas. vt in. c. p̄
sentū. de testi. Et debet fieri ista prote
statio tpe productionis testium. vt in ti
tu. ex parte. eo. ti. Tamen ista protesta
tiōe facta si testes aliquid dixerint p̄
protestante. eis defacili non credetur.
vt in allega. c. p̄sentū. in fine. Quali
ter tamen hoc intelligat ibi nor. Et ista
omnia p̄ta testium receptōem eorū iu
ramenta z p̄tis protestatiōem tabellio
scribat in actis. de proba. qm̄ cōtra. Et
erit ista forma.

Forma actuum in actibus signā
domini.

Inno tali. die tali talis actor vel ta
lis ip̄ius procurator coram tali iudice
vel tali cōmissario cōparuit. z A. B. C
testes ibidem cōparentes produxit. pe
rens eos p̄ p̄dictū dñm iudicem sen cō
missariū recipi z admitti. Ex aduerso
talis reus v̄st̄at ip̄ius procurator ibi
dē cōparens protestat̄ expresse q̄ in p̄
sonis testium h̄mōi dicere velle z ob
ijcere seu post depositionis apturā re
probare. P̄dictus ergo dominus iu
dex vel cōmissarius testes p̄nominatos
recepit. qul om̄es z singuli tactis euā
gelij solum p̄stiterunt iuramentum
ē. Tandem iudex vel cōmissarius pro
cedendo ad examinatiōem testū voca
bit ad te testes z singulos secrete z sigil
latim examinat̄. exēplo daniel q̄ falsos
sacerdotes p̄tra Sulannā inductos se
b liij

Quā p̄dicti
ad examinatos
legim

Forma actuum in actibus signandoꝝ

crete examinauit. vt habet Danie. xliij. Et no. de testi. ca. ij. in glo. nō est ita. ibi de hoc. Et dicit ei. amice falsidicus testis tribus psonis ē obnox^o. s. deo cui^o pūtiā cum sit vbiq; pūnit. Item iudici quē mentiendo fallit. Item parti innocētī quā falso testimonio ledit. de crimie falsi. c. j. Et qm testis q̄ veritates occultat z q̄ mendaciū dicit est re^o. qz pūm^o pdesse nō vult. scds nocere desiderat. xj. q. iij. quisq; q̄ cū iuraueris dicere veritatem. p id iuramentū obsecro te vt aīam tuā salues. z qd scis d. ta li negocio plene dicas. Deinde pponat sibi qualiter inter talē z talē causa veritū sup talī re vel debito rē. Deinde legat z exponat sibi pūmū articulū et super illo testē interroget an sciat eū esse verū. Et si testis dicit eū esse verū querat ab eo de causa scientie. ex q̄ cā sciat eum esse verū. z fm alia interrogatoria que data sūt circa istū articulū diligēt eū interroget et sigillatim. Deinde facta interrogatōne de his q̄ in pūo articulo pūnenter. z de interrogatorijs circa eum datis. z factis depositōnibus z responsionib^{us} p testes ad ea tūc descendat examinatoꝝ ad scdm articuli. tandē ad terciū. z sic de alijs. Adhibeat tamē cautelam si visum fuerit expedire qd queret a teste in genere qd sciat de tali causa que vertit int̄ tales rē. anteq̄ aliquē articulū sibi plegat. Vel qm pūmo interroget de vltimo vel de medijs articulis. Istā pposterationē seruādo vt p hoc facilius apprehendere valeat an testis sit subordinat^o seu instructus vel nō nec suadeat ei neq; spm inducat vt aliquid certum dicat. sed querat in genere. nec etiam inducat eum ad dicendum se scire qd credit. vel econuerso. d quo in spe. de testi. §. nūc tractandum Hanc tamen cautelā z sequentia notarius scribat isto modo.

Forma depositionis in actis signandorum.

Anno. mense. die. talib^{us} talis testis in raturus sup p articulo q̄ sic incipit. Item ponit rē. sibi lecto diligēter et exposito examinato^o dixit se articulū ignorare. rē dixit vera esse q̄ in ipso pūnent. Interrogato^o de cā scie seu quō sciret. rēdit q̄ interfuit. z ita fieri vidit z audiuit. Interrogato^o de tēpe rē. fm q̄ interrogatoria data fuerūt. rēdit q̄ anno tali. die tali rē. Item sup scdo articulo q̄ sic incipit. Item rē. sibi lecto z clare exposito dixit. z sic de alijs articulis. Et querat de causis z circūstantijs circa formam interrogatoriā circa quēlibet articuloꝝ datoꝝ z rēssiones ipsi^{us} testis qualescunq; fuerint redigant in scriptis. vt in forma supra sicut a teste pferunt. nihil mutādo vel detrahēdo. z diligēter vult gare interpret in latinus. nec scribat testem dixisse credo vbi dixit scio. vel eodē. Nam taliter possz dictū testis redigere in scriptis q̄ auferret ius hūi z sic se sibi ad restituētes seu satisfactōes obligabit. Caueat etiā ne scribat talis testis dixit p oia sicut talis pūm^o vl secūdus. §. cuiuslibet testis dictū p se in scriptis in integz redigat. vt not. de v. sig. nihil obstat. de q̄ ibi plene. Et aduertēdū q̄ vbi sup articulo pūcipali testis deposuit. examinatoꝝ seu tabellio non oꝝ vti his vbiis. vīz talis testis requisit^o vl interrogato^o sup articulo tali rēdit rē. §. dicat seu scribat. Talis iurat^o q̄ sup articulo tali sic dixit. Sed vbi de cā scientie vel de circūstantijs extra articulam pūcipalē querit. tūc his vbiis tabellio vrit scribendo. Talis interrogato^o vel requisitus quō sciret vel de tēpe seu loco rē. rēdit rē. De quo in spe. de testi. §. nūc tractandū. v. z aduerte diligēter. Quō etiā in testium examinatione q̄dam p̄sideranda sunt circa examinatoꝝ rem testium. videlicet q̄ sit prudēs. ex

Forma cōmissionis

peritus, diligens, et attentus, fidelis et ca-
tus, prudenter et discrete attendendo v-
ba qualitatem et vultum ipsius testis.
Quedam circa ipsos testes, videlicet an
sint inimici vel infames. Et quedā cir-
ca dicta testium videlicet an depositionis
causam reddant etc. Ponitur quod in spe.
in tit. de testi. §. nunc tractandum. in vñ. ut
aut hoc plenius. Debet ergo examinatio-
iudex vel commissarius attendere an testis
vacillet vel titubet, seu cum trepidatione
vel incōstantia loquatur. Et si vacillet de-
bet hoc scribi in actibus per tabellionem. Sed
an tabellio debeat hoc scribere ad pre-
ceptum iudicis examinantis, etiam si ta-
bellio nihil de titubatione vel vacillatio-
ne proferat, non de pba. quoniam contra. et in
spe. de testi. §. nunc tractandum. §. con-
siderare debet, et sequenti. Et dicitur ibi quod
sic triplici ratione. Prima quia iudex
habet auctoritatem in recipiendo et exa-
minando testes, sed tabellio solum in
scribendo. Secunda quia iudex superior est
inde sibi magis est credendus. Tercia
quia tabellio intentus circa scripturas
non potest ita attendere circa variaciones te-
stium, et titubationem pallorem vel mu-
tationem faciet ipsius testis sicut iudex
qui semper potest oculos ad testem habere
ideo sibi magis est credendus. Non ta-
men tabellio saluando conscientiam sic scri-
bere hoc casu. Et iudex mihi tabellio
non sic dixit ut scriberet quod testis vacilla-
bat, sed scriptura esset efficacior si adde-
ret tabellio, et sic mihi videbatur quod vacil-
larer dummodo rei veritas sic se habebat
Debet etiam quantum possunt cum ve-
ritate exprimere, scilicet vacillationis modum
scilicet talis testis vacillando siue tremendo
vel trepidando vel sudando per nimium ti-
more loquebatur, vel pallidus efficiebatur
vel huiusmodi. Et debet hoc scribere te-
ste recedente vel ignorante in continen-
tia. Tamen ex quo testis audiuit, nisi iudex
veller posset testem ex hoc punire, de quo

non in alle. c. quoniam contra. de pba. per Innocentium. et
Hosti. et in spec. vñ. primo articulo supra.
Postquam autem testes recepti sunt et exami-
nati, si hoc factum est per alium ex commis-
sione iudicis ipse redactis attestacionibus
in scriptis ipsas attestaciones cum
articulis et interrogatorijs ac alijs coram
eo super hoc actis iudici remittat sic scri-
bendo.

Forma commissionis examinatio-
nis testium.

Honorabili viro domino N. iudici vel
officiali etc. Salutem in domino. et mandatum
vestrum iniunctum paruo suscipiendo
et exequendo affectu testes quos talis
in causa tali coram me producere voluit
vel testes mihi per talem nominatos ci-
taui, et ab eis per talem actorem vel eius pro-
curatorem in prentia talis rei vel talis ip-
sius procuratoris, vel in pena contumacie
rei per me ad hoc citati et non coparentis
productis, iuramentum iuxta morem quod ipsi
omnes et singuli tactis sanctis euangelijs
prestituerunt recepti. Quosque super articulis
actoris et per interrogatoria ipsius rei
mihi transmissa cum diligentia qua po-
tuit examinare curavi. Quorum depositio-
nes per talem notarium publicum in scri-
ptis redactis sub sigilli mei impressio-
ne inclusas, una cum articulis interro-
gatorijs, citacionibus, protestacionibus
testium iuramentis, et alijs coram me in
negotio huiusmodi actis, factis, et pro-
ductis, per latorem presentium que ad
hoc de utriusque partis consensu tanquam
idoneum et fidelem duxi assumendum
vobis remitto. Aliquando additur ista
clausula. Et partibus talem terminum
in quo se coram vobis representare per
se vel procuratorem teneantur assigna-
ui. Et in forma dicitur de testium iurame-
ntis, ideo posui, quia iuramenta huius-
modi sunt in actis scribenda, ut tactum
est supra. Non non sufficeret ponere in at-
testacionibus sic, talis testis iurat dicitur etc.

De publicationum

quia assertio ista seu narratio est de preterito. nec p eam apparet de pſentia iudicis vel parti ptra quā nec dies preſtitū iuramentū. de quib⁹ omnib⁹ constare debet. de testi. c. ij. de pba. qm ptra. Ita dicit Jo. an. in addi. spe. de testi. §. sequitur. Et tñ scriptū inuenit in actis testium corā iudice iurasse partib⁹ presentibus. bene psumit iurasse vt debuit. scz cum tactura euangelioꝝ. vt etiā dixi supra. Et plene p Jo. an. in loco alleg. Et debet testis recipi z venire expensis pducenſis. vt in c. statutu. §. penl. de reſcrip. li. vj. Nec pars alta p eo q dat i. interrogatoria tenet aliquid ad expensas testium ministrare anteq̃ iter arripiat. p eundo zc. Et quō nō habet ratio illaz expensarū quas testis domi facturū erat. z quō solnet etiam expensas p vectura quoz si conditio persone testis hoc requirat. etiam si testis ppiū equū duceret. tractat Jo. an. in additō. spe. de teste. in. §. qualiter. Prum aut valeat depositio testis facta post terminū datum ad pducendū z ad recipiendū testes seu pbandum noi. in in spe. §. j. alle. v. Is quoq̃ cut. Et ibi late p Jo. an. in additō. cui finaliter placet distinctio Guil. ibi posita in primo z secūdo mēbro. saluo eo qd noi. in spe. de dila. §. j. v. illud quoq̃. in fine.

De publicatōne attestacionū p⁹ dilatorōnes habitas.

Postq̃ hic pductiz examinati sunt testes si hoc factū est in prima dilatiōe z sufficiens est facta pductio. procedet ad publicatōnem attestacionū. Si nō est sufficiens et producens petat secundam vel terciā dilatorōnem. Si iusta causa subest dabitur cum cause cognitione secunda vel terciā. vt supra dictū est. Et no. de dila. c. ij. de testi. in causis. cum similibus. Quarta dilatio nō dabitur nisi cum quadam solemnitate legali. De qua z qualis sit illa solemnitas

habet in. ca. vltra terciā. de testi. et ibi plene. Testibus sic pductis et examinatis partes renunciāt testium productioni z postulant attestaciones publicari vel saltem pars pducens id peti. Index ergo volens attestaciones publicare vocabit partes. quia eis absentibus z nō vocatis nō debet aperire. de re iudi. cum ita z maxime vocare habet illā ptra quem sunt pducti vt si velli possit aliquid in apertione prestari partibus sic vocatis z presentibus. Vel altera p prumaciaz absente. pcedit iudex ad publicatōnem isto modo. quia pcepit notario q legat corā se z partibus publice in iudicio dicta testium vel ipsemet legat. z si sunt multe vel prolixę. sufficiat legere vnam p omnib⁹. Quo facto iudex dicit. Iste sunt attestaciones in tali causa habeatis eas p publicatis. vt ea p publicato. de quo in spec. de teste. §. satis vtiliter. in prin. Dicit autē ibi Jo. an. in addi. de facto seruari q legit. aliquid de vna attestatiōe in prin. z vna in pgressu z de vna in fine. Satis tñ est iudicem pnuuciare istas pro publicatis haberi. z ita cōmuniter in istis partibus seruaf. Et omnia ista per tabellionem redigunt in actis hoc mō.

Forma actuum in actis signandum.

Anno. die. mense. zc. Talis actor vel talis ipſius procurator ex vna. z talis reus vel talis ipſius procurator parte ex altera ad publicandum z publicari videntū z ad audiendum dicta testium p parte dicti actoris. pductoris citati cōparuerunt coram predicto domino iudice sedente pro tribunali z testibus pducendis renunciarunt. ac dicta testium predictorū publicari consenserunt et expresse postularunt ac ipsarū copiam sibi fieri z decerni attestacioni huiusmodi petierūt. Predictus autē reus terminum ad dicendū contra p

attestatiōe

sonas et dicta testium petentē sibi pe-
titi assignari. Prefatus ergo dominus
iudex attestatiōes huiusmodi per parrem ta-
lem ipsarum attestatiōum publice coram
se legere fecit. Quo facto ipsas attesta-
tiōes voluit et fecit pronuciari. et per
apertis et publicatis haberi. et copiam de
ipsis partibus vel earum procuratoribus
hoc petentibus fieri et dari decre-
uit. Et tali reo vel eius procuratori ta-
lem diem ad dicendum et obiciendum in
personas vel ad dicta testium per terminum as-
signauit. Vel sic breuiter.

Consimilis forma

Recte et publicate sunt he attestatiōes
in presentia partium vel earum procuratorum
presentium et publicatione fieri peten-
tium. vel in presentia talis actoris seu sui
procuratoris publicatiōis fieri postulati.
In penam prout talis rei ad hoc citati
et minime comparentis. Anno tali. die
tali etc. Excipiet pro dicta et personas te-
stium etc. In renunciatiōe tamen ha-
beatur cautela. scilicet quod fiat renunciatiō so-
lum productioni testium non probationi
in genere. quia tunc non possent produci
instrumenta que alias produci possunt
vsque ad cōclusionem cause. de fide instru-
men. cum dilectus filius. Item quod vna
partium non renunciet. nisi et alia renun-
ciat. de quo in spe. de teste. §. vi. d. Item
notandum. et vbi. si. per abbatem. de testi. in
ca. de testi. quod alias per que non renun-
ciasset posset producere testes ante publi-
cationem. Et talis renunciatio adimit
facultatem producendi testes alteri par-
ti super eodem articulo. de quo plene in. ca.
cum venisset. de testi.

Quid agendum sit pro reprobati-
one testium post publicationem atte-
statiōum.

Attestatiōibus publicatis solet super eis
disputari. ut dicitur in. c. in causis. de testibus
Testes etiam quibus pluerunt reprobari:
et an liceat vel an per publicatiōes ha-

beat in. c. presentium. de testi. li. vi. Impug-
nant autem ut etiam alias dixi probationes fa-
cte per testes ratione personarum. et etiam ratione
dictorum ipsorum testium. Videamus de pri-
ma. ratione personarum repellunt testes seu
reprobant aliquando propter crimen. ali-
quando propter suspicionem. quandoque
propter defectum. Propter crimen. ut quod
est latro. fur. raptor. periurus. infamis.
vel alias criminosus. de testi. testimo-
nium. et ca. sicut nobis. cum similibus
Et si propter suspicionem. ut quia est pa-
ter consanguineus vel socius. vel fami-
liaris. affinis. coniunx. vassallus. libertus
vassallus. fideiussor. et quod eum producit. De quo
lib. ii. q. iij. §. Item testium. de testibus. insup-
et c. cum nuncius. et c. in lris. Et plene in spe.
de teste. §. j. Propter defectum potest poni
exemplum de impubere. de quo in spe. de te-
ste. §. j. d. Item excipiet. quod et ipubes per furi-
osum vel iudeum. de testi. iudei. et c. licet. Et
generaliter. requirunt in testibus septem.
quod his vbi pertinent. Cōditio. sexus. etas
discretio. fama. Et fortuna. fides. in te-
stibus ista requiruntur. Illos versus ponit glo.
in. c. ij. de testi. in glo. ij. et ibi super glo. ad
singula ista dant concordantie. Iudex ergo fa-
cta publicatiōe assignabit terminum infra
quem recipiant copiam attestatiōum. quod copiam
facere tenet iudex. de pba. quoniam protra.
Et originalia dicit iudex vel tabellio apud
se retinere. vbi ibi no. Deinde habita co-
pia attestatiōum per partes iudex dabit
aliū terminū reo infra quem et testes
si potest repellat. Et post istum termi-
num non audietur. de pba. licet. de
de quo etiam in specu. de testi. §. penult.
Quandoque tamen ante publicationem
attestatiōum testes reprobantur et re-
pellunt. de quo vix an exceptio protra te-
stes proponi debeat et probari ante publi-
cationem attestatiōum. vel an per fieri
possit magna est diuersitas inter docto-
res. et diuerse sunt opiniones. Tenet
tamen cōiter quod exceptio legitima quod oppo-

Forma exceptōis

nitur p̄ta testes sp̄ a p̄ncipio sit reci-
pienda siue facienda. Et iudex nō reci-
piendo graueret p̄tem. z sic locus esset
appellatōni. Sed recipe statim. p̄batio
nes sup̄ tali exceptōe. vel hoc differre
post publicatōem est in arbitrio iudicis.
Ab isto excipiunt tres casus. de q̄bus i
c. ex p̄te ade. de testi. in glo. h̄mōi. z sup̄
ea. Et iudex in talibus arbitrarijs de-
bet aduertere ad plura. vicijs an illud de
quo excipit habeat eandē equitatē cu3
p̄dictis casibus exceptis. vt sic ex eadē
equitate p̄batōes p̄ius recipiat. Item
an sit publicū qđ excipit. Item an ha-
beat p̄batōes. Item an sit p̄sumptio qđ
excipientē qđ faciat hoc causa differēdi
z fm̄ h̄mōi z alias diuersas circumstan-
tias facti videbit iudex an expediat p̄i-
us recipe testes reprobatōrios vel non.
In dubio tñ differatur reprobatō. de q̄
plene in. c. ex p̄te. supra alleg. z ibi p̄ lo.
an. sup̄ p̄dicta glo. Et ita est in arbitrio
rei opponere exceptōem cōtra testes a
p̄ncipio. vel illam differre in tempus
disputationū dūmodo de hoc ante p̄te
steet iuxta dispositōem. c. p̄sentū. de te-
sti. Sed in arbitrio iudicis regulariter
est p̄batōes sup̄ h̄mōi exceptōes statim
recipe. z ip̄as discuti aut in tempus p̄-
dictū differre dūmodo attētis facti cir-
cūstantijs bene arbitrat̄ qđ dictum est.
Et dicit regulariter. qz in tribus casib⁹
p̄batōes statim admittūt. vt supra p̄t̄.
Et si ad p̄batōem testis p̄batorioz in-
ducunt testes reprobatōrij. z isti testes
p̄batorij possint p̄ alios testes reproba-
ri. s̄ vlt̄erius non admittat̄ reprobatō.
vt est casus in ca. licet. iij. de testi. De B
danur versus. In testez testis z in hūc
sed non dat̄ vltro. Et in exceptione cō-
tra testes qñ reprobat̄ p̄textu criminis
debet fieri specificatio criminis p̄tra p̄-
sonā cuiuslibet testis. vt in. c. p̄sentūm
de testi. li. vi. Exceptio tñ bene recipit si

ne tali specificatōe. z tñc debet fieri spe-
cificatio ante testiū receptōez. vt ibi no.
sup̄ glo. notabili. De qua aut̄ specifica-
tione intelligat̄. no. ibidē in glo. nō esse.
z supra.

Forma v̄o exceptiōis cōtra testes
z p̄sonas testiūz erit ista. excipiendo p̄
testes p̄ talem p̄ductos.
Coram vobis honorabili dño iudicezē
In causa que inter eundem actores ex
vna z tales reum parte ex altera sup̄ ta-
li re vel debito versitur pcurator. pcura-
torio nomine p̄dicti dñi. rei p̄ponit z di-
cit qđ testes h̄mōi ad testimoniū contra
ip̄m reum non sunt admittēdi. sed a te-
stificandi officio seu actu excludendi z
repellēdi. vel dicit qđ testes tales A. B.
C. intra ordinem vel numerum testiūz
admittendi non sunt vel computandi.
nec eis nec eoz dictis dari debet fides
vel adhiberi. nec dicta eoz in aliquo
sunt sequenda. sed tāq̄ morbosa z infe-
cta reprobat̄a z relinquenda. ex eo qđ p̄
eo qđ talis testis fuerit tempore depo-
sitionis perituros. Nam alias in causa ra-
li coram tali iudice inducitur in testem
petrauit vel de perituro est conuictus.
Item qđ talis testis erat tempore depo-
sitionis adulter. z de hoc confessus vel
condemnatus vel adhuc potest p̄bari.
vt de testi. super eo. j. Item talis testis
precio corruptus falsus testimoniū di-
xit in h̄mōi causa. Nam cum deposue-
rit me tali die p̄tra xisse Erford. ego fui
eodem die Mogun. Item talis z talis
sunt leuīs opinionis z suspecte vite. et
tales qđ eorum dictis dari vel fides ad-
hiberi in iudicio vel extra non consue-
uit. Quare petit huiusmodi exceptio-
nes admitti. z p̄batōes sup̄ eis recipi
ac ip̄is p̄baris legitime p̄ p̄te sua iniūz
absolutōriam ferri. Vtrum autem
sufficiat obijcere z probare qđ testes cor-
rupti fuerunt. vlt̄an cum hoc exigatur

Impugnatio testium

probatio falsitatis dicti ipsius testis. *not.*
in. c. licz. de pba. §. post hoc. et in. c. sicut
nobis. de testi. Nam si excipit ante sen-
 tentiā. sufficit pbare corruptiōem cuꝝ p
 hoc phibentē criminōsi. Et idem p^o sen-
 tentiā in causa appellationis. vel alias
 in causa vbi snia nō habet effectū rei iu-
 dicatē. vt *no. in dicto. c. sicut nobis. §. si*
vo. Sed vbi snia transiit in rem iudi-
 catā tunc oportet addi de falsitate. et ē
 pbari. imo tunc etiam addi debet q^o iu-
 dex in sententiando fuit dicta testiu cor-
 ruptorꝝ secutus p iura que alle. *in dicto*
ca. licz. dilectus. de testi. in. ij. glo. Et ibi
 ex *tex. Ab. collegit sex exceptiōes ptra*
testes. Prima de contradiciōe. Secū-
da de singularitate. Tercia de mala fa-
ma. Quarta de leui opiniōe. Quinta
de falsitate. Sexta de corruptiōe. Iste
enī exceptiōes nō oēs directe sunt ptra p-
sonas testium. sed aliquę respiciunt di-
cta testium. Vtrum autē testis puniat
propter crimen sic in modū exceptiōis.
vt a testimoniō repellat. pbatum cōtra
emp. le. et no. de or. co. c. ij. Et ita habet
 mus quō pbariones p testes reprobāt
 rōne psonarꝝ.

Qualiter dicta testiu impugnent
 Videamus ergo nunc quō dicta te-
 stiū reprobant et impugnant. qz nisi ex-
 cipiant attestatiōes que etiā als nō vale-
 rent. possent p psum ptium etiaz ta-
 citum ratificari. de quo *no. de testi. cuꝝ*
causam. sup glo. ij. Vñ aduertendū
 q^o habita copia attestatiōnū aduocatū
 ptiū in aliquib⁹ locor pibus faciūt mē-
 bra vt ipsi vel iudex melius et facili⁹ ad
 indaginē veritat^{is} pūt puenire. De istis
 rubricis qualiter sunt faciende tractat
 Guil. *in spe. d testi. in. §. publicatis. in*
p. in. Videbit enī causidicus vtriusq^{ue} p
 tis depositiōes testiu et aduerit an arti-
 culi sint plene pbari vel non. Vnde ad-
 vocatus istū q^o pduxit testes signet arti-
 culū p cruceꝝ lram vel aliud signū. Et

vbi p dicta testiu alicuius pbaf idē ar-
 ticulus. ibi ponat idem signū vel lram
 eandē in margine circa eadeꝝ dicta. Et
 vbi alij testes cum eo cōcordant. faciat
 idem. ita vlcz q^o fm pluralitatē et diuer-
 sitatē articuloꝝ diuersificet etiā lras vel
 signa. vt p signoꝝ vel lrarum diuersita-
 tem appareant quī articuli p que dicta
 sunt pbari. et vbi ac in quibus testes cō-
 cordant. Posset enī poni circa primū
 articulum *A.* circa secūdū *B.* circa ter-
 ciū *C.* et sic de alijs. Et vbi p dicta ali-
 cuius testis pbarus est primus articu-
 lus. ibi etiam in margine ponat *A.* vbi
 vo pbarus ē secūdus ponat *B.* vbi ter-
 ciū *C.* et sic de alijs. Ecōtra aduocat⁹
 rei q^o testes pducti sunt studere hꝝ
 designare p hmoi vel p similia signa dī-
 scordātiās et cōtrarietates dictorꝝ testiu
 q^o habeat eas in parato. Et vt facilius
 clariū possit eas ac ipa dicta ipugna-
 re. de quo plene in *spe. de testi. in dicto*
§. publicatis. Iste tñ rubrice seu talia si-
 gna rubro raro sunt hic in pibus.

Forma exceptionū q^o dicta testiu.

Possunt tñ sic formari exceptiōes q^o
 dicta testium. Procurator procurato-
 rio nomine talis rei exceptiōes ptra di-
 cta testium ptensoꝝ productoz ppro p-
 te talis actoris in causa quā mouet tali
 reo pdicto. *s. Seyo vel titio rē.*

Coram vobis honorabili viro domi-
 no iudice rē. pponit et rēcit q^o ipa testiu
 dicta seu testimoniā ptenfa sunt singu-
 laria. obscura. dubia. icerta. et testes ipsi
 varij sunt. et i dictis suis hēillant et ne-
 gatiuā astruere probare intendūt. nec
 causas dictorꝝ suoz seu scientie sue red-
 dunt requisiti. vel reddūt malas insuf-
 ficientes et ineptas vel als nō probant
 ad q^o probandū sunt inducti. sibiꝝ in
 dictis suis euidentissime cōtradiciunt.
 Item dicta ipoz nulla sunt et inualida
 ex eo q^o minime iurauerūt vt deposue-
 runt non iurati. vel parte non presen-

te nec citatū iurātū. vel deposuerūt super nō iuratis. vel q̄ deposuerūt de scientia in tpe quo nondū citat⁹ erat testis. Quare reiectis et minime attētis testimonium huiusmodi dictis nullis et inualidis. petit pcurator p̄dictus in causa p̄cludi. et se ab actoris imperitōne absolui. ac ipsum actorē in litis expensis p̄demnari sibi. Itaq̄ exceptionū alique puta tres habent in. c. cum eccl̄a sutrina. de cau. pos. aliqui. ex. c. licet de pba. Item ex. c. ij. z. c. tuis. z. c. nup. de testi. Item aliq̄ istaq̄ nō indigent pbatōne. sed veritas vel falsitas earū patet ex dictis. Sufficit ergo in his sola allegatio et ostensio dictorū ut veniat pbatio facti. ut in exceptione de singularitate. variatōne. non redditōne cause. contrarietate. et huiusmodi. In quibus autē debeant p̄cordare nos. de testi. c. ij. Et dant de hoc versus per Innoc. Res. p̄ona. gradus. locus. hec sunt p̄ona tps. In his variando impediūt fidem suā. Alique requirūt pbatonem puta cum opponit de nullitate. et aliq̄ incumbit pbatio p̄ducenti testes ex causis antedictis ut q̄ iurati deposuerūt. vel q̄ pars fuit citata. Aliq̄ vō parti opponenti seu excipienti incumbit pbatio ut si dicat testis corruptus vel falsum dixisse. de quo etiam p̄ Jo. an. in addi. specu. de testi. in. §. sepe Aduertendū q̄ aliq̄ opponit de falsitate cum corruptōne. aliq̄ de sola corruptione. Item de falsitate aliq̄ directe. aliq̄ indirecte. Falsitas directa raro p̄cedit post publicatōes. nisi ex culpa indicis nō faciētis fieri debitā specificationē. de quo p̄ Jo. an. in addi. spe. in loco p̄xi. alle. Falsitas indirecta potest post aperturaz p̄ testes pbari. ut in ca. ex tenore. de testi. vbi de hoc. Sicut autē falsitas directa admittit post aperturā p̄pter omissionē debite specificationis articuloz. ut supra dictū est. et sic indirecta pbatio falsitatis excludit p̄

publicatōes p̄pter specificationē factam ut ibi p̄ Innoc. scripsit Jo. an. Nā si in articulis nō declaraf loc⁹ et tps. s̄ testes hoc bñ exp̄sserūt. admittit post publicationē pbatio falsitatis dictorū testiuū indirecta. sec⁹ si in articulis tps et locus fuissent declarata. q̄ tūc post aperturā volēs etiā indirecte p̄bare p̄trariū non audiet. p̄ cle. ij. de testi. Sup̄ ista q̄ pbatōne indirecta falsitatis dictorū testiuū posset sic formari exceptio.

Forma exceptionis indirecte falsitatis pbatōnis.

Excipiendo p̄ponit et dicit pcurator talis rei cōtra dicta testiuū talis actoris q̄ testes huiusmodi falsum interunt testimoniuū. unde ad huiusmodi eorū dictum falsum ipse re⁹ nō est p̄demnand⁹. Dixerūt t̄m ipm̄ reū tali die in opido Erford. cum actore talē cōtractū celebrasse. et ipse re⁹ eadem die fuit in ciuitate Maguntin. Vnde ipm̄ tūc Erford. p̄sonaliter ut testes expr̄munt cōtraxisse nō est possibile q̄ p̄ testes idoneos est p̄bare paratus. Quare petit etc. Qd̄ autē supra dictū excipiendo de p̄trarietate testiuū obstat q̄ dicta testiuū que vident cōtraria nō possunt reduci ad cōcordiam. al̄s si fieri pōt semp̄ dicta testiuū sunt concordanda p̄pter cōtractū p̄iurij. Et p̄ quēz modum hoc fieri posset vel debeat. habet et nō. in. c. cum tu. z. c. in nostra. de testi. et ibi in glo. Et qd̄ excipit q̄ nō reddat aptam causam sciētie. Sciendū q̄ si testis interrogatus est de scientie causa et eam nō reddit. nō valet dictuū eius. Et idem si reddit malā et ineptam. de testi. cum causam. Si non est testis interrogatus de causa. tūc si data sunt p̄ premissa interrogatoria. idēz q̄ supra. ut ibi nō. z. in. c. p̄sentiu. de testi. li. vj. Si nō sit data interrogatoria. tūc dicūt aliqui q̄ bñ valet dictū testis. de quo in dicto. c. cum causaz. de testi. Dicūt tamen quidam q̄ iudex nō querens de cā scientie

Exceptionis

tenet parti ad interesse. p. l. si qñ. C. de testi. in fi. qđ restringit aliū vbi est nota bilis negligētia. Qđ putat Jo. an. verū in foro pñiali. si causa expōsa parti non nocuisset. Sed in iudiciali peritio non habet effectū. nisi ipse re⁹ cōfiteret. de qđ p eum in addi. spe. de teste. §. j. Et intel ligit de causa scie. s. quōd sciat illud qđ dicit. nō de causa actus isti⁹ de quo de ponit. qz de illa nō tenet dicere. Quis d ea posset interrogari. de renun. c. super hoc. Et istas exceptōnes ptra psonas z dicta testiū.

Tabellio scribat in actis B modo Anno tali. die tali. pparentibus corā tali iudice. tali actore. vel tali eius pro curatore ex vna. z tali reo vel ei⁹ pcura tore parte ex altera. pdictus reus vel p curator ei⁹ z exceptōnes ptra psonas z dicta testiū actoris exhibuit infrascriptas. Ex aduerso spe actor vel ei⁹ procu rator copiam ipsarū p iudicē sibi decer ni ac fieri. z terminū ppetentem ad re spondendū seu publicandū cōtra eas si sibi cōperierit ei assignari postulatuit Prefatus igit iudex copiam peritas a ctōis dandā decreuit. z diem talē ad di cendum contra exceptōnes pdictas si bi p termino pñxit zc. Istis exceptōni bus p talem exhibitis anno tali. die ta li. in pñsentia talis rei vel supcuratoris dices seu replicabit contra eas tali die zc. Quō aut actor cōtra istas exceptio nes rei factas contra psonas vel dicta testiū possit replicare. videlicet dice re testem criminolosū fuisse de crimine emendatum. ergo in civili admittēdū de testi. testimonium infamen restitu tum fame. de re iudi. cum E. z. A. Del dico absentem citatum ad videndum furare z pumacē zc. Et replicatōnum forma patz ex superioribus. Et plures sunt modi probandi seu species pba tionum. de quibus no. in ca. cum ad se dem. de resti. spo. in glo. z no. quatuor.

z sup ea. in spe. de proba. §. videndum autem. s. per testes. p instrumenta. per euidētiā facti. per psumptionē. per famam. p delatōnem iuramenti. Si er go actoris intentio nō est probata p te stes. potest recurrere ad instrumenta si habet z ista pducere ante conclusionē cause etiam post publicatōnez. de fide instru. cum dilectus. nisi; datus essz ter minus z lapsus a iudice ad instrumen ta. sicut fit dando terminū ad pducen dum oīnia. post quem sup pductione nō audiret in ista instantia. de quo ibi no. in spe. de dila. §. videndū. v. quid si datus. plenius in cle. sepe. de verb. sig. v. et saluo. in glo. vbi ergo. Quid autē sit instrū z quot sint species instrumē toz. z in quib⁹ instrumentis adhibeat fides. z qualiter z que scripture produ cre in iudicio impugnent. z de alijs cir ca hoc plene in spec. de instru. edi. p to tum. Et videat pars cōtra quam pdu cit instrū qz copiam ei⁹ petat. z termi nū ad impugnandū illud. z in termino si potuerit id impugnet. qz alias eo ipso qz pro publico instrumento fuerit pro ducrum. z aduersarius qui nil oppo nens tacuit. Videt illd approbasse de offi. dele. gratum. No. hostien. in. c. qm ptra falsam. de pba. Et ibi etiam plene no. quō instrumentū debeat redigi in actis. s. principū z finis. Ponēdo tamē cautionē de tenore qz cesset equocatio zc. vt ibi plene. Si g actor pbanit intē tionem snā p testes vel instrumēta. re⁹ si habet pempt. exceptōnem opponat eam. videat tamen vt eam probet quia si fundata actoris intentōe reus oppo nit pemptoriū. z si in eius deficit pba tōne pdemnabit actori in expensis qz fecit postqz reus accepit inducias. Et si soluendo nō est ad arbitriū iudicis pu nief. Ista est pmissio decre. finem. d. do. z contu. Si tamen vult eam in incon tinenti pbare liceat deficiat sibi pbatō

Forma exceptōis

nō est locus pene. vt ibi nō. Debent ergo duo pcurrere ad hoc q̄ excipiēs patet hanc penā. s. q̄ fundata sit actoris intentio. z q̄ nō in p̄tinenti re^a assumat on^o pbandi. vt ibi nō. Pōt ḡ reus opponere exceptōez rei iudicate vel trans actionis. z formas istaz habuimus supra. Vel pōt excipe de pacto de nō petendo. vel de p̄scrip̄. vel solutōne debiti facta zc. sub hac forma.

Forma exceptōis ad puniendaz seu elidendā intentionē actoris.

Coram vobis honorabili dño iudice zc. pponit pcurator pcuratorio nomine talis rei. excipiendo ad intētiōez tal' actoris p̄menda seu elidendā. z dicit q̄ ipse reus domū talē quā actor ab eo vendicat possedit pacifice. annis. xxx. z vltra p̄tinue eaz p̄scripsit bona fide. Quare petit ipm reū ab actoris impetitōe absolui p viam suā diffinitiuā z eūdem actorē sibi in expēsis lit. p̄dñari.

Vel sic. In exceptōne solutiōis ad elidendā z efficaciter p̄menda talis actoris intentionē pcurator talis rei pponit z dicit excipiendo q̄ etiā si debitum p̄sum p ipm actorem a p̄dicto reo petitū eēt legitime z sufficienter p̄batum. Ipe tñ reus de codē debito p̄tēso illud sibi numerando realiter et in p̄ta pecunia p̄soluenda satisfecit. Cū aut solutiōis ei^a qd̄ debet om̄is obligatio sit sublata. Idcirco p̄dictus pcurator noie quo supra petit zc. vt in p̄cedētī forma. z sic de alijs exceptōib⁹. Et reus exceptionē p̄mp. p eū oppositaz p̄bare dz. quia in excipiendo re^o fit actor z ita in eum transfert on^o pbandi. ff. d̄ excep^o. l. j. z in. l. exceptio. saltem regulariter. quia in casibus nō p̄babit excipiens. sed actor vt in exceptione nō numerate pecunie vel dotis. de quo etia in specu. de excep^o. §. viso. Si tamen eā nō p̄bat reus ex eo solo non obtinebit actor nisi p̄bet intentionē suā. de ex-

cep^o. cum venerabilis. de quo etia in spe. de excep^o. §. viso. v. illud quoq̄. Et diligēter aduertat aduocatus rei quibus verbis vta^r in cōcipiēda exceptio ne. de quo etia in spe. in. §. p̄ri. alle. Et tabellio h̄mōi actū exceptōis p̄empto. opposite scribit hoc mō.

Comparuit in iudicio coram tali iudice anno tali. die tali. talis reus vel talis suus pcurator. z infra scriptam obtulit p̄mp. exceptionē. Ex aduerso iudice adhuc p̄ tribunali sedente talis actor vel talis eius pcurator comparēs eiusdēz exceptiōis copiam sibi p ipm dominum iudicē decerni z fieri petijt. ac competentē terminū ad dicendum p̄ra easdē seu replicandum assignari. Cui p̄dictus dominus iudex copia exceptionis huiusmodi decreuit. z tales diē ei statuit ad dicendum p̄ra eaz seu replicandum si voluerit. Acta zc. Vel sic. Exhibitis his exceptiōib⁹ p̄ talem reum vel talem eius pcuratorem in p̄sentia talis actoris vel sui pcuratoris. anno tali. die tali replicabit die tali zc. Si autēz in termino sic dato actori ad replicandum. actor nullā pponit replicationem. quia forte nō habet tunc admittit exceptio rei ad pbandum. et dabit reus art. d̄ materia huiusmodi sue exceptionis z illas p̄bat si poterit p̄ testes vel istrumēta zc.

De renunciatiōe z p̄clusionē. Postq̄ vt p̄missum est p̄cessum est in causa. vt quia lis est contestata. iuratum est de calumnia. date sunt positiones z articuli. z ad positiones z responsiones facte sunt p̄batōes testium vel instrumentoz. inducte exceptiōes opposite replicatiōes. forte z duplicatiōes subsecute. cum partes nō habent quid vltērius in causa pponant vltērioribus pponendis renunciāt z postulat in causa pcludi. Et ista omnia sunt redigenda in scriptis et in actis. de p̄ba.

Interlocutoria sententiā

qñ. Et si vna pñu renunciet seu renun-
ciare velit. z alia dicit q adhuc habeat
aliqua pponere. quare dicit q non vult
renunciare. Tunc iudex assignabit ei
terminū cōpetentē infra quem pponat
quicquid velit. de quo in spe. de renun.
in prin. Et videt aliquibus q idem sit
renunciare z pcludere. z hoc tenet gos.
vt no. de cau. pos. pastoralis. cum textu
ibi. z in. c. qñ cōtra. de pba. ponit istavt
diuersa. z q eoz quodlibz sit actus p se
Et tenet. G. in spe. de renun. z cōclusio
ne. in ver. z nota. Et sic pōt dici q p re-
nunciatiōem renunciat. pbatōibus z
allegationibus facti. Per cōclusiones
inducit renunciatio allegationū iuris.
Dicit tñ Jo. an. in addt. spe. in loco su-
praallegato. q in renūciatōibus hñtōt
sunt ponderanda verba z status cause
z pñuetudo fori. qz si sit renūciatio al-
legatiōibus z oibus pbatōibus. certuz
est q ista renūciatio est cōclusio. vt no.
in. c. cum dilectus. de fi. instru. in glo. ij
Et idem putat ipe si sit renūciatio al-
legatiōū iuris z facti. z hoc qñ status
cause paritur cōcludi. Item si habet cō-
suetudo fori verbū allegatiōis cōphē-
dere ius z factum. Et p illud solū con-
cludi. vt tunc renūciatis allegatiōib⁹
p hoc etiā intelligat cōclusum. de quo
etiā p modernos in cle. spe. de verb.
sig. Pōt ergo sic registrari in actis re-
nunciatio z cōclusio p tabellionē. An-
no tali. die tali. Cōstitutis coraz tali iu-
dice pñibus pñictis. puta tali actōre et
tali reo vel eoz pcuratoribus. ipe pres
in causa hñtōt allegatiōibus vterioz
bus mutuo renunciarunt. petentes cō-
cludi causa in eadē. In qua etiā quāru
in eis erat cōcluserunt. Vñ iudex pñi-
ctus hñtōt renūciatiōem admittendo
in ipa causa cum eisdē pñibus seu eoz
pcuratoribus vt pñetur cōcludentib⁹
z cōcludi volētib⁹ z petentib⁹ cōclu-
dit. z habere voluit p cōcluso. Acta zc.

Facta cōclusionē in causa amplius p-
bationi non est locus etiā p instrumē-
ta. vt in. d. c. cum dilectus. de fi. instru.
Iudex tñ ex officio interrogare pōt p
cōclusionē de facto si aliquid dubita-
tionis occurrat. vt in. c. cum Jo. e. t. sed
hoc iudex non faciat ad petitiōem pñis
vt ibi no. z in. c. in pñentia. de pba. in fi.
glo. iij. z in. c. p tuas. de testi. Quō aut
fiant allegatiōes iuris tractat Bñl. in
spe. de dispu. z alle. p totum. z sic sum⁹
expediti de secunda pte principali ordi-
nis iudiciarij.

Interlocutorie sententie.

Ed antequā ve-

ntiamus ad terciāz ptem. s. de
fñia z illis que eam sequunt.
qz aliqñ aliqua emergunt in lite seu cā
sup quibus iudex habet interloqui. nā
lz sup incidenti nō sit necesse pñuncia-
re. tñ sup emergenti est pñuciandū. vt
no. de or. co. c. j. Et quid sit incidens vel
emergēs ibi no. z iō de interlocutorijs
videamus. z que sit fñia interlocutoria
no. in clemē. vnica. d. seque. pos. in glo.
p. diffinitiva. z vide not. in. c. j. de ap. ll.
vj. Sup exceptiōe ergo dilatoria videlz
an libellus sit offerendus vel nō. vñ an
sit ei rñdendū. vel an causa sit corā ipso
iudice tractanda vel nō. vel vtrū excōi-
cationis exceptiō cōtra actōrē opposi-
ta sit. pbata vel nō. vel vtrū dilatio peti-
ta sit pcedenda vel nō. z de sñibus exce-
ptionibus iudex pñuciet interloquē-
do sub hac forma.

Forma sententie interlocutorie sup
exceptione dilatoria.

N. decanus zc. Cuz in causa tali que
inter talem actōrem ex vna. z talē reuz
pte ex altera. de z sup re vel debito tali
in iudicio coraz nobis vertitur p parte
dicti rei oblata fuit exceptio talis vñ ta-
lis dilatio petita. vel fñit ppositum exci-
ptendo libello sibi p actōrē oblato nōn

Interlocutoria sententiā

esse rñdendū vel actorē ab agēdo repel-
lendū. p eo q maioris esset vinculo ex
cōmunicationis immodatus. vel nobis
in hac causa iurisdicōem nō cōpetere.
pro eo q tempe impetratiōis rescripti
īpe actor impetrans fuerit maioris ex-
cōicatōis snia ligatus zc. Nos vñs et
diligenter cōsideratis sup hoc p testes
hincinde coram nobis pductis ppositz
z allegatis. Habito etiā cōsilio cū perī-
tis. pñunciamus. decernimus. z decla-
ramus pdictā exceptiōem admittendā
nō esse seu ea non obstante in cā hmōi
ad vltēriora pcedendū fore. z p nos ac
coram nobis procedi debere. Vel sic
si est legitima exceptiō. Decernimus z
pronūciamus ipam exceptiōem eē ad-
mittendā. z admittimus actorē propter
excōicationis vinculum ab agendo re-
pellendū excludēdū fore. z excludim⁹
seu repellimus seu nobis obstante ex-
ceptione pdicta iurisdicōz z cognitiōez
in negotio hmōi nō cōpetisse. neq cō-
petere seu libello pdicto p ipm reuz re-
spondendū nō esse. sed eundē reum ab
instantia iudiciū fore absoluendū z ab-
soluimus. z ipm actorem sibi in expē-
sis legitimis pñnamus. eaz taxatio
nē nobis in posterū reservantes. z tūc
in fine interlocutorie tabellio subscribet
isto modo.

Iuxta z lata ē hec interlocutoria an-
no tali. die tali. n pñtia ipaz pñum vel
procuratoribus pñtibz talibus zc. Et
de istis z de alijs interlocutoriarūz for-
mis no. in spe. d excep. §. viso. z est in-
locutoria que fertur inter pñcipiū cau-
se z finem nō sup pñcipali. sed sup in-
cidentibus questionib⁹ vel emergenti-
bus. de appel. significantib⁹. de testi. si-
gnificauerūt. Et transit interlocutoria i-
rem iudicatam q̄o ad ptem si ab ea in-
fra decem dies non fuerit appellatum.
vt in. c. cunq dilecta. in fi. de elect. §. nō

quo ad iudicem quā possit eam reuo-
care etiam post decem dies. de quo in
dicendū est. vt plenius no. in. c. cum cel-
sante. de ap. in glo. j. Vbi distinguuntur
tres spēs interlocutoriarūz. Quia qdam
interlocutorie pparant seu ordināt lre
Quedā emergentia seu incidētia in li-
te decidūt. Quedā aliquid restitui vel
dari vel nō dari. fieri vel nō fieri. vel ali-
quid equipollens iubent: cōcludendo
tū ibi teneat doct. q omnis interlocuto-
ria mutari z reuocari pōt ex causa. sine
causa nō. maxime post decem dies sine
voluntate pñs pro qua est lata. Vnde
si iudex sine causa iuxta interlocutoriā
reuocet poterit appellari.

Formas aut diuersas reuocatōis in-
terlocutorie ponit Bull. in spe. d excep.
§. viso. qz pōt sic dicere iudex.

Nos talis iudex zc. qz in tali cā zc. p-
dem sup tali exceptione p talem reum
opposita. pñunciamus interlocuēdo
ex qd exceptiōez non esse admittendā.
vel qz pira talem sic pcessimus zc. Ma-
bito postmodū cōsilio peritoz inueni-
mus ipm grauasse vel indebite pira eū
pcessisse. Itcirco vñ cōsilio saniori in-
locutoriā ipam vel pcessum hmōi expi-
se reuocamus. Quidaz tamen iudices
erubescētes factū suū reuocare sic vñ-
cunt. Nos talis iudex zc. Si te talem
in aliquo grauauimus. illd reuocam⁹
zc. Sed talis reuocatio dubia est cōdi-
tionalis z incerta. z iō non admittenda
Vnde appellans nō ob stāte tali reuo-
catōe nihilominus insistere pōt psecu-
tioni sue appellatiōis. si pure nō fiat re-
uocatio. Quidam etiam iudices sic vñ-
cunt. Frater si te grauauimus in ali-
quo parati sumus illud reuocare d cō-
silio sapientū. Et pñgimus tibi talē ter-
minū ad comparandū. infra quē volu-
mus plenius deliberare. Et dicit Bull.
vbi supra q hec forma habet in. c. apo.

De sententia diffinitiu a

solice. de iudi. li. vj. ver. eratq; paratus. Glo. in. c. cum cessante. de appella. dat aliam reuocatōez hmoi interlocutorie vel grauamini formā. vice. vt sic dicat iudex. Non credo te grauasse. sed si grauauit te in aliquo illud reuoco. Sz ista forma que duo membra continet. quo ad vtrunq; non est sana. qz in primo docet mentiri. Nam pōt esse q; iudex cōtrariū credit. z cōtra tales cautelās vel doctrinās videndū est qd̄ not. Guil. in spe. de excep. §. penul. z in vlti. colūna Quo ad secundū membz est cōditio. nalis incerta vt dixi supra. Vñ Hosti. dat talem formāz. vicz vt si dicat iudex ad eum cōtra quem est lata interlocutoria. Tu dicis te grauātū p talem interlocutoria quod non confiteor. Ego tamen reuoco tue satisfaciens voluntati. ne de me saltem defacto cōqueri posses. Et simil forma tradit in. c. nisi spālis. de vsupallij. Et q; dicit iudex in reuocatōe q; nō confiteor caute dicit. qz per hoc non sequitur q; neget se grauasse. Et aliqui iudices consueuerunt statuerē terminū. appellanti ad vocendū de grauamie. sed ad hoc ipse appellans non tenetur. de quo in. c. si a iudice. de appel. li. vj.

Sequitur tertia pars ordinis iudiciarij.

Inc ergo vide

amus de tertia parte ordinis iudiciarij. s. de sentētia z que illam sequunt. Et Guil. in spe. de sent. pla. in princi. diffiniedo sic dicit. Sententia est iudicialis diffinitio cōtrouer sie finem imponens. p̄demnatōem vel absolutōem continens. Dicit. n. sentētia iudicialis diffinitio controuersie finem imponens. vt in l. j. ff. de re iudi. z debet continere absolutōem vel p̄demnatōem. de accusa. illa p̄positoz. Et ibi

de hoc in vlti. glo. Del aliquid qd̄ tantum valeat. de ver. sig. in his. Vñ autem sentētia diffinitiuā sit de actis causae ita vt cōtineat inter acta. tractat Jo. an. in addi. spe. de sent. prola. in princi. Et ibi post ar. pro z cōtra videtur tenere q; sic. maxime p. c. cū eterni. de re iudi. li. vj. vbi sentētie ferende z cōcipiē. de ponunt in actis causae. Et debet ferri snia diffinitiuā p̄ibus p̄sibus vel altera absente p contumaciā. ita vt citetur ad suam audiendam. de testi. cū olim. in fine. als si feratur contra absente nō citatum non tenet. vt no. de sen. z re iudi. reuoz. in glo. penl. z sup ea. Et necesse est hoc casu q; exprimat perempt. vbi vnica sit citatio. de hoc. xxiiij. q. iij. de illicita. in fi. magne glo. Et in spe. de citationibus. §. vltio de tempoz. Et per Jo. an. in. c. cum bertoldus. de re iudi. in ver. remisissent. z de accu. ad petitiōz nisi in causis in quibus sine streptu et figura iudicij pcedetur. vt in cle. sepe. d̄ ver. sig. circa finem. ibi etiam de hoc in glo. ar. iij. Si autem in sententia continetur cum cōtra quem lata est fuisse citatum an stet sententia. ita q; non sit necessaria alia p̄batio citatiōis. tractat Guil. in spe. de sen. pla. §. vt autem. §. z nota. Sed plenius p Jo. an. ibi in addi. qz de iuris subtilitate necesse ē p̄bare pempt. Et si quis vellet tenere q; victor hoc nō habeat p̄bare. victus tamē pōt p̄bare se citatum non fuisse. p̄ducēdo acta. Et si inter ista nō apparet huiusmodi citatio habebit pro non citato. nisi p̄betur cōtrariū. Vtrum autēz p̄sumat cōdemnatuz fuisse p̄sentem in sententia si aliud non dicatur vel exprimat in ea. no. Guil. in specu. in loco proximo allega. Et sentētia diffinitiuā debet generaliter sepe cōtinere. Prīmū nomē iudicis z eius qualitatē. puta an sit delegatus vel ordinarius. Secūdu nomina litigatorum. Tertiū reuo-

De sententiā diffinitiuā

re petitiōis in iudicio porrecte. Quar-
tum substantiā pcessus cause. puta lit.
ptest. iuramenti pstatōez. z filia. Quin-
tū q fiet mentio in sententiā ptes fuisse
pntes vel ad cōtumaciā absentes. de
quo supra dixi. Sexto q ptineat pdem
natōem vel absolutōem vel aliquid eq
ualens. de quo etiam tacitū est supra. et
ista etiaz enumerat Guil. in spe. d sen.
pla. S. qualiter aut. iuxta finē zc.

In actione ergo reali pōt sic dictari z
formari sententiā.

In nomine dñi Amen. Officialis v'l
iudex talis. oia inter A actozē ex vna.
et. B. reum de et super tali fundo area
vel domo pte ex altera materia qōnis.
Idem A. libellum dedit vel obrulit in
hac forma. z ponat totus tenor libelli i
finia. Lite igit coram nobis legitime cō
testa. z pstito a ptibus vel earū pcurato
ribus hincinde calūnie iuramento. fa-
ctisq z oblatis positiōib⁹ z articulis. ad
spas positiones rñsionibus subsecutis
testibus z instrumentis pductis z atte
stationibus publicatis. oppositisq cō
tra dicta testiū nōnullis exceptiōibus z
replicatiōibus factis. tandē renunciatis
pcuratores ptium hincinde positiōi
bus cum ipis pcuratoribus prius con
cludentibus z cōcludi petentib⁹ in ipa
causa cōclusimus z habuimus p pclu
so. Nos igit v'sis z auditis diligēter iu
ribus rationibus pbatōibus z allega
tionibus ptium. cognitisq z inuestiga
tis ad plenum ipius cause meritis de
liberatiōe phabita diligenti. z cōmuni
cato cōsilio iurisperitoz xpi noie inuo
cato. ptibus ppter hoc in nostra pñentia
pstitutis z sniam ferri postulantibus.
vel tali actozē vel reo pñte z sniam fer
ri petente. Et tali reo vel actozē ad hoc
pemp. citato cōtū. naciter se absentate
cuius absentia dei pñentia repleat. p tri
bunali sedentes. z habentes pre oculis
deū solū sententiando. In his scriptis

pnunciamus. decernimus et declara
mus fundū pdictum ad pñatū A acto
rem ptinuisse de iure z ptinere. pñatum
q B. reum fundū hmōi occupasset de
tinuisse. ac occupare z illicite detinere.
z ipm fundū memorato actori adiudi
candū. ac B. reum antedictuz ad resti
tuendū z libere dimitten dū fundū eū
dem eidem actori pñdemnandū z repe
lendū fore. adiudicamusq z pñenam⁹
ipm reum supradicto actori in fructib⁹
a tpe mote litis. vel a tempe occupatio
nis z detentōis valet in tot modijs seu
maldris frumenti zc. rōne fructuū pce
ptoz ex fundo hmōi p euz pceptis. Et
in expensis litis nihilomin⁹ pñdemnan
tes. quarū expensarū taxatiōem nobis
in postez reseruamus. Vel si detrat
fieri snia pro reo absolutoria forte quia
actor nō probauit. vel reus probauit d
iure suo. tunc ita formetur. In noie
dñi Amen zc. vsqz ibi. pronūciamus de
ce. clamus z declaramus pdictū B. reū
a pñati A. actoris impetitōe absolu
dū. ac eidē actori sup petitiōe sua z fon
do pdicto silentiū ppetuū imponendū
fore. ac absoluim⁹ z imponimus ac no
stra snia diffinitiuā mediante cōdēnan
tes eundē actorē eidem reo in expēsis
litis. quarū taxatiōem zc. In cui⁹ rei te
stimoniu zc. ista snia incipit. In nomi
ne dñi zc. vi. xxiij. dis. In noie. de testi.
in noie. Melius ad ppositū in. c. verita
tis. de do. z ptu. Et nō scribit seu dirigi
tur alicui. v'cz ptibus vel alijs vel vni
uersis. Quia si iudex sic scriberet. vni
uersis zc. noueritis q in causa tali pro
nūciamus zc. tales l're seu scripture nō
facerent fidē. qz eēnt potius testimonia
les seu recitatorie pñteritoz q assertorie
pñentiū. vt no. Guil. in spe. de sen. plat.
S. iuxta. v. z no. q quidā iudices. Not.
etiam in. c. apostolice. de re iudi. li. vi.
Item in snia sit narratio processus ad
quem affectum hoc fiat. not. in spec. de

De sententia diffinitiva

sen. pla. §. restat. §. in summa. no. 2. In
no. 2. Hosti. in. c. cum in iure. de offi. de
leg. ubi etiam not. quid fieri debeat si p
alium tabellionem scribat sententia. 2.
acta p alium fuerint scripta. Itē in sen
tentia dicit. nos vñs et auditis diligen
ter iuribus. pbatōibus. et allegatōib?
ptuz 22. q. 1. iudex fm allegata et pbata
coram eo debet iudicare. non fm pscie
tiam quā habet vt priuata. sed fm cō
scientiā exactis pbatōibus et allegatio
nibus informata. vt. iij. q. vij. Iudicet?
de quo de offi. deleg. pastoralis. in glo.
ar. cōtra de offi. ordi. c. j. in glo. canonu
et in spe de dispū. et alle. §. vl. §. lz autē.
Et ibi de hoc p Bo. an. in addi. vbi po
nit rōnes quorundā theologoz quē te
nent contrariū. et illas soluit. et quale re
mediū tunc habeat iudex ibi no. q. 2. de
ponet si pōt consciam. si non pōt dele
get causam alicui. vel ad supiorem re
mittat 22. vt plenius notat vbi supra.
Item sequit in sententia cognitū et in
uestigatis ad plenum cause meritis 22.
Nam ferri non debet sententia nisi il
liqueat de meritis cause. de quo in. c. p
ut. de dol. et cōtrū. cum si. Snia. n. nō est
pceptanda. vt in. l. ij. C. de sen. ex pi. re
ci. hac lege. et in clemen. pastoralis. d re
iudi. imo cum peritis super ea ferenda
consiliū habere debet. de polo et contrū.
cum olim. de consue. ad nostraz. De q
et qualiter iudex deliberare debeat et cō
siliū iurisperitoz requirere. et diligēter
cum peritis sup negotio cōferre. inspi
ciendo petitionem iuxta quam senten
tia est formanda. de accu. qualiter. ij. de
symo. licet hely. Positiōes et articulos
pbatōnes et alia acta cause 22. vt tradit
Guil. in spe. de requisitiōe consilij. Et
ideo dicit in sententia. deliberatiōe pre
habita. et habito consilio cum peritis.
Item subditur in sententia ptibus pro
pter hoc in nostra pñtia constitutaz

sniam ferri postulantib? 22. De isto po
nit Guil. in spe. rubricam spāsem. f. de
petitione sententie et eius cautela. ibi d
hoc. Item qñ altera ptuz est absens p
contumaciā solet dici in sententia. Cu
ius absentia dei pñtia repleatur. de q
in. c. de manifesta. ij. q. j. in. c. veritatis.
de do. et contrū. Item in forma sentētie
ponit p tribunali sedē. et habentes p
oculis solum deus. de hoc in. c. cū eter
ni. de re iudi. li. vi. Vnde sedendo debz
iudex sniam pferre non stando. als nō
valeret. vt in. c. vl. de re iudi. li. vi. et que
sit rō ibi no. nec debet p gratiaz vel for
tem iudicare contra iusticiā et cōtra cō
scientiam. als sustinebit penas. de qui
bus in. c. cum eterni. all. Item illis ver
bis vtatur iudex in sententia vel parib?
pnunciamus. decernimus. non tamē
refert an sic dicat iudex. an dicat preci
pio vel statuo vel ordino. vt in. c. in his
de ver. sig. Nam quib? lex dicat nō va
lere sententiā que condemnatiōem vel
absolutiōem non continet. vt in. l. pñses.
C. de sen. et interlo. om. iudi. et tactū est
etiam supra. Sufficit tñ si contineat cō
demnatiōem seu absolutiōem vel equi
pollens. de quo etiam in spe. de sen. p
la. §. vt autē. ver. et nota. Et non est vis
nec refert etiam an sentētia feratur sub
verbis prime vel tercie persone. de quo
etiam in spe. et. ti. §. iura. ver. non valet
de quo etiam dicendū est vt ibi. Itē di
citur in sententia sententiando et sentē
tialiter in his scriptis 22. hoc tō. quia
sententia diffinitiva debet ferri in scri
ptis. Debet etiam in scriptis recitari et
pferri. et p ipm iudicem non per alium
legi. als est nulla. de quo in. c. vlti. de re
iudi. li. vi. Non tamen est necessarium
exprimi in sententia in his scriptis dū
modo als in scriptis feratur. lz sit cau
tum. de quo in spe. §. iuxta. in ver. non
valet etiam superius allega. et in dicto

De sententia diffinitiva

ca. vlt. de re iudi. li. vi. Et qđ sequit in
sententia. s. fundum pđictum ad presu-
tum. N. actorem pñuissē. hoc pđ de
claratū circa petitōem in libello cōten-
tam fm quas vt dictum est sentētia fer-
ri debet. Item condēmet iudex victū
in expensis ipi victori qđ fieri debet. vt
in. l. cum quē temere. ff. de iudic. z in. c.
calumniā. dñ. pñ. nisi tpe victus habuissē
pđabilem causam litigandī que euz
excusaret. vt no. in dicto. c. calumniā. et
in dicto. c. finem. de do. z contu. in glo.
magna. z sup. ea. Et tunc qñ omittit iu-
dex condēnatōnem expensarū. dñ cām
exprimere in sententia ppter quā victuz
in expensis victori nō cōdēminat. vt ibi
no. z pba. in autē. de iudi. §. optet. col.
vi. Et iste est vnus casus qui in senten-
tia debz exprimi. s. causa illa. vij. alij ca-
sus notant in. c. sicut nobis. de sen. z re
iudi. alias regulariter in sententijs non
debet exprimi causa. vt ibi. imo fatuus
esset exprimere. quia facilliter possz ma-
la causa exprimi z bona subtrici. z ita
non valeret sententia. De quo in. c. ex
pte. de concess. pben. de resti. in inre. euz
ex lris. v. nos igitur. z hoc etiā obtinet
in interlocutorijs. Si tñ iudex exprimit
aliquas causas. tunc post specialia sub-
mittit clausulā generalē. viz ex his et
alijs nos mouentibus zc. Et sic sub ta-
li generalitate cōphēdit finiam seu de-
cisionē cause iustificante. vt no. de re iu-
di. abbate. li. vi.

Sententia in actione psonali potest
sic formari.

In nomine domini Amen zc. vt in
pcedenti forma vñz ibi cōtinuando p-
nunciamus. decernimus z declaram⁹
pđictum N. reum memorato N. acto-
ri teneri z obligatū fore i decē libris zc.
Et ipm etiā actori in debito hñdō esse
condēmandū. z ad eius solutōem cō-
pellendū. ac in eisdez decem libris. nec
nō in lit. expensis legitimis eundē reū

přato actori condēnamus taxationē
expensarū nobis in posteruz reservan-
tes. Alit aut sententia sit cōcipienda in
psonam pcuratoris vel dñi. no. de elec.
querelam. is glo. v. yconomi. z sup. ea.
Sed lz in hoc multū insistent doctores
maxime legiste. tamen Jo. an. ibi non
placet legalis subtilitas in hoc casu. qđ
si pcurator fuit in causa nomine domi-
ni sui quale peccatū est si dñs condēmi-
nat. Vnde graue esset dicere sententia
ppter hoc in pcura. ferendā. qđ tñ vide-
tur velle. l. j. C. de sen. z inter. om. iudic.
Hostien. tamen in dicto. c. querelam.
inoris ista subtilitate legali. ponit for-
mā sententię in causa matrimoniali. cō-
sulendo qđ iudex pñuictet isto modo p-
nunciamus decernimus z declaram⁹
titium fore maritum seye. z pcuratorē
spius noie ad matrimoniū. d quo actū
est condēnamus. pñcipientes vt dictus
titius deinceps seye adhereat vt vxor.
z tam in lecto qđ extra lectum eaz ma-
ritali affectionē praeter. Pro qua for-
ma allegat. c. ex pte. z. c. veniēs. de spō-
sa. Alie sententiaruz forme defacili pñt
haberi. quia libellus bene formatus in
quacunq; actione dat formaz sententię
concipiende. que ex forma petitōnis li-
belli pcedere debz. vt allegatū est supra
Et vt supra pñz in sentētia absolutoria.
rens absolutū ab imperitione actoris. z
actori silentiū imponit. Qđ vtrunq; il-
loz ponendū sit sententia et quare ha-
beatur in. c. cum ecclā suatrina. de cā pos.
z pñt. in fi. in. c. dudum. in fi. de cōuer.
conjug. cum similibus. z no. in spe. de
sen. pla. §. vi. aut. v. qđ aut vtrunq;

Et lecta sentētia notarius subscribet
sententię annum z diē ac testes zc. hoc
modo.

Lecta z lata est hec sententia diffinitiva.
vt supra tali die in subscriptōe inter-
locutorie lata est hec sententia interlo-
cutoria. Vel si redigitur sentētia in for-

Forma appellationū

nam publici instrumenti scribit in hac forma. In quorū omnium et singulorū testimoniorū p̄ntes l̄ras seu p̄sens publici instrumentū p̄ talē notariū publicū in causa h̄mōi corāz nobis scribā fieri et publicari inādamus. noſtriq; fecimus sigilli appensione muniri. Datum et actum in loco tali quo nos conſueuimus ſedere ad reddendū iura p̄ tribunali. Anno tali. Inditōe tali. p̄ōficatus ſanctiſſimi in x̄po p̄ris et dñi noſtri dñi pauli diuina p̄uidencia pape ſecundū. anno ſexto. die ſolis. ij. mēſis de cembz. hora terciarū vel quaſi. p̄ſentibus discretis v̄tris M. ſteinborn. et Stephano religioſis. et pluribus alijs fide dignis teſtibus ad p̄miſſa ſp̄aliter vocatis et rogatis etc.

De appellationibus.

Lata ſententia diffinitiva. ſi ab ea nō appellat̄ p̄s cōtra quā eſt lata infra decem dies. tranſit in rem iudicatā. vt in c. q̄ ad conſultatōem. de re iudi. et in c. de interlocutorijs quo ad p̄tes. vt in c. cum dilectus. in ſi. de elec. et etiaſ tactū eſt ſupra. Vnde aduertēdū q̄ aliter appellat̄ ab interlocutoria et aliter a diffinitiva. Qñ appellatio interponit̄ ab interlocutoria vel alio grauamine. op̄z q̄ in ſcriptis fiet. et cum exp̄ſſione cauſe iuſte ſeu iniq̄itatis interlocutorie vel grauaminis. Iſta vno ſubſtantifice requirunt etiaſ ſi cauſa ſit notoria. De quo p̄ Jo. an. in c. cordi. de appel. li. vj. in nouella. niſi qñ in maloribus et in reſeruat̄is interponit̄ appellatio. de quo in ca. vt debitus. in ſi. eo. ti. Et xij. que requiruntur ſeu debet recurrere in appellando ante ſuiam ad ip̄am appellatōem validandā colliguntur et enumerantur in c. dilecto. de ap. ab i. p̄ Hoſtiē. ſup verbo ſignato. Et primū eſt q̄ cauſa in appellatōe exp̄ſſa ſit vera. Secundū q̄ exceptio opponat̄. Terciz q̄ coram iudice opponatur. niſi excuſet iuſta

cauſa. Quartū q̄ appelletur. Quintū q̄ coram iudice. niſi ex cauſa. Sextum q̄ exceptio non admittat̄. ſ. q̄ expectet̄ repulſa exceptione. Septimū q̄ p̄pter iniuſtam repulſionē appellet̄. Octauū q̄ exceptio oppoſita ſit legitima. Nonum q̄ grauamen illatum ſit vel cōm̄natū. Decimū q̄ in ſcriptis fiat appellatio. vt ſupra. Vndecimū q̄ perantur apoſtoli infra. xxx. dies. Duodecimū q̄ ſi petierit appellat̄ veniat appellas inſtructus iuxta caſum. ca. cordi. de ap. pel. li. vj. Tredecimū q̄ appellatio interponatur infra decem dies. de hoc etiaſ in c. cordi. de ap. li. vj. et in ſpe. pre. ij. co. ti. S. qualiter. ver. in ſum. nor. et hoc in appellatione iudiciali. ſed in extraiudiciali iſta omnia non requiruntur. quia ibi non exigitur veritas cauſe. ſed ſufficit ipſius verū ſimilitudo. Item non requiritur ibi grauaminis illatio ſeu cōminatio. ſed ſufficit q̄ timeatur inferri in futurū. De iſtis et alijs differentijs. ſc̄z in quibus differunt appellatio iudicialis et extraiudicialis. vel etiaſ in quibus p̄ueniunt. ſolet notari in c. bone. de ap. vbi notantur duodecim differentiē tres conuenientie. Qñ aut appellatur a diffinitiva tunc lata ſententia iſte cōtra quem fertur ſi vult poteſt appellare. verbo apud acta. dñmōdo hoc faciat in cōtinuit̄ iudice adhuc p̄ tribunali ſedere. anteq̄ ſe diuertat ad alios actus vt in l. lingatoribus. C. et. Canonica. et. ij. q. vj. c. ſi. ver. lingatoribus. nota. q̄ appella. c. i. libro. vj. in ſi. Sed ſi ex inſuallo. videlicet dñm iudex diuertat ſe. ſc̄z poſt latam ſententiam ad prandiū vel alios extraneos actus velit appellare. tunc neceſſe eſt etiaſ appellare in ſcriptis. ſicut ab interlocutoria. vt in l. ij. ff. eo. ti. et C. et. l. eos. S. ſi autē. Et iſta ē vera opinio ſeu exceptio. licet quidam exponunt illico. quod ponitur in l. predicta. l. eadez die. vt notatur in dicto. c.

Forma appellationū

cordi. Item a diffinitina appellat sine
expressione cause. vt ibi z in iurib⁹ pri.
alle. Vnde sufficiat appellati dicit^r. ap-
pello a tali snia diffinitina tanq^m iniqua
z iniusta. de quo etiā in spe. de appel. §
qualiter in prin. Et tñ diffiniedo appel-
lationē dicit q^d appellatio ē snie v^t gra-
uaminis relaxatio p^{er} p^{ro}clamationem a
minori ad maiore iudicē facta p^{re}textu
iniqui iudicis grauaminis vel iniuste
snie. Joh. reu. ponit vnā diffinitōz. ij. q.
vij. in sum. Dist. p^{re}les ponit iⁿ sūma eo.
ti. §. j.

Pōt ergo sic formari appellatio a
grauaminē vel interlocutoria snia iudicis
Corā vobis dño iudice tali puta oz
dinario vel delegato. z te notario pub-
lico ac testibus b^{er}ic p^{re}s^{en}tibus. Ego talis
principalis vel talis eius p^{ro}curator no
mīne p^{ro}curator talis actoris vel rei p^{ro}
pono animo appelladi. Et dico q^d licet
in causa que inē talē actorē ex vna. z p^{ro}-
dictū R. reu. de z sup re vel debito tali
pte ex altera vertit in iudicio corā dño
iudice p^{ro}dicto exceptionē talez opposu-
erim. Et ponat tenor vel saltē mens et
effectus ipsius exceptionis in appellatio-
ne exprimat Et tunc subiungat si velit
eam p^{ro} vos admitti vel fm p^{re}ntia z pe-
ta in ipa p^{ro}nūciari postulaueri. Vos
tñ dñe iudex hmoi exceptione legitti-
ma sp^{er}ta z neglecta ipa saltē tacite re-
pellēdo in ipsa causa ad talē exceptio-
nē vel ad aliū actū exceptiōis mee p^{ro}tra-
rū p^{ro}cessistis. vel eandē exceptionez p^{ro}
vestra quā rū. istis interlocutoria p^{ro}nū-
ciando sic vel sic minus iuste repulist^r
vel alias in causa hmoi p^{ro} talem vestra
cōminationē sine actū seu p^{re}ceptuz tale
me indebite grauastis. Vñ ad interlo-
cutoria hmoi iniqua z iniusta seu. ex p^{ro}-
dicta exceptiōe non admissa. vel saltē ta-
cita repulsionē. v^t a tali v^{ia} cōminatō-
ne seu p^{re}cepta tali tanq^m iniquo grana-
mine in his scriptis ad reuerendum in

xpo patrē z dñm episcopiū talē. vel ad
sanctā sedem apostolicā z sanctissimū
in xpo patrē z dñm nostrū dñm Pau-
lum diuina p^{ro}videntia papā scōm pro-
uoco z appello. z ap^{ro}s p^{ro}io. scōo. ter-
tio. z cū debita instatia mibi dari peto
subiiciēs p^{ro}dictū R. reu. cum adheren-
tibus suis p^{re}tectioni dñi episcopi v^t do-
mini pape z sedis apostolice speciali.
Et p^{re}stoz q^d appellatōez hmoi possim
corrigere. emēdare. z innouare. ac eam
intimare verbo z p^{ro}sequi prout mibi
videbit expedire. Dicit p^{ro}mo in
forma. Corā vobis rē. q^d corā iudice et
eius p^{re}s^{en}tia est appellandū. vt. ij. q. vj. b^{er}
dñū. §. dies aut. de ap. suggestū. si eius
p^{re}s^{en}tia pōt haberi. vel nisi iustus met^{us}
excuset. tunc debet p^{re}stari in p^{re}s^{en}tia
bonoz viroz volēs appellare iuxta for-
mā ca. vlē. eo. ti. Et si sunt p^{re}les iudices
quoz p^{re}s^{en}tia simul haberi nō pōt. tūc
fiat fm q^d habet in cle. j. eo. ti. q^d tunc p^{ro}-
ce^{ss} ip^{ro}sis vel corā maiori p^{re}te eoz ap-
pellari. z apostoli p^{ro}nt peti separi. vt ibi.
Aliq^{ui} in appellationibus solēt p^{ro}mitte-
re. cum appellatōis remediū ad rele-
uamēd opp^{re}ssoz a iure sit inuētiū. s^{ed} ap-
pel. ca. cum speciali. §. porro. z in. l. p^{re}te
cti p^{ro}zio. ff. de mino. cum similib^{us}. S^{ed}
de hoc nō est curandū. q^d ista sunt v^{er}ba
iuris quoz non est necessaria p^{ro}positio
sed v^{er}ba facti sunt p^{ro}ponenda. de quo in
ca. si quis iusto. de elec. li. vj. Itē dicit^r
ordinario vel delegato. q^d debet exp^{re}-
mi iudicis q^{ui}litas. que p^{ro}siderāda ē. ma-
xime q^{ui} supra appel. man. aper. impe-
trat de excep. dilecte. de appel. ex insti-
nuatōe. Postea fit mētio in appellatō-
ne de p^{ro}cessu cause z de grauamine seu
interlocutoria. z causa int^{er}tratis z gra-
uaminis seu interlocutorie exprimat.
q^d hoc est necesse q^{ui} ante sniam appel-
lat^r. vt dictū est supra. Nā nō sufficit di-
cere appello a tali interlocutoria tanq^m
iniqua z iniusta. q^d tñ sufficeret a diffini-

Forma appellationum

hna. de quo no. in ca. penl. de no. ope.
nuncia. Itē dicit in forma appellatōis
q̄ iudex non admisit exceptionē. sed ca
sp̄eta p̄cessit. vel q̄ ipsam interlocutori
am repulerit. Nā duob⁹ modis iudex
repperit exceptionē. videlicet tacite z ex
presse. Tacite qñ exceptiōe neglecta iu
dex p̄cedit ad ea que se non cōpatiunt
cum exceptiōe p̄posita. d̄ appel. ex pte.
z no. eo. ti. dilecto. Et in spe. de excep. S
ij. v. z no. fm̄ vbertū. N. no. etiā p̄ Job.
mo. in ca. j. de appel. li. vj. Et tunc pote
rit appellari hoc exp̄ssio in appellatiōe
q̄ p̄cessit iudex exceptiōe nō admissa.
Expresse repellit. puta qñ p̄ interlocu
toriā p̄nunciat p̄tra exceptionē. Quid
autē faciendū sit qñ iudex nō repellit ex
p̄ssio nec etiā tacite. puta p̄cedēdo vt
dictū est. nec etiā admittit. sed semp̄ est
in deliberando forte vt excipitēs fatiga
tus z vexat⁹ laboribus z exp̄ssis ex di
uersis terminis quos iudex ad audien
dā deliberationē assignat cedere lit. v̄
ab exceptiōe recedere cogat. no. in dicto
ca. dilecti d̄ appel. qz vt recitat ibi Dist.
Itē iudex tertio requisitus humiliter expe
ctato responso tpe cōgruo nō responde
rit. Expresse tali grauamine poterit ap
pellari. de quo plen⁹ ibi. Itē d̄ in for
ma appellatōis q̄ a tali interlocutoriā
vel tali grauamine zc. appello. N̄t etiā
plura grauamina exp̄ssit in appellati
ōe. s̄ caueat appellās q̄ sint legitima
z vera. Nā cācellaria vnū solū respicit
grauamē. vel vnā appellatiōis causaz
de quo in ca. cū causam. de ap. sup̄ alle.
glo. N̄t posset cācellari⁹ eligere causaz
forte falsam sup̄ quolibet tñ grauamie
dat vnū singulare vel speciale rescriptū
ad eosdē iudices. vt ibi no. Et ex sola
causa in appellatiōe exp̄ssa z nō ex alta
p̄cedēt vel sup̄uenient appellatio iu
stificari poterit v̄ impugari. vt in cle.
appellari eo. ti. Itē dicit in appellatiōe
ad talem ep̄m sup̄iorem vel ad papam

appello zc. Et si simpliciter dicerē ap
pello. non exp̄ssio an ad ep̄m vel ad
archiep̄m seu ad papā ad quem videat
appellasse. V̄ si dicat appello ad ma
iorem. no. in ca. vt debitis. de ap. Et dicit
tur ibi q̄ intelligit ad p̄mū appellas
se. De quo etiā in spe. eo. ti. S. nunc tra
ctemus. v̄. sed qd̄ si quis. z sequē. V̄t
autē valeat appellatio alternatiua vide
licet sub hac forma. Appello ad
archiep̄m vel papam qñ ab ep̄o appel
lat. v̄ appello ad ep̄m vel archiep̄m:
cum appellat ab inferiore iudice. no. d̄
off. dele. si is cui. li. vj. in glo. penl. z sup̄
ea. Et melius in questiōe posita supra
regula in alternatiuis. de regu. iu. li. vj
Et dicit ibi cōcludendo q̄ in p̄mo ca
su. scz quādo appellat ab ep̄o ad archi
ep̄m v̄ ad papā tenet appellatio. dum
modo appellās eligat infra t̄pus q̄ de
buit appellare. videlicet infra decendū
um. In sc̄do casu etiā appellatio valet
scz qñ appellat ad ep̄m vel archiep̄m.
quia tunc in quātum exp̄ssit de archi
ep̄o est inuicilis. qz eo casu non pōt ad
archiep̄m appellare ep̄o medio omis
so. de ap. dilec. v̄l. Inquantū autē inter
ponit ad ep̄m est v̄tilis. sed v̄tile p̄ inu
tile non viciat. vt in regula. v̄tile. de re
gu. iu. li. vj. igit̄ zc. Et quō gradatim si
ue seriatim est appellandū. si tñ omitti
tur medius c̄ nō opponit exceptiō an
teneat appellatio. v̄ ap. in hoc valet cō
suetudo zc. etiam no. in dicto ca. dile
cti. Et si vnus litigantium appellat ad
archiep̄m alius ad papā. quid iuris sit
habet in ca. si duobus. de ap. zc. Item
subiungitur in appellatiōe z apostō
los p̄mo sc̄do z tertio. z cū debita in
stantia peto zc. De hoc. ij. q. vj. post ap
pellationē. S. v̄l. ad finem. z in. l. iudici
bus. C. eo. ti. Sufficit tñ q̄ ista petitio
fiat vnico contextu. vt in clemē. qñis
rigor. de ap. Et de istis apostolis infra
patebit. z non est de substantia appella

Forma appellationum

tionis q̄ in ista appellatione petant dū
in odo petant postea infra .xxx. dies. vt
in le. i. ff. de ap. in glo. De quo i spe. iij.
pte ti. de ap. §. sequit. in fi. z no. in alle.
cle. q̄uis. eo. ti. in glo. lex. Dicit postea
in forma. sequit adherentib⁹. quō ap-
pellans se adherentesq̄ suos submittit
p̄tectioni eius ad quē appellat De istz
adherentib⁹ tangit in ca. vt circa. d. ele
tri. li. vj. Diuersas appellationum for-
mas iudicialium ante sententiā a gra-
uamie vel interlocutoria ponit Guil.
in spe. iij. pte. §. j. vt supra tactū ē. Cau-
sa debet exprimi in appellatione ante
sententiā interpositā. z illa debz esse ra-
tionalis z vera. Vñ appellans quilibz
habet p̄bare duo. s. causam appellatio-
nis esse legit. imā. sed ad hoc p̄banduz
non requirunt testes vel instrumenta. s.
est in arbitrio boni viri scz iudicis. vt
delicet an causa sit talis que p̄bara de-
beat legitima reputari. vt in ca. vt debi-
tus. de ap. Itēz p̄bare debet appellās
causam appellationis esse verā. z ad B
requirit p̄bario. vt no. in ca. cum spec
ali. eo. ti. nisi appellās obtulisset se. p̄ba-
turū veritatē cause corā iudice a quo n̄
fuit admissus. ac p̄ tanto appellasset
de quo dicēdū ē. vt in ca. interposita. e.
ti. in prin. Debet ergo causa appellatio-
nis vā. eē. als appellatio ē frustratoria
vt in ca. vt debitus. supra alle.

Appellatio a diffinitiva poterit sic
formari quando in scriptis ex interual-
lo appellatur.

Et oraz vobis tali iudice rē. Ego ta-
lis principalis vel talis pcurator. vt su-
pra in precedenti forma. Dico z propo-
no animo appellandi q̄ decem diebus
nondum elapsis in causa tali que inter
me ex vna. z talem B. aduersarium me-
um parte ex alterā. de z super re vel de
bito tali asserto veritē in iudicio. Co-
ram vobis sententiam contra me z pro
aduersario meo tulistis diffinitivā. Si

nomen sententie mereretur habere me
p̄ eandem sententiam p̄tensam vestras
eidem meo aduersario in petitis p̄ eus
minus iuste cōdemnando. vel eundez
aduersarium meū a mea imperitōe ab-
soluendo z mihi sup petitis p̄petuū si-
lentium perperam imponendo. Idcir-
co ab eadem sententia p̄tēsa tanq̄ ini-
qua z iniusta ipsius nullitate semp sal-
ua in his scriptis ad talem appello rē.
vt supra in alia forma rē. Vel breuiter
posset sic dictari ista appellatio

Al tali snia p̄tēsa diffinitiva p̄ vos
dñm iudicem in causa tali contra me z
p̄ aduersario meo tali lata tanq̄ iniqua
z iniusta in his scriptis appello ad sedes
talē rē. An aut̄ dies late inie sit inseren-
da in appellatione. vel p̄sona aduersa-
rii in ea exprimenda. z quid si p̄les har-
beat quis aduersarios. z vnū exprimit
z aliū subricet. z de quibusdā alijs tra-
ctat Guil. in spe. iij. pte. de ap. §. j. v. si
verū appellat. Nec de istis est curandū
multū. quia notarius qui de appellati-
one p̄fici instrumentū talia debet de-
clarare. Et de die sententie late consta-
bit p̄ instrumentū sententie de die inter-
posite appellatiōis p̄ instrumentū ap-
pellationis constabit. Quādo vero ap-
pellat illico a sententia vna voce apud
acta non est necesse dari formā. quia p̄
sententiā que immediate lata est z a q̄
prinēti appellat satis constare potest
quis cōtra quem. a qua snia. z a quo in-
dice vel ad quē iudicem appellat. licet
ista in appellatiōe non exprimant. Di-
cat ergo ille p̄ra quē est lata snia. Ego
talis a tali snia tanq̄ iniqua z iniusta ad
talē supiorem appello. Et aliquā senten-
tia p̄tinet plura capitula. z in vno serē
p̄ vna pte. z in alio p̄ alia pte. z sic vna
q̄ p̄ appellat ab eadē. de quo i. c. Ray-
naldus. z in ca. Raynaldus. de testa-
Notarius aut̄ appellatiōis sic p̄ficiet
instrumentū sup appellatiōis.

Forma appellationum

In nomine dñi Amē. Anno a nati-
uitate eiusdē dñi. M. cccc. lxx. inditōe
xij. pontificat⁹ sanctissimi in xpo p̄is
ac dñi. dñi nostri Innocentiū diuina p̄-
sidentia pape scđi. anno p̄imo die se-
cunda mensis decembris. hora tertiā
vel quasi i opido Erford. Magun. dy-
ocesis in domo vel loco tali corā tali iu-
dice. in meīs notarij publici subscri-
pti z testij infrascriptorū p̄sentia p̄so-
nalis cōstitut⁹. discret⁹ vir tal p̄cipalis
v̄l talis ip̄i p̄curator noīe p̄curatorio
h̄as in m̄ib⁹ suis quādā papiri cedu-
lam: infrascriptā appellationē in se cō-
tinentē. quam appellationē ibidē inter-
posuit z legit alta intelligibili z sonora
voce. p̄ur in ip̄a cedula continebat. seu
fij eiusdē cedule appellationis formā
z tenorē appellauit. apostolos petiuit
p̄stabat. z alia fecit sicut exp̄mis in
eadem. Cuius appellationis tenor de
verbo ad verbū fuit z est talis.

Corā zc. Qua appellatione sic in-
posita. ac apostol petiit a iudice supra
dicto idem iudex appellationē eandē
p̄lectaz z interpositā habuit copiā eius-
dem appellationis ab appellāte petijt.
eam sibi p̄ eundem appellāte v̄l ei⁹
p̄curatorem traditam recepit. ac tales
diem vel terminū iuris ad dandum
sibi apostolos. z p̄inde ad recipiendū
eosdem ei p̄ termino assignauit. z infra
terminū iuris se apostolos daturū eidē
p̄misit. Sup quibus omnib⁹ z singul⁹
idem appellans v̄l ip̄ius p̄curator me-
notariū publicum v̄l sibi vnum vel
plura conficerem instrumenta requisi-
uit. Acta sunt hec anno. inditione. mē-
se. die. hora z loco quibus supra p̄sentī
bus zc. Et appellatio semp p̄i interpo-
ni siue dies feriata sit siue non. Et peti-
t posuit apostoli etiam extra locum iu-
dicij. In loco tamē congruo z honesto
z hora congrua. non quando iudex est

in balneo vel in mensa zc. vt no. in cle.
quis rigor. de ap. Et sufficit appellatō
nē. coram iudice interponi z iudici feri-
ptam offerri. licet ip̄ius appellationis
tenor non legatur. vt in ca. appellatio.
eodem ti. li. vi. Et q̄ dicitur in instrum̄
to q̄ iudex assignat certum diē ad dan-
dum z recipiendum apostolos appella-
lanti. vel dicit se daturum infra termi-
nū iuris. vel in termino iuris. qui est
infra. xxx. dies. qui currunt a tempe in-
terpositę appellationis. non a die sen-
tentie vel grauaminis. vt tener ibi Gē-
zel. z cuz eo tenet hora. p̄pter motiua
z rationes quas inducit. licz Johānes
an. in dicta clemē. Quis teneat q̄ a die
late sententie z nisi appellās petat apo-
stolos infra. xxx. dies. vel in termino si-
bi p̄ iudicem ad hoc assignato appella-
tioni renunciat. vt in alia. clemen. Quis
Et iudex tenetur illos dare appellanti
z petenti. als ip̄ius p̄cessus non vale-
bit. vt in ca. j. et in ca. ab eo. S. illud eo.
ti. li. vi. si non dedit eos exp̄sse vel taci-
re. z appellans nihilominus potest p̄-
sequi appellationem suam. v̄m in clem.
quis eodem ti. in fi. z ibi etiam nota i
glo. sepius alle. An gratis dari debeāt
apostoli vel expensis ip̄ius appellan-
tis. Et sunt apostoli quedam littera-
ruz breuis forma. verborum. quia scri-
ptura non est de substantia. iudices ad
quem appellatur instrum̄s. motiuium
iudicis a quo z totius appellationis cir-
cumstantias breuiter comprehendens.
vt p̄batur. ij. quest. vi. p̄ct appellatio
nem. z ca. forma. Et dicuntur apostoli
ab epi quod est supra z stolon missio.
quasi littera missa ad superiorem. Et
debent contineri quis appellauit. a q̄
contra quem. sup quo. et ex qua causa.
Et an ille a q̄ appellat deferat appella-
tōi. v̄l nō z q̄re s̄ faciat. v̄l n̄. vt i. l. vnica
ff. d. libel. dimisso. z i. c. cordi d ap. li. v.

Forma appellationū

Et no. in clemen. Quis. de appel. e. ti. z in spe. e. ti. pre quarta. §. penul. Et sunt plures species apostolor. Nam qdaz sunt cōventionales. vt qñ p̄s admittit appellationem sententie in iudicio iudice eam resutante vel tacente. vt de ap. sepe. z. c. oblate. siue extra iudicium. vt ibi. Alij sunt testimoniales qz testificāt de appellatione facta coram iudice vel alijs honestis psonis. Alij sunt diuissorij p quos apparet qz iudex appellationi detulit. z qz appellante a sua iurisdictōe exemit. z causam. et ad quem appellatū est remittit. Alij sunt reuerētiales. vt qñ ppter supioris reuerentiā appellationi desertur. vt in l. eos. §. super his. C. de appel. Alij sunt refutatorij p quos apparet qz iudex nō defert appellationi. s. cū appellatio est frivola z frustratoria. Talibus em̄ appellanti nō est deferendū a iudice. nec ius defert. vt in. c. cum appellatōibus. de ap. li. vi. Vñ vt sciatur cui appellationi deferendum sit an non. Est aduertendū qz quādruplex est appellatio. qz est appellatō manifeste frustratoria. vt qñ appellat i crimine notorio. Est z latens frustratoria. vt cum in appellatione exprimitur rōnabilis causa. sed ista est falsa. Est etiam latens pbabilis. vt qñ exprimit in ea causa iusta. sed a iure non expressa. Item est aliqua manifeste pbabilis. vt cum appellatur ex causa iniusta in iure expressa manifeste notoria. vt lit. nō cōtest. c. ij. z sic attendit qualitas appellationū. Attendit etiam qualitas iudicis. viz an sit delegatus cum clausula ap. re. vel sine tali clausula. seu ordinarius. Prima appellatio repellitur a iure a iudice quocunqz. Secunda repellitur a iure sed admittit a iudice quousqz cōtest de falsitate cause. Tercia admittit a iure z iudice. nisi dato cū clausula ap. re. Iste non teneretur tali appellationi deferre. Quarta admittit a iure

z iudice. ita post De. z Ab. no. Jo. an. in. c. pastoralis. d. appel. Et qñqz iudex assignat appellanti terminū in datōne apostolor ad appellatōis sue psecutionem. vt in. c. cum sit romana. de ap. c. concord. Vtrum istius termini assignatio habeat vim delationis. solet notari in. c. oblate. de appel. plenius in. c. cum appellatōibus. eo. ti. li. vi. Et dicitur ibi qz nō. qz ista ponunt ibi vt dicitur. Si vō dicar notarius qz iudex benigne recepit appellatōem an intelligat delatum. no. in spe. de ap. §. nunc dicamus. in fi. Et dicit Guil. ibi. qz nō videtur iudex detulisse. dicit tñ qz clementi placebat contrariū. Si iudex simpliciter dat apostolos non exprimendo an deferat vel non. dicit Ab. qz deferre videtur ita no. spe in. c. dilect. de ap. Item dicit qz si dat acta pro apostolis. quia tūc de iustis intelligit. ita est decusum in rōna. Vñ autem postqz iudex detulit appellationi possit delatōem ipam reuocare no. de ap. constitutus. ij. de accu. meminimus. de ap. cum appellatōibz. li. vi. Et tenent doct. qz nō possit etiam re integrā. l. Jo. an. tenuerit cōtrariū p duas rōnes. Prima quia interlocutorias pōt iudex reuocare. ergo z delatōez rē. Item quia appellans potest reuocare appellatōem. pari rōne iudex delatōez sed iste rōnes nō vident. vt ibi no. Et qñ iudex detulit appellationi an post delatōem possit statuere terminū appellanti. etiam no. in. c. cum appellanti. Et p Bern. in. c. ij. de m̄imonio cōtra. cō. inter di. eccle. in iij. glo. z tenet qz sic Et pbat Joban. an. in. c. cum appellatōibus. in nouella. per plures rationes. vt ibi pater.

Et est aduertendū qz aliquando iudex defert appellationi. aliquando p appellatā. Sed ob iudicialē reuerentiā iudex debet appellatōez recipere. Pars vō dī illam approbare appellatōez. vt

Forma apostolorum

no. de ap. interposita In potestate g est alteri. s. iudicis et appellatis approbare appellationem. Vñ appellat⁹ etiā iudice inuito pōt eam approbare et contra. Iudex pōt eam admittere q̄uis dī spliceat appellāti. Et sic in hoc equispāt iudex et appellat⁹. S; iudex et appellator etiā equipant in vno. videlicet, in termino assignādo. vt in ca. psonas. et i ca. oblate. de appel. S; in potestate solus appellatoris est an appellet vel nō et sub q̄ forma. Caueat tñ ne erret. vt in ca. cordi. eo. ti. li. vi. In p̄tate aut et arbitrio solius appellatis est an velit p̄ncipale negociū tractari vel nō. vt in cap. cordi. iā alle. Et effect⁹ delatiōis est q̄ p eam abdicat iurisdicctio a iudice a quo et in sup̄iore ad quē trāsfundit. vt in ca. cū appellatōib⁹ sepius alle. Effect⁹ vero assignatōis termini est q̄ si in termino appellās non psequit suā appellationē. inducit renūciatio et desertio appellationis. et act⁹ a quo emissā est appellatio manet rat⁹. vt in ca. cum sit. et in ca. rep̄bensibilis. et in ca. sepe. de ap. et termin⁹ hmōi statuit vel ad iter arrip̄iendū. vel ad p̄sentandū se sup̄iori ad quē appellatū est. de q̄ in ca. psonas in glo. ij. et sup̄ ea. Ipsiū tñ termini diuersi surgūt et cauānt effect⁹. fin q̄ in ipsius assignatōe aliqua pcurrūt vñ nō. Nā aliqñ appellatio solū recipit a iudice ita q̄ cū assignatōe termini pcurrit delatio iudicis. Aliqñ solū approbat a pte. Aliqñ pcurrit vtrūq; q; recipit a iudice. et a pte approbat. Aliqñ neutrum fit q; nec recipit nec approbat. Si ergo appellatio recipit a iudice vñ etiā si approbat a pte. tunc termin⁹ hmōi h; vīm p̄empt. ita q̄ non venientē p̄stituit p̄uacem. sic q̄ in articulo appellatōis p̄ euz vt p̄uacē pōt p̄cedi. Et tenet mittere pcuratōrē sufficientē saltē ad articulū appellatōis exp̄diendū. vt in ca. sepe. et ca. Nicolao. de appel. Idē et forti

us vbi vtrūq; pcurrit. s. receptio iudicis et approbatio p̄tis. Sed vbi neutrum interuenit. q; nec recipit a iudice appellatio. nec approbat a pte. tūc sufficit mittere pcuratōrē ad imp̄diendū et p̄tradicendū tñ. nec p̄cedere in articulo appellatōis p̄tra absente. vt no. i. dicto ca. Nicolao. licz glosator ibi videat tēnere p̄trariū. Si aut recipit et approbatur appellatio. et cū hoc petit appellat⁹ q̄ veniat appellās instruct⁹. tunc d; mittere pcuratōrē instructū sufficientem. ne dū ad articulū appellatōis h; etiā ad cām p̄cipalē. vt i. c. cordi. d. appel. li. vi

Forma apostolorū qui dimissoriū dicuntur est.

Sanctissimo in xpo patri ac dño: dño paulo diuina p̄uidentia sacrosctē romane ac vniuersalis ecclēe sūmo pō. tifici. Episcopus talis rē. vel talis officialis ei⁹ deuot⁹ fidelis ac obediēs deuota pedū oscula beatorū. Nouerit sanctitas vīa q̄ cum in causa q̄ inter A. ex vna et B. ex altera pte d et sup̄ domo vñ fundo tali seu debito tali corā me in iudicio vertebat. inīam p̄dicto A. et cōtra Bernardū p̄fatū tūli diffinitū. vel in interlocutoriā sic vel sic p̄nunciādo sup̄ exceptōe tali. Et q; ab hmōi inīa diffinitū vel interlocutoriā idē B. ad. e. v. scz ad sc̄tāz sedē apostolicā appellauit. Idcirco ipm B. appellante a meo iudicio dimitto ad. v. s. exāme. ex his litteris meis dirigo sibi lras hmōi sigillo meo sigillatas p̄cedēs. In testimoniū p̄missorū. Datū rē. Et hoc cū appellatū est ad papā. Si vero ad inferiorē putā ad ep̄m vel archiep̄iscopū scribatur sub eadē forma. verbis cōpetenter mutatis. scribēdo. Reuerendo vel reuerentissimo rē. Aliqui non dirīgūt sup̄iori sed scribūt vniuersis. Alij breuiter sic concludendo dicunt ad appellantē v. bo. vel in cedula nuda scribunt in hec verba. vel similia. Quia tu a me appel

Forma apostolorum

lasti a tali snia mea diffinitua vel interlocutoria. Ideo ab obseruatione mei iudicij his ap'lis te dimitto et ad eius ad que appellasti examē dirigo. Et si volunt ibi statuere terminū. iungit triū vel quatuor mensiū spaciū. Vel diē talē statuo p termino ad iter accipiendū pro appellatōis tue psecutione faciēda. vel ad p'sentandū te p'spectui sedis aplice: vel alteri⁹ superioris ad que appellasti et

Forma apostolorum reuerentia-
lium potest esse talis.

Sanctissimo vel reuerendo et. vt supra. Talis actor vel talis re⁹ in causa tali q inter ipm vel talē ex vna et talem pte ex altera de et sup tali re et ei⁹ occasiōe in iudicio corā me vertebat. a snia diffinitua vel interlocutoria et. ad sanctitatē vīam vel reuerentiā appellauit. Et quis appellatō sua mihi friuola v' deat. tñ ob reuerentiā vīam eidē sue deferro appellatio statuēdo sibi terminū et. vbi supra.

Apostoli refutatoriū possunt dari
sub hac forma.

Sanctissimo vel reuerēdissimo et vt supra. Nouerit scitas vel reuerētia vīa q talis a me et interlocutoria snia i tali causa que corā me inter ipm et talē supra re tali vertebat. ad e. se v. seu ad vos appellauit. Et q: hmoi appellatio friuola ē et frustratoria ex tali cā. Ideoq: cum hmoi appellatiōib⁹ friuolis nec tus deferat nec sit ei p iudicē deferēdū eidē appellatōi non duxi deferendum neq: deferro. et hos apostolos refutatorios sibi tradidi atq: trado. In quoz te stimoniū et. vt supra. Et ponit ista forma de interlocutorijs. q: quando a diffinitua appellat tunc necesse est deferri. q: tus defert. de iure iurā. venientes. de appel. non solū. li. vj. nisi in casibus sibi no. in glo. vt quia. Iudices modernis tempib⁹ raro diligūt tales lras ad

superiorē. sed facile se de istis apostol expeditentes dicūt verbo ad appellantes vel eius pcuratorē sub hac forma.

Appellatiōi tue ob reuerentia sedis apostolice vel talis superioris ad que est appellatū. deferim⁹ seu deferro. et talē tibi terminū pfigo ad appellatiōnē tuam psequendā. Vt q: appellatō tua videt nobis friuola. ideo ei nō deferimus. hanc responsiōnē tibi p apostolis refutatorijs pcedentes. Et hoc faciunt iudices p notariū scribi loco apostolorum. Et scribit notari⁹ si vult appellatiōnem et apostolorum dationem in eadem cartase in vno instrumento ponendo in fine instrumenti appellatōis formā. o qua supra. Tre āno inditiōe pōtificatus quibus supra. diē tali mēse tali. Corā iudice p'dicto ac in mei notarij publici ac testij infra scriptoz pntia psonaliter p'stitur⁹ p'dictus N. appellat vel talis ip'sus pcurator ap'los per p'dictū dñm iudicē sup appellatiōne sua p'dicta sibi dari cum instācia humilit⁹ postulauit. Cui iudex ip'e dando ap'los in hec verba r'ndit vel scriptā cedula tradidit. et in ea p'tenta p ap'lis sibi dedit. cuius tenor talis est et. Et scribit tenore seu formā ap'loz. et subiungit p'stea. Sup qbus et. vt supra in instrumto appellatōis. Si aut iudex terminū datū vel dandū ad recipiendū ap'los progat in aliū diē an tūc iterato appellans teneat cōparere seu ap'los petere vel si r'ndet iudex apostolos se daturus nullo certo termino p'fixo. qd iuris sit legis et no. in cle. qbus rigor. supra septus alle. Et ita sunt ista expedita que sequunt sniam quādo ab ea appellat. q: tunc snia non debet exeq. cum p appellatiōnē sit suspensa. vt in dicto ca. venientes. de iure iurā. Immo quicqd post sententiā etiā ante appellatiōnē p iudicē vel aduersariū sit. totū reuocabit p

Forma apostolorum

modum attemperati. De quo plene i. c. non solum supra alle. et sic transit non in rem iudicatam. Si vero a sententia non fuerit appellatum. sic transit in rem iudicatam tunc ipsa sententia debet exequi alibi parum pdeset sententias dari si exequi non demandarent. ut de re iudicata. cum aliquibus. Aduertendum tamen quod sunt quedam sine que nunquam transibunt in rem iudicatam. ut sunt sententia quorum obseruantia induceret periculum anime. de re iudi. tenor et ca. sanguinei. d. fr. et male. fraternitatis. cum similibus. Queda sunt que statim transibunt. ut sententia excommunicationis de appel. pastoralis de sen. excō. p. tuas. que tamen proprie non est sententia. Et hoc verum quod non statim transit in rem iudicatam quo ad priuatam utilitatem. Sed quo ad publicam utilitatem tangente periculum animarum nunquam transit. ar. de excep. pia. li. vi. Nam semper auditur conquerens de iniusta excommunicatione. de offi. dele. cum pringat. Sunt etiam quedam casus in quibus diffinitiva sententia statim transit in rem iudicatam que non. de re iudi. sup. Rubrica. Queda sententie tenent medietatem. quod transibunt in rem iudicatam. sed non tamen statim. sed post decem dies. Et istud regulariter obtinet in sententiis predicta extrema sunt casualia. notat de re iudi. sup. Rubrica et in ca. sanguinei. Et hoc quando sententia tenet licet sit iniusta. Secundo si esset nulla. quod tunc non transit. de sen. et re iudi. ca. j. Et modos nullitatis ponit Guill. in spec. de sen. pla. §. iuxta propositos. Et dicitur iniusta nulla. quia lata est contra ius constitutionis expresse. Iniusta dicitur que est lata contra ius litigatoris. Nulla tamen non transit. iniusta sic ut dictum est. Distinguit tamen. quod quicquid sententia est nulla nec servat. ut si contra ius constitutionis est lata expresse. Quandoque est nulla. sed servat donec de nullitate co-

stet. ut si est lata per falsos testes seu falsa instrumenta. quia ista est nulla in veritate. sed est aliqua in opinione. de quo d. excepti. cum venerabilis. Quandoque nulla est et transit in rem iudicatam post. xxx. dies. ut ibi notat. de quo per Osti. in ca. cum Bertoldus. de re iudi. Sine ergo que transit in rem iudicatam in actione personalis demandabit executioni post tempus quadrimestre. quod istud tempus condemnatis in personalis actione concedit a iure. ut in. c. querenti. de offi. dele. Pot tamen homini tempus artari vel prolongari per iudicem ex causa. sine causa non potest. Illas si artauerit sine causa super plebis a lege. ut ibi notat. et in spe. d. sen. excō. §. videndum. in principio. Et fiet executio in homini actione personalis isto modo seu ordine. Quia precipiet reo quod pecuniam in qua condemnatus est actori si bi soluat. Et an ipse condemnatus ad ipsius pecunie solutionem precise cogi debeat victore instante et petente. re citat. Iohes an. ibi in addi spe. quod Guill. helmus in ista questione tenuit condemnatum. si habet in pecunia ad illud teneri. Si vero non habet victus in pecunia unde satisfaciet executio fiet in rebus eius. Et primo mobilibus. videlicet. ut capiantur mobilia si possidet. si mobilia non habet. recurritur ad ad immobilia. Si nec immobilia possidet peruenitur ad nomina siue iura. scilicet ad ipsius condemnati debitores. sic tamen quod nomina debitorum debitum contentium et non negantium pignora capiuntur. de quo in spec. de senet. execu. §. sequitur videre. In actione reali statim fit executio postquam sententia transiit in rem iudicatam. scilicet si regulariter post decem dies. Unde si actus est ad fundum vel domum et mittetur actor in possessionem eiusdem rei. scilicet fundi vel domus. de re iudi. cum Bertoldus. in fi.

Forma apostolorum

Nec sit ficti dare pignora. sed requirit
corpalis possessionis traditio. vt in. ca.
cū aliqb⁹. de re iudi. Et quō iudex mā-
dat executori suo q^d eandem rem actori
adiudicatā seu eius rei verā z corpalez
possessionē det ipsi actori. Guil. ponit
formā in d. sent. execu. i. dicto. S. sequit
Quia pceptū hmoi scribi debet i acti-
bus p notariuz. Talis iudex tali curie
exequēdo sniam diffinitiuā in causa ta-
li p eum latā vel p talem inferiorē iudi-
cem vel ipsius delegatū latā manu tal'
notarij scriptā vel subscriptā. ac ipsius
iudicis sigillo v^l pdicti notarij signo si-
gnatā z sigillatā. Et pcepit z inuixit ta-
li executori seu cursori sine nūcio q^d rez
talē tali actori p sniam pdictaz adiudi-
catā. ac eius nudā z possessionē corpa-
lem det z assignet eidē victori pdictum
N. reuz amouendo ab eodē. Acta sunt
hec rē.

Nel sit pceptū iudicis p lras dñi
gendas executori. Et possunt tunc scri-
bi sub hac forma.

Iudex tali actori rē. Salutē i dño
Pridē orta inter talē actorē ex vna pte
z reū de z sup tali fundo v^l dono ex ei⁹
ocasiōe pte ex altera. materia questio-
nis z causa hmoi intētata z introducta i
iudicio corā vob. Nos i cā eodē iure z
iudictario ordie obseruatis pcedētes.
Sniaz tulim⁹ diffinitiuā pdicto actori
domū petitā p eundē adiudicando. ac
pstatū reum ad traditionē seu restituti-
onē domus hmoi. z in expēsis litis cō-
demnādo. put in ipsa snia nostra plent
us pñet. Verum q^d paz pdest snias
ferre nisi executioni demandet. Idcir-
co p parte memorati actoris humilit
requisit ad pdictē snie executionē du-
rimus pcedendū. Vobis g in virtute
sancte obediētie firmiter z districte p-
cipiēdo mon. quate. pstatū N. actorē in
corpalem z realē pdicte dom⁹ sibi vt p
feri adiudicate possessionē inducatis.

ac ipsam domū ac eius possessionē tra-
detis z assignetis eius detentorē abin-
de remouēdo. Monētes etiā dñ. reū
quē nos pñentibus pemptorie mōem⁹
vt infra sex vicz spaciū a notificatiōe
pñentiū sibi facta cōputādū quoz duo
p primo rē. ab eiusdē dom⁹ detētiōe
z occupatiōe desistēs. eam pñato actori
vacuā z liberā tradat. z ad ipsius corpa-
lē z pacificā possessionē illū admittat.
sicq^d summā talem florenoz seu libraz
denarioz talū p expensis p eum in li-
te pdicta corā nobis factis restituat ac
psoluat. z alias pdicte snie nñe pareat
humiliter z intendat. Alioquin pñra sp-
sum p censurā ecclesiasticā z alia iuris
auxilia. put de iure poterimus pcede-
mus. Diē vō rē. vt supra i formis alio-
rū mandatorz. Et sic executio illi pñe-
rū iudicis fit p cursorē seu nunciū habe-
bit referri iudici diē z formā executōis
Et q^dqd factum est p eum z hmoi rela-
toscibat in actis videlicet.

N talis curie cursor seu executor si-
ue nūcius retulit se de mādato talis iu-
dicis in vim executōis snie talis. in tali
causa lata de tali re dedisse z assignasse
tali victori nudā z corpale possessionē
talis fundi eidē actori p eandē sniaz ad
iudicatū quā talis vict⁹ detinuit z occu-
pauit.

Ptrū aut delegat⁹ ordinari⁹ possit
exeq⁹ sniam suā no. in. c. si q^d pñra. de fo-
ro cōpetēt. Vel an hoc possint mino-
res iudices. notat in ca. cum eccliaz. d.
offi. ordi. cum remiss. Et sunt opinioes
pōt dici q^d delegati ordinarij etiam alij
minores iudices hoc possunt p censu-
ram ecclesiasticā que est simpliciū iurisdic-
tionis. sed non p traditionē posses-
sionis q^d est mixti impij. Iudices tamē
indifferenter exequunt sententias suas
p excōmunicationem z p missionē. Et
delegatus pñcipis exequit sententiā
suam infra annuz. post annum expirat

Forma absolutionis

totaliter ipsius potestas. Ita etiā q̄ ex-
cōicātū p̄ eum infra annū anno elapso
non absoluit. vt leḡs z notat de offi. de
le. querenti. Iudices tñ exequent̄ indi-
cialiter snias suas z p̄ excōicationē z p̄
missione. Ex quib⁹ causis vel p̄ quas
exceptōes impediri possit executio sen-
tentie. plene no. in ca. doctor. de re iudi.
Et in spe. de sen. excō. §. vlti. Sed q̄ iur
re petat executio no. in spe. eo. ti. §. bre-
uiter. Et dicit ibi Guil. q̄ victor ibi ha-
bet duo auxilia p̄ que exequit sniam. s.
officiū iudicis z actionē iudicati. nō. at
p̄ actionē in factū. Et in hoc dicit. erra-
re multos aduocatos. z p̄cedit sūma-
rie sine datōe libelli z lit. presta. de q̄ di-
cendū est vt ibi. Licer aut̄ snia trāsiuit i
rem iudicatā. z sic faciēda sit ipsius exe-
cutio. vt dictū est. Dictus tñ quib⁹ rele-
uat remedio supplicatōis. vt in. c. ex lit-
teris. de resti. in inte. De quo in spe. de
supplicatōib⁹. p̄ totū. Del bñficio resti-
tutōis in integrū. vt eo. ti. p̄ totū. Et tñc
eq̄ sic impetrat principalit̄ p̄cedet in
causa restitutōis in integz ordine iur̄
obseruato. vt de offi. iudi. ca. ij. Et ista
causa tunc finiri debet z expediri infra
quadrienniu. vt in cle. vnica. de resti. in
inte. Et libellos in materia restitutōis
ponit Guil. in spe. pte. iij. de resti. in in-
te. Raro hic in p̄tibus praticat. igitur
omitto. Et q̄ vt dictū est aliqui reus nō
parēs snie excōicaf. z aliqui p̄ contuma-
cia. q̄ citatus non compet. vt visus est
supra in p̄cipio p̄cessus. Et q̄ volēs
parere z absolutionē petēs debz absol-
ui. vt in ca. cum p̄tingat. d̄ offi. dele. §. 3.
vt habeant forme absolutionū sciendū
q̄ si q̄s est excōicatus p̄ contumacia. si
vult canere de parēdo iuri sit absolu-
tus sub forma iuris. Si offert cautio-
nem de parendo iuri z soluēdo expen-
sas rōne sue p̄tuncie p̄ aduersariū fa-
ctas. de ap. qua fronte. d̄. sane. de iudi.
ca. j. Et hoc si snia est iusta. q̄ si est iniu-

sta debet absolut sine difficultate. de sē.
excō. cum medicinalis. li. vj. §. si q̄s. cū
p̄corō. Et intelligendū est etiā qñ excō-
municat⁹ est p̄ contumacia vel offen-
sa dubia. Nā si quis est excōicatus pro
p̄tuncia vel offensa notoria nō absol-
uit. nisi satisfactōe p̄missa. vt i ca. ex pte
de ver. sig. q̄ ad offensam manifestam.
De manifesta p̄tuncia pbat. vt i ca.
venerabilib⁹. i. §. sec⁹. de sen. excō. li. vj.

Sequit̄ forma absolutionis sub
forma iuris.

N. tal' iudex rē. Rectori tali seu ple-
bano. Salutē in dño. Quia talis excōi-
catus a nobis p̄ p̄tuncia ad instanti-
am talis paratu se offert stare iuri corā
nobis. Vñ ipm ab hmōi excōicatiōis
snia absoluius in dei noie in hīs scri-
ptis. Et idē talē in quo p̄dicto actori sa-
tisfaciat z iuri pareat corā nobis sibi p̄
termino pemp. assignam⁹. Quare vo-
bis mādā⁹ quaten⁹ eundē N. sic ab-
solutū publice nūcietis. Volētes autē
p̄dictū fininū actori memorato tēpesti
ue intīmare vel nunciare. Datum rē.
Del breuius sic.

Official' vñ iudex talis tali plebano
salutē in dño. Quia talis excōicatus a
nobis p̄ p̄tuncia ad instātiā talis pa-
ratus est die seu feria tali stare iuri corā
nobis vñ ipm sub forma iuris absolutū
mus. Nādāmus vobis quatenus eū-
dem N. sic absolutū publice nūcietis
z p̄dictū terminū volum⁹ actori matu-
re nunciari. Datū rē. Et ista forma co-
ram ordinario sic frequentat. In aliq-
bus locis absoluit excōmunicatus per
iudicem a vinculo excōmunicationis
z remittit ad sac̄dotē ad reconcilian-
dum p̄ peccato inobediente p̄ q̄ fuit
excōmunicatus. Et huiusmodi recon-
ciliationis formam ponit Guil. in spe.
de sen. pla. in d̄. debet aut̄ fieri absolu-
tio cum psalmo penitentiali. Possit eri-
am forma absolutionis extendi z dila-

Forma absolutionis

tari narrando pcessum habitum et cō-
tumacie qualiter et alia. sicut faciūt
quidā delegati sub hac vel cōsili forma

N. ppositus vel decanus eccie talis:
iudex delegatus et c. Vniuersis et singu-
lis ppositis. decanis. scolasticis. canto-
ribus. thesaurariis. hebdomadariis. ple-
banis. vicariis. altaristis. ceterisque diui-
noz rectoribus et vices eoz tenentibus
seu gerentibus. clericis et notariis pub-
licis quibuscunq; p talem ciuitatē vel
diocesim Magistri. ac alii vbi liber con-
stitutis qui pntibus fuerint requisiti Sa-
lutem in dño. et mandatis nris imo ve-
rius apostolicis firmiter obedire. Cuius
in causa que inter talem actoz ex vna
pte. et talem reum pte ex altera de et su-
per tali re vel debito vertitur coram no-
bis. et pdictis actoz pfato reo libellum
in scriptis obtulisset. Nos eidē reo die
talem ad rñdendū eidē libello. vel exce-
ptōes dilatorias sibi forsitan cōpeten-
tes pponendum p termino pemptorio
durimus assignādū. Sed q; in termino
hmoi idem reus minime comparuit p
se vel responsalē et exceptōes aliquas
pponere aut pdicto libello rñdere cō-
tumaciter nō curauit. Ecceitō idē **N.** reus
p cōtumacia hmoi monitiōe pmissa p
nos fuit et est excōcatōis vinculo inno-
datus. Hunc autē reus ipse se representās
coram nobis petijt humiliter et deuote
ab hmoi excōcationis snia se absolui.
offerens se iudicio sisti seu de parendo
iuris cautio. etiam pstant et dicēs se
paratū pri aduerse satisfacere pgrue de
expensis. Vñ citato adhuc ipso aduer-
sario. et pnte vel contumaciter absentā-
te. ac recepto ab ipso excōcato pus in
ramēto fm formā iuris de parēdo mā-
datis eccie. et cōgrua faciēda satisfactōe
expensarū eū ab hmoi excōcatōis vin-
culo absoluius et c. vt supra. Et caute-
lam de custodiēda et reseruāda absolui-
tōe dat glo. in. c. ppositus. de cleris. excō.

ministran. Et Guil. in spe. de sen. plat.
S. nūc aut. v. absolutōz aut. Dū vō ex-
cōcat? p debito vel p re iudicata vel p
crimine vel offēsa manifesta satisfecit.
tūc simpliciter absoluerit sub hac forma.

Forma absolutionis sup debito vel
re iudicata.

Officialis et c. Quia talis excōcatō
p re iudicata vel p tali manifesta offē-
sa ad instantiaz talis de hmoi iudicato
vel offēsa satisfecit. Ecceitō eū absolu-
tōem petentē absoluius in dei noie i
his scriptis. Mandātes et c. vt supra. de
absolutiōe ad cautelā quō et qualiter fiat
no. in. c. apostolice. de except. et in. c. so-
let. de sen. excō. li. vj.

De pcessu q fit simplr et de plano.

Sum est supra

v de pcessu ordinario q in cau-
sis regulariter obseruat. Et
est quidā specialis pcessus qui obserua-
tur qñ iudex simpliciter et de plano sine
strepitu et figura iudicii pcedit. Et quis
ordo tunc seruandus sit tradit in cle. se-
pe. de ver. sig. q; libellus necessario nō
offertur. Est tñ dāda petitio summaria
in scriptis. vel faciēda verbo et in actis
redigenda. Item pcedet sine lit. prest.
ac sine cōclusionē. que tria in pcessu or-
dinario sunt de substantia. vbi ibi dictū
est. Pōt etiā ferre sniam diffinitivā snā
do qd in alijs nō posset. vt etiā ibi not.
Et valet citatio ad sniam audiēdā. etiam
nō pempt. que alias sufficēs non esset
Itē in isto pcessu fortius q; in alio de-
bet iudex amputare materiā dilationū
refrenare iurgia psum. et testis multū
indignē. Et pcedere pōt tpe ferlat et i fa-
uorē hoim introductor. Et ita sūt plu-
ra in hoc pcessu specialia. scz. xj. vel. xij.
vt no. in illa cle. sepe. de ver. sig. in glo. i
Et pcessus hmoi aliqui iudex tenet ob-
seruare. aliqui pōt si vult. q; si princeps
mandat sic pcedi. vt faciat in conserua

Libellus beneficialis

torijs studioz tunc ita iudex tenet pcedere. Valer tñ pcessus si ordo iudicialis pibus oino nō pñdiceribus fuerit obseruatus. vt sepe Ale. Sz pñr iudex sic pcedere si vult. s. i. causis pñuilegiatis a iure sup tali pcessu. Et iste sunt qñ tuor species cause. beneficiales. mñimo niales. decimaz z vñurari. In istis relinquit potestati iudicis si vult pcedere simpliciter z de plano. vel ordinē iudiciariū obseruare. vt in cle. dispensio. sam. de iudi. ver. de hoc in glo. nō licet Et qñ pñr iudex vt dictū est in istis causis obseruare ordinē z sic libellū exigere. Qualiter ergo in causa beneficiali formandus sit libellus videamus. Et pñr sic concipi.

¶ Forma libelli in cā beneficiali.

Coram vobis honorabili viro domini auditori vel iudice pponit procurator procuratorio noie discreti viri A. canonicus eccie beate Marie virginis Erford. Maguñ. dyoce. cōquerēdo in iure aduersus B. clericū se asserentē dyoce eiusdem z quemlibet aliū pro eodē in iudicio legitime interuenientē. z dicit qñ pñr A. vigore gratie aplice eiusdem de canonicatū sub expectatōne pñbende in eccia sancte marie predictē in spālī sacre canonicatus z pñbēda p mortem quondā C. eiusdem eccie dñ vixit canonicus pñbendati tunc vacantis p certum executozem ad hoc a sede apostolica specialiter deputatū fuerint z sint collati. z sibi de eiusdem sit prouisum. ac ipse A. ad canonicatū ac pñbēda hñmōt p eundē executozē inuestitus existat. sic qñ idem canonicatus z pñbēda cū iuribus z pñuilegijs suis vñiuersis pñneāt. z pñnere debeāt ad eundē. Tamē pñatus B. ad eosdē canonicatū z pñbēdas se intrusit de facto z intrudi fecit z procurauit ac intrusionē de se factā ratam habendo pñdictos canonicatū z pñbēda detinuit z occupauit. detinere z occupat

fructus redditus z prouetus. ipra z ob uentionē. prouenientē. ex eisde pñceptis in burfauit. pñcipit z inburfat. Seqz pñr A. opposuit z opponit. ac euz impedit z impediuit. fecitqñ z facit pñ intrusionē occupatōem z alia supradicta quomñus ipse A. canonicatus z pñbēda hñmōt ac iuriū ac pñntentiarū earundē possessionē seu quasi assequi possit. z habere anie sue periculū. z pñdicti A. pñiudiciuz z detrimentū. Quare agit z petit procurator qñ supra noie procuratorio quatenus vos dñe auditor seu iudex reuerende pñcognito quātū sufficit de pñmissis prouenientis. decernatis z declaretz canonicatū z pñbēda pñdictos ad mēoratus A. pñnuisse de iure pñnere. z eos eidē A. adiudicādū fore. ac ad iudicari debere z adiudicatis. Intrusionēqñ detentōem occupatōem z alia pñmissa temeraria illicita z iniusta fuisse z esse. et pñdictū B. occupatozē ab occupatōne ipedimētis z alijs pñdictis cōpescēdū z pñpescatis sibi de pñatis silentiū ipñnēdū z imponatis sup eisde canonicatū z pñbēda. z eoz detentōe eum remouēdū z remoueat. Pñdictūqñ A. in possessionē seu quasi eorundē canonicatū z pñbēda. iuriūqñ z pñntentiarū ipaz inducendū z inductū defendendū atqñ inducat z defendat. seu induci z defendi pñcipiat. Ipñ B. pñdicto A. in fructibus pñceptis z expensis iuris legitimis nihilominus cōdemnando p vestram diffinituā finiam z eius executoz. Dec petit pñunctim z diuissim ad necessariā probatōem solum se astringens. officium vñm in pñmissis omnibus z singulis quātū opus fuerit hñuiler implozando. salvo iure cortigendi. addendi. mñnuendi zc. vt est moris. Iste libellus pñcedit qñ agēti bñficiū iam ē collatū. ita qñ ē suū z hñtus in re. Si vñ nō dñz eēt sibi collatū vel de eo vel de ea pñsum. hñ pñferendū ita qñ nō eēt suū hñ sibi

Libellus beneficalis

debitū eēt itē ad rē. de quo de rescrip. auditoz. in cle. in glo. si pñciaret. Tūc fm hoc deberet mutari libellus. s. nar- rando quō beneficiū tale de tali causa sibi esset debitū. Et petendo id sibi de- bitū z cōferendū pñciari. z tunc au- ditoz qui pñciat illud ei debitū pōt sibi sine nouo mandato d illo puidere vt circūstus eūstetur. vt in cle. alle. c. au- ditoz. de rescript. Vel etiam debet fieri mutatio libelli fm quantitatē facti. Et plures libelloz formas ponit Guil. in spe. de pben.

Si beneficiū est de iure patronatus tūc bñficiatus sic format libellū suū.

Coram vobis zc. Et dicit q l3 d. pñci- tus ad ecciam vel vicariam talem per mortē quondā. C. vl. rectoris eiusdē va- cantis p D. clericū vel laicum ipsius ec- clesie vel vicarie verū patronū. z in iu- repatronatus eccie vel vicarie eiusdem in possessione vel quasi existentē. ac p tali habitu cōmuni iure z deputatū vo- bis dño pposito vel archidyaco. vel of- fici. infra tēpus debitū quadrimestre pñtatus existat. Ad inuestiendū in pñ- ctus B. pñtationi hmoi facit z inue- stiture faciente se opposuit z opponit temere. impediuit z impedit frivole ac fecit z facit minus iuste. Quo minus pñtatio pñcti p vos admīssa fuerit suū debitū sortita atqz fortatur effectū. Aligir igit z petit pcurator pñctus no- mine quo supz. q pñcognito quantum sufficit de pñmissis pñciari decerni et declarari pñtationē de pñcto d. vt pñ- tur fuisse factā eē admittendā z admitt- ti. ipm qz d. ad ecciam vel vicariā pñ- ctā institutū z inuestiendū fore institui z inuestiri. ac in corpālē ac realē ipsius eccie seu vicarie. iurūqz z pñtentaliū eiusdē possessionis vel qī inducendū. z in- duci. pñcto qz B. aduersario sup oppo- sitōe z impedimēto ad ecciaz seu vica- riam talē ppetuū silentiū imponendū z

imponi. z ab ipis impedimētis ab op- positōe eē cōpescendū ac pñescivā snia diffinitiva z censura ecciastica median- te. Nec petit cōiunctim z diuisim vna cū expēsis litis zc. Ista petitio collig- git ex no. p Inno. in. c. cum bertoldus. de re iudi. z quidā addit i libello. Pe- to pñtationē meā admitti. z pñtationē aduersarii p nō patronū z eū qui nullū ius pñtandi habet factāz cassari zc. De quo in alle. c. cū bertoldus. h nō ē curā dū. Et si aduersari⁹ pñtatus a nō patro- no laz eēt institut⁹ fm hoc aliter forma- ret petitio isto mō. Peto talē a nō pa- trono nec iure patronatus possessore p- sentari z male institutū ab illo benefi- cio amoueri z meā pñtationē a vero pa- trono factā admitti ipm beneficiū mi- hi ad iudicariū me ad illud institui z in- uestiri zc. vt in. c. cū bertold⁹. supra all. Et si forte pñtator in vitate nō ē patro- nus h solū possider iurispatronat⁹ cū bo- na fide. tūc pñtatus non dicat in libello ipm ēē patronū. h ipm fuisse tpe pñ- tōis z eē in possessione vel quasi iuripa- tronatus z iussit. vt in. c. cōsultatōib⁹ de iurepa. zc. de quo etiā not. in. c. ij. de resti. in inte. cū similib⁹. cū aut de iure patronatus agit inter patronos. qlier tunc concipiat libellus ponit Guil. in spe. de iurepa. z pōt sic formari.

Libellus qñ agit de iure patronatus inter patronos.

Corā vobis zc. pponit cōquerēdo in iure pcurator noie pcuratoris discreti viri d. laici aduersum B. laicū. z dicit q l3 iurispatronatus talis eccie vel vica- rie ad pñctū a pñnear z pñere debeat de iure. Ipse qz d. fuerit tpe spoliatiois infra tēpē in possessione vel quasi iurispatronat⁹ eccie vel vicarie eiusdē. in pñct⁹ B. die annoz mēse tali quēdā D. ad ecciam seu vicariā pñctā tūc certo mō vacatē vobis pñtauit. ipm a posses- sione vel qī iurispatronat⁹ pñcti spo-

Libellus beneficiatis

lando. Quare agit et petit procurator
pdictus q̄tenus vos dñe iudex sp̄cogni
tis quantū sufficit de p̄missis pronūcie
tis. decernatis. et declaratis. inspatrona
tus eccie vel vicarie predicte ad p̄statuz
p̄tinuisse et p̄tere. p̄ntatōemq; et spo
liatōes p̄dictas et temerarias et illicitas
intusitas esse et fuisse. ac enndē p̄ in p̄
stinū statū possessionē seu quasi eiisdē
iuris reponēdū restituēdū et reducēdū
fore. restitui. reponi. et reduci debere. re
stituatisq; reponatis et reducatis p̄ v̄ras
diffinitūā sniam. et p̄ istū libellū intēta
tur possessorū et petitorū. Posset etiā
alterū tm̄ intentari. vt dicitur est in alio
processu circa formas libelloz. et ista cā
sup iure patronatus nō ē b̄nficialis. cū
de titulo beneficiati nō agat. vñ in ea p
cedēdū ē ordine iudiciario obseruato.
et sup p̄mo libello p̄t sic formari posi
tōes et articuli. vt in p̄oribus formis.

In p̄mis ponit et p̄bare intēdit q̄ in
dyoc. Magnū. in terra thuringior. fuit
ante. x. xx. xxx. vel. xl. annos citra vel vl
et a tpe de quo vel et cui⁹ initio sine
cōtrario mēoria hoim nō existit. fuit et
est q̄dā oppidū vocatū cōiter oppidū
Erford. habēs diuersas eccias collegia
tas et prochiales. ac al̄s palā et notorie.
Itē q̄ in eodē oppido Erford. int̄ alias
eccias ibidē fuit a p̄dicto tpe et p̄ idē tē
pus. et est etiā collegiata eccia beate ma
rie virginis ab Erford. cōiter appella
ta. h̄is p̄po sitū. decanū et capitulū. cer
tas ac distinctas p̄bēdas ac iura alia ec
clesie collegiate publice ac manifeste.
Itē q̄ de p̄missis et signāter oibus fuit
et publica vox et fama. Itē ponit et p̄
bare intēdit q̄ sc̄issim⁹ in x̄po p̄ et dñs
n̄r Inno. diuina p̄uidētia papa moder
nus p̄dicto p̄. grām faciēdo sp̄alē die
talī. mēse talī. canonicatū in eccia p̄di
cta p̄dicto p̄. prulit. et ip̄m p̄ decanū et
capitulū recipi mādauit in canonicū et
frēm. stallūq; in choro et locū in capitu

lo cū iuris canonici plenitudine eides
assignari. Itē q̄ p̄bēda si q̄ tūc vacaret
vel quā in posterū vacare cōtingeret ec
clesia in eadē. eā p̄dictus p̄. infra men
sis spaciū vni⁹ acceptaret. p̄dictus dñs
n̄r papa eidē p̄. cū oibus iurib⁹ et p̄tinē
tijs suis vniuersis cōferre et de ea sibi p
uideri. ac ip̄m ad eadē in ip̄suisq; ac in
riū p̄tinentiarūq; possessionē eiisdē vel
quasi inuestiri et induci. inductū quoq;
tueri et defendi voluit et mādauit. Itē
q̄ idē dñs n̄r papa ad collatōes p̄uissio
nē et inuestiturā. et al̄s p̄dicte gr̄e debitā
et effectualē executiōem faciendū cerū
vel certos executores deputauit. Item
q̄ memoratus p̄. grām p̄dictaz sibi vt
p̄m itit̄ factā ratā h̄is et gratā sup eum
l̄ras in forma p̄suetā extrahi. et p̄cessus
p̄ executorē fieri. pcurauit. Itē q̄ de p̄
missis oib⁹ et singulis fuit et ē publica
vox et fama. Itē ponit et probare inten
dit q̄ de anno dñi. M. cccc. lxxvij. die
talī. mēse talī. et aī. p̄. fuit canonici
cus et p̄dicte eccie beate Marie certos
p̄bendar⁹ et certos canonicatū et p̄bēdā
in eadē eccia habuit et possedit. Itē q̄
idē p̄. canonicus anno et mēse predi
ctis. die talī die suū extra romanā curiā
clausit extremū. Qd̄ p̄ ip̄s⁹ obitū ca
nonicat⁹ et p̄bēda predicti q̄s nil pre
fata eccia obtinebat vacare inceperūt et
vacauerūt. et vacare cōiter reputabant
palā et manifeste. Itē q̄ predict⁹ p̄. vel
talīs ei⁹ pcurator predictos canonicatū
et p̄bēdā sic vacātes p̄q; gr̄e predi
cte vigore sibi et nulli alteri de iure debi
tos. die talī. mēse talī. predictis cū. pre
statōe cōsuetā acceptauit. Itē q̄ p̄ tales
predicte gr̄e executorē p̄. predict⁹ cano
nicatū et p̄bēdā sibi cōferri de eis dē p̄
uideri. ac se in ip̄soz iurū et p̄tinentiarū
in earū dē possessionē vel q̄l inuestiri ob
tinuit talī die. Itē q̄ de premisis oib⁹
et singulis fuit et ē publica vox et fama.
Itē ponit q̄ p̄. predict⁹ tpe gr̄e sibi fa

Libellus benificialis

cte ac collatiōe puiſionis ⁊ inueſtiture
p̄dictarū fuit ⁊ ē cleric⁹ vel ſacerdos ⁊c.
in cōſione fidelium de legitimo m̄ſimo
nio p̄creatus ⁊ al̄s abilis ⁊ idoneus ad
ecciaſticū beneficiū. maxime canonica
tū ⁊ p̄bendā ſupradictos obtinendum
Itē q̄ B. aduerſari⁹ aſidic⁹ ad p̄dictos
canonicatū ⁊ p̄bendā p̄p̄dicti quōdam
M. mortē ſe intruſit ſeu intruſit fecit ⁊ p̄
curauit. ip̄osq; canonicatū ⁊ p̄bendā de
tinuit et occupauit. detinet et occupat
fruct⁹ reddit⁹ ⁊ p̄uēus ex eiſdē p̄ueniē
tes p̄cipit p̄cepit. imbuſauit ⁊ imbuſ
ſat. ac p̄ſatū ipedit ⁊ ipediuit. fecitq; et
ſac p̄ intruſionē. occupatōz. ⁊ alia p̄di
cta q̄ min⁹ ḡſa collatio puiſio ⁊ inueſti
tura. ⁊ alia p̄miſſa ſuū debitū ſortiri po
terint ⁊ ſortiant effectū. ⁊ p̄dic⁹ A. poſ
ſeſſionē ſeu q̄i poſſeſſionē canonicat⁹ ⁊
p̄bende p̄dictoz aſſedq; poſſz libere ⁊ h̄e
Dat inſup libellū p̄ pte ſua oblatuz. ac
p̄ducta ⁊ p̄ducenda in hac cā inquātū
faciūt p̄ pte ſua p̄poſitōib⁹ ⁊ articul⁹ ⁊c.
Nec etiā denotatū ſignis ⁊ ſigillis ſaluo
iure addendi. corrigēdi. ſupplēdi. decla
randi ⁊c. vt moris eſt ⁊ ſtili. Cū b̄ſi
ciū ē de iur̄patronat⁹ tūc ex libello ſeu
petitiōe ſormant poſitōnes ⁊ articuli in
hūc modū. Poſitōes ⁊ articulos vt ſu
pra in alijs. In primis ponit ⁊ pbare in
tēdit q̄ in oppido Erfor̄. maguū. dyo
ce. a. x. xx. xxx. vel. xl. annis citra vel vl
tra. ⁊ a tpe ⁊ p tps de cui⁹ p̄ſo ſeu initio
nō ē mēoria hoīm fuit ⁊ ē certa eccia p̄
rochialis appellata cōiter ſancti Pau
li Erfor̄. Nōq; in eadē eccia fuerūt et
ſunt certe vicarie p̄petue a ſecularib⁹
clericis ſolite gubernari. Itē q̄ inē al̄s
vicariis p̄petuas i eadē eccia exiſtētes
fuit a tpe ⁊ p tps. de q̄ ſupra. ⁊ ē certavi
caria ad altare ſancti talis palā ⁊ noto
rie. Itē q̄ vicari⁹ h̄mōi p̄petua p̄ tales
latū inſtaurata ē ⁊ ſūdata ac de bonis
ſuis dotata. ⁊ p loci dyoceſanū p̄ſirma
ta. Itē q̄ iur̄patronat⁹ vicarie ei⁹dē ē.

de inſtauratoz. ⁊ ſuis heredib⁹ ſeruari
exiſtit ac p̄tinuit ⁊ p̄tinet ad eoſdē. Itē
q̄ de p̄miſſis oib⁹ ⁊ ſingulis fuit ⁊ eſt
publica vox ⁊ ſan. a. Itē ponit q̄ ſupra
dictus M. ſat p̄ſat quōdā inſtaurato
ris fili⁹ legitim⁹ ⁊ naturalis. Eidēq; p̄ſi
ſuo in bonis p̄ euz relictis ⁊ maxime in
iurepatronat⁹ p̄dicte vicarie inſolidaz
heres ſucceſſit. ac hereditas paterna cū
iure p̄dicto fuit ⁊ ē ad eū tanq; verū he
redē ⁊ primū deuoluta. Itē q̄ idē M.
filius ⁊ heres quōdā D. p̄dicte vicarie
vicariū ad eandē vicariāz tūc certo mō
vacantē vobis dño officiali p̄ntauit. qd
q; eadem p̄ntatio p̄ vos admiſſa fuit. ⁊
idē quōdā p̄ntatus ad p̄ntatōz eandē
ad p̄dictā vicariā inſtitut⁹ cā tenuit ⁊ pa
cifice poſſedit. Itē q̄ p̄dic⁹ M. fuit ⁊ ē
in iurepatronat⁹ mēorate vicarie poſ
ſeſſione vel quaſi. Itē de p̄miſſis oib⁹
ſingulis. Itē q̄ de anno dñi tali die. ta
li mēſe. tali bone mēorie D. p̄dic⁹ vica
rius vt p̄mittit vicarie p̄dicte nouiſſi
mus fuit viā vniuerſe carnis ingreſſus.
Itē q̄ p̄ ei⁹dē quōdā D. nouiſſim⁹
p̄dicte vicarie rectoris mortē ip̄a vaca
re incepit vicaria. vacauitq; ⁊ vacare
putata fuit palā ⁊ notorie. Itē q̄ M.
dictus ip̄ius vicarie patron⁹ ⁊ iur̄ſpa
tronatus ei⁹dē poſſeſſor p̄ſatus M. ad
eandē vicariā ſic vacantē die tali. mēſe
tali. anno ſupradicto vobis dño officia
li p̄ certas l̄ſas ſuas ip̄ius ſigillo ſigil
latus p̄ntauit. Itē q̄ tpe p̄ntatōis bu
iſmodi idē M. p̄ntatus fuit p̄t eſt in
etate legitima ⁊ in mioribus ordinib⁹
⁊ in cōſione fideliz aliaſq; abilis ⁊ ido
neus ad beneficiū h̄mōi obtinēdū. Itē
q̄ B. aduerſari⁹ mēorat⁹ p̄tētu ei⁹dē
p̄ntatōis p̄ nō patronū. nec iur̄ſpatro
natus poſſeſſorē de ip̄o p̄dicto ⁊c. ⁊ p̄
tatōe de eo vt p̄ferit p̄ verū patronū ſu
cte oppoſuit de facto ⁊ oppoſuit. impe
dit ⁊ ipediuit. ac fecit ⁊ ſac it. q̄ min⁹ ca
dē p̄ntatio p̄vos admiſſa fuit ⁊ ē p̄ m̄ſi

Libellus matrimonialis

tutem et inuestituram. ac alio suo debitum
sortita atque sortiat effectum. Item quod de pre-
missis etc. dat etiam libellum seu petitionem
saluo iure corrigendi etc. Et si puer est
a patrone si non est in possessione pueri ad-
vel si forte est possessor iuris patronatus bo-
na fide. Item in veritate non sit patronus fin
hoc formetur articuli ut dicitur est circa
libellum in hac materia.

In causa matrimoniali sic per scriptum libellum
Coram vobis honorabilis viro domino pre-
posito vel officiali. ponitur procurator no-
mine procuratorio etc. adversus B. puel-
lam et quemcumque alium per ipsam B. legitime in
iudicio intervenientem. Et dicit in iure con-
querendo quod inter A. et B. predictos ma-
trimonium legitime sit contractum per mutuam
et simultaneam voluntatem consensumque inter
de predicti ad hoc aptis viroque citroque inter-
minatum viroque dicente. Ego recipio te in
meam et ego te in meum. nec te dimittam pro
meliori vel deteriori. subarratorem etiam
mutua subsecuta. vel aris datis huius-
modi et receptis. in B. predicta matrimonium
vincendi per copulam copulam consummare predicto
A. tanquam marito suo adherere et eius
vocali affectione tractare recusat in pe-
titione aie sue. Quare agit et petit pro-
curator predictus quod supra nomine per vos pronun-
tari. decerni. et declarari sententialiter
et diffinitive matrimonium inter A. et B. su-
predictos fuisse et esse contractum. dictaque
B. eidem A. in vxore adiudicandam. et ad
matrimonium de quo agit et ipsi presumatorem
faciendum ac ut sibi tanquam marito adhereat
Et cum tam in lecto quam extra conjugali affe-
ctione praecontractum denandum compellendum fore
re. adiudicareque condemandum compelli iusti-
cia mediantem. Nec petitiuam cum expensis
litis. Item potest etiam matrimonium contrahi
per alia verba. de quo in. c. ex lris. et in ca.
si inter. de sponsu. Et sic formetur libellus
finem quod se habebit factum. Si vero matrimo-
nium iam non est copulata copula consumma-
tum. et aliquamdiu ipsi coniuges cohabitave-

rint. sed tandem alter eorum ab alio se diuer-
sit. et eum dimittit. tunc dimissus potest agere
petitionem et possessionem. si cautius est age-
re possessionem. Oportet tamen restitutionem
petentem probare coniugium et copulam. quia
ista possessio non habet sine iure. ut in
c. extranmissa. de resti. spo. Et tunc for-
metur sic libellus.

Coram vobis honorabilis viro archi-
dyaco. vel offic. etc. ponitur procurator no-
mine procuratorio etc. viri conquerendo in
iure adversus B. mulierem. Et dicit quod inter
A. et B. mulier supradicta cum prefato
A. praxerit matrimonium. et traditorem ac
carnali copula subsecuta sibi in loco ta-
li per plures annos vel menses cohabitavit
tanquam vxor eum in omnibus affectione vxor-
ali tractando. tunc de anno tali die tali
mense tali. ipsa B. uescit quo spiritu dedu-
cta a predicto A. se diuerxit sine iudicio
ecclesie. et eundem dimittit propria temeritate
cum possessione vel qui ipsius et iuris con-
iugalis in ea destruyendo temere et spoliando
in aie sue destruxerit. Agit igitur et pe-
tit predictus procurator nomine procurato-
rio quo supra. quatenus precognitio qua-
tum sufficit de premissis pronuncietis. de-
cernatis. et declaratis. diuisionem. dimis-
sionem et spoliatores predictas fuisse et esse
temerarias illicitas et iniustas. temere
illicite et iniuste de facto presumpas.
Ipsumque A. ad possessionem seu qui pre-
dictae coniugis suae iuris conjugalis in ea
restituendum et reducendum fore ac reduca-
tis et restitutis. ac ipsa B. ut ad eundem
A. quem inconsulte dimisit. redeat et con-
iugalia obsequia sibi prester sicut prius con-
denanda et cogenda esse. condennatis et co-
gatis per viam diffinitivam finiam et censu-
ram ecclesiasticam et alia remedia opportuna.
Nec petit etc. Si autem vxor opponeret
marito restitutionem petiti. exceptorem peran-
guinatum in gradu prohibito. an facienda sit
restitutio no. et huiusmodi. c. lras. de resti. spo. de
ma. etiam libelli. in. c. p. qone. et ubi de B

Libellus matrimonialis

Aliquā autē agit inter coniuges ad di-
uortiu. et hoc dupliciter. Quia quicquid p
separatōis q̄tū ad vinculu. quicquid q̄tū ad
thorū tñ et mutuā seruitutē. In primo
cum agit ad separatōē vinculi. saltē de
facto tracti. tunc p̄cipit sic libellus.

Corā vobis rē. pponit pcurator no-
mine pcuratorio A. viri aduersus B.
mulierē. Et dicit q̄ licet A et B. p̄dicti
sibi iunctē attineat. et sint in tertio v̄l q̄r
to gradu sanguineratis cōiuncti. Et li-
cet p̄dicti A et B. affines existat in p̄io
affinitatis genere. et in p̄io vel sc̄do vel
tertio gradu. ipsi tñ de facto matrimoni-
um sū p̄traxerūt. Illud etiā carnalitē cō-
sūmando. Quare agit et petit p̄dict⁹ p-
curator nomine pcuratorio q̄ supra p
vos p̄cognito quātu sufficit de p̄missis
p̄nūciari decerni declarari int̄ A et B
p̄dictos p̄sanguinitatis et affinitatē im-
pedimēto p̄dicto matrimoniū nō esse
nec subsistere posse. Ipsoq̄ sicut de fa-
cto p̄traxerūt. de facto diuorciandos et
sepādos fore. et cohabitatiōē ac mutua
seruitute ac vinculo facti absoluendos
diuorciari. separi et absolut. Darioq̄ p̄di-
cto A. licentiā ad vota alia puolādi sen-
tentialit̄ diffinitū. Nec petit v̄m ad
hoc officiū humilit̄ implorādo. Et idē
de alijs impedimētis. q̄ habent de iure
dirumpe m̄rimoniū. mutat̄ mutādīs.

In sc̄do v̄o casu cū agit ad separa-
tionem thori quē fit propter adulteriū
sic concipitur libellus rē.

Corā vobis rē. p̄pōit pcurator no-
mine pcuratorio A. mariti p̄querēdo i
iure B. mulierē eiusdē A. vxorē. et eā
accusando seu denūciādo. dicit q̄ p̄di-
cta B. vxor post q̄tū inter ipsam et p̄di-
ctū A. m̄rimoniū de anno tali. die tali.
mese tali. cū E. viro in tali loco. et in ca-
mera tali in legē p̄iugij committēdo. et
thorū violādo adulteriū p̄petrauit. seu
eidē E. adhesit publice et adheret cū ea
p̄ adulterādo. Quare petit pcurator

p̄dictus q̄ supra noie. q̄ten⁹ p̄cognito
q̄tū sufficit de p̄missis p̄nūciatis. de-
cernatis. et declarēt p̄dictos A et B. cō-
iuges ad instantiā et petitōēs ipsius A.
mariti p̄pter p̄dictū adulteriū vxoris
sepādos et diuorciādos fore q̄ ad tho-
rū et mutuā seruitutē. atq̄ sepetis p̄ ve-
strā diffinitūā sniaz. Aliquā addit at-
q̄ votē eidē A. ad iudicandū et adiudi-
cetis. vt in. c. plerūq̄. de dona. inter vi.
et vx. Isto mō agit de crimine adulteriū
ciuiliter. Et o3 in libello exprimi t̄ps et
locus. s̄ inscriptō nō est necessaria. De
q̄ et de materia h̄mōi libelli. in ca. tue v̄
p̄cu. vide. et in ca. j. vt lit. non p̄testa. cū
remis. Et q̄n sic agit de adulterio ad se-
paratōis thori nō est cā m̄rimonial. q̄ nō
agit de federe m̄rimoniij. s̄ de crimine
adulteriū. et iō in p̄cessu talis cause de-
bet ordo iudiciari⁹ observari. Ita habe-
tur in ca. j. vt lit. nō p̄testa. sicut in simi-
li d̄xi de causa h̄siciali et causa super
iure patronatus.

Sup libello i cā m̄rimonial q̄n agit
de p̄iugio positōēs et articuli sic for̄mā

Positōēs et articulos vt in p̄ceden-
bus for̄mis articuloꝝ. In primis pos̄
et p̄bare intēdit q̄ de āno dñi. M. cccc.
lxx. in mēse septēbri. A et B. p̄dicti i do-
mo vel in loco vel in domo tali p̄uene-
rūt ad iunctē ad m̄rimoniū p̄trahendū
et ibidē de p̄trahēdo p̄ eos m̄rimonio si-
mul p̄tract̄ habuerūt. Itē q̄ tandē per-
tract̄ h̄mōi ad p̄cordiā veniētes matri-
moniū p̄ p̄sensum mutuū et simultane-
um. ibidē ad iunctē p̄traxerūt. Itē q̄ p̄
p̄sensum tali mō matrimoniale idē A
et B. v̄bis v̄ p̄nti aptis vltro citroq̄ in-
timauerūt exp̄sse vtroq̄ dicente. Ego
te recipio in meā. et ego te recipio i me-
um. vel p̄ meliori vel p̄iori te dimitte-
re non intēdo. Itē q̄ in signū m̄rimoniū
inter eosdē A et B vt p̄fert p̄tracti ipse
A. eidē B. sp̄se sue anulū vnū aureū
tradidit. et ipsa B. eidē a sponso suo cit

Libellus matrimonialis

calum vnu argenteu tradidit. q̄ hincin
de sic data arre noie receperunt. Itē q̄
tpe piractus particulati A. et B. p̄dicti
puberes et alii apti idonei fuerunt ad
m̄rimoniū shendu palā et notorie. Itē
q̄ de p̄missis oibus et singulis fuit et ē
publica vox et fama. Possent positio
nes et articuli p̄ aliū modū sic formari.
In primis ponit et p̄bare intēdit q̄ A.
et B. p̄dicti die tali currētis ant̄ vna cū
certis p̄sonis alijs fuerūt i tali loco cō
gregati. Itē q̄ p̄dicti A. p̄fate puelle
vel mulieri B. supplicauit vt cū eo ma
trimoniū shere sen spm̄ ad maritū re
cipe vel ducere dignaret. p̄mittēs eam
habere in vxorē. et nunq̄ dimittere pro
meliori seu deteriori. Itē q̄ p̄dicta B. i
sp̄m̄ A. p̄sentiens statim dixit q̄ euz eo
libenter vellet p̄trahere et euz ducere vt
recipe sen habere in maritū. Itē q̄ idēz
A. et B. ibidē adinucē matrimoniu cō
traxerūt. vnus alterū mutuo p̄sensu v
bis p̄suetis expressis recipiēdo dicente
A. seip̄am B. recipe et d̄ cetero habere
velle in vxorē et eam nunq̄ p̄ meliori
vel deteriori dimittere. Itē similiter B. di
cente q̄ sp̄m̄ A. in suū reciper et habere
eū vellet in maritum.

Cum agit ad disiungendū propter
impedimentum positiones et articuli
super libello sic forment.

Positōes et articulos rē. Et pone
mus q̄ vocent Seyus et titia de quorū
matrimonio agit. In primis poit et p̄
bare intēdit q̄ in tali loco opido vel
villa erāt olim et morabant quondam.
Martin⁹. et quondā Berta mulier pa
lā et notorie. Itē q̄ idē M. et B. fuerūt
soror et frater. et se tales nominauerunt.
Sesserūt. habuerūt ac tenuerunt. ac ab
alijs cōiter tenti et noiatu habiti et repu
tati fuerūt. Itē q̄ ex p̄dicto quondam
M. descendit Lothari⁹. et fuit fili⁹ natu
ralis eiusdē q̄d est palā et notoriū. Itēz
q̄ idē Lotharius p̄dictū seyū genuit sp̄

seq̄ Lothari⁹ pater fuit eiusdē seij na
turalis. Itē q̄ ex alio latere de p̄dicta
berta mulier teberga descendit ip̄i⁹ ber
te carnalis filia. Itē q̄ eadē teberga titi
am p̄dictā filiam suaz p̄creauit. Itē q̄
de p̄missis oibus et singulis fuit et ē pu
blica vox et fama. Itē q̄ seyus et titia p̄
noiatu sic exītes p̄sanguinei. et in p̄san
guinitatis gradu titio p̄iuncti tali tēpe
inuicē de facto et q̄ntū i eis fuit m̄rimo
niū p̄xerūt. et carnali copula subsecuta
sibi tanq̄ coniuges mutuo adheserunt
et adherent de facto.

In actione iniuriarū q̄n agit ciuillē
ad interesse p̄cipit sic libellus.

Corā vobis p̄ponit p̄curator p̄cu
ratorio noie discreti viri titij p̄tendo i
sure aduersus sempromiū seu quēcūq̄
aliū p̄ ip̄so in iudicio legitime interue
nientē. Et dicit q̄ l3 Tit⁹ p̄satus fuerit
ab ānis discretionis sue. et sit hō pacifi
cus et bone fame. stat⁹ integri. laudabil
vite. et p̄uersariōis honeste. de legitimo
genitus m̄rimonio. Et vt talis ac p̄ ta
li cōiter habit⁹. tentus. noiat⁹. et reputa
tus. Tñ de āno corrente videlicet. M.
cccc. lxx. die tali. mēse tali. in tali domo
vel vico p̄dicti Sempromi⁹ nescit quo
sp̄i ductus memoratu Titij aio sibi in
iuriādi verbis affecti iniuriōsis dicēdo
exp̄sse et nominādo sp̄m̄ Titij filiū me
retricijs vt hereticū seu nequā pessimū
vel d̄ eo malū cantauit. rancicū seu car
men famosuz. seu libellū famosum de
ip̄so scripsit. videlicet in tali forma rē.
Quā iniuriā eidē titio p̄eūdē sempro
miū illatā. idē titi⁹ reuocauit et reuocat
ad animuz. ac eā pro sua estiauit ac sua
estimat interesse ad tot marcas florēo
rū seu librarū denarioz malēs d̄ suo tm̄
pdere si haberet cōmode q̄ tali fauore
iniuriā sibi irrogatā tolerare. vestra tm̄
iudiciali taxatōe sp̄ salua. Agit igit et
petit p̄curator p̄dicti quo supra. q̄
tenuis postq̄ p̄stiterit de p̄missis pro

Libellus matrimonialis

nunciatis et declaratis predicta vba p
Sempromiū predictū d̄ predicto titio
seu p̄tra eū vt p̄feret dicta et plata seu
alio modo p̄sūpta fuisse et eē temera-
ria. illicita et iniuriosa. temere illicite et
iniuriose p̄sūpta. Et in predicti titij i-
urā acceptata. ip̄mq; sempromiū p̄pre-
rea eidē titio ad interesse teneri. ac eū si
bi in predicta marcaꝝ seu floren̄oꝝ seu li-
braꝝ sūma noīe interesse. v̄ia vt p̄mit-
tit taxatōe salua iudiciali p̄dēandū. et
ad satisfactōz cōpellendū fore. et ac con-
dēneris et cōpellatis p̄ vestram diffini-
tūam sententiam.

Positiones et articuli in actiōe hu-
iusmodi possunt sic formari.

Positiōes et articulos vt i forma su-
pra. In primis ponit et p̄bare intendit
q̄ Titius p̄dictus ab ānis discretionis sue
fuit et est hodie hō pacificus bone fame.
opinionis illese. vite cōmendabilis. et cō-
uersatōis honeste. Et vt talis ac p̄ tali-
tēte cōiter nominatus et reputatus palaz
est et notorū. Itē q̄ de anno recurrente
die tali mensis septēbris Sempromiū
p̄dictus malo vt credit ip̄ū ductus. ver-
bis turpib⁹ et iniuriosis Titius p̄dictus
affecit. sibiq; p̄uiciū publice dicēs cum
meretricis filiū vt hereticū seu nequaz
pessimū nominādo exp̄sse et appellan-
do turpissimū temere aio sibi iniurādū
vel tale de eo cōtrauit canticū v̄l carmē
tale famosum. vel tales cōscripsit libꝝ
famosum. Itē q̄ Titius p̄dictus iniurias
passus. eandē iniuriā statim postq̄ eas
sibi irrogatā intellexit. renouauit. put
renouat ad aim. et ipsaz estimauit et esti-
mat p̄ suo interesse ad tot marcas vel
florenos vel libras denarioꝝ talis mo-
nere. p̄ quibus nollit iniuriā tali mo-
do sustinere. v̄ia salua iudiciali taxatio-
ne. Itē q̄ p̄dictus sempromius tpe illa-
te iniurie supradicte fuit doli capax. sa-
ne mentis. et alias talis qui pōt iniuriā
irrogare. Itē q̄ de p̄missis oib⁹ et iur-

gulis fuit et est publica vox et fama. Et
ita hēm⁹ libellos et articulos in causis
bñficialib⁹ m̄fimōtib⁹ lib⁹ et iniuriarū et.

De defensionib⁹ in istis causis bñ-
ficialib⁹ m̄fimōtib⁹ et iniuriarum.

Nūc de defensionib⁹ reorū in hu-
iusmodi causis videam⁹. Et p̄io i cā bñ-
ficiali pōt reus p̄cipe in vim pemp. de-
fensionē illo mō vt p̄tensa bñficiali cau-
sa que int̄ ill. ex vna pte. et B. ex altera
pte vertit corā vobis dño iudice. p̄cu-
rator noīe p̄curatorio B. p̄dicti pponit
et dixit excipiēdo q̄ bñficiū de quo ē q̄-
stio inter ptes p̄dicto ill. mīme debetur
nec ins aliqd̄ h̄z in eo v̄l ad illud mai-
me ex eo q̄ ḡra p̄tensa p̄ eum impetra-
ta fuit et est surrepticia p̄ veri taciturni-
tatē. vel falsi exp̄ssionē obiecta. Tacuit
em̄ impetrādo se bñficiū i tali ecclia ob-
tinere. de quo nullā in h̄mōi ḡre impe-
tratōe fecit mentionē. vel exp̄ssit fruct⁹
talīs bñficii decē marcaꝝ valorē annu-
um nō excedere. cū tñ valeat quādecim
marcas annuatim. Vel false exp̄ressit
se clericū cū nōdū habuerit primā iuri-
rā. Vel bñficiū est post impetrationes
ḡre assecutus. qd̄ cum bñficio de quo ē
prouersa de iure tenere non pōt. p̄ qd̄
gratē h̄mōi p̄tense renouauit iuris
dispositiōe. Vel similes pōt opponere
exceptiones.

Quā bñficiū est de iure patronatus
et agit inter p̄tatos pōt sic excipi

Procurator noīe p̄curatorio B. p̄-
sentari pponit in vim pemp. Et dicit ex-
cipiēdo q̄ p̄tatio predicti B. et p̄ vos
dñm iudicē admittēda est d̄ iure. Et eis-
dē B. p̄tatur ad bñficiū de quo agi-
tur instituendus. q̄ et si non cōstat eū
esse patronū et ipsius bñficii iusp̄atro-
natus habere a quo talis B. est p̄tatur.
Fuit tñ p̄tationis tpe. et sic est idē p̄e-
sentator in possessione seu quasi ipsius
iurisp̄atronatus bona fide. Vnde or-
to etiā q̄ ex aduerso esset p̄bgiū p̄sentu

Defensiones beneficiale

tatorē alterius ptis dicti beneficij fore patronū. Quia tñ sup patronar⁹ non ipse s⁹ presentator predicti B. possedit et possidet. Vñ ipsius possessionis pñtatō est pferenda de iure z adiutēda. Vel dicit excipiēdo q⁹ cum ipse B. p patro nos nūero plures pñtar⁹ existat. z plures patronoz voces habeat preferēd⁹ est tanq⁹ in iure potior z inuētiēd⁹. cu⁹ ipse a tribus z alter a duobus tantum sit presentatus.

In cā mñimoniali qñ agit de pñm sēdo pōt re⁹ dicē excipiēdo ad libellū.

Ad elidendū intentōz actoris talis in cā quā supra pñtēdo mñimōio prosequit aduersus talē reaz in iudicio corā vob⁹ pcurator noie pcuratorio eius dē ree pponit excipiēdo. et dicit q⁹ ipsi us actoris intentio quo ad vñculū matrimoniale nō est legitime pñata seu in aliquo fundata. Et dato q⁹ de pñtatu pñtēdo sufficiēter pñtaret. Quia tñ ipse actor z rea sibi attrinēt z sunt pñanguinei in tercio vel qñto gradu. vñ sunt affines in pñmo genere affinitatis in tercio vel quarto gradu. vel inest eis coñatio spūalis. cū pater ipsius ree leuauit actorē de sacro baptisinate. Vnde hñmōi affinitatis vel pñanguinitatis vel spūualis cognationis impedimento obstātē inter eos matrimoniū esse non pōt. Quare petit pcurator predictus quo supra noie p vos pñnunciari matrimoniu inter ipsas pñtes legitime pñtrahi. vel pñtractū subsistere non posse. dicēd⁹ q⁹ reā ab actoris imperitōe absoluedum fore. Et eidē actori silentiū est imponēdū. ac absolutiōis z imponat⁹ diffinitive.

Quā agit ad matrimoniū dirimēdū propter aliquod legitimū impedimētum potest reus sic excipe

Procurator noie pcuratorio tal⁹ ree pponit in modū exceptiōis ad pñmēdū intentionē tal⁹ mulieris seu vxor

is matrimoniū minus iuste accusant⁹ Et dicit dato q⁹ pñanguinitatis vel affinitatis vel spūalis cognationis impedimētū pro pñte ipsi⁹ actoris allegatū sufficienter z legitime sit probatū. matrimoniu tñ inter eos pñtū hñmōi assignatū vel pñassignatū impedimētū occasione non est dirimēdū. cum sup tali impedimētō pñtēso p sedē apostolicā diu dū sit dispensatū. z ipsuz impedimētū sublatū vt videt⁹. Et iō eo nequaquā obstante inter eos mñimōium legitime pōt pñtrahi. seu ipse actor z re⁹ in matrimonio pñtracto licite remanere. Quare petit procurator predict⁹ pñfate noie quaten⁹ pronūcieris decernatis z declaratis pñfate mulieri sup accusatiōe siue denunciatiōe mñimōij occasione pñasserit vñ pñassignati impedimētū silentium imponendum fore. z imponetis diffinitive.

Quā aut agit ad separatōz thori pñ adulteriū excipi pōt illo modo.

Excipiēdo p vim pñm pñponit pcurator noie pcuratorio tal⁹ mulier⁹ p talē maritū suū de pñtēso adulterio accusato ad separatōz thori. Et dic⁹ q⁹ z si adulteriū pñtēsum ipsi⁹ mulieris eēt sufficēnt⁹ probatū. diuoritiū tñ p pñte mariti d⁹ sideratū z petitū nō ē int⁹ ipsos pñuges celebrandū ex eo q⁹ ipse marit⁹ eandē vxorē suā iradidit adulterandā. vñ ipsa mulier fuit violenter oppressa. vel ipse maritus post adulteriū ab ea cōmissuz eā sibi recōciliauit. vel ipsaz de tali mō adulteriū cōmissi minime accusare iurauit. Quare petit zē.

In actione iniuriar⁹ pōt reus sic se defendere excipiēdo.

Pro pñte viri discreti B. rei pñponit ipsius procurator pcuratorio nomie eoraz vobis domino iudice. Et dicit excipiēdo q⁹ pñtēsa iniuria quā A. actor p B. predictū sibi asserit irrogataz probata nō est legitime. nec ipsi⁹ actoris

Libellus appellatorius

intentio fundata est p testes vel instru-
menta aut quouis alio modo vel gene-
re pbatōis sed dato. minime tñ cōcesso
q de iniuria hmōi ptenfa cōstaret. ipsa
tñ asserta iniuria dissimulatōe vñ lapsa
anni dudū est sublatā z tacite vel exp̄s-
se remissa. Nam eo die quo iniuria ip̄a
illata p̄tendit. z postq̄ B. ip̄i A. iniuriā
vel cōsiciū dixit idem A. z B. s̄il come-
derunt. Quare p̄dictus pcurator noie
quo supra petit B. reū p̄fatu a memo-
rari A. impetirōe absoluti. z eidē A. sup
iniuria p̄tensa z eius p̄secutiōe p̄petuū
silentiū imponi. ac cū p̄dicto B. in ex-
pensis litis cōdemnari.

In causis appellationū libelli formā
fm formas ip̄arū appellationū. Vnde
quedā est appellatio iudicialis. z ē etiā
extraiudicialis. Item iudicialis aliqñ
imponit ante sniam. aliqñ ab ip̄a sentē-
tia diffinitiuā. Si ergo appellat in iudi-
cio ante sniam diffinitiuā. pōt appella-
torius libellus sic formari.

Libellus qñ appellat a grauamic

Corā vobis honorabili viro dño iu-
dice offic. in cā appellationū z p̄tū in-
fra scriptarū a sede ap̄lica delegatus.
Vel coram vobis dño offic. curie ep̄al̄
talis zc. vel archiep̄alis pcurator noie
pcuratorio discreti viri titij appellantis
aduersus semp̄oniū appellatū z quē-
cūq̄ aliū. p eo h̄i iudicio legitime inter-
uenientē. pponit z dicit q h̄i in qōne seu
causa que vertit inter Tituz z semp̄o-
niū p̄dictos. z sup re tali vel debito ta-
li corā tali iudice ordinario vel delega-
to in iudicio vertebat p p̄te p̄dicti Ti-
tij. ppositū fuerit. excipiendo q libello p̄-
tenso p p̄dictuz semp̄oniū sibi oblato
nō erat r̄spondēdū sibi ex tali cā rei. vel q
positiōi tali que imp̄tines erat nō esset
r̄spondēdū. vel h̄i p̄te ipsius titij p̄ semp̄-
oniū p̄dictū tūc actorē fuerit opposi-
ta exceptio excōcātiōis z p̄bata. q ob-
stante idē actor vlt̄erius sup. p̄secutiōne

cause. p̄tense nō erat auditiū s̄ ab agē-
do fuit repellēdus. Idē tñ iudex exce-
ptōz hmōi admittere denegauit. vel cā
nō ēē admittēdā in illo qñdo p̄nūctauit
p̄perā z iniuriē. vel cā tacite repellēdo
in cā eadē ad talē vel talē actū eidē ex-
ceptōi sue p̄tū p̄cessit. Vñ p̄dict⁹ titij
se p hoc grauatur sentiens. a denegatiōe
admissionē hmōi vel a repulsiōe z nō
admissionē p̄dictē exceptiōis sue. vel a
p̄dicta snia inflocutoria iudicis tāq̄ in
qua z iniusta ad sedē ap̄licā vel ad dñm
ep̄m vel archiep̄m p̄dictū z ei⁹ curiā
in scriptis appellauit infra. x. dies. ac sup
appellatōe hmōi ap̄los tpe cōgruo pe-
tiuit. z recepit hmōi appellatōis cām p
sc̄tissimū in christo p̄rem ac dñm n̄m
dñm paulū papā modernū vobis obli-
nuist delegare. z hoc qñ ē delegatus. q̄re
procurator p̄dict⁹ q̄ supra noie petijt
p vos pronūciari decerni z declarari
p̄dictū iudicē male p̄peram z iniuste
p̄cessisse. vel p eum male z iniq̄ in flo-
cutū seu pronūciatū fuisse. Dicitū q̄z
titij bñ atz legitime ab eō appellasse. z
p̄dictū titij ab eadē interlocutoria p̄-
tēsa bñ z legitime appellatū fore. Ip̄sū
q̄ processum seu inflocutoria p̄asser-
tā iudicis p̄oris cassandā z reuocandā
ēē z reuocari z cassari. Sniasq̄ excōcā-
tiōis post appellatōz p̄dictā p eundē
in dictū titij de facto lata. Et quicquid
post appellatōem eandē p eundē iudicē
vel p̄te aduersarij i hmōi negocio
in aliam p̄tem vñ ipsius appellantis p̄te
iudicium fuerit attemptatū per modū
innouari seu attentari. reuocari ac cas-
sari irritum z nullum pronūciari. Et
p̄dictum semp̄oniū eidem titio in ex-
pensis litis legitimis condemnari. hec
petit coniunctim z diuissim saluo iure
corrigendi. vt est moris.

Libellus in causa appellatōis inter-
posite a diffinitiuā sic formatur.

Corā vobis zc. vt s̄. pponit pcurator

Libellus appellatorius

noie pcuratoris titij appellatis aduer-
sus sempzoniu appellatu. z aliu quēcū
q p eo in iudicio legitime interueniē-
tes. Et dicit q nup in cā que inter titiuz
z seyu p̄dictos de z sup re tali vel debi-
to tali vel eius occasione r̄tebat i iu-
dicio coram tali iudice. p̄posito. archi-
dyacono vel officali. Idē iudex predi-
cto titio nō vocato de meritis cause suf-
ficiēter nō cognito iure z iudicario or-
dine p̄termisso z ex obrupto. z p̄cipitā-
ter sniam si snie nomen habere meref.
p sempzonio p̄dicto z p̄tra eundē titiū
tulit diffinitiuā. Ip̄mqz titiū eidez sem-
pzonio ad petita z nihilomin⁹ in lit. ex-
pensis p̄demnando. vel eundē sempro-
niū ab ip̄ius impetritōe absoluendo. et
eidez titio sup petitis p̄ eū imponēdo si
lenitū p̄perā z iniuste. Et qz p pte eius-
dem titij a snia p̄tensa h̄mōi tanqz iniq̄
iniusta fuit in scriptis appellatū infra
decem dies. vel in cōtinenti postqz ipsa
snia nuncupata lata fuerat. Priusqz qz
iudex ip̄e p̄ferens ad alia se diuenteret.
viva voce apud acta ad sedez aplicam
vel ad p̄dictū dñm ep̄m seu archiep̄m.
z aus curiaz appellatū. ac apli p̄grno-
mō petiti z recepti. Et h̄mōi cause co-
gnitio z decisio p̄ sedem p̄dictaz vobis
demandata si est delegat⁹. Itēcirco p̄cu-
rator p̄dictus noie quo supra petiit q̄te
nus p̄nuncietis. decernatis. z declare-
tis sniam p̄dictā fuisse z eēniquā z in-
iustā p̄perā iniquez iniuste latā. Ip̄am
qz cassandā infirmandā. irritandā z re-
tractandā z reuocandā fore cassari. in-
firmari tractari z reuocari debere. atqz
cassetis. infirmetis. retractetis. reuoc-
etis. z irritetis zc. p̄dictūqz sempzonium
titio supradicto ad petita cōdemnādū.
z ad traditōem restitutōem siue spolia
tōem siue solutōem ad cōdemnādū z
cōpellendū. ac cōpellatisz condēnetis
z v̄ram diffinitiuā sniam. Et hoc si ap-
pellās fuit actor. Si fuisset reus dicat.

Ip̄m titium a p̄dicti sempzonij impet-
tione absoluedū ac absoluatis. z eidez
sempzonio silentiū p̄petuū imponēdū
z imponatis p̄ v̄ram diffinitiuā sniam.
Aliiqui petendo sic cōcludunt. Pero p̄
nunciari decerni z declarari sniam p̄di-
ctam cum om̄ibus inde z ob eam secu-
tis nullam fore cassam z irritā ip̄o iure
Vel si p̄pter defectū p̄bationū vel al̄s
appellauit ip̄am tāqz iniustā cassandaz
annullandā irritandā z infirmandā fo-
re. Et tunc etiā in narratōe libelli poni-
tur quō snia est lata z nulla ex tali cau-
sa. sic qz ab ea necesse appellare nō fuisset. tñ ad cautelā tñ. z ne ip̄e p̄tra quez
lata fuit eam ratificare intenderet. s̄ vt
sibi p̄videret saluo nullitatis beneficio
ip̄e ab ea appellauit. de quo i. c. dissecio
de appel. z ibi Hosti. tradit formā.

Sup primo libello appellatorio po-
sitiones z articuli possunt sic formari.

Positiōes z articulos infra scriptos
z contenta ac descripta in eis. oia z sin-
gula narratiue z dispositiue dat facit z
exhibet pcurator noie pcuratorio titij
appellantis in causa appellatiōis que
inter eundem titium ex vna. z sempro-
niū appellatū p̄te ex altera vertit coraz
vobis dño iudice. Quibus oibus z sin-
gulis p̄ sempzoniu p̄dictum petiit r̄nde-
ri sigillatim sufficienter z clare p̄ iura-
mentū offerens se negata necessaria p̄-
baturū necessaria dūtaxat p̄batōne.

In primis ponit z p̄bare intendit qz
nup inter titium z sempzoniu p̄dictos
de z sup fundo agro seu domo tali vel
tali debito tot libras denarior tal' mo-
nete. coram tali iudice subor̄ta z suscita-
ta fuit materia questionis. Vel sic.
In p̄mis ponit z p̄bare intendit qz sem-
pzonius p̄dictus p̄fatus titium de z su-
per tali re vel debito tali z eius occasio-
ne coram tali iudice in iudiciū traxit. z
in cām petēdo in libello p̄tēso quē ob-
tulit. eundē titiū sibi p̄demnari z com-

Libellus appellatorius.

pellit ad restitutionē rei p̄dicte vel debi-
ti solutionē supradicti. Itē q̄ in cā hu-
iusmōi corāz p̄dicto dñō iudice fuit p̄-
gre Titij antedicti p̄positū excipiendo
q̄ z libello p̄asserito ex causa tali p̄ gre
ipsius Titij non erat r̄ndendū ac petitiū
hoc p̄dictum iudicē p̄nunciari. z ip-
sum Titium a sui instātia iudicij absolui
Vel q̄ p̄positiōi tali ipsius titij p̄ eo. q̄
imptinens erat. non fuit r̄ndendum zē
vt in libello. Itē q̄ iudex p̄dic⁹ hmōi
exceptionē admittere denegauit vel eā
non esse admittendā p̄ suam interlocu-
toria p̄sensamq̄ quā tulit in scriptis p̄-
nunciavit. vel eandē exceptionē tacite
repellēdo in causa p̄dicta ad vltiora
ad actū talē vlt talē p̄fate exceptiōi p̄riū
p̄cessit p̄peram z inique. Itē q̄ ipse Ti-
tius p̄ hoc se grauātū sentiens ab hmōi
admissione denegatione seu repulsiōe
z nō admissione dicte exceptionis sue
vel a p̄dicta p̄sente interlocutiōis iudi-
cis p̄dicti snia tāq̄ iniqua z iniusta ad
sanctā sedē apostolicā z sanctissimū in
xpo patrē ac dñm nostrū dñm Paulus
papā modernū. vel dñm ep̄m vel archi-
ep̄iscopū z eius curiā in scriptis infra
p̄. dies appellauit. Itē q̄ in appellatiōe
hmōi idem Titius appellās apostolos
a iudice p̄dicto instat z cōgruo tpe pe-
tuit z recepit. Item q̄ sup appellatiōe
hmōi idem titius appellās memorat⁹
p̄dicte appellatiōis sue p̄secutioni in-
sistens hmōi appellatiōis causam in-
fra tempus p̄bitū p̄ dictum dñm n̄m
papam obtinuit vobis delegari. Vt
sic si est ordinari⁹. dicat infra ips debi-
tum corā vobis introduxit. z alia circa
p̄secutionē hmōi instat. put instat co-
ram vobis. Itē q̄ de p̄missis oibus et
singulis fuit z est publica vox z fama.
Et licet sic possent formari libelli z arti-
culi in causis appellatiōnū ante diffi-
nitivā. tñ aliqui iudices z p̄sertim i cu-
ria romana nō faciūt dare libellū z ar-

ticulos in hmōi causis. De quo an de-
beant dari an nō. nō. de testa. Raynal.
in glo. z ita z sup ea. cū remiss. S; in eis
p̄cedūt isto mō. p̄rimo ps absens et
taf ad p̄cedendū z p̄cedi videndū in
causa hmōi put de iure debeat p̄cedi.
Et si pres in hmōi termino cōpareant
p̄ducit appellās suā appellatiōez z alla-
tura z munimēta fundātia iurisdicēōez
iudicis appellatiōnē. videlicet faciēda
ad deuolutionē causē. Quib⁹ p̄ductis
citē ps. vel si est p̄sens dat sibi termi-
nus ad dicendū z excipendū p̄ra ap-
pellatiōnē z alia p̄ducta. Deinde assig-
tur termin⁹ ipsi p̄ribus. videlicet appel-
lanti ad iustificandū appellatiōnē z im-
pugnandū p̄cessus iudicis prioris. Et
ecōtra ipsi appellato ad iustificandā p̄-
cessum z appellatōz impugnandū. In
causa aut appellatōis a diffinitiva sen-
tentia seruat ordo iuris sicut in p̄inci-
pali. q̄ ibi articulus appellatōis non ē
separatus a negotio principali. Et tūc sic
formant positōes z articuli. Positiōes
z articulos zē. In primis ponit z
re intēdit q̄ p̄idē de anno tali corā talē
iudice p̄posito vel decauo vel offic. in-
ter titiū actorē ex vna z semprensi iur-
pradictos de z sup domo vel fundo. vt
sup tali debito z eius occasione p̄gre ex-
altera questio fuit z causa i iudicio ver-
tebat. Itē q̄ p̄dictus iudex in cā hmōi
taliter qualiter ex obrupto z iure z iur-
di clario ordine p̄termisso p̄cedens cā
ad plenū non examinata. nec ipso T.
vocato sniam diffinitivā. si ita nūcupa-
ri meret. tulit p̄dicto Semprenio ex-
p̄ra Titij antedicti. p̄ quā eundē Ti-
tium eidē semprenio ad petita p̄dēnant
vel p̄ quā absoluit eundē semprenium
ab impetitiōe Titij supradicti. Eidē et
am Titio silentiū imponēdo p̄peruiz
sup petitis p̄ eū imponēdo p̄perā z ini-
que. Itē q̄ ab eadē snia tanq̄ iniqua z in-
iusta p̄perā z inique lata fuit p̄ gre ipsi

De p̄sumptionibus

ns tñ in scriptis infra .x. dies vel in cō
tinētū priusq̄ iudex ad act̄ alios se di
uerteret. et eo adhuc sedēte p̄ tribunall
viva voce apud act̄ ad sedē aplicā. vel
ad dñm ep̄m vel archiep̄m. et. et ip̄ius
curiā appellatū aplic̄ petiti tpe p̄gruo
recepti. Itē q̄ p̄dictus titi⁹ appellās
et. ut in forma p̄cedēt i alia positione.
Itē q̄ de p̄missis et. Et si post finiaz vel
appellatōz interpositā p̄ iudicē vel ad
uersariū in negotio aliqd est attempta
tū in p̄iudiciū appellātis et. De h̄ erit
am in articulis. Et p̄r sic formari arti
culus. Positōes et articuli qñ aliqd
attemptat in p̄iudiciū appellātis. Itē
ponit q̄ post finiam latā vel appellatōz
interpositā iudex memoratus in nego
cio h̄mōi in ip̄ius appellātis p̄iudiciū
processit ad talē vel talē actū v̄l in ip̄m
appellantē tulit finiam excōcatōis de
facto. vel p̄dictus aduersari⁹ appellat⁹
ip̄m appellantē dōmo vel fundo p̄di
cto. et ip̄ius possessione spoliavit. ut in
p̄iis alijs formis.

Exceptōes appellari p̄ appellantē
appellat⁹ aut p̄r se sic desēdere excipit
contra appellationem. et ip̄as im
pugnando hoc modo.

Procurator p̄curatorio neie Sem
promij appellati excipiēdo p̄ appellati
onē p̄sensaz titij appellātis. Et eandē
appellatōz impugnādo p̄ponit et dic̄ q̄
ip̄a p̄ensa ip̄ius titij appellatio nulla ē
et cassa p̄ eo non est interposita infra .x.
dies vel interposita est p̄ eum q̄ manda
tū non habuit appellandi. vel licet ab i
terlocutorio vel grauamine. vel etiaz a
diffinitiva ex intervallo sit appellatus.
non tñ in scriptis s̄ verbo tñ. Vel q̄ li
cet fuerit interposita appellatio. apli tñ
infra ip̄s p̄grui petiti non fuerunt nec
recepti vel ip̄a appellatio iusto cessan
te impedimento infra terminū talem a
iudice statutū vel infra annū non est p̄
appellantē prosecuta. Dñ iurisdictione

et dispositione deserta est appellatō de
relictis et dimissa. et causa ip̄a cōtā prio
re iudice tractāda et finicēda. vel finia dis
finitiva executioni debite demādanda
Vel licet sit appellatū. ip̄a tñ appella
tio ex falsa et frustratoria causa ē omis
sa. et male ac iniuste interposita. Et per
priorē iudicē bene et iuste processum ex
tali vel tali cā. Quare petit procurator
p̄dictus noie quo supra. quatenus pro
nuncietis. decernatis et declaratis p̄di
cta appellatōz p̄sensam ex causis p̄mis
sis fuisse et eē irritā. nullā et inanē. v̄l de
sertā derelictā et dimissā. vel p̄ dictū ti
tū male et frivole appellatū. Et p̄ iudicē
a quo h̄n et legitime processus v̄l
iuste pronunciatū et interlocutū. Ipsa
q̄ asserta appellatōe nō obstāte p̄dictū
iudicē priorē sua posse et debere iurisdic
tōe v̄l et procedere in p̄cipali. vel sen
tentia p̄dictā fuisse et eē executōi demā
dandā et ip̄m appellantē eidē appella
to in exp̄sis legitimis p̄dēnandū. atq̄
p̄dēneris iusticia. exigēte. salvo iure cor
rigēdi. addēdi mutādi. diminūēdi. ut ē
moris. Et tñ de appellatōib⁹ et p̄lib⁹
alijs dicta sufficiāt.

Incipit tractatus p̄sumptionum.

Resumitur cō

tractus similat⁹ sine aliq̄
probatōe his casib⁹. Pri
mus inf̄ p̄em et filiū. ff. de
proba. l. q̄ testamētū. Sec⁹ inter mari
tū et vxorē. ff. de dona. inf̄ vi. et vx. l. qñ
tūl muci⁹. et l. si sp̄sinf. §. certa. et l. si. §.
j. C. d̄ p̄hē. emp. et v̄. Tertius de aucto
ritate p̄stāda. l. vi. §. sine dñō. Illij reco
ligunt in l. p̄ diversas. C. nāda. et l. ab
finafatio. q̄ loquunt de cessiōe fraudu
losa. Et qd̄ dictū ē in p̄ore p̄r etia di
ci de yconomo. et Bex l̄ra quā hēm⁹. C.
d̄ epi. et cle. aut. legitimā. Ibi d̄ in glo.

De p̄sumptionibus

et in tex. q̄ ea q̄e p̄stant ep̄m acqui-
 uisse ante ep̄iscopatū. z q̄ in iure succes-
 sionis vsq̄ ad quartū gradū habuit q̄
 de illis disponere p̄t. de alijs acq̄sitis
 ip̄ius ep̄atus non h̄ remanēt eccl̄ie. Et
 dicit glo. ad quartū gradū. q̄ vltra p̄su-
 mit q̄ affectōe eccl̄ie z non affectōe co-
 gnatōis vel agnitōis acquisiuerit. hoc
 idē est in alijs clericis. Idē est in adm̄i-
 stratore qd̄ in yconomō eadē rōne. q̄ q̄
 libet pcurator tutor aut alijs negoci-
 ator seu negociū gerēs alteri. si acqui-
 rit p̄sumit de bonis que in manib⁹ ha-
 buit acq̄siuisse. nisi p̄trariū doceat. vid̄
 etiā in ca. inquirendū de pecu. cle. i. tex.
 z glo. q̄ etiā res emptas p̄ platū pote-
 rit vēdicare sibi. licet sue sunt. si p̄latis
 emit etiā eas etiā noie eccl̄ie. q̄ de bo-
 nis z pecunijs eccl̄ie p̄sumunt empte.
 vide etiā glo. indefensionis facultas. C.
 de iure fisci. li. x. q̄ delegatus etiā nō vi-
 sis allegationib⁹ delegati ad aliquā p̄-
 uinciā regendā deputati p̄nt tollere ea
 que delegatus superlucratus est vltra
 debitum. vt ibidem.
 Presumit ignorātia nisi p̄bet scia. ff. d.
 p̄ba. l. ver⁹. C. d̄ ep̄is audiēdis. l. si legi-
 bus. C. qui milita. non p̄nt. l. sup̄ his. z
 ad terculia. l. ac si.
 Presumit aliquē h̄re bonā famā. C. q̄
 milita. nō p̄nt. l. sup̄ seruū. C. de p̄scrip-
 lon. tem. x. vel. xxx. ānoꝝ. l. sup̄ longi.
 Presumit aliq̄s viuē nisi p̄bet mortu⁹
 C. d̄ dona. in v. l. z v. l. si vn⁹. z aut. ho-
 die. C. d̄ cap. z postliminium reuersis.
 l. nec nos.
 Presumit aliq̄s sane mēt̄ fuisse. nisi p̄-
 bet p̄riū. C. d̄ codicil. l. nec codicillos.
 Presumit z oi tpe bon⁹ q̄ semel fuit bo-
 nus. ff. de re mili. l. nō ois. S. a barbaris
 z sic ex vita p̄cedēte p̄sumit p̄ p̄ntē si-
 ve in bonū siue in malum.
 Presumit oi tpe mal⁹ q̄ semel mal⁹. ff.
 de accusa. l. si cui. S. eisdem
 Presumit sp̄ōtanea volūtas nisi p̄bet

coacta. C. qd̄ mer⁹ cau. l. ij.
 Presumit idign⁹ officio ordinar⁹ inuit⁹.
 C. de ep̄i. z cleri. l. si quēq̄.
 Presumit falsari⁹ si suspecta scriptura
 vta in iudicio vt fidē apponat. C. d̄ p̄-
 ba. l. iudemus.
 Presumit q̄ miles pecuniā nō recipi-
 et mutuo. C. de ep̄i. z cle. l. si. quēq̄. nisi
 in castrēsis negocijs. C. ad mate. l. si. Et
 est p̄sumptio iuris z d̄ iure. quāq̄ non
 admittit p̄batio in p̄trarium.
 Presumit patrē z matrē voluisse refer-
 uasse eis vel alteri p̄ eis acq̄sita nisi spe-
 cialiter in aliū trāspōnāt. C. de scōis nu-
 prijs. antenti. nunc.
 Presumit z frēm bona castrēsia voluit
 se p̄tinere fr̄i relinquēdo sibi bona pa-
 ganica. C. de testa. mili. l. j.
 Presumit mulierē stipularā fuisse do-
 tē sibi retinere cū extrane⁹ dederit p̄ ea
 nisi extrane⁹ dotē sibi reddi sp̄ēalit sue-
 rit stipular⁹. C. de rei vxo. ac l. j.
 Presumit aliquē possidere q̄ sub
 gine alteri⁹ p̄pone possiderē q̄ sub
 fuerat. C. de distrac. p̄g. l. z q̄ sub.
 Presumit q̄ aliq̄ sit idōe⁹. nisi p̄be-
 p̄riū. de seru. in or. faci. ca. j.
 Presumit p̄pter naturālē affectū q̄
 lins voluerit in continētī patrē libera-
 re quem voluerit esse liberatū ab actu-
 tute. ff. de liber. legi. l. aurelius. S. C. l. v.
 us. testamen.
 Presumit rōne p̄mitatis. C. d̄ dona-
 l. censualis
 Presumit q̄ aliquē ex posteriori actu.
 ff. ad. l. iulīa de adul. l. si q̄s. z ibi ē p̄sū-
 ptio violēta. sic ē p̄sum z p̄sumtum.
 Presumit aliquē habuisse animū occi-
 dendī. p̄curiendo aliquē. nisi p̄bet con-
 trariū. C. ad. l. cornelia de sicca. l. j. z
 eo. ti. l. j. S. diuus. Et p̄sumptio debz
 de p̄sentī ad p̄teritū m̄
 Presumit aio inturiādī aliquē d̄tē
 yba q̄ vident inuidiosa nisi p̄bet p̄riū
 C. de iniū. l. si nō p̄uicij.

De p̄sumptionibus

P̄sumit aliquē fuisse filiū mariti na tū
ex vxore viri z ea p̄nte ex̄nte z ecōuerso
P̄sumit q̄ filiū si p̄ fuit absens p̄ de-
cē ānos. ff. q̄ sui v̄l alieni iuris. l. filium.
P̄sumit suspēct⁹ q̄ opas gerit inuito
S. j. ff. de p̄cu. l. que oia.
P̄sumit q̄ porētī nō sit facta iniuria
nīc apte p̄bet impotētia. ff. qd̄ metus
can. l. nō est verisimile.
P̄sumit aliquē acq̄uissē snie q̄ i m̄-
tis casib⁹ facit qd̄ p̄tinet in snia. ff. fami-
li. herci. l. quedam.
P̄sumit acq̄uissē snie q̄ d̄llatōez petit
ad solūedū. C. de re iudi. l. ad solutionē
P̄sumit agere z petere iudiciū p̄is
q̄ ab heredib⁹ aliquē c̄mit vel p̄duxit z
filiā fecit. ff. de inoffi. testa. in. l. si.
P̄sumit aliquā cē vxorē nisi p̄bet 3-
tū. ff. de ritu nup. l. in libere. z in. c. illud
de p̄sumpt⁹.
P̄sumit aliq̄s bon⁹ si nat⁹ est de pro-
genie bona z ecōrra. ff. de redibitio. l. si
seru⁹. S. q̄ mācīpia vendunt.
P̄sumit vxorez h̄ie acq̄sita de bonis
mariti nisi p̄bet q̄ aliq̄ de habuit. ff. de
dona. in. vi. z vx. l. q̄ntus mucus
P̄sumit q̄ sibi p̄uidere. al̄s p̄sp̄i ce-
re vel it q̄ ea p̄ditōe dorem dedit vt sibi
redderet. etiā in illū casū q̄ fuit exp̄ssi⁹.
nisi 3tū p̄bet p̄ mulierē. ff. de p̄di. cau-
sa data. l. si extraneus
P̄sumit inuit⁹ nisi p̄bet volēs se fe-
cisse q̄ oia bona sua alienauit. ff. de serui-
tu. p̄dio. v̄ba. l. inuitū.
P̄sumit q̄ vsure sūt p̄missē q̄ lōgo tē-
pe sunt solute. ff. de vsu. l. cū de in rem.
P̄sumit debitor liberat⁹ q̄ h̄z istrum̄-
tū debiti cācellatū vel inc̄sus. ff. de so-
lut. l. si cyrographū.
P̄sumit mulierē ex alio cōcepisse q̄
post mortē viri vltra. xj. mēses pepit. in
aut. de resti. z ea q̄ p̄r. xj. mēse post viri
mortē. S. mulier. Dec tñ p̄sūptio fit de
p̄nti ad p̄teritū. z part⁹ viri defūcti q̄
post mortē ip̄i nascit⁹. Aulicēna sen. xxi.

dīe in septimo p̄it z v̄lūt. in. xj. mortē.
in. ix. v̄lūt. i. x. mortē. q̄ mulier p̄is v̄-
uū in. viij. v̄l post. xj. mēsem a tpe mel
p̄cubit⁹ nō est me⁹ z vide glo. i. dicta an-
ten. in. S. mulier. vbi nota. p̄fecto q̄ nō
solū nō est me⁹ q̄ post. xj. mēses nascit⁹.
h̄ r̄ia q̄ post decē mēses q̄rtav̄l q̄nta dīe
xj. mēsis nascit⁹. Nā mulier p. x. mēses
z duos dies p̄t filiū in ventrē portare
z nō plus. Et no. etiā q̄ plus q̄ sex mē-
ses porter z optunū ē nature q̄ tāto tpe
porter vide p̄ isto. l. septimo mense. ff.
de sta. ho.

P̄sumit de p̄terito 3 p̄is. vt colligit⁹
ff. q̄bus mōis p̄ig. v̄l ypo. sol. l. sic. S. su-
puacuū. Nā sic est 3 aliquē i suo b̄nfi-
cio p̄seruādo. ff. de inoffi. test. l. pap̄ina-
nus. S. meminisse.

P̄sumit q̄ res filij sunt p̄is. C. de p̄-
ba. l. siue possidetis

P̄sumit oia solēnit̄ acta i instrum̄to
p̄missa. in. st̄. de inuti. st̄ipu. S. si scriptū

P̄sumit q̄ aliq̄s sit p̄petuo furiosus q̄ i
furore est. C. de vsufu. l. ambiguitates.

P̄sumit donatōz factā añ m̄rimoniū
fuisse factam tpe matrimonij. ff. de iure
doti. l. si res

P̄sumit aliquē pactū fecisse d̄ p̄igno-
re nō petēdo si de pecūia pact⁹ est. ff. q̄-
bus mōis p̄ig. vel ypo. sol. l. soluit

P̄sumit infan̄tē p̄ mortuū q̄n tpe et
m̄r i naufragio portus sunt mortui. ff.
de pac. dota.

Incipit sūma m̄gr̄ Dominici de
ciuitate V̄sentina. q̄liter notarij archi-
ep̄oz z ep̄oz debeant notarie officijz
exercere.

De datū opti

mū z oē donū p̄fectū desur-
suz est p̄cedēs a p̄e luminū
Cū reuera ois sapia hono: facultas v̄-
tus z p̄as mēoria z intellect⁹ z cetera
bona q̄ p̄hmanū gen⁹ regunt ab illo

Prologus

procedunt patre q̄ creauit ex nihilo vni-
uersa. Ea ppter siquidē vt p̄terita z p̄-
ntia reducant ad capacitatis memoriaz
in futura. Cum inter cetera bona z vir-
tutes xpi in sacris scripturis memoria
q̄plurimū cōmendat. cum dicat Sen.
Inter humane nature cōmoda nil di-
gnius memoria repitur in xpi nomine
z in eiusdē gr̄a q̄plures doctores perit
ti a iuriscanonicis z civilis existent clipeo
p̄muniti. z nō ignorent prudēter ac di-
scere tanq̄ causarū defensores aduoca-
tionis officiū exercere. z tanq̄ magistri
doctores iudices z iuriscōsulti causas
cum maturitate debita terminare. non
tū quendā certū verborū modū rōe cur-
sus z fin dictaminū materiā tanq̄ pra-
cticā ppter verborū diffuetudinē sciunt
aliquatenus ordinare. Cū nōnulli in sti-
lo dictaminis quādā verborū p̄lixitate
subam siue naturā rei siue minime cō-
tingentem. alij vō impropriē. alij autēz
imp̄fecte. q̄ arengas volūt pendere. alij
etiā inducūt q̄plurimas nouitates. Ac
circo ego Dñicus dominici oriund⁹ d̄
ciuitate Viterbina in arte dictatoria dī
scipulus discreti viri dñi Iohannis se-
uerini boñ. me. quondā archidiaconi
calagoritan. z thesaurarij viterbini qui
p̄ spaciū t̄pis z cōtinue circa officiūz
notarie cum diligentia maxīma fuit so-
licitus z attentus. Nō silitudinariē. nō
metaphorice. nō p̄ allegoriā. nec diffu-
se sed plane z p̄prie. Nec in scia memo-
ria z intellectu insufficiens existam. nō
tū sapientiū z peritorū eruditōne. q̄ vi-
det quedā impossibilitas nature. vt di-
cit canon. Supnaculis laborat impen-
dīs qui solem facibus nitiis adiuuare.
Sed ad instructōem quorundāz noui-
tiorū in arte dictatoria discere volentiū
z p̄desse quādā breuē summā fm quaz
notarij archiep̄oz z ep̄oz debent nota-
rie officiū exercere. z alias etiā lras in-
cipiendo p̄ ordinem in hoc breuissimo

volumine cōpsilabo.

Explicit p̄hemū.

Incipiūt capitla archiep̄oz z ep̄oz.
Primo sequit forma l̄rarū in causa pe-
cuniaria.

Sequit z alia qū rector spoliat clericus
suo p̄stimonio.

Alia citatio p̄ prochianos denegantes
soluere decimas oblatōes z alia sua lu-
ra rectori.

Alia citatio p̄ rectorē recipiēte ad di-
uina prochianos alterius eccie.

Alia citatio cōtra subditos prauitates
vsurariā exercētes.

Citatio in causa m̄simoniali qū vīr di-
uerit ab vxore sua z praxit defacto cū
secunda.

Citatio in cā m̄simoniali qū vīr nō volū
cohabitare vxori.

Citatio i cā m̄simoniali qū emanat ad
instantiā vxoris p̄ eo q̄ ē affinitas inter
ipm z vīrum.

Citatio in cā m̄simoniali eo q̄ vīr pro-
pter impotentia p̄petuam non cognouit
vxorē cumq̄ triennium cōtinuē z co-
habitauit eidem.

Alia citatoria sup adulterio cōmissio.

Snia lata p̄ m̄simonio sepando q̄tum
ad cohabitōz thori occasiōe adulterij.

Snia diffinitiva p̄ m̄simonio lata qū
secundū m̄simoniū defacto cōtractus
decernit esse nullum.

Snia p̄ m̄simonio lata.

Snia diuorij lata inter virū z vxorem
ppter viri impotentia coeundi.

Snia diuorij lata inter virū z vxorem
ppter affinitatē.

Qualr apli pcedūt qū in cā m̄simoniali
li vel als a sua finali vel interlocutoia
appellatur.

Forma excoīcatōis q̄lter pcedat pro-
ptumaces nolētes corā iudice cōpare-
re cū sibi p̄stat te cōtumacia.

Alia forma excoīcatōis cū nō p̄stat de
cōtumacia.

Tabula

Qualr excōicat⁹ pp p̄mactā p̄stans
cautōz de parēdo iuri refutis expensis
d̄z absoluti z denūciari absolutus.

Qualiter snia lata p̄ m̄rimonio sit exe
cutōi mandāda.

Qualiter ep̄s scribere debeat vniuersis
platis z vicarijs eoz.

Quā vlr diuerit ab vxore ē vagabūd⁹

Snia lata sup cā pecuniaria sup p̄dem
natōe rei de q̄ agit. z sūt in eadē cā cuz
reus absoluit ab impetitōe actoris.

Forma. s. q̄ ep̄s putat⁹ d̄z seq̄ sniaz sul
coepi dimissoria siue cōmēdatoria.

Ita dimissoria seu cōmēdatoria p̄ cle
ricis se ad alias p̄tes transferētibus.

Sequit̄ alia forma l̄rarū dimissoriarū
que breuior est.

Ep̄ clerici extranei nō recipiant in epi
scopatu siue l̄ris cōmēdatorijs.

Ita p̄ quā cōcedit p̄sbytero aliū de ve
nienti q̄ celebret in ep̄atu.

Ita epi directa ad cōuiciniū q̄ pmoue
at ad ordines clericos sue dyocesis.

Forme l̄re ordinatōis ab ep̄o extraneo

Forma l̄rarū p̄ redēptōe captiuoz.

Forma l̄rarū p̄ recolligendis el̄ynis ad
opus hospitaliū z p̄ioz locoz.

Forma l̄rarū p̄ quā ep̄s cōmēdat nunci
os p̄ recolligendis elemosynis a rectori
bus ecciaz sue dyocesis.

Forma l̄rarū p̄ fabricatōe pontiū.

Forma l̄rarū p̄ fabricis eccl̄e.

Forma l̄rarū de saracenicis p̄fidia vel
que in iudaismo sumpsit originez. z ad
fidē catholicā est cōuerſa.

Forma l̄rarū q̄n aucte dñt pape dispē
sat cū scolare sup defectu nataliū.

Qualiter ep̄s aucte penitentiarij dñt pa
pe dispensat cū clerico sup irregularita
tē contracta sup cōcubina.

Qualr ep̄s excuset aliquē ab ordinib⁹
Qualr ep̄s vocat ad sy- suscipiēdis.

Qualr ep̄s excusat aliquē rectorē
ad tempus a residētia in dicta ecclesia
facienda.

Qualiter vocāt clericos sue dyocesis
ad ordines suscipiendos.

Ita ordinatōis ab ep̄o suo.

De vicario faciente in eccia vacante.

Qualiter ep̄s mittere debeat patronis
q̄. s. p̄sentent ad ecciam vacantē.

Qualiter ep̄s instituit rectorē in eccia:
ad p̄ntatōem patronoz.

Qualr eccia cōmēdat ad t̄ps.

Cōfirmatio portōis cū prestimonio in
eccia vacante.

Cōfirmatio prestimonij t̄m.

Cōfirmatio generaliū casuarū.

Cōmissio sp̄alis.

Ita cōmissio in cā m̄rimonij.

Ita cōmissio in cā m̄rimonij z diuersis
Reuocatio cōmissionis. articulis

Forma l̄re de p̄firmatōe portōis tanto
t̄pe vacantis q̄ collatio sp̄is ē ad epi
scopū deuoluta.

Forma l̄rarū q̄n possessio eccie dat ali
cui in emphiteotico cōtractu.

Forma cōfirmatōis sup diuisione int̄
rectorē z clericos.

Qualiter ep̄s p̄cedit p̄ illos qui veniūt
p̄ra diuisione.

Qualiter ep̄s compellat rectorē z cle
ricos q̄ ministrēt socio in scolis portio
nis sue fructus.

Qualiter ep̄s p̄cedit in hoc facto p̄ra
ptorem z anazilles nō pmittētes ad or
di. ma. p̄motū p̄trahentē gaudere pu
uillegio clericali.

Carta quitatōis illoz q̄ bona epi re
cipiunt z expendūt.

Ita l̄ra quitatōis q̄n aliqd remanet
ad soluendum.

Quā ep̄s vadit ad visitandū dyoce.

Ita cōpulsina q̄ rector faciat in eccia
residētia p̄sonale.

Quā ep̄s dispensat cū aliquo q̄ possit
duo beneficia licite retinere.

Qualiter ep̄s excusat aliquē rectorē
ad tempus a residētia in dicta ecclesia
facienda.

Tabula

Qualiter eps publicare debeat psecra-
torem eccie,

Qualit eps duxit psecradu ecciam.

De viduis pupillis et orphanis defen-
dendis.

De epo scribente ad epim pscinuz q in
sua diocefi suppleat vices suas.

Quo archieps scribit epis suffraganeis
suis q psecrēt A. electu in epim.

Qualiter iudens copellat p cen. eccle.
indirecte.

De epo ad legatu p clerico pscinuz

Qualiter eps remuneret laicos sibi ser-
uientes.

Qualiter eps absens facit aliquē cano-
nicu recipi in eccia cathedrali.

Qualiter contra clericu incorrigibiles
pcedatur.

Qualiter pstitutiōes synodales execu-
tioni demandent.

De pstitutiōib⁹ synodalib⁹ registrādis.

De eo qui intestatus decessit.

Visitatio p clericos p archidyacono.

Ad fratres pdicatores deportates alle-
nu prochtanu ad sepul.

Coposito inter epim et capitulu.

Ep⁹ ppositio pfirmet p apostolicu.

Copromissum in arbitros.

Contractus mutui.

Refutatio pecunie mutuate.

Cotra pretorez officiales ciuitatis q te-
nent aliquē obsessum in eccia.

Refutatio beneficij aucte aplica.

Cū metropolitānus vocat ad synodu
suos suffraganeos.

De anniuersario dato eccie ab episco-
po viuente.

De testamento condito.

Qualiter eps constituit pcuratorem ad
mutuu prahendu.

Cōfirmatio bñficij ad instātiā vicarij
sui.

In eundē modū vel quasi.

Cōfirmatio beneficij aucte aplica.

Qualiter eps cōmittit vices archidya-

cono vt absoluat clericu fm lras pen-
tentiarj dñi pape.

Forma citatoria aucte aplica.

Qualiter pcedat cōtra psumaces com-
parere nolentes fmaucte aplicam.

Qualiter eps pmittit vices suas archi-
dyacono in quadā cā fm auctoritatem
apostolicam.

Qualiter eps scribit dño pape cum ap-
pellatū ē in cā sibi cōmissa.

Expliciūt capitula archiepiscopoz et epoz

Incipiunt epile et phemia super gra-
tias faciendis.

Primo sequit forma spālis lrarum
citataru in causa pecuniaria.

Scolaus miser

n ratione diuina vniuersal⁹ bo-
non. episcop⁹ dilectio suo A.
de M. salutem et benedictiōem. Quere-
lam accepimus ad instantiā B. merca-
toris continentem q A. de M. cā mu-
tu seu depositi vel alicuius contract⁹
xx. lib. denarioz nonete sibi soluere re-
neatur. et idem dictas libras soluere re-
cuset. I. terminus in quo ipsas libras
soluere debuit sit elapsus. Quocirca p
sentiu tenore mandamus quatenus di-
cto A. ex pre nostra dicatis. q si ita ē cū
sfato mercatore amicabiliter se cōpo-
nat. vel a receptione pscntiu vsq ad. xv
dies. quē sibi pemptoriū terminu assu-
gnamus. coram nobis compareat sup
his facturis et recepturis qd ordo di-
ctauerit rōnis. Alioquin in dicta causa
put iuris fuerit pcedemus q si dies cō-
paritionis vel litigij in dies ceciderit fe-
riatam. cōpareat in sequenti non feria
ta. De citatione vo et diei assignatiōe. et
de his que circa hoc geritis nos certos
p vras lras faciatis. Datū rē.

Forma epistolaz

Sequit forma q̄ rector spoliat clerici
cum suo prestimonio.

Icolaus mis. r̄. dilecto suo r̄.
n. Accedens ad p̄ntiam n̄ram r̄.
latoz p̄ntiū nobis exposuit con
querendo. q̄ vos quodā suo p̄stimonio
q̄d se in dicta eccia canonice asserit obri
bere auctoritate p̄pta spoliastis. Quo
circa mandamus quatenus si est ita v̄
cū prestimonium cum fructibus inde p
ceptis restituaris. vel a receptione p̄n
tium vsq̄ ad octauū d̄sem quez vobis
p̄mp̄. terminū assignamus cōpareat
facturi r̄ recepturi coram nobis vt su
pra in primo. q̄ si dies comparitōis v̄
lūgū r̄. Datū r̄.

**Alia citatio in pre generalis r̄ in pre
specialis.**

Rector ecclesie r̄. Veniens ad
nos C. rector de P. r̄ nobis gra
uiter est conquestus q̄ vos sup
quadā pecunie quantitate iniuriā in
eidē pro v̄ro libito voluntatis. Accirco
vobis. N. q. si est ita sup p̄missis cum
todē amicaliter cōponatis. vel a rece
ptione p̄sentii r̄. vt supra. Datū. r̄.

**Alia citatio cōtra proclanos dene
santes soluere iura. decimas. oblatōes
r̄ alimenta suo rectori.**

Icolaus mis. r̄. dilecti filijs su
is proch. r̄. D. eccie. Johannes
rector eiusdez eccie nobis grauī
cōquerendo mōstrauit q̄ vos p̄pta deū
r̄ iusticiam. decimā. oblatōes. mortua
ria. r̄ quedā alia iura sibi soluere dene
satis. p̄ v̄ro libito voluntatis. Vñ N.
vobis. quaten⁹ si est ita eidē de oibus p̄
missis plenarie respōdeatis. Alioquin
vos N. put n̄ris l̄ris in mandatis tra
didimus. canonica monitōe p̄missa ad
soluendū de p̄missis p̄ censurā ecciasti
cam compellet. Si v̄o creditis aliquā

iustam cām habere p̄ quā sibi p̄dicta
iura non debeatis. N. quatenus a
receptōe p̄sentii r̄. vt supra.

**Alia citatio cōtra rectorē recipientem
ad diuina proclanos alterius eccie.**

Icolaus mi. r̄. dilecto filio suo
n. F. rectori J. ec. de S. r̄. Johan
nes rector N. eccie nobis gra
uiter cōquerendo mōstrauit q̄ vos au
ctoritate p̄pta contra deum r̄ iusticiāz.
r̄ in p̄iudicium suum non modicū tam
q̄ raptor mittens falces in messem alie
nam proclanos suos recipitis ad diu
na. eisdē etiā ministrando ecciastica sa
cramenta. Quocirca mandamus vob
quatenus si ita est eidem de tanta iniu
ria plenarie satisficiatis. Alioquin a re
ceptione p̄ntium r̄. vt supra.

**Alia citatio p̄tra subditos prauitatem
vsurariā exercentes.**

Icolaus mis. r̄. mercatori de
n. P. r̄. Querelam latoz p̄sentii
um recepimus continentē q̄ cū
ipse vobis quadā possessionez p̄ certa
quantitate pecunie p̄ignori obligasset.
vos nō vultis eidē p̄dictā possessionem
restituere cuz de forte p̄dicta p̄ fructus
redditus r̄ possessionē ipsius sitis vt as
serit iam contenti. Vñ vobis cōsulim⁹
r̄ mandamus quatenus facta cōputa
tione de his que ex fructibus r̄ reddit
bus dicte possessionis hactenus recepti
stis dicto X. p̄fata possessionē r̄ quic
qd vltra sortez recepistis restituatis. cū
non debeat seruos xpi tanq̄ hereticos
vel iudeos alimenta sua acquirere p̄ v̄u
rariam prauitatem. Alioquin r̄. vt su
pra.

**Citatio in causa m̄rimoniali quādo
vir diuerit ab vxore r̄ contraxit defa
cto cum secunda.**

Icolaus mif. rē. dilecto suo **T.**
n rectori rē. Veniens ad nos **G.**
 latrix pñtiuz nobis exposuit cō-
 querendo q̄ cum **G. de D.** quem suuz
 maritū asserit. r̄ ip̄a in facie eccie p̄ ver-
 ba de pñti ad inuicem m̄fimonitū p̄ra-
 xissent. Idem **Jo.** tanq̄ sue salutis ime-
 mor diuertit ab eadem r̄ cōtraxit matri-
 monitū cum secunda muliere de facto.
 cum de iure non possit. Qua re petit a
 nobis **G.** p̄dicta sup̄ p̄missis fieri iusti-
 cie complementū. Vnde mādā⁹ vo-
 bis quatenus p̄dictū **G.** r̄ aliaz cū qua
 postmodū vt asserit de facto contraxit
 auctoritate n̄ra citeris vt die tali quem
 eis pemptoriū terminū assignauimus
 n̄ro cōspectui se p̄sentent. vt inter ipsos
 qđ iustu fuerit decernat. Alioquin rē.
 Mandamus vobis nihilomin⁹ aucto-
 ritate p̄dicta q̄ testes quos vtraq̄ pars
 pducere voluerit ad suam intentiōem
 pbandam aduentendū r̄ p̄hibendū co-
 ram nobis veritati testimoniū p̄ censu-
 ram ecclesiasticā cōpellatis. Datū rē.

Citatio in cā m̄fimoniali qñ vir non
 vult cohabitare vxori.

Icolaus mif. rē. rectori rē. **De-**
n niens ad nos **M.** mulier latrix
 p̄sentium nobis exposuit cōque-
 rendo rē. vt in p̄ximo vsq̄ ad cōtraxit.
 Vnde **M.** vobis quatenus p̄fato **M.**
 dicatis si est ita dicte **M.** tanq̄ vxori le-
 gitime cohabitaret. r̄ eā maritali affectio-
 ne p̄tractet. Alioquin ip̄m auctoritate
 n̄ra citeris vt die rē. vt supra.

Citatio viri in causa m̄fimoniali qñ
 emanat ad instantiā vxoris p̄ eo q̄ ē af-
 finitas inter ip̄m r̄ vxorē.

Icolaus mif. rē. rectori rē. **De-**
n cedens ad pñtiā nostram **P.**
 mulier latrix p̄sentinz nobis in-
 sinuauit dicens. q̄ cum ip̄a **P.** r̄ mari-
 tus suus **B.** per verba de pñti r̄ in facie
 ecclesie m̄fimonialiter contraxissent. r̄
 postmodū matrimonio consummato in

ter ip̄os p̄ carnalem copulam multorū
 relatione intellexit q̄ dictus marit⁹ su-
 us consanguineam suam carnaliter co-
 gnouerat añq̄ ip̄am **P.** duceret in vxorē.
 Quare dicta mulier petijt a nobis
 super hoc salubriter p̄uideri. Vñd mādā-
 mus vobis quatenus p̄fatu⁹ **B.** ma-
 ritum suū ex parte nostra citeris. vt die
 tali quē sibi rē. Mandantes vobis no-
 tario q̄ auctē n̄ra testes quos dicta mu-
 lier rē. alioquin rē.

Citatio in causa matrimoniali eo q̄
 vir propter impotentia p̄petuaz nō co-
 gnouit vxorem. r̄ sibi p̄ trienniu p̄tine
 cohabitauit.

Icolaus mif. rē. dilect. rē. **De-**
n niens ad nos **H.** mulier latrix p̄
 sentium nobis conquerēdo mō-
 strauit q̄ cum tu r̄ ip̄a in virum r̄ vxorē
 publice in conspectu eccie p̄verba
 de pñti vos adinūcem receperitis r̄ ita
 p̄ trienniu insimul cohabitareus. tu p̄
 p̄teruam impotentia p̄petuaz sibi nō
 reddidisti debitū coniugale. It̄ ip̄a quē
 tum in ea fuerit a m̄fimoniu p̄tine
 dū daret opem p̄operam iuxta posse.
 Verum cum eadem mulier publice as-
 serat coram nobis q̄ vult esse mater r̄ fi-
 lios p̄creare. Mandamus quaten⁹ ti-
 bi die tali quem tibi pempt. terminum
 assignamus coram nobis compareas.
 vt inter te r̄ ip̄am quod iure fuerit de-
 cernatur. Alioquin rē. q̄ si dies iuri. rē.
 Datū rē.

Alia citatio sup̄ adulterio cōmissio.

Icolaus mif. rē. m̄fieri rē. **De-**
n niens ad nos **H.** maritus tuus
 lato⁹ p̄sentium nobis exposuit
 conquerendo vna voce q̄ tu diabolo
 instigante tue salutis tanq̄ nephanda
 sima semina inemor adulteritū cōmit-
 tendo. maritalem thori non erubuit
 irreuerēter ac turpiter maculare. v̄po-
 te cum r̄ te in thoro p̄prio solaz cū solo
 inuenerit adinūcē p̄miscētes. Quare

Epistolaz

nobis humiliter supplicanti vt propter tantum et tam graue obprobrium et enorme delictum te iuxta sanctōes canonicas puniremus. p̄tente a nobis cū instantia vt dignaremur te a sui thori cōsortio separe. Quia vō nec ipsi nec alii cui possumus nec debemus iusticiā denegare. **M.** tibi. q. a receptiōe p̄ntiū die et. quem tibi pempt. terminū assignamus et. iusticiā factura et receptura et. Illudq. et. Datum et.

Sententia lata p̄ matrimonio sepando et. tum ad cohabitatiōem thori occasiōe adulterij.

A nomine dñi Amen. Cum **A.** de tali loco lato: p̄ntiū coram nobis **M.** mis. et. vxorē suam de adulterio citasset. lite coram nobis int̄ ipsos legitime cōtestata receptis testib⁹ et eoz dictis in p̄ntia p̄tium publicatis attestatiōibus et auditis hincinde p̄positis habito p̄silio peritoz. Quia dictus **A.** legitime p̄baui qd se in dicta. causa obtulit p̄baturū. nos in scriptis hmōi inter p̄fatos **A.** virum et **M.** vxorē q̄ntū ad cohabitatiōem diffi. utriusq. sniam diuorij duximus p̄ferendā. Lata et lecta fuit hec snia in scriptis in tali loco et tali die. Si vō non p̄batur in scriptis p̄nunciamus dicram mulierē adulteriū minime cōmississe. et ipsam ex crimie qd et falso modo impingitur volumus esse saluam.

Sententia diffinitiuā lata p̄ matrimonio quando secunduz matrimonij de facto cōtractum decernitur esse nullū.

A nomine domini amen. Cum **A.** et **M.** mulieres coram nobis **A.** miserat one diuina et. **M.** si bi in virum peterent adiudicari pro eo qd utraq. dicebat se cum eodem p̄ verba de p̄senti m̄smonij contraxisse. lite coram nobis sup hoc legitime cōtestata. p̄testito de veritate dicenda ab utraque p̄te iuramento receptis testibus et hinc

inde eoz attestatiōibus in presentia partium publicatis. auditis etiam que partes proponere voluerunt cōmunicato consilio peritoz p̄fatum **M.** in scriptis adiudicamus in virum p̄fate **M.** mulieri. mandantes dicto viro vt eadem mulieri legitime cohabitaret et eam maritali affectiōe pertractaret. decernētes vt inter p̄fatum **A.** et **M.** mulierē non matrimonij quod fuit postmoduz de facto cōtractum sed potius concubinarum extitisse. dantes ei de mulieri si sibi placuerit licentiam cum aliquo cōtrahendi domino concedente. Lata in scriptis fuit hec sententia et lecta publice. die tali et tali loco et.

Sententia diuorij inter virum et vxorem propter impotentiam coeundi.

A nomine domini Amen. Cum **E.** mulier latric p̄sentium coram nobis mis. et. peteret separari a viro suo cui per triennij continue cohabitauit. p̄ eo qd ipsa dicebat eundē virū suū impotentē ad reddendū ei debitū cōiugale cum desideret esse mater et filios. p̄creare. lite coram nobis legitime contestata. p̄stita ab utraq. p̄te de veritate dicenda iuramento receptis testibus. et eoz attestatiōibus diligenter examinatis et publicatis. auditis in allegando hincinde p̄positis habito consilio peritoz in scriptis tulimus sniam diuorij inter eos. Dantes utriusq. si eis placuerit cum alijs licentiā p̄trahendi. Lata et lecta fuit hec snia in scriptis et.

Sententia diuorij inter virū et vxorem p̄pter affinitatem.

A noie dñi Amen. Cum **A.** mulier coram nobis **M.** mis. et. peteret se separari a viro suo. p̄ eo qd vt ipsa dicebat dicit vtr cognouerit carnaliter consanguineaz suam dicte mulieris anteq. cum dicta muliere m̄smonij p̄traxisset. lite coram nob et. Habito

Forma

consilio peritorum diffinitive pronunciamus
in scriptis nullum matrimonium inter ip-
sos fuisse de iure scriptum. Lata et lecta etc.

Qualiter apostoli procedunt in causa matri-
moniali vel a finia alia interlocutoria.

Anticissimo in christo patre et domino domino
I. sacrosancte romane ecclesie su-
mo pontifici. I. licet indignus.

M. episcopus cum summa reuerentia pedum oscu-
la beatorum in causa matrimoniali que inter D.
virum ex vna parte. et E. mulierem ex altera.
coram nobis existit ventilata per mulierem
finiam tulimus quam iuste credimus esse la-
tam a qua finia ex parte viri predicti ad se ap-
pedit appellatum in hunc modum. In no-
mine domini amen etc. ponendo totam appella-
tionis formam deferentes eidem has nras
litteras patentes nostro sigillo sigillatas pro
apostolis sibi duximus procedendas. Data. etc.

Forma excommunicationis qualiter procedat
propter contumaces nolentes coram iudice
comparere cum constat de contumacia.

Domines misere etc. rector etc. De
I. nunc ad nos. Lator preteritum nobis
exposuit querendo quod cum M.
de T. per litteras citaret ut com-
pareret coram nobis sibi suis petitionibus
responsurus pro eo quod dicebat super qua
dare iniuriabat eisdem et cui dies. c. per
minimo tempus fuerat assignatus. quo co-
ram nobis comparere deberet. Et cum di-
ctus lator ipsa die comparuit coram nobis
et etiam sequenti preteritis a nobis ut propter ip-
sum aduersarium tanquam contra perumacem
procedere deberemus. Sed quia nobis non
constat virum ad ipsum citatio nostra per-
uenit M. vobis. quod super hoc inquirat
diligentius veritatem. et si inueneritis ip-
sum citatum fuisse ut asserit denunciatis
eundem publice excommunicatum. quia nos
ipsum propter suam contumaciam excommuni-
cationis duximus vinculo innodandum.

Qualiter excommunicatus propter perumaci-
am preteritis cautionem de parendo iuri re-
fusus sibi expensis debeat absolui et de

nunciari absolutus etc.

Domines misere etc. dilecto suo vi-
carlo etc. Cum occasione etc. questi-
onis que coram nobis inter P. et

I. ex parte vna. et R. de R. ex altera ver-
tit predictus P. per nos excommunicatus propter
suam perumaciam existisset. Quia vero nunc
veniens preteritis cautionem de parendo in-
ri et refusus expensis aduersario dicto. idem
ipsum a finia excommunicationis duximus ab-
soluendum. Unde mandamus vobis. quod
dictum P. in locis in quibus auctoritate
nostra denunciastis excommunicatum denun-
cietis eadem auctoritate publice abso-
lutum. Datum etc.

Qualiter finia per matrimonium lata sit
executioni mandanda.

Domines misere etc. G. archiepiscopus.
I. etc. Z. de B. que coram nobis con-
querendo monstrauit. quod cum in cau-
sa matrimoniali que coram nobis inter ip-
sam ex vna parte. et I. virum suum ex al-
tera existit ventilata. et pro ipsa muliere
finiam diffinitiuam tulissemus. ipse sibi co-
habitare et eam maritali affectione tra-
ctare recuset. Et circa vobis in viri-
te obedientie obediendo M. quod ipsum
monitione premissa ad cohabitandum di-
cite mulieri tanquam uxorem legitime et eam
maritali affectione tractandum auctorita-
te nostra per censuram ecclesie compellatis. Et no-
bilominus M. vobis. quod si finias nras
noluerit observare. eadem auctoritate ex-
communicetis eundem. et omnes eidem coicantes au-
xilium et consilium impeditores. Datum etc.

Qualiter episcopus debeat scribere prelati
et vicariis quod vir diuertit ab uxore et est
vagabundus etc.

Diuersis sancte matris ecclesie
I. prelati et eorum vicariis ad quos per-
sens littera peruenit. Iohes mi-
ser etc. Salutem et sinceram in domino chari-
tatem. Quia E. lator presentium in iur-
tu dyaboli ac eiusdem presumptuosa re-
meritate per presumptionem temeraria ou-

epistola 2

ctus. ab vxore diuertens eidem cohabitare recusat. et alio est vagabundus per loca discurrens varia et diuersa. Ideo rogamus vniuersitatem vestram quatenus cum dictus E. inuentus fuerit in gribus vestris ipsum ad cohabitandum dicte mulieri tanquam vxori legitime. et eam mari tali affectione tractandum per censuras ecclesie compellatis. Datum etc.

Snia lara per causa pecuniaria super ordinatone rei de qua agit et similiter cum in eadem causa reus absoluit ab impetitione actoris.

Obanes mis. etc. Cum A. d. M. peteret centum lib. thuro. ex causa mutui vel depositi vel ex causa alicuius obligationis vel alio prout in isto modo. Tandem coram nobis legitime contestata etc. receptis testibus. Et quia inuenimus quod legitime probauit quod se obtulit probaturum dictum E. ab impetitione dicti A. duximus absolvendum. Datum etc.

Forma qualiter episcopus putinus debet sequi sinias sui coelecti dimissoria. siue commenda.

Euerendo in christo patri et amico charissimo L. episcopo benefrano J. eadem mis. ratibon. episcopo. Salutem et sinceram in domino charitatem. Cum sit iustum et rationabile et etiam in sacris canonibus dicat quod malefactores non debeant de sua malicia commodum reputare. Idcirco grauiter condolentes significamus T. laicum in nostra dyocesi rapinam et quod plures excessus publicos et notorios contra deum et iusticiam et libertatem ecclesiasticam commisisse. Nos canonica monitione premissa excommunicauimus propter prefatus excessus et crimina ab eodem commissa. Verum cum ipse sententias nostras vllipendens non curet nobis et ecclesie nostre satisfacere de tantis iniuriis et excessibus iam commissis. Rogamus vos quatenus

dictas sinias nostras publicetis. et factis subditis vestris in ecclesiis vestre dyocesis publice nunciare diebus discretis et festiuis ut nos inde vobis ad consummationem si prigerit teneamus.

Ira dimissoria siue commendatoria per clericis se ad pres alias transferentibus.

Quoniam sancte matris ecclesie per v. latis et eorum vicariis. Johannes mis. etc. salutem et sinceram in domino charitatem. Noueritis Nos sacerdotem nostre dyocesis per nos vel per tale episcopum de licentia nostra ad sacerdotalem ordinem fuisse promotum. Verum cum idem sacerdos ad partes alias ut asserit propter necessitatem affectauerit se transferre nobis humiliter supplicauit. ut ad hoc litteras dimissorias et licentias sibi concedere dignaremur.

Nos vero ipsius precibus inclinati eidem non excommunicato. non suspensio nec alicuius irregularitatis quam nos sciamus nota vel nota rescripto. predictas litteras et licentiam duximus concedendas. quem vniuersitati vestre propensius commendantes. Rogamus quatenus cum ipsum ad partes vestras venire contigerit permittatis in susceptis ordinibus in ecclesiis vestris liberaliter ministrare ac diuina officia celebrare. nos autem quantum humana fragilitas nosse sinis vobis de ipso laudabile testimonium perhibeamus.

Qualiter clerici extranei non recipiantur in episcopatu sine litteris commendatoriis.

Obanes mis. etc. dilectis suis.

Rectoribus. vicariis et archiepiscopis. pcuratoribus et ceteris

clericis ecclesiarum arge. diui. et dyoc. Salutem et bene. Quia nonnumquam quod plures sacerdotes et excommunicati alij irregularitate. alij infamia notati. alij interditi et suspensi ad pres alias se transferunt absque licentia dyocesan. quod cedit ad multam animarum periculum. Idcirco vos

Forma

bis in vltimate obediēte et sub pena. ex-
cōmunicatiōnis p̄cipiendo. **N.** q. nul-
los clericos extraneos aliū de veniētes
in ecclesijs vris ministrare vlt diuina ce-
lebrare absqz nra speciali licentia pmit-
tatis. Alioquin tanqz inobedientes fili-
os vos grauitur puniem⁹. Datum zc.

Ita p quā pcedit p̄sbytero aliū de ve-
nienti q̄ celebret in episcopatu.

Obānes mis. zc. Vniuersis re-
ctoib⁹. cōmendatōib⁹. vicarijs
archiep̄sbyteris et ceteris clericis
p̄ Argēti. ciuita. et dyoc. p̄stitutis ad q̄s
p̄ns littera puenierit. Salutē zc. Vidi-
mus et diligenter inspectim⁹ lram reue-
rendi patr̄ v̄ni D. dei gratia Basiliē.
ep̄i. sub hac forma zc. Nos vero p̄fato
p̄sbytero licentiā damus et cōcedimus
q̄ in vestro dyoc. vel ciuitate vsqz ad bi-
enniū tm̄ diuina officia celebrare. ita tm̄
q̄ p̄nias et alia ecclesiastica sacramēta
non possit ferre. nisi hoc animā a nobis
fuerit ab illis q̄ curam animā a nobis
vel a nris p̄decessoribus receperūt. In
eni⁹ rei zc. Datum zc.

Littera episcopi directā ad episcopū
q̄ pmoueat ad ordines clericos sue dyo-
cesis.

Reuerendo in xpo patrī zc. Ep̄s
zc. p̄ Iohāne s̄dyacono nostre
dyoc. latozē presentium quē vo-
bis mittimus examinatum. et ad T. ec-
clesie nostre dyocesis presentatū pater-
nitatem vestram duxim⁹ ex affectu ro-
gandā. quatenus cum vos cōtingerit or-
dines celebrare. Vel sic. q. si vos cōti-
gerit in istis quatuor tempibus. p̄rio
venturis ordines celebrare. ip̄m ad or-
dinem dyaconatus dignemini promo-
vere zc.

Littera ordinationis ab episcopo ex-
traneo.

Vniuersis p̄sentes litteras. zc. Sa-
lutē zc. Noueritis nos tales cle-
ricū latozē p̄sentium de licen-

tia et p̄ litteras reuerendi patr̄s r̄at̄ ep̄i
sue dyoc. ad titulū T. ec. talis dyoc. ad
dyaconatus ordinē pmouisse. In cui⁹
rei zc. Datum zc. **¶**

Forma litterarū p̄o redemptiōe ca-
ptiuorum.

Iohannes mis. zc. Vniuersis
t̄ x̄p̄i fidelib⁹ pagani. ciuitatē et dy-
oce. p̄stitutis. ad quos p̄ntes lit-
tere puenierint. Salutē et bened. **¶** Qm̄ ut
ait ap̄ls. Dēs stabim⁹ añ tribunal x̄p̄i
recepturi. p̄ut vnusqz gesserit in cor-
pore siue bonū fuerit siue malū. opor-
tet nos diē iudicijs extreme misericor-
die opibus puenire. ac ea seminare i ter-
ris quē reddēte dño cum multiplicato
fructu recolligere possum⁹ in celis. fir-
mā spem n̄duciamqz tenētes. **¶** Qm̄ quid
parce seminat. p̄ce metet et q̄ seminat in
benedictionibus. d̄ benedictionib⁹ me-
tet vitā eternā. **¶** Q̄ aliud facias p̄he-
ritū. Eterni patr̄s fili⁹ dño noster Ihs
x̄p̄s eat ip̄e pat̄ oim̄ viuoz et mortuoz
iudiciū tradit cum sederit in solio ma-
iestatis fm̄ opa sua cuiuslibet reddatur
de opibus mis̄e icordie. sicut ip̄e testat̄
p̄cipue disceptabit. et quemadmodū p̄
opibus pietatis bonis glorie regnū cō-
fert. Ita p̄ illoz defectu malos ad t̄r-
tare regna detrudet. vbi est ignis inext-
stinguibilis diaboli cū eis angelis p̄-
paratus. Cum igit̄ Maria latr̄x p̄sen-
tium habebat quendā virum scz suum
Petrū nomine apud S. locū in terra
saracenoz captiuitate detentū. et ip̄e ca-
ptiuus p̄ redemptiōe sua centz libras
T̄ dño suo soluere teneat. et nō habeat
vñ dictas pecuniā soluere possit. nisi au-
xilio et elemosynis x̄p̄i fidelū adiunet.
Vniuersitatē v̄iaz rogātes monem⁹ et
in dño exhortamur. Quaren⁹ d̄ bona
a deo vobis collatis eidē mulieri ad re-
dimendū de captiuitate dictū virū sua
pias elemosynas et grata charitatē sub
sidia erogatis. vt p̄ hec et alia bona que

epistolarum

dñs inspirate feceritis. ad eterne felicitatis possitis gaudia puenire. Nos em de oiporeis dei misericordia et beatorum apostolorum petri et pauli auctoritate. et ea qua nobis dñs indulget pcare pñsi omibus vere penitentibus et pñsis q eidem mulieri ad extrahendum virum suum de captivitate pñdicta manum porrexit adiutrices et. dies de iniuncta sibi penitentia legitime misericorditer relaxamus pñtib⁹ post biennium minime valitur. Datum et

Forma litterarum pro recolligendis elemosynis ad opus hospitalium et pro locorum

Obanes mis. et. Universis christi fidelibus et. Omni ut ait apostolus. Deus stabili. et. vel eterni patris et. Cum igitur e hospitale die noctuque recipiat infirmos debiles pauperes et egenos. a quibuscunque christianorum precibus venientes. et eis prout ipsi hospitalis facultates superpetunt necessaria administret. vniuersitatem vestram et. ut. ut. supra. p. r. et.

Forma litterarum pro quam episcopus committit nuncios pro recolligendis elemosynis

Obanes mis. et. dilectis suis et. Rectoribus. commendatoribus vicariis. archiepiscopis byteris et ceteris

clericis ecclesiarum aganensem civitatis et dyocese. Salutem et bene. Cum latores presentium ad petendum colligendum et recipiendum elemosynas a christi fidelibus ad opus talis hospitalis sint speciales nuncios deputati. vniuersitati vestram rogamus et iuvante obedientie precipiendo. In. q. cum nuncios ad ecclesias vestras venerit prout ipsos p honore et reverentia sancte romane ecclesie. Cuius privilegii indulgentiis ad petendum et recolligendum elemosynas talis hospitalis siue eius nuncios vberissime fulciti sunt et dotati. benigne ac charitative recipiatis. inducentes parochianos vestros pijs exhortationibus ut eis porrigant subsidium. caritatis. et ipsi nuncios indulgentias et privilegia papalia exponere presentatis. scientes quod vos propter obedientiam laudabimus. et propter inobedientiam grauter puniemus. Datum et.

Forma litterarum pro fabricatione pontium.

Obannes mis. et. Quoniam ut ait apostolus. Vel eterni patris et. Cum igitur tali loco superfluo quod taliter nuncupatur ubi in hiemali tempore propter inundationes aquarum quod plures fuerunt mortui christi aut. alij vero fluctibus expositi sarcinulas et alias res suas irrecuperabiliter amiserunt. quidam pons sit valde necessarius qui transeuntibus hinc inde.

et. Universis et. ut supra.

Littere pro fabricis ecclesiarum. Obannes mis. et. Universis christi fidelibus et. Splendor paterne glorie qui sua mundum illuminat ineffabili claritate. pia vota fidelium de clementia maiestatis ipsius spectantium tunc precipue benigno favore prosequitur cum deuota ipsorum humilitas sanctorum precibus et meritis adiuuatur. Cum igitur talis ecclesia nostre dyocesis in honore dei et eius genitricis et sancti. de nouo incipiat fabricari. et non possit absque fidelium auxilio et consilio consummari. vniuersitatem vestram et. ut supra. In fine consuevit aliquando poni huiusmodi clausula. Preterea ratas et gratas habebimus indulgentias quas ceteri archiepiscopi et episcopi nostris subditis dicto operi benefacientibus duxerunt actenque cedendas. Datum et.

Forma littere promo. eius qui de sacrastica perfidia vel iudaica sumpsit originem et ad fidem catholicam est conuersus.

Obanes mis. et. vniuersis christi fidelibus et aganensem civitatem et

et

et

et

Forma epistolarum

dyocesim. **Et** Eterni patris filius. **Et** vi
supra. **E**uz. **I**o. **z** **K**. vxor sua latores p-
sentiu diuino illuminati spu q fugat te-
nebrar errores. iudatice cecitatis perfid-
dia derelicta ad xpm deu verum lumē
penitus sint pueri z sacri fontis liquo-
re diuina gratia insigniti. nihil secu pre-
ter nuda corpora deportantes. z quasi mō
geniti infantes lac cōcupiscētes dulce-
dinis. Sic cū z ipi istructōe fidei emo-
limento xpīqz fidelīū indigeāt auxilio
z fauore. Vniuersitatē vram rogamus
vt supra. quaten⁹ de bonis a deo. ne
ppter defectū necessariorū in obprobri-
um xpīane religionis qd absit ad psti-
ne cecitatis errorem redire tāqz canis ad
vomitū cōpellant. Nos de oipotentis
dei mia. **Datum**. **Et**.

Forma lre qñ auctoritate dñi pape
dispensat cum scolari sup defectu nara-
liū cōtracto. **Et**.

Vniuersis pñtes lras. **Noue-**
ritis nos sumi pontificis in hūc
modū lras recepisse. **I**. **Et**. Nos
do cōsideratis vniuersis circūstantiis
diligenter in dicto rescripto aplico pte-
tis ipm. **A**. scolare de idoneitate psone.
literatura. cōuersatōe z vita ipsius exa-
minandū diximus. put nobis in dicto
rescripto aplico est insunctū. Et qz eun-
dē cōpetentis literature idoneus z als
cōuersatōis z vite cōspiciū inuenim⁹.
cum eodē aucte dñi pape q fungimur i
hac pte q ad oēs ordines pmoueri z ec-
clesiasticū bñficiū. etiā si curā aiariū ha-
beat obrinere valeat dispēsamus. ita q
sicut onus cura bñficiū reqsierint se fa-
ciat statutis tēpibus ad ordines pmou-
eri. z residentia faciat in eadē psonale
In cui⁹ rei. **Et**.

Qualiter eps aucte dñi pape penitē-
tarij dispensat cū clerico sup irregulari-
tate cōtracta p cōcubinatu.

Vniuersis. **N**oueritis nos re-
ligiosos viros dñi pape penitē-
tarios recepisse lras in hac for-
ma. **V**enerabilis penitentiarij. **V**.
rū qz recepta iussicienti cautōne a dicto
psbytero qñ domo ppta nec aliena cō-
cubinā decetero non retinebit. eo q ab
officio suspēso ad tps put vidimus ex-
pedire etiā psbyterū a snia excoīcatō-
nis q erat astrictus tenebat ppter cōcu-
binā aucte pdictarū lrarū absoluiimus
z cū eodē sup irregularitate contracta
duximus dispensandū. In cui⁹ rei. **Et**.

Quñ eps vocat ad synodum clericos
sue dyocesis.

Ohānes mis. **Et**. Vniuersis. **E**.
prioribus archipsbyteris
ratoribus z capellantis ecclesiarū
parauicē. ciuitatis z dyocesis. **S**.
lutem et benedictionem. Cum nos ac-
cedemus die. **M**. primo venturo syno-
dū disponente dño apud. **Z**. celebrare
M. vobis in virtute obediētē z sub pe-
na suspensioni officiorū z beneficiorū
beneficiorū. qz tenet ad eundē synodū
die supius assignata sine mora z dispē-
dio accedatis. ita q nullus aliquā cau-
sam excusatōis pñdat. **V**olum⁹ etiā
z mandamus quatenus in qualibet ec-
clesia remaneat vn⁹ psbyter tm qui in-
terim celebret diuina cum vno seruien-
te et populo amministret ecclesiastica sa-
cramenta. Alioquin noueritis q vos
nō venientes officiis z beneficiis dux-
imus suspendendos. dūmodo impedi-
ti aliqua pbabili causa z rōnabili non
existant. **Darū**. **Et**.

Quñ eps pcedit cōtra clericos nō ve-
nientes ad synodum.

Ohānes mis. **Et**. vicario vel ar-
chipsbytero loci. **I**. salutē z bñ.
Quia. **E**. rector. **F**. eccie non ve-
nit ad synodū quā nup in. **A**. diximus

Forma epistolaz

celebrandū. nec al's p lras vel p nūcius
se legitime excusauit. ipm ab officio et
beneficio duximus suspendendū. Nā
dātes vobis. quatenus inhibeatis sub
pena excoīcatōis rochianis dicte ec
clesie q etdem nīhīl pfoluant de iurib?
dicte eccie. sed vobis de oibus rīdeant
et intendant queq; recipient. Enā et ad
vos mandatū nrm eccle. quoq; ipam et
oia iura ecciastica ipius et omāmēta fi
deliter custodiatis. Datū. rē.

Qualiter epus excuset aliquē de sy
nodo.

Obānes mis. rē. dilecto suo R
rectori et B. salutem et bñ. Rece
pimus vras lras continentes q
cum vos quadaz instanti et videnti ne
cessitate impediti ad synodū nrm non
possetis absq; graui damnoz et scandalo
interesse vos habeam? a dicta synodo
excusati. Nos vo vestris iustis preci
bus paterna sollicitudine inclināti vos
habebimus hac p vice a pfata synodo
excusati dūmodo aliquē pcuratorem
constituatis q vice et noie vestro recipiet
et acceptet ea que i dicta synodo p nos
interint ordinata.

Qualiter epus vocat clericos in dyo
cesis ad ordines suscipiendū.

Obānes mis. rē. dilecto suo ar
chipsbzo X. salutem rē. Nouerit
tis q nos auxiliāte dño in istis
quatuor t'pibus primo venturis inten
dimus apud M. ordines celebrare. vñ
M. vobis. q. conuocatis coram vobis
rectoribus cōmēdatoribus et ceteris ec
clesiarū clericis beneficiatis et illis qui
ad ordinem sunt pmouendi ex pte nra
pēna officioz et beneficioz iniūga
tis eisdem. vt pdicta die apud talem lo
cum absq; more dispēdio accedāt a no
bis ordines quos onus beneficioz eo
rundē requirit suscipiuri. alioqn nō ve
nientes ab officijs et beneficijs duxim?
suspendendos.

Littera ordinatōis ab epō suo.

Obānes mis. rē. Vniuersi rē.

Salutem rē. Noueritis nos L.
clericū B. eccie talis loci nostre
dyocesis latozē presentiu ad dyacona
tus ordinē statuto tpe pmouisse. In cu
ius rei rē.

Quando epus excusat aliquem ab or
dinibus suscipiēdis.

Obānes mis. rē. dilecto suo R
rectori. Quia nobis significa

tis q vigente quadā inenitabi
li necessitate ad p'sens nō poteratis ad
nos tali die accedere a nobis ordines
suscepturi. nos rogando q vos ad p'is
haberemus a susceptōne p'dictoz ordi
nū excusatos. nos vov'is p'cibus incli
nati a susceptōne p'dictoz ordinū excu
samus. has vobis lras nro sigillo mu
nitas in testioniū cōcedentes. Datū. rē.

De inuētario faciēdo in eccia vacāte

Obānes mis. rē. dilecto suo

M. archipsbzo talis loci rē. Re
latōe plurimoz intelleximus q
E bone mēorie talis rector talis eccie
est vīa vniuerse carnis ingressus. Quo
circa. M. vobis. q. v'is lris absq; mo
ra ac dispendio ad dictam ecciam vos
p'sonaliter accedētes faciatis fieri inuē
tarium de omnibus rebus ipius eccie
tam mobilibus q; immobilibus a mini
mo vsq; ad maximū. et ipam ecciam tā
in temp'alibus q; in spū'alibus alicui sa
cerdoti fidei et idoneo cōmēdetis qui
ipam ecciam custodiat. et omes res ei?
bene et fidelit quousq; dicte ecclesie sit
p'uisum. Datū. rē.

Qualiter episcopus patronis scribe
re debeat q presentet se ad ecclesiaz va
cantem.

Obānes mis. rē. Vniuersis pa
tronis heredib? et parochianis.
ac illis qui suz habent p'sentan
di ad ecciam Salutem et benedictōem.
Cum eccia talis vacet ad p'is p morte

Forma

In bonam memorie quondam rectoris ecclesie memorate. **M**. vobis. q. die tali vos nro conspectui preteritis. vt eadez die vobis aliquam lrasz psona z idonea in rectori ad dicta ecclesiaz simul z pcordit preteritis. Illioqñ nos dicte ecclesie de rectori put d iure fuerit curabimus providere. **Datum** zc.

Qualiter eps pstituat rectori ad presentatione patronoz.

Ohannes miser. zc. **U**niversis i parrochianis v dilectis suis clericis portonariis talis ecclesie Salute z bñdi. **N**overitis q nos ad presentatione S. regis patroni vel ad presentatione patronoz eiusde ecclesie clerici cu latoze pntu: que d litteratura z idoneitate psona ac vita z pueritate ipsius multiplici comendamus: institutum rectori in ecclesia memorata. Ita tñ q per ista pntatione patronis alijs si q sunt nullu in postez pndiciu generet. Et si reqret onus bñficii sic se faciat statutis tpiibus ad oes ordines pmoueri. Illioquin hmoi gra quo bñficiu ipm habet nullu penit sit mometi. Idẽ vero nobis ad scra dei euagelia corporaliter pstitit iuramentu q nobis z successoribus nris canonice intraubus obedientia et reuerentia exhibebit. z q nobis z ipi ecclesie vltibon. psoluet integre iura nra z q snias nostras z vicarioz nostrorum z statuta synodalia observabit. Et q in dicta ecclesia residentia faciat psonalem. nisi de licentia nostra z successorz nroz fuerit aliquando excusatus. z q oia iura ipsius ecclesie p viribus tam deposcet. **U**n. **M**. vobis. q. eidẽ rectori vro obedientia z reuerentia exhibẽtes. sibi d iuribus dicte ecclesie plenarie respondeatis. Et q ipe vos p iuribus dicte ecclesie cõpellere possit. sibi p pntẽ plenariam cõcedimus potestate. z snias quas ipi p iuribus dicte ecclesie rite tulerit. in

rebelles nos ratas habebim atq firmas. z eas faciemus auctoritate dno vsq ad pdignã satisfactõez inuolabiliter obseruari. **Datum** zc.

Qualiter eps comendat ecclesiaz cu comendatos facit fructus.

Onsilis lra fiat de comendada ecclesia cu comendatos facit fructus suos. excepto q non dicat institimus. sed comẽdam. Et vbi obediatis tanq rectori zc. scribas tanq comendatori.

Cõcessio comendatori p epm z suu vicariu facta.

Ohannes miser. zc. **U**niversis i parrochianis zc. **N**overitis nos a nro vicario recepisse lras sub hac forma. **P**etrus de **M**. zc. **D**ictus eps comendato facit p subscritu vicariu approbates eundẽ institutus in eadẽ ecclesia cura z administratiõẽ eiusde ecclesie sibi in spualibus et tpiilibus pcedentes. ita tñ q ex hmoi cõcessione patronis alijs si q sunt nulli in postez pntu cu generet eidẽ. **I**nsuper rectori pnt lãdo mãdantes. quatenus infra tps p pstitutiões z canones diffinitum faciat ad oes ordines pmoueri. z in ipa faciat residentia psonalem. **Datum** zc.

Qualiter ecclesia comendat ad tps. **O**hannes miser. zc. **C**u dicta ecclesia vacet ad pns z expedit q interim oia bona z ornamenta ipsius non peant. sed poti cõseruentur. **N**os em ecclesie pdicte z bonis ipi cõpatiẽtes ipam ecclesiaz z bona tam spritualia q mūdana tali pbytero lato pntium quonsq eidẽ ecclesie de rectori provideat pntibus commendamus. **U**nde mandamus quatenus eidẽ pbytero de oibus iuribus dicte ecclesie respondere curetis. z q ipe p iuribus dicte ecclesie vos cõpescere possit sibi

epistolarum

p[re]sentes plenariam concedimus po-
testatem.

Confirmatio portionarij in ecclesia
vacante

¶ Dhānes mis[er]. rē. dilecto suo cle-
rico eccl[esi]e nostre dyoc[esis]. Salutē ⁊
benedictionē. Collationē por-
tionis cum p[re]stimonij sup[er] decimis tali
um parrochianoꝝ eccl[esi]e talis que va-
cauerat p[er] mortē N. quondā portiana-
rij dicte eccl[esi]e tibi factā i[n] dicta ecclesia
p[er] discretū virū. M. rectore grātā ⁊ ra-
tam hātes ipsam auctoritatē nostra sal-
ua pontificali tertia confirmamus. In
cuius rei rē.

Confirmatio p[re]stimonij tantum.

¶ Dhānes mis[er]. rē. vt supra p[re]ia
collatōe p[re]stimonij. s. decimas ta-
lium parrochianoꝝ talis eccl[esi]e ti-
bi factā i[n] dicta eccl[esi]a p[er] discretū virū rē.
vt in p[ri]mo. Si vero datur p[re]stimo-
nium de mensa rectoris in certa pecu-
nie quantitate. non scribat salua tertia
pontificali rē.

Confirmatio generalium causarum

¶ Dhānes mis[er]. rē. dilecto suo M.
rectori F. eccl[esi]e Salutem et
benedictōz. Vniuersitatē cau-
sarū quas in ciuitate C. vel i[n] ali castro
occurrere cōtingit vobis auctoritate
nostra totaliter committimus audien-
dam. ⁊ eam fine canonico terminandā
faciendo quod decreueritis auctorita-
te nostra per censuram ecclesiasticam
firmiter obseruari. Testes autem qui
fuerint nominati p[re]terq[ue] de crimine
si se grātia odio vel timore subtraxerint
censura ecclesiastica simili auctoritate
nostra cogatis veritati testimonium p[re]-
stare.

Commissio specialis.

¶ Dhānes mis[er]. rē. Causam q[ue]
vertitur inter D. mercatores ex
vna parte. ⁊ N. d. L. ex altera su-

per quadam pecunie quantitate vobis
committimus audiendam. ⁊ eam fine
canonico terminandam faciēdo quod
decreueritis.

Commissio in causas matrimonij
tantum.

¶ Dhānes mis[er]. rē. Causas ma-
rimoniales que vertitur inter
B. virum ex vna parte. ⁊ A. mu-
lierem ex altera. vobis committimus
audiendam quousq[ue] ad nos eam duxe-
rimus reuocandam. vel aliter nihilo-
minus diffinitiuam sententiam nobis
reseruantes. faciēdo rē.

Alia commissio in causam matri-
monij.

¶ Dhānes mis[er]. rē. In cā ma-
rimonij illi que coram nobis in-
ter P. ex vna parte. ⁊ M. ex al-
tera ventilatur. vobis receptionem te-
stium tantum duximus committendā
Mandantes vobis. q. receptis testib[us]
nobis attestationem per publicam ma-
num scriptas et vestro sigillo interclu-
sas per certum nuncium transmittatis
assignando partibus rē.

Reuocatio cōmissionis

¶ Dhānes mis[er]. rē. N. dilecto
A. rē. Causa que inter L. ex vna
parte. et R. de M. ex altera co-
raz nobis ex delegatione nostra super
tali re vertitur ad nos totaliter reuoca-
mus. Mandantes vobis quatenus or-
dinationem processus ⁊ que coram vo-
bis confecta fuerunt nobis per partes
sine mora dispensio ⁊ occasione aliqua
destinatis. Datum rē.

Forma littere de confirmatione por-
tionis tanto tempore vacantis. q. col-
latio ipsius est ad episcopoz deuoluta

¶ Venerint vniuersi p[re]sentes li-
teras inspecturi. q. cum nos mi-
seratiōe. ⁊ cetera. ad talem eccle-
siam nostre dyoc[esis] causa visitatio

Forma epistolarum

nisi correctio personaliter accederem
coperim? q̄ quedā portio in ipsa ecclesia
tāto tpe vacauerit. q̄ collatio ipsius por
tionis de iure p̄stitutionis summi pontificis
ad nos erat totaliter deuoluta. nos vo
deū hūtes p̄ oculis ipsam portionē tali
clerico de h. latoꝝ p̄titiū duxim? cōfe
rendā. In cuius rei rē.

Quā possessio dat alicui in emphi
teotico contractu.

Scola⁹ mis^r rē. dilectis suis B.
et S. clericis tal' eccle. d' tali loco
nre dyoc. Quia nobis significa
tis q̄ q̄n dā hereditatē cōem ad collati
onē p̄dictā spectantē que est in tali lo
co isimul habet. cōsideratōe q̄ vere vo
bis sit inutilis. cui mercatori in emphi
teotico p̄ctū dare decreuistis p̄ certa
ānua pensioe p̄dicte eccle. p̄soluēda p̄
prietate nihilomin? p̄dicte eccle. refer
uata et vos nobis sub debito iuramēto
rerulistis q̄ huius p̄ract? cedebat in vti
litate eccle. memorate. et q̄ eadē ecclesia
p̄pter h̄ nullā incurrebat lesione. Nos
aut dictū p̄ractū gratū et ratū hūtes ad
hoc vobis p̄stabimus nrm cōsensu pa
riter et r̄sensum. In cuius rei rē.

Forma cōfirmationis inter rectore
et clericos facta.

Ouerint vn̄uersi p̄ntes litte
ras inspecturi q̄ N. mis^r. rē
vidim? diligēt inspectimus
quandā literā diuisionis int̄ recto
rē eccle. talis de tali loco ex vna pte et
clericos p̄tionarios eiusde eccle. ex
altera sacte. cui? tenor talis est rē. Nos
vero q̄ dīctā diuisione licite et sine ali
cuius prauitatis excessu ad vtilitatē ec
clesie et rectoris ac clericor? p̄dictor? in
uenimus esse factā auctoritate nra du
ximus cōfirmandā. In cuius rei rē.

Qualiter p̄cedit p̄ clericos q̄ veniūt
contra diuisionem.

Scola⁹ mis^r. rē. dilecto suo
C. archip̄resbytero rē. Gra

nem querelā clericor? p̄tionarior? ta
lis ecclesie acceptim? cōtinentē q̄ recto
rē ipsius ecclesie p̄p̄la auctoritate ordina
tionē diuisionis infringere nitit. que i
ter eos auctoritate nra extitit cōfirma
ta. Quocirca. N. vobis. q̄ p̄fatos cle
ricos sup̄ ordinatione huius non p̄mit
tatis inquietari a rectore p̄dicto. vel ali
quo alio molestari. cōtradictores et re
belles eadē auctoritate p̄ censuram ec
clesiasticā cōpellendo. Verū si inter p̄
fatos rectore et clericos aliqua occasio
alicuius ordinatōis de nouo emerferit
ipsam audientes et eā fine canonico ter
mineris. Et si forte dīctā causaz nō po
teritis cōcordia vel iudicio terminare.
dīctā causaz instructā ad examē nostri
iudicij transmittatis.

Qualiter eps compellat rectores et
clericos vt administrēt scolari fructus
sue portionis.

Scolaus mis^r. rē. dilecti suis
rectori et clericis talis ecclesie
Veniēs ad nos V. scolaris
socius vester vobis humiliter sup̄po
cauit q̄ vos auctoritate nostra p̄ velli
excessibus denunciāremus excommu
nicato. Publice faciēdo nunciari in ec
clesijs dīcti castri coram fidei populo
diebus dominicis et festiuis: eo q̄ ei
dem fructus portionis sue p̄dignā
nt in studio ministrare. Vñ in virtute
obedientie et sub pena excoꝛcatis vo
bis p̄cipiendo. N. quatenus eidem de
sue portionis fructibus sollicitē mi
nistretis q̄ studens feruentius ad scien
tie metā pueniat vt peroptat.

Qualiter episcopus defēdit ab ex
actionibus et seruitut. scolarem pro
mot. ad ordinēs maiores.

Thannes mis^r. rē. Vniuer
sis archip̄sbyteris. rectorib?
cōmendatoribus et ceteris cle
ricis F. ciuitat? et dyoc. Salutē rē. Cū
nos munitione p̄missa p̄tores et ana

Forma epistolaz

Illes talis ecclesie excoīcāuerimus et
excoīcaros publice faceremus nūciari
ppter suos excessus notorios et manife-
stos p eo q a nobis moniti nō pmiserūt
pmortū ad maiores ordines q cum vir-
gine matrimonialit p̄traxit gaudere p-
uilegio clericali. imo ipm ad p̄tribuen-
dū cum laicis in angaria et exactionib⁹
secularib⁹ cōpulerunt et snias nostras
vilipendētes non curauerūt aliquate-
nus obseruare in p̄iudiciū et p̄emptus
non modicū ecclesiastice libertatis. Di-
gnū est siquidē q aliquis ex sua mali-
cia cōmodū non reponet. Et cum dica-
tur nil ei humilitas videret pdesse hu-
milib⁹ si p̄emptus p̄sumacib⁹ nō ob-
esser. Nolentes itaqz q tāta iniquitas trā-
seat in p̄nita. nec tanta def actio incē-
sorib⁹ malignandis. **N.** vobis. q. dictos
p̄tores et anazilles et alios auctoritate no-
stra pulsatis cāpānis et accēsis cādēlis
publice in ecclyjs vestris denūciatis ex-
coīcātos dieb⁹ dñicis et festiuis quousqz
de tātis iniurijs facit eccleie satisfacti-
ō. p̄petenter et ipos facitis penit⁹ ex-
coīcātos ab oibus artibus iurari. eadez
auctoritate oēs sibi coīcāntes vel parā-
tes p̄siliū auxiliū vel fauorem.

Carta quitatiōis illoz qui bona ep̄i
recipiunt et expēdūt.

N. vobis p̄sentes lras inspectu-
ris. **N.** mis. rē. Noueris q die
tali in loco tali recepim⁹ cōputa-
tione a seruiente nro de oibus q de no-
bis et mādato nro vsqz ad presentem di-
em recepit. tenuit soluit et expēdit. q d
oibus receptis expensis et solutis nob
bonā et iustā reddidit rationē. propt qd
ipm ad reddendam nobis et successorib⁹
nostris rōem damus pro libero et
queto.

Illia lra quitatiōis quādo aliqd re-
manet ad soluendū.

N. vobis vniuersi p̄ntē paginas
inspecturi q nos **S.** mis. rē. die

tali et loco recepimus cōputatiōes a **Z.**
seruiente nro latoze p̄ntiū de oibus q d
nobis et mādato nro vsqz ad p̄ntem diē
recepit. tenuit. soluit. et expēdit. q de
oibus cōputatis remāserunt ad soluen-
dū nobis. **xx. lib. tē. z. x. modia frumen-
ti.** De alijs vero exceptis solutis expē-
sis nobis reddidit bonā et iustam ratio-
nem rē. vi supra.

Quando episcopus vadit ad visi-
tandū dyce.

I.cola⁹ mis. rē. dilecto suo **T.** re-
ctori vel cōmēdatozi seu pcura-
tori talis eccleie Salutē. Noueris
tis q nos dante dño die tali erim⁹ in ve-
stra ecclesia et eam intendim⁹ visitare. vñ
N. vobis q. p̄paretis ad recipiendum
nos hilariter et benigne et ad ministran-
dum nobis ibidē pcuratōz nostrā. Si-
gnificātes parrochianis vñs q nos vbi-
erim⁹ illa die. et q illi si necesse fuerit a
nobis ecclesiastica recipiant sacramenta
Datum rē.

Littera cōpulsua q rector faciat i ec-
clesia residentia psonalem rē.

O.hānes mis. rē. dilecti. **A.** suo b-
i rectori eccleie. Salutē rē. Quia
dignū et iustū q ecclesia a iusto sul-
plati seruicio nō frandē. qz ab eadem
suscipit alimenta. Si quidem p certo
comperimus q vos contra deum et ca-
nonicas sanctiones dictā ecclesiā a lon-
gis temporibus tanqz sponsam repudi-
atā p derelicta habentes cum p obse-
quentiā vestrā in spiritibus et tem-
poralibus fere penitus est elapsa. non
curatis p̄nt de iure tenemini accedere
ad eandem. et sibi cum officijs vel alijs
deservire. Verū cum tantā vestrā defi-
diā et negligentiam p̄spicere oculis cō-
niventibus non possum⁹ nec debeam⁹
sub dissimulatione de cetero sustinere
monentes. **N.** vobis in virtute obediē-
tie. quatenus ab hinc ad dies octo ad p̄-
fatam ecclesiam accedentes. facuri qd
m

ordo existit in eadē residentiā psonalē. ita q̄ p̄sentia vestra ip̄am faciat consolam. Alloquin patronis hereditas p̄fate eccie nostris habimus l̄ris in mādatis q̄ nobis p̄sentent psonā idoneā ad ecciam memoratā.

Qualiter eps dispensat cū aliquo q̄ possit duo beneficia retinere.

¶ Dhanes mis̄. r̄. portionario r̄.

Consideratis tue p̄sone meritis ac industria. Quapropter tuis meritis exigentib⁹ paternā sollicitudine i nostris amplectamur viscerib⁹ charitatis quā etiā benigno favore psequi affectamus. Volumus ergo ut cūq̄ portione quā in dicta eccia obtines portio nē quē tibi in tali eccia d̄ tali loco canonice ē collata. insimul possis habere ac licite retinere tecūq̄ auctē ordinaria dispensamus cōstitutione seu consuetudine non obstante.

Qualiter eps excusat aliquē ad tps a residentiā in eccia faciendā.

¶ Dhanes mis̄ r̄. dilecto suo F.

rectori. Quia nobis v̄ris l̄ris significastis q̄ p̄ plurimū expediebat ex causa inevitabiliz necessario super quibusdā rebus v̄ris pcurandis ad breve tempus ad ptes alias vos trāfferre. et q̄ interim excusemus a residentiā in dicta eccia faciendā vsq̄ ad bienniu excusemus. Ita q̄ p̄ absentiam v̄ram huiusmodi penam canonicā non incurritis dūmodo aliquem fidelem pcuratorem in dicta causa constituatis q̄ in eadē eccia spūalia et tēpalia aministret. In cuius rei r̄.

Qualiter eps publicare et significare debeat con. ec.

¶ Diversis p̄sentē l̄ram inspecturis

v̄ris Johānes mis̄. Poveritis q̄ disponunt dño talē ecciam d̄ tali loco ad honorem dei et gloriose virginitatis matris marie et sancti A. intēdim⁹ consecrare. nos de omnipotentis dei mia

et beatorū apostolorū Petri et pauli auctoritate. et eo quā dñs indulgit p̄tate cōfessis oib⁹ et vere penitētib⁹ confisus qui ad dedicatōem dicte eccie causa devotionis et orōnis puenirent unum annū et quadraginta dies de iniuncta sibi penitentia legitime misericorditer relaxamus.

De anniuersario dedicatōis ecclesie eiusdem.

¶ Diversis xp̄ifidelib⁹ ad nos p̄sentēs l̄re puenierint. Johānes mis̄. splendor paterne glorie r̄. vt supra. Quia vere legit in sacris scripturis q̄ non locus hominē sed homo locū sanctificare bonis opib⁹ p̄suevit ppter hoc pijs et religiosis. nō ppter loca sed ppter diuini cultus seruitiū et reuerentiaz saluatoris n̄ri et oim nos debemus esse fauorabiles et benigni. Cuius autē ad honorem et reuerentiā saluatoris nostri et genitricis ipsius talem ecciam d̄ tali loco diximus p̄secrandā. et cultus diuinus non debeat minui sed augeri. nos de omnipotentis dei mia et beatorū r̄. vt supra. omnibus vere penitētib⁹ et p̄sentib⁹ qui ad dictā ecciam quolibet anno in die ipsius anniuersarij causa deuotionis et orōnis venerint quadraginta dies de iniuncta sibi pnia legitime misericorditer relaxamus.

Di viduis et pupillis et orphanis descendendis.

¶ Excellētissimo dño F. dei gra illustri regi cecilie r̄. S. mis̄. r̄.

Salutem corporis et anime cū omni reuerentia et honore. Accedens ad p̄ntiam n̄ram B. vidua latrice p̄sentiu nō sine afflictōe cordis nobis grauit̄ est cōquestā. asserens q̄ cum ipsa sit vidua ac miserabilis p̄sona. et officialis vestri castri ad instantiā mercatoris d̄ diues et potēs. qui sup quibusdā bonis suis aggrauet et molester eam. Et l̄ ipsa de sua facultate modica velit satisfacere.

Epistolaz

re alicui aduocato qui suam causam fo-
ueat et defendat. Nullus tñ est qui pa-
trocinari velti ne pñcti mercatoris in-
currat inimicitia vel offeram. Verũ
cum pia mater humilis ecclesia intui-
tu pieratis teneat miserabiles psonas
pupillos et orphanos defendere et in sua
iusticia conseruare. excellentiã vestram
rogãdã duximus ex affectu. q. placeat
dominationi vñe dictis P. rectoribus
officialib⁹ scribere q. in hac causa se nõ
intromittant aliquid diffinire. s. q. no-
bis dicam causam remittent. Et aliq̃s
de ea conquestus fuerit corã nobis suã
iusticiam psequatur. Et nos tã de ipsa
vidua q̃ de ipis pupillis et orphanis et
misilibus psonis faciemus fieri iu-
sticie cõplementum.

De epo ad epñi vicinũ q. in sua dyo-
cesi suppleat vices suas.

Enerabili in xpo patri et amico
suo charissimo dño J. dei gra-
tia ep̃o aquinati. R. mis. r. Cũ
inestabili et necessaria causa in remo-
tis pabus morem trat. e intendam⁹
vñis et eccie nostre auctus negociis
pertractandis. paternitate vñi rogan-
dam duximus ex affectu. q. in ciuitate
et dyocesi nra que ordinis pontificalis
spectant ad officiũ cum a vicariis nris
vel eorũ altero fueritis requisiti. digne-
mini exercere. ad hoc autẽ exercedi vo-
bis plenariã cõcedimus prãtem. Insu-
per et grãas habere nos indulgẽcias
quas subditis in ep̃atu nro p̃textu cõ-
secrationũ ecciaz et alioz pioz locorũ et
religiosorũ psonarũ et captiuorũ duxerit
relaxandũ. Datũ r.

Qualiter archieps scribit suis suffra-
ganis de consecratione electi in ep̃isco-
pum.

Obanes dei gratia archiep̃isco-
pus capuanus venerabilibus
fratribus et amicis in xpo cha-
rissimis eiusdem gratia tali ep̃o Salu-

tem et sinceram in dño charitatẽ. glori-
ficet nomen altissimi disponẽs omia
suauiter. cuius incõphensibilia sunt in-
dicia et inuestigabiles vie eius. q. in ca-
pitulo talis eccie de pastore puidere di-
gnatus est. psona vñq̃ eminentis scien-
tie p̃dita honesta pacifica et benigna. d
qua nominus p̃sum eẽ eccie. Verũ
cum ad examinãtõem p̃sone pcedere
mus. litteratura scientia et conuersatõe
ip̃ius inuenimus ip̃m nõ tñ ad hoc s.
ad maiora dignum esse fraternitatẽ ve-
stram rogandã duximus ex affectu. q.
tali die ad locum talem psonaliter acce-
dentes. eidem munus vñe sanctiõis ca-
nomice impendatis. Datũ r.

Qualiter iudens compellat p censu-
ram ecclesiasticam.

Obannes mis. r. tali archiepo
talis ecclesie. Cũ dñs papa ex
solita benignitatis sue largitate
omnibus vexillum sancte crucis dese-
rentibus ad visitandũ terram sanctam
hlerosolimitanã concesserit q. ad solu-
tõem vsurarũ minime teneantur. Con-
stitutis igitur corã nobis xp̃iano et ta-
li iudeo talis loci qui xp̃iano p̃fato p̃re-
xtu vsurarũ summã pecunie soluere te-
nebat. Quia vñ nobis p confessionem
dicti iudei vel per testes vel p publica
instrumenta cõstitit p̃fatum iudeũ for-
te sua debita de iure contentũ. eidẽ m̃ã
dauimus q. nihil a p̃fato xp̃iano ratõẽ
vsurarũ aliquaremus p̃sumeret extorq̃-
re. Illioquin si secus attentaret ip̃m in-
deum ad desistendũ ab h̃mõl prauitate
auctoritate nra p censurã ecclesiasticã
compellatis. s. excoiscando omes dicto
iudeo cõscantes et eidem p̃stantes cõfi-
liam auxilium et fauorem. et cum eodẽ
mercimonĩa contrahentes. et eidez ali-
quid ratione huiusmodi debiti persol-
uentes.

Forma

De episcopo ad legatum pro clerico concubinario.

Euerendo in christo patri et domino **D.** episcopo apostolice sedis legato **M.** misse. **cc.** Cum ad ecciam in tali loco nostre dyocesis causa visitationis et correptionis nos contigerit accessisse. inuenimus? ibidem p[ro]p[ri]um portonarium eiusdem lato[r]is p[ro]p[ri]um sup[er] concubinatu[m] exco[m]municato[r]is s[er]uiciam incurrisse. que[m] et exco[m]municato[r]em indicta qua tenebat astricimus absolue[n]du[m]. Sed q[ui]a cum eode[m] de irregularitate p[ro]tracta nequissimus dispensare. ip[s]um ad paternitate[m] vestra[m] duximus remittendu[m]. vos affectuose rogantes. q[uod] sup[er] irregularitate sic p[ro]tracta dignemini dispensare misericorditer. datum **cc.**

Qualiter eps remuneret laicos sibi seruientes.

Oia mercenarius dignus est mercede sua. et cum tam de rigore iuris q[uam] de equitate rationis exp[er]dat q[uod] bene et fideliter seruientes condigna remunerato[r]em recipiant. ne subtractio sanguinis q[uod] absit de illor[um] manibus. p[re]cedat q[uod]bus seruitiu[m] est impensu[m] et subtractor a d[omi]no in die nouissimo requiratur. Incirco nos misse. **cc.** Considerato seruicio nobis et eccie n[ost]re continue a longis retroactis t[em]p[or]ibus impensu[m] q[uod] talis fecit laicus seruientis clientibus noster lato[r] p[ro]p[ri]u[m] eidem **B.** possessio[n]e in tali loco existente ad mensam nostre pontificis. spectante in p[re]stimonium conferendu[m] duximus. ita q[uod] inde fructu[m] possessionis ip[s]ius habeat et in vita sua possideat. salua substantia reru[m]. Sz p[ro] mortem ip[s]ius p[re]fata possessio cu[m] meliorato[r]ibus in eandem facta ad mensam pontificis. sine aliqua controuersia reuertat. In cuius rei **cc.**

Qualiter eps abiens faciat aliquem canonicu[m] recipi in eccia cathedrali.

Icolaus misse. **cc.** dilectis suis. **n** Cum in vxori. eccia quedam ad p[re]s vacet p[re]benda p[er] mortem **M.** bone memorie quondam canonici talis eccie et ad ip[s]am co[n]secrandam ad ecciam n[ost]ram p[ro]pter quedam iminentia negocia accedere non possumus. **M.** vobis. q[uod] ad collato[r]es ip[s]ius p[re]bende no[m]i[n]e et vice nostra. et simul cum capitulo p[re]sentem vobis et ip[s]i capitulo d[omi]nus ministraverit p[re]cedat et p[ro]mittimus nos ratu[m] habituru[m] et firmitu[m] quicquid de collato[r]e p[re]dicta cum caplo duxeritis ordinandu[m]. Datum **cc.**

Qualiter exco[m]municat in genere q[uod] furta co[m]misit.

Dhannes misse. **cc.** tali rectori eccie. **I.** Accedens ad n[ost]ram p[re]sentiam mercator lato[r] p[ro]p[ri]u[m] nobis lacrimabiliter co[n]questus. q[uod] cum ip[s]e die tali apud domu[m] suam in templo concubuisset. circa medie noctis hora dum in medio silentij esset aliqui male g[ra]t[us] duci sp[iritu]m deum p[er] oculis no[n] habentes. clam et late[r]e in domu[m] ip[s]ius irruendo quanda[m] summa[m] pecunie et res alias exporiarunt. Quocirca. **M.** vobis. i. in eccie v[est]ra et in locis circumsacentibus aucte n[ost]ra p[ro]nuncio in genere omnes illos qui a co[m]miserunt p[re]dicta q[uod] a recepto[r]e p[ro]p[ri]u[m] usq[ue] ad dies octo secreto restituant res p[re]fatas. Alloquin[te] ra[m] ip[s]os malefactores p[er] consentientes in dictis ecclesijs exco[m]municatos denuncietis et factis publice nunciari quousq[ue] eidem de p[re]fatis reb[us] sibi furtiue subtractis plenarie satisfaciant.

De limitato[r]e eccliarum.

Quia labilis est memoria hominis cum a vili et corruptibili materia sit formata. et cuius nil certius morte. nil incertius hora mortis. ito inuenit fuit sacre scripture remedia vt ea que in p[re]senti dispositio[n]e extiterint ordinata possint in posteru[m] ad p[er]petuas rei memoriam liquido comprobari. **De**

Forma epistolaz

nam cum in ecclesijs nre dyoce. visita-
tionis et correptionis officium exercemus.
inuenimus inter eadem ecciarum rectores
sup declinis ad prochianorum scandalum
controuersiam multipliciter ac nouiter
subortam. cum uterque eorum adinuicem et
ad prochianos alterius manus auidas
extendebant. Nos vero terminando litis
discordias. tam aucte ordinaria quam utriusque
partis beneplacita per viam pacis et con-
cordie ferenda benigno favore dirigere
cupientes prefatis ecclesijs limitam per
prochianos per certas terminorum distantias
in hunc modum. vicem assignamus tali ec-
clesie proch. et terminos perpetuo limita-
tos. In cuius rei actum. Fecimus inde fieri
duas cartas nostro sigillo munitas.
quarum vnam huius talis rector. aliam vero
talis rector. actum.

Qualiter contra clericum incorrigibilem procedat.

Iohannes mis. actum. archidia. Si
cut matutinus lucifer alia sude-
ra in splendore preclit. et quasi sol re-
fulgens in planetarum medio preminentis
choruscatone clarius et uelcit sic cleri-
calis ordo ad decorum domus domini debet
inter alios eminentius refulgere. Cleri-
cus enim a clericis quod est foris. quasi in for-
tem domini electus interpretatur. quasi signum
ad sagittam positum. Non debet ostendere
alijs qualiter optet alios in domo domini
conuersari ut malum eurent. bonum discant.
Quod non fit a prelati facilius dat subditis
in exemplum. Verumtamen peccatis ex-
igentibus portionarium talis ecclesie fama
publica deferente inuenimus quod publicis
delictis enormibus furto homici-
dio et excessibus publicis et manifestis.
et alijs criminibus multipliciter irreti-
tum. Et licet per nos ut se corrigeret et de tan-
tis excessibus satisfaceret caritativa mo-
nitione precessisset. Idem prelatum. tamque sue salutis
imemor satisfacere recusauit. imo dete-
riora prioribus commissis accumulatis

saltem non formidauit nos scandalo mul-
tiplici perturbare. vel offensare et multa
enormia delicta in contumeliam et igno-
miniam creatoris committere non expauit.
propter quod ipsum excoicamus et deinde ipsum
recusantem de tantis excessibus satisfacere.
nec ad viam correctionis peruenire ana-
thematisamus iusticia mediantem. De-
inde eundem in sua solita primacia per-
durantem ab officio et beneficio duximus
suspendendum. quem sic nec ad reconcilia-
tionem et emendationem redire uolentem a
clericali consortio duximus segregandum
Non cum non debeat de sua malicia como-
dum reportare. et dignum sit ut quos ti-
mor dei a malo non reuocat. saltem eos
coerceat seueritas temporalis. Nos uobis
quatenus eundem multum sagaciter capi
faciatis absque corporis lesione. et in carce-
rali custodia retineri vinculis ferreis per
petuo religati. ita quod huiusmodi pena cedat
alijs in exemplum.

De constitutoibus synodalibus regi-
strandis.

Icolans mis. actum. dilectis suis ar-
chidia. prioribus. commendato-
ribus. archiepiscopis. byteris. procurato-
ribus. rectoribus. capitulis. et ceteris cle-
ricis ecciarum ciuita. et dyoce. Si rationes
rerum et personarum statuta et ordinationes iu-
risperitorum. et mandata principum minime
seruarent. non tantum uerba prudentum.
sed quasi essent uerba puerilia deputa-
rentur. Sane cum apud talem locum nu-
per in nostra ecclesia cathedrali una cum
capitulo nostro synodum duxerimus cele-
brandum de prelio et approbatione dicti ca-
pituli et nostri quasdam in ipsa synodo consti-
tutiones ediderimus synodales. Nos uobis
in virtute obediencie quatenus ipsas in
ecclesijs et prochijs vestris inuolabiliter
obseruantes. et in libris ecclesiarum vestrarum pre-
fatas constitutiones describant quod uobis sub
nostro duximus sigillo interclusas per
notarium prelatum destinandas. Illudque con-

remptores huiusmodi mandati vñ ppter inobedientiā grauitur puniēmus.

Qualiter pstitutiones synodales executioni dentur.

Iohannes mis. rē. archi. rē. Relatione veridica intellexim⁹ plurimoz q̄ quidaz rectores archidiaconatus vestri i prochijs hincinde indifferenter manns ad inuicē extēderunt auidas contra deū ⁊ libertatē sancte matris eccie. ac ptra cōstitutiones nostras synodales in synodo nra nup editas. ⁊ p capitulū nrm ⁊ ecciaz rectores nre dyoc. vnīuersos legitime approbatas. Quocirca. R. vobis in vñte obediētie. quatenus dictas pstitutiones nostras inuolabiliter in archidiaconatu vestro faciatis ab oib⁹ rectoribus q̄b⁹ cōmendata est animarū cura ⁊ ceteris clericis inuolabiliter obseruari. Cōtrariū facientes etiaz rebelles auctoritate nostra p censurā ecclesiasticāz firmiter cōpellendo.

De illo qui intestatus decessit.

Iohannes mis. rē. Archi. p̄byter exhibita nobis talis rectoris ecclesie petitio cōtinebat q̄ cuz dñs laicus prochiānus suus subita mortis suffocatione decesserit intestatus. heredes ⁊ successores dicti intestati sibi terciam ptem de terciā omniū bonoz suoz p̄t seruat de iure ⁊ cōsuetudine nostri episcopatus soluere contradicunt. Quocirca. R. vobis. q. inquisita sup hoc diligentib⁹ veritate si inueneritis prochiānū eundē decessisse vt assertitur intestatū heredes ⁊ successores ipsius ad soluendū dicto rectori terciā p̄t de terciā bonoz dicti intestati auctoritate nostra p censurā ecclesiasticāz pcellatis. inuocato ad hoc consilio si necesse fuerit et auxilio brachiū se. ularis.

Disputatio contra clericum p archidiaconum.

Iohannes mis. rē. dilecto suo archidiacono. Relatōe plurimoz ad nos noueritis puenisse q̄ alii qui clerici in nostr⁹ archidiaconatu cōstituti de inēstrinentia ⁊ alijs excessib⁹. ⁊ als puerse ⁊ inique cōuersantes. vt ei de vite infamia publica notent sanctas religionē clericoz abominabiliter defraudantes exorbitent. Quocirca in virtute obediētie ⁊ sub testatōe diuini iudicii districte p̄cipiēdo. R. q. omi mora postposita ad ecciaz nostri archidiaconatus psonalr accedatis. de vita ⁊ puerfatōe p̄ioz ⁊ clericoz diligentius inq̄ratis. corrigendo que videritis corrigenda. nihilominus fm sanctōnes canonice cas excessus delinquentū puniēdo.

Ad fratres p̄dicatores de alio. pro. chiano ad sepulturā recepto.

Iohannes mis. rē. religioſo viris ⁊ amicis in xpo charissimis p̄tori ⁊ cōuentui fratru p̄dicatozū de tali loco Salutem rē. Ex pte talis rectoris ⁊ clericoz eccie talis nobis p̄que rēdo extitit fr̄matū q̄ dñs. prochiān⁹ eccie f̄dite q̄ ens vt fidelis christicola in articulo mortis ipsi eccie tanq̄ prochiān⁹. idē quedā de bonis suis legauit. ⁊ ibidem in vltima voluntate p̄cepit sepeliri vos tanq̄ alieni iuris raptores falcem in alienā messeni mittentes corpus prochiāni p̄dicti cū quibusdā legatis eccie p̄fate ad sepeliēdū in vñm monasteriū deportastis. Verū cum nō debeamus alicui iusticiā denegare. R. vobis. q. si ē ita corpus defuncti ad p̄faram ecciam cuius prochiān⁹ extitit deportantes dictis rectori ⁊ clericis legata plenarie p̄soluatis. Alioquin talis die quē vobis terminū assignam⁹ coram nobis p sufficientē pcuratorem cōpareatis. dictis rectori ⁊ clericis de p̄missis facturi iusticie cōplementū. alioquin nos in dicta cā. p̄t de iure fuerit pcedemus. q̄ si dies scripta rē.

Epistolaz

Compositio inter epm z capitulū.

In nomine dñi Amen. Nouerint vniuersi pñtes lras inspecturi: q inter nos H. mis. diuina epm aquinatē ex vna pte. z capitulū eiusde eccie ex altera. sup diuisione bonoz no stroz. f. sup decimis. mortuarijs z alijs turibus ecciaz nre dyoce. a longe retro actis temporibus esset quedā lras materia suscitata. Tandē altissimus Iesus xpc vnigenitus gloriosus qui est testator pacis z vere salutis formator. omne remonens scandalū odiū vel offensam inter nos amicabilem cōpositiōem diuinas ordinandā in hunc modū. vltz q eps qui nunc est z oēs eius successores q p dicte eccie pñerint libere z sine quālibet cōtradictōe dicta mortuaria z alia iura talis eccie. scz H. ppetuo possideat ordinatū. Etā existit inter nos q capitulū p dictū decimas. mortuaria. z alia iura cōmunia talis ecclesie. f. B. ppter pcuratōem que dat rōne visitatōis libere habeat z possideat cunctis tpsib⁹ seculoz. In cui⁹ rei testimoniū fecim⁹ inde fieri tres cartas p alphabetū diuinas nostro sigillo sigillat. z. quarū vna remanet penes nos dictū e. n. alia penes dictum capitulū. z tertia remanet penes thesaurarios dicte eccie ppetuo obseruandas.

Q cōpositio cōfirmet⁹ p papam.

Anticissimo in xpo patri z dño: dño H. diuina puidētia sacrosancte romane eccie sumo pontifici. cum summa reuerentia pedū oscula beatorū. Cum nos ad ianicē sup decimis mortuarijs z reb⁹ alijs siue sup diuisione oim bonoz ecciarū nre dyoce. questio varia z diuersa agitata diutius existisset. Tandē redēptoris altissimi fpa qui pacis est z p cordie reformator p amicabilem cōpositiōem cōcordati quā pnt iuste z sine prauitate facta est. vestris dignemini lris cōfirmare. ac ita

bilirate ppetua solidare. Datū zc.

Cōpromissum in arbitros.

In nomine dñi Amen. Nouerint vniuersi pñtes lras inspecturi. q cū inter nos. H. mis. zc. ex pte vna z tale capitulū ex altera sup iurepatro. natus talis eccie nostre dyoc. scz possessionibus. decimis z alijs reb⁹ aueritate aplice questio esset diutius agitata. nos volentes pccere laboribus z expensis. prefatam qōnem iudicio vel cōcordia terminandā p bono pacis z cōcordie sup questione prefata ppromissimus in H. z B. viros puidos z discretos sub fide hinc z inde corporalis z pñti iuramenti. z sub pena centuz marcarum argenti soluendarū ex parte cōtradicente. parti obtemperare volenti arbitrio seu iudicio talium arbitratorum z sub pena eadem pmittimus z obligamus nos sub ypotheca bonoz nostro rum temporalium z spūalium arbitrio z mandato peritorū seu iudicio predictorum in arbitros acceptorum. obseruare quicquid ipsi vel duo ipoz in hac qōne contenta arbitrando. mandando. iudicando. ordinando. laudando. cōponendo. z etiam sententiādo duxerint faciēdum. In cuius rei testimoniū has nostras patentes lras nostris sigillis sigillatas eisdem duximus pcedendas. Datū zc.

Contractus mutui.

In nomine dñi Amen. Nouerint vniuersi q dñi tali anno tali loco. nos mis. zc. Cognoscim⁹ z confitemur a mercatore talis loci. c. marcas T. z legalium mutuo accepisse. z ipsas nobis fuisse solutas in pecunia numerata. quas quidem marcas in vtilitatibus z negocijs talis ecclesie duximus concedendas. Nos vero dictas marcas vel valorem earum dicto mercatori vsqz ad talem diem in ciuitate vltimā. in pacem z sine cōtradictōe

reddatur. In cūctis rei potiorē securita-
tem lram nri sigilli munimine roborā-
tam dicto mercatori vsq; ad talē diē du-
ximus pcedendā.

Quitatio pecunie renumerate

Querint vniuersi rē. q; ego B.
mercator vltimū. pteor et reco-
gnosco me habuisse et in nūera-
ta pecunia recepisse a venerabili patre
dño vnefrano epō. c. mar. bono p. T.
et legalitū quas eidē epō mutuaui Et iō
ipm et successores suos q; vnefranā ec-
clesiā p̄suerūt ab hmōi debitū do et pce-
do p. liberis et q̄etis. ita q; si de cetero d
et sup debito dicto carta vel scriptura si-
ne instrumēta aliqua apparuerint sine
irrita et nullā habeāt roboris firmitatez
In cuius rei testimonitū hanc patentē
lram p manus A. tabellionis factā di-
cto epō pcessi et mei sigilli munimine si-
gnatā. Et ego tabellio his oibus inter-
fui rē.

Cōtra officiales ciuitatis q; tenēt ali-
quē obfessum in ecclesia.

Regorius mis. rē. dilecto suo ta-
li archidiacono et archip̄bytero
rē. talis castri salutem. Dolētes
nō imerito q̄ plurimū et turbamur. q; in-
tellexim⁹ q; quidā laici q̄b⁹ falso mō
et inique mortis impingebat piculū ti-
mētes p̄toz et officiales dicti castri pre-
metu mortis pfugietes ad ecclīas tales
vt in eadē securius possent a mortis pi-
eulo defensari. Qui p̄toz et officiales cō-
temnentes inunitatē ipsius ecclīe tan-
q̄ speluncā latronū violando dictis cō-
fugientib⁹ in p̄emptū dei et sciē mris
ecclīe panē et aquā et cetera vidualia tā
q̄ p̄uiores fidei subtraxerūt. Quocir-
ca mādamus quatenus ipos p̄tozem et
officiales auctoritate nra moneatis. vt
dictos pfugientes in pfata ecclīa obse-
sos teneāt. nec eis subtrahūt aliqua ali-
menta. Quod si p̄missis monitionib⁹ ve-
ris id facere recusant. ipos. ipos au-

ctoritate nostra excōicetis. excōicatos
p̄blice nunciatis. et faciatis ab oib⁹ tā-
q̄ excōicatos arti⁹ euitari. In sup oēs
dicti castri ecclīas supponatis ecclēsi-
stico interdīto. quousq; dicti pfugietes
liber et securi habent exitū et recessum
et eidē ecclīe cuius inunitatē p̄empte-
runt violando et de tanta deo et nobis il-
lata iniuria satisficiant cōpetenter.

Reservatio beneficii auctoritate apo-
stolica.

Icola⁹ mis. rē. dilecti suis p̄to-
nariis talis ecclīe. Salutē et
Bax lfax qua fungimur i hac
pte dictū clericū in scia moribus vita et
p̄uersatiōe examinauim⁹. put in dicto
rescripto plen⁹ p̄tinet. Et q; ipm inge-
nimus dignū ad hmōi beneficiū obti-
nendū reservauim⁹ eidē in dicta ecclīa
portionē quā p̄to vacare p̄tulerit. quā
et ad collatōz ipsius tam dicti clerici iux-
ta mandatū sumi p̄pontificis reservare
ueim⁹. Quocirca vobis eadē aucto-
ritate p̄cipim⁹ et mādamus. quatenus
q̄cito i eadē ecclīa portionē vacare
tingeret ad collatiōē ipsius nulla
p̄cedatis. q̄ de ipsa portione dicto
rico iurem⁹ m⁹ p̄uidere. decernētes
et in inane quicq; de collatiōe p̄dicta
p̄to mandatū dñi pape p̄sumpseritis
attemptare. Datum rē.

Cōfirmatō beneficii auctoritate applica-
tō
Obes mis. rē. dilecti suis recto-
ribus et clericis portonariis talis
ecclīe. Nouerit nos olim sum-
mi p̄pontificis recepisse lras sub hac for-
ma. rē. Et cū dictū clericū tū c t̄pis
in scia morib⁹ et vita et p̄uersatiōe exa-
minauim⁹. et iuenerim⁹ dignū ad hmōi
beneficiū obtinendū. nos sibi reservauim⁹
mus portōz q̄cito ibidē si vacaret p̄se-
rendā iuxta mandatū dñi pape. put in
lra nre reservatōis plenius p̄tinet. nūc
aut cuz in dicta ecclīa quedā portio va-
cet ad p̄is p̄pter mortē talis portio

epistolarum

et ipsas ecclesie volentes ut dignum est
mandatis domini pape obedire. quam aucto-
ritate qua fungimur dominum prefato cle-
rico preferendam. et ipsum de dicta portione p-
niam pilleum inuenimus. Contra dicto-
res et rebelles excommunicatos. vincto inno-
dantes. In cuius rei etc.

Cum metropolitanus vocat ad synodum
suos suffraganeos

Arctinus dei gratia archiepiscopus capu-
anus venerabilibus fratribus et ami-
cis in christo charissimis dei gratia
episcopis suffraganeis capuanis. ecclesie. Salu-
tem et fraternam in dominis charitatem. Cum
de grege nobis commisso in extremo die
iudicii nos oportet reddere rationem. expe-
dit ut per ecclesiam dei taliter vigilemus. ut
commissum nobis gregem ab illius lupi
moribus qui circuit querens quem deuo-
ret defendamus. non facientes tanquam mer-
cenarius cuius prole non sunt oues.
qui videns lupum venientem dimittit
oves et fugit. sed tanquam bonus et expertus
pastor gregem. qui oues sibi committas de-
fendentes a luporum lacerantibus mori-
bus vigilant ut preseruet. Hinc est quod vos
rogamus attente et monemus quatenus in
tali ciuitate omni mora postposita nobis
seculi personam interitis. ut in idem nobis
seculum super utilitatibus ecclesie nostre et
totius dyocesis procuranda habeamus
colloquium et contrarium.

De anniuersario dato ecclesie ab epi-
scopo viuentis.

In nomine domini. Cum ex debito
nature filius ad reuerentiam tene-
atur et obedientiam matris sue que
suis mammillis ipsum lactauit et uberibus et
plurimis sumptibus et sudoribus enu-
triuuit. Siquidem nostre misericordie diuina
beneficentia episcopus recolens plurima bona
que a matre nostra ecclesia a teneris annis
recepimus. que nos etiam in sue preteritis
gremio collocando de honore ad hono-
rem peruenit. et de bono in melius expe-

ctauit ut diuini cultus seruitiu in dicta
ecclesia non diminuat. sed augetur potius
ad honorem gloriose virginis Marie. et
beati martyris eius corporis sanctissimi in di-
cta ecclesia requiescit. damus et procedimus
dicte ecclesie possessionem nostram cum om-
nibus pertinentiis suis quam habemus in tali
loco que nobis ex successione nostri patris
monasterii remansit perpetuo possidenda. ita vi-
delicet quod propter redditum dicte possessio-
nis una missa ad honorem sancti spiritus in
quolibet die iouis. alia vero missa in qua
libet die sabbati ad honorem genitricis
virginis gloriose. alia in quolibet die ta-
lis martyris ad honorem eiusdem martyris
beati. Ceteris vero diebus et singulis una
missa de requie pro animabus patris et ma-
tris nostri et pro anima nostra decantetur.
Datum etc.

De condendo testamento.

In nomine sancte et indiuidue trini-
tatis et humanitatis patris et filii
et spiritus sancti Amen. Nos misericordie di-
uine. Episcopus memores predictorum huma-
ne quam sepe committat innoxia fragilitas. cui
ab ipso vite principio mortis imperium
datur. dum vite nobis instaret terminus
loquere tamen et memorie in nobis integri-
tate vigente egri corpore sane mere sic sa-
luti nostre anime. prouidimus consulendum. ut
rebus humanis exempti videamur de ve-
ri et eterni dei misericordia confidentes.
qui cor primum et humilitatem non despiciit.
qui ut suum redimeret populum gu-
stare voluit calicem passionis. Hoc patris
testamentum quod nuncupatum dicitur. id est
ne scripturarum solennitate in hunc mo-
dum duximus statuendum. videlicet pro
anima mea etc.

Quando episcopus constituit procuratorem in
romana curia.

In nomine domini Amen. Nouer-
int vniuersi quod nos. Episcopus no-
mine talis ecclesie nostre constituimus.
fecimus. seu ordinavimus etc.

Forma epistolaz

Gregorius. mis. rē. Noneritis nos religiosi viri dñi pape penitentiarij recepisse lras in hac forma. Vnde rē. Quocirca aucte pdictarū vobis pcpimus z mandamus q̄tenus cōsideratis diligenter circūstarijs vniuersis in dictis lris cōcedendis dictum A. a p̄fatis excōicationū sententijs absoluatis. z cum eodē sup irregularitate cōtracta dispensetis. put in p̄fatis lris dñi pape plenius cōtinet.

Ute citatoze aucte dñi pape.

Etius mis. rē. Noneritis nos a sanctissimo patre summo pontifici. recepisse lras in hac forma. **M.** rē. ponēdo totū tenore lrarū. quo posito ita dices. Volentes mandatuꝝ apostolicū exequi reuerenter. qua fungimur vobis aucte **M.** q. p. tevel p̄tdoneū rūsalem. viij. die post receptōem p̄sentiiū quem terminū a nobis editū p̄ termino pempt. assignamus apud talem locū nro te p̄spectu rep̄fies dicto **M.** in iudicio respōsurus. Alioquin pcedemus in causa. put exigerit ordo iuris. q̄ si p̄dictus terminus in diem caderet feriatā. sequentē diem nō feriatā ubi pemptoriū assignamus.

Qualiter pcedatur cōtra contumaces fm auctem aplicam.

Iohannes mis. rē. Cum auct. nobis a dño papa rē. S. tali die coram nobis lris nostris citari fecerimus. Idem mandato nro deducto penitus in cōtemptū certo sibi pemptorio termino assignato venire neglexerit. ppter qd̄ ipm p̄sumacem eius exigente malicia p̄ntes decernimus eum excōicationis snie subiacere. Quocirca ne idem cōmodū de sua cōtumacia reportet. q̄z nihil humilitas pdesse videret si pemptus p̄sumacibus non obesset. Discretioni tue qua fungimur

auctoritate sub excōicationis pena p̄cipiendo mādamus quatenus singul diebus dñicis z festiuis pullatis cāpanis z candelis accensis denūciatis corā populo excōicationis vinculo innodatu: donec sue culpe inobedientiā recognoscant de p̄dicta cōtumacia satisfecerit: vt tenet. Si autē mandatū nrm neglexerit qd̄ nō credimus adimplere. te in scrip. excōicationis vinculo innodam⁹ Datum rē.

Quā ep̄s p̄mittit vices suas archidiacono fm auctē aplicam.

Iohannes mis. rē. Noneritis nos a dño papa recepisse lras in hac forma. **B.** Cum igit varijs z diuersis negocijs impediti cognitō. z diffinitioni ip̄i cause interesse nō poss. m⁹ de v̄sa prudētia z sollicitudine plurimū cōfidentes sup ip̄ius cause cognitōe et decisione tenore p̄ntium vobis integre diffinitiuā sententia reseruata cōmittim⁹ vices n̄ras. In cuius rei rē.

Nota q̄ aliqui cōmittit sola cause cognitio vsq̄ ad diffinitiuā. z tunc dices. p̄sentiiū vobis auct. cōmittimus vices nostras in eadem nobis diffinitiuā sententia reseruata. Item nota q̄ bñdī cōmissio vti subdelegatio aliqui fit p̄ publicū instrumentū.

Qualr ep̄s scribit dño pape cum appellatū est in causa sibi cōmissa.

Incrissimo in xpo patri z dño: dño S. sacrosancte romane ecclesie summo pontifici **M.** lz indignus ep̄s seipm ad pedū oscula beatorū. a sanctitate vestra recepti lras i hac forma. **M.** rē. Cum ad executōem mādati vestri humilliter z deuote pcedens pres easdē coram me fecerim legitime euocari. Idē **B.** in casse p̄cessu sub hac forma vestram audietā appellauit corā vobis dño rē. ponendo appellatōez fm formā si expedit cōicato cōsilio sa-

Ars notarie

Incipit tractatus notariatus.

Ractaturi de

arte notarie siue notariatus. Primo videndum est quid sit ars notarie. Secundo

quid sit notarius. et quot modis nuncupetur. et qualis esse debeat. Tercio quot sint principales partes artis huius notarie. Ad primum respondetur quod ars notarie siue notariatus est aliquis scribere et dictandi peritus. per quem fragilitatis humane negotia roborantur et perenni memorie commendantur. seu hominum negotia publice et autentice notantur. et quia non omnis scriptura notarii autentica est sicut duntaxat illa que in publica et autentica forma redigitur. Et dicitur notarius a notato. id est. quia in notas acta debent redigi. Unde in aliquibus locis rogationes appellantur note. quia sunt note instructionum. que etiam ideo vocantur rogationes. eo quod illas rogat tabellio scribere. et ex illis rogat facere instrumentum. Dicunt autem perthocolla a perthos quod est primum et collatio. id est. prima collatio. Conferunt enim primo partes quid facere velint. et ex illa collatione fit perthocollum siue rogatio. Pro secundo sciendum quod notarius est persona publica officium tabellionatus gerens auctoritate principis vel apostolici. aut alterius ad id potestatem dandi habentis. Ad cuius fidem recurritur publice. ut ea scribat. et ad perennam memoriam redigat. per quibus debite fuerit requisitus et rogatus. Dicitur etiam tabellio a tabula. quia olim veteres solebant notare in tabulis. ideo tabelliones appellabantur. quod nomen habet adhuc in iure civili. C. de tabulis et scriptis. l. x. Dicitur etiam seruus publicus. non quod vere sit seruus. sed quia eius officium ad publicam utilitatem est ad inuentum. Dicitur etiam libarius. quia sicut libra omnia equaliter et iuste ponde-

plentiam ipsi appellatores non duxerunt aliquatenus deferendum. nec ipsum tamen ab examine vestri iudicii reuocant. preceptum tamen eidem quod versus ad triginta dies his litteris vestro se conspectui responent. In cuius rei Datum. xx.

Prohemium super gratiis faciendis.

Adices persona

rum attendimus merita cum aliquis gratiam exigit. Nec satis est gratie dum indignus intenditur. nec per his respondetur si eis per meritis gratia denegatur. Illis siquidem qui in meritis et de cetera porrigenda digna retributione meritorum. ut sic merita honestatis perbitantur extollant per congrue retributionis promissum et pluralitas magnificeat meritorum. Unde ascribi cupientibus militie clericali libenter facimus de bonis ecclesiasticis penderi. ut ex hoc diuinum officium artius amplectentes. que dei sunt auscultis exequantur. Hinc est xx.

Is qui dant sancta opera ut clericali ordine domino famulentur. debet et merito de bonis ecclesiasticis penderi. ut ab eo stipendia vite suscipiant. cuius obsequijs meritisque. Hinc est xx.

Optinentibus disciplinis scolasticis informari libenter gratiam impartimur. ut per eam studio audientis insistentes consequantur facilius quod intendunt. Cum igitur dilectus noster talis cupiat sicut asserit disciplinis scolasticis informari. nos desiderium eius favore beniuolo persequentes. Mandamus. q. xx.

rat. & debet ostendere mensurā regula-
tā & p̄suetā. ita notarius singula sibi cō-
missa iuste librare & fideliter sine frau-
de p̄scribere & in publicā formā redige-
re debet & tenet. Dicit quādoq; scripsit
suis caute seruare & custodire. vt in gl.
ca. ad audierā. de p̄scrip. Dicit etiā scri-
ba a scribēdo. Notarius insup debz eē
hō liber nō colonarie p̄ditiōis alteri
necessitati nō astrictus m̄culus sane
mētis videns & audiēs. integre fame,
habēs plenā noticiā artū no tale. No-
tandū tertio qd officiū notariatus prin-
cipalissime p̄sistit circa tria. Primo cir-
ca p̄tractus. Scdo circa vltimas volū-
tates & testamēta. Tertio circa instrumē-
torū confectiōē. Et ergo distinctiō in-
fra dicenda memoriē poterint cōmen-
dari cuilibet p̄ri principali sua annectē-
tur capla. Prima igit ps notariatus
que p̄sistit circa cōtractū habebit octo
capla. In primo dicit qd sit p̄tractus.
In scdo de diuisione p̄tractū. In ter-
tio quot & q̄ in p̄tractibz exigant. In q̄r-
to occasione quaz p̄sonaz cōtractus vi-
cient. In q̄nto occasione quaz rerū cō-
tractus infirmēt. In sexto qualiter cō-
tracti oīz ex obligatiōe diuisionibus.
In septimo de p̄bentiū pacis. & iporū
pactoz diuisiōibz. & q̄n pena posita pa-
ctis exigi poterit & q̄n non. In octauo
de quibusdā renūciatiōibz b̄nficiōrū
seu defensiōibz in p̄tractibz appositū
seu apponēdis. Scda ps notariatus
officiū qd cōsistit circa testamēta & vltias
voluntates nouē habet capla. In p̄mo
dicit qd sit testamētū & de eius diuisi-
ōe. & quē modū seruare debeat facien-
do testamētū in scriptis. v̄l nuncupa-
tū testamētū. In scdo de his qd testari
non p̄nt. In tertio que requirant ad te-
stamētū. & q̄ testes sint necessarij. & q̄
requirant testes in cōdicillis. In quar-
to differentia inter testamētū & codi-

cillū. & in quibz casibus posteri⁹ testa-
mentū nō tollet primū. In q̄nto de in-
stitutionibz & quibz verbis fieri solet et
que p̄sone institui p̄nt & que nō. & qua-
liter fiat institutio. & in quot p̄es here-
ditas diuidat. In sexto de substitutio-
nibus & earū diuisionibz. In septimo
de legatis in testamēto. In octauo de
successiōibz ab intestato cum declara-
tiōe arboris p̄sanguinitatis & affinitatē
p̄missis. In nono in quibz casibus pa-
rentes p̄nt filios exheredare. & ecōtra. In
quibus casibus p̄ueri p̄nt exheredare
p̄ntes. Tertia ps principalis officiū
notariatus qd p̄sistit circa instrumēto-
rū p̄fectiōz quattuor hz capitula. In p̄mo
ostendit diffinitio instrumētū sam
ipsius diuisione. In scdo quid primere
debeat instrumētū. In tertio q̄t sint
publicationes req̄sitz ad instrumētū.
In quarto de quibusdā instrumētōz
fōrmis cum eorū dē declarationibus.
Et ita p̄is tractat⁹ oibus p̄missis expe-
ditis sub trina membrorū distinctiōe in
nomine sancte trinitatis suum habebit
finem.

Capitulum primus.

Ora s̄m Baldū

n in l. labeo. S. p̄tractū. ff. de p̄.

fig. Cōtractus p̄prie dicit⁹ est.

q̄n vltro citroq; l. hincide ex vtraz p̄e
oīz obligatio vt in p̄tractu l. emptiōis.
locatiōis. venditiōis. cōductiōis. & sic de
alijs. Improprie aut p̄tractus est quā-
do vna p̄nt duntaxat obligat vt in cō-
tractu donatiōis. vbi solū donās obli-
gat ad traditiōē rei donate. p. l. si no-
minis. C. d. dona. Immo absenti fit do-
natio. p. l. nec ambigi. C. eo. ti. Similit⁹
est in mutuo vbi recipiēs solū obligat
ad tantundē restituendū. vt. l. ij. ff. si cer-
tū p̄e. Improp̄issime aut ēz p̄ctus q̄n
ex nulla p̄e oīz obligatio. s̄ liberatio.
vt fit in transactiōe ex nudo pacto facta

Sic fit liberatio p acceptilationē. p b
in l. siue apud acta. C. de trasac. Valet
ergo ista distinctio vt cū loquit statutu
de pctu. intelligendū est de pctu pprie
dicto. Quā verba statutoz pprie sunt in
telligēda. vt ff. de le. li. l. nō. i. aliter. Est
igit pctus pprie duoz vel pluriū in idē
pensus. De hoc p archidia. in glo. ca.
romana. de so. cōpe. li. vj. Qū tñ ex con
tractu nascit obligatio tunc nō est no
men iuris. sed est nomē facti qñ nō ori
tur obligatio. vt in dicta. l. labeo. Capis
etā qñq. p oi pacto seu quacūq. cōue
ntione seu quasi pctu in istis. Et sic i suo
generalī noie pctus platus ptnet tam
innoiatos q nominatos ptractus. vt i
sup verbo suo noie. in l. i. iuris genti
um. de pac. Et qualiter pctus oriat ex
ptractibus et obligatiōes ex ptractu
infra patebit.

Capitulum. ij.

Contractuuz alii

e nominati. alij innoiati. alij ma
gis noiati. Noiati sūt p^o em
ptiōis. veditōis. locatiōis. ductōis cō
modati. depositi. mādati. Qui sō no
minati dicunt. eo q nūq. aliquid ex
ctoꝝ vocabuloꝝ alteri suā significatio
nē tribuit. Et q nomen ita stricte attri
butū est illi q alteri ptractus accōmo
dari non pōt. vt emptio et venditio non
pūt dici accōmodati nec ecōtra. Inno
minati pctus dicunt do vt des. facio vt
facias. do vt facias. facio vt des. Exem
plū primi vt fit in pmutatōe. do tibi do
mū meam. vt des mibi piscinā tuam.
Exemplū scōi. pmitto tibi facere istru
mentū vel scribere decretales. vt tu pro
mistras mibi edificare piscinam. Exem
plū tertij. do tibi tunicā. vt tu pmitas
mibi scribere sermonē. Exemplū quar
ti. pmitto te informaturū artem vasa
rii vt des mibi duos florenos reneses

Et ideo dicunt innominati. qz eoz no
mina sunt ita vaga q alijs noiatis con
tractibus pūt accōmodari. Vñ do vt
des. pōt accōmodari emptiōi et vendi
tioni. Venditor em aat rem et emptor
dat preciū. Item do vt facia. pōt accō
modari locatiōi et cōductioni. qz con
ductor dat mercedē seu pensionem. eo
q locator sibi prestat licentiā vtendi.
Magis innominati cōtractus dicunt
pacta. que ideo magis dicuntur inno
minati. eo q eozum nomina accommo
dari possunt contractibus nominatis
et innominatis. quia pactum est adeo
nomen generale vt omnibus contracti
bus potest accommodari. quia omnia
complectitur que sunt causa obligatō
nis contrahende vel tollende.

Capitulum. iij.

Isis de diffinit

v onib⁹ et diuisionib⁹ pctus. re
stat nūc videre quot et q exigan
tur in ptractibus et ex quib⁹ pntent. Sz
qm cōtractus pstant ex trib⁹. s. psonis.
rebus. et eorundē diuisionib⁹. Et que
dā psonē se in cōtractu obligare possūt
quedā aut ptractū reddūt inutile. Erūt
ergo sex diuisiones personaz. Pri
ma homines aut masculi sunt. aut fe
mine. aut hermofrodite. Masculi sunt
qui regunt et gignunt. Femine que
pariuntur concipiunt et pariunt. Her
mofrodite sunt qui habent vtrūq. se
xum. Sed quicūq. sexus in eis mag
conualefcit et preualet denominationē
ipsius tribuit. Illa diuisio persona
rum. alie sunt nate alie nasciture. Na
te sunt que ab vtero matris separate
sunt et redierunt in lucc. Nasciture que
cōcepte adhuc sūt in vtero mris. Ter
tia diuisio. omis hō aut liber est. aut ser
uus. Seruus est qui nascitur ex acillis

Exigentia contractuum

hostis. vel qui capis ad hostium potesta-
tem. q. alio modo mancipia dicuntur quasi
manu capta. sec. si capiat in guerra dua-
rum ciuitatum. q. talis p. hoc non efficit ser-
uus si alias tpe captiuitatis fuit liber.
Casus in. l. cum cognatum. C. de ingenu-
is et manumissis. Item seruus est q. maior
ex. annis ad precium percipiendum vel alio iu-
sto titulo alienari alicuius lucris vel com-
moditatis causa non ignarus sue predictio-
nis se vendidit. vel ut precium perciperet. sunt
etiam alie multe diuisiones seruorum. de quibus
nihil ad presens. Libert autem dicuntur na-
ti de liberis parentibus. vel saltem de libe-
ra matre. q. liberi sequuntur predictores ma-
tris et non patris. C. de rei ven. l. partium.

Quarta diuisione liberorum. Alii sunt in-
genui. alii libertini. Ingenui sunt q. cum
nati statim sunt liberi siue nascantur ex
duobus ingenuis siue ex duobus liberti-
nis. siue ex vno ingenio et vno liberti-
no. Vnde si quis nascatur ex matre libe-
ra et patre seruo ingenuus et liber est. Li-
bertini sunt q. ex magna seruitute iusta
de causa manumissi sunt. ut in istis. de li-
bertis. p. totum. Et quorundam modis fiat eorum
manumissio. et quatuorplex sit status eorundem.
habetur institutio. de libertis. §. ult.

Quinta diuisione personarum. alie sunt sui
iuris. alie alieni iuris. Sui iuris sunt li-
bere persone. presens infans et famuli seu filii
q. facti sunt sui iuris p. mortem parentum
vel p. emancipationem. vel alio legitimo modo
Alieni iuris sunt serui. Item filii famili-
as q. ex iustis nuptiis precreati sunt sine
obtinenda primu locum filiorum. scilicet q. sunt na-
ti ex uxore nostris sine vltiorum. ut nepo-
tes. p. nepotes. sic ceteri ex masculino
sexu descendentes. Item cum omnes homines
sint vel fuerint filii. Sit de illis alia di-
uisione. videlicet filiorum alii naturales et le-
gitimi. alii legitimi tamen. alii nec legitimi
nec naturales. Legitimi et natura-
les sunt q. precreantur ex legitimo m. funo-
nis. Legitimi tamen sunt adoptiui. Natu-

rales tamen sunt q. nati sunt ex concubina
vincto et idubitato affectu producta. Nec
legitimi nec naturales sunt spiritus ex i-
cestuoso coitu nati. Alia diuisione septi-
ma. Omnes persone autem sunt legitime etate
aut non. Legitima etas est a viginti quatuor
annis supra. Et huius etatis homines dicti
sunt maiores. Non legitima etas est a vi-
ginti quinque annis infra. Et huius etatis
homines dicuntur minores. Et horum minorum
alii dicuntur puberes. alii impuberes. Pu-
beres sunt a. xliij. annis supra masculi. se-
miline ab annis. xij. supra. Et hi etiam dicti
sunt adulti et adulescentes. Impuberes
sunt masculi minores. xliij. annis. et femi-
ne minores. xij. annis. Et vocantur pueri et
puelle. Et si presens non habent vocantur pupilli
et pupille. Horum impuberum alie sunt in-
fantes. et hi sunt a die natiuitatis. mas-
culi et femine usque ad septimum annum.
Alie sunt proxime infantes. et hi sunt a se-
ptimo anno supra. femine ad nouem an-
nos et dimidium. masculi usque ad vnde-
cimum annum et medium. Abinde vero supra
dicuntur masculi usque ad decimum quartum
annum. femine usque ad duodecimum annum
proxime perfecti etati. Et hec de personarum di-
uisionibus sufficiant.

Capitulum. liij

Actum est in capi-

itulo precedenti de personis et eorundem
diuisionibus. restat nunc
videre q. persone contrahendo se possunt
obligare et que non. ut inferius appare-
bit. Sunt autem quedam ex illis que con-
tractum vincunt ratione etatis. ut infans
maior infante. et proximus pubertati
Et puberes quidem ratione conditio-
nis. ut filius familias. Et seruus quidem
ratione morbi. ut furiosus. et sur-
dus. Quidam ratione delicti. ut prodigi-
us. hereticus. apostata. et committens
crimen lese maiestatis. de quibus om-
nibus aliquid p. ordinem diceretur. In

Personae obligantium

fans em̄ minor septē annis nec ciuilit̄
nec naturaliter obligat. nec alis sibi ob-
ligare pōt. s̄ maior infante tenet t̄m de
sponsalicijs p̄tractibz et non de alto.
Proximus pubertati aut habz tutorē
vel nō. Si habet tutores et p̄trahit sine
ip̄o tutorē. nec ciuilit̄ nec naturaliter
obligat. Si aut̄ cum ip̄o obligat. licet
si decept⁹ fuerit possit restitui. vt infra
patebit de b̄nficio minor. S̄ si careat
tutore obligat naturaliter t̄m et nō ciui-
liter. Et sola naturalis obligatio de iu-
re ciuili inefficax est ad agendū recte si
cur ex nudo pacto non dat actio de iu-
re ciuili. ff. de pac. in. l. i. iurisc̄. §. sed cuz
re ciuili. ff. de pac. l. legē. De casibus t̄m
nūlla. et C. de pac. l. legē. De casibus t̄m
vbi. in nudo pacto dat actio. vide glo. i.
si. acc. §. sed in p̄sonā. Est et alius ca-
sus in. le. in pueniē. C. de pac. De iure
aut̄ canonico peccat mortaliter recedē-
tes a pact⁹ alias licitis. extra de pac. c.
i. et xxij. q. j. p̄dicandū. Sunt t̄m duo ca-
sus in quibus p̄trahēs non habens tu-
torē ciuilit̄ et naturaliter obligat. Pri-
mo ex p̄tractu quo factus est locupletis
or. Secundo si contrahendo doli cō-
misit. qz tunc tenet insolite. Puber et
masculus maior. xliij. et femina. xij. sed
vterqz minor. xxv. annis. siue paterfa-
milias siue filius familias sit tenet d̄ ol
cōtractu inito cum p̄decessori suo. et ex
cōtractu facto cum tutoris decreto nisi
in duobus casibus. Primo cuz graue
damnū passus sit. i. maius dimidio in
sti p̄cij. vt fraudis p̄siliū intercessit. id ē
dolose sit decept⁹ a tutore. In illis duo-
bus casibus non tenet de f̄ctu inito cū
tutore. De his que gesta sunt cum ip̄o
pubere sine adulto distinguit̄ aut quia
habuit curatōrē vel nō. Si h̄z non obli-
gatur sine curatōris auctoritate. S̄ si
nō habet obligat ip̄e adultus ciuilit̄
et naturaliter. p. l. si curatōrē. C. de in in-
teg. resti. minorū. xxv. ānis. Verumta-
men si deceptus est etiaz p̄ modico dā-

no. i. minus dimidio iusti p̄cij. dā-
modo non sit ita minimū q̄ p̄iudicet
maiori rei. vel summi restitutionis i in-
tegrum beneficiū petere potest. vt infra
dicitur de beneficio minorum. Sed et
ad hoc vt minor restituat debet se pro-
bare minorē et deceptū. qz non eo ip̄so
q̄ deceptus est minor intelligit̄. Fallit
t̄m in quinqz casibus de quib⁹ minor de
inito cōtractu ab eo non restituit. etiaz
si pbauerat se deceptū. Prim⁹ casus ē
q̄ mutat statū. i. vendendo se ad p̄eci-
um vel ad lucrum p̄cipiandum. Se-
cundus casus si maiori rei vel summe
p̄iudiciū genere. i. si petit se restitui in
minima parte in qua dicit se deceptus
et meli⁹ est q̄ recipiat damnū in illa mi-
nima parte q̄ totus contractus infrin-
geret. Tertius casus si minor commu-
ni iure vsus sit. Verbi gratia. vt qz adi-
uit hereditatem locupletes. vel emit ser-
uum necessarium. et postea nacte repe-
riunt. vel seruus mortuus est. Naz nō
euentus damni. sed inconsulta facul-
tas p̄bet restitutionem. vt. l. non videt̄.
C. de in inte. resti. minorum. xxv. annis.
Item quarto si dolum commisit. vt. l.
i. bis. C. si minor maiorem se dixerat.
qz deceptis et non decipientibus iura
inueniunt. Quinto si corporaliter iu-
rauit se non contrahenturū occasio-
ne minoris etatis et sponse prestitit. vt
in auten. sacra. puberū. C. si aduersus
venditionem. Itē si iurauit per deum
viniū verbotenū non restituit nisi
probat per ar. scrip. inserta. id est per in-
strumenta publica facta. de vie natiui-
tatis sue. Sed si vellet probare per te-
stes non audiretur. Consimiliter inge-
nuum fore. qz sufficienter non probat
per testes. sed per testes et instrumenta.
vt dicit. l. j. C. de testibz. Itē filius sub
fecus potestati patris aut vel proauis si
cum eo vel eis contrahit ciuilit̄ non
obligat. quia iuris interpretatiōe eadē

Contractus

est psona patris et filij. vt. l. fi. C. si ipu. et alijs substi. nisi de castrensi. qz in tali ta qz pater familias habet. Si tñ cu alio q eumqz cõtraxerit naturaliter et civiliter obligat. beneficio tñ restitutõis sibi saluo. Non tamen pmitit rem patris obligare sine ipsius consensu. nec etiaz pactiscendo patris cõditõem põt recipere vel actõem patri ppetentẽ tollere sine ipsius mandato. vt. C. de pact. l. filius. Consimilis casus in. l. nõ solum. ff. solu. ma. et l. cum maritu. C. de solu. et libera. Tres alios casus spales vbi exigit spale mādātũ. enumerat glo. in. c. qui ad egēdũ. de pecu. li. vi. Nota seruus cũ dño civiliter nõ obligatur sed cum extraneo pacisci põt dño acquirendo. qz ex psona dñi habet ius stipulandi. alij vò efficitur non obligat cum p mortuo reputatur. sed eius ex cõtractu dñs cõuenit de peculio serui. vel de eo quod in rem dñi versum est. vel qd iussu ipsius factũ est. fallit tñ in tribus casibus in quibus dñs de peculio serui non tenetur. Primus cum seruus nõ donat. Item cum vouet. Item cum fidelubet extra causam pecuniariã. Item furiosus vñ mente captus tpe furoris pstrahere non põt qz contractus non possunt fieri sine cõsensu. mō ipse expresse vel tacite consentire non põt. Verũtamen si contrahente recepta vel habnerit dilucida interualla cõtractus cum eo initus valet. Mutus surdusqz qui hmõ morbis naturaliter laborant contrahere non pñt. quia stipulatio habet fieri p interrogatõem et responsionẽ. et his qui stipulat verba interrogantis et ecõtra audire debet. Prodigus cui bona sunt interdicta nõ obligatur. Similiter hereticus apostata et cõmittens crimen lese maiestatis nõ possunt cõtrahere. quia his psonis interdicta est a lege facultas contrahendi. de quibus latius infra de te-

stamenti dicetur. Ceterũ lz mulier nõ sit de p̄dictis octo psonis que se obligare nõ pñt. et lz regulariter se suo noie obligare possit. in fid. iussioe. tñ p alijs nõ obligatur. sed tunc beneficio senatuscõsultus velletant. de quo beneficio infra spaliter patebit.

Capitulum. v.

Is de psonis

que reddunt contractũ inutilem. videndum est de rebus quarũ occasione cõtractus reddunt inutiles. Herum quedã sunt iure p̄bibi te alienati. quedã vò natura. Iure p̄bibi ta est alienatio predij minoris puberis et omnĩ rerũ ipsius minoris seruando seruari pñt. vt auri argenti minarũ et oim aliarum rerum t̄p̄l̄ p̄tate defacili non p̄tuturari nisi ea in t̄p̄ueniant qz de iuris solẽntate in alienatõe rei minoris debent intervenire. scz vt fiat talis alienatio ob es alienum vt soluat debitũ creditori ipm missioẽ argenti. vel si v̄suarũ nomine grauari t̄ur. secundũ vt fiat anctẽ tutoris. tercio vt interueniat iudicis decretum. qd de cretũ euz magna et matura deliberatõe iudicis debet in̄poni. Nota tñ q aliqñ predij minoris etiam sine decreto iudicis põt alienari. vñ qz defunctus ex cuius bonis illud p̄dium puenit ad minore hoc in vltima voluntate iussit. vel si minor illd a principe impetravit illie vò res que seruando seruari non possunt. vt sunt vestes. carnes. frumentũ. vinum. oleum. farina et similia. et aia lia sup̄uacua vendi possunt a tutoribz sine iudicis decreto. et hic appellatõe p̄dij intelligunt tam predia vrbana qz rustica. Item p̄bibi ta est alienatio filiofamilias rerum que obuentũ filio ex aduenticio peculio. et dicit aduenticiũ pe-

1943-1944

п и

Contractus inutiles

ta si emat res desineret esse sua. qz tūc adueniente cōditione tenet rem emere et dare. Alioquin estimatōem rei dare debet. Valet tñ emptio rei ppte rōne possessionis quā emptor non habet vel fōne alterius iuris sibi emptori deficientis in sua re. Aliene tñ rei venditō pmissa est in pūdiciū vendētis nō aut ementis. Sed tñ distinguo hīc de emptione. aut em emptor sciens alienam rem emit. aut ignorans. si sciens rē alienam emit iteruz distinguat. qz aut sibi fuit cautum de euitcōe aut non. si non fuit cautū nō pōt agere cōtra venditōrem. imo pciū datum perdit p leges. si fundū. C. de euitc. Si aut sibi fuit cautū p pmissionē stipulatōe vallata. tunc tenet venditor emptori ad pciū restitutōem. et ad oē id qd pmissum erat p stipulatōem siue sit duplū siue triplum. et etiam ad interesse. Si autē ignorans emit rem alienā et fuit sibi cautū tutus est. si non fuit sibi cautū agit ptra venditorē ad precinz et ad interesse ad duplum siue triplum aut simplū pūctura cōtractus exigit. p. l. nō dubitatur C. de euitc. Casus tñ est singularis in. l. vl. S. emptor. C. cōsa deleg. vbi qd emit rem alienam etiam sciente que mandata fuit restitui p fideicōmissum re tē hī euitcā nihilominus recuperabit pciūz. Item nota rei aliene phibita est obligatio vel impignoratio sine cōsensu illius cuius est. Et creditor qui alienam rem in pignus accepit non habet in ea sus pignoris vl ppothece. qz debitor in illo pignore vel alia re aliena debitū cōstitueret non pōt. eo q nemo plus iuris in alium trāsferre potest q ipse habeat. In regula nemo plus iuris. de regu. iuris. libro. vi. Dicitur autem pignus ppte res mobilis que pignore datur creditori et datur ei possessio illius rei. vbi aut nō transit possessio in creditoē dicit ppothece. Itē inutilis est stipulatio

sup rebus que in reruz natura nō sunt nec fuerunt. vt si quis stipuletur hīrcoceruū vel chimera. Item si quis stipuletur res impossibiles sibi dare vt lunam. solē. vel aureos montes. Itē si qd stipulet rem que hī fuerit. tñ mō nō est. vt si quis stipulet stichū mortuū non valet stipulatio. sed si ipa pcessit mortē vt quia aliquis pmissit dare stichū die statuto. sed fuit in mora postea mortuū est stichus tenet ad estimatōem stichij eo q fuit in mora. verum si quis stipulet rem que nō est sed futura speratur rei valet stipulatio. vt si quis stipuletur futurū ptiū ancille vel futuros fructus. vel si quis emerit iactura rbelis vbi inest conditio. vt si quid capiat lud debeat. Itē phibita ē alienatio mōcipij xpiani in iudeū. qz nō hī iudeum possidere mancipiū xpiani. Itē phibetur alienatio rex que a cōmercio hoīm sunt empte. vt sunt res sacre religiose et sacre. et que deo sunt dedicate. vt ec. et liber homo. Sunt namq res sacre que publice et non priuate p pontifices deo sunt dedicate vt ec. Religiose vō sunt sepulchra seu loca in que hoies mortui inferunt. Sacre sunt res. vt muri et porte ciuitatis municipioz et castroz adeo q pena capitis imponit violatoz lib. 2. ea. vt si aliquis aliter ingreditur ciuitatē vel municipiū q p portas. Publice res sunt flumina portus maris et etiā q dedicate sunt pplo vt stagnū stadiū publica orbita. insti. de re. diu. §. sacre res. et se. Est ergo inutilis tractus sup rebus pdictis. imo emptor q scit res tales esse et emit. pdit pciū et rem. Sed ignorans a venditore sciente sibi cōparuit tenet veditōr in id qd sua interest se deceptū nō fuisse. verūtamē fallit in supfluis vasis ec. que si debitū vigens iminet vendi possunt alijs venerabilibus locis vel cōfracta puatis. Fallit. n. i. libero hoie qui vendi et alienari pōt si interueniūt

De obligationibus

ea que habent in. l. ij. C. de patri. q. si. di-
stra. nec est contra. l. qui filijs. C. que res
pig. da. pos. vel no. C. etere aut res ec. p
bibite sunt alienari nisi vigeat tale de-
bitu qd ex mobilibus solui non possit.
tunc em detur primo in pignore credi-
tori vt ipse creditor tamdiu teneat eam
q de fructibus et de sorte sibi fuerit satis-
factu. vel si non inuenit qui rem pigno-
ri velit recipere. tunc rector domus coraz
epo debet iurare p'sente maiore pre lbi
de sententia vt debitu sit vicens. et q
d immobilis solui no pot. et hoc facto de-
bet res subhastari et stare venal. p. de-
bus et plus offerenti def. deinde res de-
bet vendi cu consensu maioris ptis lbi
sen. sacra mentio de pdictis omi-
bus unitatib. et hoc fm leges. fm
lura canonica v. venditio rei immobilis
ec. etia si solu interueniant iste solenita-
tes que in emphiteoticis pcessioib. hoc
mo est. vt si res valet. r. addatur vndeci-
ma pars et interueniat epi auctoritas et
capituli consensus vtili causa assignata
si no inuenit aptior modus debet dari
emptori vel insolutu creditor adiecta
vndecima pre in p'cio vt v'erse estima-
tiois rei. no. in. l. sancimus. in aut. pre-
rea. C. de sa. san. ec.

Capitulum.vj.

Om̃i visum sit d̃

c duobus ex quibus contractus
constat. scilicet personis et rebus. Re-
stat nunc videre de obligationibus. Et
aut obligatio iuris vinculum quo necessi-
tate astringimur alicuius solvendi rei
vel aliquid dandum vel faciendum sive no-
stre civitatis iura. ut in istis. de obli. in pñ
ci. Obligationum alia naturalis est. alia
civilis est. alia naturalis et civilis sit. Na-
turalis est quae naturaliter equitate continet
hanc naturalem solam obligationem de se obligat
pupillus. proximus pubertati sine tuto-
ris auctoritate non factus locupletior

nec dolū cōmittens. Itē seruus dñio et
cuilibet alteri p̄sone. Itē fili² p̄ri in ei⁹
ptate exñs. z ecōtra. sed tal' natural' obli
gatio inefficax est ad agendū. Cuius obli
gatio est cū quis solēnitati iuris ascri
tus est. z talis obligatio ex sola dispo
sitiōe legis p̄cedit. vt cum quis p̄fessus
est mutuo recepisse decē spe future nu
meratiōis. de quo mutuo scriptura ē fa
cta post biennii tenet ciuilit̄. I. pecu
nia nō sit numerata. sed naturalis eq̄
tas cum tenere nō suadet. vñ I.3 fm ius
ciuile taliter cōfessus sit obligatus. na
turalis tñ equitas non vult vt soluat id
qđ nō recepit. h̄ qz pōt infra biennii ex
cipe s̄ nō numerata pecunia. quā si nō
opposuerit. tñc vult naturalis eq̄tas qđ
sibi impure ē z tenetur naturaliter z ci
uilit̄. Pater ergo qđ naturalis obliga
tio p se seu ciuilis obligatio p se ad agē
dū est efficax z inenitabilis. Naturalis
z ciuilis obligatio est vbi ambo cōcur
runt. s. p̄sone que de de iure contrahere
pōt z dispositio legis. z hec efficax ē ad
agendū. Obligationū naturalū z ciu
ilū simul. alia est ex p̄tractu. alia ex q̄si
cōtractu. alia ex maleficio. alia ex qua
si maleficio. Obligatio ex cōtractu ē qđ
p̄cio p̄trahit z que ex ip̄o p̄cio z contra
ctu descendit. vt emptio. venditio. loca
tio. cōductio. donatio z h̄mōi. Et qua
si ex contractu obligatio est. vt cum qđ
gerit alterius negociū s̄ne ip̄ius man
dato. vt sūt tutor. curator. siue negocio
rum gestor z similes p̄sone. Isti em̄ nō
contraxerunt cum illis quorū negocia
gesserunt. vnde nō tenent ex contractu
h̄ quasi ex cōtractu. Ex maleficio vt qđ
aliquis furtū. rapinaz vel iniuriā alicui
fecit tenet ex maleficio. Ex quasi autēz
maleficio est qđ aliquis directe nō deli
quit sed quasi. vt qđ ex domo sua quas
inhabitat aliquid effusum ē vel electū.
qđ alteri nocuit. vt insti. de obli. que ex
quasi maleficio nascunt̄. in p̄nci. Cō-

De obligationibus

trahunt quāt obligatiōes aliqñ re aliqñ
verbis. aliqñ lris. aliqñ consensu. Ex re
cōtrahit obligatio vt in mutuo. cōmo-
dato. deposito. similiter z i pignore zc.
Ex re igitur mutuata tenet quis ad simi-
lē rem reddendā. Ex re vō cōmodata
deposita vel pignozata tenet q̄s ad ean-
dem rem restituendā. Pro euidentio-
ri intellectu obligatiōnū est notandus.
q̄ rerum quedā nullū habent vsum p-
prie loquendo sicut pecunie que soluz
sunt mediū rerum quęvsum hñt. vnde
pecunie p̄hmōi generis p̄cordia inuē-
te sunt ad supplementū earū rerū que
p vsum hoīm sunt necessarie. vt vult ar-
isto. j. poli. z iō pecunia p̄prie nō pōt vē-
di emi vel locari nec conducti. pōt tamē
mutuari. deponi z pmutari. Quedam
sunt res quarū vsum est ipsoz cōsumptio
sicut vinū. ceruisia. panis. caro. z sic de
alijs. z tales nō habent locari neq̄ p̄du-
ci. possunt tñ emi. vendi. deponi. p̄mu-
tari z mutari. Quedā vō sunt q̄z vsum
pōt separi a p̄prietate earū ip̄is manen-
tibus in esse. vt domus z alie possessio-
nes. sequis. vestis zc. z tales emi pūt
vendi z etiam locari. alia aut supradī-
cta nō pūt locari. q̄ ex tali locatiōe nul-
la posset p̄cipi vilitas. In his aut vlti-
mis cū dominiū stet penes locantem.
vsum aut penes p̄ductore. licite pōt oī ta-
libus accipi p̄p̄sio p locantē. vsum aut
penes p̄ductore p̄pter pensionē reside-
bit. Nam in rebus que vsum cōsumunt.
si quis vellet reosum cōputare vsum a
re. violentaret naturā rei. vt si quis seoz
sum vellet vendere vinū. z seozus vsum
vini. vel venderet id qd nō est. vñ eandē
rem bis venderet qd in rebus quarum
vsum a p̄prietate pōt separi nō cadit. vñ
in talibus pōt vtrumq̄ seozum cōcedi
vt pote si eēt q̄ alteri traderet dominiū:
siue p̄prietatē domus reseruato sibi vsum
ad aliq̄ tps. vel ecōtra cum q̄s p̄cedit
alicui vsum domus reseruato sibi domi-

nio z p̄prietate domus licite pōt accipe-
re p̄cū. p̄vsum domus. vt. ff. z. l. locati. per
torū. Verbis p̄trahit obligatio p̄ inter-
rogatiōem p̄cedentē. z r̄sionē immedia-
te sequentē. Dñ r̄sio interrogatiō p̄ce-
dat r̄sionē non valet obligatio. vt pote
si iohānes ita stipulet a petro. p̄mitten-
te mihi dare centū. vel facere hoc. z pe-
trus r̄spondeat in p̄senti valet obligatio
Est aut stipulatio firma verborū conce-
ptio qua quis aliquid se facturū datū
rūve. p̄mittit alteri. sap quo interroga-
tio dirigitur. z dicit a stipulone grece. i.
simū latine. vel dicit a stipula. i. stipite
descendēs. Et socinus p̄ socio pōt stipu-
lari. filius p̄ patre. seruus p̄ dñō. frater
pro fratre. p̄curator pro antecuratore
pro aduolto. litteris cōtrahit obligatio qñ
aliquis misit lras ex causa mutui recipiendo. x. vel. xx. qui non
recepit sed fecit spem future numeratiō-
nis. vnde vigore illaz l̄rarū si infra biē-
niū. non exceperit. de nō numerata pe-
cunia lapsō biennio tenet ciuilliter z na-
turaliter. vt supra dictū est. Cōsensu so-
lo p̄trahit obligatio. vt in societate. mā-
dato emp. z vñ. illa em cōsensu solo p̄-
trahit. Itē cōtrahit aliqñ obligatio pu-
re. aliqñ si diem. aliqñ sub p̄diōe. Pu-
re cōtrahit obligatio qñ p̄mittit aliqd
dari nō appposito certo die vel cōditōe
vt dicendo. p̄mitto tibi dare decē ex cā-
mutui. Vnde hec pure debent. i. in cō-
tinenti. sed nō ita incōtinenti q̄ p̄us nō
debet expectari q̄diu numerent vñ tā-
diu vt cōmode solui p̄nt. In die cōtra-
hit obligatio. vt pote p̄mitto tibi dare
decem hinc ad pasca. vñ facta p̄missiōe
in cōtinenti debitor factus sum. non tñ
pōt a me petē nisi adueniēte die. Sub
conditiōe fit obligatio. vt pote p̄mitto ti-
bi dare decem si natis venerit ex asia.
vñ lz pendente cōditiōe non oriat obligatio
vel actio. ea tñ secuta cōditōne est
actio. Ceteruz stipulatiōes inutiles red-

De pactis cōtrahentiū

dunt multis de causis. Aliqñ rōne in-
ternalli interpositi nisi modicū sit int-
tallum. vnde certū est q in stipulatōne
necessaria ē interrogatio et respōsio. ita
neq mutus neq surd⁹ neq infans sti-
pulatōem cōtrahere possunt. nec etia
absens qm ambo audire debent. Itē
inutilis est stipulatō rōne dissensus. vt
si stipuloz vnū et tu pmittis alud. Itē
reddīt inutilis rōne pdrōis impossibi-
lis. vt si celum digito tetigeris etc. Itē
si ex causa turpi descendit vt stipulo: si
bi sacrilegū adulterū vel homicidiū.
Itē inutilis est si fiat p metu vñ dolū
Itē inutilis est rōne detractōis vel abie-
ctōis. vt si stipulo: pure et tu respōdes
non. Itē inutilis est rōne ap-
pōne. vt si stipulo: nomie illius
cuius in datū non habeo nisi sit talis
cui subiectus sum. vtpote filius patri.
seruus dño etc. Valer. n. nūc talis stipu-
latio. et ex tali acquiri patri actio sūt et
dño. sed alteri q dicitis psonis non pōt
quis stipulari nisi sua inter sit. vñ si sti-
pulo: alteri dare cui dare mea inter sit:
tenet stipulatō. vt si stipulo: dare credi-
tori meo vel pcuratori vel curator aut
tutori. vñ filiis psonis. Itē ex tali stipu-
latōe solus ego agere possim et non iste
cui stipulatus sum dare. In casu tñ ex
mea stipulatōe agit iste cui dare pact⁹
sum. vt si tutor paciscat dare pupillo
curator furioso. vel actor vniuersitatē.
Itē si pcurator absens stipulatus ē da-
re dño tenet. verū si alteri stipulari vel
pacisci nemo possit vt dictū est. si tamē
adijcit stipulationi pena stipulatio pe-
ne valet. vt si quis ira stipulet pmittis
mihi q dabis B. c. et si nō dederis ei da-
bis mihi decez nomine pene. Vltima
stipulatio pene tenet. Itē principalis nō
teneat. et qñ pena adiecta pactis exigi
possit et qñ nō. hñ in. c. pxi.

Capitulum. vij.

§. de cōtracti

bus et cōtractū pibus et eaz
diuisionibus. restat nunc vi-
dere de pactis cōtrahentiū et ipoz diu-
sionibus. Vñ pactū est consensus duo-
rū vel pluriū in idē alteri ab altero pa-
ciscentiū dandū vel faciendū. Attende
ergo singula verba diffinitōis. pact⁹. n.
solo consensu pfiat in emp. et ven. et hoc
ad differentia stipulatōis in qua nō so-
lum cōsensus sed etia verba necessaria
sunt. qz habet fieri p interrogatōz et rñ-
sionē. vt supradictū est. Itē necessariū
est vt in pacto sint duo vel plures q cō-
sentiant in idē dandū vel faciendū. et sic
differt a pollicitatōne. qz pollicitatio so-
lus offerentis ē. pmissio. vt. l. pactū. ff.
de polli. Et in idē et nō in eodē et bene.
qz si ego et tu cōsentiamus q semprom-
us sit lapis nō ē pactū. qz talis cōsensus
nō obligat vnū alteri. nec ē de dandovē
faciendū. Dñ etia alteri ab altero. qz si cō-
sentiamus q vnus nrm det aliqd titlo
vel q vnus det vni ex nobis nō ē pactū
vt. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. in prin.
Cū stipulari alteri vel pacisci qd nō pos-
sit nisi eidē obliget. nō ē obligat regu-
lariter aliqd negotiū alteri⁹ pmittēdo.
Dñ aut pactū a pactōe. l. a pace et actu.
Nam si paciscimus ex diuersis et tra-
rijs aioz moribus p multa variaz di-
ctamia in vnā cōsonantē deducimur sen-
tentia. vt in. l. j. §. j. ff. de r. et. vel dñ pactus
a palmarū pcussione vt sepe fieri sol. r.
Pactoz multe sunt conditōes. de de
seruierib⁹ ad ppositū dūtaxat dicet. Pa-
ctoz quedā sunt inutilia. quedā vñ uti-
lia. Vtilia pacta sunt q rōne vestiunt. et
eoz qdā rōne psonaz. qdā rōne rerū. et
qdā fin iuris ordinē sunt. Est aut sciē-
dū q psonē q pactū faciūt opoz q tales
sunt q se obligare pūt et res et sunt tales
sup qbus pactus fieri debet. que a iure
nō sunt phibite et q seruatur ordo iuris

ut in precedenti ca. supra visum est de personis rebus et obli. Inutilia vero sunt pacta que sunt contra leges institutiones et edicta propter et in fraudem. Contra leges dicitur fieri pactum quando alienatur proprium minoris sine decreto. ut l. cum emancipatis. r. l. non solus. r. l. non est. r. l. et si his. C. de propriis vel alijs rebus minorum sine decreto alienandis vel non. Vel quando alienatur fundus dotalis. ut i l. j. C. de fundo dotali. Propter institutionem autem fit quando advocatus paciscitur cum clientulo de quatuor preteritis habenda pro suo solario. p. l. si quis advocatorum. C. de postu. Contra edictum propter fit ut si sciatur pactum quod alicui si liceat facere furum vel homicidium sine pena. imo scienter et pro crimine occultas socius efficit criminis et pena principalis punietur. ut l. j. C. de his qui latrones vel aliorum criminum reos occultant. In fraudem autem fit pactum varijs modis. quod aut fit fraudis de persona ad personam. aut de re ad rem. aut de contractu ad contractum aliter. aut de contractu ad contractum eundem. aut de nomine ad nomen. aut de facto ad factum. De persona ad personam fit fraudis utpote ego tutor vel curator. quod prohibetur aliquid emere de bonis pupilli vel adulti mei durante tutela vel cura. p. l. si ius. ff. de pupillis. saluta fore modo ego non emo pro me sed pro interposita persona. ut pro uxore vel filio meo vel etiam extraneum nomine tuo meo. Publice tu et palam et bona fide poteris res pupilli emere. ut l. cum ipse. C. de pben. emp. et ven. r. l. si in emptioe. S. tutor. in glo. ff. eo. ti. De re ad rem fit fraudis. quod etiam prohibetur emuturare pecunia filiosfamilias. ego pecuniam non mutuo sed aliam rem tibi do. ut ipsa vendita viatur pecunia. De contractu ad contractum aliter fit fraudis utpote vir et uxoristente minimo prohibentur sibi donare. unde non donant sed donationis causa vendunt sibi unum eum. De contractu ad contractum eundem fit fraudis utpote cum tu mutuares ticio pecuniam mulier eius vellet fideiungere pro eo. ego vero contra. ne mulier defraude

tur mutuaui pecuniam mulieri et titulum fideiussores recepi. De nomine ad nomen fit fraudis. ut si prohibetur aliquis ne fiat in potestatem alicuius terre et ipse facit se eligi non in potestatem. sed in defensorum. cum tamen idem sit solo nomine mutato. De facto ad factum fit fraudis. ut vendidi tibi ancillam eo pacto ne postitueres eam in lupanari ad faciendum questum sui corporis. tu vero in lupanari non posuisti eam. sed in capponam vel tabernam quod ibi ministraret. quod tamen idem est quantum ad effectum. Item nota quod non solum predictis rationibus sed etiam alijs quibusdam occultis pacta reddunt inutilia. Est enim pactum factum inter debitorem et creditorem ne liceat creditori pignus distrahere. quod non valet. quia alias debitor distraret ad delinquendum. id est ad solvendum. deneganda. Secundo si paciscaris de non repetendo depositum vel de non agendo de positis actione. Sicut si quis paciscitur ut ex causa depositi non petatur propter. Nam talia pacta valent. ut l. iurisgen. S. si quis paciscatur. ff. de pac. De pigno. oblig. notandum quod si inter debitorem et debitorem interueniat pactum ut si debitum non fuerit solvitur. immo statuto liceat creditori pignus distrabere et valeat. et si quod ultra illud quod sibi debet ex pignore accipit tenet id creditorem restituere. si vero minus debitor creditorem tenet ad supplementum. p. l. hypothesis. C. de distra. pigno. Si autem tale pactum non interuenit tunc elapso die solutionis debet creditor denunciare debitori ut solvat pignus. ut non. ex l. creditor. Et habet i l. si in hoc. C. de distra. pigno. quod si non fecerit. tunc elapsis duobus annis iuxta partem consuetudinem poterit creditor illud distrahere. Item si fiat pactum inter eos. ut si precii termino statuto debitor non solvat pignus sit creditoris. non valet. pro causa. significare. de pigno. quod per bonos mores. et prohibetur a lege. p. l. j. et ult. C. de pact. pigno. r. l. commissoria. sed si fiat pactum si infra certum tempus precium sit solutum quod tunc iure

Contrabentium

emptoris credito: possideat rem pigno-
ratam iusto p̄cio extimandā valet. Nā
talis ē venditio p̄ditionalis. ff. eo. l. iū-
ris gen. §. vi. Admittit tñ tale pactū i cō-
tractu venditōis si r̄m vēditā emptor:
termino statuto nō s̄uat res redeat ad
venditorē. p. l. q̄ ea. C. d̄ pac. inter emp.
z ven. z. l. j. eo. ti. facit lex si super. C. de
transac. Itē pactū in quō q̄s generalit̄
in se suscipit casus sortitus non valet
z est rō. ne q̄s generali v̄i verbor̄ susci-
pet q̄s specialiter nō esset suscepturus
Itē pactū de dote vtiliori die reddēda
nō valet. Rō q̄ dānosus data est dos et
publice vtilitati. Itē pactū factū vt ma-
ritus dānet vxori vtiliter. i. q̄ cōmode
facere possit non valet. q̄ p̄ bonos mo-
res pactū factū inter milite z ciuē
de aduenariū q̄ miles possit eē p̄cura-
tor. non valet q̄ p̄riū publice vtilitati.
eo q̄ milites scire dñt arma z non iura
Itē pactū quo q̄s exp̄sse remittit iura-
mentū calumnie. non valet. q̄ publice
rei interest. vt lites sine oī suspiciōe p̄-
cedāt. Itē pactū factū de p̄cario non re-
uocādo non valet. Pactoz quedam
sunt vestita q̄dā nuda. Pacta nuda sūt
que nō cōtinēt causam. In uilis ē em-
aliciū rei traditio sine causa. Et cū di-
cant nuda illa que nō vestiunt aliquo
infra scriptoz sex vestimentoz. Et hec
nuda pacta non sunt efficacia ad obli-
gandū vel ad agendū licet p̄sint ad de-
fendendū. q̄ nudū pactū regularit̄ nō
parit actōz s̄ exceptionē. Pacta autēz
vtilia dicunt̄ vestita sex mo dis. scz re. s̄
bis. l̄tis. p̄sensu. coherentia p̄ctus z in-
teruentu rei. De primis q̄tuo: mo dis
dictū est supra in. c. vi. vbi dicebat̄ quot
modis p̄heret obligatio. De q̄nto vero
hoc ē de coherentia p̄ctus est exempluz
vendidi tibi domū tali pacto vt ego de
beā morari in ista domo vsq̄ ad annū.
Itud vltimū pactū non valeret de se
factū. q̄ nudū est. sed coherentia illi pa-

cti vestiti. s. venditōis in qua positū est
valet z etiā ex co dat actio. De sexto. l.
rei interuentu est exēplū. p̄misit tibi ali-
qd dare vel facere. vt tu mihi aliqd da-
res vel faceres cū ego dederō qd p̄mis-
si statim vestitū est pactū ex p̄te meā. et
sō interuentu illius qd dedi es mihi obli-
gatus ad dandū id qd p̄misisti. Ter-
tia diuissio pactoz. quedā p̄sistūt in dā-
do. quedā in faciēdo. Exēplū p̄m̄t:
q̄s pacificē dare equū vel aliā rem. Ex
emplū scōi vt facere domū vel estuariū

Quarta diuissio pactoz. quedā exp̄s-
sa. alia tacita. Expressum ē. vt si p̄cni
tibi aliqd dare vel facere. S̄z tacitū. vt
si p̄dixi domū tuā. z in eadē res meas
induxi tacite video: pepigisse tecū cuz
illata sint obligata tibi p̄ pensione do-
mus. Itē tacitū pactū est. vt si habeam
tres debitorē qui mihi tenent in. xv. z
erat vnusq̄sq̄ insolitū obligatus. vñ si
ab vno eoz recepi. v. video: renūciasse
turi insolitū z pactū fecisse tacitū non
petere ab vnoquoq̄ illor̄. nisi alia q̄n-
q̄. l. si creditores. C. eo. ti. Quinta di-
uissio pactoz. alia gratuita. alia nō gra-
uita. Gratuitū vbi nullo dato vel pro-
misso grat̄ debitū remittit. Nō gratui-
tū est vbi trāfactio aliquo dato retento
vel quasi p̄misso. Porrigant aut̄ pa-
cta similiter trāfactōes ad illas m̄ p̄so-
nas inter quas facta sunt z alijs p̄sonis
regulariter nō p̄sunt. p. l. j. C. de trāfac.
Fallit h̄ tñ in quibsdā infrascript̄ ca-
sib⁹. Vñ pactū de nō petēdo factū reo
principali p̄dest fideiussori. nisi in pacti
scendo pactuz sit ne profit fideiussori.
vel nisi fideiussisset aīmo donādī vel in
rem suā. In his tribus casibus pactuz
factū reo non p̄dest fideiussori. sed ecō-
tra pactū fideiussori factū de non petē-
do non p̄dest reo. p. l. Itē in duob⁹ reis
ff. de pac. q̄ licet rei inter sit a fideiussor-
re nō peti. q̄ fideiussor habiturus erat
regressum cōtra reū. non tñ fideiussori

Interest a reo non petenti cum reus 3
fideiussorē non habeat regressu 3 nisi si
deiussoz in rem suā fideiussisset. qz tunc
fideiussor p re accipiendus est. z tali ca-
su pactū factū reo pdest fideiussori. et
pactū fideiussoris in rem suā pdest reo
pactū vero fideiussoris non pdest fide-
iussori nisi expse agat q pfit reo z fide-
iussori z tūc singulis pdest. Sic pactū
vni⁹ rei debēde pdest alteri. Itē pactū
factū cū venditore vel donatore pdest
emptori. vt si venditor vēdidit domuz
quā ipse nondū soluebat vel soluit ppe
inducias sibi datas emēs eisdē gaudē-
bit inducijs. Itē pactum factū cum fi-
llo vel seruo pdest patri z dño. Pactuz
aut pcuratoris pdest dño z non nocet
nisi in trib⁹ casibus. s. si ad hoc speciale
mandatū vel si in rem suā pstitut⁹ sit vt
generalē dñi bonoz habeat administrati-
onē. Qñ aut factū pcuratoris noceat
z p iudicet dño habet in. l. si pcurator.
C. de pcur. z ca. j. vt lit. nō presta. in glo.
sup verbo. ppter. in. c. cum olim. de cau-
sa possessionis z ppetuatis. Itē pactuz
tutoris z curatoris pdest pupillo vt ad-
ulto z non nocet si bona fide fiat z non
animo calumniandi vel defraudandi.

Capitulum. viij.

Hnc videndū ē

n de pēis pacto appositū. Sci-
endū pena pacto appositā ali-
qñ cōmittit aliqñ nō. Si em puctio in-
cipit a cōditione vt pote si stichium nō
dederō decē dabo nomine pene. hic pe-
na cōmittit cum certū est conuentum
dari non posse. Si vero incepit a pcece-
denti pactōe. vt pote pmitto stichium da-
re. alioquin pene noie decē dabo. Et si
tunc pcedēs pactio fecerit obligationē
vt si sit pactū vestitū cōmittit pena. ex q
stichium dare potuit z n fecit. aut pcedēs
pactio non est obligatio nō cōmittit pe-
na. nisi demū lite prestata sup eo qd in

pacto deductū est. Et diligenter aduer-
tendū q in pctu stricti iuris pactū cohe-
rens informat z vestit. p. l. lecta. ff. si cer-
tū petat. Et sic rōne informatōis agit
ex stipulatz ad id sup quo nō fuit inter-
posita stipulatio. Et agit taz ad cōten-
ta in stipulatione q etia deducta in pa-
ctu. z sic est casus specialis in quo sti-
pulatio excedit ppos terminos siue su-
am ppositā naturā. p. l. petēs. ex stipulati-
one. C. de pac. l. et alias regulare sit q
quodcuq in stipulatōe obmissum sit. p
omisso habeat. l. et q nō agat ad id qd
deductū est in nudū pactū. vt. l. ita sti-
pulat⁹. ff. d. v. ob. Sitr coherēs pctu ho-
ne fidei. p. l. i bone fidei. C. de pact. l. et
coherētia stipulatōis vestit p actu. l. i
si pactū. Sitr traditōe. eo. ti. i. l. i. m.
Et nō refert an pactū pcedat vel sequa-
tur dūmō in cōtinenti apponat. fac leg
iurigen. §. quimo. ff. eo ti. Notandū
psequenter q pacta qdā sūt fm leges.
quedā sūt pter leges. z aliqua 3 leges.
Scdm leges sit puta qñ pmittit aliqd
dari vel fieri fm q lex pmittit. mō si est
pena pmissa pōt peti aut res vel pena
id est alter eoz solū nisi sit dictū q pe-
na soluta vel non ratū maneat pactum
qz tunc trūq potest peti. Casus in. l.
cum pponas. C. de transac. Itē pactū
sit pter leges. scz qñ pacto aliquis pro-
mittit qd directe a lege expresse non p-
hibet. vt puta pmitto factū alienum et
si nō fiat id pmitto penas vel pacis cor-
alterz alteri dari. z si nō deē stipulor pe-
nā. tunc licet nō valeat factū principa-
le. qz factū alienū pmittere nō possum.
nec etiā alteri pacisci. valet tñ pene pro-
missio. Itē pactū sit cōtra leges cum
pmittit aliqd qd lege expse pibetur
scz res sacra vel religiosa. z tunc neutrz
valet neqz principale neqz pene pmit-
sio. Itē aut pena adiicit quantitati aut
speciei aut facto. si adiicit quantitati. vt
pmitto dare decē sub pena dupli. tunc

Ipsa pena quantacūq; et qualitercūq;
fit reducitur ad legitimū modū vsurarū
foris promisse. Et hoc ideo. q; ex quā
tate pecunie solet signus committi. de h
p Inno. i. ca. sua. de penis. et vo adici
spet. vt pmissio dare equū. vel aliā rem
stichū vel titiū sub pena decē librarū
illa pena exigat. et iterū pena tota exigi
tur. de hoc p Bar. in. l. lucius. ff. de act.
emp. et ven. Cōsequenter notādū q; re
cte sicut in iuramētis ita et in pactioni
bus intelligunt cōditiones generales.
sc; si deus voluerit. si res in eodē statu
pmanerit. si mihi seruabit fides et. de
qbus pditionibus p docto. et glo. in ca.
modū. de iurata. Itē si q; iura
tū. et utrumq; spe future numeratio
numerata. Casus in. l. indubitati. C. de
non numerata pecunia. Itē dabo cen
tū si ptraxeris meū matrimoniū. In
telligit pdicto secutis nuprijs. ff. de iure
dol. pmittēdo. Et generaliter in oib;
iuramētis pmissioy generalis condi
tiones intelligunt. In assertioy vero
iuramētis nulla subintelligit. Specia
les aut cōditiones nunq; subintelligū
tur. s; oportet q; expresse ponant. vt di
cit Bern. in ca. tua nos. de iur. iurando

Notandū q; multa possum facere
sponte ad que non possum me pacto
astringere. Nam sponte possum mihi
aliquem heredem instituere. non tamē
ad hoc pacto me astringere. Casus in. l.
pactū q; dotali. C. de pact. filr. i. l. stipula
tio h mō pcepta. ff. de v. ob. Item ea q;
ob reuerentiā alicuius pmittuntur nō
obligat promittentē. Casus i. l. i. S. one
rande. ff. quarum rerum actio non dat.
et ibi p Bar. Sic etia; temporalis pstatio
non vestit cōventionē nudā. p. l. si cert
annis. C. de pactis. Et non refert an ta
lis pstatio fuerit facta scienter vel iano
rante quo ad necessitatē in posterū sol
uendi. secus quo ad effectū repetitiōis

id est si scienter solui in debitu; repetere
non possum. p. l. i. ff. de pdi. in d. Distin
guendū tñ est in hoc casu qñ quis agit
p illo qd sibi pseruit solui aliquot an
nis aut actor qui agit ptra illū qui
cessat soluere pstationē iunxit soli rpt
aut alteri cause. si soli temp; succumbit.
t. pdidit causam. q; tempus non est mo
dus obligatiōis tollēde vel inducēde. p
l. obligatiōnū fere. S. placet. ff. de act. et
obliga. Aut non solū allegat tps s; ali
am causam. aut talis causa est sufficiēs
ad agendū vel nō. si scdm allegat nudū
pactū vel pmissionē et iterum succum
bit p dictam legem Si certis ānis. aut
actor pten dit causam sufficientē. vt sti
pulatiōis et venditiōis emprionis aut al
terius tituli. et actor obtinebit et proba
nerit solutionē sibi factā ad plures an
nos licet non probauerit causam effica
cez. quia presumit q; reus non soluerit
sine causa legitima. q; nemo presumit
tur rem suam iactare. p. l. cum de inde
bito. ff. de proba. Itē probat p glo. c. fi.
xviii. q. ii. vbi dicit q; allegata consuetu
dine alicuius aliquid soluendi cuz cau
sa et prestatione illius solutionis indu
citur obligatio. ad idem facit ca. perue
nit. de cen. vbi dicit in fi. oportet quip
pe vt omnis census ad quid et quando
persolui debeat presciatur. Conclusiōe
tenent doctores q; premissa vero sunt.
de capitulo peruenit. quando per ran
tum tempus solutum sit quod sufficit
ad prescriptionem. et non fuit in posses
sione recipiendi huiusmodi solutiones
vi precarie aut clam. Item nemo ali
enum sacrum promittēs obligatur. vñ
qui pmittit pro aliquo nō tenet ad ali
ud nisi q; det operam quā potest q; ille
faciat qd promittit. p. l. stipulatio ista. ff.
de verbo. obli. nisi quis promittat se ef
fecturū curaturū ve v; promissus fiat. in
fi. de iur. sti. S. si q; aliū datur. Itē
si q; pmissit insulā facere ad certū temp

De beneficijs

pos sub certa pena et tantū tēpus iam transiit q̄ modo infra tempus statutum fieri non poterit. I. totum tēps non transferit. possum tñ agere cōtra talem p̄r. de acti. totū tēps transferit p. l. hoc iure. ff. de ver. obli. Item si aliquis p̄mit tit generaliter hoc modo. q̄d cūq; postulaueris dabo. in tali excipiunt oia il licita et p̄iudicialia et etiā ea que in generali contractu non veniunt. i. que q̄s spāliter noiata nō dedisser. Casus in. l. j. C. que res pig. ob. pos. vel non.

Defensionuz seu

b beneficiorū quedā in fauorem quedā in odium introducere sunt. unde contingit q̄ p̄sone p̄ quibus inuente sunt p̄ eas iuuant ne teneant d̄ obligatōibus quas fecerunt. Et l. v. sit regulariter licitū esse his p̄ se introctis renunciat. l. si quis in scribēdo. C. de pact. sunt ex eis tñ quedā beneficia q̄bus renunciare nō possumus. et renū ciatione facta nō impedit quo minus h̄mōi beneficia et defensiones opponi possunt. Illique tñ sunt quib⁹ quis renunciare pōt et renūciatōe facta tenet et illa p̄sona que ante renūciatōez per ip̄a beneficia iuuabat renūciatōe facta amplius non iuuat. Illique sunt defen siones quibus quo ad q̄d quis renūcia re pōt et quo ad quid nō. Igit de singu lis est videndū. et primo d̄ illis quibus renunciare nō pōt.

Beneficium ma

b cedonianū senatuscōsultū cō cepit filiofamilias q̄ pecuniā accepit mutuo sine voluntate tacita v̄l expressa patris. Et nota l. appellatōne pecunie largo modo sumptū cōtineat quicquid numero pondere vel mensu ra cōtineat. capit tñ hic stricte solū p̄ pecunia filiofamilias mutuata. vt dictuz est. et sic iuuat. si tñ filius recepit q̄d cō

sistit in pondere vel mensura tenebit n̄ si fraus adhibita sit a creditore. vt quia dedit filiofamilias frumentū vel oleus vt his distractis videret p̄ pecunia. vt su pra dictū ē. et p̄r. vbi dicebat. in fraudē aut sit paciū varijs modis et nō solū cō petit et interim dū ē in p̄tate p̄ris. v. et etiā postq̄ fact⁹ ē sui in ris et etiā cōpetit heredi filiofamilias et eius fideiussoz. p. l. h. et si p̄r. S. nō solū. ff. ad maced. Et in troductū ē in odiū feneratoroz. et huic be neficio renūciare nō p̄t. vñ p̄ iniam da tur exceptio ex eo. ff. ad mace. l. j. dicta. si p̄r. S. nō soluz. naturalis tñ obligatio manet. vt in. l. si iulian⁹. S. quāq; co. il.

Nota tñ q̄ in casibus sequētib⁹ et p̄rio b̄ficij macedonianū nō h̄z receptū Primo si filiofamilias p̄ m̄ actū p̄rit se patrefamilias. vt in. l. zenodorus. in glo. et in. l. j. C. ad senatus. mac. Sc̄do si credebatur fili⁹ fore p̄rfamilias. q̄ sum gebatur publicis munerib⁹. vt dicta. l. se nodorus. Tercio si filiofamilias a p̄pillo recepit mutuum nō interuenire ip̄ius tutoris. curatoris autē. Quarto si mutuā pecuniā in utilitate p̄ris puer tit. vel cū illa pecunia fecit q̄d p̄r cēt fa cturus. vt torādo filiā vel sororē. p. l. si liussa. ff. de. ti. Quinto si recepit pecuniā cā legatōis vel studij. vt in. l. macedonia ni. C. de. ti. Sexto si p̄r ratū h̄z vel p̄sen tit postea q̄ mutuū accepit fili⁹ v̄l p̄ris fuit et nō p̄dixit. vt. l. si filius. C. de. ti. Item si filiofamilias fact⁹ paterfamilias sol uit p̄r debiti cessat beneficiū macedo nianū. p. l. sed iulianus. S. si. ff. de. ti. Item cessat illd̄ b̄ficiū si fili⁹ h̄z pecuniā v̄l ad quantitatē peculij. i. pecunie mutuo recepte. glo. in. l. dicta. Zenodorus ponit plures casus d̄ eodē. Itē q̄d dictū ē de filiofamilias. dicendū ē de nepotib⁹. p. l. filiū habeo. ff. de. ti. Et idē tenet Salice tus in. l. si filius. e. ti. illud tñ verū est de nepotibus q̄ agūt de fauore ip̄oz. vel patz suoz. Casus in. l. liberos. S. h. et p̄

De beneficijs

Pinianus. ff. de ver. si. Secus eum agit de odio ipsoz. vt in causis penarū vlt cō demnationū. nam tali casu appellatōe filioz nō intelligunt nepotes.

Beneficiū restitu

b ttonis cōperit minorib⁹ toto tpe minoris etatis etiā eo finito infra quadriennsiū cōtinuū. sed si i minori etate decepti fuerint eoz facilitate z aduersarij calliditate. Notandū minorēnis multis modis pōt intelligi. Primo qui minor est. xiiij. annis. vt in c. in p̄sentia. de pba. §. p̄terea. Secūdo a discretione vsq; ad septēnsiū. C. de iure delib. l. e. si. si infanti. Tercio q̄ ad matritatem strabendū vsq; ad. xiiij. annum masculinū. z ad. xij. annū femia. Quarto quo ad testamenti factōnem vsq; ad. xiiij. annum. xviij. q. i. admonere. z. c. se. Quinto quo ad restitutōz vsq; ad. xxv. annū. ff. e. ti. p. totū. Modo ad ppositūz minoribus etate dāns subuenire nōt in rebus p̄peris seu p̄pere gestis nocere cōsuevit. C. de pecu. l. nō eo min⁹. Erant t̄bus. n. z nō fallētib⁹ publica iura subueniunt. vñ si minor qui nunc se maiorē asseperat fallaciter maioris etatis mēdacio aliquē decepti in integritis restitui nō debet. C. si minor mā. l. e. di. l. si is qui. Item si minor. xxv. annis renunciat beneficio ecclesiastico nō restituet si illud beneficiū est alteri collarū. qz beneficiū est legitime adeptus non pōt illo sine culpa priuari. S; si minor obmisit aliquā pbatōem necessariā vel alias captus est in iudicio pōt petere i integritū restitutōem. vt in. c. ex pte. d. resti. spo. p. Bern. Itē si minor facit qd dī ligentissimus fecisset nō restituet. vt si de cōsensu suoz amicoz adiuit hereditatē quā putabat fore multū pinguem l; non inueniat opulentam. qz tali casu vñ iure cōi. casus in le. nō videt. C. de integ. resti. minor. xxv. annis. Item

minor in iudicio legitimā psonā standi non habet. C. de legi. pso. p. totūz. Ideo si agit z snia cōtra eum lata est habebit beneficiū restitutōis. p eo aut lata tenet in dicta. l. eo min⁹. Itē minor. xxv. annis agere pōt sine tutore z curatore. vt in illis casibus in q̄bus minor censetur maior. vt si iudex p fraudez tutoris absoluit reum a iudicio pōt conuenire tutorem. ita qz necesse est ipm pmo cōueniri. z hoc casu restituit minor etiā si cōtūmax fuerit. vt. ff. de mī. xxv. an. l. minor. Nec Iohānes. lxxvij. di. Irreligiosam. Itē minor pōt cām matrimōnialē p se agere vel p pcuratorē. p. c. ex pte. de resti. spo. Itē censet maior in voto. xx. q. ij. ca. j. vbi dī qz firma erit p̄fessio virginittatis ex quo adulta esse ceperit. z que solet apta nuptijs deputari Itē qñ mior mortē patris exequit. xv. q. iij. de crimine. Itē qñ agit ex testamēto patris. Itē qñ agit d̄ recuperanda possessione. C. q̄ legi. pso. l. vi. Itē qñ d̄ thoro violato agitur. ff. de adul. si maritus z. l. iure mariti. C. eo. ti. Itē qñ agit d̄ libero homine exhibendo. imo tali casu pupillus admittit. ff. de libe. ho. exhi. l. iij. Item qñ impetrat veniam etatis. et qualiter impetret z corā quo z q̄ etate hī. C. de his q̄ veni. eta. impe. l. ij. Item qñ agit negocia alterius. l; em agere p se nō posset. pōt tñ p alijs agere si saltem habet mandatū. ff. de pecu. l. filiūssa. Ad iudicia aut pcurator nō pōt eē nisi. xxv. annoz. p. c. qui generaliter. de pcura. l. bro. vi.

Beneficiū ne

b quis p̄demnet nisi inquantū facere pōt z non vltra. l. habi ta rōne ne egeat cōpetit marito z ei⁹ hereditib⁹ z filijs oibus vtriusq; sexus z ei⁹ patri qñ cōuenit ab vxore. z cōpetit patri vxoris qñ vxor cōuenit a viro hinc inde p dote z donatōe. Item patrono

qñ conuenit a liberto. Itē cōpetit socio
qñ puenit a socio. Itē puenit pñ qñ cō
uenit a filio vel filia. z huic beneficio re
nūciari non pōt. Sciendū q̄ plerunq̄
cōtingit quē cedere bonis z ille tūc qui
sic cessit bonis solūmō damnat in quā
rum facere pōt. Itē postea cōueniri pōt
si tñ acq̄sierit quo p̄ior possit moueri.
h̄ tñ fraudandus nō est alimētis quoti
dianis. nec etiā debet detru di in carce
rē. ff. de ces. bo. l. i. iij. l. q̄ bonis. z. l. si de
bitores. Et talis cessio bonorū obligati
onē debiti nō tollit sed inefficax est tal
obligatio ppter debitoris inopiam. h̄
pdest vt non detru dat in carcerē cedēs
vt in dicta. l. q̄ bonis. Et q̄ bonis cedit
anteq̄ agnoscat debitū vel añq̄ p̄dem
net vel in iure p̄iteat debitū audiri nō
debet. si. de cess. bo. l. pñr. Et habetur i
glo. ibidē sup verbo non debet. Qd̄ ce
dens bonis d̄ bona indicare. allegat p
argumēto. l. si. C. de iure delib. Itē ha
bet in glo. ibi. q̄ oibus bonis cedere de
bet vt etiā vnum denariū non retineat
licet in post quesitis bonis secus sit. vt
in dicta. l. qui bonis. Si tñ tal̄ sustinuit
ser penā corpale p debito tunc non te
net de postquesit̄ soluere. vt. xliij. q. vj
si res. Itē bona cedentis dñt vendi nō
occupari p̄p̄ia auctoritate credentiū h̄
bñ iudicis. vt. ff. eo. ti. l. legis. iulie. De
cessione tali habet p̄ canonistas. in cap.
bedardus. de solut̄.

Beneficium neli

b ber hō ob es alienū obligetur
huic bñficio nō poterit renūci
ari. q̄ hec renūciatio est dānosa z ōria
libertati. Qui cū libez hoīm cogit ser
uire p debito pena eius est vt pdat de
bitū. Scdō tantundē dabit penitib⁹ illi
us hoīs quē in seruiturē reduxit. Ter
tio punit pena corpali. vt dicit salicet⁹
circa legē. ob es alienū. C. de obli. z ac.
facit lex. q̄ filios. C. q̄ res p̄is. obli. pos.

vel nō. Itē Jo. an. dicit q̄ libzi alicui⁹
studentis ad p̄mū vsum ip̄ius deser
uentis non obligent ob es alienū. Itē
nec salaria aduocatorū vel militū a p̄
blico ip̄is debita. vt nor. Salicet⁹ in. l.
ne q̄s de cōpe. C. d̄ aduo. diuer. iudi.

Beneficium fori

b qd̄ cōpetit forēsi cuiq̄ dicit q̄
ip̄e reus sub suo indice debe
bat pueniri. q̄ actor d̄ sequi for̄ dei. de
fo cōpe. si cleric⁹. z ca. cum sit generale
C. de iurisdic. om. iu. l. iij. ff. de alie. iudic.
mu. cau. fac. l. j. in pñ. nō aut̄ ecōtra. nē
si in q̄busdā casib⁹ vt statim infra dīcet
Et huic bñficio seu p̄uilegio pacto nō
renunciat h̄ ad hoc q̄ reus alibi
q̄ in foro suo pueniri p̄mittat. sicut
facere vbicūq̄ fuerit petita. eo q̄ tñ
ibi tenet solutōz facere vbi puenit. h̄
q̄ p̄uilegio fori a p̄ncipe vel lege au
dulto z oī iure introducto in eius fauo
rem in p̄tractib⁹ pōt renunciari. vt. l. si
q̄s in cōscribēdo. C. de pac. In his casib⁹
bus sequētib⁹ actor nō sequit for̄ rel.
Et ponunt. vj. q. iij. p̄ Jo. glo. decre. d̄
sus. Cōtract⁹. crimin⁹ reus religios⁹.
Vtr̄ rō similis vel puocat atq̄ relas.
Excellit iussu. vel si p̄sentit vterq̄. No
glektor iudex feodarius atq̄ scolastic⁹.

Notandū cum clericus habet causā
aduersus aliū clericū p̄uentat ip̄m co
ram ep̄o p̄p̄io. l. ip̄ius rei vel de p̄silio
ip̄ius ep̄i aliū iudicem vtrāq̄ ps eligat
ecclesiasticū in. eo. it. ca. j. ar. d̄. p̄ ca. cūz
h̄. de offi. dele. Vbi d̄ q̄ actor d̄z elige
re non vtrāq̄ ps. So. illa decretalis in
telligit̄ fm̄ Berni. qñ altera ps ē absens
vel cū non vult p̄cordare reus. z ita ob
seruet in curia.

Beneficiū seu p̄zi

b uilegiū fori qd̄ cōpetit cleric⁹
d̄. q̄ licet cleric⁹ d̄ iure cōf sub
secus sit iudici seculari. p̄ p̄uilegium

beneficiis

in potest declinare et dicere quod velit solū corā suo epō rñdere. aut alio cōperenti et huic beneficio de iure canonico et etiam ciuili non renūciat. qz introductū est in fauorē totius clerici et nō alicuius singularis clerici. Nā priuilegio fori a priuilegio vel le. indulto pōt in tractatib⁹ re-nunciari. vt dictū est. imo iudex admit-tens exceptionem fori non admitten-dā facit litē suā. vt p̄t in alle. l. si q̄s i cō-scribēdo. Et sicut iudex male iudicans facit litē suā. sic etiā arbit̄. et arbitrator sed non tenet de estimatōe litis nisi dolo et lara culpa. dūmō salte fuerit ele-ctus de priuilegio. facit. l. j. §. j. ff. si men-tis modū dixerit. Itē videt de iur. l. j. discusso. C. li. x. nam cui l. i. in parte expro crepēdū est. ff. de ventre inspiciendo. l. j. et ca. cā matri monij. de p̄ba. in glo. Notandū ad hoc qd clericus possit progare iurisdi-ctionem. non sui iudicis s̄m p̄uilegiū. in ca. significasti. de fo. compe. Pā-mo requiritur eius consensus. quia in iudicis iudicari non pōt. Scdō si cōsen-tiat ex certa scientia non per errorem. vt in glo. j. dicti ca. facit lex. C. de con-di. inde. Tercio qd nō fiat progaratio me-tus causa. vt. l. ij. in p̄nci. ff. de iudic. Quarto qd iudex in quē p̄sentiat sit ec-clesiasticus de hoc in ca. si diligenti. de fo. compe. Quinto vt talis alias p̄stet iurisdictiō. qz fundamētū progaratōis est iurisdictiō. Iḡt in iudicē non habētem iurisdictiōem non pōt fieri pro-gatio. qz non entis non sunt qualitates vt. l. et. q. in p̄uincia. ff. si cer. pel. Sex-to qd talis sit iudex ordinari⁹. qz nemo pōt progare iurisdictiōz nō sui iudicis delegari etiam cum consensu episcopi quia iudex delegatus vigore rescripti habet iurisdictiōem limitatā et restri-ctam. Septimo qd fiat cum cōsensu sui episcopi. Octauo qd progaratō non pe-niteat re integra. quia cum res est inte-

gra penitente est locus alius non. vt in cap. j. de iudi. Nono qd sit talis causa: que recipiat prorogationem illius iu-dicis. quia laicus qualemqz iuris-dictionem habeat non prorogatur in spiritualibus causis. de hoc per Johā-nem andree. in clēmen. dudum. de se-pul. in glosa super verbo speciali. Itē laicus trahens clericum inuitus ad iu-dicem secularē perdere debet causā et iudex secularis priuat iurisdictiōe p̄ autem. statuimus. C. de epis. et cle. Itē quid si clericus trahit clericum ad se-cularem. Respondetur. debet excom-municari non beneficiatus. beneficia-tus vero beneficio et offi. suis priuari. xj. q. j. in olita.

exceptio nō nūe-

rate pecunie date vel tradite rei aliqui cōpetit infra duos an-nos. aliqui. infra. xxx. dies. aliqui infra an-nū. aliqui infra tres mēses. Ecce em de-bitor qd p̄stet se mutuo pecuniā recepisse quā in veritate nō recepit pōt oppo-nere exceptionē non nūerate pecunie infra duos annos a die cōfessionis facite Creditore vero qd p̄fessus est sub spe fu-ture numeratōis creditū suū recepisse a debitore hz exceptionē non solute pe-cunie infra. xxx. dies. p̄ legē in cōtracti-bus. §. illo. C. d. non nūe. pecu. Itē ma-ritus qd p̄fessus est sub spe future nume-ratōis se dotē recepisse. hz exceptiones non numerate dotis qd appōnēda est i-fra annū post solutū matrimoniū. et h̄ si matrimoniū durat min⁹ duobus an-nis. et est opponēda infra tres mēses si matrimoniū durauerit plus duob⁹ an-nis. s̄ minus decimo. Predicte excepti-ōnes non pōt renūciari. et renūciatio si facta est non impedit quod minus in-fra dicta temp⁹ opponi possit. veritatē in h̄ p̄dest renūciatio qd si nō eēt facta renūciatio deberet p̄bari aduersarius

in rursu Stangmen

De beneficiis

defendenti pecuniam ipsam soluisse. et ita pdest renūciatio talis q̄ puerit on^o pbandi in renūciante. vt no. in rubri. ne fideiussores vel mādatores dotiū dē tur. C. cum suis legib⁹ q̄ prohibēt fideiussorē dari p dote restituenda in euentū restituende dotis. Vñ licet qdā sci- ant z faciant hmōi fideiussionē renū- ciantes p̄dicto rubro cū suis legib⁹ ip̄a tñ renūciatio de iure nō valet. qz talē fi- deiussorē dari p dote restituenda phi- bet a lege. mō id qd fit p̄ legem etiaz si iuratū sit p non facto habet. p. l. nō du- biū. C. de legib⁹. Rō aut legis scōe p̄di- cti rubri. elicet ex ei⁹ vbi cū dicit. si em credendā eē mulier sese suāqz dotē par- ti mariti existimauit. quare fideiussor vel ali⁹ intercessor exigit. Nota tñ fauo- rē magnū fore mulier p dote recupan- da. vt in. c. ex lris. de pigno. vñ mulieres p oibus creditorib⁹ p̄cupanda dote p̄uilegia p̄ p̄ionales actōes suā e p re- alia hñt. vt. C. qui potiores in pignore habeant. l. assiduis. Talē etiā fauorem mulier etiā in suos heredes trāsmittit. Sed tñ p̄uilegiū hmōi mulier nō hz in donatōe p̄pter nuptias si pacta est d̄ lncrāda donatōe. qz tali casu non p̄fert alijs creditorib⁹. qz in dāno vitādo eis succurrat. non aut in lucro captādo re- cte sicut in lucr⁹ ignorātia iuris mulie- ri nō pdest. vt in. l. iuris ignorātia. C. q̄ admit. ad bo. pos. z infra qd̄ tps. Itē p̄t maleficiū viri vxor nō p̄dit dotem exce- pro crimine de se maiestatis. vt dicit au- rētica. Bona dānatoz. C. de bo. p̄scrip. z dāna. nec etiā p̄pter crimē heres. nisi tpe p̄tract⁹ m̄rimoniū vxor sciuerit viz hereticū. casus in. c. decreuit. de here. li- bro. vi. Itē nec p̄pter maleficiū patris. C. sol. marri. l. ij. Nam vult ius fiscū te- neri ad dotē vt ibidē in glo. z. ff. sol. ma- tri. l. si marito. in prin. z. C. de bo. p̄scri. l. si vt p̄ponis. Itē in. l. satis. C. in quib⁹ causis pignus tacite p̄trahit habet ca-

sus singularis q̄ etiā patrimoniu vxor- is tacite obligatū est p debito mariti in causa p̄uilegiarij licet alias regula- re sit bona vxoris p debito mariti obli- gari nō debere. vt. C. ne vx. p ma. p to- tum. Itē p̄uilegiū dotis est q̄ oia bo- na mariti sunt tacite obligata pro dote vxori. vñ si aliq̄s possidet hereditatem mariti tenet respondere mulieri p do- te. vt in. c. ex lris. de p̄g. Etiā extendit hoc ad parafernalia. qz sicut bona ma- riti obligata sunt vxori p dote. ita z p parafernaliis. Nota si mulier aliqua ex iusta causa sepata fuerit a viro tota dos debet sibi reddi habita rōne ne ege- at. vt si aliq̄d impedimentū fuerit inter eos. vtputa affinitatis vel cōsanguinitatis aut aliquod tale qd̄ igno- rat. Et tunc oia empta vel cōpata de bonis vi- ri z mulieris debēt diuidi inter eos si b̄ cōstet alias p̄sumē de bonis viri em- pta. ff. de dona. inter virū z vxorē. l. q̄. tms mucius. z. c. j. ij. z. iij. in textu ad gl. extra. co. tit. Si aut p̄hentes scientes i- pedimentū cōtraxerint soluto m̄rimo- nio vterqz p̄dit qd̄ alteri d̄dit z fisco ap- plicat nisi errore vel etate excusent. C. de incest. nup. l. q̄ p̄tra hoc facit ca. ij. q̄ filij sine de. immo de iure canonico scie- ter p̄trahētes p̄hibiti in gradu sunt ex- cōicati ip̄o iure. vt in cle. vnica. de con- z affi. C. d̄siderādū tñ si mulier ita reuo- cauerit dotē. non tñ potest eam aliena- re cōstante m̄rimonio. sed necesse habet eam seruare ad vsum mariti z filioz. fa- cit. l. vbi. C. de iure dot.

Vñc de benefi-

n cijs videam⁹ quibus q̄s renū- ciare pōt. z quoz renūciatio impedit ne ampli⁹ opponi possint. Est em quoddā beneficiū quod vocat⁹ no- ua cōstitutio d̄ pluribus reis debendū a res rei z non a reatu. que p̄stitutio d̄- cit q̄ si plures sint rei debendū. hoc est

De beneficijs

plures debitores idonei et soluendo h. diuisione beneficii hnt qd pot dicere vnus qsq qd p sua tm pte teneat insolidu ppter istud beneficium duo sunt necessaria. scz qd pmitat et obliget se insolidu. et renunciet dicere noue pstituti de pluribz reis debendi. et sic vbi creditor habz plures reos debendi insolidu. hz electione alteru de reis pueniendi insolidum. secus si ent ptes rei debendi p pte p. l. j. C. de duobz reis stipu. et pmit. Notadu vno de bitoz soluens totu pro suis pdebitozibus habet actione negocior gestoz contra pdebitores. vel mandari ptra coreos actione sibi concessa p creditore. p. l. si. f. fideiussor. C. de fideiussor. et manda. Sciēz diu. plures rei debendi pnt simul coueniri in libello. dum tm actor ptesit in vno libello se velle ee ptenū tota soluendo vnus. ff. eo. ti. l. ij. et. l. iij. Itē in interruptio facta ab vno creditore p plures reos debendi. et ecotra interruptio facta p vnum de pluribz reis debendi contra plures creditores vel vnus nocet et pdest alijs. p. l. cum quida. C. de duobz reis. ff. eo. ti. l. in duobz. Nota diligenti qd virilis receptio diuisionis totu obligatiōis inducit. vt his qd soluit non possit vltari pueniri. p. l. si creditores. C. de pacis. vñ qui non soluerūt possunt pueniri vltra virile portionē residui. cōpetit tñ eis exceptio diuisionis. qz illa diuissio est p naturā integralis obligatiōis. ideo inducit tacitū pactū. de nō petendo. ar. dicta. l. si creditores. C. de pac. Nota tñ fin Baldū. in dicta. l. si creditores. triplicē esse diuisionē. Quedā fit a principio. vt qñ plures se obligāt p vno noibus expssis. tūc tenet quilibet p virili. in. l. reos. §. cum tabulis. ff. de duobz reis stipu. Alio mō fit diuissio ex epistola diui adriani. vt. ff. de fideiussor. l. inter eos. Exemplū. duo fideiussores pmisserūt soluere centū et quilibet eoz et tunc puenire possunt vnu ex his p il-

lis centū quem voluerit. Si tñ hoc pacto petā a quolibet centū. possunt ipsi petere a iudice vt ipis impartiat beneficium epistole diui adriani seu beneficium noue constitutionis. de fideiuss. et mada. Tertia diuissio est que venit ex supueniente pacto tacito vel expssio. Et fit duobz modis. Vno modo p receptionē viril portionis. de illa casus hnt dicta. l. si creditores. Alio modo p petitionem receptionis virilis portionis. vt in. l. liberū. C. de fideiuss. vbi dicit qd actio p litis contestationē diuisa amplius reintegrari nō pot Nota epistola diui adriani p fideiussoribus fallit in quinqz casibus. Primo in fideiussore tutor. qui non imploret hmoi beneficium. licet tutores sint soluendo. ff. rem pupilli saluam fore. l. si. Item fallit in fideiussore fideiussoris. vt. ff. eo. ti. si plures. §. si. Item fallit qñ do ceteri fideiussores soluendo non sint tpe litis prestationis. Item fallit quando eiusdē summe sunt fideiussores sed non p eodē. ff. eo. ti. si dubitet. §. si plures. in glo. sup verbo prem petere.

Beneficiū quod

b cōpetit fideiussoribus dicit qd si principalis et fideiussor ambo sunt idonei in soluendo debet prius principalis puenire qz fideiussor. sed ad hoc vt fideiussorez quicunqz creditor possit puenire renunciare debet fideiussor noue constitutioni de fideiussoribz. Et nota quicunqz duo. tres. quattuor vt plures principaliter et insolidu se obligant locum habet renunciatio pdicta. que debet poni hoc modo. Renunciamus cōmuniter et diuisim nouis cōstitutionibus et epistole diui adriani beneficio et. Vnusquisqz em pro altero contingentem se videtur obligare. Dubitatur an laicus fideiussor clerici existens possit conueniri coram iudice seculari.

De beneficiis

et videtur quod non eo quod principalis non potest conveniri coram eo cum renuciare non poterit privilegio suo. ut supra dictum est. de beneficio clericorum. Spe. in tit. de cope. iudi. adi. in ver. sed pone quod clericus tenet quod sic. quod personales exceptiones constitutione non transferunt. reales vero sic. ff. de excep. l. exceptiones. facit. l. si cum p. curatore. ff. de re iudi. Notandum. xj. q. i. c. te quidem. dicitur quod clericus fideiubere non debet. p. laico. si tamen fideiusserit tenet. ut in ca. sequenti. Clerici tamen possunt fideiubere inter se quando conveniunt. C. de epi. et cler. l. omnes. §. in hac autem vice inclita. Item quando necessitas instat tunc ex pietate tenent subvenire alij. ut. lxxvij. di. non satis. Item p. ecclesijs suis. ut in auten. de san. epi. §. alium autem. col. ix. hec Jo. ix. q. i. re quidem. Nullus religiosus absque plati sui licentia. et maioris partis capituli consensu debet fideiubere. p. aliquo. nec p. aliquo mutua pecunia recipiat ultra summam communi prudentia constituta pueri seu capituli. aliter conventus et capitulum non teneatur ruidere p. his nisi manifeste pstituerit inutilitatem eius redundasse. ut in. c. quibusdam. de fideiuss. Alterius sciendum quod in his casibus potest fideiussor agere p. principale debitorem. ut eum liberet a fideiussione. Primo si vii stetit in obligatione. Secundo si debitor incipit vergere ad inopiam. Tercio si fideiussor pdemnatus sit hi casus ponunt in. c. vi. de fideiuss. Quarto si ab initio convenit. ff. e. ti. l. fideiussor. eo. et in. l. si pro ea. C. mand. ubi elicit tanquam p. regula quod fideiussor vel mandatarius antequam solvat p. reo principali non eget mandati contra eum nisi sit condemnatus vel reus bona dilapidet vel conveniatur sit quod possit quicunque. Fideiussor tamen iniuste pdemnatus appellatone non usus pro reum regressum non habet quod est notatu dignum. Fallit hec regula in fideiussore iudicij

quod statim post stipulationem commissam agere potest. ut in. l. si mandato. j. resposito ff. e. ti. Non est. quod illa fideiussio parata se cum hys executoribus. Fallit in fideiussore contractus qui fideiussit animo novandi. ut in dicta. l. si mandato. ij. rnsio. Non. quod reum liberavit. et sic solvendi est satis. nam in tali nonatione obligatio prima debitoris transfunditur in fideiussorem. Item fallit si fideiussor non animo novandi sed interpellatus in iudicio quantitate summe debitoris deposuit in iudicio. et eas consignavit. et talis etiam similis est solvendi. Item qui fideiussit p. aliquo vel etiam simpliciter promisit solvere p. alio. Non solum ipse sed etiam heredes eius conveniri possunt. insti. de fideiuss. §. fideiussor non tamen. et. l. j. C. de psti. pecu. et. p. §. fideiussor. ff. de fideiuss. Item si debitor promisit fideiussori se eum liberaturum infra terminum. quod si non fecerit et fideiussor p. eo solverit habeat p. dsa empta que creditori erant obligata pro ea pecunia quam solvit. Promissio seu pactum tenet. quod apparet venditio conditionalis ff. de contrahen. empt. l. ultima. Item fideiussor habet exceptiones si mandavit creditori quod alter non crederet nisi recipet p. uno. ff. de fideiuss. l. si in puerpere.

Defensio seu ex-

ceptio p. conditorem indebiti altius competens est ut si aliquid indebitum solvit. ut quod illud non tenebat solvere potest illud repetere. et huius beneficio renunciat. Sciendum si aliquis his creditor pecuniam solvisset obtinens se primo soluisse. reducens vero ad memoriam postea repetit indebitum. ipse tamen repetens debet probare. ut pecunia indebita sit solvita. nisi creditor negaret solvendo se sibi factam. tunc si probabit solutio optat creditores probare quod pecunia illa sibi debita fuerit. de hoc casus in. c. his qui. de solu. Et b

De beneficijs

Intelligitur de psonis nō priuilegiatis. secundū de psonis priuilegiatis. vt est pupillus. miles. miles. rusticus. et alie sunt plicitate gaudētes. hec em psonenō tenentur pbare pecuniam tadebitā. si ille qui recepit debet pbare eam sibi debitam. ff. de pba. l. cum d' indebito. §. si autem. Nota aliquid dicit indebituz iure ciuili tñ. aut iure naturali tñ. aut iure ciuili et naturali simul. Indebituz iure ciuili tñ aut soluit p ignorantia facti. aut soluit p ignorantia iuris. Per ignorantia facti reperere potest illud sicut ē illud qd quis pōt retinere per. l. falci. vt quia quod credebat se plus habere i hereditate q̄ haberet. Per ignorantia iuris non repetit. C. ad. l. falci. nisi a psonis non repetit. C. ad. l. falci. nisi a psonis priuilegiata soluat. vt a milite. rustico. minore. vel muliere et. vt. ff. de pba. cum indebito. Indebituz iure naturali tñ est illud ad quod p cyrographū obligamur spe future remuneratōis. Indebitū ciuile et naturale fil. in his duobus casibus quacūq̄ ignorantia soluat repetit. sed si sciens soluit nō repetit. qz sic donasse videtur. ff. de cōdi. inde. l. j. Exceptio qua quid dicit indebitū iure naturali vel ciuili vel utroq̄ simul. aut est temporalis. aut ppetua generalis. Tēporalis si soluat indebitū cessat repetitio. vt si pntiū aliquid dare cū moriar. si ante do repetere nō psum. ff. de cōdi. indebita. l. si non cum moriar. Perpetua generalis. aut fauorabilis ē aut odiosa. Fauorabilis sic p errorem solutū indebitū repeti potest. vt accidit in velutano. quia propter fauorem mulierum statutu est ne fideliter beant. Odiosa. vt si filiusfamilias cōtra macedonianū mutuum accepit. vt paterfami. solueret nō repetit. macedonianū em in odium creditōis datur. et ideo si solutu est indebitū siue p ignorantia iuris siue facti nō repetitur. Si incertum est an sit perpe-

tua vel temporalis sic pcedetur ac si esset ppetua. hec tria membra habent. ff. de cōdi. inde. qui exceptiōem. In illis casibus indebitū solum non repetitur. Primo quando aliquid solum est ex causa iudicati. vt. l. j. C. eo. tit. Secundo si aliquid solutus est ex causa transactōnis. vt. l. ij. C. de cōdi. inde. et l. cum te pponas. et l. nec intentio. C. de transac. Tercio si iurauerit creditor debitorē deferente. lz etiam male iurauerit. Quarto si ex causa pietatis aliquid fuerit solum. vtpote alimentorū et cōsimiliū. Quinto si aliquis sciens soluit indebitū. Sexto si soluitur ex causa p inficiatōem crescentē. vt. l. ea que. C. de cōdi. inde. Vnde versus. Si ius dicitur si causa negandi duplicetur. Si p debētes si res pietate mouetur. Et si iureiur vel soluens certus habet. Si transiget indebitū non repetet.

Beneficiū condi

b rōnis sine causa comperit qñ aliquid primo ex iusta causa et qd initio obligatū est. et sine causa postea apud alterum retinetur. aut per aliquem effectum amplius apud eum eē non debet. Item si penes te habes res meā quam non habes ex contractu vel quasi. ex maleficio vel quasi. aut alias quouis modo es mihi obligatus. et sic sine causa res mea est apud te. comperit mihi repetitio rei ex hac conditōe sine causa. Et huius beneficio quis pōt renunciare. nam certum est qd soluto debito repeti potest beneficio p conditio nē sine causa. vt in. l. dissoluto. C. de cōdi. tione ex lege et sine causa. postuz ego renunciare huius repetitio.

Sciendum qd propter inopiam alius quis potest repetere debitū a suo debitore ante terminum solutionis sta

De beneficijs

Intam ad soluendū fisco tributū. quod alias nō liceret. p. l. j. C. de pdi. ex. l. mō hūc beneficio quis poterit renunciare. sic q̄ ppter quācūq; inopiam nō velit exigere debitū ante tempus a suo debitorē.

Exceptio doli ma

e li est qñ aliquis dicit se dolo z calliditate alicuius inductus fore. z hūc exceptionē ob dolum pteritū poterit quis renunciare. Notandus dolum nūq; patrocinať dolofo. nec pstat ei causam rescindēdi cōtractū p eū initū. p. l. cum phtearis. C. de reuo. do. Ideo semp ois cōtractus valet quo ad iudiciū doloſi. nec transactio rescindit ad instantiā p̄ptiā doli allegantis. Casus in. l. transactōe finit. C. de transact. Dolus malus cōsistit in calliditate fallacia z machinatōe. vt. ff. e. t. l. j. vñ calliditas cōmittit in tacendo vel dissimulando. vt si quis venditor sciebat rei vēdite deberi feruitutē aut ipam alienam vel alteri obligatā fore. Fallacia autē ē in mentiēdo z falsam asserendo ptra cōsciam. Machinatio aut fit ex pte verborū. Nam dicit beatus Aug. vtiq; verba instituta sunt nō vt p ea hoies se invicem fallant. sed eis quisq; in alterius noticiā cogitatōes suas pferat. Verbis igit vñ ad fallaciā peccatū est. xxi. q. ij. Is autem.

Beneficium fori.

b qđ cōpetit scolariſbus. ſcolaris qui bononſe morat ſubiectus est de ſure cōmuni iudici bononſi. eo qđ bononſe habitat. ſed p privilegii poteſt declinare z dicere qđ velit corā ſuo doctore cōueniri. z hūc beneficio pōt renunciari. Nota illud beneficium nō ſolū datum eſt ſcolariſbus ſed etiam legum pfeſſorib; magiſtris z doctōrib; vt dicit autē. habita. C. ne filius p patre. et

illud privilegii dat eſt facultatē ſecurē aduēdi loca ſtudioꝝ z tranſeūdi z cōuerſandi in illis cum illoꝝ nuncijs z rebus. debent etia; p̄iri ab iniurijs z dānis. Et i; illud idē dicat ius cōe. vt. l. cōgruit. ff. de offi. pſi. tñ ſcolares magiſtre ſecurē debent ire z habitare. Et idē generaliter nō erat dimitteđū tāq; ſpeciali nō digni. Et ſi illud privilegii vltra ius cōe opatur. ar. l. ſi quando. ff. de le. j. Nam nō teneretur ad pedagia nec ad gabellas p libris ſuis quos ſecū ſtudij cauſa ferunt. aut veſtimentis alijsq; rebus ipſis p victu neceſſarijs. Querit qui dicant ſcolares z qui gaudeant privilegio dicte autentice. Rēdet qđ iurātes ſcolares z ſtudentes nō ſiſt aut vga bandi. ar. l. qui ſub p̄textu. C. de ſcol. eccle. z. l. j. C. de thuronſi. n. u. p. l. i. glo. dicit qđ vagus ſcolaris nō debet ſic rī magiſter. Item gaudent doctores licentiatī in decretis legibus z in artiſ. licet ſcolas non ſintrent dum tamen intrare non p̄hibeātur. z ſic ex natura rei mutatus eſt actus. non autem habitus ideo non habet obēſſe ſic nec honoz autus conditio; non mutata. vt. l. pe. ff. de ſenato. Queritur an hec autentica corrigat legem cū clericis. C. de epl. z cle. vñ dicitur. quando reus habet plures iudices electio eſt actoris. cuius tamē contrarium habetur in autentica predicta. in ſine. Nam reus pōt eligere ſibi iudicem quem voluerit. Reſpondet qđ iſta lex non corrigiť. quia hoc ſpāle ē in ſcolariſbus. illud vō regulare. vt dicit glo ſa dicte autentice. Queritur an ſcolaris poſſit variare. Dicendū ſm glo. autentice vſq; ad liris cōteſtatōem non poſtea. argu. l. ſi cum dorem. S. eo autem tempe. ff. ſolu. mat. z. l. ſi cōuenerit. ff. de iuriſ. om. iudi. Cuius autem z cōmuniter alij doctores allegantes. l. non vtiq; ff. de eo quod certo loco. tenet cōtrarium. vñ dicit Cuius. ex quo ſemel

De beneficijs

elegit amplius variare nō pōt. facit ad hoc lex statu liberorū. in. §. Stichum. ff. de l. ij. Secundo querit. scolaris exis in studio cōuentus corāz epō eligit doctorem suū laicū. qđ de clerico nō ē dubiū quin pōt. ideo de laico querit. an istum possit eligere. et videt qđ non. per c. si diligenti. de foro ppe. alij dicunt qđ pōt. qđ auctoritate legis illud facit. C. inus tener primū dicens qđ illud priuilegiū fuit eis concessum anteqđ clerici essent exempti a iurisdictione principis et facti de iurisdictione eccle. p. auten. statumus. C. de epl. et cle. Ideo hodie nō posset. quia priuilegiū principis non pōt euz eximere a iurisdictione episcopi.

Queritur scolaris puenius corā doctore vlt. potestate eligit epm. et sub isto vult cōuenire laicū actorē an possit. et videt qđ sic. p. auten. et cōsequēter. C. de sen. et interloc. om. iudi. Cōtrariū dicūt Jacobus de barēna. et C. inus. qđ agens nō agit ibi sponte. et sic nō eligit sibi iudicē epī. unde merito nō debet ibi recōueniri. facit lex. ij. §. sed si agunt. ff. de iudi. et quia trahit et non trahit. igit rē. ar. l. finali. ff. quod quisq. iura. nisi conventio fiat ex eodē negotio. qđ tūc non recōuentio sed natura cause et eius cōnexitas operatur ne ad diuersum iudiciū eat. vt. l. j. ff. de quibus reb. ad eū dem eat. Queritur. quid si scolaris habet duos doctores et corā vno conuētus eligit alium an possit. Bal. dicit qđ si is sub quo est cōuentus est principa lis eius doctor. tūc ille est cōpetens. et ideo alium velut incōpotentē non pōt eligere. sed vel potestate vel epm. secus si ambo essent principales. tūc pōt gratia facere et eligere quez velit. vt. l. si qđ seruū. §. si inter duos. ff. deleg. Querit secundo an scolaris suspēsus ab introitu scole et alijs ecclesiasticis actibus gaudet beneficio huius auctoritatis. Et dicēdū qđ non. p. c. ex lris. de constitutōib.

psertim inchoādis. secus vō in iam inchoatis. ar. l. cum quedā puella. ff. de in ris. om. iudi. An studens in ciuitate interdita habeat priuilegiū huius auctoritatis. Dicendū est qđ nō. si ex interdicto studium generale sit vlt. intelligat interdictū. facit qđ notat in. c. priuilegiū. de re. su. l. i. vi. et ibi p. glo. et qđ not. insti. de capl. dīmi. §. vi.

Beneficiū quod

b dicit conditōis incerti. quod habet locum qñ aliquis insti tutus heres rogatus est hereditatē vel certam ptem alteri restituere. vel si aliquis institutus est heres si decesserit si ne liberis substitutus est et alius. et sic substitutus hz ius in hereditate. eo qđ adnente conditōe debet in euz venire hereditas. et tale fideicōmissum dicit incerti conditio. qđ incertū est an institutus decedat sine liberis vel nō. Et huic beneficio substitutus potest renūciare. De insti. infra. cū de testamentis agetur et tractabit.

Beneficiū iuris

b hypothecarum comperit vxo ri in bonis viri. qđ oia bona mariti tacite sunt obligata vxori p dote. et huic beneficio pōt vxor renunciare. si tamen certificet qđ illud beneficiū ei comperit. debet em̄ vltra semp certifi cari de iure suo. qđ licitū est mulieribus ignorare iura. Item predictus beneficiū comperit etiaq. creditori si bona debitoris sint ei tacite vel exp̄sse obligata. et huic beneficio pōt renunciari. Beneficiū senatusconsulti velleiani comperit mulieribus intercedentibus seu se obligantibus p alio. et dicit illud beneficiū qđ si mulier fideiubeat seu p alio se obligat realiter nō teneatur. cū de iure mulier fideiubere non possit. et

De beneficijs

omnino vtro subfit et sine voluntate nō
existat. v. bñ. xxxij. q. v. mulierē. et hūc
beneficio potest renunciare. debet tamē
de eo certificari. Notandū qm mulier
recipit tutelam filij. vel autā tutelā ne-
potis. debent renunciare secundis nu-
ptijs et velleiano et omni alio auxilio.
glo. l. j. ff. ad velle. ponit aliquos casus
in quibus mulier tenetur. Primo si si
delubet p pecunia danda p libertate.
vt. C. e. ti. l. penul. Item p dote. p. l. si do-
tare. z. l. vlti. C. e. ti. Item si renunciat be-
nificio velleiano. vt. l. si. §. penul. ff. eo.
ti. Item si accipiat p̄cium p intercessi-
one. vt. l. antieque. C. e. ti. Item si decipit
at. vt. l. si decipit. ff. e. ti. Item si cave-
at. et hoc si post bienniu a prima inces-
sione. q. intercessio secūda post lapsus
biennij facta aufert mulieri beneficiū
velleiani. vt. l. si mulier. C. eo. ti. Et po-
nit glo. hec in terra. Casib⁹ in senis mu-
lier spondendo tenet. Pro libertate p
dote renunciansq. Recipiat p̄ciū deci-
piat cauensq. secundo. Item septimo
si in rem suam fidelussit. vt. ff. eo. l. ali-
quando. z. l. de die. §. qui mulierem. ff.
qui satisda. eo. Item octano si successit
illi p quo intercessit. vt. l. non putat. §.
plane. ff. eodem. Consimilis glosa ha-
betur in. l. si. C. e. ti. Et eo. vlti. l. colligi-
tur casus singularis vbi ex nuda polli-
citate de iure ciuili competit rō sano-
re dotis. Nam dicit lex generaliter san-
ximus. vt si quis maior. xxv. siue ma-
sculus siue femina dotem pollicit⁹ sit.
vel spononderit p qualibz muliere cū
qua matrimoniu licitū est omni mō
compellatur suam confessiones adim-
plere. Et subiungit. cum em scimus sa-
uore dotum et antiquos iuris condito-
res severitate legis sepius mollire me-
rito et nos venimus ad hūmōi infancti-
onē. facit ad hoc. l. j. §. j. ff. de pollici.

Notandū q illud p̄uilegiū dotis
maius est p̄uilegio velleiano sed mi-

nus p̄uilegio etati concessio. Nam si
minor etate pmitteret dotem nisi post
modū ratificaret petere pōt restitutiones
quam mulier non potest. vt dictū est.

Sequitur cārlarie q aliud est p alio
promittere seu fideiubere. et aliud sine
obligatione p alio soluere. Nam pmo
casu iuuatur mulier beneficio velleia.
Secundo pō casu non competit ei re-
petitio cōtra debitore tanq. indebitū
soluisse. Casus in. l. mulieribus. C. ad
velle. quia dicit glos. ibi. mulier solū
p alio videtur donare. igit ei nō cōpe-
tit beneficiū velleia. pōt tñ n̄hilomin⁹
mulier repetere ab illo p quo debitum
soluit. Notandū Ja. de rasen. dicit. q
eadem fragilitate qua mulier interce-
dat ex eadem etiam renunciat. igit re-
net q mulier beneficia velle. non pōt re-
nunciare. allegat. l. doli. §. diuersus. ff.
de noua. sed glo. pe. C. de velle. l. j. tenet
cōtrariū mota p. l. si. §. pe. ff. e. ti. Pla-
res tamen doctores tenent opinionones
Ja. quia p̄sumit ius qm mulier fraudu-
lenter et ex fragilitate inducat ad renū-
ciādū beneficiū suo. et illud sit speciale:
licet alias sit regulare q quis poterit re-
nunciare p̄uilegio suo in sui fauore
inter dicto. vt. l. si quis in cōscriben. C.
de p̄ci. Item quidā dicunt q valet re-
nūciatio talis iudicialiter facta mulie-
re certificata de p̄uilegio suo allegan-
tes. l. si mulier. ff. ad velle. C. in. l. ge-
neraliter. C. e. ti. distinguit. aut mulier
obligat se p marito. vt in autē. si q mu-
lier. e. ti. et nō valet renunciatio. etiam si
fiat in iudicio. Aut intercedit pro alio
non suo marito. et tūc aut sine scriptis
et subscriptōe trium testiu iterū renun-
ciato velleiano. et tūc seruatur in. l. antie-
que. §. si. e. ti. Aut intercedat interscri-
ptis cum solemnitate huius legis antie-
que. et tūc aut renunciat velleiano in
causa in qua ipa mulier necessario ob-
ligat et valet. vt in autē. mari. C. qm mu-

De beneficijs

hinc in tele officio fungi pōt. aut alias re
nunciat in causa non privilegiata in iu
dictio teneret extra nisi ratificet post biē
nū non tenet. Jo. an. in nouella dīc ad
cautandū ambiguitates legistarū cau
tum sit qd in renunciando hmoi bene
ficio mulieris interueniat iuramentū
et rata manebit renunciatio. Sentit idē
in. l. sciendū. ff. de ver. sig. Notandū in
strumentū in quo mulier cōfessa est se
recepisse pecuniā p sua intercessiōe fa
cit cessare velleianū. et plenam fides fa
cit et paratam habet executōem. vt no.
in dīcra. l. antiqua. Et dīceres an mu
lier debeat audiri volens pbare qd eo
tempe quo debuit pecuniā recepisse
nō fuerit in loco instrō cōscripto. Et vi
det qd si. l. cum pēibus. C. de pba. et
c. tercio loco. de pba. et c. cum Jo. de fi.
de instru. Respondet qd nō admittitur
in contrariū pbatio. qd illud instrū ha
bet pscriptiōem iuris et de iure. vt. l. fi.
C. arbitriū tutele. Si vō eēt tale instrū
mentū qd nō induceret psumptōez iu
ris et de iure. tūc admitteret pbatio in
contrariū. vt dīcunt iura in cōtrariū de
ducta. Quid si mulier dīcat se modicū
recepisse et p magna summa fidelissimē
se an p residuo inuenit velleiano. Opī
niones plures fuerūt. sed senatus in. l.
antiqua concludit qd quantūcumqz mu
lier modicū receperit fideiubēdo non
iuratur. quia in tali casu non videt cu
rare de bñficio. imo renunciare potius
in delusiōe sui beneficij. Sciendū qd
ex. s. si minus. dīcte. l. antique colligit
nouus casus in quo mulier non iuraf
velleiano. vīcz qū alterius obligatiōez
nonauit. et ob eam cām pecuniā rece
pit vel pignora. vel etiam prius excuti
debet. et inquantū nō est soluendo resti
tuit actio in veterē debitorem. et in tali
nonatiōe non cōsiderat an nouans sit
soluendo vel nō. vt. l. qd satisfare. s. pla
ne. ff. de fidelis. et instrū. q. mo. ob. sol. s.

pterea nonatiōe. Modo hīc ē singula
re qd in ista nouatiōe facta p mulierē cō
siderat an mulier sit soluendo vel non
Nam si est soluendo excutit. sin autē
dat actio p veterē. rō specialitatis. quia
olim p senatuscōsultū velleianū muli
er subducebat. et actio dabat i antiquū
debitore indistincte. nūc autē introductū
est p illam legē qd mulier si ē soluendo
prius excuti dī. Itē bñficiū velleianū
ppetit etiā heredit? sūt fideiussozibus
mulierū. p. l. heredes. et p. l. mulieris. C.
eo. ti. Sciendū pietas psonē non exclu
dit velleianū. l. pietas cā sit. Nam mu
lier iuuatur etiam si intercedat p filio.
vt. l. si. C. e. ti. Item in. l. cuj ad eas. C.
eodē. hī casus qd mulier iuuat si credi
tor eligat potius cum ea contrahere qm
cum masculo suo. et hoc ppter callidita
tē creditoris qd cōsiderauit si pberet cū
vīro et mulier fideiuberet ipsa iuuaret
velleiano. quare eligit cōtrahere cum
vīro et vīr fideiuberet. nihilomin?
tū creditor cōpetit bñficiū institutor
et maritū qui pene contraxit. l. multuz
fide dīcat cōtraxisse.

Finis huius.

Equitur de be

neficijs quibus quo ad quid
renunciari potest et quo ad
quid non. Est quoddam beneficium qd
dicitur redibitorium. et cōpetit illi qui
ignorans emit rē morbosam vel victo
sam. Ex hoc enim beneficium potest em
ptor agere contra venditores vt reddat
sibi precium et accipiat rem. Et hec re
dibitoria competit infra sex mēses. Est
etiā aliud beneficium quod appella
tur quanti minoris. et dīct qd si aliquis
emit animal vel aliā rem viciōsaz igno
rans potest agere contra venditorem
petendo sibi illam partem precij redi

o iij

De beneficijs

di quā non dedisset si sciuisset illud ani-
mal adeo viciosum. et hoc bñficiū cōpe-
tīt infra annū. Et hūc bñficiū p̄dictarū
actionū pōt actor renūciare. et renūcia-
tio p̄dest venditoris si vēdītor viciū vel
morbū ignorabat. Si autē rei viciū vel
morbū sciuit et subtrahit. nec emptores
certificauit rōne doli in venditōe com-
missi. renūciatio p̄dictarū actionū facta
nō valet. Sciendū tñ qui sciens emittit rē
morbosā vel viciosā non ager redibito-
riā actōe vel quātū minoris. vt. l. j. §. si i-
relligat. ff. de edil. edic. Itē glo. dicte le-
gis p̄me dicit q̄ actio redibitoria visilis
cōpetit p̄prie p̄ fundo p̄ducente her-
bas pestiferas. vel etiā libris incorrectū
multū. Directa vero p̄ aialib⁹ morbo-
sis. Dñs Alber⁹ dicit. si scolaris. eme-
ret libꝝ incorrectū agere posset redibi-
toria. Sec⁹ in doctore. Nā ille exp̄t est
q̄ potuit bñ puldere. ita tñ q̄ defect⁹ sit
manifest⁹ et luat quare nō p̄perit. Idē
dicit q̄ p̄senete nō agunt redibitoria. q̄
p̄sumunt multū exp̄t q̄ sepe p̄trahūt
et vēdūt. Nota fin glo. l. j. ff. de edil. edic.
redibitio fit multis mōis. P̄mo p̄pter
morbū corpis q̄ vsum rei impedit siue
sit p̄petu⁹ siue t̄p̄alis. vt in. l. pomponi⁹
eo. ti. Secdo p̄pter viciū animi. qd̄ qñq;
adest. qñq; eriaz abest. Tercio qñ aliqd̄
abest qd̄ dictū est adesse. Quarto p̄ vi-
cio animi qd̄ est in iumentis. vt in. l. bo-
uē eo. ti. Quinto qñ venditor nō canet
i. non certiorauit emptorē de vicio rei.
vt in. l. si qd̄ venditor eo. ti. Sexto q̄ d̄
venditor emptori significare seruū fo-
re fugitiuū v̄l furē aut in arena pugna-
se vel capitalē cōmississe doli. vel q̄ vo-
luerit seipm̄ eximere reb⁹ hūanis. No-
ta solū p̄ctū rei empte in iudicio redibi-
torio deducit. non autē dāna cum ab ip-
sis liberet vēdītor emptori p̄ dānis rē
vēditā dimittēdo. p. l. q̄ si nolit. ff. e. tit.
Itē sc̄pus nō patit redibitionē. s̄ ciuita-
tes et ppli. sic casus in. l. j. §. illud scien-

dum. ff. eo. ti. Sciendū p̄ regula q̄ p̄o
vicio animi nō dat actio redibitoria. vt
i. l. eb q̄ vicia i. §. animi aut viciū. ff. eo.
ti. Fallit hec regula. P̄mo si vēdītor se
obligauit canere p̄ vicio animi. vt ser-
uū non esse erroneū furē vel fugitiuū
v̄l p̄similē. Secdo si dictū est viciū ab-
esse et adest. vt in. §. in sūma. ea. l. Ter-
tio si seru⁹ est errone⁹. Quarto si iume-
tū est pauidū vmbrosū vel calcitrosū
vt in. l. bouē eo. ti. Itē qñ viciū animi
causat a vicio corpis. vt ex infirmitate
et febrib⁹. Vlti⁹ sciendū q̄ vinum ad
mensurā venditū piculū p̄tingens ante
mensuratōz non morosā ad venditō-
rē spectat. Vēditū autē vt corp⁹ v̄l vt spe-
cies piculū est emptoris qd̄ etiā obicit
in frumēto oleo et similib⁹. C. p. l. com-
puenerit. C. de piculo et cōmodo rei vē-
di. Vt q̄ clarius appeat cuius sit picu-
lū in p̄tractōe vendite seruanda est hec
tanq̄ antea regla. Cū venditio sit pure
sine scriptis certe species et rei. q̄ degu-
statōz nō exigit. piculū oīe spectat ad
emptorē excepto casu publicatiōis. Et
nisi pactū mora culpa. v̄l calliditas vē-
ditoris seu t̄p̄is interuenerit d̄ p̄i-
te. q̄ si sub p̄dōe et añ p̄ditōis eueni-
res peat p̄t venditor. licet sec⁹ sit si res
facta sit deterior. Nō q̄ oīno nulla fuit
obligatio ex q̄ p̄ditio non extrahat. Dicit-
ur sine scriptis iō. q̄ p̄pter non existē-
tis p̄ditōis emptio non est cōpleta. l. si
emptio celebret in scriptis piculū ante
scripturā factū p̄t ner ad venditorē. vt i
l. p̄tract⁹. C. de si. instru. Similis casus
habet in. l. eo. ti. §. cuz aut. Dicit certe
species. q̄ si venditio in genere sit facta
vt dicēdo. vēdo tibi hoīem. h̄ casu non
spectat piculū ad emptorē. nā totū ge-
nus nō pōt p̄ire. Sec⁹ si species eēt cer-
tificata. vt vēdo tibi stichū vel pamp̄hi-
lū. ex q̄ nō est certa species spectabit pi-
culū ad venditorē si alter eoz peat. sec⁹
si ambo simul pereant. Casus in. l. si i

De beneficijs

emptioe. ff. de pben. emp. Dicitur que de gustatoz non exigit. qz debet attendi an degustatoe vedať vt spēs. vel an ad mē sura si est vendita ad mensurā. Hoc casu exigitur duo vt pculū sit emptioz. Pmo degustato. Scdo mēsurato. vt in l. ij. C. e. ti. z. l. si viā. ff. eo. ti. Dī exceptio casu publicatois. nā tale ē veditor. Casus in. l. si fundū. ff. locati. Dicit nisi pactū. qz pacta frangūt dispositionē legis. Pactū etiā in casu fortuito derogat. vt in l. si in venditōe. ff. eo. ti. z. l. j. C. cōmodati. Dicit culpa. qz si culpa pcedit casum pculū est venditoris. ar. l. mortis casus. C. de pculis. z cōmo. rel. vendi. Dicit mora. qz mora opat q pculū manet apud ipm venditorē eo q requisitus nō radit. vt. l. cum inf. C. eo ti. Si at ambo sint morosi debet attendi q sit potior mora. nā illa pponderat ita q pculū spectat ad euz q postea fuit in mora. Sicut dicat de caliditate facit optier. illud sciēdū. ff. eo. ti. Querit an veditor excuset si expse dixerit emptor de nullo vicio teneri. Dñs Paulus de castro ponit pulcrā distincōz. qz cū veditor excipit aut excipit generaliter vel specialit. Si primo hoc ptingit tripliciter. Vno mō qz dixit scilicet velle p̄stare loco vicij. z tunc dī q non excusat nisi de illis q ignorauit. verū quo ad interesse. sed tenet reddere p̄cū. Sed p scitis tenet casus. vt in. l. qro. ff. de act. et emp. z glo. bona in. l. si. C. de ed. edicē. Aut venditor excipit generaliter vicia istis vbis. vendo tibi illaz rem z nulla actione volo tibi teneri. hoc casu nō tenet ad p̄cū vt dicit Cīn^o in. l. non dubitat. C. de euic. Contrariū tñ verius est q teneat ad restitutionē p̄cij. p. l. si p emptorē. ff. de act. emp. Et illā viā etiā tenet dñs Paulus de castro. Tercio ptingit q venditor excipit generaliter vicia istis verbis. nolo tibi teneri d aliquo vicio. nec volo tibi teneri ad p̄cū vel ad

interesse. z sic de nullo tenet. z valet pactū. vt dicit Cīnus in. l. circa locutiones. C. locati. z est bona glo. in. l. si. C. fami. herē. Ex illa distincōe elicit tres conclusiones. Quaz prima est veditor paciscēs nulla actōe teneri. nihilominus tenet ad p̄cij restitutionē re euicta. Scda paciscēs generaliter q non teneat d morbis rei vendere. tenet nihilominus de ignoratis ad p̄cium z ad interesse. Immo i dubio psumit quis scire viciū suaz rerum. facit. l. q̄squis. B. de rescin. vendi. Tercio pot venditor pacisci q re euicta vel re debita nec ad p̄cū nec ad interesse sit obligat^o. Scdo ptingit q venditor specialiter excipit aliq viciū. vt q dicit nolle teneri de vicio qd nominat emptor. Et hoc dupliciter. Aut venditor loquitur obscure fallendo emptorem qz dixit. ille equus nō ascendit arbores in silua. z valet tñ. l. nō vadit p pontes z tenet p glo. vt si in. l. ea. que cōmendā di. ff. de p̄trahen. empt. Scdo emptor i format se verbis multis causa celādi defect^o viciā. vt dicēdo vōdo tibi equū añ z retro claudicātē. cecū z vmbrosuz calcitrosū z scabiosū. nominando multos defect^o z viciā. z tñ in veritate tēpore p̄tractus equ^o non claudicat. nec cecus est. sed tñ aliqua vicia nominata i sunt equo. z dicit nolo tibi teneri de ali quo vicio tali. si postea venerit viciū qd non nominauit z scit. it tale viciū nihilominus tenet emptor rōe doli. Tercio venditor nō loquitur obscure sed dicit nolo tibi teneri si cludicat equ^o ante vlt retro. Aut venditor dicit doloze nō inesse. vel dissimulabat q fecit equū cale fieri q non voluit. aut crura eius vino vel vnguēto aliquo fecit lūtri q nō doluit currendo. tenet p̄pter dolum vlt dissimulatōz. Aut venditor nō dissimulauit verbo vel facto z viciū certū excipit illo casu non tenebit emptor. sed standū est p̄uentioni. illo casu loquit. l. q̄rit

De testamentis

S. si venditor. ff. de edil. edic. ubi dicitur. si venditor dixit in venditōe se nolle teneri d' aliq' certo vicio. n̄ tenet nisi fuerit sciēs dissimulauit. Dñs Alphonicus. h̄mōi dat distinctionē de t'pīs cursu cuius quis agere intēdit redibitoria vel quāti mōris. aut agit q's ppter viciū rei vendite. tunc t'ps est sex mensū vel anni. et illa t'pa currūt a t'pe venditōis et scie subsequere. Nunc agit ppter aliq'd dictū vel pmissum q'd pcessit ptractū. et incepit tempus currere a t'pe venditōis et nō dicti vel pmissi. aut si illud dictū vel pmissū sequit' p'ctū. et tunc incepit currere a die dicti vel pmissi. vt in l. sciendū. in. §. tēpus aut redibitoris. in vbo. sed tempus. ff. de edil. edic. Est quoddā bñficiū ne quis vocet ius diebus feriatis. nō quibuscūq' pōt renunciari. q'busdā vō non. Nā si feriatī sint rōne messiu' vel vindemia' de volūtate litigantiū pōt eis renunciari. Si aut sunt feriatī dies i bonorē dei. vt dies pascalis. natalis. circūcisionis. et dies dñici et ceteri. nō pōt eis renunciari. q' ex pacto p'uatoz hominū reuerentia domini remitti nō p't

Caplin primū secūde partis.

¶ Vantū ad scdā p'tē huius tractatus li. de arte officij notarior' q' p'sistit circa testamēta et vltias volūtates fin ordinē pmissum examina da veniūt et h's capla. Caplin p'muz de rescrip. test. Testamentū est iusta sententia alicui' de his q' post mortē suaz fieri vult cū institutōe heredis. vt colligit ex. l. j. ff. de testa. Vel sic testamētuz ē quedā solēnis snie volūtas cum institutōe hered'. q' sine institutōe hereduz nō valet testamentū In q' testamēto nemo pōt sibi legē imponere a q' recedere nō licet. cū mutabil' sit volūtas vsq' ad exitū vite. Testamētū aut nisi testatore mortuo vires nō habz. Et dicitur testamētū quasi mentis testatio vel vires recipiēs post testatoris monimentum

Testamentoz aliud in scriptis. aliud sine scriptis. et tale dicitur testamentū nuncupatiū. sicut sunt testamēta que fiūt circa tabellionē et test. b'. et instituit heres et alia interueniūt sine scriptura. Sicut hilominus septē testes necessarij sunt. sicut heredis nominatio. vt insti. eo. ti. §. si. Testamentū aut q'd fit in scriptis dicitur fieri cum solēnitatib' a iure p'suetis. vt sunt iste solēnitates. q' testator testamētum p'pria manu scribat si est litteratus s' si lit'eratus non est a scribere nescit. alius de mādato eius scribat et offerat et ostendat illud testator corā septē testibus litteratis. dicens. istud suum testamētuz esse q'd sic offert. non tñ refert an illi testes sciant q'd seu que p'ntingantur in testamēto vel non. Et aut in eo scripta noia heredū. Et p'dicit' testator vel ille q' l'ras eius scribit in p'sentia septem testiu' in h̄mōi testamēto etiā q'sq' de testibus se subscribat vt vno et eodē die sigillū apponat. Sed si testes l'ras fuerint tūc vnusq'sq' ipoz p'pria manu seu vno eodēq' die et t'pe subscribat. Ita sine illis solēnitatib' de iure ciuili testamentū nō valet. Fit etiā testamētū aliqū sine scriptis. videlicet qū non pōt haberi tabellio. tunc testator aduocet. vij. testes in ciuitate et. v. in villa. et si in villa plures inuenire non pōt et expōat corā eis volūtātē suē dispositōz suā et heredū nominatōz et rogat illos eē testes. Mortuo aut testatore tunc aliq' hñs ius in testamēto accedat ad iudicem loci noiaudo sibi h. tunc index vocatis heredibus legatarijs siue fidelcomissarijs: et siue veniat siue non committat alicui tabellioni testes ipsos ad noticiam testamenti et ad perpetuam rei memoriā recipe et t'p'i testes iurati d' ponāt vnusq'sq' sigillatim et interroget quisq' eoz de noie et etate testatoris et de verbis ei' q'bus vsus fuerat in suo testamēto. et specialit' ad heredū institutō

De testamentis

ne, de anno die loco et testibus. His exami-
nariis legant dicta testium coram iudi-
ce presentibus alijs testibus, et tabellio de ma-
dato iudicis publice dicta testium et tan-
dem se subscribat. Volens ergo ordinatio-
nem suam facere secreta si licet est se scri-
bat testamentum. Sin autem per alium scribat,
vel scribi faciat in membrana bona et soli-
da, in cuius parte superiori relinquat spaci-
um trium vel quatuor digitorum, id est dextro, ve-
ro latere et sinistro tantundem, in spacio
vero inferiori super sit spaciū vacuum quatuor
palma digitis extensis, et in medio illorum
spaciorum scribat tenor et series testamēti.
Quo facto plicabit carta ita quod spaciū
superius protendat cum inferiori, et signent ibi
tres cordule. Implicature vero dextris
spaciū due, et sinistri due sic quod quis ce-
dula dno habeat foramina interiorē lit-
terā siue scripturā ledētia, quibus cordu-
lis singula spacia singulis puncta ligent,
ita quod interior littera videri vel legi non pos-
sit. Porro de illo magno spacio inferio-
ri vacuo tamen relinquat quod ibi possint pa-
rent et apte testium et testatoris subscriptio-
nes scribi, quibus vel eodem die vel pluribus
diebus autem. Sic scriptis testator vocabitur.
Et postea quod placet testator vocabitur.
Videlicet testes viros virosque et licet et scribe-
re sciētes et nullū iuris impedimentum
habentes, et coram eis testator ipsarum scripturam
clausas et involutā dictis cordulis liga-
tā ut dictū est in manibus tenēs offerre de-
bebit, dicens illud esse suū testamentū suū
vel alterius manu scriptū, et eos rogare in
testes, et rogādo mādare ut ipsi testamē-
tū subscribāt et signent. Ipse vero testator
etiam se debet sua manu subscribere, et
ergo ibidem in partem unam cōtextu antequam ipse
testator vel aliquis ex testibus inde discedat
debebit unusquisque eorum testium antlū vel si-
gillū characteratū ad unam ex cordulis ap-
ponere, siue suū siue alterius testis si po-
tuit non habet, et post hoc continuo in spacio
inferiori discrete fiant subscriptiōes, primum

testator si propria manu scripsit testamē-
tum se hoc modo subscribat. Ego Jo-
hānes paginam presentem clausam et li-
gatam in manibus meis tenēs infra scrip-
tis testibus omnibus simul presentibus
per me ad hoc adhibitis et rogatis ob-
tuli ab eis secundum iuris ordinem signandā
et subscribendā, asserens quod in ea scriptū
est meum fore testamentum et illud ro-
tum et heredes institutionē ac omnia et sin-
gula que in ea continentur a me scripta esse
necnon coram eis presentem subscriptionē
nē propria manu subscribens. Si vero de
mandato testatoris quis illud testamē-
tū scripsit, ille taliter se subscribat. Ego
et mandato talis litterarum ignari vel
scribere propter corpalem egritudinē non
valentis hoc eius testamentū tam he-
redis institutionē quam cetera in eo conten-
ta suo mandato manu mea propria scrip-
psi. Et postea presentem paginam et litte-
rā inscriptis testibus per eum vocatis et
rogatis omnibus simul presentibus offe-
rente eo et asserente id quod in eo continetur
suū esse testamentū, et a me scriptum
presentem subscriptionē meam vice et no-
mine suo et eius mādato apposui, et in
testimonium me subscripsi. Ceterum ibi-
dem et in presenti quilibet ex testibus ta-
liter se subscribat. Ego et rogatus et p-
sens una cum omnibus infra scriptis et
supra scriptis testibus ad omnia et sin-
gula in hoc presentibus pagine superio-
ri spacio facta contenta et scripta si-
mul presentibus et rogatis in ipsa pagi-
ne eius. Et testamento et suo mandato
manu mea in testimonium me subscri-
psi, et eam sigillo proprio si habet, vel si
sigillo illius habente in circulo formam
leonis vel liliū et quos ad unam ex cor-
dulis supradictis cere impressi. Sic igitur
septem sigillis appensis et factis oc-
to subscriptionibus antedictis et ceteris
rite pactis testator testamentū secreta stu-
deat custodire, Cōsequenter autem cuius in-

De testamentis

est postulat illud apiri et publicari. ut de publicatioe testamentorum et scriptorum formis latissime habet in spec. in ti. de instru. ed. §. ostēso. §. et qm. et infra patebit de testamentorum formis.

Capitulum. ij.

Etendū in generali de his q̄ testari nō pnt. et qui phibent a lege facere testamentū. et sunt im- puberes. s. masculus minor. xiiij. femina minor. xij. qui nō habent animi iudiciū. vt. l. qua etate. ff. de test. Item filiusfamilias nō pōt testari etiā si pater cōsentiat. nisi de peculio castrensi. vt. q̄i vt. l. vl. de inoffi. tes. Item furiosus seu mente captus q̄diu talis est. vt. l. furiosum. C. qui testa. fa. pos. Item mutus et surdus naturaliter. l. a natiuitate. vt. l. discretis. C. et. l. Sed si accidentaliter est mutus et surdus et facit lras. potest suum scribere testamentū et codicillos sed si tm̄ surdus bene pōt facere testamentū. Item seruus vel damnatus ad mortē. s. qui p̄demnatus efficit seruus pene. Itē qui dubitat de statu suo utz sit liber vel seruus vel filiusfamilias. Itē qui dānatus ē p̄ crimine famoso. si- cut est crimen cōtra naturā seditiōis in populo depopulatiōis vel cōfite. Itē monachus vt̄ canonicus regularis. vt. xij. q. vl. p̄ totū. de quibus aliquid infra dicit. Itē qui cōmisit crimen lese- maiestatis. Item hereticus sicut hystrio- nes cū infames sint. iij. q. j. c. j. Itē ce- cus testari nō pōt nisi spālī quadā solē- nitate adhibita. vt in. l. hac p̄sultissima C. qui testa. fa. pnt. Debent em̄ sic vocari septem testes et tabellarius. et cecus coram eis expm̄ere noia iudicia et digni- tates heredū quos instituit ne sola no- minū cōmemoratio quicq̄ ambiguita- tis pariat. et debet legata designare. et l̄ oia scribenda sunt a tabellione et coram testibus recitari. et cecus debz p̄fiteri id esse suū testamentū et illud dispositum

esse ex sui animi inia. et in fine d̄z vnus quisq̄ testis et etiā tabellarius se sub- scribere. et testis et tabellarij signacula debēt apponi. Si aut nō pōt h̄ri tabel- larius octauus testis debet adhiberi. et illud testamentū dicit nuncupatium et magnā similitudinē habet cū testam- to in scriptis facto. Itē credentes rece- ptores et fautores hereticorum si post ex- cōicatōez non satisfecerint infra annū. nō pnt facere testamētū nec. aliqd̄ ex te- stamento recipere. de hereti. excōicam. §. credentes. et c. vergētis. et c. et. ma- nicheos. Itē dānatus ad mortē siue sit dānatus vt̄ moriat. siue vt̄ fiat seruus pe- ne. siue deportatus in insulā. vt. l. ci. q̄. §. si cui. et ibi bona glo. ff. de testa. Sed cū dānatus capitali crimine appellave- rit et testamentū fecerit appellatōe p̄- dentez ita decesserit. valebit. vt in. l. q̄ a latronibus. §. si quis. ff. et. l. Et p̄ceden- tes modi fere oēs habent instit. de his q̄bus nō ē p̄mis. face. testa. Itē vsurari- manifestus nisi prius de vsuris satisfice- rit vel cautōem idoneā p̄stiterit. vt i. c. quēq̄. de vsu. l. i. vj. Itē i q̄bus casibz ecclesiastica p̄sona de bonis ab eccia pos- sessis possit testari h̄ notabilis glo. in c. pnt. sup̄ verbo reservari. de off. or. l. vj. Itē an clerici pnt p̄dere testamētū h̄. xij. q. iij. c. j. et d̄ testa. c. q̄ nos. et c. re- latū. ij. Et l̄ clerici de bonis eccie testa- ri nō pnt. tm̄ q̄diu vsunt et sui cōpores existunt pnt dare aliqd̄ moderate d̄ ip̄is bonis. nō rōne testamenti sed elemosy- ne. Posset aut dare paupibz et religio- locis. etiā illis qui sibi seruit. siue cō- sanguinet siue siue cognati vel agnati. siue extranei iuxta seruitij meritis. vt i. dicto. c. relatū. et c. ad hoc. Itē si clerici h̄nt beneficia in diuersis ecclesijs. tunc debent diuidi bona eccie fm̄ p̄gnam estimatiōem int̄ ip̄as eccias. vt ibidez. itē spado q̄ h̄z vnū testiculū et gnare p̄t vt. l. si fuū. ff. d̄ iur. do. p̄t h̄dē institui.

De testamentis

Capitulum. iij.

De testamenti in scriptis facti regulariter requirunt quatuor. Primo q̄ septem testes intersunt. Secundo q̄ se subscribunt. Tercio q̄ sigillat. Quarto q̄ nomen heredis scribitur propria manu testatoris vel unius testis. et testes debent esse p̄ntes et debent rogari. et ille q̄ scribit testamentum in numero septem testium computat. Etia p̄nt coputari in eodem numero legatarii si p̄ntes sint. et hoc verum est nisi questio intrer heredes et legatarios ordiet. tunc legatarii non possunt esse testes. igitur tutius est q̄ alij testes adhibeant si haberi possunt. In testamento autem non in scriptis facto qd̄ alio nomine nuncupatur vel codicillus appellat. ubi testator exprehe hoc dicit. sufficiunt quinque testes. per. l. si quis agere. C. de codicillis ubi glo. ver. quinqz. dicit q̄ femina admittit ut testis in codicillis. non aut in testamentis. vt. l. j. C. de testa. Notatur etiam ex eadem lege casus in quo testamentum solene in quo fuit extraneus institutus rumpit p̄ codicillum in quo fuit heres institutus. Item in testamento p̄dit in villa. sicut quinque testes sufficiunt. Item in testamento militis q̄ p̄ salute romani imperij iuravit se non euiturum mortē aliqui sufficiunt duo testes. aliquando unus. Similiter milites in expeditione degentes possunt facere testamentum qualiter voluerint nulla iuris solentate seruata. p. l. milites. C. de test. milit. Item in testamento codito in p̄sentia impatoris adhibitis duobz testibus sufficit. p. l. oim. C. de testa. et queadmo. test. ordi. Vel fin aliquos etiam nullus testis requirit de necessitate. Expeditur sine tñ aduertēdū q̄ fin ius canonicus duo testes cum p̄sbro sufficiunt in testamento et in alijs causis q̄ntu ad p̄las cas vt extra de test. cū cēs. et duo tñ sine p̄bitero in relictis ad p̄las cas. et c. rela.

tū. et intelligo i p̄cedēti casu necessarias p̄ntiā sacerdotis. qz nō detrahīt solentate legali nisi quātū inuenit exp̄ssum. vt in. c. ad audientia. de deci. de elect. eclesia nra. ij. in fi. et l. sancim⁹ C. de test. l. cū oia. C. d̄ in offi. do. Si igit ip̄e sol⁹ interesset cū alio nō sufficeret. sic etia si eēt tres sine ip̄o nō valeret. multū em p̄ ip̄o p̄sumit ius q̄ fraudes excludat. xliij. q. j. deniqz. de symo. nemo. de potu. c. fi. et magis eius dicto credit q̄ aliterius. lxxvij. di. monach⁹. ppe. fi. Ideo q̄ statur vt duo cū eo sufficiat. Si vero essent quatuor sine eo due sibi p̄ferret quātūcūqz p̄sumat p̄ eo. ar. c. cū a nob et c. l3 ex qdā de testi. Ita specula. istas decretales. intelligit. Ca. liij.

Orandū q̄ differūt codicillus et testamentū. qz in testamento fit aliqui indirecta institutio. in codicillis aut p̄ fideicommissus. In testamento vt illi q̄ sunt heredes ab intestato hereditatē alteri restituant certo tpe vt cōditōe put testator ordinauerit. In codicillis vō nō pōt fieri substitutio a testatore. nec aliq̄ cōditio apponi q̄ noceat instituto heredi. Item in testamento regulariter vt dictū est requirunt septem testes rogati. s̄ in codicillis sufficiunt quinqz etia nō rogati. Item posterius testamentū tollit primū ip̄o iure. et nō potest quis docere de duobz testamentis relictis q̄ vtrūqz valeat. Fallit hoc in testamento intrer liberos codito q̄ p̄ secundam dispositiōem nō tollit. nisi testator viso primō testamento declaret nolle illud valere. C. de testa. in auten. hoc in liberos. Item fallit cum quis in p̄mo testamento introduxerit sibi licentiā iterum testandi. tunc. n. primū testamentū nō tollitur p̄ secundū. nisi fiat mētio de primo. ff. de le. liij. l. si quis. in princ. Semp em testator mutare pōt suaz voluntatē. etia si pactū interuenit ne possit mutare. p. l. pactum quod dicit. C.

De testamentis

de pac. & etiā si fuerit p principē p̄firma
rū. C. eo. ii. q. nemo sibi iudicē eligere
pōt. vt a pōn testamēto. sibi recedere nō
liceat. ff. de le. iij. si qd. in p̄n. facit ca. cū
maribe. de cele. mis. Posterior tñ codi-
cillus nō rumpit primū. nisi exp̄sse d̄d
cat ei. p. l. cum p̄ponatis. C. eo. ii. Item
differūt codicilli a testamēto. q. i. codi-
cillis hereditas neq. dari neq. adiūct̄
recte pōr. ne p̄fundent̄ ius testamento.
rū i ius codicilloz. nec i eis pōt exhere-
dario scribi. nec p̄ditto heredi instituto
pōt adiūcti. nec substitui aliq. s. p. fidei-
cōmissam in eis recte relinquet. vt in-
st. de codicillis. §. codicill. z. §. directio
z. l. si idē. C. e. Et est hec forma codicilli

In noie dñi amē. Ego Jo. talis dyo.
ce. p̄nti die p̄p̄ta z sp̄rantia mea volū-
tate licet egoras corpe. sanus in mēte.
Codicillū facio. in q. testamētū meuz
principale p man⁹ talis notarij publici
p̄firmo. volo atq. p̄cipio. q. vxoꝝ mea.
habeat de bonis meis vineā istā in
talī cāpo sitā tor agroz. et filio meo
libros tales qd. ego reliqui bononie zc.
Quē quidē codicillū ppetuū z firmū
habere volo. p̄ra quē si qd. filioz meoz
venire p̄supserit aliq. observāt. ppetue
singul. annis eo vinēte tñ vel tantū no-
mine pene p̄soluat. Et nulli p̄nti facere
codicillos nisi qbus facere p̄missum ē
testamētū. De forma autē testamētoꝝ i-
sta patet. Illud tñ aduertendū ē si co-
dicillis sit ante testamētū. z tñ in testa-
mēto facien⁹ la est mētio p̄cedētis codi-
cilli si sit post testamētū z post alios sen-
aliū codicillos. q. plures codicilli p̄nt
fieri ab vna p̄sona. z tñ mentio est faci-
enda nō solū de testamēto s. etiā d. plu-
rib⁹ codicill. p̄cedētib⁹. Aliqñ tñ sit co-
dicillus nō tñ p̄cedēte vel sequēte testa-
mēto z ille seruari d̄z. Cōficiunt̄ tñ ex-
p̄sse codicilli facto testamēto nō iure p
fidei cōmissum. vt ecce testator corā se-
p̄tē testibus instituit heredē. reliq. lega-

ta z ita subiecit. si nō valet testamētū
iure testamētū valet tñ iure codicilloz.
Et p̄bant̄ hec. ff. eo. l. p̄ficiunt. Notan-
dū. hec clausula. Si nō valet testamētū
iure testamētū. valet tñ iure codicilloz
vel cuiuslibet alicri⁹ vltime voluntatis
fin. Ja. berradi. opat̄ tñ vt cū testamē-
tū deficit p̄pter defectū solēnitatis. pu-
ta cū deficit numer⁹ testū vel alia solē-
nitas q. tñ valeat iure codicilli nō autē
opat̄ si alio v̄scit. puta si r̄upat̄ p q̄relā
vel postumi agnatōz vel capitis dimi-
nationē. Et sic cū d̄z ibi valet. loquit̄ d.
p̄nti defectū q. est. vt q. ibi nō est plen⁹
numer⁹ testū. vel q. nō rogat̄ zc. z tñ
non cōprehēdit futuros defect⁹. vt er-
go cauti⁹ fiat vt oēs cōprehēdat defect⁹
dicat̄ sic. Si nō valet vel nō valēbit iu-
re testamētū zc. Et est ar. in. l. si stipulat⁹
fuerim. ff. de v. sig. z. l. verbū opoꝝ zc. ff.
de v. sig. Et fin. edofredū dicat̄. aut
statim cū sit testamētū deficit p̄pter so-
lēnitatis defectū. z tñ verba illa si nō
valet referunt̄ ad illū casū z nō ad al-
ios p̄dictos. aut nō deficit statim. s. po-
st ea ex aduētū. puta capitis diminutio
vel alto mō. z tunc etiā ad casum illū p
tinēt v̄ba hec. q. in dubijs interpretāda
est magis vt res valeat: q. p̄eat. ff. de v.
ob. q̄tēs. z ca. inter. de fide in stru. z ca.
cum int. dilectos. de dona. Illud tñ no-
tandū vt dicit̄ azo. in sūma de codicill.
Si q. primo hereditatē directo ex qua-
dā voluntate vltima quā dicebā testamē-
tū esse. z postea ex fidei cōmissio eandem
hereditatē peto mihi restitui p̄pter idē
testamētū reducēdo illud ad codicil-
los. v̄ illud reputandū p codicillos. qd.
forte illud exp̄ssit testator nō possum ei
factualit. in q̄ncipio cū litis habeo ne-
cesse eligere an agā iure directo ex testa-
mēto an agā iure fidei cōmissi. z vno ele-
cto repellor ab altero. sum em̄ p̄trarius
mihij p̄ si ex eadē scriptura fr̄ys mōis
peto. Si tamē suz de p̄ntib⁹ defuncti:

De substitutione

ex linea paterna vsq; ad quartū gradū vel de mīna vsq; ad tertīū gradū nō repellor iure electōis vtr̄s ex eo testamēto q; testator vicē codicilloꝝ voluit obtinere. in p̄ncipio tñ lītīs tuꝝ est q; qui liber de p̄sentib⁹ id qd̄ necesse est eligat. In collateralib⁹ aut̄ defuncti non repe- nit tale p̄stitū bñficiū. vt. C. eo. l. vl. Et il- lud correlariū tenēt doctores. licet pla- centin⁹ scripserit fr̄um.

Capitulum. v.

Grandū licz plures sint gradus substitutio nū. imo infiniti cū sp̄ de vno in aliū pcedāt. tñ prim⁹ grad⁹ succedēdi ex testamēto dī institu- tio. ⁊ scd⁹ gradus substitutio . recte sic scdē nuptie dicunt̄ oēs q; sequunt̄ pri- mas ita ⁊ institutōes q; sunt post prias dicunt̄ substitutōes. Videndū est igit̄ qd̄ sit heredē instituere ⁊ vñ dicat̄ qui- bus v̄bis fiat ⁊ i qua volūtate. ⁊ q̄ liter ⁊ in q̄t pres diuidat̄ hereditas. ⁊ qualif̄ distribuāt inter heredes. ⁊ qs possit in- stitui heres. Heredē instituere nil aliō est q̄ sibi heredē aliquē statuere. i. face- re. ⁊ est idē dictū q̄ si intus. i. in loco suo quē statuere. Hoc em̄ agit q; instituit. vt institut⁹ suo loco post mortē suā sit dñs bonoꝝ. ⁊ ne dū ille q; scribit̄. sed etia illē q; nuncupat̄ dī instituit. ff. e. l. j. Si in- stituit. Institutio fit qnq; v̄bis. vt ecce lucius titius mihi heres esto. Itē trib⁹ v̄- bis. vt si dicat lucius heres esto. Itē duo- bus v̄bis fit. vt si dicat. lucius heres. nec adiecerit esto. t. si dicat lucius esto. Institutio fit v̄bis directis. vt esto mi- hi heres. Reflexis. vt illū heredē facio instituo. ⁊ volo. mado vel cupio. ⁊ sic d̄ alijs. vt. l. qm̄. C. de testa. Et quēadmo- dū testamēta ordinent̄ reflexa. Vñ qz reflexa vel inflexa dicunt̄. noia in oib⁹ casibus suis p̄terq; in nominatiuis. sa- tis ex B liquet voluntatis intentōz q̄l- bet loquēdi genere formari posse. nec nosset seruasse momēta v̄boꝝ. qz forte

semitoces titubās vel balbutiēs ligna p̄fudit. Itē si dicat habeo bona mea vel tibi relinquo bona mea non variat qz institutio qbuscūq; v̄bis fieri pōt. nec hodie curat̄ verboꝝ solēntas. vt in dicta. l. qm̄. s. allegata. Itē institutio fit in testamēto tantū. vel aū legata v̄l p⁹ legata. vel ante exheredationē vel post Sed olim fiebat ante legata tñ. qz in- stitutio caput est ⁊ fundamentū totius testamētī. vt. ff. eo. l. j. Xñ. j. In codicil- lis aut̄ hereditas p̄ fidelcomissum iure relinquit̄. lex em̄ in defectū conditiōis posite in codicillis intelligit testatores de adimenda hereditate cogitasse. ff. de condi. insti. l. quidē. §. vl. sed forte inua- nū cogitauit. vt ibi dicit̄ illa porro here- ditas non videt̄ dari in codicillis. cere- rum idē est si ita dicat. Titium instituo si enim in codicillis instituero. Est em̄ cō- ditionalis institutio ⁊ valet quouis he- rede instituto p̄ter filiū. Itē ⁊ illa valet si ita dicat. illū instituo cuius nomē in codicillis declarauero. vt. ff. de condi. institutionum. l. institutio talis. Item in institutione certum heredem demō- strari oportet. quotiens em̄ non appa- ret quis sit institutus heres non valet. vt ecce testator cupz plures amicos eius- dem nominis habeat ad designationē unus. singulari nomine vtitur. nec valet institutio nisi ex alijs aptissimis probationibus fuerit releuata pro qua persona testator senserit. vt. ff. eodem t. l. quotiens §. heres. Et satis est heredē demonstrari. nedum nomine proprio sed etiam signo indubitabili quod pe- ne a nomine nibil distat. non tamen cū eo quod contumelie causa solet addi. nam legata turpia que denominandis magis legatarij gratia scribunt̄. odio scribentis pro non scriptis habentur. Secus si pater stat̄ id eodem genere. vt. f. eodem timlo. l. quotiens. §. si qs nomen. et. ff. de lega. j. l. turpia. Item

De institutione

declaratio vel demonstratio heredis a testatore est faciēda. nō alieno arbitrio. *vt. ff. eodem titu. l. illa institutio.* Et dicitur illa institutio alio nomine capta tota. Item sufficit demonstrari heredē ab initio vel postea p cōditōis euentū. *vt. ff. eo. l. quorēt. §. si q̄s ita.* Itē demonstratio ad oculū facta p noie pprio accipit. *vt. si dicat. hic mihi heres esto cuz sit corā eo q̄ ostendit. vt. ff. eo. ti. l. nemo dubitat.* Si autē est erratū in corpe nulla est institutio. *vt. si volēs aliquē scribere aliū scripsit velut frat̄ meus p patro nus me.* Nam neq̄ script⁹ erit heres qm̄ voluntas deficit. *p. l. si pater. C. de here. insti. neq̄ his quē voluit. qm̄ scriptus vel nuncupat⁹ non est. si tñ testator sciat illū non esse frēm suū quē nominauit frēm recte cum noie fr̄is instituit cum heredem. vt. ff. eodem titulo l. quorēt. j. Rū. z. l. nec apud. C. e. ti.* Itē ppriū nois error nō viciat institutionez. Itē si plures instituunt in rebus certis licet viriliter sint heredes. tñ res in quibus instituti sunt dñt vniculq̄ assignari in iudicio familie heriscūde z de eis pōt detrabi falcidia sicut d̄ quolibet legato. z locū habet cū vnus vel plēs instituunt in certis reb⁹ z alij simplr. vel quorīs portionib⁹. Nam tunc instituti in re certa habent loco legatarior⁹. *vt. C. eo. ti. l. quorēt.* Itē institutio pōt fieri pure z etiā sub cōditione. Et tantuz de institutionibus.

In institutioe faciēda exprimi pñt q̄ntitates portionū hereditariar⁹ p̄ te statore placuerit. nā tot vncie assem faciūt quor testator voluerit. Sz nisi alt⁹ appareat testatoris volūtas. sit solēnis distributio hereditatis in. xij. vncias. duodecim aut vncie assis appellatōne p̄tinet. Habēt autē he ptes ppria nomina ab vnitatē iup⁹ vsq̄ ad assem et vsq̄ sit exclusiū. nam quelibet harnz portionū maior est vncia. z quelibet ea

rū minor asse. qz nulla earū p̄tinet duo decim vncias. Sūnt autē hec noia paruum. vncia. sescuns. sextās. q̄drās. triena q̄ncuns. semis. sepcuns. Bes. dodrās. dextrās. den⁹. as. *vt. insti. eo. ti. §. hereditas. ff. eo. ti. l. feritū. §. vlt.* Sescuns p̄tinet vnciā z dimidiā. Dicit̄ em̄ sescuns quasi semis z vncia. z est tertia lfa ei⁹. f. z nō x. Sextās q̄si sextā p̄te significat. i. duas vncias. Qnadrās quartā p̄te significat. i. tres vncias. Triēs. i. tertiam p̄te. z sic quattuor vncias significat. Et ista q̄ttuor noia sumūt iterprationē ex eo q̄ quorā portionis hereditatis significat. sequētia vero noia hñt etimologiam. qd̄ p̄z ex eo q̄ certū numerū vnciarū significat. Dicit̄ em̄ quincuns non qz q̄ntā ptem hereditatis significat. sed qz q̄nq̄ denotat vncias. semis p̄tinet dimidiā hereditatis. i. sex vncias. sepcuns septē vncias. bes octo. dodrās nouem dextrās decē. den⁹ vndeclm. as. duodecim. Attēde q̄ nec oēs vncie q̄ significant p̄ ista noia p̄tinent in asse. qz sic as p̄tineret. lxxvj. vncias z dimidiā. Itē autē eis ponunt ptes. qz q̄libet eaz pōt in alio teneri. hac rōne hō risibilis actioe legis acq̄lie z penalis d̄. Nec p̄termittēdū est q̄ as q̄nq̄ ponit p̄ nummo. vñ d̄z nonne duo passeres asse veniunt. sed pondus d̄z large oē qd̄ in statera positū pendet. h̄ hic stricte accipit̄ pro pondere. xij. vnciarum. Inde etiā d̄z disponit̄ pro pondere. xxij. vnciar⁹. Inde tripondiū pro pondere. xxxvj. vnciarū. si in tot vncias testator suā hereditates distribui velle. Nā etiā i pauciores pteam velle distribui. vt si duos ex asse instituit heredes. Tertiu aut instituit ex dimidiā z sexta pte assis i. xx. vncias as diuideret z octo vncias ferret ille q̄ scriptus est in dimidiā z sexta. scripti autē ex asse ferret. xij. vncias. *vt. ff. eo. ti. l. institui. §. sed si duos. hodie tñ h̄mōi subtrahit̄ diuisio nō multū vsitata est. h̄ ser*

De substitutione

Data diuisione assis in. xij. nihilomin⁹
si opus fuerit q̄libet p̄liū hereditatis vl
teri⁹ diuidi poterit. ⁊ illud cōter seruaf
de hac tñ diuisione lati⁹. 230. determi
nat in sum. C. eo. ti. Quelibet aut p̄so
na pōt heres institui ⁊ h̄z factionē testa
mētī in passiva significatōe q̄ non veta
tur a iure cape. poterit igit̄ institui liber
hō ⁊ seru⁹ si sit seruus eius q̄ pōt insti
tui. Itē paterfamilias. filiusfamilias.
mur⁹. surdus. furiosus. p̄digus. miles.
honorat⁹. laicus. cleric⁹. monachus. ci
uitas. impator. imparr̄. fisc⁹. ecclia. lo
cus q̄libet venerabil. vt insti. de hered.
q̄li. ⁊ diffet. S. testamētī aut factōez. ⁊. l.
cum heredes. C. q̄ test. fa. pos. Etia⁹ in
certe p̄sone instituunt diuini iur̄ intus
tu. v. C. de epi. ⁊ cle. l. id q̄d. ⁊. l. nulli. ⁊
l. si q̄s ad declinandā. als em̄ certus he
res debet demōstrari. Itē seruū p̄p̄tū
nedū. s̄ alienū etiam illū qui null⁹ est i
stituere possum. insti. eo. ti. S. seru⁹ alle
nus. ff. e. l. seru⁹ hereditarius. Itē si ser
uum p̄p̄tū institui heredē sp̄ videro eū
instituisse cū libertate. vt insti. eo. i. p̄n.
Sciēdū tñ q̄ q̄nq̄ etiā cum libertate
non pōt institui heres seru⁹ a dñā sua. s.
cum ip̄e de adulterio accusat⁹ cōmissio
cum dñā sua q̄ rea fuit eiusdē criminis
postulata. vt. ff. e. l. his v̄bis. S. interdū
⁊ insti. eo. S. est aut. Itē nō pōt institui
deportari. Itē dānati in metallū. Item
⁊ banniti q̄ impune pōt puniri q̄ equi
pant deportari. Sicut hostes impij ⁊ ro
mane ecclie. Itē heretici infideles apo
state collegia illicita nō hñtia speciale
p̄uilegiū. Itē incerte p̄sone q̄n non p̄tē
dit fauor pietatis. Itē non pōt institui
nati ex dānato costu de quib⁹ p̄ docto
res. in. l. q̄ p̄ legū. ⁊. l. si q̄ris. C. de in cel.
⁊ inuti. nup. Sicut p̄ autē. licet. C. de na
turalib⁹ liberis ⁊ marrib⁹ eoz. In q̄ d̄
q̄ nati ex dānato costu omni beneficio
excluduntur. id est nulla via nec insti
tutionis nec substitutionis succedunt

Diceret qd si au⁹ vl p̄ donat nepot
spurio ex legitimo filio nato⁹ ecōtra
vel si donat nepoti legitimo ex filio spu
rio in viroq̄ casu dicit Roffred⁹ dona
tionē non valere nisi p̄bet talem nepo
tem aliq̄ seruitia fecisse auo p̄pter q̄ p̄
sumi posset donatōz fuisse factā. vt dicit
in quadā q̄stione q̄ incipit neraci⁹. Fa
cobus de beluiso idē tenet in questioe
quā disputauit eo. ti. l. j. Idē tenet spec.
eo. ti. de succes. ab intest. S. j. v. qd ergo.
v. qd de legitimatis. Spe. tñ in ti. de i
stru. edit. S. cōpendiosa. v. qd si p̄ na
turalis ⁊. allegat p̄les leges q̄ tñ nō fa
ciūt directe p̄ illo p̄ quo adducit vide
licet q̄ valeat institutio. Cum p̄ hñs fi
liū bastardū instituatur in vna vñcia. ⁊ na
turalē ⁊ egittimū in oibus alijs bonis
Sed bñ facit text⁹ p̄ eo in aut. de testa
mēto impfecto. col. viij. p̄mū dictū cō
muni⁹ est apud doctores de rigore iur̄
vltimum autem dictum speculatoris
continet equitatem.

Capitulum. vi.

Q̄tq̄ visum est de p̄ gradu suc
p̄ cedēti videlicet institutio. con
grue videndū est de sc̄do gradu
successōis. q̄ substitutio appellat. Est
em̄ substitutio sc̄da institutio. ois sc̄z in
stitutio q̄ fit post primā ⁊ in locū prime
deficiētis. plene igit̄ videndum est q̄ sit
eaz diuissio. sc̄do quis faciat cas. tertio
q̄s admittat in eis ⁊ q̄n expirēt. Sub
stitutionū alia directā. alia obliqua. Di
cit em̄ directā q̄n ab vna p̄sone ad aliā
sine aliqua aliā mediā hereditas deuol
uitur. Et alio mō d̄ substitutio pueniēs
v̄bis ⁊ p̄sonis. Et in tali substitutōe nō
habet locū quartay deductio. vt in ca. j
de test. li. vi. Obliqua vero substitutio si
ue fidelcōmissaria est q̄n q̄s p̄ mediā p̄
sonā accipit hereditatē defuncti. vt cu⁹
dixero instituo Titū heredes oim bo
norū meoz. ⁊ volo q̄ post decē annos
illā hereditatē restituat semp̄onio. hic

De substitutiōe

et si tempore illa hereditate habere
nō pōt nisi p mediā psonā. s. Titū. et in
tali locū habet quartarū deductio. et de
hinc substitutiōe et quartarū deductiōe
loquunt capitula Rastaldus et Ray-
nuncius. de testa. et dictū. c. j. si pater. et
sunt tres species illarū quartarū. Nam
alia ē diffinita iure nature. et dī bonorū
subsidiū. et debet filiis tñ q sine cā ex-
heredari nō possunt. l. si totas. C. d. do-
na. et l. parentibus. C. de inoffi. test. Et
hinc quarte nullū grauamen pōt ipo-
ni. C. e. r. l. omni modo. et quāb sequē-
tibz. et hodie aucta est ad tricenā vñ se-
missum sñi nummū filiorū. et si sint qtu-
or filij et infra debent hīe terciā ptem. si
aut sunt plures debent hīe medietates
hereditatis defuncti intestati. vt. C. eo.
et. autē. nouissima. Alia q̄ta dī trebel-
licanica. vt cum instituitur heres si moria-
tur sine prole rogatus est restituere he-
reditatē alteri. Ille sic institutus reti-
net quartā pte de tota hereditate p tre-
bellianū. et cōputant in ea legata et do-
natōes. vt. ff. ad. l. fal. in quartā. Tercia
quarta ē q debet iure institutiōis. vt cū
aliquis est institutus heres. et illa here-
ditas ē exhausta p legata vel fideicō-
missa. tūc instituitur pōt detrahē de sin-
gulis legatis vel fideicōmissis quartarū
pte. et hec noiat falcidia. C. ad. l. falcid. p
to. et legitime ptes heredūz hīs versibz
p̄tinent. Quatuor aut infra dāt natis
iura tricenā. Semissex natis dant illis
quinqz vel vltra. Arbitriūz sequit suba
cetera patris. Quartā tibi capies si sis
extraneus heres. Tunc trebellianis cūz
reddere cuncta rogatis. Et defalcatis
dū p legata grauatis. Directarū substi-
tutionū alia vulgaris. alia pupillaris.
alia exēplaris. alia breuiloqua. alia cō-
pendiosa. Vulgaris ē duplex. s. exp̄ssa
et tacita. Exp̄ssa ē que fit verbis negati-
uis. vt si ille mihi heres non erit alio sit
heres. insti. de vul. substi. in pñ. Tacita

fit verbis affirmatiuis vt sic. vos in-
uicē substituo. vñ ita. quisqz mihi heres
erit sit heres filio. vel ita. Titus esto he-
res plotij cū instituisse. plotiūz. C. de
here. insti. l. vi. et. ff. de. r. l. cū in testamen-
to. S. hec verba. mō sic tacita substitui-
tio pupilla. inesse videt substi. exp̄. vul-
ga. vt. ff. de here. insti. l. i. i. i. se. Et
ecōtra sub exp̄ssa pupillari p̄tinet tacita
vulgaris. vt. ff. e. r. l. nā hoc iure. Ex-
pirat at hec substitutio vulgaris ab he-
reditate adita. vt. l. post aditā C. de im-
pu. et alijs substi. Et addit lex nisi sacra-
fuit filiis impuberibz. Effectus eius ē
q si heres noluerit vel non potuerit ex-
quacūqz cā. et vñ decunqz veniat in illa
potentia locus ē substitutiōi. Pupilla-
ris substitutio alia exp̄ssa. alia tacita.
Exp̄ssa est. vt si filius meus mihi he-
res erit. et si i pupillari etate decesserit
ille sit ei heres. vt insti. de pupil. substi.
S. substituit. vñ cū pater filio impuberi
quēdā substituit in vulgari casu. intel-
ligit etiā substituisse i pupillari. Casus
in. l. p̄p̄te C. de impu. et alijs substi. Et
qñqz in re equalitatis facit vt si vul-
garis nō p̄tineat tacita pupillaris. Po-
namus enī exemplū. Quidāz in testa-
mento p̄p̄ore instituit in dimidia pte et
alio iū impubē in alia dimidia. et vñ
mo quēdā substituit impubes decessit
in pupillari etate substitutus voluit
admitti ad portem ex substitutiōe. Et
dī q nō admittit rōne in equalitatis. s.
mater eius admittet. et intelligit tñ te-
statorē voluisse institutiōem hīe locum
in psona sue m̄ris si pupill. nō adiret si
vulgaris ē. Et ē diligētissime p̄sideran-
dū qñ substitutio vulgaris ē facta duo-
bus copulatiue. vt i p̄dicto exēplo. tūc
substitutio nō hz locū in psona vñ n̄i.
si etiā in psona alterius. naz mater hic
ipedit illā substitutiōem. S. si m̄r aū filiū
fuisse mortua. et postea filiū infra ānos
pubertatis decessisset locū habuisset B

De substitutiōe

stitutio. et dicitur hec substitutio pupillaris
quia solo pupillo et impubere fit. et non
distinguit an ias sit in parte patris. vel an
post posthumum nascatur. vel utrum sit filius
vel nepos ex filio. Pupillu in proposito
accipere masculinu minorem. xliij. femellaz
minorem. xij. annis. ut ff. e. ti. l. ij. in prin.
si tamen pater impuberi voluerit quicquid substi
tuere pupillariter non in toto tpe pupil
laris eratis sed in minus. puta si filius mo
riatur infra decimum annum vel octauu aut
septenuum. et valebit substitutio. ut ff. e.
l. si ita quod substituerit. si autem voluerit
substituere in longius pupillaris erat
finit pupillaris substitutio aduenien
te paupertate. ff. e. l. in pupillari. Effectus
pupillaris substitutionis est ut quod directo
sit heres impuberi tanquam si ipse pupillu
bi heres fecisset substitutu. unde et duo te
stamenta videntur. unum patris alteru filij. et
pertinet ad substitutos pupillaris bona
quod pupillis etiam postea obuenerint. neque
eiusmodi bonis tamen testator substituit sed et
impuberis. Item pater adoptiuu filio arroga
to impuberi huiusmodi ad quarta sola. et ad ea quod
intestitu arrogatoris ab amico arrogator
pescatur substitui. ff. ut ff. e. l. si plures.
Sed in arrogato. Item expirat pupillaris
substitutio maxima. media vel etiam mini
ma capitis diminutio pupilli. vixit
si est arrogatus. ff. de adop. l. nec ei. Sed
rum durat substitutio in succurrit per vi
lem actioem. Item expirat si non est adita
hereditas patris. Item si omissa causa princ
palis testamenti ab intestato possideat
hereditas. et tunc consulit substituto sicut
et legatariis in quorum fraudem institutus
non ex testamento sed intestato heredita
tem possidet. Et illud quod dictu est quod expi
ret substitutio pupillaris ex si aditioe
hereditatis paterne. verum est si is qui re
pudat minor erat et in integrum restitutus
est ut liceat sibi adire. perficit pupillari
substitutio ut teneat. ut ff. e. l. ij. Sed adeo
aut. Item expirat pupillaris substitutio

expugnato patris testamento in to
ta per querela inofficiosi testamenti. Item
rupto paterno testamento. ut ff. e. ti. l. si
quis cum. Item expirat pupillare testa
mentu per agnationem posthumu. ut ff. e. l.
si pater filiu. sic e contra affirmat pupilla
re testamentu quod admodum et paternu si
pater ab hostibus captus sit filius cum filio
et ibi ambo decedat. quis per prius de
cedat. Item hoc ordine facienda est sub
stitutio pupillaris ut prius. primo quis
scribit sibi heredem. deinde vel eadem ho
ra vel quacumque alio filio substituatur nec
debet conuertere ordinem scripture. Item
admittit ex pupillari substitutione ille
quod noiatim substituit testator. ut si te
stator generaliter substituit. ita. si quod
quod mihi heres erit admittent illi qui scri
pti sunt heredes. Tacita pupillaris fit
hoc modo. filius meus impubes heres esto
Item sic. quod quod mihi heres erit sit et heres
filio meo. et dicitur ideo tacita. quia quedam
verba in ea non expressa subintelliguntur
que alibi in expressa pupillari ponentur.
Nam hic intelligitur quod si filius deces
serit in pupillari etate. ille tunc qui est
heres patri etiam sit heres filio. Sequitur
correlarie quod pupillaris tacita intelligitur
sub vulgari expressa. Et fit hec substitutio
sola a patre qui filios dicitur habere in
sua parte non a matre. et per hoc differt a
substitutione exemplari. ut statim dicetur.
Exemplaris substitutio fieri potest a
parentibus utriusque sexus in personis li
berorum cuiuscumque sexus ut furiosus vel
mentecaptus. et cum tali determinatioe
substitutio facienda est. ut si quidam me
te captus habeat descendentes ex se. il
li omnes vel quidam ex eis. vel unus substitui
turi ei. Et dicitur exemplaris. quia fit ad ex
emplu pupillaris. ut cum dicitur pater. si filius in
pupillari etate decedat ille sit heres. si filius
in proposito dicitur. si filius decedat antequam
perueniat ad mentis sanitatem ille sit heres. et
sic pupillaris expirat aduentu puber

De substitutione

tate. ita et exemplaris adueniente santitate. Differunt tri. q. illa sit pupillis tñ hec etiam maioribus. Item illa sit a patre qui habet impuberem in ptate. hec autem sit a quolibet parentu. Compendiosa substitutio fieri pot a milite. ita vitz. Si filius meus quicunq. decesserit ille sit ei heres. et hic sub tali vboz compendio continet expressam pupillarem. s. si filius decedit in pupillari etate. si autem decedat pubes verba directe illius substitutionis trahunt ad fideicommissariam substitutionem. de qua copiose in l. p. cibus. C. d. impuberu et alijs substitutis. et forte fauore maris que est in medio anteq. filius venit ad pubertatem compendiosa directa dicitur. sed postea in fideicommissaria trahit. Item compendiosa facta a milite infra tempus pubertatis quando cunq. valet iure directo. et obliqua post pubertatem. s. mater postea p. fideicommissum potest petere hereditatem. Diceret. quid si paganus secerit hmoi compendiosam substitutionem p. verba iam dicta. Respondet si pupillus decedat in pupillari etate substitutus succedit iure directo et m. impuberis repellitur oino. Si autem pupillus fiat pubes et postea decedat substitutus oino repellit. et venientes impuberi ab intestato succedunt in totu. vt. ff. e. ti. l. verbis. et l. cer. urio. Si autem testator ita substituat. s. filius meus quicunq. decesserit illum substituo. hanc puto computanda fideicommissaria. Quia hoc verbum substituo aptatur ad fideicommissum. vt. l. generaliter. §. vl. C. de insti. et substi. et quia talis interpretatio rez omni tempore valere suadet. vt. l. quotiens. ff. d. rebus du. si vo ita substituat fili. meus quando cunq. decesserit sine liberis ille sit heres vel illum substituo semp interpretanda e fideicommissaria. quia illud verbum sine liberis innuit vt etiam in pupillari etate substituerit per fideicommissum.

sum. q. tunc liberos habere non pot. q. directa verba trahant ad fideicommissariam. p. b. ff. ad trebel. l. cenola. vbi dicit q. substitutio directa facta in codicillis trahit ad fideicommissum. etiam si sup. est in medio etc. Et his casibus succedit m. vel quilibet ab intestato heres. et restituet bona detracta. l. falcidia. Si vo quis dicat si filius me. decesserit in pupillari etate. vel postea sine liberis illum substituo. Dne sunt substitutiones pupillares. expressa et fideicommissaria ppter distinctionem et alternationem ipaz. et sic hoc verbum substituo aptat diuersis modis. p. r. euidentius apparebit si testator subiiciat pupillari. et p. fideicommissum substituo. Breuiloqua substitutio e que continet duas vulgares substitutiones. et duas pupillares. vt. Cum duo impuberes a patre qui eos hz in ptate inuicem substituunt. et hac substitutionem lex appellat reciproca. vt. ff. e. ti. l. naz. b. ture. Et dicendum e q. oes iste quattuor substitutiones expresse sunt. nihil. n. magis de vna q. de alia pot. dici. Vñ colligit q. ppter has quattuor substitutiones m. repellit oino et substitutis succedit. vt. ff. e. l. lucius. Si em est pupillaris tacita no repelleretur etiam in restamento militis. vt. C. d. impu. et alijs substi. l. p. cibus. Placentius dixit tacitam pupillarem admitti p. m. m. nisi ista mater cu. ipubere filio e. in iustitia. S. tñ distinguendum e. aut em extraneus vulgariter substituit impuberi. et tunc tacita pupillaris no admittit p. m. m. Aut substituat impuberi frater eius. et tunc repellit m. q. no e. verisile q. testator vxore sua hec e. m. m. impuberis voluerit p. terire. Casus in. l. cu. quid e. C. d. insti. et substi. Notandum si seruus alienius dñi fuerit heres institutus. si adire ea noluerit vel no poterit. q. p. uent. morte dñi nihil habebit. secus de filio la instituta. q. ipius p. ea hereditatem

De testamentis

adire pōt. p. l. si infanti. C. de iure deli.
Et facit plenius lex cum nō solum. C.
de bonis que libe. Nam ibi dicit q̄ et
am inuito filio pater aduēticia filij po
test adire. Dicunt tñ doctores et etiam
bona glo. in. l. cum pponas. C. he here.
instituen. si seruus copelleret adire he
reditatē acquireret dño hereditatē et ta
li casu coacta voluntas etiā est volūtas

Sciēdū cū plures instituti et sibi in
uicem substituti fuerint in portōibus
inequalibus vno morienti ceteri resi
duū cōsequunt quicuis iuxta rataz sue
portōnis in institutōe sibi expresse. Ca
sus in. l. j. C. d. impu. et alijs substi. Itē
cū duobus impuberibus sit substitu
tio cum adiectōe nois collectiui. vt est
ly. xerq. tūc ita demū locus ē substitū
tioni et in vtriusq; psona conditio sub
stitutōis verificat. secus si ē substitutio
facta p signū distributiui. vt est vter al
ter. Exemplū. testator dixit. instituo io
hānē et petrū. et si vterq; decesserit in pu
pillari etate. substituo eis bartolomeū
Ecce hic Bartholomeus vno dūtaxat
mortuo in pupillari etate nō succedit
ex substitutōe. secus in secundo casu vi
delicet si testator sic dixit. Iohannē et pe
trū instituo. et si alter ipsoz decesserit in
pupillari etate substituo eis bartolo
meū. Casus in. l. cū quidē. C. de impu.
et alijs substi. Item cum sit insti. et sub
sti. pluriū cum adiectōe nois distribu
tīui. tūc quilibet ipsoz vocat in vtrille
ac si oēs simpliciter et noiatim eēt in
stituti. nisi int̄ hmoi institutos seu sub
stitutos plures. vel duo eoz essent pat
et filius. qz tales lz plures sint tñ cū alijs
adiunctis vnā vtrille habebūt portōem
in. l. vi. C. de impu. et alijs substi.

Capitulum. vii.

Donā aut in testamentis ple
rūq; legata p̄solui et executores
eorundē vel heredes defuncto
rū demandat modicū de legatis et ipo

rū varijs modis disponēdi p̄stringēdū
ē. Legatū ē deliberatio hereditarij qua
testator ex eo qz vniuersum heredis fo
rer alicui quid collarū velt. vt. ff. de le.
legatū. Et nemo legare pōt nisi qz de
iure facere pōt testamentum. Et ei soli
pōt legari qui pōt institui. de qbus su
pra vīsum ē. Itē legatū fit his verb. do
lego. dari iubeo. ipo. mado. glisco. p̄ci
pio. exigo. posco. peto. rogo. flagito. vo
lo. de p̄coz. exoro. cnpio. vt des. opto vt
des. credo te daturū. vt dicit Iſo in sū
ma. C. et. allegans. l. ij. C. cōta dele. ff.
de le. j. l. etiā hoc mō. anteqz tñ soluant
legata creditores hereditarij sua exigē
do debita habēt potiores. facit. l. si vni
uerse. C. de le. et qualiter fiat distributō
bonoz hereditarioz creditoribz habēt
p ea que habent et notant in. l. scimus.
C. de iure. deli. ad quā recurre. Item
si quis scienter legat rem alienā. heres
tenet rem illam redimere vel legatario
p̄cium dare si sit talis res que vendi p̄t
si aut ignorāter rem alienā legauit nō
valet legatū nisi lege p̄one cōiuncte.
C. de le. l. cum alienā. Et legatarius de
bet p̄bare sciam. vt. e. l. §. qz aut. fm ca
nones tñ si alicui legate sūt res aliene.
talis tenetur illi restituere cuius sunt. et
pōt agere cōtra heredē si scienter lega
uit res. vt habet in tex. et glo. c. filijs. de
testamentis. Itē si aliquis sciēter legat
rem obligatā creditori. heres dz eā lue
re. secus si legans nesciuit rem obliga
tā. vel forte voluit legatariū luere. et d
exp̄ssit tūc heres non tenet eā luere. in
sti. de le. §. sed et si rez. Itē si res lega
ta sine facto hēdis. i. sine mora fm glo.
perierit legatario perit. in sti. de le. §. si
res. et. l. si seruū. ff. de ver. obli. Item
si aliquis legauit ex illo vase vinas de
cem. et ibi nō sunt decem sed pauciores.
nō extinguit p̄pterea legatum se tantū
modo accipiet quātū inueniet. l. si qz
seruū. ff. dele. ij. Item si aliqz in testa
p iij

De testamentis

mento legunt epos. p[ro]p[ri]am portioem et alia multa legat monasterijs vel ecclesijs si legent illa portioem epos sub hac conditioe vt illa t[ame]n esset p[re]sentis et epos hoc accepit. valebit. et no[n] p[ot]est exigere de ceteris portioem sibi deputatam p[ot]est adhuc sibi portioem suam eligere. sed p[re]stiterit q[uod] testator in fraudem modicu[m] legauit epos vt p[er] illud modicu[m] defraudaret ab alijs. tunc epos adhuc p[ot]est exigere portioem. p. c. officij. de testa. Scie[n]t du[m] t[ame]n q[uod] l[egat] s[ecundu]m antiqua iura epos vel alius inferior no[n] p[ot]uerit deducere suas portioem canonica[m] de relictis seu legatis monasterijs de ordine mino[r]um ad vsus diuini cultus spectantib[us]. vt ad calices vel alia ornamenta. hodie t[ame]n p[ot]est vt habet in cle. dudum. de sepult. in. S. veru[m] ne prochiales eccie[si]e etc.

Item qui no[n] implet volu[n]tate[m] defuncti tota hereditas est sibi auferenda. p. c. l[egat] vniuersis. de vo. et vo. red. xj. q. j. si n[on] uester. s[ecundu]m leges t[ame]n hoc obseruat in extraneo herede. l[egat] n[on] filius heres patris no[n] adimpleat volu[n]tate[m] patris defuncti. si loquitur totu[m] sed seruat ei legitima portio. C. de fideic[om]m. autem. hoc ampli[us]. It[em] si aliquis legauit monasterio sancte M. decem. s[ed] no[n] determinauit cum plura sint monasteria sancte marie. dabit paupior[um]. ar. in aut[em]. de eccle. ti. S. si q[ui]s in no[m]i[n]e. col. ix. It[em] si quis legauit seru[u]m in aliena p[ro]uincia co[n]stitutu[m] expensis heredis no[n] le[git]atarij querit seruus. ff. de le. j. cum seruus. et l. se. It[em] si testator p[ot]est imponere penam heredibus si no[n] paruerint eius volu[n]tati d[omi]no modo non sit turpe aut inhonestu[m]. q[uod] p[re]cipit. insti. de le. S. pene q[ua]m no[m]i[n]e. et S. vl. facit. l. vni ca. C. de his que pene no[m]i[n]e in testamento vel codicillis relinquu[n]t. Item ex testamento no[n] adlat hereditas deficit legatu[m] nisi ita sit legatu[m] q[uod] a vententib[us] ab intestato p[re]stetur legatu[m]. tunc. n. ab heredibus petendum est. p. l. eam quam.

C. de fideic[om]m. Si testator p[re]stat legatu[m] cu[m] testator dixit. si no[n] valet vt testamtu[m]. valeat t[ame]n iure codicillor[um]. vel etiam q[ua]n[u]m legatu[m] e[st] co[n]iuncte p[er]sone facit. It[em] q[ua]n[u]m vna res pluribus legat[ur] q[ua]n[u]m lib[er] h[ab]et ibi ius nisi appareat alia volu[n]tas testatoris. ff. de le. j. si pluribus. Et dicit Bartho. ibide[m]. q[uod] l[egat] ho[m]o posset o[mn]ia bona sua co[n]sumere cu[m] sanus sit. t[ame]n in morte no[n] p[ot]est filios vel nepotes p[re]terire. insti. de inoffi. te. p. totu[m]. et p. c. de his. extra de sepul. It[em] cu[m] vna res duobus legat[ur] co[n]iunctim. l[egat] alteri p[re]iuncto debet. vt in. l. si duobus. ff. de le. j. C. de ca[us]a. tol. vnica. S. j. C. in aut[em] dicit si sperabat ille secundus fore in reru[m] natura p[re]cedat lex. vel si fuerit t[em]p[or]e testam[en]ti co[n]ditu[m]. s[ed] si no[n] sperabat in reru[m] natura nec fuerit t[em]p[or]e testam[en]ti. p[er] eius p[ro]p[ri]etate ad fiscu[m]. allegans. l. it[em] veniunt. j. S. cu[m] anteq[uam]. ff. de p[re]ci. here.

It[em] qui scienter soluit ex minus solenni testam[en]to defuncti alim[en]ta in eo cui legata p[er] terminu[m] tenet ad p[re]standu[m] ea ad futuru[m]. q[uod] secutus e[st] volu[n]tate[m] defuncti. Casus in. l. j. C. de fideic[om]m. Si si quis scienter soluit ea que minus solenni testam[en]to p[er] fideic[om]m[issu]m legata sunt. si quis ergo senserit se grauatu[m] volu[n]tate defuncti no[n] p[ot]est. vt d[icit] in. l. ij. eo. ti. It[em] si testator vni que p[ri]mo nominauit fundu[m] legauit. et eundem fundu[m] alteri postea legauit. demu[m] eundem fundu[m] p[ri]mo iteru[m] legado l[egat] p[ri]us bis nominatus fuerit. t[ame]n ipse vnam alter altera medietates habebit. vt. l. cu[m] que. stio. in. S. sed et aliam. C. de le. Similit[er] dicat si quis iuerit institutu[m] in. xij. al[ia] in. vj. vncijs. videt testator p[ri]mo id ad misisse q[uod] alteri legauit. It[em] si claudu[m] legauit mihi alim[en]ta et vestiaru[m] quousq[ue] moreret. tunc l[egat] claudius morat[ur]. post morte[m] t[ame]n eius mihi legata debent vt. l. j. C. e. ti. et legatarius subtrahat re legata p[er]dit ea. eo. ti. no[n] e[st] dubiu[m]. et l. si se

De testamentis

Gatariis. Item legato fundo instru-
cto boies mancipia. pecora. et vina ibi
exorta non venalia sed mansuaz cetera
que in fundo sunt agri stercozandi causa di-
cuntur legata. ut. l. j. s. ij. Et de ver. sig. Si
militer illa dicuntur legata que maiori p-
te anni ibi sunt mansura. ut. e. ff. vbi di-
citur lex semota carne mensas. pondera. ser-
ramenta que laniande carnis causa p-
parata. In trutinellas. cultros. dolo-
bras instrumento relinquimus.

Item legari potest res que non est in rerum
natura. si modo futura est veluti fructus
qui in illo fundo nati erunt. aut quod ex il-
la ancilla natus erit. ut. insti. e. s. ea quo-
que res. Sic ergo legari possunt ea que
sunt vel que non sunt sed futura sunt. s.
que non sunt nec fuerunt nec erunt legari
non possunt. ut. insti. de inuti. sti. in princ. Si
vero dubium est an res legata ipse testame-
ntum sit in rerum natura nata. puta an homo le-
tus vivat. agi quidem potest ex testamento.
sed officio iudicis cautio interponitur.
ut cum heres rem persecutus fuerit et na-
tus legatario restituat. ut. ff. de le. j. ser-
uo legato. s. ultimo. Ideoque si ipse testa-
menti servus legatus esset in fuga vel
longinquo absens debet heres prestare
operari eum requirat et prestet et sumptus
in eam rem debet impedire. Si autem ser-
vus legatus post testamentum factum fu-
gerit vinum testatore. ipse sua de reddi pe-
riculo legatarii. quod rem eo loco de presta-
re heres in quo a testatore est relicta. ut.
ff. de le. j. l. cum servus legatus. et. ff. apud
lul. et. l. si servus legatus. j. rii. Et illud quod
dictum est quod ea que sunt legari possunt. tamen
si talis res sit cuius non sit commercium
nec ipsa debet. nec eius estimatio. ut si
quis legavit templum vel basilicam vel quod
publico usus deputata sunt. et sic de alijs
rebus in quibus non cadit commercium. pre-
terea nedum corporalia possunt legari. verum
etiam incorporea. ut iura et futurus. Pre-
terea notarius potest legare alteri roga-

tores. inias. et. Item instrumento pi-
ctoris legato veniunt cere colores pa-
triniculi cultoria et ungille. Similiter in-
strumento piscatoris veniunt naselle que
piscium causa capiendorum comparata sunt
et piscatores. Similiter instrumentum bal-
neario legato balneariorum contineri cum
balnea sine balnearioribus usum suum pre-
bere non possunt. ff. eo. titu. l. pictoris.
Item succurritur heredi si eadem res
sepius in testamento fuerit legata. sa-
tis est causa semel prestari. ut. ff. de leg.
ij. l. mephibus. s. cum. Si autem ea de
quantitas in eodem testamento sepius
legeretur deberi poterit sepius si legata-
rius evidentissimis probatibus ostende-
rit testatorem multiplicare legatum vo-
luisse. sed vbi in diversis voluntatibus
vel codicillis vel uno testamento et alto
codicillo eadem quantitas sepius lega-
tur sepius debetur nisi heres probave-
rit testatorem voluisse legatarium esse
contentum una earum quantitatibus. ff.
de leg. l. plane. s. si eadem. et. ff. de le. ij.
l. sempronius. vbi dicitur. si due tabule
testamenti eodem tempore exemplarij
causa scripte sunt in una centum. et in al-
tera quinquaginta aurei legati in titulum
heredi percipiendus est. Ideo utrumque lega-
tum nullo modo debetur. sed tamen quin-
quaginta aurei.

Item qui habet duos servos unum
ex his legando. et non apparet quod te-
stator temptaverit. electio erit legatarij
facit. l. qui duos. ff. de lega. j. exemplifi-
ca de duabus vaccis vel equis. et hoc fa-
nore ultime voluntatis. nisi verba testa-
toris prolata essent ad heredem. ut sic
dixit testator. Tibi fili mi unum ex ser-
vis meis rogo ut tradas. Tunc proci-
li. tunc electio est heredis. Secus cum
quod plures servos habuerit eiusdem nominis
et unum ex his legaverit is quem tunc heres
elegerit prestabit. i. l. si quod a filio. s. si quod

Successio

plures stichos. ff. e. ti. Itē si vni ex duobus eiusdē nois exiitibus de amicis testatoris res aliq legat. et cni ex illis legatū dandū sit dubitet. eligere debz heres cūssu. ut ab eo defendat. p. l. si quis seruū. §. si inter duos. ff. de l. ij. Itē cū testator ita legauerit vxori. vt tantā ptez quantaz vnus ex filiis de hereditate patna seu testatoris. psequeret. put scz testator ipis legasset ptes inaequales psta bit et tanta quāta mīoris ptis legatus se extēdit. Rō. ne cū maior portio ei soluta fuerit. alter filioz mīn^o obtineret qn ta debita iure nature cum tñ in pīs potestate dānar^o non esset. Casus in. l. q cō cubinā. in. §. cum ita legatū. ff. de. l. iij. Itē vsufructu bonoz mīoris donec ad xxv. annū puenit legato legatario nō extinguit mīore mortuo aū. xxv. annū. sed durabit ei vsufruct^o donec curricula pdisit ipis effluxerint. Sed si legata rūs vsuo mīore. anteq. xxv. annū attingit mort. extinguit vsufruct^o. nec ad heredes eius vsufructū trāsmittit. Casus in. l. ambiguitatem. C. de vsu et habitacōe. Itē si qd in genere legat vīnū frumētū vel oleū non. s; legasse vīnum gallicū aut oleū pciōsum. sed generale vīnū terrestre. vt habet in cle. nō pōt. de pcura. in glo. Itē si legatū sit hoc mō. lego tali oēs equos meos pter griffellū vel gradariū. oēs equi veniunt pfoluēdi dempto griffello vel gdarīo. si vero sit hīs verbis. lego illi oēs vīneas meas pter asinū quē oneratū athenas remisī. oēs vīnee veniūt et cū hoc asin^o pfoluēde. Rō pmi. qz hīs vbis expmīt volūtas pferētis. Si em voluisset illū habuisse oēs equos. non expmisset pter qd ibi caput exceptiue. qz ponit inf res eiusdē speciei vel generales. Rō generalis aut scōt est. Cum ly pter cadit inf res oīno sepatas et distinctas diuersarū speciez merito caput inclusiue et augmētatīue. Quā si testator nō voluisset lega-

tariū habere oēs vīneas et cum hoc asinū frustra expmisset pter asinū cum sol fecisset. lego illi oēs vīneas meas. Caput etiam pter pūctiue interdū. vt plerūqz solet fieri itz dispensatōis materia. vt in. c. dudū. de elec. p Bar. et in. l. actiōis C. de transac. et in regula pctm. de regul. iur. li. vj. Itē si dixit testator exheredo filiū meū Io. et duos habuerit filios b nomie eo q non specificauit quē nota uerit. et cum exhereditatio sit odioso nullū exheredauit Et hec cōpendiose rō dibus de legatis recollecta sufficiāt.

Capitulum. viij.

Atis enī quāto

f breuius fieri potuit de successione omnib^o ex testato dictū est. et ab vero respiciendū est de successione intestato. Sed qm plerūqz in hmo successione distinctio graduū et eorumqz cōputatio. put in arboze p sanguinitatis docemur psequirit. Ideoqz supple aliter in psonarū vt materia successiōis eo lucidi^o humanū cerebz indomare valeat. Arbor^o noticiā expedit. et enodare. Generalis em cognitio ipius pstitit in hīs. videlicet q sciat qd sit consanguinitas. quid linea. et qd sint eius species. Itē quid sit gradus et qualiter psonae dicunt esse in gradu. Cōsanguinitas est vīculū diuersarū psonarū ab eodem stipite descendentiū carnali ppagatiōe ptractū. Linea est ordinata collectio psonarū cōsanguinitate pūctarū ab eodem stipite descendentiū diuersos gradus pūctēs et eos ab unitate stipitis fm numeros distinguēs. Linearū tres sunt species. quedā est ascendentiū et pūctet illos a qbus originē traximus vt pater mater. auus. pater. et. Descendentiū ē illa q pūctet illos q duxerūt originē a nob vt fil^o nepos. pncpos. et. Trāuersalis et est illa que pūctet illos qui non duxerunt originē a nobis nec nos ab ipsa

Successio

frater soror. et eorum progenies. vi. xxxv. q. v. primo gradu. Gradus est quedam habitudo siue distantia personarum facta adinuicem collatione ad eodem parentem qua cognoscitur quantam generationis distantiam due persone inter se differant. Item persone que distant equaliter a eodem parente dicuntur esse in gradu et facere gradum que vero inequaliter dicuntur distare gradu. vi. xxxv. q. v. porro. et ca. petele. Item canonica computatione in linea transfuersali facias per istam regulam. Quoto gradu distat quis ab aliquo superiore eodem distat a quolibet descendente ab eo per aliam lineam usque ad lineam equalitatis postea per numero personarum gradus apponit. per regulam habet in ca. q. dilecto de consanguinitate et affinitate. Incipit igitur prima superiorum cellula. s. Abau⁹ que distat a trunco quarto gradu. igitur propatrus qui descendit ab abauo per aliam lineam. similiter quarto. et sic communiter fac per alios. Sic propatrus et patrus sunt duo fratres. et sic in primo gradu. Item auus filius patris distat secundo gradu a patre. Pater ergo truncus quarto. Similiter filius propatri distat quarto a trunco. probatur. quia filius propatri et auus sunt duo nepotes. igitur in secundo gradu. quia sunt filii duorum fratrum qui sunt in primo gradu. igitur pater distat a filio propatri tertio. truncus quarto. Similiter nepos propatri distat quarto a trunco. probatur nepos propatri et pater sunt nepotes. igitur sunt in gradu tertio. quia sunt filii duorum nepotum qui sunt in secundo gradu. igitur truncus distat quarto. Similiter pater nepos propatri cum trunco est in quarto et in linea equalitatis que continet omnes personas equaliter cum eo descendentes. probatur sunt duo abnepotes. ergo sunt in quarto gradu. quia sunt filii duorum nepotum qui sunt in tertio ascende et ad patrem distat a trunco tertio gradu. igitur patru⁹

magnus qui ab eo descendit per aliam lineam. similiter tertio pater et probatur tertio et filius eius secum in tertio in linea equali. Deinde per numero personarum adiciat gradus. et in probatione ista procede ut prius. quia patruus magnus et auus sunt duo fratres. igitur in primo gradu pater distat secundo. truncus tertio a patruo magno. et ita de alijs. Nec probatio colligit. xxxv. q. v. ad sedem. Ad inueniendum igitur gradus consanguinitatis secundum utrumque ius. dicit Iohes an. i. arbore tolle hanc magistralem regulam ascendentiū et descendentiū. Quot sunt persone de quibus queritur computatis intermedijs una dempta tot sunt gradus inter eos. Et intelligit illa regula quando una persona continue descendit ab alia. Et sic non sequitur. petrucius habet duos parentes. scilicet. auos. viij. proauos etc. igitur toto gradu distat. Regula collateralium in linea equali quoto gradu distat quisvis eorum a communi stipite toto distant inter se. et hoc secundum canonicam computationem. Secundum leges vero quoto gradu quisvis eorum distat a communi stipite toto duplicato distat inter se. Regula de linea collateralis in qua est quoto gradu quis eorum remotior distat a communi stipite toto distant inter se secundum canones. secundum leges vero quot sunt persone stipite dempto tot sunt gradus. Sciendum secundum legale computationem quilibet persona facit gradum. unde filius et filia faciunt duos gradus. Secundum canonicam vero computationem due persone faciunt unum gradum. Item quia in legibus propter hoc assignant gradus. ut hereditas vel successio ab una persona ad alteram inter consanguineos deferat. Et quia hereditates non possunt deferri ab una persona in alteram. Ideo in singulis personis singulis ponunt gradus. sicut in canonibus propter hoc computat gradus ut demonstrat usque ad quotum gradum

Successio

nuptie celebrari dicit. Et quia nuptie inter duas personas sunt. Ideo canones duas personas in uno gradu ponunt. vi. xxv. q. v. ad sedē. Sciendum quod he persone coniungi non possunt matrimonialiter.

Nata sorori nepotus matertera fratri et uxori. Et patrum filius nurus filii nati nuptus.

Uxorisq. sorori filii nati nuptus. Et q. sorori patris coniuncto lege utantur. Nec papa cum his dispensat. vide de h. in ca. lra. de resti. sp. o. in glo. j. non vult.

Casus in quibus impeditur matrimonium pertrahendum et dirimere pertractum. Error committitur voti cognatio criminis. Cultus disparitas vis ordo ligamen honestas. Si

fratris affinis si forte contra nequibus. Casus in quibus solvuntur sponsalia de futuro. Mutuus assensus absentia sine iuventus.

Factus affinis vel altera copula carnis. Crimen religio si mala petitio. Si lesura gravis sponsalia solvuntur in istis. Affinitas est proximitas personarum ex carnali coniunctione et pueniens omni carens penitela ex carnali coniunctione. Correlarie sequitur quod

affinitas pertrahit tamen per legitimum quod per fornicarium cotum. vi. xxv. q. iij. nec est et ca. discretionē. de eo quod cogn. p. ang. et c. fraternitatis. et c. Et dicuntur affines quasi

ad alterum fines tendentes. Nam sicut ego et uxor mea sumus in primo genere affinitatis. sic soror uxoris mee est affinis

mibi in primo genere et primo gradu. Genus affinitatis invenitur secundum hanc regulam persona addita persone per carnis coniunctio

nem facit genus affinitatis et non gradum. Verbi gratia. Frater meus ducit uxorem cum admisceat carnaliter. per hanc carnalem copulam oritur primum genus affinitatis inter uxorem fratris et eius sororem quod

est ex alio latere. Item da uxores istis tribus quod descendunt ex fratre. vi. filii. nepotes. puenpos. quibus coniungantur per carnalem copulam oritur primum genus affinitatis inter

eos et sororem fratris. Eodem modo ex alia parte arboris soror nubit viro cui coniun-

gatur carnaliter per hanc carnalem copulam oritur primum genus affinitatis inter virum sororis et fratrem sororis vel patrem.

Item gradus inveniuntur per hanc regulam. persona addita persone per carnis coniunctionem mutat gradum et non genus. Verbi gratia. Frater ducit uxorem illa est affinis sororis fratris in primo genere et in eodem gradu in

quo frater est ei sanguineus. scilicet in primo. Nam cum hic non fuit carnis coniunctio non est mutatus gradus. Adde sorori personam per carnis coniunctionem. scilicet filium ista mutat gradum. igitur attinebit uxori fratri in secundo gradu genere non murato. Adde aliam

personam. scilicet nepotem illa similiter mutat gradum et non genus. igitur erit uxori fratris in tertio gradu et primo genere affinitatis. Eodem modo computabitur gradus ex

alio latere. quia vir sororis est affinis fratri et sue successioni in primo genere in eodem vel diversis gradibus. ut dictum est.

Item omnes sanguinei uxoris sunt affines viro in primo genere affinitatis. et in eodem gradu in quo sunt sanguinei uxoris et contra. omnes sanguinei viri sunt affines uxori in primo genere affinitatis. et

in eodem gradu in quo sunt sanguinei viro. Consanguinei vero viri et sanguinei uxoris inter se non sunt affines. Unde pater et filius possunt ducere matrem

et filiam. et duo fratres duas sorores. et c. in per his. Item omnes mariti sanguinearum mearum sunt mihi affines in primo genere affinitatis et in eodem gradu in quo

uxores eorum sunt mihi sanguinei. Item de uxore oia intelligas de uxorebus sanguineorum. Nec oia comprobant. xxv. q. v. porro per hoc quod uxores duorum fratrum

vel aliorum consanguineorum non sunt affines quia olim attinebant in secundo genere affinitatis. quod hodie sublatum est. Item prohibito de secundo genere affinitatis et tertio

retrahata. et per plures suscepta ex secundo nuptiis possunt cognationi prioris coniugis copulari. licet olim non potuerunt. et c.

Successo

non debet. Hoc sic intellige frater
meus habet uxorem eo mortuo relicta sua
nubit alij et plene significat. illi plene non
potuit copulari cognationi prioris ma-
trinis propter publice honestatis iusticiam
nam hoc modo reuocatum est. Sed alia pu-
blice honestatis iusticia que que est de
sponsa de futuro adhuc manet. Item
ignoratiter sororem uxoris sue cognovit
putans eam esse uxorem suam iurabit quod si
inicius fecerit. et tunc ab uxore eius non
separabitur. sed reddet et exiget. Illa vero si-
ne coniugio maneat. xxxiii. p. j. i. lectum.
De successione ex intestato quod sequitur
seruandum est per lege de successione ex te-
stato. superius dictum est.

Legitimi et naturales

Primi gradus tamen equaliter succedunt
sive sint masculi sive femine sive in parte
patris sive in matris. In autem de here. ab intestato.
venit. §. reliquum. et §. nulla. col. ix.

Posteriores gradus tamen. i. non filij. tunc
succedunt per stirpes in infinitum sive in ma-
trine vel in patris. sive in equali iur. representatio-
ne. In sti. de here. que ab inte-
stato. et erunt. §. Item si ex duobus.

Primi et posteriores gradus simul tunc
omnes primi gradus succedunt et excludunt
alios. Sed si aliqui sint primogeniti eorum
filij succedunt cum alijs per stirpes in
infinitum. Item ex alijs succedere non
possunt. ut in sti. de here. que ab intestato.
desce. §. si. et §. cum filius.

Legitimi tantum

Spirituales ut ex sacramenti do-
nationi. vel illius detentione. et non suc-
cedunt talibus parentibus. cum ista ge-
neratio respiciat eterna et non tempora-
lia. xxx. q. vii. peruenit et. Adoptati
ab avo materno vel paterno. tunc idem
ut in membro precedenti. Ab alio pu-
tro a patre vel fratre vel quocumque alio
tunc succedunt si moritur tempore ip-
sius patris non sunt emancipati. ut. l.
cum in adoptis. C. de adopt. Arro-

gatus tamen filius habet omnia iura sicut filius
naturalis et legitimus.

Naturales autem.

Ex simplici coitu. Legitimatus per pri-
cipem vel matrimonium subsequens
et succedunt. extra qui si. sint legit. ca. p.
venerabilem.

Non legitimati. In bonis mater-
nis indistincte succedunt cum alijs na-
turalibus et legitimis. nisi mater sit il-
lustris. l. si qua illustris. C. ad sena. con-
sul. orphi. institum. eodem titulo. §. no-
tissime.

In bonis paternis non succedunt
nisi in duabus vicibus cum matre sobo-
le et confuge non exantibus. ut in au-
tem. licet. C. de natu. liber. Ex damnato
coitu. et fin omnes doctores non succe-
dunt in sti. ad se. consul. orphi. §. nonis-
sime.

Permixti

Naturales et legitimi. naturales tam-
tum. et legitimi tantum. Tunc legiti-
mi tantum videlicet arrogati concu-
runt cum naturalibus et legitimis. et na-
turalibus tantum legitimati. et naturales
tantum excludunt ut dictum est. Fi-
lij tamen secundi matrimonij non suc-
cedunt cum primis in bonis acquisitis
constante matrimonio primo. in. l. fe-
mine. C. de secundis nuptijs. sic nec fi-
lia in re feudali existente in masculo. Eti-
am si de hoc pactum factum sit. ut in au-
tem. de suc. feud. in. §. hoc etiam. col. x.
Nec etiam vir legitimatus tantum nec
legitimatus per sequens matrimoni-
um sive speciale mentionem. Casus in
autem. in succes. C. de suis et legit. li. j.

Capitulum ix.

Autentico ut cum

de appellationibus cognoscit
§. causas. col. vii. Si per not. i
ca. quinta vallis. in glosa de iure iuran.

Instrumentū quid sit

colligunt. quidā casus in quibus parētes solent exheredare filios. vt patz in his meris.

Hic septē causis natus puabil heres. Patentes feriat vel verbū dicat amax Crimē accusans veneno si potat illos. Aut si tradet eos si cura furētib⁹ absit. Se societ reprobo patriā dilexit amicā. Nō fideiussit p pte v^l ab hoste fdemit Testariq⁹ ptes veruit se imiscet arenā. Nō orthodoxus vouerē si nota sequet

Casus in qb⁹ filij exheredat parētes. Sz p⁹ z octo filij cū spernit honorē. Accusat filiū veneno si potat illum. Coniunctā filij diligit testariq⁹ verat. Furētē negligat captū nec ab hoste redemit.

Consort. vlt. crudeliter infidetur.

Notandū ex auten. de nup. §. ingratitudine. col. iij. colligunt tres casus in qbus frater pōt exheredare frēm. Pr^o mus cuz frater pcurauit mortē fratris Secundus si criminaliter actiōem cōtra eū duxit. Tercius si sue substantie in frēm cōlecturā pcurauit. v. velle sibi facere incendiū vel simile quo casu ei⁹ portio ad alios fratres z attinentes pti⁹ nebit. Vnde fratre decedente ab intestato succedit pater cuz alijs fratrib⁹ demptis casib⁹ exheredatōis. vt dcm ē

Compendiose cum visum sit de p^o m^ois duabus officij notariatus p^oibus Postremo videndū est de eius tercia pte principali que cōsistit circa instrumentoz cōfectiōem eiusdē pmissa prosequendo capitula.

Capitulum. j.

Instrumentum

est scriptura ad assertionem seu pbatōem alicuius rei facta. vel est solennis z rite ordinata scriptura q⁹ autentice p^one manū publice causa memorie facta. Et dicit instrumentū

tū. q⁹ instruit. vt. c. fi. de do. z contr. vel dicit instrumentū quasi documētū. q⁹ docet. ar. vij. q. ij. Si quis de cler. z. c. de eden. autē. si quis in alieno. z. c. si q⁹ p^obyteroz. de re. eccl. nō alienan. Vel dicit instrumentū quasi munimētū. q⁹ munit pducētē contra aduersariū. vt in. c. cordi. §. post hoc. de ap. li. vj. Et in appellatōe instrumentoz testes continent z oē id qd iudicem instruit. vt. c. puenit. de testi. cogen. z. ff. de fi. instru. l. j. Tamen instrumentū in pposito p^o prie dicit scriptura ad mēōriā alicuius rei cōfecta. Instrumētōz due sūt species. Nam aliud publicū seu autenticū aliud priuātū. Publicū seu autenticū quod publicam habet auctoritatē cuius plures sunt species. Nam publicū cū est qd p manū publicam est scriptū id est p manū notarij qui ē publica psona. vt. l. orphanotrophos. C. de epil. z cle. Item publicam formā redactaz de p^osumptiōibus. Illud de fide instru. c. ij. z. c. inter dilectos. Item quia fit in lo autentico sigillatum. de fide instru. scripta. de pbatōibus. tercio loco. Pr^o dicitur publicum. quia auctoritate iudicis exemplificatū z autenticatū. vt. l. publicatū. C. de testa. z. l. fi. C. de re iu. l. vlt. quia in iudicio scribitur apud acta publica. Ervalet p quēcunq⁹ scripta sit vt. l. ij. C. de edendo. de pbatōibus. qm⁹ contra. Item quinto dicitur publicū eo q⁹ habet subscriptiōem trium v^l plurimū fm canones viuētium testium. etiam si sit p priuatā manū scriptus. de fide instru. c. ij. de pbatōibus. qm⁹ p^ora. l. scripturas. C. qui potiores in pigno⁹ re habeantur. Et in auten. de testi. fi. §. si quid igitur vult caute. z. §. sequenti. colla. ij. Item dicitur publicum quod de archino publico siue armario publico ē pducū. de pscriptio. ad auditiā ff. de pba. cellus. Et generaliter omnes scripturā dicit publicam cui de iure v^l

Instrumentū quid sit

Spectali cōsuetudine credit. d. si. instr. cum dilectus. z p Inno. eo. ti. c. j. Priuatū vō instrumentū quodcūq; dicit nisi aliquo predictoz modoz sit corrobortū. Et illoz tres sunt spēs. Nā aliqñ facis scripturāz tibi tm̄. aliqñ alteri tm̄. aliqñ tam tibi q̄ alteri. Et scribere quā tibi facis in iudiciū alterius nulla fides habet. C. de pba. l. exemplo. et l. nō epistolis. Scripture vō quā facis alij p̄ra te. puta creditori tuo de eo qd ab eo recepisti credit cōtra te. ff. de positi. l. publica menia. S. si. xxvij. q. j. oēs femine. Tibi autē z alijs facis scripturā sicut est codex rōnū tuaz cui interdū credit. ff. de edēdo. si quis ex argētarij l. quendā. S. nūmularios. Argentarij est qui quondā p̄ponebat auctoritatē publicā vt in p̄dicto. S. nūmularios argento dando z recipiendo. ad cuius fidem sicut nunc ad fidē tabellionis recurrebat. Item de nūmulario q̄ alienā pecuniā tenebat publica auctoritate vt in p̄dicto. S. nūmularios. Et hī in autē. de ad cōmiss. S. si. col. j. Similiter stat p̄cipuo q̄ sup deposito solet fieri i eadē forma depositario z deponēt. ita vtz q̄ qdā spē p mediū incidant sicut i p̄uicia z in dyocesi narbonei. solet fieri. etiā fm naturā alioz cōtractū. cui scripture standū ē. vt in dicta. l. publica. z. ff. de pba. si cyrographum. Regulariter autem p̄uate scripture nō credit C. de pba. l. instrumenta. z. l. rōnes. nō si contra eum qui scripsit. z hoc in p̄sonalibus. C. qui potiores in pignore habent. l. scripturas. nisi forte sit a testibz nō paucioribus tribus subscripta p̄ur latius p speculatozē. in ti. d. instr. edi. S. Nunc dicendū. ver. v. Credit autem publico instrumentū sine omī ad miniculo. dūmodo illud instrumentū appareat sine cancellatura rasura v̄ in nouatione prime figure que possent sup̄p̄tōem inducere. nec sic delerum vel

abolutum. in autē. de fide instr. S. si vō moriatur. colla. ij. p capitulū z litteris z. c. inter dilectos. eo. ti. de sal. c. licet. C. de edicto viui adria. tol. l. si. §. j. z generaliter creditur instrumento. dūmodo non sit suppositū alicui de vicijs v̄ defectibus quos ponit specu. in titulo de instrumentoz editōne. in. S. postremo restat videre. in ver. si autem. vsq; ad h. opponitur autē. Si vō instrumentū nō apparet suspectū incumbit p̄batio accusanti. vj. q. vl. actor.

Dubitatur quor testes p̄iudicent instrumento. Specu. in titu. de instrumentoz editōne. in. S. restat videre. in ver. sed quero. allegat Odofredum z Bernardum. qui dicūt q̄ auctoritas tabellionis equipollet duobus testibus. vt de pba. quoniā contra. C. de fide instr. l. in exercendis. Licet alijs videat q̄ tribus. xvj. q. iij. S. potest. z alijs q̄ quinq; C. qui testa. face. possunt. l. hac p̄sul tissima. de testibus in omni. Igitur videtur q̄ quatuor aut quinq; siue inscripti siue alij tantum vincunt instrumentū. Dicit tamen Odofredus q̄ consideranda est natura cōtractus in instrumento contenti. vt si sit testamenti in q̄ fm leges septez sunt testes necessarij v̄ codicilli in quo quinq; requirunt. Tunc enim necesse est q̄ instrumentū per totidem z per duos z amplius reprobet Et sic colligitur q̄ regularē ē q̄ potest per testes probari cōtractū eius quod instrumento publico contrahitur. argu. l. Cum p̄ribus. C. de p̄batōnibus. z. C. de contrahenda z cōmittenda stipulatōe. l. optimā. S. finali. quod verū est p̄terq; in duobus casibus. vt. C. ad velletanum. l. antique. z. C. arbitrium tutelē. l. finali. quaz eligit glos. dicte legis in exercendis. z latius per doctores in l. generaliter. C. de nōnume. pecunia. Item Alio dicit q̄ vltia vox duozum restium in nullo casu validior ē publi-

Instrumentū quid sit

eo instrumento. sed publicus instrumentū
tum validius est duobus vel pluribus te-
stibus. In multis tamen casibus in quibus non
habent parē vim testes et instrumenta. et
in quibus requisitū scriptura et probatio per
scripturā. quos enumerat speculator in
titulo de instrumentorum editione in. §. re-
stat videre. in §. quid si tamen unus ex testi-
bus. Et in quibus contractibus scriptu-
ra sit de substantia. vide legē contractus
C. de fide instrumentorum. l. celius. ff. de
probationibus. et magistralem glosam
ca. j. de censibus. l. j.

Capitulum. ii

Sciendum quod in-

strumentū publicū ut dicit spe-
culator eo. tit. duo principaliter
debet continere. scilicet publicationes. De quibus
in ca. primo sequenti. Secundum erit
factam siue negotium quod dicitur con-
tractus qui inter partes contrahitur. et in
publicationes redigitur siue ordinatur.
scilicet quod ipsius negotii tenor enarretur. Sunt
enim quidam contractus stricti iuris. quod
dicitur bone fidei. Et bone fidei sunt actio
ex vendito. ex empto. locato. conducto
negociorum gestorū mandati depositi pro so-
cio iurele commodati pignoratitia fami-
lie hereditate. de cōi diuidundo et actio
scriptis verbis. que id est de estimato
proponitur permutatio. hereditatis peti-
tio et. prout continentur in ea. Cum ve-
nerabilis. de exceptionibus. et instituit. de
actionibus. in. §. actionum. Alie vero
actiones dicuntur districti iuris. ut actio
ex mutuo stipulatum. arbitrio. nudo pa-
cio. et transactio et. Nec dicuntur bone
fidei quod in eis tamen seruari debeat bona fi-
des. quod in actionibus stricti iuris etiam
seruari debet fides. et in quocumque con-
tractu bona fides interuenire debet. per
l. bona fidem. C. de actionibus et obli-
gationibus. Sed ideo dicuntur bone fidei
quod maxime deberet exuberare. et eis bo-

na fides et inter contrahentes. quod ultra id
veniunt etiam omnia accessoria et ea de quibus
in contractu non est cogitatum. vide
licet in contractu emptionis et venditionis
et similibus bone fidei. venit etiam
id quod expresse non est actum. videlicet a
tempore morte quod alteri non reddidit id ad quod
tenet. De natura enim contractus venit
damna et interesse. que etiam debent re-
fundi. Sed in actionibus stricti iuris non
venit accessorium. nec ea de quibus non
est cogitatum. Poterit notarius super quocumque
negotio et contractu a iure vel ab ho-
mine non prohibito. prout ex superioribus
suis artis alumnis. et in ea instantibus
mediocribus claruit debite requisitus in-
strumentum facere et perficere. Si vero no-
tarius ignarus iuris. et sue salutis imme-
mor extiterit. Et de practibus prohibi-
tis instrumenta conficere. seu illis inter-
esse ausu temerario attemptaverit. pe-
nas legales incurrit. et gehennam edifica-
bit. Refert enim Hostiensis quod notarius
qui super usuris et practibus usurariis
et alijs quouis modo in fraudem usuris
institis conficiunt instrumenta pium no-
tam incurrit. quod cum creant iurant quod
hominem non faciunt. Perituros autem efficit
infamem. et per consequens testificari non
potest. nec instrumenta conficere. de testibus.
licet ex quadam. et omnis infamis tam de iure
quam de facto pellitur debet a promotione si-
ue sit dignitas siue ordo. Nam infami-
bus potest dignitatem patere non debet. in
regula. infamibus. de regulis iuris. lib. vi.
Neque possunt esse procuratores neque indices
causarum. de iudicijs. cum deputari. Repel-
lunt etiam ab accusando. l. qui accusare. ff.
de accusatoribus. Sicut repellunt a po-
stulando. ff. de postulando. l. j. Predictas
etiam sententiam de notariis predictis ap-
probat archidiaconus. xlvj. dist. cap. si.
quod alias incipit. sicut non suo nomine. in
glo. super verbo. alieno nomine. ad quod et
legat. c. ex pre. de testi. Ad quod facit quod

De publicationibus

notat in ea. sicut. ne clerici. vel monachi.
Simili modo de quocumque contractu
a iure prohibito notarius abstinere de-
bet. alioquin penas seu penas a iure ex-
pressas se noverit acriter incursurum.
Capitulum. iij.

Equitur nunc vi-

dere de publicationibus reqsi-
tis ad instrumentū publicū.

quar regulariter sex sunt. scz annus do-
mini. inditio. dies. mensis. locus. tra-
ctus. testes. et nomen tabellionis. Licet
septima publicatio in quibusdā locis et
terris addit consueverat. scz nomē pape
vel imperatoris p tempore regnantis quo
fuit cōditum instrumentū. Sed hac se-
ptima omittitur de predictis sex videndū
est p c. dñe. Notandū anteq ponat
annus dñi solet poni invocatio nōmis
eiusdem dñi nostri hoc modo. In no-
mine dñi amen. Vel sic. In nomine do-
mini nostri Jesu xpi. vel sic. In nomine
patris et filij et spiritus sancti Amē. Hec
vocatio ponenda est semp in ma-
gis et perpetuis instrumentis. In alijs
aut breui tempore valutaris. Similit
in nomine domini amen incipiendo.
Subsequenter ponuntur anni domini
quicūc currunt incompleti hoc modo.
In nomine domini Amen. Anno a
natiuitate domini .cc. lxxij. Et aliquan-
do dicitur Anno ab incarnationis do-
mini. M. cc. lxxij. Inditione. x. vel q-
ta tunc fuerint anni. dicitur anteq inditio
ab indicendo. Id est precipiendo. Cesar
em augustus describens vnuersum or-
bem sub tributo singulis annis. xv. si-
bi exhibendo. orbem in tres ptes dñi-
fic. vni pti imposuit vt primo quinquē
nō daret certam quantitatem argenti.
scdō vt daret certam quantitatem ferri
tertio parti et vltimo quinquēnō daret
et certā auri quantitatem. Et sic finitis
tribus quinquēnīs. s. xv. annis fiebat re-

iteratio ad primum. Et ppter ea nulla i-
ditio transcendit quinquēdecimā. Omnis
em inditio aut est prima scdā aut tertia
et sic de alijs. vsq ad quinquēdecimā
inclusiue. Et post quinquēdecimā sic
reiteratō ad primā. Et dicitur vnusquisq
annus quindena inditionū. Fuit aut
primo inuenta ista inditio cum fuit p-
ceptum istud a cesare Augusto tribus
annis anteq dñs noster Ihs xps d vlr-
gine nasceret Maria. et ppter hoc diuer-
sis annis dñi p quindenos his tribus
adiunctis annis qui supfuerit ostendūt
inditionem iuxta suum numerū. Ver-
sus. Si p quindenos dñi diuiseris an-
nos. his tribus adiunctis inditio certa
notatur. Premissa autē vera sunt fm
eos qui inditionē mutant in natiuitates
dñi sicut et annum. et bene fm moder-
nos. Quidam tñ mutant inditionem
viij. kal. octobris. sicut ante xpi aduen-
tum fiebat. quam mutationem iam nō
curamus. si tamen quis velt inuenire
inditionem que est ab. viij. kal. octobrē
fm illos vsq ad natiuitatem domini.
siue ad kal. ianuarij sequentis seu fm
alios vsq ad festum incarnationis iun-
gat annos domini. iij. diuidendo eos.
et dictum est. et sic scdm eos inditio in-
uenitur. Circa tamen tempus mu-
tando inditionem regionis est consue-
tudo seruanda. qua consuetudine con-
siderata sepe instrumenta concordant.
que pta facie fm variationē inditioni.
falsē vident. Igit notarius ea q sūt mo-
ris et cōsuetudinis loci in bone fidei i-
ditijs seruare debet. p. l. q si nōlit. §. q
assidua. ff. de edil. edic. Post inditionē
subsequentem ponitur dies contractus
vel negocij nominando ipm mensem
sub quo cōtinet. et quotā diei. an sit pri-
mus. scdō. vel tertius illius mēsis in q
factum est instrumentū. Ponit au-
tē dies mēsis diuersimode. Vno mō
fm p̄suetudinē bonos. vt i b exemplo.

De publicationibus

primo die maij. scda die intrate maij.
tertia die intrate maij. et sic vsq ad. xvj.
Transactis aut. xvj. ponunt dies p dicti
one exente hoc mo. qntadecima die ex
ente maij. qntadecima die exente ma
iom. vsq ad penultimā die. In penulti
ma die maij dr. Penultima die maij. et
tunc vltima die maij. Et ita de singulis
mensib⁹ hñribus. xxxj. dies. In illis at
hñribus. xxx. dies sñt vsq ad. xv. p hñc
dictionē intrate. et finitis qndecim die
bus pcedūt descendendo p alios dies:
cum hac dictioe exente. sp tñ in prima
die nō ponūt intrate. et in penultima et
vltima non ponūt exente et sic observa
tur in regno cecilie. Alio mō fin pñe
rudinē modernor et quasi oim alema
nar puñciar ponūt dies mēsis sp ascē
dendo hoc mō. pma die. scda die men
sis. et sic de alijs dieb⁹ mensiū. Sed ne
cessariū est notariū scire quor qñbz mē
siū habeat dies q patebūt in his vsib⁹.
Junij⁹ april⁹ septē nonēq tricenos
Plus vno reliq februsq vicēos et octo
Cui si bisextus fuerit supaddit vnus.

Tertio mō ponūt dies in instrumēt
kalenday nonay et yduū vt colligit his
vsib⁹ seqñtib⁹. Sed qz expositio horū
versusq longā exigeret scripturā. iō cō
potistis relinquendum est.

Sex nonas mai⁹ october iulij⁹ et mar.
Quattuor et reliq tener yd⁹ qlibet octo
Jan⁹ et august⁹ necnō mēsis duoden⁹.
Denas et nonas dicunt hñc kalendas.
Junij⁹ aprilis septēber sicq nonēber
Ter seas retier febr⁹ vs octo kalēdas
Iulij⁹ october mar mai⁹ septēqz decem
Sontri nomē decet has a mēse seqñte

Cōsequent in instrumēto dz ponit lo
cus in q tractus vel negociū habitus
vel gestū est h mō. Actū bononie in pa
latio cōi vel loco tali. In stuba vl came
ra inferiori vel supiori loco. locū specifi
cādo. Itē post locum ponunt testes ali
qñ p ablatiū hoc mō. pñtib⁹ ibidem

A et B. testibus ad hoc vocatis et roga
tis. Aliqñ p gentiliū pcedente istolab
lariū pñtia hoc mō. Acta sunt hec in
psentia A. et B. testū ad hoc vocatorū
et rogatorū. Alioñ p nēminatiū h mō
His act. interfuerūt A et B testes roga
ti. Vex licet de pñetudine tabelliois i
oi instrumēto apponat q testes vocati
sint et rogati. Non tñ in oi tractu d iu
re est hoc necessariū. Solūmō em in re
stamētis et dinotijis et in cōfessione cre
ditoris pñetis creditū sibi solutū exi
gunt testes vocari et rogari et in alijs cō
tractibus vbi ad pbandū exigunt te
stes et scriptura in supiorib⁹ pñsum est

Notādū vbi nōn est cert⁹ numer⁹ re
stū a iure vel pñetudine diffinitus sus
ficiūt duo testes qñ plural locut⁹ duo
rū numero pñta sit. Vbi aut diffini
tus est numer⁹ vt in testamētis et in co
dicillis similis in truentarijs et alijs. vt
habet in summa de tractu et iudicijs.
sub rubrica d test. debēt tot testes inseri
bi pñt natura tractus exegerit. Post
testes ponūt signū et nomē tabell⁹ omis
cum ipius cognomine et ei⁹ auctoritate
et impiali vel apostolica sit notarius.
Et rogatus scripsit hoc mō. Et ego Jo
hānes de D. clericus moguntij⁹ dyoc.
Sacra impiali auctoritate notari⁹. qñ
pñmissis oibus et singulis rogatus pñs
interfui et rogatus scripsi et. In testam
tis aut scribit sic. Ego N. et. qz pñctra
oia de mandato dñi testatoris publice
scripsi. Et si fuerit in cōmū officio ali
cuius cōsistorij vel curie episcopalis seu
alterius cuiuscūqz sic scribat. Ego Jo
hānes et. impiali auctoritate et. et nunc
cōmunis venerabilis cōsistorij talis
curie et. hoc publice scripsi rogat⁹ et re
quisit⁹. Notādū q quidā ponūt in
pñcipio instrumēti omes publicatio
nes excepto nomine tabellionis. Sed
melius videt q in pñcipio instrumē
ti ponant ille que notant tempus illi⁹

Instrumenta pcuratorum

Instrumenti. vt anni dñi inditio z dies
z alij tres. s. locus. testis z nomē tabel
lionis ponant in fine. In sentētijs vo
ponunt oēs publicatōes in fine. z ita
fm modernū re nane curie stilū hodie
obseruat. Et hec de instrumentoz publi
catōe dicta sufficiat. Sequit caplm vl
timū de instrumentoz foantis.

Capitulum. iij.

Equitur nūc te

nor instrumenti pcurator con
stitutōis apud acta. In nomi
ne dñi amē. Anno a natiuitate dñi. M.
cccc. lxxxiij. Inditioe pria. die vo vltia
mēsis Julij scro hora. vij. vel qñ ponti
ficatus scissimi in xpo patris z dñi dñi
Sicri diuina puidētia pape scdi. anno
eius quarto. In venerabilis viri M. iu
dic. vel offic. talis curie. In melqz nota
rij publici testiūqz. infra scriptoz ad hoc
vocatorz z rogatoz p̄sentia psonalit cō
stitutū vel p̄stitut⁹ discrer⁹ vir. M. oibz
in orib⁹ mō via. iure causa stilo for
m ordine. qb⁹ meli⁹ potuit z debuit
p̄or. z debet. fecit z cōstituit. creauit z so
lēnter ordinauit suos veros certos le
gitimos z indubitatōs pcuratores. acto
res. factores. negociorūqz suorū gestores
acnūcios speciales z generales. Ita tñ
q specialitas generalitati non deroget
nec econtra videlicet prouidos z hone
stos viros M. z B. p̄sentes vel absentes
z onus pcuratiōis hmōi in se assumē
tes ad psequendam z p̄tracandam p
dño constituyente z eius nomine causā
z causas vertentē seu vertētes inter ip
sum dñm constituentem ex vna z quos
dam M. z B. de z sup p̄tensa detentiōi
quarundem bullariū z instrumenti do
natione aliquarū domozum seu rez i ta
li ciuitate seu opido sitay seu existenti
um z eius occasione paribus ex alte
ra. Necnon agendū nomine z p parte
ip̄ius p̄stituentis. ip̄mqz z eius iura in

omnibus z per omnia defendendū. li
bellam seu libellos z quascunqz petiti
ones summarias dandum z recipien
dum dariqz z recipi videndum. litē seu
lites contestandū z contestari videndū
de calumnia vitanda z veritate dicēda
cum omibz z singulis clausulis z ca
pitulis in z sub calumnie iuramēto cō
tentis in aiām ip̄sius constituentis iu
randū. ponendū z articulandū. ponitqz
z articulari videndū. positioibz z ar
ticulis p̄tis aduerse respondendū suis
qz responderi petendū z obtinendū et
cōtra positioēs z articulos p̄tis aduer
se dicendū z excipiendū. replicandum
duplicandū. triplicandū z quadrupli
candū. iudices seu iudices notarios ac
alios quoscūqz suspectos recusandum
z de nullitate p̄cessus p̄testandum ip̄
samqz nullitatis causam p̄sequendū
Testes litteras z instrumenta. nec non
acta iura z monimēta in modum pro
bationis pducendū z exhibendum. p
ductis z exhibitis p̄tis aduerse contra
dicendum z impugnandum. testes p
parte aduersa pductos iurare recipi z
admitti videndum z audiendum z cō
tra eorum depositiones crimina z defe
ctus opponendū. pbandū. concluden
dum. z renunciandum. concludi. pro
bari z renunciari petendum z audien
dum. Sententiam z sententias tam in
terlocutorias qz diffinitiuas ferri z pro
mulgari petendū ab eisdem z earundē
qualibet. Necnon a quolibet alio gra
uamine illato vel inferendo semel vel
pluries prouocandū z appellandū. ap
pellationem seu appellationes huius
modi p̄sequendum. iutimandum. in
sinuandum z notificandum totiens q
rtiens opus fuerit z videbit expedire. ex
pensas taxari petendum. Et super eis
dem si necesse fuerit iurandum. benefi
cium absolutiōis simpliciter vl ad cau
telam. necnō rest. in inte. semel pluries

Instrumenta pcuratoꝝ

repetendū z obtinendū. vnū quoq; vel plures pcuratoꝝ vel pcuratores loco suo substituendū z eū vel eos reuocandū. z onus pcuratoꝝ hmoi in se reassumendū totiens quoties z qñ placuerit z vñz fuerit expedire. Et generalit omnia z singula faciendū. gerendū. exercendū. dicendū z pcurandū que in pmissis necessaria fuerint quomodolibet z oportuna. z que ipse cōstituēs faceret seu facere possz in pmissis oibus z singulis pñens z psonaliter interesset etiā si talia forent que mādātū magis exigerent spāle q̃ pñibus est expñsum. Promittēs nihilominus dicit dñs cōstituēs mibi notario infrascripto tanq̃ publice z autentice pñone solenniter stipulanti z stipulatōe recipienti vice z noie oim z singuloꝝ quoz interest seu interesse poterit. quolibet in futuruz separatū gratū atq; firmū ppetuo habituz totum uegocium. z quicquid p dictuz suum pcuratoꝝ vel pcuratores. aut ab eo vel eis substit. vel substit. actū. factū dictum. gestum. siue pcuratū fuerit in pmissis seu quolibet pmissoz. releuās nihilominus z releuare volens eundē suū pcuratoꝝ. aut loco sui substituendū ab oī onere satisfaciendi iudicio sistz iudicatū solui cuz oibus z singul clausulis requisitis in z sub iur. z facti renūciatōe ad hoc ncēria. Protestās nihilominus idēz rās constituens q̃ ipse per quēcunq; actum siue quācunq; copatōem quem vel quā ipm in posterū in hac causa pñenti facere cōtingat vñ opteat ppria in psona in iudicio vel extra nō intendit ppterea dictū suū pcuratoꝝ rem vñ ab eo substitutū in aliquo reuocare nisi de hmoi reuocatōe spālem et expñsam fecerit mentōem. Sup quib⁹ omnibus z singulis sepeditus dñs cōstituēs sibi a me notario publico infrascripto vnū vel plura publicū seu publica fieri z confici petijt instrumentum

seu instrumenta. Acta sunt hec in Se in mōasterio sancti Benedicti dicto vñ mino iudice ibidem p audientia causarū p tribunali sedente ad iura reddendū z causas audiendū in loco suo solito z cōsuetō. Sub anno dñi rē. Indiction. quibus supra pñibus ibidē rē. z B. testibus ad hoc rogatis z vocatis rē.

Et ppendiose singule pmissi instrumenti clausule pñcul glucecant memorie infra dicenda vigilantī studio cōmendanda fore vñle pñasum videt atq; pñcū studēti. Solet em pñitti an omnia nomen dñi nñi Iesu xpī. vt in l. In noie dñi. de testibus. z. C. de offi. pñ. se. pro. af. In noie dñi. Nam oia in nomine dñi facienda sunt. xxvj. q. vi. non obseruetis in fi. Impator. n. in sup. edit. cti in iūto inuocat nomen xpī. diecens. Deo nobis auxiliū pñere rē. C. de epi. z cle. deo nobis. Subsequenter ponitur annū dñi cōes curretes tpe in iūto cōtractus vel rei sup qua cōficit instrumentū. vt. xxij. di. In noie dñi. Quāq; do cōf. Anno ab incarnatiōis dñi rē. z. et. ppter morē quozundā locoꝝ. vñ in cl. piunt cōputare annos dñi ab incarnatiōe. Verūtamen q̃ annū dñi apponāt. dicunt quidā hoc de cōsuetudine solus inolitū hō iure inductū. Et tñ si nō ponantur nō valet instrū. vt dicit speculator de instru. edī. §. breuiter cōmemoramus. vñ. ante omnia. circa finem. Cōsequēter ponitur inditio. vt. pñat in dicto capitulo in noie dñi. in prin. z. C. d. Iustitia. co. cōfir. in fine. z. c. in ser dilectos. §. sed contra. de fi. instru. Et quid sit inditio z qualiter inueniatur dictus est in ca. primo. Vñ ponit post hoc dies mensis rē. fm cōsuetudinē regioñū. vt supra dictum est de publicatiōibus instrumentoz. Item nomē pape vel imperatoꝝ ponitur cum annotatiōe annū sui imperij vel pontificatus vt. pñat in auten. vt nomen impatoris

Instrumenta pcuratoꝝ

ponatur documentis. col. v. Item si etiam in principio instrumenti ponatur locus non multū refert. Locus tamen duplex est. scilicet ciuitatis ville vel castri. et etiam locus loci spāl's in quo pfectus est contractus sine negociū rei de qua agitur. vt notat in specu. in titu. d. instru. editōe. in. §. instrumentū ergo. ver. itez q non est. z ver sequenti. Dicit. in mei q notarij publici testūq infra scriptoꝝ rū rē. Et ibi cōsiderandū est q noia tabellionis etiā z testū fm cōem stilum curie hodie in fine instrumenti scribūt hoc modo. Et ego N. qz pmissis oibz z singulis rē. vt infra patebit in instrumentoꝝ subscriptiōibus. Licet autem in quolibet instrumēto tabellionis ex vsu apparet testes fuisse vocatos z rogatos. Tamen d iure nō est necessariū nisi in quibusdam casibus. vt in spec. in cl. de teste. §. j. ppe finem. ver. item q non fuit rogatus. de quibus etiam supra in. c. primo dictum est ppe finem.

Notandū tamen q tabellio in subscriptione sua debet se dicere fuisse rogatus facere instrumentū. Eo em moꝝ tuo vel nemine recordante de rogatōe instrumenti non valeret instrumentū. Si aut viueret z recordaret valeret ei testimoniu soluz. In dubio tū psumit temp q notarius fuerit rogatus. Item debet etiam continere tempus rogati instrumenti. vt in autent. de tabel. §. si. colla. v. quod debet esse idem cum tempore celebrati cōtractus sine pacti negocij. Si enī aliud esset puta qz ferret testimoniu de pteritis non valeret fm Inno. vt in. c. ma. de coha. cle. z mult. Sequitur ex hoc q si pmissit quis aliquid. rē. quibusdam presentibus de tabellione z pcessu tempore petitur a tabellione confici desuper publicum instrumentū. Licet memoriam testium. z etiam verborū habeat conficere non potest nisi prius in actu fuerit rogatus

z vocatus. Nam si non rogatus scriberet suspectum se faceret. ff. de procuratoribus. que omnia. Item si neget notarium fuisse rogatū debet illud pducens probare per testes. C. de iure test berandi. l. finali. §. sin autē dubius. Dicitur omnibus melioribus rē. vsqz ibi. suum vo certam pcuratoꝝ rē.

Sciendū q omnes iste dictiones necessitate quadam cogente non ponuntur. sed moꝝe romane curie z eius stilo quia al's sufficeret dicere omnibus melioribus modis et formis quibus fieri potuit rē. Tunc ibi procuratoꝝ. Unde videndum est de septem per ordinē Primo quis sit procurator. Secundo qualiter constituatur. Tercio quis institui potest Procuratoꝝem. Quarto quis institui possit. Quinto in quare dari possit procurator. Sexto qualiter eius officium explicatur. Seprimo quis eius sit effectus z qualiter finiat.

Ad primūz respondetur q procurator est qui aliena negocia vnūz vel plura mandato. scz a domino facto gerenda gratuite suscepit. vt. ff. eodez titulo. l. j. Mandatum enim exigitur in pcuratoꝝe constitutōe. alias iudiciū redderetur nullum z controuersia nulla. C. eo. titu. l. licet. per ca. in nostra p'sentia. de procuratoribus. Sunt tamen quedam persone que sine mandato p aliquo agere possunt prestita cautione rem ratam dño habituram. vt sunt cōiuncte p'sone. scz consanguinei. affines z liberti. vt. ff. eo. tit. l. sed de p'sone. z ca. nōnulli. de rescrip. in fine. Aliquando etiam sine cautione. vt tutoꝝes z curatoꝝes. similiter admittit cōsoꝝs eiusdem litis sine mandato. C. d. p'sortibus eiusdem litis. l. ij. p. c. cum M. ferrariensis de cōstitutiōibus. Predictę etiam p'sone ad defendendū aliquē. etiā admittuntur sine mādato dūmodo satisfierit d iudicato solupēdo. si sūt ad agēdū sine mād.

Instrumenta pcuratoꝝ

Dato. vi. C. e. ti. l. exigendi. nisi agerēt p
libertate vel defensione dānati ad mor
tem. vi. ff. e. ti. l. sed z he psonē. z. l. j. ij. z
ij. ff. de libe. cau. p. c. olim. d. testibus. et
l. non tm. ff. de appel.

Pro secundo sciendū q̄ cōstituit p
curator tam p̄ns q̄ etiaz absens in lite
p̄nti vel futura pure z in ppetuū in diē
z ad diē sub conditione p nunciuz z
ep̄lam. p verba rogo mando z similia
Dūmodo tñ certus sit qui cōstituit et
cōsentiat suscipe mandatū. vi. ff. e. ti. l. j.
ij. iij. z. l. iij. z. ff. mādari. l. j. Item plures
pcuratores cōstitui p̄nt z insoliduz. vi
ff. e. l. pluribus. tñ enī quis diuersis t̄p̄
bus plures constituit pcuratores po
steriorē constituendo. videt̄ phibuisse
priorē. vt. ff. e. l. si quis cum. §. vl. Ad
terciū r̄ndet̄ q̄ paterfamilias liber hō
xxv. annoz cōpos mentis dñs rel vel
causē. z generalit̄ h̄mōt queuis psona
que nō phibet dare seu cōstituere pcur
atorē. vt. ff. e. ti. l. mutus. §. j. Interdū
tñ minor. xxv. annis pōt pcuratorē da
re si est talis causa in qua sp̄e p̄p̄ia in p
sona litigare possit. vt cā m̄f̄m̄ntalis.
vt in. c. ex pre. de resti. spo. Tutor vō p
curatorē nō dat nisi p se litē prius cōte
stet. nō enī anteq̄ tñc factus est dñs li
tis. C. e. ti. l. neq̄ tutores. Itē intelligē
dum est de plato eccie qm̄ dñs non est
verus eccie sed dispēsator seu pcurator
vt. xij. q. j. si p̄uatiū. facit. c. fraternita
tē. de donatōibus. Ad quartū r̄ndet̄
q̄ dari z cōstitui pōt pcurator filiūsa
miliās. vt. ff. e. ti. l. filiūsfamilias. §. ipse
quoq̄. Item omnis qui habet psonaz
p se in iudicio standi. ar. c. j. de pba. Et
sō qui constituit pcurator debet eē ma
ior. xxv. annoz. vi. ff. e. l. minor. Et gene
raliter quilibet cōstitui pōt p̄re vel ab
sente aduersario. nisi lege vel canone p
hibeat. vt instit. p quas psonas nobis
acquirūt. §. si. Item phibentur milites
mulieres z ille psonē q̄ reipublice de

putate sunt. Itē accusatus de crimine
capitali. Interdū tñ femina p parenti
bus admittit̄ agere. vi. ff. e. ti. l. femina.
Ad quintū respondet̄ q̄ in oib⁹ cau
sis sp̄ualibus dari pōt pcurator. vt. c. j.
ee. pcura. Item in m̄f̄m̄ntalib⁹. eo. ti.
c. accedēs. Itē quelibet causa pecunia
ria pōt p pcuratorē tractari. vt. l. v. l. c.
eo. ti. nisi sit popularis. q̄ talis p pcur
atorē nō pōt tractari. vt. ff. e. ti. l. in po
pularibus. z. l. q̄ populari. ff. de popul.
act. nisi cum ille constituit pcurator q̄
p̄uato damno ex phibitione afficit. vt
ff. de publi. iudi. l. penul. §. j. Itē si fue
rit causa criminalis frustra interuenit
pcurator. vt. v. q. iij. in criminalib⁹. fa
cit. c. tue fraternitatis. de pcura. z. ff. de
publi. iudi. l. penl. Excipit tñ cā ingra
titudinis que p pcuratorē tractari pōt.
vt. ff. e. ti. l. sed he. §. j. Item cā criminis
iniuriarū in qua illustis psona afficit
p pcuratorē agi pōt. l. si. C. d. iniur. Itē
causa suspecti tutoris i qua pōt absens
defendi p alium. vt. l. cum solū. ff.
dicit. Ad legum doctor egregius
causa sit criminalis publica vel p̄uati
ta ex qua nō imponit̄ pena capitalis s̄
relegatōis vel minor. puta remotōis
ab ord̄me vel dignitate constitui pōt in
ea pcurator cum z pena relegatōis in
fligatur absenti. Similiter si de crimine
agat sed nō criminaliter. Sed alio mō
pōt pcurator interuenire. vt. c. vl. de p
cu. z. c. ad hec deus. z lite non p̄testata.
facit. c. sup hīs. de accusa. Ad sextum
respondetur q̄ officium pcuratoris est
exequi mandatū vsq̄ ad fines. vt expe
dit dñō. nisi temp̄stine renuncierit.
vt instit. mandat. §. mandatū. Ad se
ptimū r̄ndet̄ q̄ finit̄ madatū pcuratio
nis p reuocatōez eius q̄ mandauit. p. c.
in p̄sentia. de pcura. Item finitur p re
nunciatiōem pcuratoris re integra. vt
ff. e. l. mutari. z instit. mandat. §. manda
tū. Item mortem dñi vt pcuratoris re

Instrumenta pcuratorum

Integra fuitur. Dicit consequenter acto-
rem. Unde actor est qui constituitur a
non dño a tutore vel curatore. vel etiam
actor ad agendas vel defendendas cau-
sas vniuersitatis. Ita constituitur. vt. ff. q. cu
in q. vniuersitatis noli. l. itez. cor. in. S.
actor vniuersitatis. Dicit negotior ge-
storū. Unde negotior gestor est q. sine
mandato negotia gerit. Insti. de obli.
que ex quas. contra. nascit. S. j. Idē dī-
cendū de factore. Dicit atq. nuncius
specialē. Vbi p. pte nuncius ē qui mis-
titur ad vnam rem petendū. Unde ta-
lis non pōt petere aliam rem. p. c. inno-
tuit. de elect. Argu. q. simplici nuncio
credendū est in alterius p. iudiciū. p. c.
cum parati. de appel. z argu. c. p. iuden-
tia. de offi. dele. vbi dicit q. creditur su-
rato nūcio fideliter sūti negotiū adim-
p. tēti contra citatos. Item cum res da-
tur certo nuncio. tunc eius est p. culus
cuius est nuncius si nūcio rem dari vo-
luit. Secus si misit nunciū solū vt euz
oneret vt rem sibi in posterū remitte-
re. vt. ff. cōmodati euz qui rem. S. si rē
z duabus legibus sequentibus. Item
de illis vocabulis. pcurator. actor. nū-
cius. gestor. vicedominus. yconomus.
syndicus zc. latissime habet p. anomi-
tanū z p. Jo. imolā. in. c. impator. de in-
ramento calumnie. De iure tamen ca-
nonico sepe vnus ponitur pro reliquo
vt. j. q. iij. saluator. Si igit mlti ista no-
mina accumulēt. non viciatur. p. pte
rea pcuratorum. facit. c. accedens. d. p.
scriptōibus. Notandū cum plures
constituuntur pcuratores. tunc aliqui
do constituunt simul z in solidū. z tūc
occupantis melior est conditio vbi po-
sterior iam non fuit pcurator in eo q.
pōt petere cepit. vt. ff. c. l. pluribus. In-
terdum plures cōstituunt z quisvis co-
rum in solidū. z sic tūc frequenter illis
subiungitur clausula. vtz q. non sit me-
lior conditio occupantis neq. deterior

subsequentis. sed qd vnus eoz incepti
alter psequi valeat zc. Que clausula di-
ligenter a notario z pcuratore p. siderā-
da est. Dicit z ad psequendū zc. sub to-
li clausula semp debet specificari nego-
cium gerendū z causa que vertitur in
constituendū z suum aduersariū. Vtz
tamen q. interdū pcuratores genera-
liter constituunt. vtz ad agendū z de-
fendendū distum constituendū in omī-
bus z p. omnia in omnibus z singulis
causis p. eum seu contra euz p. tra q. scā
q. p. sonas. aut a q. buscumq. p. sonis mo-
tis seu mouendis. z cum tali pcurato-
rio constitui solent actores vniuersita-
tum z syndici ecciarum siue capitulo-
rū collegiarū ecclesiarum siue cathe-
draliū. Dicit necnō ad agendū z subin-
gens. ipm q. z eius iura defendendū zc.
Nam si solus cōstitutus ēet pcurator
ad agendū non esset mādātū sufficiens.
p. c. constit. de pcuratoribus. Igit debet
continere actōem z defensionē. Dicit
libellum seu libellos. Vnde libellus ē
scriptura qua continetur res que p. tē
causa petendi nomen actoris z rei sū z
iudicis coram quo litigatur. Versus.
Quis quis coram quo. quo iure peti-
tur z a quo. Hic cōpositus q. d. libel-
lus habet. Et quod duplex sit libellus
z quare debeat offerri. z cuius expēsis
in iudiciariis solet plene p. tractari. Di-
cit litem seu litis cōtestandū. vbi p. affir-
matōem actoris z negatōem rei ad pe-
titōem in iure p. positam z responsionē
rei faciam sit litis cōtestatio. p. c. vñ
cum. de lit. contes. Requirit etiam q. ver-
ba affirmationis z negationis p. p. res
sa p. que fieri debet litis cōtestatio. fiat
z p. ferantur organo actoris z rei. quia
libellus non loquit neq. exceptōes rei
responder. vt. l. vnica. C. de lit. contes.
Dicit de calūnia vñanda zc. Vbi calū-
nia est q. quis scienter agit vel desistit
in iuste. vt. l. j. ff. ad tur p. sū. S. calūniari.

Instrumenta pcuratorz

Unde ex quo pcurator p se z principa
liter pōt calumniari debet z tenet non
solum in dñi principalis animā. s; etiā
ppiam iurare. vt de iuramēto calum-
niez. ij. li. vi. Et quare hmoi calumnie
iuramentū pstat. z quot sint eius ca-
pitula. plene habet in ca. ceterū. in glo.
ij. de iuramento calūnie. Et solent dari
hec metra. Istud iurē q lis sibi iusta
videt. Et si queret verum hō inficietur
Nil pmutez. nec falsa pbatio det. vt lis
tardez. dilatio nulla perez. Dicis ponē-
dum z articulandū. Unde positio dñ.
qz sup positionibus lis ponit sicut sup
fundamento. qz eis confessatis vel ne-
gatis lis pcedit vel non. de quo in. c. j.
de cōfel. li. vi. Articulus vō dicis. qz ar-
te ponit z artat reū ad rñdendū. vt no.
in. c. pñentiū. de testi. li. vi. Dicis z cōtra
positōes z articulos excipiendū z. vñ
exceptio est dicta quedā exclusio q in-
terponit cuiusq; rei actōni solet. ad ex-
cludendū id qd intentōe vel cōceptiōe
deductū est. Replicatō aut nīhil aliud
est q; exceptio. z venit ex pte actoris. et
ideo replicatio obijcit vt exceptiōez ex-
pugnet. Triplicatio vō solet dari p re-
plicatōem. z ptra replicatōem solet da-
ri quadruplicatio sine multiplicatio. vt
no. i. l. ij. ff. de pñcrip. z excep. Materā
exceptiōnū cum speciebus earundē p
pter ipaz nūmā pñritatē duxi omittē-
dam. S; recurre ad specu. eo. ti. q latit
sime et exuberanter eam explanat z p
doctores instit. z. ff. e. ti. Dicis testes. li-
teras z instra z. vsq; ibi. vñ quoq; vel
plures z. Quedā. n. ibi continent que
sunt facti vt pcedere testes. instra z mo-
nimenta ad opponendū defecus z cri-
mina z. Quedā iuris sunt. vt bñficiū
absolutiōis z restitutiōis in integruz
petere. que directe. d officiū notariar
spectare non dñoscunt. sed iudicibus
aduocatis. z pcuratoribus relinqūdū
est. Sufficit em notariū in pposito scire

z seruare formā z stilū cōstinnando in-
strumentū hoc mō vt pmissum est. Et
ciz vñ quoq; vel plures. Pro q scien-
dū q pcurator ad iudicia p litis conte-
statōem dñs efficit litis. vt. l. ante lites.
z. l. post litem. ff. e. ti. Et iō post litē pre-
statā pōt dare aliū pcuratorē seu substi-
tuere z nō ante nisi fuerit datus pcura-
tor in rem suā. vel habuerit mandatus
de substituendo certā psonam. Procu-
rator tñ ad negocia aliū pcuratorē pōt
dare libere qñcumq; facit. c. j. d. pcur. li.
vi. Et sic habens mandatū substitutiōis
substitutū post susceptū mādātū. etiaz
si eo non sit vsus reuocare nō pōt nisi
prātē habeat eū reuocandi. Egit subitū
gitur illa clausula. Nec eū vel eos reuo-
candū z. Subiungit cōsequēter gene-
ralis clausula vlez. z generaliter omnia
alia z singula. Et pcurator vigore talis
mādātū agere pōt z defendere dñm. nō
tñ ea facere que de sua natura exigunt
speciale mandatū. vt pacisci. iurare
calūnia. transigere. exigere mutuas z
Nec iuramēta deferre. nisi ei libera
noy oim dñi sit concessa administratio
De illis casibus spālibus mādātis af-
fixis est bona glo. in. c. qui ad agendū
sup verbis pacisci. de pcur. li. vi. ad quā
recurre. Dicis pmittens nīhilomin⁹ z
z nō dicis sibi legitime actū factū z. qz
si diceret legitime nō valeret mandatū
qz qd etiā dolose facit pcurator valet z
nocet dño. vt. l. si pcurator. ff. de dolo. z
no. in glo. c. j. sup verbo poterat. vt lit. si
cōre. Sistr factū pcuratoris dño pñdi-
cat. vt in. c. cñ olim. de cau. pos. z pprie.
Dicitur releuans z releuare volens z
aduertendū p illa clausula que est de
substantia mandatū. Nam cuz aliquis
vult agere in iudicio libellū seu petitiō-
nes porrigere debet iudici. z p iudicē
vel eius apparitorē offerendus est reo
sed actor ante q iudici porrigat satisfā-
bit cum idoneo fideiussore. q vsq; in fi

Instrumenta pcurator

ne lris pseruabit in causa. eamq; p sevl
pcuratorē suū idoneū pficiet. z cū ap-
paruerit enim iniuste litem mouisse da-
bit reo decimā ptem in libello pprehē-
sam. Si vō cōfiterē p ipius sacramē-
tum. l. i. iuramētū qd fideiussorē dare nō
possit remittit ei datio fideiussoris sed
inratorā exponat cautōem. z hec cau-
tio vt dictū est fieri nō debet nisi causa
moueat ex cōsensu vtriusq; puta apd
arbitros. vel de cōsensu pti cautio re-
mittat. Et hec clausula colligit ex auct.
generaliter. C. de epi. z cle. z. l. j. C. de as-
seritione tollenda. Nō est tñ absenti di-
cere q actor z reus simul pstēt cautōz
si iudici videbit expedire ne iudicium
suū reddat illuzorū. Reus etiam ante
q l'ellū recepit satisfacere debet q vsq;
ad lris finē pmanebit. Refert tñ dñs
pilleus se dñm Alsonē audiuisse dicen-
tem q supradicte cautōes locū nō ha-
berent cōsuetudinē pualere. qm hodie
iudices statim recipiūt libellū ab acto-
re. nulla dīcrarū satisfactiōnē ab eo ex-
pectat. sed ab vtroq; s. actore z reo recipi-
unt pignora. vel fideiussores si pigno-
ra dare nō possint. z hoc ppter expēsas
que fiunt in causis z in act. causaz. Et
ppter decimas lris quas iudices secu-
lares p'ertim fm cōsuetudinē diuersa-
rū terrarū accipe cōsueuerunt. Sed si
iurabit reus se fideiussores vel pigno-
ra dare nō posse sufficit q fiat sicut i sa-
tisfactione dictum est actoris. De satis-
factionibus pcuratoris aut dicit q pcur-
ator actoris si de mandato eius nō cō-
stiterit lris testibus vel alijs documēt
cogitur cauere de rato. vt in sti. de satisf-
da. S. fin aut. alio nō audiret nisi eēt cō-
iuncta pstone vt supra dictū est. Si aut
dubitatur de eius mandato. Dicunt q
daz esse in potestate rei quicquid velit
recipere pcuratore actoris. scz vt pbet
mandatum vel vt caueat de rato. Do-
minus Alzo dicit hoc esse in arbitrio p-

curatoris an velit pbare mandatū vel
cauere de rato. Qm alternatue tenet.
habet ergo facere vnuz qd voluerit. ff.
de iure do. plerunq; facit. l. si quis ser-
uum. C. de cōdt. inde. Item debet ca-
uere de recōueniendo si conueniat do-
minus coram iudice eodē etiam si cō-
stat enim habere mandatū. vt. C. de sa-
tisda. l. vnica. ff. de pcur. omnibus. z. l.
non solum. Et si hanc cautōem presta-
re noluerit nōn patitur amodo aliā pe-
nam nisi q denegat ei actio. vt. ff. de p-
cura. pomponius. S. rati. Si autem li-
tis contestatio facta est cum dño z po-
stea detur pcurator simili mō cauebit.
vt. C. de cōsonibus eiusdē lris. l. ij. pro-
curator vō rei satisfacere debet iudicatū
solui sine habeat mandatū iudicatum
solui vel non. vt. C. de satisfda. l. vnica. i
fine. imo z si certū sit eū nō habere mā-
datū debet admitti pstita satisfactōe p-
dicta. vt. C. de pcur. l. exigendi. instit. de
satisfda. S. si vō. Et hec cautio d iudica-
to soluendo tria debet continere. vide-
licet defensionem cause vel rem iudi-
catam soluendo z dolum non adhibē-
do. de renunciatiōibus iuris z facti. vt
supradictū est in secunda pre huius cō-
tractus. c. viij. Dicitur consequenter p-
testans nihilominus idem constitues
q ipe per quecunq; actum zc. quia hec
clausula non semp est ponenda in pcur-
atoris. nisi de voluntate cōstituentis.
quia qn quis simpliciter cōstituit pcur-
atorē sine conditōe. Si postea p se cō-
pareret in iudicio aliquē actū faciēdo
videret suū pcuratorē renocasse. Igit vt
illo actu nō obstante si vult vt maneat
procurator debet clausula illa vt dictū
est inseri. secus est si quis cōstitueret p-
curatorē tali conditōe. s. quociens con-
tingeret ipm abesse non dicit pcuratorē
renocasse. si postea p se trahet cāz.
sed etiā postea iterū procurator cōstitu-
tus eo absente officiū procuratiōis as-

Instrumenta pcurator

sumet vt hodie habet in cap. si quis de pcura. li. xj. nisi de hmoi reuocatōe ex pssam facit mentione. vt dicit ibidem Dicit sup quibz singulis. zc. qz vt supra in declaratōe eiusdē forme post pncipiū quasi dictū est de nullo actu notari^o facere post instrumentū nisi prius fuerit rogat^o z requisit^o. Debet sup oibus pteris in instrumentō eē requisit^o et rogatus ne in subscriptōe sua in fine instrumenti solita fieri ipm d' falso pūinct ptingat. Dicit acta sunt hec zc. de quibus supra dictū est de publicationibus instrumentor.

Sequit subscriptio pdicti instrumenti

Et ego Iohes de B. cleric^o moguntinē. dyocesis sacra z imperiali autoritate notarius public^o qz dictor^o pcurator^o pstitutioni creationi z ordinatiōi potestatis dationi. pmissioni. releuatōni. ratihabitōni. Oibusqz alijs z singulis dum sic vt pmittit agerent z fierent vna cū pnomiatis testib^o pns interfui eaqz sic fieri vidi z audiui. Ideoqz h pre sens publicū instrumentū manu mea p pria scriptū scripsi subscripsi z publicauī. et in hanc publicā formam redegi si gnoqz noie z cognomie meis solitis et pueris cōsignauī in fidem z testimoniū oim z singulor^o pmissorum rogatus pariterqz requisitus

Sequit forma substitutionis a pcuratore principali pstituto.

A noie domini

1 Amē zc. In meisqz notarū publici testibzqz infra scriptor^o zc. psonaliter pstitur^o discret^o vir A. ab hō notabili viro A. zc. talis dyocesis ad cōsequendū noie pcuratoris dicti dñi A. causam z causas verten. zc. inter ipsum dñm constituenrē ex vna. z quosdā B. B. z C. de z sup pntia detentione quarundā litterar^o zc. partib^o ex altera. pncipalis pcurator^o pstitutus put in instru

mento publico mibi exhibito ex altere pte huius membrane scripto p honore bilē virum A. clericū talis dyocesis vt prima facie appebat publicum impla- li auctoritate notarū desup confecto ptinget. Cunctis rictus psecutioni di ctay litterarum z cause siue causarum minime intendere vt asseruit posset hō notabilē virū A. in decretis licentiarū clericū talis dyocesis ad hūmā in meli ori forma cum prestatione illius clau- sule de substituendo alium seu alios si opus fuerit oibus melioribus modo via iur. zc. substituit transferens z transfundens in eum plenā z omnimodam potestātē z facultatem sibi a dicto ofio A. cōstituente quomodolibet traditam datam concessam siue attributam pstantem cum quoniens opus fuerit z sibi videbit expedire reuocaturū sup quibus omnibus z singulis zc.

Sequit instrumentū cōstitutionis pcuratoris ad petendū nomie pstituentis vigore lras aplice vel aliarū quarūcūqz bñficiū ecclesiasticū cum cura vel sine cura zc. z possessionem eius zc. pat in lris continet.

A noie domini

1 Amen zc. Personaliter cōstitutus venerabilis vir dñs. A. canonicus creat^o moguntinē ecclesie pncipal pncipaliter z p seipso oib^o melioribus zc. Ita tñ q specialitas generalitati non deroget. nec econtra zc. Contra tñ reuocationē quorūcūqz alior^o pcurator^o suorum per eum actenus quomodolibet cōstitutozū videlicet pndum virū dñm A. capellanū ppetuū i dicta ecclesia moguntinē. pntem vt absente z onus pcuratoris hmoi i se suscipiente ad ipsius pstituentis nomen z p eo quasdā lras aplicas ipsi pstituenti pscrissimū dñm nfm papā paulū scōz zc. de canōicatu z pbenda ecclie moguntinē.

Instrumenta procurator

Et si dignitas psonar⁹ vel officiū fue-
rit p eundē pstituentē aut p eius procura-
torē legitime acceptū. Datū rome sub
anno dñi vel incarnationis dñice rē. vii.
kal. gratiose cōcessas seu etia⁹ pcessus
sup eisdē lris decretor⁹ et sul natos pre-
posito decano et caplo dicte eccleie mo-
guntin. pntandū insinuādū. spolsq⁹ cū
eisdē lris siue pcessibus iuxta eoz pti-
nentiā requirendū. ac pbendā cum ca-
nonicatu. siu. etiā dignitatē psonar⁹ us-
que vel officiū hmoi in pfata ecclesia mogun-
tin. quotiens placuerit acceptandū si-
biq⁹ p eodē puideri petendū et obtinē-
dū possessionē quoq⁹ eorū in choro
et caplo et locis alijs cū plenitudine et
am iuris canonici intrandū. capendū
et nascendū tam vigore lray applicarū
hmoi q⁹ etiā si pbenda cum canonica-
tu siue etiā dignitates. psonatus. seu of-
ficiū hmoi pstituenti ordinaria seu qua-
ntis autoritate pferri et sibi de eisdē pui-
deri ptingeret necnō iuramentū de ob-
seruandis statutis et cōsuetudinib⁹ di-
cte eccleie moguntin. p canonicos inibi
respiendos d nono pstare solitū et qd-
cunq⁹ aliud lictū iuramentū in animā
dicti pstituentis pstandū et subeundum
vñ quoq⁹ vel plures procuratorē vel p-
curatores rē. vt supra i pmo instrumēto
Sequit⁹ forma instrumenti ad acce-
ptandū et petendū canonicatū et pben-
dā Erfordien. ecclesie.

A noīe domini

I nī Amen rē. pstitur⁹ venerabi-
lis vir dñs B. ppositus eccleie
scē marie talis dyocesis. oib⁹ meliori-
bus modo rē. videlicet honorabiles ac
prouidos viros A. B. et C. pñtes et on⁹
procuratōis in se spōte suscipiētes nec
nō de D. et E. aule epalis maguntin. no-
tarios absentes tanq⁹ pñtes et quēlibet
eoz insolidū. ita q⁹ alter alterū in hīs ex-
equendis nō expectet. neq⁹ alijs p aliū

se excuset. sed qd vnus eoz inceperit al-
ter eoz proseq⁹ valeat immediate piter et fi-
nire dans et pcedens eisdē suis procura-
toribus et eoz cuilibet plenā liberam et
omnimodā potestatē ac mandatū spe-
ciale ad petendū sibi p venerabiles pa-
tres et dños ppositū decanū scolasticū
totumq⁹ caplin Spiren. eccleie de cano-
nicatu et pben. eiusdē eccleie vacantibus
ad pñs vel in posterū vacantis vigore
quarūcūq⁹ litteray siue als simpliciter
et pure prouideri. ac eisdē cum oib⁹ et
singulis suis iurib⁹. fructib⁹. redditib⁹
prouentib⁹. et obuentib⁹ ac pñtū
dinibus. prout in tabulis fieri solitū est
sibi cōferri dicti pstituentis noīe. Et al-
tū quoq⁹ in choro et locū in caplo : nec
non corpalem realem et acmālē eozun-
dem canonicatus et pben. possessionē
cum plenitudine iuris tradi et assigna-
ri. nec non de statutis et cōsuetudinib⁹
dictay ecclesie et capli quodcūq⁹ lictū
iuramentū in aiam ipsius pstituentis do-
mini obseruandū. pstandū. et faciendū
vñ quoq⁹ vel plures procuratores rē.
vt prius.

Sequit⁹ instrumentū resignationis
canonicatus et pben. seu alteri⁹ bñfici
culuscūq⁹ pure et simpliciter.

A noīe domini

I amē rē. psonaliter pstitur⁹ ve-
nerabilis et circūspect⁹ vir do-
minus B. venerabilis eccleie basilien.
canonicus san⁹ mente et corpe non vi-
ciat⁹ nec metu inducr⁹. neq⁹ etiā dolo.
fraude. seu aliq⁹ alia sinistra machinati-
one vt asseruit circūueni⁹. s⁹ libere. spō-
te. et ex certa sua scia phabita etiā matu-
ra deliberatōe oib⁹ meliorib⁹ rē. fecit
pstituit rē. videlicet A. et B. decretorū
doctores et eccleie basilien. canonicos.
necnon reuerēdissimi in xpo pñs et do-
mini A. archiepī o. atores absentes tā
q⁹ pñtes et quēlibet eoz insolidū. Ita

Instrumenta pcuratorū

q̄ non sit melior p̄ditio occupantis ne-
q̄ deterior subsequētis. sed qđ vnus eo-
rum incepit alter eorū illud p̄sequi va-
leat mediare z finire. Ad resignandū z
dimittendū pure libere z simpliciter di-
cti p̄stituētis noie z p̄ eo supradictos
canonicatū z p̄ben. ecclie Basiliē. p̄dī
etc. q̄s ip̄e dñs p̄stituēs obtinuit z pa-
cifice ob̄edit. oēq̄ ius sibi in eisdē quo
modolibet cōpetēs in manib⁹ sanctissi-
mi dñi n̄ri pape zc. seu ipsius vicecācel-
larij vel illoz q̄ ordinaria auctoritate de
eisdē ius hñt. p̄uidendi. aut alterius cu-
iuscūq̄ ad id potestātē hñtis. Nec non
ad resignationē hmōi noie ip̄i⁹ dñi cō-
stituentis admittere petendū z obtinē-
dum. z q̄ in ip̄a resignatōe fīda nō in-
terueniet fraus. dolus. symoniacā pra-
uitas. illicita pactio. seu alia corruptela
torandū. z quodcūq̄ aliud licitū z ho-
nestū iuramentū impēsis. v̄l impendē-
dū z circa ea necessariū in aiām ipsius
p̄stituētis p̄standū vnūquodq̄ vel plu-
res zc. Et generalit̄ oīa z singula zc. p̄-
mittens insuper zc. Releuans zc. De z
super quibus omnibus z singulis zc.
Acta sunt hec zc. Presentibus ibidem
zc.

Sequit̄ instrumentū ad resignandū
bñficiū ex causa p̄mutationis

In noie dñi amē zc. ad resignan-
dū libere z pure in man⁹ reuerē-
di patris z dñi N. epi talis ecclie
seu alteri⁹ cuiuscūq̄ ab ip̄o dño N. ep̄o
sup hoc potestatem habentis suam vi-
cariā vel prochiām in N. cum suis lu-
ribus z p̄uentionijs vniuersis cā p̄muta-
tiōis fiende de ip̄a vicarij vel parrochia
ad qđcūq̄ beneficiū ecclesiasticū cui⁹
cura vel sine cura z resignatione hmōi
facta ad petendū etiā inrandū. nanci-
scendū z recipiendū possessionē corpa-
lem z realē ipsius beneficij cum suis lu-
ribus z p̄uentionijs vniuersis. ad p̄stan-

dum etiam quodcūq̄ iuramentū ne-
cessariū z solū p̄stari in p̄missis et ad
fructus. redditus. z p̄uentus hmōi be-
neficij recipiendū z ad firmā dandam
seu annuā pensioē z p̄ receptis quis
tandū z p̄stā faciendū de vterius nō
petendo. Ip̄mque beneficiū p̄ se vel aliū
sen alios regendū z gubernandū p̄ut
melius videbit expedire. Et generalit̄
oīa alia z singula facienda que in p̄mis-
sis necessaria fuerint z op̄ana. vel vñā
quodq̄ vel zc. Et pro p̄missis si necesse
fuerit agendū z defendendū noie ip̄i⁹
constituentis. Et pro ip̄so in oib⁹ z sin-
gulis causis z negocijs moris z mouē-
dis tam p̄ se q̄ cōtra se contra quascū-
q̄ p̄sonas ecclesiasticas vel etiā secular-
res corā quibuscūq̄ iudicibus eccle-
siasticis vel secularib⁹ cōpetentibus or-
dinarijs. extraordinarijs. delegat⁹. sub-
delegatis. arbitris. arbitratoribus. sen
amicabilibus cōpositoribus. z alijs iu-
dicib⁹ quacūq̄ auctoritate fulgentibus
ac libellū seu libellos z quascūq̄ peti-
ones sūmarias zc. Et generalit̄ om̄ia
alia z singula zc. p̄mittēs zc. Releuans
zc. Super quibus oib⁹ z singulis zc.
Acta sunt hec zc. Presentibus ibidem
zc.

Instrumentū insinuationis proces-
sus cuiusdam seu quarumcūq̄ aliarū
litterarū.

In noie dñi amen zc. Persona
t̄ liter cōstitutus zc. discretus vir
zc. pcurator N. z procurator
nomie discreti viri N. talis dyocesis in-
sinauit. notificauit. legē p̄misit. z pu-
blicauit quosdā p̄cessus venerabilium
patrum z dominorū. videlicet B. z C.
eorūq̄ sigillis appēsis roboratos li-
teris sanctissimū dñi nostri N. iseri. gra-
tie a dicto N. dño nostro papa in cōma-
ni pauperū forma facte papa. ij. vel. iij.
zc. sanos integros. illesos. non viciatos

Instrumenta procuratorū

nec aliqua sui pre suspectos put prima
facte apparebāt. de z sup quadā grā rē
cto. A. a sede aplica in forma cōi facta
de bñficio ecclesiastico curato vel non
curato ad collationē. pūisionem. seu
quīs aliā dispositionē. Reuerendi in
xpo patris z dñi N. episcopi talis dyo
celis spectātes. ptestans nihilominus
coram inenotatio publico z testib⁹ in
frascriptis vna voce. q. hmoi litterarū
insinuationē. publicationē. notificatio
nem. in pñtia dñi N. episcopi libenti
us fecisset legisset z publicasset ac insi
nuasset si eius pñtia habuisset. aut cō
mode vel quouis mō habere potuisset
q. eo absente. Copiā vero dictorū pro
cessu ad ampliorē intimationē facien
dā valuis eccle talis in N. zē rbi iur
ad sanctū Petrū zē. realit affixit z ibi
affixā stare pmissit infra diuinoz solen
nia mane hora primay zē. Principiuz
aut pcessus de quo supius fuit mentio
erat tale. Reuerendissimo in xpo patri
ac pñio sancto Basiliē. ecclesie episco
po z oib⁹ alijs z singulis quoz inter
est seu interesse poterit quomodolibet i
futurū. A. abbas scī Petri Saltzbur
gen. monast. ac ppositus z decan⁹ saltz
burgen. eccleie pdicte executor z ad in
frascripta a sede aplica specialiter depu
tati. Salurem in dño. Et mādatis apo
stolicis firmiter obedirez fitebat sic. da
tum Basil. zē. die tali. mēse tali zē. pō
tificatus zē. Anno dñi. M. zē. Acta sē
hec zē. Presentib⁹ ibidem zē. Et ego
N. zē. q. pdictorū processu z litterarū
apostolicarum insinuationē. publicati
onē z affixionē. omnibusq. alijs z singu
lis in premissis factis vna cum pñno
minatis testibus pñens interful. eaq.
sic fieri vidi z audiui zē. vt supra

Instrumentum acceptationis eiusdez
gratie

Nomine domi

ni amen zē. Personaliter con
stitutus zē. diceret⁹ z ē asserēs
ad sui noticiā nouiter peruenisse q. ec
clesia in N. spectans ad collationē put
sionem seu quīs aliā dispositionem
Reuerendi in xpo patris z dñi N. epi
scopi vacaret ad plens p mortem siue
obitum domini A. vltimi z immediati
rectoris eiusdem. quam quidem eccle
siam sic vt premitrif vel als qualicunq.
modo vacantem dummodo sibi z nul
li alijs debeat vigoze gratie sue aposto
lice in communi pauperum forma si
bi facte acceptauit viue vocis oraculo
verbis modo z forma quibus potuit p
testatione infrascripta. quorum verbo
rū z prestationis tenor sequit⁹ z ē talis.

Ego N. talis dyocelis. ecclesiam
istam sancti Petri in N. vacantem per
mortem domini A. aut alias quocun.
q. modo cum omnibus iuribus z per
tinentijs suis melioribus modo iure z
forma quibus hoc melius fieri debet z
potest vigoze z autoritate gratie aposto
lice per scitissimuz in xristo patrē z do
minum nostrum N. diuina prouiden
tia papam secundum. mihi facta de be
nificio ecclesiastico cū cura vel sine cu
ra vacante vel vacaturo. spectante ad
collationem reuerendi in xpo patris z
dñi. N. episcopi talis dyocelis zē. In
nomine patris z filij z spiritus sancti.
Amen. Accepit sub hac protestatione
q. si dicta ecclesia de iure mihi non de
beat saluum integrum z illesum sic
z remaneat mihi us ad aliud benefici
um vigoze dicte gratie apostolice mi
hi debite z canonice acceptandum. Et
inuoco super his omnibus z singulis
testimoniu oim hic astantium z pñci
pue sui tabellionis. z peto vt. s. pmissis
mihi vnū vel plura cōficias publicum
instrumentū vel instrumenta. Acta sūt

Instrumenta pcuratorum

hec rē. Presentibus rē. Ego A. rē.
qz p̄dictis acceptioni p̄statiōi testio-
nīz inuocationi oibz alijs z singu-
lis. vt supra.

Instrumentū inducōis z inuestitū
re ad ecciam sic acceptam.

In nomine do-

mini Amen rē. Personaliter
constitutus discretus vir rē.
talis dyoce. tenens z habens suis i ma-
nibus quasdā p̄uatōis lras cōtinētes
de z sup eccia prochia-
lis sancti Petri in
G. p̄nominare dyoce. vacante p̄ morte
A. pie mēorie vltimi z immediati recto-
ris eccie eiusdē vigore gracie apostoli-
ce a sanctissimo in xpo p̄re ac dño nro
A. papa in cōi pauperū forma facie p̄
venerabilē p̄fem z dñm A. abbatē mo-
nasterij sancti Petri. ordinis sancti be-
nedicti executorē p̄ncipalē a sede apo-
stolica p̄noiato A. spāliter deputatū
cōfectoris z sigillo appēso dicti dñi exe-
cutoris roboratas nō abollitas. nō can-
cellatas aut abrasas. nec in aliqua sui
pte suspectas p̄t p̄ima facie appare-
bant debita cum instantia requisitū re-
ligiosum virū dñm A. plebanū. in A.
vt vigore z virtute huius clausule cere-
rū in ipte lris executorialibz p̄ncipali-
ter contente. necnō ex mādato venerā-
di dñi A. iurisperiti stirie archidyaconi
moguntinē. dyocesis subexecutoris.
scz vniuersis z singulis archidyaconis
archip̄sbitis z plebanis. p̄sbitis. vicarijs
tanq̄ subexecutoribus generaliter p̄ dñi
enū executorē substat. quatenus ipm d̄
prochia-
lis eccie sancti Petri in A. dicte
dyoce. quā vigore dicte gracie infra tps
debitū realiter acceptauerat. ac execu-
tor p̄ncipalis p̄ libū vi mortis est in-
uestiuit ad eandē rē. voluit dictus A.
plebanus id A. mandatis apostolicis

firmiter obedire. ad dictam ecciam p̄so-
naliter accessit z pulsatis cāpanis elu-
dem eccie nonnullis ibidem prochia-
nis pene vsqz ad numerū certū p̄sonaz
ibidem cōgregari fecit. Et eisde oibz
z alijs quoz intererat oia z alia singu-
la in dictis lris dñi executoris p̄ncipa-
lis contenta ibidē in vulgari publica-
uit z insinuauit alta z intelligibili voce
z nihilominus in p̄sentia eoz omniū
p̄dictum dñm A. p̄sbyterū p̄tra dños
libroz z vestimentoz sacerdotaliū co-
licum z clauis dicte eccie z oblationi. q̄
in missa ibidē celebrata facta fuerūt in-
uestiuit. z in corpale possessionē z rea-
lem dicte eccie introduxit cum suis in-
tribus z p̄tinentijs vniuersis. que oia p̄
dictus A. tanq̄ verus rector curā dicte
da z reseruada recepit z retinuit. Et ec-
iam clanes domus dicte prochia-
lis eccie sibi traditas p̄ dictum subexecu-
torē diligenter seruauit. Et nihilominus
idem subexecutor eisde prochia-
lis in-
tunxit sub penis in dictis lris execu-
torialibus cōtētis. habitis z p̄misis. ita
quatenus eidem A. tanq̄ vero rector
eiusdē eccie pareant efficaciter z inter-
dant. z omnia iura tam spūalia q̄ ip̄a-
lia dicte eccie eidem A. vel pcurator
suo exhibeant z p̄soluant. cōtra dicto-
res quoslibet z rebelles si qui essent vt
in futurū forent qd absit sententias i ob-
ctis lris p̄mulgatas incidere posse ful-
minando z fulminatas declarando. et
in vulgari publicando insinuauit. Ad
que oia z singula publice facta nemo
se opposuit seu apparuit contradicē.
Sup qbus oibz z singulis rē. Et ego
A. rē. qz p̄dictoz possessionis corpora-
lis inductione clauium libroz z calicu-
z offerroz p̄sentationi. receptiōi. publi-
cationi. oibz alijs z singulis rē.

Instrumenta pcuratoꝝ

Instrumentū sup lris trāsumptis.

Anomine do-

mini amen ꝛ. In meisq no-
tarij ꝛ. psonaliter constitut⁹

cōmendabilis et gloriosus dñs **A.** ꝛ.
frater et pceptor domus sancti Augu-
stini siue antonij ꝛ. talis dyocesis. q̄s-
dam lras apostolicas felicis recorda-
tōis Pauli pape secundū ꝛ. eius vero
bulla plūbes in filis sericis rubei et fla-
uei coloris in ore romane curie pendē-
tes bullatas tanas et integras nō vicia-
tas. nō cancellatas. nec in aliqua sui p-
te suspectas. sed omī proxius vicio et su-
spitione carentes. vt prima facie appa-
rebant in mediū exhibuit et pduxit as-
serens ipm ceterosq fratres et nuncios
sancti Augustini vel Antonij hmōi lit-
teris q̄ p̄arimīs locis ostendendis et
publicandis indigere. ne igit hmōi lre
apostolice ppter pluralitatē et locoz di-
scriminē atqz viarū discrimina p ipm vel
alias p̄iculoſe quoqz transformari seu
fieri cōtingeret p̄fatas lras aplicas
in notario publico infraſcripto tra-
didit requirēs me sub officiū mei debi-
to quatenus easdē lras de verbo ad ver-
būz nil addendo. nil imutando vel of-
fimitendo copiare transumeret et i pub-
licam formā redigeret. vtz vt hmōi co-
pie siue transumptio sicut originalib⁹
lris vbicunqz locoz stare et fides adhi-
beat plenaria. Quaz lraz apostolicaz
tenor de verbo ad verbū sequitur et est
talis. Pius eps seruus seruoꝝ dei ꝛ.
in scribēdo vsqz ad finē. Et ip̄is finit⁹
scribat sic cōtinuando. Post quarū q-
dē lraz traditōem et requisitōem. ego
A. notarius public⁹ infraſcriptus hu-
iusmodi lras aplicas cū ea qua decuit
reuerētia acceptas. ipas de verbo ad
verbū vt p̄mittit copiaui et trāsumpti
diligenti collatione tñ cū originalibus
lris p me scā et p̄habita. Acta sunt h̄c.

Et ego **A.** ꝛ. qz dictarū lraz aplicarū
originaliū exhibiti vna cū p̄notatis
testib⁹ p̄ns interfui. ipas lras vt p̄mit-
tit copiaui et transcripsi. et qz collatiōe
p̄habita p̄sentē copiam siue p̄ns trans-
sumptū in oibus et p̄oia cūz originalib⁹
cōcordare. nihilqz in eo additū vel
obmissum fuisse aut esse qd sensuz mu-
tare aut viciare posset. intellexi. repperi.
et inueni. Itō p̄ns trāsumptū manu
mea p̄p̄ia scriptū in hanc publicā for-
mā redegi. signoqz et nomine meo soli-
tis et cōsuetis signaui ꝛ.

Sequitur instrumentū insinuationū
confectū super executione lrazum exe-
cutorialium.

Anomie dñi amen ꝛ. Ego **A.**

publica impiali auctoritate no-
tarius animo et intentione non-
nullas lras executoriales hīc a tergo cō-
scriptas vel als ꝛ. a venerabili et egre-
gio **A.** vicario in spūalibus talis curie
ꝛ. generaliter cōtra et aduersus **A.** **B.**
et **C.** talis dyocesis. de et sup occupatōe
et detentōe cuiusdā decime de quadā
curia **A.** sita i **B.** infra līmites tal⁹ dyo-
cesis emanatas eiusdē ꝛ. laico **A.** **B.**
C. insinuandū et notificandū eis in eccia
prochiali talī ꝛ. dum ibi missaz page-
rent solennia psonaliter accersit atqz
in armariū eiusdeꝝ eccie eos conduxit.
ip̄isqz dictarū lrazum effectū matema lin-
gua coram testibus infraſcriptis decla-
raui et exposui. Et vt ab occupatōe et
detentione dicte decime cessaret. ipam
qz liberā et inoccupataz dēmitterent. ac
de fructib⁹ p̄ceptis expensis factis alijs
qz cōdemnatis satisfacerent sub penis
et censuris dictis lris p̄sentis oibus me-
lloꝝibus modo et forma quibus potui
admonui et requisui. Et ne post lapsū
terminū in dictis lris p̄fixū se quouis
modo de decima p se vel p alios quos-
cunqz eoz noie directe vel indirecte q-
uis quesito colore v⁹ ingenio in futurū

Instrumenta pcuratorū

Intromittat aut etiā sicut pferit occupet sine detineat sub dictis penis z cēsuris inhibui z interdicti. Juxta earundē lra rū executorialū cōtinentiā vim z tenore. Acta sunt hec zc. Anno zc. Et ego zc. qz lras executoriales pdictas executus sum. ac oia alia z similia sicut pferit pēgi z feci. Idō hoc pns publicū instrumentum zc.

Instrumentū sup appellatione corā iudice interposita.

In noie dñi amen. zc. corā venerabili patre z dñol. N. abbate sco tor. zc. ac in mei notarij publici zc. psonat pstitut⁹ venerabilis vīr dñs Jo. pcurator z pcuratorio noie dñi B. put mihi notario israscripto de ipi⁹ pcuracionis mādato p pstitutionē ipsius corā me tanqz notario publico factam plena fides pstabat hñs z tenens suis i manibus quandā appellatōis cedulaz aio appelladi z puocandi. quā etiā de verbo ad verbū legit. i quo appellavit. puocavit. apostolosqz petijt. ac alia fecit que etiā ex ipsius cedule tenore plenius trinent. Cui⁹ tenor sequit p oia i hec verba. Ex quo indebite gñati et opressi vt ab eorundē grauinib⁹ z oppressionib⁹ releuent illarū iuxta sctōnū patrū instituta legitimas z canonicas sanctiones ad appellatōis remediū recurrere psueuerūt. Idcirco ego pcurator primādo appel. vsqz in finē. quā dē appellatōe sic interposita z lera pfa tus dñs abbas volēs deliberare super aplis dandis statuit terminū decē dierū tpe interpositōis appellatōis. Pñtibus ibidē. A. B. z C. testib⁹ zc. Demū vero tali die in loco pdicto dño abbate p tribunali sedēte pfar⁹ iohes pcuratorio noie quo supra aplōs sibi debita cū instātia petiuit. Et dñs abbas ob reuerentiā sedis aplice dixit se velle deferre sue appellatōi z vltimus ptra dictū appellanti pcedere non velle in hac cau-

saz statuit terminū ad psequendū eandē appellationē quattuor mensū. Super quib⁹ oibus z singulis zc.

Instrumentū sup appellationē interposita corā notario testibus.

In noie dñi amen. zc. psonalit cōstitut⁹ honorabil⁹ vīr zc. p sciplo z pncipalit babēs z tenēs suis i manibus quandā appellatōis papiri cedulā notam sen foras p vocatōis appellatōis z aplōz petitiōis alia in se cōtinentē quā ibidē aio z inter dōe puocadi z appelladi exhibuit z ostēdit. puocavitqz z appellavit aplōsqz petijt z p testatus fuit et talia fecit put i dicta appellatōis cedula ptimebat z continetur cuius tenor de verbo ad verbū sequit z est h. corā vobis zc. inserendo totum eius tenorē vsqz in finē zc. Super quibus oibus z singulis zc.

Instrumentū insinuationis appellacionis in pcuria aduersarij

In noie dñi amen zc. pstitut⁹ i o. c. norabilis vir. N. canonic⁹ talis eccle hñs z tenēs suis in manibus quoddā appellacionis publicum instrumentū pscriptum virum N. impertali auctoritate notariū scriptū z signatū pariter z subscriptū tenoris israscripti. alias p eundē dñm N. interpositus. Quō quidē instrumentū honorabili viro dño B. decano zc. insinuauit z notificauit in mei notarij publici testitiōis pñtia alta z intelligibili voce legere incepit mox idē B. decanus dixit zc. z sic ipse dñs B. dictū instrumentū appellacionis p lecto habuit z tenuit. pstatut⁹ N. copiat dictū instrumentū appellatōis ad manus dicti dñi B. decani tradidit z porrexit quā ipse reuerentē accepit. Te noz vero dicti instrumentū exhibiti de vobis dñi amen zc. Et totū scribat cum et sub scriptiooe. Sup qb⁹ oibus z singulis zc. Presentibus ibidem zc.

Instrumenta curatorum

Instrumentum super insinuatione appellat
 apud nos tunc accessum ad appellatos
 In nomine domini amen etc. personaliter
 constitutus honorabilis vir etc. eccle-
 sie sancti severi Erfordensis, vicari-
 us habens et tenens suis in manibus quod
 per appellatos publicum instrumentum
 cum ipsius copia auscultata per discretum
 publicum notarium perfectum subscriptum
 et signatum regrens me sub debito officij
 et cum instantia debita quatenus homo ap-
 pellatoris instrumentum in valuis eccle-
 sie marie etc. cum eius copia per insinua-
 tione appellatis ac devolutione cau-
 se eiusdem ad sanctam sedem apostolicam et
 dominum nostrum papam predictum faciendum affige-
 rem cum ad appellatos retroscriptos si-
 bi non pateret tutus accessus ex causis
 legitimis eodem retroscripti instrumē-
 to contentis per personam insinuatione faci-
 enda, de quo solentiter preestabat, qua-
 re ego notarius publicus subscriptus ad
 requisitionem et instantiam prefati domini etc. hu-
 iusmodi appellatoris instrumentum cum
 copia eiusdem tenoris valuis eccle-
 sie marie Erfordensis, sub decatione p-
 narij etc. et sic de alijs, per insinua-
 tione et devolutione predictis debite facie-
 rum publice affixi et stare permisi, finitis
 aut vespis instrumentum homini omni-
 copia vero eiusdem stare permisi et re-
 cessi. Super quibus omnibus etc. Acta sunt
 hec etc. Presentibus ibidem etc.

Sequitur instrumentum curatorum.

In nomine domini

In nomine amen etc. In domo seu habi-
 tatione venerabilis viri domini, n-
 ri mei notarii etc. patria personaliter constitu-
 tus honestus etc. iuuenis minorannis
 maior tamen septem annos sine etatis omnibus
 melioribus modo etc. potuit et debuit omnia
 et singula acta dicta gesta seu quomodo-
 libet procurata per discretum Johannem

fratrem eius carnalem ipsius nomine
 ac pro ipso in romana curia vel extra co-
 ram quibuscumque iudicibus commissarijs,
 iudicibus, delegatis, siue subdele-
 gatis ordinarijs siue extraordinarijs in
 iudicio et extra in quibuscumque causis,
 quovis modo ex certa sua scientia rati-
 ficavit approbavit et collaudavit, ac ea
 grata rata atque firma habuit et habere vo-
 luit hoc presenti instrumento. Et nihil-
 ominus cum minorannis esset et per se
 standi in iudicio personam legitimam
 non haberet ac ipsi nonnulli forte vtri-
 usque sexus homines lites et causas mouis-
 set et contra eum intenterent ac de pre-
 senti moverent ac intenterent ipse etc. mi-
 norannis etiam eiusdem et quibuscumque
 alijs lites et causas mouere intenderet
 et persequi, proposuit et publice dixit etc.
 per eius etate summarie simpliciter et de
 plano ipse dominus etc. officialis vel eius iu-
 dex etc. se informare et ipsi prenomina-
 tum Johannem suum fratrem presentem
 in curatorem ad exercendum ac li-
 tes et causas homini prosequendum suo
 ex officio et auctoritate ordinaria depu-
 tare, ordiare et assignare dignaretur de-
 bita cum instantia postulavit. Unde
 prelibatus dominus officialis vel iudex huius
 modi facte petitioni tanquam iuste et ratio-
 ni consone favorabiliter annuens, rece-
 pitque per eum summaria informatione
 dicti etc. minorannis etate invenit eun-
 dem minorannem quatuordecim anno-
 rum et maiorem septem annorum eta-
 tis sue existere. Ipsumque ad lites et cau-
 sas prosequendum curatorem vtilem
 et necessario habere dictum Johannem
 eius fratrem ibidem presentem, et onus
 curationis huiusmodi in se sponte su-
 scipientem sua auctoritate ordinaria de-
 creto interveniente ipso etc. minorannem in cu-
 ratorem ordiavit et deputavit. Recepto
 tamen premitus et ante omnia ab ipso etc. curatore ad
 ipsum dominum officialem vel iudicem mandatum et

Instrumenta curatorum

In suis manibus tactis per eum scripturis sacrosanctis ad scripta dei euangelia solito prestito iuramento quod utilia agere et inutilia pretermittere ac ipsum minorem eius res et bona ad commodum et utilitatem eiusdem custodire. ac inuentarium de bonis et rebus eius facere eorumque et ea cum bona diligenter saluare administrare et reddere: siue facere reddi copotum siue rationem cum integra restitutione loco et tempore oportunitatis et debitum et dicto inuentario rebusque ac bonis dicti minorum. gubernatis gestis. et administratis in omnibus et per se bene ad huiusmodi curatoris officium fideliter habeturum seruaturum exerciturum dantes eisdem dominis officialibus siue iudicibus. et illi minorum predictorum curatori plenam et liberam potestatem negotia. res. et bona dicti minorum presentia et futura administrandi et nominare etiam coram quibuscumque iudicibus et ecclesiasticis et secularibus per recuperationem et reservationem rerum bonorum et iurium ipsius minorum contra personam quacumque ecclesiasticam sine seculari in quibuscumque causis mortis et mouendis copendi agendi eumque ac etiam iura defendendi omnes et singulos terminos et actus iudiciales de iure vel iusto iudicioque substantiales observandi quoscumque appellaciones necessarias interponendi et eas persequendi. omniaque et singula persequendi faciendi et procurandi gerendi et exercendi que in premissis et circa ea fuerint quomodo libere necessaria et optima. Super quibus per ipsum et singulis illi minorum sibi a me notario publico testatur. Acta sunt hec. etc. presentibus ibidem etc. Et ego etc. qui predictorum ratificationem preponit curatoris petitioni et deputacioni. iuramenti prestationi decreti interuentum. et potestatem dationem omnibusque alijs et singulis dum ut sicut premittitur per prelibatum dominum officialem et coram eo agendum et fierent una cum prenominationis testibus etc.

Sequitur forma creationis notarii auctoritate vicecomitis.

In nomine domini

In nomine amen. Vniuersis et singulis prefatis litteris siue presentibus publicis instrumentis. aut preiudicium inspecturis. Io. N. artium magistrum etc. Imperialis maiestatis sacri latraris. palatii ac regalis aule romane vicecomes palatinus per venerabile et circumspectum virum N. dei et imperialis maiestatis gratia regalis aule romane curie sacri latraris. palatii. Comitem palatinum atque ministrum officij tabellionatum per tale etc. artium liberalium magistrum per illustrissimum et inuictissimum principem dominum Fredericum diuina fauente clementia romanorum. ungarie. bohemie. dalmatie. croacie. stirie etc. regere principale creatum. Creatus et ad infra scripta specialiter deputatus. Pacem gaudium et salutem bonamque in premissis cum debita respectu voluntate. sagax humane nature obsecratio memorie hominem labilitate pensata ne diuturnitate tempore hominum tractus ceterisque publicis actibus obliuionis defectui subiaceret salubriter prouideri et volens prehabentium vota et voluntates scribitur. et scripture misterio longene seruantur postmodum in eum. Cum itaque discretus et scientificus vir artium liberalium magister magnum. doctor. clericus. in nostra presentia personaliter constitutus nobis flexu genibus humiliter supplicauerit ut sibi tabellionatus ac indicatus ordinarij officium auctoritate predicta nobis ut premissis plene concessa vbi locorum et terrarum exercendum gracie concedere dignaremur. ipsumque tabellionem et notarium publicum cum inuestiture solennitatibus ad hoc debite crearem et inuestiremus. Cuius quidem auctoritatis nobis tribute et plenarie largite litteralis tenor de verbo ad verbum sequitur. et est talis. In nomine domini amen. Vniuersis et singulis sacri romani imperij etc. usque in finem. Totum primum

Forma creatiōis notarū

legitū cum notarij subscriptione inserē.
do. Nos igitur Johannes vicecomes p̄fatus
dicti A. supplicatōis f̄avorabilē incli
nati ip̄m̄q; adhuc in v̄sa p̄sentia p̄stitu
tū z flexis genib⁹ id humiliter petentē
vt p̄ferat quē p̄ diligētē examiatōz sus
ficiētis l̄rature ad tabellionar⁹ seu nota
riar⁹ z iudicar⁹ ordinarij officiū exercē
dū. benemeritū. habilē ydoneū in debi
ta etate p̄stitutū diligētē examine p̄ha
bito fuisse z eē repimus. in notariū seu
tabellionē publicū iudicemq; ordinari
um animo deliberato p̄fata regia z im
periali necnō vicecomitat⁹ n̄ri autori
tate q̄ fungimur i hac p̄te nobis p̄cessa
z elargita p̄stitutū fecimus. creauim⁹
z ordinauim⁹. necnō notarius tabellio
natus ac iudicar⁹ h̄mōi officiū sibi con
cessim⁹. p̄t tenore p̄ntiū p̄stitutū fa
cimus cream⁹ ordinamus z cōcedim⁹
in ordine n̄re creatiōis quartū vel sextū.
Ip̄m̄q; A. cum p̄na calamari carta et
bir̄eto q̄ tunc in n̄ris tenebam⁹ mani
bus. Et p̄ anulū aureū in digitū sui impo
sitiōnē necnō pacis osculū vt moris ē
legitime inuestiui⁹. recepto tñ prius
ab eodē A. vice z noie serenissimi z in
uictissimi p̄ncipis z dñi dñi Frederi
ci romanorū regis sp̄ augusti Morūq;
successorū legitime intrantiū ac p̄ sacro
romano impio fidelitate solita. necnon
de ip̄o notariar⁹ seu tabellionar⁹ ac iu
dicatū officio fideliter exercendo cor
pali z p̄prio iuramēto ad sc̄ā dei euan
gelia tactis scripturis sacrosctis in ma
nibus n̄ris p̄ eum p̄sūto sub hac v̄boz
forma. Ego A. p̄mitto z iuro q̄ fidelis
ero serenissimo p̄ncipi z dño dño Fre
derico dei gr̄a romāorū regi ḡtilissimo
dño meo z oibus successorib⁹ eius le
gitime intrantib⁹ z p̄cipne vobis vice
comiti meo creati. Neq; vnq; ero in cō
silio vbi piculū seu scandalū eoz tracta
bit sed bonū z salutē eorundē p̄moue
bo z dāna eoz p̄ mea possibilitate auer

tam. Instrumēta seu p̄tractus quoscūq;
q; nō scribā in carta papirea seu veteri.
A in mēbrana noua pura z mūda. Te
stamēta codicillos z quascūq; deceden
tiū vltimas volūtares necnō dicta test
um p̄scribā fideliter z ea occulte serua
bo. nec vlli pandam donec debeaz aut
de mandato iudicis seu alia exigente ius
ticia pro mea possibilitate promouebo
z officiū fideliter exercebo z legaliter si
ne falsitate nō attēdēdo munera. odiūz
fauorē. vel amorē. sic me de⁹ adiunct z
sc̄ā dei euāgelia. Dantes z p̄cedentes
eidē A. autoritate nobis vt sup̄ius exp̄
m̄i in hac p̄te p̄cessa plenā licentiā atq;
liberā potestātē p̄ totū romanū imp̄m
z alibi vbicūq; locorū ad instrumēta acta
p̄hocolla. testamēta. codicillos z l̄ras
p̄ficiendū. exemplandū. copiandū. au
scultandū. testes recipiendū z exami
nandū. appellatōes p̄testatōes z exce
ptiones quascūq; tam in iudicijs q̄ ex
tra audiendū scribendū z insinuandū
Et q̄libet alia instrumēta scripturas si
ue p̄tractus tam vltimarū voluntatū
decidentū q̄ aliorū negociorū quorum
cūq; inter viuos cōficiendū z ordinā
dū z de eisde fidem faciendū pupillis z
orphanis alimēta decernendū eosq; et
alias miserabiles p̄sonas defendendū
ac in iure ip̄orū p̄fouēdū. necnō emāci
pare manumittere z adoptare volētū
decreta z autoritates p̄stādū z interpo
nendū dictūq; tabellionar⁹ officiū vbi
cūq; locorū libere publice z pacifice ex
ercendū. z generatim oia alia z singla dū
req̄sūt⁹ more solito fuerit faciendū z ex
ercendū que ad dictū tabellionar⁹ offi
ciū quomodolibet p̄tiere z spectare di
noscūt. z ad n̄re p̄tatis p̄uilegiū se i hac
p̄te extēdit autoritas. Et q̄ ad ip̄m A.
tāq; ad notariū z tabellionē publicum
iudicē ordinariū z autentica p̄sonā i oi
bus z singul⁹ ad ip̄m officiū spectantib⁹
qñ vbi z quotiescūq; necesse fuerit pu

Forma testamenti

blice requiratur et instrumentis publicis per eum perfectis et per tempore conficiendis publicis quoque signo suo signatis firmis statim et credendum decetero. ut ubique tractatum per sacrum romanum imperium ac alibi plena et indubitata fides. put et quoadmodum alij notarij et tabellionibus publicis in talibus fides. credulitas et auctoritas consuevit adhiberi in omnibus adhibeatur. In quorum omnium et singulorum testimonium et certitudinem plenius per nos privilegium siue instrumentum publicum per presentium virum **N.** dicta auctoritate imperiali notarium publicum infra scriptum conscribi sub scribi et publicari mandauimus. nos quoque sigilli iussimus et fecimus appensione communiri. Datū et actus in opido etc. in domo habitacionis etc. sub anno etc. indictione etc. ut supra. presentibus ibidem etc. Et ego **N.** quod predicte creatore ordinato et inuestiture. omnibusque alijs et singulis dum sic ut permittit per prelibatum dominum **Jo.** doctorum doctorum et vicecomitem coram me in hominibus actu scriba fierent et agerent etc. Ideo hoc per nos publicum instrumentum siue privilegium auctore ipsius domini vicecomitis in se continens de illius mandato exinde conscripsi. et in hanc publicam formam redegi. manusque propria mea scripsi. signoque et nominibus meis solitis et consuets una cum predicti domini vicecomitis sigilli appensione signavi in fide et testimonium omnium et premissoz singulorum rogatus pariter et requisitus.

Sequitur forma testamenti.

In nomine domini

I Amen etc. In domo habitacionis venerabilis viri domini **Al.** prepetui vicarij in **N.** In meique notarij publici etc. personam constitutus idem dominus **Al.** sanus mente et compos rationis. l3 corpe ut asseruit in calculo patiens etc. conuaduerteret quod vita hominis super terram in-

re floz marcescit. et quod homo quoniam dicit ad finem vite sue operatur. et quod mors hominem quod tunc insequitur. ac alius proinde considerans quod nihil certius mortem peribit incertius hora mortis. euentum hominis hore rimens volendo eundem preuenire. nolensque interstatu ab hac vita decedere. sed sue anime salutem prouidere ne post obitum suum super bonis per eum relictis aliqua valeat discordia exoriri omnibus melioribus etc. quibus vtriusque iuris se et ratione fieri potuit et debuit. ac iuxta suam conditionem possibilitatem suam nuncupatum testamentum siue ultimam voluntatem innovauit. edidit et condidit. In primis omnipotenti deo et gloriose sue genitrici totique celestium creature suam legauit ac carnis materiam terre. Necnon reuerendissimo domino **M.** archiepiscopo etc. **p.** florenti. vel vnaque marcam auri vel argenti puri. vel eiusque verum valorem reliquit atque legauit. ut ipse suum testamentum dignetur si necesse fuerit gratiosius defendere. necnon alius suum testamentum fecit constituit atque per suos testamentarios subscriptos exequi dispositum et ordinari voluit. put in certis ordinacionibus et dispositionibus lris siue cartis aut relictis manu sua propria conscriptis plenius videbitur contineri. Si autem hominibus cartis lris et registra ordinacionis seu dispositionis non reperiantur quod tunc dicti sui infra scripti testamentarij ac ultime voluntatis executorum hominibus. suum testamentum nuncupatum siue ultimam voluntatem exequantur. put eiusdem subscriptis testamentariis melius. apertius. et anime sue salutem prouidentius videbitur expedire. et sicut ipsi deo in nouissimis de his voluerint redde rationem. et per hominibus sui testamenti siue ultime voluntatis executione et facienda. filis omnibus melioribus etc. elegit. nominauit. Eligat notat ac fecit constituit et sollemniter ordinavit. ac patris publici instrumenti serie duos veros. certos. legitimos et indubitatos testamentarios

De iudicibus et testibus

et manifestos et ultime voluntatis sue
executores. vix honorabiles viros B.
C. et D. dans ipsis pliniam vel dñi-
sim et maiori eoz pri autē disponendi
ordinandi et exequendi hñi suū testm
pout pmitit fm ordinatiōem de ma-
nu sua factā. nolēs hñi testamētos
ultra recipienda et pñ relinquēda cui
p obligari de quo publice prestabatur
Voluit et prestabat dñus testator pu-
blice q si hñi testamētū nō valeat in
re testament. ppter aliquā forsan solē-
nitatē iuris omittaz. aut alia cā quacū-
q salte iure codicillōz epistolaz vel le-
gatoz vel alterius cuiuslibet ultime vo-
luntatis p iure melius subsistere po-
terit et valere valeat. ac vigorez habeat.
sup quibus oibus et singulis rē. Acta
sunt hec rē. pñsentibus ibidē rē.

Antequā dicam

de processu iudicii notandū
est quid sit iudiciū. quor sunt

species iudicii. et que sint psonę que de-
bent consistere in iudicio. Vñ iudiciū
est actus triū psonarū. s. iudicis. actoris
et rei in iudicio cōsistentiū. Alie psonę
etia qñq sunt necessarie in iudicio. vt
sunt testes. advocati. assessores. et pecu-
ratores. et auditores. Index est q iudi-
cat de cā. Et dicit quasi ius dans vel di-
ctans vel dicens. Et dicit a iusticia. qd
debet esse iustus. alē nō est index.

Tres sunt species iudicis.

Ordinarij sunt qui habent ppiā iu-
risdictiōem. vt decani. ppositi et cpl.

Delegati sunt qui vñnt iurisdicōne
aliena. et q iudices sunt dati a papa vel
legato ipsius. Delegatus autē a princi-
pe subdelegare pōt. Arbitri sunt in
quos ptes de cōsensu cōt cōpromittūt.

Tria sunt que impediunt aliquē
esse iudicem.

Natura prohibet surdū. mutū et su-

riosum esse iudicem.

Lex prohibet irregularē. epōcātū.
hereticū. paganū esse iudicem.

Sexus et mores prohibēt mulieres
esse iudices propter earum inconstan-
tiam.

Conditiones iudicis. Iustus. veridi-
cus. discretus. eloquiosus.

Cautus causabilis debet index fore
talis.

Actor est qui agit causam contra ali-
quem in iudicio.

Reus est contra quem agitur in iu-
dicio. Et dicitur reus non a reatu sed a
re sup qua agitur.

Item epōcatus non pōt esse actor
vel procurator. qz non habet psonā stā-
dī in iudicio p se sed p aliū in respōdē-
do sed nō in agendo.

Testis est qui testimoniū phibet in
iudicio. Vñ nota q sunt seprē q prohibē
aliquē esse testem.

Conditio. vt si aliquis ē servilis con-
ditionis talis nō potest esse testis i cau-
sa criminali. vt vbi de furto vel homi-
cidio agitur.

Sexus. ergo mulier nō pōt esse testis
in causa criminali.

Etas. ergo puer nō pōt esse testis.

Discreto. ergo fatuus nō pōt ēē testis
in causa criminali. nec furiosus.

Fama. sic infamis nō pōt ēē testis nec
viciosus.

Fortuna. ergo informatus vel paup
nō pōt. qz psumit q ppter ipsius paup-
tates p munera sit corruptus. et hoc in-
telligendū est de vilius hoibus paup-
bus. qz paup honestus pōt ēē testis.

Fides. ergo infidelis nō pōt esse testis
vt hereticus vel paganus. Versus.

Conditio. sexus. etas. discretus. fama.
Et fortuna. fides. in testib⁹ illa reqres.

Alitū sunt alij modi preter iaz ot-
eros quibus aliquis repellitur a testi-
monio. qui patent in his incris.

Processus iudicij

Et clericus laici fugiat et viceuerso.
Et sanguinei piterq; domestica turba
Et locus et tps annumerant eis.

Qui consanguinei inter se non pnt testifi-
cari. Serui et ancille siue familiares
testimoniū p dño dare non pnt. Latius
pra clericū non pōt. Item testes de-
bent deponere. i. testificari d aliquo lo-
co vel tpe. Aduocatus siue pcurator
est qui defendit cām p pto.

Plura impediūt aliquē rē pcuratorē.

Infamia. seruitus. cecitas. puericia.
monachus. irregularitas. Moachus
tñ pōt aduocare si abbas suus sibi im-
pat. vel si est causa sue eccie. Idem ē iu-
diciū d canonico regulari. Qui surdus
cecus. mutus. vel ppetu⁹ furiosus. Fe-
mina vel seruus. infans. vl' minorēnis.
Publicus atq; pugil. male credēs reli-
giōsus. Pactus et abnegans nō abne-
ganda sacerdos. Itē sacerdos non pōt
aduocari nisi in causa ppta vel in cau-
sa sue ecclesie. vel in cā cōiuncte psonē.
i. fratris sororis vel nepotis rē.

In causa miserabilis psonē vel vidue
orphanū vel cecū.

Item qui pcurare nō possunt.

Testis. assessor. pacificōs. rē⁹ et iudex.
Actor et auditor. cōmēdator. sū ista re-
qre. Procuratores. doctores. sū ista so-
ciabīs. Rusticus. nec miles. mlier. nec
nō minorēnis. Paup bannitus. nō p-
curare debent.

Assessor qui assidet in iudicio iudicē
et instruit eum si forte iudex est imperi-
tus. Procurator est ille q de manda-
to dñi sui negocij vnū vl' plura suscipit
pagenda. Itē aliq; phibet esse pcura-
tor multis modis vel multis de causis
vt si est mulier. miles. excōicatus. vel
irregularis. puer vel rusticus. vt dicit i
verlibns. Rusticus nec miles. Audi-
tor est cui aliquis cōrtus articulus au-
diendus vel examinādus a iudice cō-
mittit. vt in receptione testiū. et hoc de

psonis que debent sistere in iudicio.
dicta sufficiant.

Sequit de ordine pcessu iudicij.

Reus citari de

bet a iudice. et eo veniente ad
iudiciū libellus offeratur ab
actore. quo oblato inducie deliberādū
dant ipi reo. in quibus deliberare debz
an velit ptendere vel liti cedere. Finit
inducijs reus venire debet ad iudiciū.
Et si ei nō cōperant excep tōes p quas
possit decliare. i. effugere iudiciū. Nō
dere tenet actori sup pōtione sua affir-
mando vel negando illud qd actor cō-
tra eū pposuit siue pponit. Et ista affir-
matio vel negatio dicit liris cōtestatio
Ite prestata pōtādū est iuramentū ca-
lumnie a ptribus. Quo prestato pres. i.
actor et reus interrogat a iudice super
causa pncipali. Deinde pres debet p-
ducere testes et instrumēta. ad pbandū
intentōez suā. post hoc publicāda sunt
dicta testiū in iudicio pntib⁹ ptrib⁹ su-
qbus dictis disputat. Quib⁹ pnblicat-
tis et instrumētis adhibitis ab vtrq; p-
triū et allegatōibus sacris ab aduocatis
priū seu etiam ab ipis ptribus. iudex
dz motū animi sui informare fm dicta
testiū et instrōz fm rōnes aduocatōz
et allegatōes. Deinde iudex cū inspe-
rit aut discussit merita cause plenissi-
me dz ipm negociū terminare p finiam
diffinitiuā. His oibus pmissis cū iu-
dex fuerit sufficiēter instruct⁹ de meri-
tis cause descendere debet cām p finiaz
diffinitiuā. vt supra fl. q si inq aut in-
iusta fuerit poterit iudicat⁹ appellare.
Predictus pcessus in his hñ vsibus
Primo rei citat post hoc fert illi liber
Inducie dant post hoc de req petita.
Iis contestat sequit calumnia partis.
Querunt testes ac instrumēta sequūt
Producti manifestat sup his placitet
Diffinitiuā post hec finia datur.

Processus iudicij

Hec mala si fuerit dat appellatio pti.
De citatione.

Rimo videndū

P est de citatione. **N**on citatio ē
vocatio rel ad iudiciū. Et est
principiū cause ita q post ipam causa
dicitur incepta fm ins canonicus. **N**ō si
iudex citer aliquē. z ille citatus pendē-
te citatione transfert se ad alias iurisdic-
tōem. i. ad iudiciū alteri⁹ iudicis. **I**ste
nō pōt declināre iudiciū primi iudicis
q pueniens ē citatōe. **N**otandū q ci-
tatio debet fieri tribus edictis quoz q
libet reus vocitat. vt respōdeat. vel qd
melius ex cā pōt fieri vna pemptoria.
ita q reus primo pemptorie cōpareat
vel respōdeat. **N**otandū ē q iudex de-
legatus a papa v^l a legato citat aliquē
pemptoria citatōe. citationi debet inse-
rere autenticū dñi pape vel legati in p
pria forma ipsius hoc mō **H**. del gratia
decan⁹ maioris eccie Leodiēsi. iudex a
dño papa delegatus tali sacerdoti Sa-
lute in dño. I^las dñi pape recepimus i
hac forma. **A**lexander eps seruus ser-
uoz dei dilecto filio decano talis eccie
Salutē z aplicam benedictiōem. **S**ua
nobis **H**. de tali loco querela monstra-
uit q **H**. de tali loco z quidā alij cano-
nici z laici talis ciuitatis in quadā sum-
ma pecunie vel possessione z alijs reb⁹
iniuriat eidē. i. in p certis debitis. **I**deo
q discretionī tue p scripturā aplicā mā-
damus quatenus ptribus vocatis au-
dias cām z appellatiōe remota suo de-
bito sine descindas eāqz decisiōne faci-
as z discernes p cēsura ecclesiasticā firmi-
ter observare. **T**estes vō si qui intermi-
nati. i. citati se gratia. odio v^l amore v^l
timore subtraxerint censura simili co-
gas veritati testionū phibere. **D**atū ē.

Huius ergo mandati apostolici au-
toritate in hac pte nobis delegata i v-
tute sancte obedientie districte psciē-

do mandamus quatenus dictū **N**. z cō-
socios ad nram pemptorie ceteris pñ-
tiāz. vt proxima feria quarta post festū
M. coram nobis in tali loco cōpareat
A. z **B**. ciuibus legitime responsurus
De feriis in qbus nō habet iudiciā?

Est hoc videndū est q iudex nō
P debet aliquem citare tpe feria-
to. **S**unt aut triplices ferie. s. so-
lennes. rustice. z repentine. **S**olennes
sunt que introducere sunt ob reuerētiāz
dei z sanctorū. vt sunt dies festi qd po-
pulus solet celebrare. **I**n his feriis nō
valet citatio facta a iudice. nec proces-
sus iudicij factus vel habitus. nec snia
lata. vt si iudex citaret vel sniam ferret
in his feriis saltē nisi fuerit de cōsensu
ptium. **R**ustice ferie sunt que introdu-
cte sunt ppter necessitatē hoim. vt tem-
pus messium vel vindemiārū. z tūc qd
scere debet strepitus iudicij. iudex tñ
pōt citare si de cōsensu ptium fuerit. et
etiam procedere in causa in feriis rusti-
cis. **R**epentine ferie vocant quos ali-
quis princeps introduxit ppter diē na-
tuitatis filie vel sui. vt qz tunc triūpha-
uit cum inimicis suis z obtinuit victo-
riam. **E**t hee ferie nō sunt in vsu.

Eus citatus comparer. aut nō.
R Si nō cōparet z cōtumaciter se
absentat excōicandus est ppter
cōtumaciā. **I**udex aut q eum excōicat
sic scribit. **H**. del gratia decan⁹ talis lo-
ci iudex vnicus a papa cōstitut⁹ pñzio
talis loci Salutez in dño. **Q**uā **H**. mī-
les vester parochianus citatus est co-
ram nobis ad instantiā **H**. ciuis mo-
nasteriē. auctoritate pñgnita quē euz
nec p se nec p aliū diē pñxo sibi cōpere
curant cōtumacē reputamus. z ppter
cōtumaciā excōicamus. **Q**uapro-
pter mandamus vobis quatenus ipm
singulis diebus dñilis z festiuitatibus
in ecclia vestra publice nunciatis. **D**a-
tum ē. **S**i vō citatus cōparet si cōpe-

Exceptio pemptoria

tunt sibi exceptōes pōt excipe. Vñ videndū quid sit exceptio. Exceptio est actoris exclusio. et est quedā defensio p onā reus intendit se defendere. Et quedā est dilatoria. quedā pemptoria. Dilatoria dicit. qz p eam differt et impedit causa. et qñqz ponit cōtra iudicēz qñqz cōtra suā iurisdicōem. qñqz ptra actorē et pcuratorē actoris. qñqz p tpus quo aliquis citatus est. Cōtra iudicē sic excipit reus dicens. Nō potestis esse iudex meus. estis seruilis cōditōis. vel infamis. vel excōicatus. vel suspectus mihi ex certa rōne eo q estis inimicus meus. vel cōsanguineus aduersarij mei. sicut supius dictū ē. Cōtra actorem sic excipiat reus dicens. Vos nō potestis esse actor cōtra me. qz estis excōicatus ergo nō habetis psonā stādī in iudicio. Eo mō excipiat reus ptra pcuratores actoris q sit excōicatus. Cōtra iurisdicōem iudicis sic excipiat reus. Nō potestis me citare. qz nō sum de foro vro. Ego em sum de dyocesi mogūtiā. vos de dyoce. colosi. Nec exceptio valet cōtra iudicē ordinariū. sed non contra iudicē delegatū qui est delegatus pape. qz ille pōt citare ex aliena dyocesi. Contra tēpus sic excipit quo tpe citatus sum non potui iure citari. qz festum fuit. vnde peto q pdemeritis ptez aduersam in expensis.

Exceptio pemptoria.

Exceptio pemptoria ex

pceptio est q pbata pmit cāz et intentiōez actoris. Verbi gratia. vt si reus dicat cōtra actorē. Tu petis a me marcas quas tenebar. s; in iuste iure mecū pactū d nō petendo. i. q nō peteres a me debitūz. Hoc facto reus soluitur ab instanti iudicij et actori imponat silentiū ppetuū illius cause. Sed reo citato veniente ad iudiciūz si nō ppetant ei exceptōes pdicte rōde

re tenet actori. sed prius certificandū ē sup quo ipetit ab actorē. vñ offerri debet ei libellus in quo certificandus est vt dicit canon et decretū offerat ei libellus qui ad iudiciū est vocatus. xxi. die rū gaudeat inducijs in qbus deliberat se vtrū velit cōtendere an liti cedere.

Videndū est igitur quid sit libellus et quō sit formandus. Vñ alius ē libellus ecclesiasticus qui dat in criminalibus causis. alius cōventionalis et est scriptura continens psonā iudicis rei et actoris. et rem que petit et cām petēdi. Formant em sic. Dūcēt. Ego cūis talis ppono in genere q tradidi dño B. militi de tali loco. xx. marcas puri argēti qz mihi soluere pmissit. primo festo pasce transacto. qd adhuc nō fecit. Nō peto q tenus ipm ad soluendū dictā pecuniā cōpellatis p vram diffinitiuā. hoc tam saluo iuris beneficio addendi. minuer. di. mutandi. declarandi. ptestor. etiam expensas meas mihi esse soluendas. Et nota q libellus cōventionalis dī. qz p ipm reus cōuenit ab actorē. et dz hūc libellū actor offerre iudici et iudex offerat ipm reo. q oblato iudex dabit reo inducias deliberandi. In qbus se deliberet an velit contendere. an liti cedere. Et nota q libellus nō dz esse obscurus. si em obscurus fuerit reus petet sibi declarari. Verbi grā. Si petat actor a reo. xx. marcas. petat sibi declarari. cui monere fuerint. Itē si petat actor agrū vel vineā. reus faciat sibi declarari quis sit talis ager. vel vbi situs ē et. Notandū ē q cā petendi quare talē rem petat actor exprimenda ē vt predictū ē. Nō quācūqz rem actor petat a reo ipē debet exprimere cām quare eā petat. verbigrā. Dñe iudex ego B. talis cūis antesignatus xpono corā vobis q dñ. miles talis quedā agrū in tali loco sitū ytolenter occupat vel deti-

De iuramento calumnie

net q̄ iure hereditario vñ titulo emptō
nis ad me spectat. quare peto quaten⁹
p̄dictū ad restituend⁹ p̄dicti agri cū
fructibus inde receptis cōpellatis. In
hoc libello exprimit̄ p̄tendī. cū dī.
q̄ni iure hereditario vel emptōis titū
lo ad me spectat. Et hec de libello p̄n
tionali in iudicijs dicta sufficiunt.

Litis cōtestatio.

In iuris inducijs

deliberādi ptes. s. actor z re⁹
ad iudiciū redeūt. z reus rñ

det libello dicens sic. Dñe iudex s̄m q
actor petit a me vel pponit p̄ra me. ne
go ita esse vel cōfiteor ita esse. hñmōi ne
gatio vel affirmatio ip̄ius rei vocat lit.
pte. Vñ iuris p̄test. sic describit. Est p̄n
cipiū p̄ncipalis negocij. i. cause ad suū
iudicē hinc inde sacra narratio. Fit em̄
litis cōtestatio p̄ narratōem actoris p
positā vel obiectā. vñ si actor dicat z p
p̄radictōem rei oppositā ad reus. Tu
tenebris mihi decē marcas. z reus dicit
nō teneor. p̄ hec verba lis contestat. Et
nota q̄ omnes dilatorie exceptōes z p̄
cipue iudicis recusatio debent p̄po
ni a reo ante lit. cōtesta. post t̄. pte. nō
audīt. Nec possunt p̄poni. q̄ lit. cōtest.
videt̄ in eum cōsensisse. Vnde si reus
vult excipe cōtra actorē vel pcuratorē
actoris z cōtra rescriptū eius. i. p̄ litte
ras papales vel alias l̄as quascunq.
hoc debet facere ante lit. cōte. Et maxi
me in p̄ncipio litis statim debet exci
pere p̄ra psonā iudicis si sibi suspect⁹
est. z debet recusare ip̄m taliter tanq̄ si
bi suspectū ante lit. cōte. postea nō pōt
nisi causa actoris ip̄ius prius sit finita.
vñ q̄n actor reo offert libellū ad conue
nientū eū. reus si vult ip̄m actorē reco
nvenire pōt. z debet etiā libelluz offerre
actori ad reconueniendū eum.

De iuramento calumnie.

Ite p̄testata ac

1 tor z re⁹ statim iurare debēt
de calumnia. z hoc vocat iur
amentū calumnie. cum quis iurat q̄
bona fide z sine dolo agat z respōdeat
Et si ē actor agat: z si ē reus respōdeat.
Et est calumnia falsa petitio vel actio.
Et inde dicit̄ iuramentuz calumnie
z subandit vitandū. Sensus em̄ ē iura
mentū calumnie vitande. s. quia ptes
debent vitare calumniā. i. iniustā accu
satōem vel actionez. vt dictum est. hoc
iuramentū immediate p̄stari debet p⁹
lit. contest. Et forma huius iuramenti
si est actor iurabit vt credat se habere iu
stam actionem. similiter reus. Itēz iu
rabit vterq̄ vt interrogat⁹ a iudice nō
negabit dicere verum. nec vt detur sciē
ter falsa probatio. nec petat falsam dila
tōem. nec fruolam. i. inducias p̄ eo vt
causa dilaretur. Itēz iurabit vterq̄. i.
actor z reus q̄ nec dedit nec dabit nec
promissit nec promitter aliquid vt fera
tur sentētia pro eo. z sic iurando ponat
manum suam supra librum. Nec for
ma iurandi de calumnia in his ver
bis continetur.

Illud iure q̄ lis sibi iusta videt̄.

Et si querat verum nō inficietur.

Nil p̄mitter nec falsa p̄bario detur.

Vt lis tarde dilatio nulla petatur.

Si vō actor iurare noluerit hoc iura
mento pena erit q̄ cadit⁹ causa. id est
non possit agere. Pena vō rei nolen
tis iurare est vt pro confesso habeatur.
id est reputetur ita reus ac si cōfessus
esset. Hoc iuramentum ideo est inuen
tum vt homines huius iuramenti me
tu non facilliter iurēt nisi credant se iu
stam habere cām. Postq̄ p̄stitū ē iura
mentū calumnie a p̄tibus vt dictū ē. inter
rogande sunt ptes. z debent advocat⁹
p̄tū ferre illas interrogatōes. vbi ḡra.

r iij

Species probationis

Advocatus actoris rogabit iudicē q̄ i
terroget quo iure re⁹ possideat agrū ta
lē vel vineā. si re⁹ rñderet q̄ iure heredi
tario. interroget vltērī⁹. q̄s ille fuit cui
successit in tali re tanq̄ heres. Itē si re⁹
rñdeat q̄ titulo emptiōis res possideat.
interroget a q̄ emit z p̄ q̄nto p̄cio z vbi
z corā q̄bus z p̄ q̄ moneta. Et oēs rñsi
ones scribēde sunt ab advocato actoris
Sistr̄ advocat⁹ rei dicat iudici q̄ inter
roget actorē quo iure petat rem a reo.
si tunc actor rñdeat q̄ titulo emptiōis
vel donatiōis talē petat. sistr̄ interroget a
q̄ z breuiter q̄cqd rñdeat actor ad inter
rogata rei scribēdū est ab advocato rei.
vñ si qd tunc reus p̄fessus fuerit in iu
dicio qd est p̄tra seipm̄ p̄ p̄dicto habea
tur. si vero reus negauerit qd actor af
firmat. actori p̄uenit p̄batō. i. p̄bare de
bet q̄ ita sit vt dixit.

Ut alicui noceat sua p̄fessio multa
sunt necessaria. vt ptz in his meritis.

Rator. sp̄ōte. sciēs. p̄ se. ius fit. z hostis
Certū. nec nā. fauor. līs. ius ne repugnet

Dicitur maior. qz si aliq̄s infra. xv. an
nos p̄fessus fuerit p̄ seipm̄ non sibi p̄iu
dicat. Dicitur sponte qz p̄fessio p̄ metu ex
torta nō nocet. nihil em̄ ratū esse pōt qd
metu extorqueat. Dicitur sciēs. qz si aliq̄s fu
erit p̄fessus p̄ errorem p̄tra se z p̄bet se er
rasse nō nocet ei. Cōtra se dicitur qz creditur
em̄ alicui p̄fidenti cōtra seipm̄ sed nō p̄
seipō. Ius fit ideo. qz confessio facta in
iure. i. in iudicio z corā suo iudice nocet
nō extra iudiciū. Hostis ideo dicitur. qz ab
sente hoste. i. aduersario vel pcuratore
suo si fiat cōfessio nō nocet p̄fidenti. Cer
tū ideo dicitur. qz si ille q̄ cōfiteat non dat cer
tā rñsionē sed incertā z obscurā de aliq̄
re. non valet p̄fessio. Natura ideo dicitur. qz
si petat aliq̄s aliqd qd est cōtra naturā
nō nocet. verbi gr̄a. Si aliq̄s dicat esse
illū filiū illius q̄ est senior eo. vel dicat
istū esse seruū suū q̄ p̄biētū fuit mor
tuus. Fauor dicitur ideo. qz si aliq̄s nobiliss

est liber p̄ errorem suū z simplicitatem
suā cōfiteat se esse seruū nō nocet ei vñ
p̄bat p̄trariū. z hoc in fauorē libertatis
qz libertas est res valde fauorabilis. Ius
ideo dicitur. qz si aliq̄s cōfiteat sup̄ aliqua re.
de qua non est līs. nō nocet ei p̄fessio. vñ
bi gratia. Tu petis a me agrū. ego dico.
dom⁹ mea nō est. hec mea cōfessio non
nocet. Ius ne repugnat dicitur. qz ius non
parit q̄ iude⁹ habeat seruū christianū
vel christianā ancillā vel sup̄ eis aliqd
p̄fiteat. Nota q̄ iste interrogaciones nō
sp̄ solent fieri nec vbiq̄ loco. sed sepi⁹
p̄mittunt ab advocatis.

Redictū est qd sit iuris qñ reus
p̄ in iudicio cōfiteat. Consequen
ter videndū est quid sit qñ r⁹ negat
qd actor pponit cōtra eū. Verbi
gratia. Si actor petit agrū. a quo scit e
suū z reus negat ipm̄ esse actoris. actor
rī incumbit p̄batio. Vñ p̄batio est rō
rei dubie faciens fidez p̄ argumentum
cum iuramento.

Sex sunt species probationis

Er euidentiā fa

p̄ cti vt si cleric⁹ habet p̄ucros
in domo p̄bat p̄ euidentiā
facti de iūcōtinentia. Per aspectū cor
poris p̄bat aliquid. vt si aliqua dicat se
corruptam a viro p̄ vim. z mulieres p̄
aspectū illius instrinēti p̄bant eaz eē
virginem. Per famā p̄bat aliquid. cū
fama oim̄ vicinorū de aliqua re cōcor
dat. Per p̄sumptionē probat aliqd qñ
vehementer aliquid p̄sumit. vt puta. si
videt solus cum sola. nudus cū nuda
p̄sumit q̄ eam cognouit carnaliter. Et
illa species subdiuidit postea Per iura
menti dilationē. qñ vna ps alij defert.
vt iuret aliqd q̄ ita sit vel q̄ non ita sit.
Per testes aliqd p̄bat. z hec probatio
maxime valet. Et nota q̄ oēs possunt
esse testes. exceptis quibusdam q̄ pro
bibent. vt seru⁹. mulier. iunior. xliij. an

Species presumptionis

nis. indiscretus. fatuus. paup inhonestus. infamis hereticus. sarracenus. iudeus. sanguineus. Isti int se et p se testificare non pnt. Itenerunt et ancille et familiares non pnt testificare pro dñis suis et laicus contra clericum. Nec omnia habita sunt supra.

Quatre sunt species presumptionis.

Resumptio te-

p meraria insufficiens est et repellit a iudice. nec debet monere anim iudicis. Verbi gratia. Si virum video cum muliere loquentem. et si presumo quod de costu. scilicet si sic presumo. presumptio talis temeraria est. Probabilis presumptio est. modus qui surgit ex suspitione vel fama. Si iudex non debet eam sequi. ita quod probabiliter eam ferret pro aliquo. Violemia presumptio que surgit ex rebus vere similibus. Verbi gratia. Si creditor redit alicui pignora sua credit quod ipse creditor fuit solus de pecunia sibi debita. Et illa presumptio inducit iudicem ad sententiandum nisi probet contrarium illius presumptionis. Necessaria presumptio. ut si mulier aliqua sponte cohabitavit alicui viro. et post dicit quod multa nupsit ei. presumit quod in eum consensit. De consimilibus idem est iudicium.

Is visus. Notandum quod in qualibet causa duo testes idonei sufficiunt. quia in euangelio dicitur. In ore duorum vel trium stabit oculus testimonium. Unus testimonium unius non valet in causa. Et nota quod testes non sunt introducendi in iudicium nisi post litteras pretest. Item testes debent iurare aliter non credit eis. Et talis erit forma iurandi. scilicet quod isti testes dicant veritatem. et nulla interponat falsitatem de omni questione. super qua interrogentur quotiens interrogati fuerint a iudice. et qui iurent ut ferant testimonium non pro aliquo precio. amicitia. odio vel aliquo lucro quod habuerunt vel habituri sunt. Postquam iuraverunt sic testes iudex ducit eos in locum secretum. et examinabit eos singulos simul. vel quolibet pro se. ita quod unus non audiat alium. et quod singulorum responsiones scribantur. Iudex autem interrogabit singulos testes interfuisse tali loco facti. et si ille dicit quod sic. interrogandus est alter similiter. et ulterius interrogandus est in quo loco. et in quo die et in qua parte anni. et quot anni transacti. Item coram quibus hoc factum sit. De his et alijs circumstantijs interrogabit eos iudex. Item sic scribunt dicta testimonium. Hic sic interrogatus super causa que inter tales fertur iuratus sic respondit. quod B. emit tale rem ab H. pro decem marcis talis monete. et tres anni sunt elapsi quod emit. et quod eorum duo. scilicet B. et H. inter fuerint. interrogatus in quo loco. in tali loco dicit. interrogatus quod hora diei. dicit circa meridiem. Interrogatus si ipse interfuerit. dicit quod sic. et de alijs circumstantijs potest querere iudex si voluerit. Et si interrogandus est scilicet testis et alij si sint plures. Et quicquid unusquisque dixerit scribendum est. ut de primo diximus. Dicitur testimonium sic scriptum iudex debet perficere terminum ad publicandum vel manifestandum dicta testimonium. quo die adveniente publicent dicta testimonium in iudicio utraque parte presente. quia regula est quod publicationes testimonium debent fieri utraque parte presente. Factis illis publicationibus testimonium siue eorum dictis recitatis in iudicio petat actor aut advocatus eius iudicem et sibi copia detur attestationum. id est testimoniorum. petat etiam advocatus rei vel ipse reus quod iudex perfigat ei terminum ad excipiendum contra personas et dicta testimonium contra ipsum producorum. Quo die siue termino prefixo sibi ad excipiendum. reus accedat ad iudicium et excipiat per personas et dicta testimonium dicens. Domine iudex dico quod talis non potest esse testis. quia pater vel frater eius est filius fratris actoris. vel est mulier vel viciosus siue infamis simoniacus. latro vel fur.

De instrumento

homicida vel pſurns. Et hmoi excepti-
ones dicunt exceptōes pſonales q̄ abij-
ciunt pſonas testiū. Itē minor. xliij. an-
nis non admittit in causis ciuilib⁹. Et
minor. xx. annis in criminalib⁹ non ad-
mittit. Itē cōsanguinei ⁊ domestici nō
admittunt. Sed in nō criminalibus et
nō mſimonialibus bñ admittunt parē-
tes. filij. sorores. Itē non admittunt te-
stes in lupanari. vel in aliō loco suspe-
cto. Nec etiā in tpe feriato. De isto etiā
in pncipio huius pmi lateris Excipiat
sic reus vel aduocat⁹ rei pſadicta dicta
testiū dicēdo. Dñe iudex dico testimo-
niū testis illius nō valere ppter diuersi-
tatē loci ⁊ tpls. qz vnus dicit quō in ec-
clesia actū sit. alter i foro. Itē vnus di-
cit q̄ in die dñico. alter q̄ in die feriato
q̄re dico testimoniū nō valere ppter di-
uersitatē tpls ⁊ loci. Cū ergo actor non
pbat intentionē suā p testes quos idu-
xit p se. Peto q̄ ab imperitione ipſi⁹
absolueris me. eidē perpetuū silentiū
imponendo eundem mihi in expensis
condemnando.

De instrumento

Equitur de spe

ficie pbatōis q̄ fit p instrumē-
ta ⁊ de exceptionibus pſa in
strumenta. Instrumentū est scriptū ad
alicui⁹ rei pbatōnē factū. ⁊ dictū est i-
strumētū qz instruit. Instrumētōz due
sunt spēs alit. I publicū. aliud priuātū.
Publicū qd publicā habet auctoritatē
Et sunt plures ei⁹ species. Vno modo
dicit publicū. qz p manū publicā ē scri-
ptū. i. per manū tabellionis. i. publici
notarij. Scōdo dicit publicū quod est si-
gillatū sigillo autentico. scz sigillo capi-
tuli vel episcopi. vel alicui⁹ pſone ma-
gne. Tercio dicit publicū qd auctori-
tate iudicis autenticatū est. vel quod i
iudicio scribit⁹ vel scriptum est. Quar-
to dicit publicū quod habet subscripti-

onem duorum vel triū testiū idoneōū
viventium. Quinto dicit publicū qd ē
publico armario vniuersitatis pducit
sicut liber censuralis in quo cēsus ⁊ red-
ditus scribunt⁹ rē. Priuatū instrumentū
est qd aliquis facit sibi scribi vel alij vl
sibi ⁊ alij simul. Et nota qz si vtraqz ps
habet aliqd instrumentū p quod pba-
re aliqd intendit. debet illud exhibe-
re añ publicationē testiū. Et si vna pars
voluerit transcribere instrumentū vel
inspicere priuilegiū alterius partis. da-
tur ei copia transcribendi vel rescribē-
di. postq̄ reddatur ab aduersaria parte
parti cuius est.

De exceptione contra instrumentū.

Standum qz multis modis con-
tra instrumentū excipit⁹. scz con-
tra stilū filum ⁊ bulam. Et hoc
maxime habet fieri in litteris papalib⁹
Dñi. Littera. bulla. stilus. manus. alte-
ra. rasio. filum. Nec faciunt scriptū dñi
pape irritū. Item si rasura est in loco
in aliqua pte. non valet. Rasura enim
nocitura est suspecta.

Ostquā publica

sa sunt dicta testiū in iudicio
⁊ instrumenta exhibita veriqz
parti ad inspiciendum seu transcriben-
dum concessa. Et postq̄ obligationes
facte sunt ab aduocatis partiū seu ab
ipſis partibus. iudex debet motum vl
motuū animi inferre fm dicta testiū
⁊ instrumentoz. Et maxime fm allega-
tiones ⁊ rationes aduocatorum. Dein
de iudex cū inspexerit ⁊ discusserit me-
rita cause plenissime debet ipm negoci-
um terminare p iniam diffinitiuā. Sē-
tentia ergo diffinitiuā est iudicialis dis-
finitio sine disputatio que cōtrouersiis
licitū finem imponit pronuntiatione
iudicis condemnationem vel absoluti-
onem rei continentis.

Sententie iudicialis due sunt speci

De appellatione

es. Interlocutoria. et est semiplena sententia que profertur inter principium et finem cause. non super principali negotio sed super emergentibus vel emergentibus vel intercurrentibus quibusdam questionibus. ut super libello offerendo vel dando vel corrigendo vel negando.

Diffinitiva finalis est que primum negotium terminat preiens absolutionem vel damnationem. Item nota quod sententia ferenda est a suo iudice. quod si non a suo iudice non tenet. Nota quod iudex sedendo et non stando vel in loco consueto ubi sedere debet tempore iudicii. debet ferre sententiam iudicalem vel in aliquo honesto. Et non in lupanari vel coquina Et debet eam ferre utraque parte presente vel una parte altera contumacia absente. Nota quod sententia iudicialis in scriptis redigenda est et referenda. aliter non potest habere nomen sententie nec est sententia. et sic formatur in scriptis. Ego B. decanus monasterii ecclesie talis iudex in causa que vertitur inter B. ex una parte. et R. ex altera super tali vinea obligatorum auditis hic inde propositis et examinatis ad plenum predictae cause meritis de prudentum virorum consilio B. absoluo ad instantiam. E. eidem C. perpetuum silentium imponendo super vinea tali condemnando. et ipsum predictum C. auctoritate iudiciali in expensis quas fecerit B. vel infra litem vel extra litem sententia lata est in tali anno etc.

De appellatione.

Appellatio est per

vocatio facta a minore iudice ad maiorem iudicem de iniuncta sententia vel iniuncto gravamine. Si ei iudex iniuncte sententiat. vel gravat contra aliquam partem tunc illa pars gravata debet appellare iudicem super tali sententia in gravamine. et semper a minore ad maiorem et non e converso. Et

nota quod gradatim appellandum est. ut de episcopo ad archiepiscopum metropolitanum. de quo ad legatum papae. de legato ad papam. sed omni medio omisso immediate a quolibet iudice ad papam appellari potest. Item nota quod a die late finalis. id est in qua lata est sententia a iudice infra decem dies est appellandum. et post decem dies nemo audet appellare. Item qui appellat debet appellationem suam persequi infra annum. nisi iusta causa vel impedimentum impediatur eum. scilicet infirmitas vel captivitas. Inducte cum sunt tunc appellanti per biennium etc. Item in scriptis est appellandum sub hac forma. Ego B. sentiens me gravatum a vestra finalis domine decane sancti Stephani moguntini. dyocesis quam contra me tulistis. prope super tali vinea ad sedem apostolicam appello. Et in his scriptis apostolos peto. Nota apostoli dicunt littere dimissorie. et que formantur sub tali tenore. Sanctissimo patri ac domino domino suo sacrosancte romane sedis summo pontifici B. humilis decanus sancti Stephani moguntini. licet indignus cum debita reverentia filialem in omnibus subiectionem. sanctitati vestre notum facio quod clericus presentium exhibitor a sententia mea quam contra me ipsius tuli pro P. civis moguntinensis. supra vinea pro qua lis inter ipsos vertebatur coram me appellavit. et ideo dictum P. a iudicio meo dimissum et ab solutum ad vestre sanctitatis examen litteris presentibus transmittito. Et nota quod ad iudicem spectat quo appellatum est ut confirmet sententiam vel corrigat etc.

Finitis huius tractatuli.

Una introductio procuratoris.

Unum citatio finis

c damentum sit ordis iudicarij.

Introductio pcuratoris

scias q alia est citatō iudicis ordinarij
z alia iudicis delegati. Vñ adueniēte
termino citationis iudicis delegati. p
curator rei corā eo cōpareat sic dicens.
Ego pcurator z pcuratorio noie A. aū
oia ptestor q in vos venerabilē virum
zē. tanq in cōpetentē iudicē. aut etiam
in vřam pñsam iurisdicōem nō con
sentio neqz consentire intendo quouis
mō nisi inquantū ad hoc ne iure astrig
gor. Et si vos dñe venerabilis zē. vtiqz
habere pñditis aliquā iurisdicōem z
cōmissionē. tūc ego peto noie pcurato
rio quo supra hmōi pmissionis z iurisdicōis
copiam mihi fieri z terminū cō
petentē ad dicendū ptra statui atqz da
ri. alias ego ptestor de grauamine z ap
pellando zē. Sed adueniente termi
no citationis iudicis ordinarij pcura
tor actoris dicat sic. Ego pcurator z eo
noie B. actoris accuso cōtumaciā pñs
aduerse nō cōparentis petens eā cōtu
macē reputari z mihi vltiores pces
sus decerni. Ex aduerso pcurator rei
dicat sic. Ego pcurator et eo noie B.
peto mihi dari cām in scriptis siue sū
mariā in hac causa impetitōez. vñ tūc
iudex statuatur A. actori terminū ad bel
landū. Adueniēte hmōi termino pro
curator actoris dicat sic. Ego pcurator
A. noie actoris ad satisfaciendū hmōi
dicti termino. hunc exhibeo z pduco li
bellū petens pte aduersam cogi ad re
spondendū eodē libello oblato. Ex ad
uerso pcurator rei ei B. dicat. Ego p
curator ipius B. peto mihi decerni co
piam libelli oblati z etiā terminū cōpe
tentē statui ad excipiendū verbo vñ in
scriptis fin q mihi cōpserit. Vñ do
minus officialis decernat copiam z ter
minū statuatur ad excipiendū vñz termi
nū iuris. vel al's ad voluntatē pñm.

Isto termino adueniente pcurator
rei dicat sic. Ego pcurator ipius B. rei
ad satisfaciendū hmōi dicto termino p

duco has exceptōes p libellū ipius A.
actoris oblātū. petens z ptestans put
cōtinet in eisde. Ex aduerso pcurator
rei dicat sic. Ego pcurator actoris A. peto
hmōi exceptiōnū mihi decerni copias
z terminū ad dicendū cōtra pñs z a sū
gnari. Et ex post dñs iudex decernat co
piā z terminū statuatur ad dicendū ptra
siue replicandū. Adueniente termino
pcurator actoris sic dicat. Ego pcura
tor ipius A. actoris ad satisfaciendū ter
mino pduco has replicatōes cōtra ex
ceptōes p pte rei pductas. petens put
cōtinet in eisde. Ex aduerso pcurator
rei dicat. Ego pcurator ipius B. rei
peto mihi decerni copiam hmōi repli
catōis z terminū ad duplicandū pñs
assignari. Illo termino adueniente p
curator ipius rei si sibi placet pōt pete
re vt dñs iudex interloquat sup vincū
de pductis. Sin aut tūc pcurator rei
dicat sic. Ego pcurator ipius B. rei
ad satisfaciendū hmōi termino exhibeo
hmōi duplicatōes petens z allegās. vt
pñtinet in eisde. Ex aduerso pcurator
actoris dicat sic. Ego pcurator z eo no
mine ipi A. actoris peto copiam hmōi
duplicatōis mihi decerni z terminū
statui ad dicendū contra siue ad tripli
candū. Adueniente hmōi termino pro
curator ipius A. actoris sic dicat. Ego
pcurator actoris ad satisfaciendū ter
mino has pduco replicatōes ptra du
plicatōes ipius rei protestās z allegās
put cōtinet in eisde. Ex aduerso pcura
tor rei sic dicat. Ego pcurator B. rei pe
to copiam triplicatōis p hmōi mihi de
cerni terminū assignari ad qdruplicā
dū vbo vel in scriptis fin q mihi cōpe
titerit. Terminō isto adueniente pcurator
B. rei sic dicat. Ego pcurator z eo noie
ipi B. rei pduco hmōi qdruplicatōes
cōtra ptem aduersam petēs z ptestans
prout in eis continet. Ex aduerso pro
curator actoris dicat sic. Ego pcurator

Introductio pcuratoris

Itus *A.* actoris peto p vos dñm iudi
ces sup deductis in iudicio interloqui.
Et iudex tñc statuat terminū pñbus ad
audiendū voluntatē suā. Istō termino
adueniente. si iudex interloquendo p
nunciauerit libello ot lato ab actore p
reum fore respondēdū. Tñc si pcura
tor rei vult appellare statim prestabit
de granamine appellando. et debet in
fra decē dies tali sñia plata appellare.
sed si nō voluerit appellare. tñc idē p
curator rei respōdēdo libello dicat sic.
Ego pcurator ipius *B.* rei dico petita
in libello et narrata put narrant vera eē
aito litē cōtestādī affirmatiue. Et sic scē
litis ptestatōe iudex statuat terminū p
ñbus sine pcuratorib⁹ hincinde adiu
randū de calūnia vitanda et veritate di
cenda cū oñbus et singulis capitulis in
et sub iura. no calūnie pñtēsisz. Et
pñt iudex statim bene recipe hmōi iu
ramētū a pñbus hincinde. Quo iura
mēto pñato a pñbus hincinde recepto
iudex statuit actori seu eius pcuratori
terminū ad ponendū et articulandū in
cā hmōi. Quo termino adueniente p
curator actoris dicat sic. Ego procura
tor et eo noie ipius *A.* actoris hmōi p
duco et exhibeo positōnes et articulos
petens pñtē aduersam cogi ad dicendū
et excipiendū. quicqd dicere et excipere
voluerit cōtra positōnes et articulos ob
latos. necnō ad rñdēdū eisdē. Ex aduer
so procurator rei sic dicat. Ego procu
rator ipius *B.* rei peto copīa positōnū
et articuloz mñi decerni et terminū cō
petentē ad contradicendū pñgi et assi
gnari. Adueniente hmōi termino pro
curator rei sic dicat. Ego pcurator ipi⁹
B. rei produco has exceptōes pñra po
sitōnes et articulos pñis aduerse petens
respondens et protestans prout et quē
admodū continet in eisde. Ex aduerso
procurator ipi⁹ actoris sic dicat. Ego p
curator ipius *A.* actoris peto mñi de

cerni copīam productoz et terminū ad
cōtradicendū assignari. Termino isto
adueniente procurator actoris sic dicat.
Ego procurator ipius *A.* actoris ad sa
tisfaciendū termino has exhibeo repli
catōes et exceptōes et rñsiones pñis ad
uerse petens prout continet in eisdem
Ex aduerso procurator rei si placet pe
tat copīa et terminū ad duplicandū eo
dē mō vt supradictū ē. vel petat iudicē
vt interloquēdo pronūciat sup admissi
sione vel repulsione articuloz. Tñc iu
dex statuat pñbus terminū ad audien
dū voluntatē suā sup admissione et re
pulsione articuloz. Et isto termino ad
ueniente si iudex pronūciauerit articu
los fore et esse ad probādū admittēdos
et. et procurator rei si viderit se graua
tū protestari debet de grauamine et ap
pellando. et infra dies decēz a sñia lata
appellare. Sin aut tunc faciat istā in
locutoria transire in rem iudicatā. et eo
dē termino procurator ipius *A.* acto
ris petat sibi statui et assignari terminū
ad probandū intentiōem suā pro pñma
dilatōe quā iudex sibi dare et assignare
debet infra quā dilatiōem procurator
actoris citari faciat in certū perempto.
terminū nōnullos testes o phibēdo te
stimoniū veritati in hmōi cā. Et in eū
dem terminū faciat citari reum seu ei⁹
procuratorē ad videndū seu audiēduz
produci. recipi et admitti. et iurare non
nullos testes de phibendo testimoniū
veritati in causa hmōi. necqñ ad dādū
et exhibendū interrogatoria fm q ipos
testes examiari et interrogari voluerit.
q termino citatōis adueniente pcurator
actoris sic dicat. Ego procurator ipius
A. actoris hmōi produco testes petēs
eosdē recipi admitti iurare o phibēdo
veritati testimoniū i cā hmōi. eosdēq
examiari. Ex aduerso pcurator rei sic
dicat. Ego pcurator ipi⁹ *B.* rei h pñdu
co interrogatoria iuxta et fm q testes

Introductio procurationis

ip̄os volo examinari. n̄b̄ illom̄n̄ p̄te-
stor q̄ ius m̄ibi maneat saluū z̄ illesuz
exciplēdi tā p̄ testes q̄ p̄ eoz dicta p̄ lo-
co z̄ tpe oportis. Itē si actor i p̄ma di-
latōe suam intentionē plene nō p̄baue-
rit petat sibi decerni scdaz dilationē vel
tertiā vel q̄rtā cum solēnitare ad p̄ban-
dū z̄ postq̄ actoris testes p̄ducti admis-
si z̄ iurati sunt p̄ iudicē z̄ ei⁹ notariū ex-
aminati. tūc actor siue p̄curator actoris
petat sibi p̄figi z̄ assignari terminuz ad
videndū z̄ audīendū dicta seu testiū at
testatōes in hmōi cā iuratoz receptorū
admissoz. examinatoz publicari ip̄m-
reū citari ad idē fiendū vel dicendū
cum rōnabilē q̄re hmōi fieri nō debeāt
Isto termino adueniēte actor siue ei⁹ p̄-
curator sic dicat. Ego p̄curator ip̄i⁹ z̄
actoris peto p̄ vos dñm iudicē testium
dicta siue attestaciones in hmōi cā rece-
ptoz admissoz iuratoz z̄ examinatoz
publicari z̄ p̄ publicatis haberi. Tunc
iudex q̄rat ab eo. an etiā velit p̄les p̄lu-
cere testes sup̄ intētiōe sua. Et si dixerit
q̄ nō. tunc dicat iudex si etiā renūciat p̄-
ductōi vterioz testiū. z̄ si p̄curator tūc
dixerit q̄ sic. notari⁹ cause ponat i actū
talē renūciationē testiū. Ex aduerso si
p̄curator rei causaz habuerit rōnabilez
q̄re vero dicta testiū nō sint publicāda
illa mox z̄ incōtinētī dz corā iudice p̄-
ponere. si aut nō habuerit hmōi cām s̄
p̄sentit publicatōi. tunc iudex dicat no-
tario vt legaz dicta testiū. vt sic p̄ publi-
catis habeant. Qua publicatōe sic fa-
cta p̄curator rei petat sibi decerni copi-
am attestacionū z̄ terminū cōpetentes
p̄figi z̄ assignari ad dicendū taz p̄ dicta
z̄ attestatōes testiū q̄ eoz p̄sonas. Illo
adueniēte termino p̄curator rei sic dicat
Ego p̄curator ip̄i⁹ rei ad satisfaciendū
hmōi termino p̄ducto has exceptōes p̄
dicta testiū ac eoz p̄sonas p̄ p̄re aduer-
sa p̄ductoz p̄tēs z̄ allegās vt p̄tinet i
eūdē z̄ ex aduerso p̄curator actoris sic

dicat. Ego p̄curator ip̄ius z̄ actoris
peto cc plā p̄ductoz m̄ibi decerni z̄ ter-
minū dari ad replicādū fm q̄ m̄ibi cō-
petierit. z̄ p̄cedat si placet vt supra exē-
plificatū est. z̄ nūc replicādo nūc dupli-
cando z̄. Deinde p̄curator actoris pe-
tat sibi assignari certū terminū ad p̄du-
cendū oia z̄ singula iura z̄ munimēta.
Ihas scripturas p̄nilegia z̄ instrumenta
sibi in hmōi cā necessaria. ip̄mqz reū ad
idē. Quo termino adueniēte p̄curator
ip̄ius z̄ actoris sic dicat. Ego p̄cura-
tor noie actoris ad satisfaciendū termi-
no reproducto hec singula in hmōi p̄-
ducta vbo. z̄ si habuerit aliq̄ q̄ nō sunt
p̄ri⁹ p̄ducta illa p̄ducat in scriptis. Ex
aduerso p̄curator rei sic dicat. Ego pe-
to m̄ibi dari copiā illoz d̄ no no proda-
ctoz. z̄ terminū statui ad p̄tendū si
ue dicendū verbo vel in scriptis p̄ oia z̄
singula producta in hmōi cā. Et p̄t p̄-
cedi vt supra replicādo. triplicādo z̄.
Etiā p̄t obfuari termin⁹ ad declarā
si fuerit necē. Deinde p̄curator actoris
petat sibi dari terminū ad cōcluden-
dū in hmōi cā. Ip̄mqz reū ad idē. v̄ ad
dicendū causaz rōnabilē q̄re i hmōi cā
p̄cludi nō debeat. Isto termino adueniē-
te p̄curator actoris sic dicat. Ego pro-
curator ip̄ius actoris peto in hmōi cā
p̄cludi z̄ mecū pro p̄cluso hī. Ex aduer-
so p̄curator rei. si quā habuerit cām
rōnabilē q̄re in cā hmōi nō fuerit p̄clu-
dendū. illā p̄ponere debet. Et si illā can-
sam iudex audire recusauerit tunc pro-
curator rei protestari dz d̄ quāmie z̄ ap-
pellādo z̄. Sz si p̄curator rei nō ha-
buerit cām rōnabilē hmōi tūc iudex p̄-
cū ambab⁹ p̄nb⁹ p̄cludere in hmōi cā. z̄
pro p̄cluso hīe. z̄ expost iudex assignet
p̄nb⁹ hincinde terminū ad videndū et
audīendū sniaz diffinitivā i hmōi cā fer-
ri z̄ promulgari. Illo termino adueniēte
p̄curator actoris dicat sic. Ego procu-
rator ip̄ius z̄ actoris p̄tis aduerse non

Defensoriū iuris

apparentis accēso ptumaciāz. ipamq;
ptumacē pero reputari. z in ei⁹ ptumaciā
sniam diffinituā pro me z pte mea
z ptra pte aduersam fm formā petitiōis
pro me sup⁹ oblate in script⁹ ferri z pro
mulgari. Sz si procurator rei fuerit pre
sens pōt sic dicere. Ego pcuratorio no
mine ipsius B. rei protestor de nō pten
tendo in sniaz diffinituā ferēdā. ex eo
q cās rōnabiles pposui z allegauī in cā
hmōi. z alias protestor de grauamie et
appellādo zc. pōt pcurator rei sic di
cere fm exigentā materie. Ego procu
rator rei pero sniam diffinituā pro me
z pte mea. z pte sibi in hmōi cā aduer
sam. ex eo q insufficient probauit suaz
interuēnē in script⁹ ferri z pro mulga
ri zc. Et sic dñs iudex pronūciandū fe
rat sniaz diffinituā. Si fuerit pro acto
re tūc procuratores sic dicāt. Ego pro
curator vice z noie ipsius A. actoris in
cā hmōi snia pro pte mea z ptra ptez
aduersam facere videt z non als. tūc p
notariū cause hmōi mibi fieri pu
tū. instrumentū peto. Inquantū so
p pte meā faceret z pro pte aduersa. tūc
protestor d grauamie z appellādo zc. Ex
aduerso si snia fuerit ptra reū seu procu
ratores rei dicat sic. Ego pcurator ip
si⁹ B. rei dico hmōi sniaz si sic dici me
ret fore iniustā z iniquā z protestor de
guamie z appellādo zc. Et infra. x. dies
ab illo Guamie z snia sic lata dñ in scri
ptis appellari als em snia transit in rez
iudicatam.

Incipit defensoriū iuris

Via bone rei da

re pñliū z pñtis habet vste substi
diū z etne remunerationis censit expecta
re pñtiū. xij. q. ij. ca. bone rei. Jō ego. J.
monach⁹ cisterciē. ordis videns reos
appter maliciā actorz fatigari laboribus
z expensis. Pñs opusculū de corpe ca
nonū decretaliū ac legū collegi prout

potui iuris defēditiū illud denominās
eo q reus p eius doctrinā contra acto
rem tueri se valeat exceptōes rei viles
in eo ponēs. Nam exceptōes rei dicun
tur. ff. de excep. l. ij. Si em veritas nō de
fensat opprimīt. Rōgo ergo hoīem hu
ius opusculi lectore vti deuz pro me de
prece. loquor em nunc pro tempe quo
loqui non possum. Vnde petitiō mea
est pro lege habenda. vt in aut. de nup.
xxij. q. iij. ca. vñusquisq. vbi petit Am
brosius. Et sit petitiō tua lex. Nam na
turali equitate tenet quilibet de bono
faciendo ei qui sibi bonū fecit. ff. de pe
titione here. ed. z si. S. pñlit. pñs opu
sculū. ergo p. xix. titulos distinguit vt
facilius in eo quod querit inueniet. Et
ponit primo registrū

Tituli istius libri.

De rescriptis	De iudiciis.
De arbitris.	Contra actorem.
Contra procuratorē	Contra pcuratoriū
Contra aduocatū	Contra libellum.
Contra testes	Contra interrogatoria
Contra instrumēta	Contra pñlegiū.
Contra testamētū	Contra positiones
Contra sententiā	Contra appellatōz
Contra electionem prelatorum.	
Contra prescriptionem z usurpationē	

Quibus modis in

dicum instanā perit videamus Judi
ces alij sunt ordinarij q ab apostolico.
vt ecclesiastici. vel ab impatore. vtpote
sc̄lares legitimā accipiunt potestatem
alij sunt arbitri qui nullam potestates
habent. sed cum cōsensu litigantiū in
iudices eliguntur in quos promittunt
vt eorum snie stetur. ij. q. vj. a iudicib⁹.
z spe. de arb. Alij sunt iudices delega
ti qbus audientia per rescripta seu alta
auctoritate a superioribus delegat. ex
tra de offi. z po. in iud. dele. per totum
Vñ de exceptionib⁹ ptra rescriptuz
primo videamus.

Defensorium iuris

Contra rescriptum.

Rescriptū diligē

rter est inspiciendū z cōsiderā-
dū. vtz p sup̄p̄sionē verit̄ z fal-
si suggestiones fuerit impetratū. z intel-
lige talē veritatē z falsitatē quā si sup̄-
or̄ sciūisset non dedisset lras. Et dicēdū
q̄ tale rescriptū seu autenticū nō valet.
nam p exceptionē elidit̄ p̄or̄. Itē nō va-
let si p̄tra ius diuinū impetratū fuerit.
xxv. q. i. sunt quidā. Itē nō valet si p̄tra
ius naturale vel positivū v̄l p̄tra fiscū.
vel utilitatē publicā fuerit impetratū
xx. q. vi. placuit. C. vñ vi. l. auctoritatem
C. li. xj. de nanib⁹ non excu. l. multi. et
xxv. q. i. ideo. Et hoc vtz est nisi de illo
canone fecerit mentionē v̄l app̄sionē
de non obstante talī lege v̄l canone. al̄s
p̄tra ius scriptū non valet impetratum
nisi forte p̄sit impetrātī z nulli noceat.
ibidē. xxv. q. ij. ca. rescripta. Itē si rescri-
ptū papale fuerit impetratū sup̄ re que
for̄ seculare p̄tingit nō valet cum effe-
ctu. nam p̄ exceptionē elidit̄. extra de
fo. cōpe. ex tenore. z ca. ex pte sic. z d̄ ap-
pel. sup̄ duobus. z hoc intellige si sup̄
p̄p̄riate rei fuerit impetratū. Sec⁹ si
sup̄ possessione. qz sup̄ possessione p̄or̄
coram iudice sp̄uali causa ventilari ex-
tra de fo. cōpe. Ex pte B. de iudi. ceter̄
Quidā tñ intelligūt hoc corā ordiario
z non corā delegato. Itē si papa man-
dat aliq̄bus iudicib⁹ q̄ excoīcatū absol-
uant. z de sufficiētī cautōe p̄stada q̄ pa-
reant mandatis eccl̄ie nō fecerit ment-
onē. non valet extra de seques. posses. c.
ad hec in fine. qz sufficiēs cautio d̄z p̄re-
stari. vt l̄it̄. non p̄test. qm̄. §. in alijs. Itē
rescriptū elidit̄ si t̄ps datū diligenter at-
tendat̄. extra eo. ff. de p̄ci. imp.
offe. l. i. z. l. vñ iuris. Et intellige si pro
alio impetravit. p̄ se em̄ valet. Idē dict̄
tur de quolibet regulari nisi p̄ mōaste-
rio suo impetravit. Abbate nihilom̄-

nus impetratē. extra de postu. c. ex pte
ne cle. vel mo. in rubro. Itē rescriptum
sc̄do mō impetratū nō valet cum effe-
ctu. nisi de p̄mo faciat mentōz extra de
rescrip. ceterū. z extra de offi. iudi. dele.
sane. z ca. ex l̄ris. hoc intellige qñ anbo
rescripta ad diuersos iudices dirigunt̄
secus qñ ad eosdē. vt in dicto ca. sane. c.
ti. ca. j. extra de ap. significauit. Si vero
in posteriori rescripto fuerit exp̄ssa mē-
tio de primo tunc ip̄o iure nō valet p̄-
mū. extra de sen. z re iud. inter mona-
steriū. Itē rescriptū non valet si in al-
cuius iniuriā vel p̄iudiciū fuerit. Et B
intellige si magna sit iniuria. Naz par-
ua tolerat̄. xxv. q. ij. nec dānosa. extra d̄
auc. z v̄su pal. ex tenore. z de offi. iudi.
ordi. licz. Et hoc intellige nisi princeps
illud scriptū tāq̄ ex certe. alicui dā-
xerit cōcedendū. Itē rescriptū de diuer-
sis manibus scriptū non valet. extra de
cri. fal. licet. Itē si falsitas ibi fuerit nō
valet extra eo. ti. ad audientia. p̄tra n̄
habes de fide instr. ex pte. Item si car-
ta rasa fuerit z postea ibidem fuerit scri-
ptū. Vel si fuerit scriptura linearis. nō
valet cum effectu extra de cri. fal. licet d̄
reli. do. cū venerabil̄ de fide instr. inter
dilectos. Itē si generale sit rescriptum
p̄ speciale deroget̄ eidē. extra eo. ca. j. d̄
offi. lega. studnisi. Itē si rescriptū sit re
iudicata terminatū nō valet nisi de illa
fecerit mētioē. vel nisi de illa snia infra
dicendū fuerit p̄uocatum. extra d̄ sen.
z re iudi. inter monasteriū. de fide instra-
men. inter dilectos. Itē si rescriptū cle-
rico nō tonsurato fuerit impetratū non
valet nisi post datū tonsure. extra d̄ tral
act. ex litteris. Itē si excoīcatus super
pluribus articulis rescriptis absolutio
nis generalis indistincte sc̄z impetrane
rit. non valet nisi exp̄sse de quolibet
articulo fecerit mentionē. extra de offi.
iudi. ordi. ex pte. z de sen. ex. cum p̄ cau-
sa. non tñ tot sunt necessarie absolutioes

Contra rescriptum

quod fuerunt excoīcatōes. ut ibi in glo.
 si. p. n. Itē si rescripta seu instrumēta
 non iuncte tradicāt nō valet extra. d. p.
 ba. post cessionē. de si. instru. scriptura.
 Itē si impetrās nomē suū tacuerit. ex-
 tra co. ti. ad aures. Itē si in scripto non
 fiat mentio de pcessu vel serie negocii.
 Itē si aliq̄s pcessus est fact⁹ p̄i⁹ coraz
 alio iudice nō valet. extra de sen. z re iu-
 di. inter monasteriū. z de cohab. cleri.
 z mulie. sup eodē. z eo. ti. dilectus. Itē
 si rescriptū fuerit impetratū p aliqua p-
 uilegia vlt⁹ p̄uilegiatas psonas. nō
 valet. nisi de p̄uilegijs fecerit mentōez
 extra eo. ti. cuz ordinē. de sen. z re. iudi.
 inter monasteriū. Itē si rescriptū fuerit
 impetratū ad q̄scūq̄ indices nullo no-
 minato. vel sup oibus causis nulla ex-
 p̄ssa nō valet. extra eo. ti. nonnulli. Itē si
 q̄s regularis vel monach⁹ rescriptū im-
 petratū sup admistratōe ppetuāda. nō
 valet extra de p̄fir. vti. z inuti. porrecta.
 Itē dignior psona q̄ est noiata in l̄ris
 non p̄t citari p l̄ras sedis aplice Itē si
 q̄s p̄cet sup maiori q̄ in l̄ris p̄tinet nō
 tenet r̄ndere ibidē. Itē si matius negocii
 um vel maior psona in l̄ris habeat. ut
 possit impetrās defēdere. ad miores te-
 net q̄s r̄ndere donec illud negociū ma-
 ius vel maior psona p̄citata fuerit in iu-
 dicio vel ventilatū ibidē. Itē rescriptū
 in q̄ decime alicui⁹ cōfirmant nō valet
 xvj. q. iij. §. p̄scriptionū. Itē si impetra-
 tū fuerit p possessionē sup p̄rietate nō
 valet. de sequel. posses. ca. j. de iudic. si-
 gnificauerūt. Itē rescriptū nō valet ni-
 si illa clausula ibi p̄tineat. q̄ si ita est. e.
 ti. sedes. xxv. q. ij. dicēti. Itē rescriptum
 nō valet q̄ p̄cipit aliqd fieri altera pre-
 absente non p̄ p̄umaciā extra de maio-
 z obe. inter quattuor. Itē rescriptū nō
 valet si dyoc. de q̄b⁹ reus z actor existat
 ibidē nō noīent. eo. ti. significāte. Itē si
 papa mādāt ut p̄o. recipiat in eccliam
 talē zc. z p̄mo mādauit q̄ beñric⁹ ibidē

accipiat. n̄ valet. nisi scōde l̄re de p̄mis fe-
 cerit mentionē. z mādātū hoc intelli-
 ge si idē papa hoc mādasset. Sec⁹ si ali-
 us papa. eo. ti. l̄ris. Itē h̄is b̄nficiū q̄-
 n̄is modicū nisi de ip̄o fecerit mentio-
 nē rescriptū de alio obtinēdo. nō valet.
 eo. ti. si opponēte z multe alie p̄ditōes
 subintelligunt. sine q̄bus l̄re non valēt
 puta si nō est cleric⁹. extra de trāfact. ex-
 l̄ris Itē si vult in ecclia residere. extra d.
 cle. nō resi. relatiū. Itē ut sit dign⁹. e. tit.
 cū adeo. Item si in ecclia tot sustentari
 possent. de vi. z ho. cle. qm̄. Itē si archi-
 eps vel eps p̄eat suā dyoc. z existens p̄
 dyoc. delegat aliquā causam nō valet.
 ff. de iur. ordi. iudi. l. extra. Itē si h̄z lu-
 stam cām excusatiōis. eo. ti. si qm̄. Itē si
 papa loquit in rescripto vni persone in
 plurali non valet. q̄ntecūq̄ ille cui loq-
 tur sit dignitatis extra de cri. fal. q̄ que
 Itē si rescriptū fuerit impetratum sine
 speciali mādato nō valet eo. ti. nonnulli.
 nisi impetrās sit de illis psonis a q̄bus
 mādātū non exigis ibidē. z hec p̄sone
 sunt parētes. affines. z liberi. ff. de p̄cu.
 Sed hec exceptio hodie locū habet in
 audientia l̄raz. non in negocio iudiciū
 Itē si q̄s trahit ad iudiciū extra dyoce-
 sim vltra vnā dietam non valet. eo. tit.
 statuti. li. vj. nisi littere de cōmuni con-
 sensu partiū fuerint impetrare. vel nisi
 de hac cōstitutione exp̄ressas fecerit mē-
 tionē. eo. ti. nonnulli. Item p illā clau-
 sulam q̄dam alij non debēt vltra quat-
 tuor conueniri. extra de rescrip. cum in
 multis. li. vj. z ille p̄sone que noiata sūt
 in rescripto d̄nt p̄rimo pueniri z alij q̄t-
 tuor in citatorio pont. Itē l̄ra tacita ve-
 ritate multis modis impetrat. h̄ nō va-
 let sc̄z dū impetrator tacuit seriez facti.
 extra de coha. cle. z mu. sup eo. Itē si ta-
 cuit b̄nficiū minus. eo. ti. postu. Itē si
 tacuit iuramentū. eo. ti. cōstituim⁹. Itē
 si tacuit statutiū numerū canonicor. ex-
 tra de p̄ben. p̄ illorum. Itē si tacuit q̄

Contra iudices

pbenda non vacaret. extra de pces. pbe. cum nris. Item si tacuit excōcatōem extra de pccu. in nra pñtia. Itē si tacuit appellatōem ad sedem aplicā factā. extra de cōfir. vii. z in iur. memorie. Itē si dicit se habere monitorias cū nō haberet z impetrauit executozias nō valet. eo. ti. ex insinuatōe. Itē si dicit se dyoce. cum sit de ciuitate tali vel ecōtra nō valet. eo. ti. rudolphus. l. c. significāre. Et hec de rescriptis sufficiāt cā breuitatē

Contra iudices.

Via plures eē

q iudices appetunt qui tñ d iure esse nō pñt. Itcirco p exceptiones interferere hic placuit. Excōcatū iudex esse nō pōt. extra de sen. et re iudi. ad pbandū. z d excep. dilecti filij. z. c. cū iter pziōzē. z. c. exceptionē. z d offi. iudi. dele. prouentū. Itēz si iudex suspect⁹ fuerit poterit recusari. iij. q. v. c. vi. extra de excep. inter pziōzē. de appel. postremo. z. c. pposuit. Et intellige si sit suspectus ex cā rōnabili. puta qz est cōsanguineus pñs aduerse. Et hoc intellige fm ius canonicū tam de iudice ordinario qz delegato. Ordinari⁹. n. recusari pōt. extra de fo. cōpe. l. 3. de appel. cū spālī. Item si habet cām pñmīlem pōt vt suspectus recusari. extra de iudi. cām. Itē si aduersario multuz familiaris. extra de offi. dele. insinuante. z de pur. ca. cū imminente. Item si sit socius vel canonicus eius. extra de offi. dele. Item si sit dñs impetrātis. e. ti. cām q. iij. q. v. accusatores. xj. q. iij. quatuor. Item si sit vasallus iperātis. xxiij. q. v. de forma. extra vt lit. pñst. accedēs Item si sit inimicus eius. extra de excep. cu3 inter pziōrez. z fere in oibus. c. supra allegatis. Itē si iudex est cōsanguineus inimici mei. extra vt lite nō cōtesta. accedēs. Itē si iudex h3 cām cum altera partiū potest vt suspectus recu-

sari. extra de offi. dele. cū sup abbatis. d pur. ca. cum in iuventute. Itēz si actor est de familia iudi. extra vt lit. cōte. accedens. z. ff. de iur. om. l. i. q. i. qui iurisdictionē. vbi dicitur qui iurisdicōi pñt neqz sibi ius dicere debet neqz vxori. neqz liberis. neqz ceteris quos secum habet Item si actor est iudex illi⁹ iudicis talis iudex pōt haberi vt suspectus. Tales em iudices pñt recusari. C. de iudi. l. pperandā. Nota qz secus ē de iure civili. Et secus est de iure canonico. opz em vt cā suspitōis alleget corā iudice. vt pñst corā arbitro electo a pñibus. extra de appel. cum spālī. e. ti. secūdo requis. Item de iure vō ciuili nō opz cāz suspitōis allegare nec pbare. sed sufficit dicere. habeo te suspectū. e. ti. secūdo requis. in glo. Item f. Ilex ē oriūdus de terra impetrantis pōt ab alia pte vt suspectus haberi. vt lit. nō cōte. accedens. sed illa exceptio sola nō sufficit sed bene valet cum alijs. vt no. in di. ca. Item seruus iudex esse nō pōt. iij. q. viij. infamis. Item qz minor. xviij. annis iudex esse nequeat etiā d consensu pñum. nullus. n. delegare pōt cām minor. xviij. annis. nisi solus pñceps. extra de offi. dele. cum vicissimū. z hoc ē verū in delegato. Ordinarius. n. nō pōt eē iudex nisi xxv. annū attigerit. ibidē z extra de elect. cū inter. Item si in vna cā fuit aduocatus vel pcurator postea non pōt eē iudex in eadē. iij. q. vi. statūtū. ff. de iur. om. l. i. pñst. Item laic⁹ nō pōt esse iudex in re ecclesiastica. extra de iudi. decernimus. z. c. at si clerici. xj. q. i. placuit. Iudex delegatus ex qz sententiā bene vel male tulit postea de illa causa se intromittere nō debet. extra de offi. iudi. dele. querēt. z. c. venerabil⁹ z. c. in lris. Secus ē d ordi. qz sup accessor. pōt expresse cognoscere. ff. de re iur. l. paulus. Item delegatus iudex z recusatus pbata cā suspitōis pōt alicui

Contra iudices

in respectu cām subdelegare. extra de
appell. cum spālī. z. c. ad hoc. z. c. cū cel
sante. in fi. Notādū q̄ si iurisdīctio ad
tempus data fuerit eo transacto expi
rat iurisdīctio nisi de consensu partiū
fuerit prorogata. extra de offi. iudī. dele.
de causis. In vltimarina dilatōne iu
dex vltra nouē menses dare nō potest
etiam consentientibus p̄tibus. iij. q. iij.
Spaciū. c. indūtīe. Item si p̄p̄iū no
men mulieris fuerat exp̄ssum p̄ mor
tem eius nō pōt noscere de cā. eo. ii. cū
olim. Item archiep̄s de cā sui suffraga
nei intrōmittere se nō debet nisi p̄ ap
pella. causa ad ip̄m fuerit deuoluta. ex
tra de offi. dele. cū nō ignores. de of. iu
di. oz. pastoralis. nisi ep̄s fuerit negli
gens vel iusticiā neglexerit facere. Itē
p̄ morte mandatoris ad huc reintegra.
extra de offi. dele. gratam. z. c. relatum.
z. c. licet. Item iudex delegatus p̄ an
num pōt soluere que legauit. eo. ii. q̄rē
ii. Item si fuerint plures iudices vn⁹
clare nō pōt sine alijs. nec in cā p̄cede
re. iij. in cōmissione dictum fuerit q̄ si
nō oēs interesse poteritis. Et hoc verū
est nisi iudex absens p̄ certū nunciū
vel lras ostenderit se interesse nō posse
ita eo. ti. prudentiā. z. c. cām infimo.
iij. Itē surdus. lunaticus. z. p̄perue fu
riolosus nō pōt esse iudex. nec mutus. ff.
de iudi. l. cū p̄tor. ver. est aut. Item mu
lier nō pōt esse iudex. iij. q. vii. S. tria. c.
infamis. xxviii. q. v. c. mulierē. ff. de re.
iur. l. ij. Si contrariū inuenit intelligit
de p̄suetudine approbata. extra de ar
bi. dilecti filij. vel a p̄ncipe interpretatur
ij. q. v. neminē. Itē nemo pōt eē iudex
ecclesiasticus nisi habeat aliquā dignitē
vel nisi sit in eccia collegiata canonic⁹
nec causa debet ventilari nisi in ciuita
tibus vel in locis insignibus vbi inue
nit copia peritoꝝ. nec etiā de consensu
p̄tium. vt in ti. de rescri. c. statutu. li. vi.
z est conciliū Lugdunū. Item si causa ē

cōmissa plurib⁹ iudicib⁹ tūc vno de
cedente alij non possunt p̄cedere nisi i
cōmissione cōtineat. extra de offi. iudī.
dele. c. vno delegato. Item si causa fue
rit alteri cōmissa p̄ mandatū factēs mē
tōem de p̄tor. p̄tor iudex nō pōt po
stea cognoscere de illa cā. extra de offi.
iudī. dele. pastoralis. Itē hereticus iu
dex vel testis esse nō potest. extra d̄ be
reti. excōicamus. Item si causa in aliq̄
tangit iudicē pōt tanq̄ suspectus recu
sari. iij. q. v. c. vi. Item si sit subdelega
tus ab aliquo delegato nisi delegato
principis. non valet. extra de appella.
cum causam. z. de offi. iudī. delega. sup
questionū. Itē si sit delegatus in cau
sa criminali fm̄ leges non valet nisi a
p̄ncipe delegetur. ix. q. iij. saluo. ff. d̄ of
fi. p̄consu. l. solent. Secus est fm̄ cano
nes. extra de offi. iudī. dele. sup questio
nū. Itē subdelegatus eē nō pōt si cau
sa sibi cōmissa nō p̄inet ad iurisdīctio
nem delegantis. extra d̄ rescri. sup l̄ris.
de pe. z re. qui autes. Nam quod sit co
ram nō cōpetenti iudice non valet. ex
tra de iudi. ar si clerici. z. de cōsuetu. ad
n̄ram. Item si iudex p̄tra formā rescri
pti aut iurisdīctōem aliquid egerit. nō
valet. extra de rescrip. cu3 dilectis. Itē
cui delegata ē inquisitio vel q̄ p̄uideat
alicui eccie de p̄lato altero subdelega
re nō pōt etiam de cōsensu p̄tū. extra
de offi. dele. c. vi. z. de rescrip. cum dile
cta. Nota iudex delegatus non potest
mandare alterutri partiū coram ip̄o p̄
sonaliter cōparere nisi in causa crimi
nali. vel p̄ veritate dicenda vel p̄ iura
mento calūnie p̄stando. vel nisi fuerit
spālīter demādatū. extra de iudi. iuris
esse ambiguum. z. est confirmatio cōc
lij Lugdunū. li. vi. hec locum b3 in cau
sis p̄uatoꝝ. secus in causa collegij v̄
vniuersitatis. extra de p̄cu. c. j. z. c. q̄ in
causis. Itē cui mandat aliq̄d negociū
p̄sonaliter exeq̄ subdelegare nō potest

Contra arbitros

nisi de consensu p'tium in quibusdā ca-
sibus. extra de rescrip. cum dilecta. 7 d
offi. iudi. dele. c. vi. Item post appella.
rite factā iudex a quo est appellatū co-
gnoscere non pōt de causa. extra d ap-
pel. c. j. directe. Item monachus v' ca-
nonicus in causa seculari nō pōt eē iu-
dex. extra ne cle. vel mo. sed nec. 7. c. cle-
ricis. Item si maior iudex negociū re-
vocauerit minor postea de illo cogno-
scere nō pōt. extra de elect. in causis. ff.
de iudi. l. i. iudiciū. Item iudex debet q̄
mediator esse inter actorē 7 reum. xxx.
q. vi. c. vi. aliter possz vt suspectus recu-
sari. Nota cautelam debes adhibere vt
exceptōes nō simul pferant. Sed sin-
gule in singulis. vt si cadas ab vna p-
cedas ad aliam.

Contra abitros.

Boniā arbitria

q ad instar iudiciorū sunt reda-
cta. ff. de recep. ar. l. j. 3o post
tractatū cōtra iudices aliquid cōtra ar-
bitros 7 in quos est cōpromissum au-
diamus. Seruus nō pōt eē arbiter. ff.
de arbi. l. podius. §. in seruū. Item pu-
pillus. furiosus. mutus. vel surdus nō
pōt esse arbiter. iij. q. vij. §. tria. ff. de ar-
bi. l. sed si in seruū. Itē nec minor. xxv.
annis. ibidē. l. si in seruū. 7. ff. de recep.
ar. l. cum lege. Item in re p'p'ia nullus
pōt esse arbiter. ff. de arbi. l. penul. nam
arbiter cognoscit ad modū iudicis. Et
sine arbitri candū est. siue sit equa siue
iniqua 7 sibi imputet qui euz elegit. ff.
de arbi. l. diem. §. itari. Et si ille inique
pcedit reducit ad arbitriū boni viri. ff.
p socio. l. si societate. Item mulier nō
pōt esse arbiter. ff. de re. iu. l. femine. in-
tellige nisi sit femina excellens. vel de
cōsuetudine approbata. extra de arbi.
dilecti filij. Itē si iudex fuerit ordina-
rius alicuius rei in eū cōpromitti non
pōt. ff. de arbi. l. sed si in seruū. §. ij. 7 b

intellige fm leges. nā fm canones 7 143
in delegatū q̄ in ordinariū cōpromit-
ti pōt. extra de arbi. cū tpe. c. cū olim. 7
de elect. cām. Itē in causa criminali vel
liberali nō tenet arbitrit. extra d testi.
c. de testibus. de iure iu. c. penul. nec in
pupillari actōne nec in mīfimoniali. ff.
eo. ti. l. nō distinguemus. Itē si de cau-
sis restitutioni. agi debet ibidē. l. vi. nisi
qñ incidentaliter illa causa mouet. ff. d
iudi. l. quoties. Itē infamis nō pōt eē
arbiter. iij. q. vij. §. tria. 7. ff. e. ti. pedius
Itē si quis cōpromittit reo alieno nō
valet. ff. e. ti. l. nō distinguemus. Itē si
cōpromissum sit p pupillū sine tutorū
aucte. non valet. ff. eo. ti. l. si pupillus.
Itē si sine pena fuerit cōpromissum v'
sine eo qd obtrinet vicem pene nō valet
cum effectu. qz ptes nō tenent seruare
sniam arbitri. nisi velint 7 pena nō fue-
rit appposita. C. de arbi. l. j. vel iuramen-
tū fm canones. extra e. ti. cū ipe. tū bñ
valebit 7 pena non sit appposita si ptes
p sniam taciturnitate cōfirmauerit. 7
tū actori dabit actio 7 reo exceptio. ff.
eo. ti. p tuas. C. e. ti. l. penl. §. j. 7 ij. Itē
si cōpromissio claudicat. ff. e. ti. dies. §.
penul. Itē si pñciatio arbitri instro
nō sit collecta vel in arbitriū terciū mal-
la psona exp'essa sit cōpromissum non
valet. extra eo. ti. innotuit. 7. ff. e. ti. l. itē
si vnus. §. si in duos. Cōtrariū tñ vide-
tur extra d appel. cū spālī. Solutio in
cā recusatiōi. a iure cōcedit assumi ter-
cius arbiter. qz illi arbitri nō dicunt ve-
ri arbitri. sed quasi iudicis vicē sapiūt.
extra de offi. dele. suspitiōis. Itē si dies
apposita ē in cōpromisso. ea transacta
quicqd dicit arbiter non valet. extra de
offi. iudi. dele. d causis. Itē si die serla-
ta pñciatio fuerit cū altera pte absen-
te non valet. extra de for. ca. vi. ff. eo. ti.
l. diē. §. si qs. Itē res ecciastica in laicū
cōpromitti nō pōt. extra e. ti. cōtigit. et
de iudi. decernimus. Itē pōt obijci cō-

Contra actorem

promissio q̄ solutū sit. Soluit em̄ plu-
ribus modis puta die. morte. ac stipu-
larōe. iudicio. pacto. satisfactōe. ff. e. ti. n̄
distinguem⁹. §. cōpromisso. Itē potest
obijci q̄ in se nō suscepit arbitrius. ff. e.
ti. l. iij. §. j. Itē corā arbitro nō hz locus
reconōtentio. extra eo. ti. cu3 dilecti. Itē
cōpromissum nō extēdit ad cōpromit-
tentis heredes si de eis nō caueat. ibi-
dē. ff. e. ti. l. diē. §. j. Itē si plures arbitri
fuerūt oēs interesse debent arbitrio. ff.
e. ti. sicuti. nisi aliud dictū sit i p̄promis-
so. ff. e. ti. l. nō distinguemus. §. cum ne
plures. Itē pōt obijci q̄ arbitro nō tul-
lit finiam in scriptis qd̄ debet facere. C.
e. ti. cū in arbitrio. §. ij. nisi aliud dictus
sit in cōpromisso. ff. de iudi. l. ij. Itē ar-
bitro nō pōt punire p̄sumacē nisi exp̄s-
sum fuerit in cōpromisso. ibidē. §. vlti.
Nota ea s̄cō. Tenent in arbitrio de qui
bus tactū est vt veniant. ff. eo. ti. l. si cū
dilecti. §. j. extra. e. ti. eū dilect⁹. ⁊ tū d̄ illo

Contra actorem.

Contra acto-

rem videamus. Actor excōi-
catus nō pōt stare in iudicō

nec tenet ei reus r̄ndere. extra de offic.
dele. p̄udentiā. ⁊ extra de excep. dilecti
⁊. c. cū inter p̄lozē. ⁊. c. p̄a. Et d̄reo ex-
cōicato idē dicendū est q̄ actor nō pōt
reconuentiri. extra de excep. cū inter p̄lo-
rē. vbi ⁊ exceptio excōicatois tā p̄ iudi-
cē q̄ corā actorē q̄ etiā p̄ reū sp̄ p̄t op-
poni tā añ lit. p̄re. q̄ p̄. extra de excep.
v. ne q̄s excōicato cōicare cogat. c. ex-
ceptōem. Itē reus actori nō d̄s r̄ndere
si plures habeat p̄sonales actōes p̄ eū
dē corā d̄inerf iudicib⁹. extra de rescri.
ex tenore. ⁊. e. ti. dispēdia. li. vj. qd̄ ē p̄ci-
lū Augduñ. Itē si reus p̄ actorē agere
voluerit optz sp̄m sub actoris iudice li-
tigare in modū reconuentiōnū. Actorē
em̄ ad aliū iudicē trahere nō pōt ibidē
Itē monachus sine licētia abbatis cō-

uenire vel cōueniri nō pōt. extra de su-
di. cām. xvj. di. placuit. Itē d̄r de abba-
te q̄ sine l̄ris capituli sui admitti n̄ d̄s:
nisi bona fuerint diuisa. extra de rescri.
edoceri. ⁊ de reli. do. cū dilectus. Si tñ
monachus fuerit in scolis cā studiij vel
alia iusta de cā de licētia sui abbat⁹ age-
re pōt ⁊ r̄ndere. extra de accu. ex parte.
Et si p̄cussus fuerit existēs intra clau-
strū ip̄e nō ager h̄ monasteriū vel sindi-
cus monasterij. nec pōt tunc remittere
iniuriā sibi factā. extra de sen. excō. p̄-
chianos. in glo. Itē monachus abbatē
in ius trahere nō pōt nisi fuerit a p̄in-
cipe impetratū. C. de in ius vocā. l. j. ij.
⁊. iij. Itē filius sine licētia patris age-
re nō pōt. extra de p̄cur. c. j. Et fallit in
causis castrenf peculij. insti. de pa. po.
ius qd̄ p̄sistit. Itē si aliq̄s petat debitū
vel aliud p̄sonale. ⁊ p̄. xxx. annos non
petierat ei pōt obijci rescriptio. C. d̄ an-
na. excc. ⁊ p̄scri. l. j. §. ad hec. Itē ab ad-
uersario si fuero spoliat⁹ sibi nō debet cor-
r̄ndere quousq̄ fuero restituit⁹. extra d̄
ordi. cogni. sup̄ spoliatoe. de resti. spo.
ca. j. ⁊. iij. q. j. p̄ torū. Itē si inhoneſtus
vel ad securus locus alicui fuerit assi-
gnatus. nec tenet respōdere neq̄ tenet
cōparere. extra vi lit. nō cōtes. accedēs.
Itē clericus nō pōt cōsentire in iudicē
nō suū nisi duo p̄currant. s. q̄ iudex sit
p̄sona ecciastica. ⁊ volūtas dyocesis sui
accedat. extra de fo. p̄pe. si diligēti. Itē
in cā criminali nō teneor in q̄dragesi-
ma r̄ndere. C. de feri. l. q̄dragesima. Istud
p̄pter p̄iā cōsuetudinē hodie nō serua-
tur. Itē actor minor. xxv. annis nō p̄t
agere in iudicō sine aucte tutoris. C. q̄
legi. p̄so. stan. hz in iudicio. l. j. ⁊. ij. No-
ta tñ casus in q̄bus minor pōt agere si-
ne aucte tutoris. Primus est in voto.
xx. q. ij. c. j. ⁊. ij. Secundus cū agit d̄ tho-
ro violato. ff. de adul. si marit⁹. §. lex.
Tercius cū morē p̄ris exequit vel cū
agit de testō p̄ris. xv. q. iij. de crimine.

Contra actorem

Quartus enim agit de recuperanda possessione. l. qui le. p. so. h. stan. in indi. l. vi. Quintus cum impetrauit ventā etatis. l. de his q. ve. eta. l. ij. Sextus cum agit de libero hoīe exhibendo. ff. de li. ho. exhi. l. iij. Septimus cū agit negotia alterius. ff. de mino. xxv. an. l. cum mandato. Octavus in cā infimoniali. extra d. resti. spo. c. ex pte. Et in quibsdā casib⁹ qui notant. ij. q. vi. querit. Itē prius vel alius infamis pōt accusare. Primo in crimine symonie. extra de symo. tanta ē labes. Secūdo in crimine lese maiestatis. xv. q. iij. c. penl. extra de cōfess. c. j. Tercio cū suā vlt. suoz iniuriā psequit. iij. q. vj. oibus. Quarto in crimine hereseos. ij. q. vij. sacerdotes. Itē si filius agit p̄ parentes vel contra eos sub quoz p̄tate est audiri nō debet. C. de pa. po. cōgruentius. z intellige nisi i castrensi peculio vel q̄i castresī. ff. de indi. l. inltanus. Idē dicit de filijs emāci patris nisi ventā impetret. insti. de pe. te. me. li. §. vi. Itē libert⁹ p̄ patronū agere nō pōt nisi prius ventā ipetrata. l. ij. C. de in ius vocā. Idē dico de libertis z li. bertis p̄ra parentē patronū ve agēsib⁹ insti. de pe. te. in fi. Itē eiusdē litis conforis si voluerit agere p cōsorte sine mādato audiri nō debet. etiā p̄stita cautio ne nisi post lit. cōte. C. de cōfor. eiusdez litis. l. j. Itē si actor petit funduz nō d̄z rīderi nisi fundo qui p̄rit ostenso. extra de libel. obla. c. ij. z debet expmī nomen fundi z nomen vicini fundi. ff. de censi. l. forma. Itē videas quā actiōem actor intēdat. utrū sit tp̄alis vel p̄petua Si tp̄alis est z tps sit trāsactū intra qd̄ debūisset egisse amodo agere non pōt cū effectū. Nota qualiter tps currat cōtra aliquē. Decē dies currunt p̄ non appellante. extra de appell. si tibi. z de elect. cū dilectus. Itē quantū tps currat p̄ electū petentē cōsecratōem. c. dīl. qm̄ quidā. Itē sex mensiū currit in bñ-

ficioz collatiōne. nā postea collatio de noluī ad supiorē. extra d. p̄bē. de multa. Itē tps currit p̄ electū ad p̄laturā q̄ infra sex menses debet petere cōfirmatiōem. extra vt lit. nō cōte. qm̄. Itē tps vnus anni currit p̄ volētē agere actiōe iniuriar. qz iniuria post annū intērati nō pōt. C. de intur. l. si nō cōuicij. Itē tps currit p̄ rescriptuz papale. intellige si impetrans eovsus hō fuerit dū tñ copia iudicis habere potuit. Et cū aduersariuz rescriptū impetrant. extra d. rescript. c. si aut. Itē tps currit in quibsdā casibus q̄ notant extra vt lit. nō contē. qm̄ frequēter. De hac materia dicā plenius infra in ti. de rescri. Itē qui cōstituit pcuratōrē ad totā cām postea non pōt illū renocare nisi ex iusta cā aut in tēgra adhuc existente cā. ff. p̄cu. l. an litem. z. l. se. Itē actor qui fecit citari ad aliquē terminū aduersariū veniētē reo si nō venit actor cōdēnetur in expēsis. extra de do. z cōtu. actor. li. vj. Item si mulier velit agere noīe filij vel alterius audiri nō debz nisi sit tutrix. de re. l. i. femine. Exciipiunt quidā casus. ff. d. p̄cu. l. femine. Itē laicus nō pōt clericuz accusare etiā in causa criminali. nisi suā vel suoz iniuriā psequat. extra d. tēti. de cetero. Item cōspiratores z inimici capitales in nulla cā ad accusatōes admittunt. extra de symo. licet. xj. q. j. con spirationū. Et tñ de isto.

Contra pcuratorem.

Operius cōtra

actorē diximus. sed qz actor pcuratōrē sepe exp̄itur. iō nunc pcuratōrē videamus. Primo quis sit pcurator. quis yconomus. sin dicus vel actor. Procurator est q̄ aliena negotia mandato dñi gratuite administrat. ff. de p̄cu. l. j. Yconomus cū res ecclesiastica gubernanda mandatur. lxxxi. dī. quis in quibsdā. Syndicus

Contra pcuratores

dicit defensor clerici vel collegii. ff. q. cu-
 liq. vniuer. l. j. Actor dicitur qd ab uni-
 uersitate pstituit. vt in l. pallegata. Itē
 iure canonico sepe vnus p alio ponit.
 l. q. ij. saluator. extra d. pcur. q. in causis
 Si aliq. pcurator fuerit excōicatus si
 valebit. extra de pba. post cessi. z de of-
 fi. iudi. dele. p. prudentia. Itē si sit consti-
 tutus ab excōicato pōt repell. extra de
 pcur. c. vi. Itē nisi pcurator habeat vbi
 cōtineat expssa illa clausula de ratihab-
 itione. Quis habeat lras pcuratorias
 generales pōt repell. extra de pcur. c. j.
 d. rest. do. cū dilectus. de offi. iudi. dele.
 coram. Et hoc intellige nisi veller dare
 causōem fideiussoria. Itē pcurator qd
 debet eat mandatū spāle. extra d. arbi.
 p. ius. Itē solūdem debiti recipe non
 pōt nisi si debet habeat mādātū. ff. d. so-
 lu. l. i. verp. z hoc intellige nisi ei sit man-
 data omi bonoz z administratio genera-
 lis. in fi. de re. di. s. nihil. Itē nō pōt li-
 cere debitorē absq. mandato spālī. ff.
 de accep. l. iij. Itē iuramentū deferre nō
 pōt nec offerre sine spālī mandato nisi
 fuerit generalis pcurator. ff. de iure in.
 l. i. iurandū. Itē optz q impetrans in
 p. ap. libus habeat mandatū spāle
 extra de rescrip. nōnulli. Itē si ppositio
 abbas vel qliber platus eccie cōstituit
 pcuratorē sine cōsensu puentus sui vī
 capituli. nō valet. extra de arbi. p. ius.
 z extra de rescrip. edoceri. Et intellige
 cum ista distinctōe. qz aut bona sunt dī
 stincta tunc valet. aut nō tūc nō valet.
 vt in p. dicto. c. edoceri. de rescript. Itē
 mulier pcuratrix esse nō pōt. iij. q. vij.
 s. tria. ff. de re. iu. l. i. femine. Excipiūt tñ
 casus in qbus mulier pcuratrix eē p. r.
 Primus rōne administratiōis si forte
 ē abbatissa. extra de p. r. vii. cū dilect.
 Secundus qd cōstituta ē in rē suā. C. de
 pcur. l. i. qz absente. in fi. Tercius qd mā-
 date vel pcesse sunt sibi actōes. C. de p.
 cu. l. i. qz absente. Quartus qd mulier offi-

cio tutoris fungit pōt. ix. q. j. c. de. Qui-
 tus. qd feminis p parētib. largiētib.
 agere pmittit. ff. de pcur. l. feminis. Se-
 xtus licitū ē mrem p filiū libertate liti-
 gare. ff. de libe. cā. l. amplius. Itē mior.
 xxv. annis pcurator eē nō pōt. ff. de p-
 cu. l. mior. Itē si pstituitur sit mior si valz
 pcuratio sine aucte tutoris. C. e. l. neq.
 Exceptis casib. notatis supra d. actorē
 Itē si sit alicui obiectū crimē criminis
 pcurator eē nō pōt. quousq. innocētē
 se oñdat. vel p. annū obiecti criminis.
 C. e. ti. l. reū criminis. extra d. accu. ep. s.
 z. c. cū p. māconella. Itē in cā criminali
 cū agit criminalit pcurator pstitui nō
 pōt. v. q. iij. in criminalib. extra d. accu.
 veniēs. tñ in quibusdā casibus pstituit
 pcurator ad excipiēdū. Itē miles nō
 pōt pstitui pcurator. C. de pcur. l. mili-
 tē. z. l. q. stipendia. Itē intellige nisi in
 rem suā. z intellige de militib. q de pu-
 blico solariū accipiūt z q iurant cōica-
 re rem p republica. vt in l. q. stipendia.
 Itē si pcurator a pcuratore fuerit sub-
 stitutus. non valet nisi post lit. prest. ab
 eo qui hz mandatū ad totā cām. C. d. p-
 cura. l. nulla. in fi. extra de rescrip. ex p-
 te decani. in fi. z in glo. circa finē. Et h
 verū ē nisi fuerit mfi sue dat. C. de do-
 na. l. illā. Itē si pcurator actoris volue-
 rit cauere de rato defendēdo si recōue-
 niat p. repell. Quis habeat mādātū vī
 lras. ff. de pcur. l. non solū. hoc verū est
 nisi sit pcurator ex cā non lucratia vī
 necessitate z non fraudis. ff. de pcur. l.
 nō solū. Itē marit. si habeat lras pcur.
 ab vxore non d. admitti in alijs. qz qd
 in vno pmittit in alijs phibet. C. e. ti. l.
 maritus. Item si duo pcuratores dati
 sunt diuersis rplibus. primus non valz
 extra. e. ti. si iniuste. Itē pcurator in cā
 populari intueniēte p. nisi quārū tā-
 git puatū cōmodū. hoc verū ē ex parte
 actoris. sec. i. reo q p. pcuratorē pstitue-
 re. ff. de popu. act. q populari. Item si

Contra pcuratoriū

procurator ad vnā spēm pstitutus trās-
gredit mandatu. audiri nō debet. extra
de offi. iudi. dele. cū olim. C. de trāsac. l.
trāsactōis. Itē in lris pcurator pmeri
debet ad qd pcurator sit cōstitut⁹. pu-
ra ad augendū vel defendendū. extra de
pcura. pstitur⁹. Itē monach⁹. canoni-
cus. regularis. z oēs ad sacros ordines
pmori z q de ecclīasticis bñficijs sustē-
tant phibent esse pcuratores vl' aduo-
cati nisi in casibus. extra d postula. per
totum. extra ne cleri. vel monachi per to-
tum. xvi. q. j. placuit. In casib⁹ em istis
bñ pnt. scz p miserabilib⁹ psonis p ec-
clesijs suis. p psonis pñcis. dñ necessi-
tas iminet. iij. q. vii. §. tria. Silt mona-
chus pōt esse pcurator in causis mona-
sterij. abbate impetrāte. extra de trāsac.
cōtinga. Itē p̄lat⁹ depositus pcurator
pōt esse. iij. q. vii. §. tria Itē pcurator sa-
tisfacere debz nisi dñs fideiussoz existat
iudicatū solui sub hypoteca rez suaruz
ff. eo. ii. l. si pcurator. Itē pcurator nō
valet vbi dñs moriat re integra. extra
de offi. dele. gratū z relatu. Item nota
supra titulu⁹ d actorē de filiofa. Item si
duo pcuratores simul dati nisi decur
insolidū alter sine altero agere non p̄t
nec defendere. Itē pcurator heredita-
tis adiudicari non pōt. ff. d acq. here. l.
Paulus. Itē infamis non pōt eē pcurator.
iij. q. vii. ca. infamis. extra de iudi.
ca. cum deputari. Itē pōt obijci pcura-
tori q recepit pecuniā p pcuratiōe nō
rāq locatoz q locauit opas suas. ff. mā.
l. j. z ij. vbi dñr. Cum mandatu vero rece-
pis gratuitū tanq pcurator recipe nō
debes. ibidē in glo. sed nō suc. Item in
gratus phibet esse pcurator. ij. q. j. p-
hibent. Cōtra yconomū dici pōt q de-
bet cōstitui auctoritate epī vel p̄lati. ix. q.
iij. cum simus. extra de syndico. ca. vñ
co z dz esse clericus in spūalib⁹. in tpāl
bus aut pōt esse laic⁹. lxxvij. dis. in sin-
gulis. Itē yconom⁹ dz esse d gremio il

li⁹ ecclīe a q cōstituit alit nō valet. xvi.
q. vlti. qm. lxxix. distin. qz. Itē syndi-
c⁹ z yconomus repelli non pnt nisi a tota
vniuersitate cū a dñab⁹ p̄tibus fuerint
cōstituti. ff. q cuiusq vniuersi. l. nulli. et
l. ij. Itē nisi cōstituat ad pntes lres nō
valet ibidē. vñ versus. Est pcurator sin-
dicus actor tutor z ycos.

Contra pcuratoriū

Est tractatū cō-

p tra pcuratoriē: mō d pcurato-
rū videam⁹. Si qd dicit se eē
illū latoz pñtiū de q lra facit mētiōē
non erit pcurator talis. qz i re p̄pria ne-
mo testis idone⁹ repit. iij. q. iij. ca. j. ff. d
testa. tu. l. duo sunt. Nō em est credendū
ei q se assenerat eum de q lra facit mē-
tiōē. qz q̄libet d se testimonij ferre p̄t.
p se vero numq. xiiij. q. ij. ca. ij. Itē non
pōt cōstitui pcurator nisi dñs iurauerit
de calumnia. C. d iurēiurā. ppter calū.
dan. l. ij. §. sin aut. Cum q dñs non iura-
uerit de calūnia. nō valet pcuratorij.
Itē d insūm obijci q isti lre nō est cre-
dendū nisi intra territorij eiusdē iudi-
cis a quo emanauit. qz extra territorij
tus dicenti impune nō paret. ff. de iuris.
om. in. holt. Itē iudiciū n̄ est credendū
nec ipse admitteret ad testimoniū. vt te-
stis. nisi tanq p̄nata psona. ergo nec e⁹
insūro erit credendū. qz si pncipale non
valet nec accessorij. de fi. insūro. inter di-
lectos. Itē in litib⁹ eandē vim obtinet
insūra z depositiōes testiū. C. de fi. insūro.
l. in exercēdis. §. testimonio illi⁹ nō cre-
deret. ergo nec ei⁹ insūro. Itē obijci si
bi cautio qua loquit indistincte. qz non
dicit cui p̄misit. vtz ei a q lre emanauit
rint. vel p̄t aduerse vel ei ad quē veni-
unt si cautio indistincte loquēs nulli⁹ ē
momēti. ergo nec illa valet. ff. d pbat. l.
q. Itē si dic q p̄misit pcuratori. p̄mis-
sio est nulli⁹ valoris neqz fortit effectū
qz nō sequit datio. z sic ē nuda. §. ex nu-

Contra aduocatos

do pacto nō fit actio. ergo nulla est pro
missio. ff. de pac. l. i. iur. gentiū. §. si cum.
Itē si dedit ei prātem iurādī d calūnia
nō valet. qz pncipalis est psona. d iudi.
pastora. Itē si dat ei potestātē pcurato
rē substitutiendi pstar q an lit. prest. non
pōt. qz non est dñs litis. ergo si pōt cō
stituere cōstituat post lit. prest. §. tūc pos
set facere sine mādato. §. supflue ponit
hec clausula pcuratorij. Itē dñs nō pōt
pstituere nisi certū pcuratorē. ff. de p
cur. l. ij. §. si nemo pōt plus iuris in aliu
trāsferre q ipse habet. extra de iurepa. c.
iura. ff. de regu. iur. l. nemo. §. nec pcur
ator pōt pcuratorē in incertū cōstituere.
Itē dat ei prātem faciendū oia q ipse
faceret si pñs eēt. Sed dñs pōt cōstituere
pcuratorē an lit. prest. §. pcurator.
qd falsum est. §. inepte ponit hec clau
sula. Itē pcurator pmittit dñm suum
ratiū habiturū. §. pmittit falsum et alie
nū. qd non pōt. qz iura hec vetant. ff. de
d obl. l. stipulationū. Itē si ponit hec
clausula ratiū habiturū qdqd p dño di
cit. pcurator nō valet ad faciendū. qz
cōstituit ad dictū. et ita iudiciū claudi
cat qd non debet. extra de excep. cū in
prio. Et in de pcuratorio.

Contra aduocato.

Via aliquando

q ad cās vocant̃ q̃ aduocati iu-
ris eē phibent̃. **¶** **¶** **¶** aduoca-

tos nūc videas. Et pmo qd sit aduoca
re siue postulare. Est em desideriu fra
tri vl amico in re apud eū q iurisdīctōt
dest exponere vl alteri⁹ desiderio qd dīce
re. iij. q. vij. ca. infames. Surd⁹ cec⁹ mu
tus siue ppetuo furiosus. mior. xvj. an
his. nō pnt eē aduocari. ibidē. z. ff. d. po
stu. l. j. Itē heretic⁹. iude⁹. vel ali⁹ infide
lis q xpianū nō pōt aduocare. extra ne
cle. vel mo. qsi p torū. de postu. ex pte. z
intellige nisi in casib⁹ qbus sup^{2a} ca.
q pcuratorē. In sacris vl miorib⁹ o: di

nib^r constitutū dūmō bñficio^r ecclīastico
sustentē de aduocatōe corā iudice sc̄la
ri pōt repellī. p̄sbit̄er etiā corā iudice ec
clesiastico nisi p̄sepo vel etiā p̄ misse
rabilib^r p̄sonis. extra de postu. ca. i. z. iij.
z. iij. q. vii. ca. ifames. vbi plene dīz qd p̄s
ne p̄nt p̄curare z q̄ nō. Itē null^r clerici
sūz dīz aduocaf corā iudice sc̄lari. extra
de cle. vel mo. p totū. z intellige maxie
in causis criminalib^r z i causis san guī
nis. Itē p̄eacib^r. i. garrul^r z iprobis p̄
hibitiū est aduocare. C. de postulā. l. q̄s.
q̄s. z. C. de assesso. l. vlt. Itē infamis nō
pōt aduocare. iij. q. vii. infamis. S. tria.
exceptis his q̄ hic enūerant. Itē excōi
car^r aduocare non pōt. extra d̄ here. ex
cōicam^r. Itē nec publice pugnātes. iij.
q. vii. ifames. S. itē. Itē mulier aduoca
re nō pōt. iij. q. vii. S. tria. z illud vide.
Itē aduocat^r stare dīz tpe aduocatiōis.
C. de postu. l. q̄s q̄s. in fi. z nō dīz iterare
qđ semel fuit p̄orat^r. de ap. l. vlt. Itēz si
q̄s aduocat^r admonitus a iudice vt ali
cū p̄sone p̄ster patrociniū z nō obtpat
pōt repellī nisi se rōnabili cā excusauē
rit. iij. q. vii. ifamis. S. tria. Itē null^r de
bē eē aduocat^r nisi p̄itiā habeat l̄falez.
C. de aduo. diu. l. nemiñi. z. l. iubem^r.
z. C. de postu. l. iij. Itē rabellio vel seru^r
nō dīz aduocatiōis officiū exercere. C. d̄
postu. l. nec ceteroz. C. de tabellari. l. ge
neraliter. Et hec de aduocatis sufficiū

Contra libellum

Om ad actois

c petitōz pgnoscentā in iudicio
libellus offerat. qñq ob cure
qñq inepte. Itē viden dū est qd sit libel
lus. z ad qd offerat libell⁹. Est em peti
tio actoris scripta cōtinēs nomē iudic⁹
actoris. z rei. z rem qd petit. z cām peren
di. extra de libel. ob. ca. ij. ij. z. iij. Libell⁹
offerit ad h̄ vt re⁹ valeat deliberare vtz
velit cōtendere vel liti cedere. ff. de ede.
l. ij. pn. Itē reco. xx. diez inducie ad deli

Contra libellum

berandū post libelli oblationē cōcedūt
iij. q. iij. §. spaciū. Libello pōt q̄s obijce
re q̄ non tenet rñdere nisi nomē iudicē
z actoris z rei. z res q̄ petit p̄tineat. ff. d.
vel ven. si in rē. z ibi d̄z p̄tineri dies mē-
sis z ann⁹ dati libelli. iij. q. iij. §. spaciū.
Et b̄ intellige in causis criminalibus.
Itē si libellus obscur⁹ fuerit nō debes
ei rñdere. extra. de testi. cū clamor. d. ol-
la. cū lre. Itē si nō p̄tineat cāz v̄l actōez
petētis nō valet. extra. eo. ti. cap. ij. z. iij.
Itē libellus general⁹ reprobat. ff. de iu-
re fil. l. ita. qz generalitas petit obscuri-
tatē. ff. de pac. l. veterani. z de solu. l. cūz
stich⁹. Itē in actōe reali reprobat nisi
p̄p̄riū nomē sūdi exp̄mat vel nisi actio
ad oculū oñdat. Et si nomē p̄p̄riū non
h̄z duo p̄rimi noient. extra eo. ti. ca. ij.
Itē si petit aux vel argentū debet exp̄
mī materia z pond⁹. Si seru⁹ debet ex
p̄mī nomē ei⁹. Si pann⁹ color d̄z exp̄mi
mī. Si aial d̄z exp̄mī alin⁹ vel bos. et
vtrū sit alb⁹ vel niger. Si aliq̄ res men-
surabilis petat v̄l vinū d̄z exp̄mī quot
mēsures petant. Itē si petit ciph⁹ v̄l ali-
ud vas d̄z exp̄mī forma v̄l sit rotū n-
dū vel q̄dratū. v̄l cū sculptura. ff. de rei
ven. l. si in rē. Itē si libellus inept⁹ fue-
rit pōt reprobari z actor nō d̄z admitti.
extra d̄ iudi. examiatā. Itē libellus re-
pbat nisi p̄ eum reus certificari possit
q̄ iure actor agere velit. ff. d. edē. l. j. No-
ta si libell⁹ offerat añ lit. prest. nō valet.
iij. q. iij. §. spaciū. Excipiunt q̄dā casus
in q̄bus libellus nō offert. Prim⁹ est v̄l
lū psonaz. Scōs est cū eps inter suos
subditos cognoscit. Tertio in casu am-
biguitatis. C. de ambig. l. j. Quart⁹ i su-
specto tutore. Quint⁹ in criminib⁹ noto-
rijs. extra de accu. ca. evidētia. Sext⁹ in
leuib⁹ criminib⁹. ff. de accu. l. leuita. Se-
ptim⁹ in carta sal⁹ corā iudice. pducta
z teste falso. C. d. pba. l. vlt. Querit v̄l
libellus p̄sensu p̄tū pōt remitti dico q̄
nō. qz est de suba iudiciū. id ē de lit. prest.

Itō remitti non pōt. extra d̄ ferio. c. v.
iij. q. v. accusatorib⁹. Itē si petis aliqd
a me actōe ex stipulato. nō teneor libel-
lo rñdere nisi in eo ponit̄ rā stipulatio-
nū. nā stipulatio nō valet nisi cā sublit.
ff. de p̄di. sine cā. l. q̄ sine cā. Nota stipu-
latio ē solēns p̄missio q̄ p̄cessit inter
rogatio z subsecuta est rñsio. Itē in cā
criminali nō valet si actor se nō obligat
ad talionē. iij. q. vj. c. j. z. v. q. vj. c. ij. Itē
si n̄ p̄tiet nomē iudi. ij. q. viij. §. vlt. Itē
si agit in modū accusatōis post electōz
cōfirmatā nō valet nisi se obligat ad pe-
nā. extra de accu. sup. his. Itē si est de-
nūciatio z nō ponit in libello q̄ te cha-
ritative amonuerim nō valet. extra de
simo. licet hely. extra d̄ iudi. nomē. Itē
si agit p̄ modū inq̄sitōis v̄l qz placet
officio suo. p̄cedit in cā nō libellus
s̄ capla sup. q̄bus clamor p̄cessit dice dā
sunt tibi. v̄l habeas copiam defendēdi te
z debes eē p̄ns cū sit inq̄sitio. nā z ob-
senti inq̄sitioē suā ferre nō pōt nisi
tumaciter se absentauerit. extra de
cu. qualiter z q̄n extra de simo. l. hely.
Itē si agit de crimine ciuili d̄z ponit in
libello iniuria. quā fecisti i aliquo loco
vel in mēbro. alit nō valet de p̄. d̄i.
aut fact⁹. Et nota diligēt q̄n libellū
recipis debes prestari q̄ illū recipis sal-
tis exceptōib⁹ tibi de iure cōpetentib⁹
tā p̄tra rescriptū q̄ p̄ iudicē. tam p̄ acto-
rem q̄ p̄ libellū. extra eo. ti. c. vlt. si non
fuerit prestatū nūc nocebit. xxxj. q. ij. lo-
tarius. v̄l v̄sus. C. ouenti nomē z nomē
cōuenientis. Iudicis z mensis rē quā
uis scribere debes.

Contra testes.

¶ Via licet ad cla-

q̄ ritatē veritatis necessarij sint
testes plures tñ ad testandū
pducunt q̄ de iure repelli p̄nt. Idcirco
p̄ testes aliqd videamus. Testis dome-
stic⁹ a testimonio repellit. extra de test.

Contra testes

In iuris. Domestici aut dicunt oēs q̄ sūt
de familia alicui⁹. dic. ca. in iuris. Itē pa
rentes oēs q̄ p̄p̄nq̄. familiares. libe
rī et serui. nūq̄. C. de v. sig. li. vii. Itē oēs
familiares q̄b̄s p̄dicendū pōt impa
re rōne patrie p̄atis dēdicendū vel iu
risdictionem. ff. de testi. l. in lege. iij. q. v.
accusatores. Itē affinis reputat dome
sticus. iij. q. ix. S. absens. ij. Itē mercen
nari⁹. C. de q̄st. l. seruos. ff. de pen. l. re
p̄sciendū. S. furta. Itē si p̄sanguinei. iij.
q. v. ca. j. Itē vir et vxor. alī p̄ altero ha
bet p̄ domestico. ff. de iudi. l. interdum
Itē p̄uigna et nurus. insti. d. nup. S. af
finitat. Itē p̄ filio et fili⁹ patri. insti. et
testi. S. i testi. Itē colon vel ascripticij.
dicūt domestici. C. d. q̄st. p̄dē. Itē si te
stis est infamis repellī pōt. vt q̄ enoci
niū fecerit t̄be et q̄stus cā est infamis cū
alijs mult. n. que no. inf. li. Et inter il
las ponit ioculator et ois leu is p̄sona q̄
frequērat tabernā. extra de accu. si p̄st
terit. Itē de facientib⁹ villa officia. vt i
gro. l. j. S. caupōes. ff. nau. caupo. ita. lu
fo. extra de excē. pla. l. iij. dilectos. Itē
villis officiū. vt q̄ mūdant latrinas et bal
neatores. iij. q. iij. S. in p̄mis. extra eo. t.
ca. j. et meretrix. ff. de testi. l. iij. et ij. In
fames t̄n in enormi crimine pōt testari
de simo. licet hely. et c. tāta. Itē raptor
latro et q̄libet infamis. eo. ti. ex pte. et p
turus. eo. ti. sub nobis. et plures mōi in
famie. Re. vj. q. j. infames. Itē si testis
est inimicus repellit extra de accu. c. cū
opteat. iij. q. v. ca. ij. Sed q̄ inimicie re
pellant relinquit arbitrio iudicantis. ff. d.
q̄st. l. j. Nota t̄n p̄p̄ratores et capitales
inimici i nullo casu ad accuratōz testiū
admittunt. de simo. p. tuas. Itē nisi te
stis iuratus deponat ei⁹ testimoniū nō
valet. extra de test. nup. Itē testes non
plene p̄bāt nisi de certo tpe fecerit mē
tionē. extra de fi. instru. cū Jo. extra de
p̄ba. in p̄nta. Itē testimoniū excōicati
nō valet. extra eo. ti. ventens. Item pat

on potest testificare p̄tra filiam nec p̄
filio. nec p̄tra filius p̄ patre aut p̄ patrē
iij. q. iij. ca. si testes. In tribus t̄n casib⁹
pater pōt esse testis p̄ filio. Primo in
testamento filij testātis de castreſi pecu
lio. ff. de testa. l. q̄ testa. S. j. Secūdo ad p̄
bandū genus vel originē. extra q̄ si sint
legit. trāmissio. Tertio in causis matri
monialib⁹. extra de sen. et re iudi. tenor.
Frater t̄n p̄ frē et p̄tra frēz pōt testari. nī
si habeāt oia dona in cōi. q̄ tunc intell
gereſ suā causam agere. ff. d. testi. l. j. S.
in re p̄pria nullus idone⁹ testis. iij. q. iij.
S. itē nullus. Sed vtrū socius cum so
ciopōt ferre testimoniū. distingue. an
sentit lucrū an damnū. si testz sentit dā
numpōt. ff. quādo appel. fit. l. eadem.
Item generaliter in omī causa minoz.
xliij. annis non pōt esse testis. iij. q. iij.
S. nota. extra eo. ca. j. Et factus pubes
pōt ferre testimoniū de his que vidit i.
pubes. xxxvij. dis. ca. relatū. Sern⁹ au
tem factus liber pōt ferre testimoniū d
his q̄ vidit in seruitute. ff. de verbo. sig.
l. notione. Item p̄hibent omes crimi
nosi. extra de test. sup eo. hoc habet lo
cū p̄terq̄ in criminibus excep. extra
de simo. licet hely. vt supra patuit. Itē
fm canones mulier in causa crimina
li ad testimoniū nō admittit. sed fm le
ges nō prohibet. xxx. q. v. mulierē. ex
tra de v. sig. for⁹. Itē in testamētis mu
lier non pōt eē testis. insti. de testa. S. te
stes. S. i alijs causis nō prohibet. ex. d.
testi. qm̄ aliqua. Itē testis oīū vni⁹ nō
valet. extra eo. ti. licet. et iij. q. iij. item i
criminali. Nota tamē casus in quibus
vnico testi creditur. Primus est cū du
bitat an ecclesia sit consecrata. de con
secra. dis. iij. puulus. et generaliter vbi
nulli nocet ibi credit vnico testi. Item
monachus testz eē nō pōt. extra ne cle.
vel mona. p. totum. q̄ monachus fune
stā vocē habet. C. de his q̄ accu. nō pos.
l. si q̄s. vbi d̄r funestā vocē iudicari po

Contra testes

hinc oportet q̄ audiri. Et intellige nisi p̄ sua ecclia. extra eo. ti. insup. z extra d̄ surciu. nisi. Item socius criminis non admittit ad testimoniū. extra eo. ti. veniens. nisi in criminibus exceptis. Itē servus nō admittit. extra de ver. sig. forus. iij. q. v. nullus servus. Itē libertus p̄ra patronū nō pōt testari. iij. q. iij. S. item le. iulia. z si fecerit redigat ad servitutē. extra de ser. nō ordi. de famulis tñ p̄ alios z ecclia alios pōt testari. C. de postu. l. nec cetero. z si p̄ patronuz accusator vel testis fuerit ante litis exordiu. capite puniendus est. xij. q. ij. q̄ inanimittit nisi in criminib⁹ exceptis. et in crimine fraudati census. xij. q. ij. Itē testimoniū cōducti z locati testis non valet. vbi. s. aliquid accepit p̄ testimonio ferendo vel nō ferendo. vel vbi aliquid sibi p̄missus fuerit z ob hoc testimoniu obtulerit. extra de testa. c. j. z c. sicut. z extra de pba. licet. iij. q. iij. S. item in criminali. Item si testis obscure vel cōfuse loquit nō valet nisi iterū deponat. extra. e. ti. cū clamore. Itē testis nō valet nisi ad eius receptōem vlt̄ depositōem p̄ aduersa fuerit euocata extra. e. ti. c. ij. Itē infideles cōtra fideles nō pōt ferre testimoniū. e. ti. l. vniuersis. c. iudei. Item testis nō valet nisi de visu z auditu deponat. e. ti. p̄terea z. c. cum cām. Item testes de alijs causis z negocijs testimoniū dicere nō debent nisi de his que sub eoz p̄sentia facta esse noscunt. iij. q. ix. testes. Itē testis nō valet nisi reddat cām dicti. e. ti. cum cām. extra de sen. z re iu. sicut. intellige si de sua snia interroget. Itē gener p̄ socero z ecclia testes eē nō pōt. iij. q. iij. S. item. Itē nota p̄ testes pōt obijci q̄ nō valeat eoz testimoniū nisi habeant. l. aurcos in bonis. nā aliter p̄pter paupertatē suspectus est. ij. q. j. in p̄mis. circa mediū. z iij. q. iij. S. itē in criminali. Et intellige de nō volūtaria pau

pertate. Itē testis nō valet vbi receptus fuerit in quarta. pductōe nisi actor iurer q̄ nec ipse nec adnecatus eius testari docuerit. nec testimonio alioz p̄scrutari. nec p̄p̄ q̄lū aut aliquā maliciā q̄rtā pductōem petiit. extra eo. ti. ca. vlt̄a terciā. z. c. in causis. Itē potius ē credē dū honestioribus vlt̄ digniorib⁹ q̄ alijs extra. e. ti. in n̄sa. iij. q. iij. S. itē. Itē potius credēdū ē masculo q̄ femie. extra de ver. sig. forus. iij. q. iij. S. itē. Itē magis credit diuittib⁹ paupib⁹. ibidē. Itē nota mltitudo testiū nō ē exēdēda vlt̄ at tēdā in depositōib⁹ testiū sed q̄litas. extra. e. ti. in n̄sa. z. c. l. iij. q. iij. S. item Et vide. iij. q. iij. c. j. vsq̄ ad finē. Nota qū exceptōem corā iudice p̄posuisti debes p̄testari z dicere has alternatim p̄pono z eos sic admitti peto. p̄testor et q̄ nō obligo p̄cise ad cōp̄bādū oēs z singulas exceptōes quas p̄posui sed solū ad eas q̄ in iure sufficiunt ad victoriā. Itē nota quīs regulariter sit verū q̄ in oī cā duo testes p̄bate vite z p̄satisfactōis honeste sufficiunt. extra. e. ti. l. vniuers. z. c. oī negocio. Excipiūt tñ casus in q̄bus plures testes exigūt. Primus vbi cūq̄ accusat enormit. ij. q. iij. S. vbi d̄f. Presul nō dānet nisi cū. l. p̄testatib⁹. Presul aut cardinalis nisi cū. l. xij. testib⁹. Dyaconus vō cardinalis nisi cū xxvij. Subdyaconus. accolitus. exorcista. lector. hostiari⁹. nisi cū. vij. testibus p̄dēnt. Itē in testō septē testes sūt necessarii fm̄ leges. C. de testa. l. hac p̄ntissima. S. fm̄ canones sufficiunt duo vel tres in testō corā p̄sbo suo ad h̄ ordinato. extra. e. ti. cū eēs. z. c. relati. z in testō nisi fuerint spāl̄iter rogati. nō valz ff. de testa. l. heredes. S. in testamentis. Itē in codicillis qnq̄ sunt testes necessarii fm̄ leges. C. de codicil. l. vl. Item numerus testiū requirit in donatōe facta cā mori. C. de do. cā mori. l. vlt̄ima. Idē nūcras requirit ad p̄bādū solutōes

Contra interrogatoria

debiti in scriptis ptenā. C. de testi. l. te
stiu. Idē numerus requirit qñ aliquis
dat seruo suo libertatez p lras suas. ex
tra de fide instru. cū Joh. in glo. ver. si
queris. In depositioē etiā alicuius res
requirunt testes. extra de fide instru. c.
si quis. Et hoc intellige qñ depositū ex
cedit auri libram. C. si ag. emph. pe. l.
vi. Nota versus in qbus cōtinentur exce
ptiones contra testes.

Conditio sexus etas discretio forma.
Et fortuna fides in testib⁹ illa reqres.
Et p̄sanguinei paritqz domestica turba.
Et clerici laici a se fugat z viceversa.
Res psona gradus locus his sunt con
sona ips.

Contra interrogatoria.

Doniam aliquñ

q testes minus vera deponūt:
z exēplo Daniel pphete iu-

dicēs interrogatōibus falsitatē dephē
dūt. Jo postqz dictū ē ptra testes subitū
S. nunc qualiter aduocat⁹ rei for
me. z debet interrogatoria ptra testes.
Scribit ergo sic. Dñe iudex qteratis
a testib⁹ p̄t aduerse z ab vnoquoqz sin
gulariter sup qlibet articulo d̄ dicti sul
ca. sa. de loco. de finibus loci. de tpe. d̄
auditu. de visu. de scia. de fama. de oī
bus circūstātijs q pnt z debent animū
vrm ad sententiandū inclinare. z q iu
ra dicunt z q decernūt eē querēda a te
stibus. Et descendatis sic ad spēm. Si
testis dicit q Elizabeth cōtraxit matri
moniū cum Jo. queratis sup illo arti
culo quō sciat de visu z auditu. Et si di
xerit de visu q̄ratis q loco viderit. vtrū
in domo vel extra domū. Si dixerit in
domo petri. queratis in qua pte dom⁹
Itē queratis si domus illa sit lignea vlt
lapidea. Itē q̄ratis q fuerit p̄s z vtrū
etiam aliqz p eū noient. Itē queratis
vtrū dicti p̄trahentes stabant vel sede
bant. Itē qbus vestib⁹ erant tūc indu-

ti. Itē queratis q que verba p̄traxerūt.
z vtrū vir vel mulier p̄tractū prius po
stulauerat. Itē queratis an animo cō
trahendi vel ludo dixerit illud. Itē q̄
ratis si aliquis metus intertinerit vel
aliqua coactio p̄hendit vel spōte cōtra
xerint. Itē queratis quantum tps sit ela
psum q hoc factū fuerit z q āno z qua
pte anni. quo mense. qua die. qua septi
mana. qua hora dicit. an aura fuit sere
na vel nebulosa. Itē queratis quis tūc
erat ep̄s iudex vel rector loci illius. Itē
queratis an fuit rogatus venire ad vi
dendū hoc qd̄ fiebat. vel si sponte ve
nisset. Itē vtrū ip̄e sciebat vlt̄ scit aliqd
impedimentū. Itē queratis si pmissus
fuit et aliqd vel datū sit vt sic deponat.
z si sperat dānū vel lucrū de cā illa. Itē
queratis vtrū sit inimicus illius cōtra
quē inducit vel sp̄alis amicus inducē
tis. Si aut dixerit q extra domū fuerit
cōtractū m̄fimoniū. queratis an in vi
nea vel in via. Si in via queratis in qz
queratis de circūstātijs illius vie. Si
dixerit in campo queratis cuius erat il
le campus. z sic de alijs. Si dixerit q
auduit queratis a quo vel a qbus. z fa
ciatis specificare noia eoz. Si tunc te
stes varij fuerint et vacillauerint in te
stimonio nō valet. iij. q. ix. pura. iij. q.
iij. S. itē in criminali. Itē iudex h̄z in
terrogare an amore. timore. odio. cō
modo. vel pmissio. aut quō z qualtr. ex
tra de testi. quonēs. iij. q. iij. S. itē. Itē
si testis in eadē cā sit iudex. vel aduoca
tus nō valet. extra d̄ testi. dilectus. z. c.
romana. li. vi. Itē qui fuerit pcurator
vel executor p iohanne p̄ B. postea in
eadē causa p iohāne p̄ B. nō pōt eē te
stis. ibidē. romana. li. vi. Sed credo q
p B. pōt testificari. qz hoc nō inuenio
p̄hibitū. Itē si cām habeat cōtra quez
pducit qua videt suspectus pōt repel
li. extra de pur. ca. cū in iuuetute. extra
de iudi. cām q. Itē si q̄s in cā criminali

Contra interrogatoria

semel tulerit testimonium pro aliquo et postea iterum venit in aliqua alia causa et eundem testificari non potest. quia presumitur esse inimicus. extra de accus. memim⁹. Item si testis voluerit corrigere dictum suum non potest. nisi in primis antequam a principia iudicis recedat. extra de testi. preterea cum. Item testis si tubas per ignorat est habendus. id est repellitur. extra de penis super his. Item nisi testes de tempore et loco et personis presentiarum non valent extra de testi. cum causis. l. ij. q. ix. nihilominus. Item testes pariter non valent. extra de testi. in nostra. Item si crimine obijcit testis. quod tangit causas de quibus agit repellitur et puniuntur. extra de excep. c. ni. j. Item si testes non fuerint recepti sigillatim non valet. extra de elec. q. propter. de accus. inquisitionis. Nota accusatus pendente accusatore non potest ferre testimonium. l. ij. q. vij. testes. extra de excep. denique. Item nota laicus in causa criminali dum agit criminaliter non potest esse testis pro clericis. extra de testi. de cetero. nisi in criminibus exceptis. extra de symo. tanta. Item si testis tamen loquitur de audito alieno. ut si dixerit. ego audiui ab illo qui dixit se audivisse ab alio. non valet nisi in causis inquisitionis. sed contra videtur de testi. preterea. solutio. illud est speciale quod loquitur de presumptione violentia ex infamia. Nota ergo casus in quibus testimonium valeat de auditu alicuius.

Primus in matrimonio et sanguinitate. xxxv. q. vj. de parentela. sedens in solutione debet. l. ij. q. ix. S. testes. Secus in consecratione ecclesie. de consecr. dist. i. de ecclesiasticarum consecrationibus. Item si testis receptus fuerit ante litteras prestatas. non valet. nisi in exceptis casibus. Nota casus in quibus testes litteras non prestatas recipiunt. Primus quando timet de morte testium. Secus quando timet de absentia discursum. quia forte volunt pergrinare. Tertius si cognoscat de electione alicuius confirmanda. Quartus si agit de matrimonio. et quando pueniendus est maliciose se absentat. quia tunc presumitur

est Quintus si ageret in modum inquisitionis de crimine alicuius. Hos casus quoniam habes ut litteras prestatas. quam frequentem Sextus cum recipiunt testes ad memoriam preteritorum servari. de. extra de testi. significavit

Septimus est coram iudice appellatio. quia ibi possunt testes induci litteras non prestatas. extra de pecu. in nostra. Octavus propter actionem seu presumptam absepsit reus testes adducere potest. litteras non prestatas. extra de do. et contrarium. cam. xij. q. iij. placuit. S. potest. Non cum actor non potest agere. propter iuramentum interpositum precedens. extra de iuratori. ad nostram. Decimus ubique iudicis officium expetit extra de spolio. preterea. Undecimus cum spiritualis causa tractatur post mortem alicuius. scilicet cum quis in monasterio bona sua ecclesie post mortem litteras non prestatas. possunt recipi testes et testantur. et sic etiam excoicatur. xxiij. q. ij. sanc. Duodecimus ubique offendit publicum commodum. l. ij. q. iij. q. Decimus tertius si agit de libertate ecclesie. extra de testi. olim. Si dixerit de fama. queratur sit fama et a quibus illa fama ortum habuit et utrum illi erant maliuoli vel honesti. et militer queratur utrum illi a quibus auditum esset erant bone fame vel male. et utrum erant graves persone vel leues. Item queratur quod tenens auditum habet utrum semel vel pluries. Sed quia plura sunt talia negocia que sunt vocabula. ff. de scriptis. v. l. natura. ideo multa talia deficiunt.

Contra instrumentum

Donia eandem

quod vim depositores testium et instrumentum obtinent. Idcirco postquam testes egimus. nunc in instrumentum videamus Instrumentum est scriptura facta ad assertionem alicuius rei. Dicit autem instrumentum quasi instruens mentem. Instrumentorum duo sunt species. Aliud est enim instrumentum privatum quod est sigillatum sigillo private persone tale in iudicio non valet nisi

Contra priuilegium

babeat scripturam triū testium adhuc videntium. extra de fide instru. ca. ij. Instrum publicū dicitur quod habet publicā auctoritatem. cuius plures sunt species. Primo dicitur publicū quod per manū publicā. scilicet tabellionem in formā publicā ē redactū. extra de fi. instru. scriptura. Secundo dicitur publicū quod sigillo auctoritico est sigillatū ibidem. Tercio est instrumentū personarū auctoritate authenticatur. extra de p̄fir. vii. vel inutili. cum dilecta Quarto quod in iudicio scribitur. extra de fi. instr. scriptura. et tunc de illo Primo g vide corp⁹ scripture et considera vtrum ibi sit rasura vel innouatio prioris figure. maxime in loco suspecto. quoniam sic repellit potest. extra de cri. fal. ca. licet. Item si caret sigillo auctoritice persone aut subscriptione non caret vicio. extra de fi. instru. ca. ij. Item nisi sint duo testes scripti preter tabellionem non valet. ibidem. Item si ibi sit persona tabellionis suspecta non valet. extra de fi. instru. cū Jo. Item vide diligenter quod praxerit. quod stipulatus fuerit et cui. Item si agit vel puenit qualiter in his decernere debeas. vide eo. ti. §. si quis alteri stipulari potest. Si ostenderit exemplū vel rescriptū non est fides adhibenda. extra de fi. instru. c. j. vbi dicit. si scripturā auctoriticā non videmus ad exemplar nihil credere possumus. Item opponitur instrumentū quod non valet nisi ponatur in eo causa debendi. scilicet ex intuitu deposito vel alia de causa extra de fi. instru. si cautio. Et hec sufficiunt de instrumento.

Contra priuilegium.

In iudicio pro

ducitur scriptura que dicitur priuilegium vide de verbo ad verbum de eo sic. est dictum de instrum. Item vide bullam an sit papal. quod cognoscitur in punctis in barba petri et pauli. in filo in stilo. scilicet et alijs in forma stili. quantitate carte extra de cri. fal. l. licet. Item si papa vni loquitur vobis vel pluribus tibi. non valet. extra de cri.

fal. quā grani. vii. §. sus. Forma. stilos. filū. rasa membrana sigillū. Desuper falsata datur scripta valere pusillū. Item an priuilegium sit donatiū vel p̄firmatiū non valet nisi ostendatur principalis concessio. quia vbi principale non tenet. nec accessoriū extra de fi. instru. inter dilectos. et ibi vide formā reprehendendi priuilegiū. Si vero principalis concessio appareret cum bulla vel cum sigillo non vitupato. considera diligenter vtrum concedens poterat cedere vel non. et impugna ne trāseat in rem iudicatā. extra de sen. et re. iu. inter monasteriū Item si priuilegium concessus est secundum ius cōe. dic quod non est priuilegium cum nihil priuatiū offert. extra de v. sig. abbate. iij. dist. priuilegia. xxv. q. j. §. Item octaua die. Item si propter ius cōe def. extra de consue. cum dilectus. Item si datum est contra ius cōe. videtur an illi quod datum est aliqua lesio inferatur. que si enormis est non tenet. extra de v. sig. quod per nouale. nisi de lege vel canone contra quod datum est fecerit exp̄ssam mētiōem. Et intellige si est priuilegium impatoris quantum ad leges. vel pape. quantum ad canones. Item si suppressione veri aut suggestionē falsi fuerit impetratū. non tenet. quia mendax peccator carere debet penitus impetratis. extra de rescrip. sedes in fine Item si contra ius vel utilitatem publicam vel contra prescriptionem. ibidem. Item si est contra ius naturale non valet. si concedens habet ius tollendi illud. Casus. ff. ne quid in loco publico. fi. l. ij. §. si quis. Si vero dicitur in genere non obstat aliqua lege vel canone. non valet quia nulla lex etiam scripta vel etiam canon ius naturale tollit. ff. de regulis iuris. l. priuilegia. Nota magna est differentia inter priuilegium datum persone et datum loco. si est persone non transcendit vitas persone. extra de re. iur. priuilegia. lib. 20. vj. si datum est loco. perpetuum. vi. dist. iij. quis filius. si vero dubium recurrēdū est ad personam procedentem. extra de iudi. cū venisset. Si tamē

Contrā priuilegiū

doctor p[ro]p[ri]o p[ro]dito: haberi non p[ot]t statur
p[ri]uilegio. nisi aduersari[us] p[ro]trariū p[ro] testes
o[st]endat. ar. extra. de si. instru. cū Joh. Et
vide si agat reali vel p[ro]bali actōe. extra
v[er]it. non p[ro]test. q[ui]m frequen[ter]. Itē si da-
tū sit ad t[em]p[us]. v[er]ū t[em]p[us] sit finitū. xxv. q. ij.
§. si. Itē vide si aliqua p[ro]ditio sit ā nexa
q[ui] non sit impleta. q[ui] tunc nō valet. ex-
tra de cōdi appo. v[er]z. vide si satisfecit
q[uo]d p[ro]misit. q[ui] al[iter] non valet. de p[ro]di. ap-
po. sup[er] eo. Et nota differentia int[er] do-
nationē sub conditione et donationem
sub modo. Donatio sub conditione nō
tenet nisi adueniente conditione siue
ea cōpleta. vi. ff. de p[ro]di. et demon. l. q[ui] be-
re. §. vlt. Donatio sub mō ē do tibi mā-
sum vt me pascas q[ui]dā vixero. hec do-
natio statim tenet et non reuocat q[ui]dā
mō seruauit. extra de p[ro]di. ap. v[er]ū. in glo.
vñ nota differentia sepe tñ vñū ponit p[ro]
alio. ibi dē. Nota. viij. Casus in q[ui]b[us] do-
natio facta eccl[esi]e nō valet nec reuocari
p[ot]t. Primo si sub mō facta est et p[ro]ditio
deficit vt lā dictū est. Scdō p[ro]pter turpe
factū oppositū. extra de symo. c. de re-
gularib[us]. et ca. veniēs. Tercio p[ro]pter da-
ti enormitatē. xij. q. ij. si quis irascitur.
Quarto p[ro]pter sequentē p[ro]curationem
xvij. q. iij. quicūq[ue]. Quinto p[ro]pter rec-
plentū fraudem. xvij. q. vlt. constituit
Sexto p[ro]pter donat[is] impotētia. extra
de testa. filius n[ost]r[us]. Septimo p[ro]pter cause
defectū. extra de renūc. ca. ex trāmissa.
Octauo p[ro]pter doni imensitatē. xij. q. ij.
si q[ui]s de seruis. Itē nota q[ui]nq[ue] vel sex
casus in q[ui]bus donatio facta alteri p[ot]t
de rigore iuris reuocari. Prim[us] si do-
natari[us] in donato[re] man[et] imp[er]as inie-
cerit. Scd[us] si atroces iniurias ei infert
Tercius si graue rex snax ei damnū in-
rulerit. Quar[us] si graue vite piculū ei i-
ferre p[ro]s[um] sit. Nos quatuor casus ha-
bes extra de dona. c. vlt. Quin[us] p[ro]pter
ingrati tudinē. Sextus si p[ro]ditionē sibi
oppositā non seruauit. ibidem. et C. de

reuocan. do na. l. vi. Itē donatio facta a
matre si trāseat ad scd[us] nuptias. ex m[ate]
bus casib[us] p[ot]t reuocari. Prim[us] si fili[us]
vite sue insidiar[is]. Scd[us] si atroces ma-
nus in eā iniecerit. Tercius si totū sub-
statie molitus ē lacturā. in autē. §. nup.
§. mater. Et itellige q[uo]d hec dictio atrox
trib[us] causis p[ro]siderat. in sti. de iniur. §. a-
trox. vñ vsus. His tribus ex causis in-
iuria ē atrox. Facti p[ro]pone vel loci d[omi]ni
tione. Itē vide si priuilegiū est p[ro]cessus
ob causaz. v[er]z causa subit vel nō. et vñ
fuit causa impulsiva. xij. q. ij. q[ui] sūt. et
vide si renūciauerit facto vel verbo. et
tunc q[uo]d non valet. extra de priuileg. Itē si
abusus fuerit priuilegio nō valet extra
de priuileg. vt priuilegia. et de re. iur. priuileg.
legiū. li. vj. Itē p[ro]sidera diligenti au p[ro]p[ri]o
delictū fecerit se indignū. extra de priuileg.
tuaz. Itē si fecerit p[ro]tra priuilegiū ibi-
dem. Itē vide si sit generale vel specia-
le. vel vñū generale et aliud speciale. et
generi p[ro] specie derogat. extra de re. iur.
generi p[ro] speciem. li. vj. Itē si priuilegiū
sit alicui dānosum nō valet. extra de
ci. suggestū. Nota versus de casib[us]
quibus perditur priuilegiū.
Si facis §. si negligo p[ro]pter abutū
Delictū dānū p[ro]terq[ue] p[ro]cessa p[ro] testes
Itē priuilegiū non valet in quo cōtra-
tur q[uo]d aliq[ui]s ab oib[us] sit immunis. idē
dic de qualibet scriptura. C. de decurio
nib[us]. l. exemplo. et l. vacantis. et vt bre-
uiter me expediat vide. c. ex ore. de priuileg.
legiis. et de sen. et re iudi. inter monaste-
rium. et de fide instru. inter dilectos. et
lxxij. dist. per totum.

Contra testamentum

De faciendū te

stamenta. Sciendū q[uo]d testame-
tū est voluntas solēis qua
testat[ur] q[ui]s de reb[us] suis post mortē suam
et. xij. q. ij. placuit. An testamentū va-
leat prius p[ro]sidera q[ui]s fecit testamentū.

Contra positiones

Et an fm regulas iuris testatus sit de
nūero testū. z q rogari dñt eē. dixi su-
pra in titu. de testib⁹. Testamentū nisi
sit vltimū nō valet. extra d celebra. mis.
cū marthe. Itē vide vñ illa vltia volū-
tas sit p aliā posteriorē mutata. z dic q
nō valet. vi. rñ. q. vi. Itē testamētū non
valet nisi heres fuerit institut⁹. ff. d hīs
q in testa. l. vlt. Itē si testator fuerit furi-
osus testamentū non valet. C. q test. fa-
cere non pñt. l. furiosum. Itē masculus
q̄ quordecim ānos non cōplenit z fe-
mina. xij. non pñt testamentū facere. ff
de testa. l. q̄ etate. Itē nec mur⁹ nec fur-
osus pōt testari. C. q̄ testa. fa. non pñt. l.
discrentis. Et intellige de furdo a natura
q̄ si a morbo z sciat scribere. bñ pōt ibi
em. Itē filiusfamilias non pōt etiā de
volūtate pñs nisi de castrensi peculio.
C. de inof. t. l. penul. Itē infamis ob
crimen famosum. l. is cui. ff. de testa. ex-
tra de here. c. cōdicar⁹. Itē captus apud
hostes si faciat testamentū non valet.
q̄bus nō pmissum facere testamē-
tū. C. vi. vbi pene oēs p̄dicti casus sunt
in glo. fi. Itē si pater perit filiū in testa-
mēto non valet. ff. d iustus rescrip. z ir-
rit. test. l. nam z si. Itē si exheredita-
tus in cā exp̄ssa z vera ac iure p̄cessa. si
valet. C. de postu. l. non licet. Casus
ā i q̄b⁹ fili⁹ pōt exhereditari hēs de iure
iurā. z i autē. vi. cū. de appel. cōg. S. cau-
sas. col. viij. Itē si testamentū fuerit ra-
sum seu viciatū in loco suspecto nō va-
let. extra de cri. fal. licet. de fide instr. int̄
ollectos. Nota mulier nō pōt esse testis
in testamēto. ff. de testa. l. q̄ testamentū
vbi dicit mulier in testamento testimo-
niū dicere non pōt. Itē nemo ex̄s in
p̄tate testatoris pōt eē testis. ff. e. t. l. qui
test. l. j. Itē q̄ oēs testes sint liberi z pu-
beres. aīa non valet insti. eo. t. l. S. sed cū
aliqs. z. S. testes. z. S. ca. p̄ra testes. Itē
nisi testes in fine testamētī se subscripse-
runt. nō valet. ff. e. t. l. heredes. z illa oīa

q̄ dicta sunt dñt in testamēto solēni eē
Et fm leges qñ pater testat in l. liberos
z nepotes tūc non est necesse q̄ tāta so-
lēnitas adhibeat. C. eo. t. l. hac p̄sultissi-
ma. Sed sufficit tūc q̄ adhibeant dno
testes. Sitr miles pōt suū testamentū
facere corā duobus testib⁹. ff. de testa.
mil. l. diu⁹. Nota nullus pōt facere te-
stamentū q̄ seculo renūciauit z aliquas
religionē intrapit. z si testamentū fece-
rit non valet. xij. q. vlt. qz ingredientib⁹.
Nota si q̄s dixerit cōmitto tibi vl-
timā voluntatē sine dispositione ego
Johes z heredē quē tu voluer. Si po-
stea testamētū factū fuerit nō valet fm
leges. Sec⁹ est de benignitate cano. iij
q. ij. vbi dīr qui extremā voluntatē in al-
terius dispositionē cōmittit non videt̄
decedere intestatus. Itē si aliquid in te-
stamēto tibi fuerit legatū. caue ne testa-
mentū impugnes. qz legato p̄uaberis
C. de codicill. l. vlt. qz nemo debet ha-
bere subsidū ab eo q̄ impugnatur. extra
de cēsi. cum olim. Et hec detestamen-
to sufficiunt.

Contra positiones

Positiones sunt in

p uente vt releuent pres ab one
re probandi p̄sertim p testes.
facilius em̄ fiūt p̄fessiones q̄ producti-
ones testū. cum testes idonei vix inue-
niant z cū labore z expensis producū-
tur. iij. q. iij. S. item in criminali. No-
ta sex modis actor ab actu iudiciali re-
mouet p positiones minus legitimas.
Prim⁹ modus. si positio fuerit negati-
ua probari non pōt. Sed q̄ ponit neces-
se habet probare quod posuit. ff. de pro-
ba. l. ij. Nota q̄ negatiua est triplex. fa-
cti. iuris. z qualitaris. Negatiua facti ē
duplex. pura z simplex. que non habet
determinationē loci vel tempis vel ali-
cuius rei. z hoc probari nō pōt directe
vel indirecte. vt si q̄s dicat se nūq̄ cita-

Contra positiones

tam fuisse. extra de elec. bone. j. Si autem adiunctus ipse vel locus vel aliquid sit. tunc potest probari indirecte. extra de testi. ex tenore. z. c. series. Item negativa facti probatur cum habeat affirmativam implicitam ut si dicat coactus renuntiavi. hoc debet probari. extra de renu. sup. hoc. Negativa iuris bene probatur si si negas emancipatorem recte factam hoc debes probare. ff. de pba. l. ab ea pre. S. idem. Ideo. si quis negat aliquid fuisse factum de illud probare. Negativa qualitatis. ut si diceret. ille non est idoneus vel legitimus. vel non est soluendo fidelis. hoc debet probare qui hoc dicit. quia quilibet presumitur bonus et idoneus nisi probetur contrarium. extra de presumpt. dudum. et de scri. in ordi. fac. c. unico. Item omnis negativa que includit in se affirmativam appellatur negativa pregnans. et talis negativa probatur propter inclusionem affirmativam. extra de pba. qum. de testi. ex tenore. Secundus modus est si positio non facit ad causam vel non est facta super re de qua agitur in libello non valet. verbi gratia. Si agitur de rei vendicatione et actor petitoris facit super muruo deposito. talis positio non valet. Tercius modus est. si positio non relevat ponentem vel non predest petentem. talis positio non debet admitti. extra de excep. dilecti filii. Nota dicitur inter secundum et tertium modum. In secundo licet positio super re de qua agitur non sit probata tamen monstrat intentum ponentis. In tertio autem nihil facit ad negotium de quo agitur. Quartus modus si est positio pendens ab alia positione que negata est. talis positio non valet. verbi gratia. Actor dicit. Pono quod A. tradidit mihi fundum. reus negat hoc. Actor postea producit aliam positionem dicens. pono quod A. tradidit mihi fundum talem. hec positio non est admittenda propter duo. Primo. quia non relevat ponentem. quia nuda traditio non transferit dominium. ff. de acq. re. do. l. traditio. Secundo. quia pendet ab alia que fuit ne-

gata. Unde si reus ad istam que ad negatam dependet responderet posset de facili plurimum incurrere. Sed iudex debet caute precave re ne det viam privis. extra de iureiur. si vo. Quartus modus si positio est implicata que fit quando advocatus duas positiones format sub una interrogatone sic quod altera pos est vera et altera falsa. et is qui interrogatur credit posse simpliciter respondere. Exemplum. Pono te comedisse in ecclesia. comedisti et ecciam non intrasti. non potes respondere quod sic. quia hodie ecciam non intrasti. nec potes dicere quod non. quia aliter non comedisses. Est ergo regula. sicut reus certum habet dare responsum. ita actor certum debet facere positionem. Si vero positio obscura vel cavillosa fuerit. reus respondere non tenetur. in specu ti. de possi. S. septimo. ver. tercio. q. 3. et xliij. quia super per re incerta non potest fieri sententia. xj. q. iij. graue. nec licet aliquem fratre suum reconvenire circumscriptone verborum. xxiij. q. iij. unusquisque dicat ergo. vel positionem factas declarari vel te non admitto. et si sint positiones due vel una implicata de alia vnaque ptem divisim proponat. ut pono te hodie comedisse. ad illam respondeat reus credo vel non credo. postea procedat ad alias et dicat. pono te hodie intrasse ecclesiam. ad illam positionem potest respondere. non intraui. Item aliud exemplum. Pono quod possides ecciam sancti viti pertinentem ad monasterium sancti Petri. ibi implicatur duo. unum quod reus possideat ecciam sancti viti. et quod eccia beati viti pertineat ad monasterium sancti Petri. ideo debent fieri due positiones. Sextus gradus est si fit positio super articulo precedente de eadem re. quod non est ponendum. Nam tunc foras se negavit. quod modo confitetur. tanquam nauta navigans per ventum non est audiendus. in autem. de his qui ingre. ad ap. S. j. col. ij. Nota in causa civilis debet respondere reus positionibus finem credulitate. quia in talibus prestat iuramentum calumnie quod est finem credulitate.

Contra sniam

Sed in causis spūalibus debet rñdere
ex certa scia. q. in talibus pstat iuramē-
tū de veritate dicenda. extra de iura. ca-
lū. statumimus. l. i. vj. Nota p̄fessio sp̄ rō-
ni naturali debet p̄uñire. vñ si aliquē
dico filium meū z etas non patit non
valet cōfessio. ff. de interro. act. l. cōfel-
sionibus. §. z si. Item si formidine tor-
mentoꝝ fateat aliquis p̄ me. talis con-
fessio mihi nō p̄iudicat. nisi postea tor-
mento liberatus in eadē cōfessione p̄si-
stat. ff. de questi. l. i. §. si quis. Itē queri-
tur vsq̄quo in causa positōes fieri pos-
sent z debent. rñdeo quousq̄ renūcia-
ti fuerit testibus probatōib⁹ z instris
Et hec de positōibus sufficiant.

Contra sententiam.

Sententia est dif-

finitio iudicialis que contro-
uersi⁹ sine imponit pronun-
ciatōe iudicis cōdemnatōem vel abso-
lutiōem cōtinens. vt si dicat iudex visis
z auditis cōfessōib⁹ z allegatōib⁹ vtrū-
visq̄ ptis. necnō attestatōibus ab acto-
re reo productis diligenter inuestiga-
tis z intellectis cōsilio habito iurisp̄ito
rñ. talē condēno z absoluo zc. vt pr. j.
q. j. in primis. z extra de seque. pos. c. j.
in spe. ti. de sen. §. vt antez. vñ nos itaq̄.
Qm̄ autē snie diuerse a iudicib⁹ profe-
runt. quaz̄ aliq̄e ipso iure sunt nulle.
alie p̄ restitutōem in integrū. alie p̄ ap-
pellatōem interpositā. alie p̄ supplica-
tōem retractant. Itē p̄ snias aliquid vl-
deamus. Et primo p̄ illas que sunt ipso
iure nulle. a q̄bus non valet appellari.
extra de vi. z ho. cle. cū ab oi. Itē snia
lata dñe dñica vl̄ alio tempe feriato nō
valet. etiā ptibus p̄sententibus. extra
de fer. c. vl. ff. de fer. l. si feriatia. Itē si
tpe inessum vel vindemiarū cōpellat
quis litigare exceptōe prius posita si
snia lata fuerit ibidē. Item snia lata p̄
absentem non cōtumacē non valet. iij.

q. ix. caueat. Pro illo nota quinq̄ gene-
ra absentiaz. Prima ē absentia proba-
bilis necessaria. vt inimicitia. Secūda
est probabilis tñ. vt in studio. Tercia
necessaria tñ. vt in relegato. Quarta ē
voluntaria. vt in mercatoze. Quata ē
p̄ contumaciā. Nec quinq̄ habes. ff. d.
de in inte. resti. l. vl. In prima restitui-
tur ad totam causam. C. de procu. l. qz
absente. In secūda si nō fuerit desen-
sus appellans auditur. C. quō z qñ in.
l. ab eo. In tertia cognita causa subue-
nitur. In quarta non restituit sed ledi-
tur p̄ sniam. de re iudi. l. de vnoquoq̄.
Item quinto non auditur appellans:
nisi veniat iudice adhuc sedēte pro tri-
bunali. ff. de in integ. resti. l. penul. Illi
os casus absente z contumacie habes
extra vt lit. nō contest. qm̄ frequenter.
Itē nulla est snia si duo vel plures sint
iudices z vnus sine altero procedit nē
si in delegatione cōtineatur q̄ alter si-
ne altero procedat sine mandato cōtra-
dictis absente. extra de offic. iudi. dele.
prudentia. Item si duo iudices diuer-
sas proferūt snias tenet pro reo. nō pro
actore. nisi in causa fauorabili vt matri-
monio vel testamēto. hoc est verum si
ex ordinaria iurisdictione procedit. Si
vō ex delegata. ex vtroq̄ snia p̄det in
arbitrio delegantis. z si ex cōpromisso
neutra debet habere vīgorem. extra de
sen. z re iudi. duobus. Itē nulla ē sen-
tentia si certū terminū sup̄ior assigna-
uerit infra quem debet sententiare. Et
iudex post datū terminū sententiaue-
rit nisi terminus de consensu ptū pro-
roget. extra de offi. dele. de causis. Itē
nulla ē snia nisi p̄ quā lata ē tribus
edictis vel vno p̄emptorio fuerit euo-
cata. xliij. q. iij. de illicita. z c. de excōs-
catōis. z si nō inuenit citad⁹ nihilomi-
nus ad suā domū dñ citario dari. z sus-
amici req̄rēdi s̄ an sit aliq̄s q̄ velit eū
defendere. alit snia nō valet. ex. d. do. z

z ij

Contra sniam

pro. causamq. z ibi in glo. z c. fi. Itē nulla est snia in qua mortuus pdenat. ff. de sen. q. sine appel. rescin. pos. l. pe. intellige nisi in casibus exceptis. vt in crimine heresis. xxiij. q. ij. sane. Item nulla est snia que cōtinet pceptū ipossi bile. q. nemo ad impossibile obligatur in regula. nemo. extra de reg. iur. li. vi. Itē snia lata ab excōicato nō valet. extra de sen. z re iu. ad pbandū. Itē snia nulla est qñ libellus nō est oblat. extra de libel. obl. c. ij. z. iij. intellige nisi sint breuissime lites z maxime vilis psonarū. Itē nulla est q cū falso pcuratore est lata. extra d. do. z. iij. in nostra. Tenet tñ snia quiscq. falsitas fuerit detecta. vt ibidem. z extra de rescrip. ex pre. Itē snia lata p furiosum nō valet. ff. de re iudi. l. furioso. Itē snia nulla est nisi lata fuerit sup certa quantitate. intellige qñ agitur sub certa sp. c. in sit. de act. S. curare. Itē nulla est qñ iudex ad certam rem datus de alio pnūciat. extra d. offi. iudi. dele. ex lris. Itē nulla est si p surreptōem lata est. xxv. q. ix. veniam extra de rescrip. ad audientia. ij. in glo. ver. in irritū. Item nulla est p fiscū ob sente eius aduocato. ff. de iure fisci. l. si fisci. secus si cōtra priuatū lata. Itē nulla snia est p manifeste absentē cui⁹ aduocato vel pcuratori vel eius aduersario dat pecunia vt se vinci patiat. C. de aduo. diuer. iudi. l. j. Itē nulla ē sententia iudicis delegati q nō ē. xvij. an. extra de offi. dele. cū vicesimū. intellige nisi princeps ex certa scia cām minorū cōmittat. Itē si ordinarius. xxv. annū nō attingat. ibidez. Qñ snia est aliqua quq. retractat per appellatōes zc. Qñ dies est assignata ad sententiandū si iudex alio die sententiauerit pib⁹ ignorātib⁹. vel etiā vna pre. p appellatōes retractat. ff. de ritu nup. l. palā. Itē si locus est assignatus iudex alio loco sententiauerit. C. de sen. z interlo. om. iu.

l. si p erroze. Item snia lata de nocte p retractari. extra de offi. iudi. dele. cōsult. Itē snia de cōduōe de futuro ferri nō debet. lata nō tenet. sed p appellatō nē quq. retractat extra de appel. prete rea requisisti. z extra de sen. excō. a. nobis. ij. q. vj. bīduū. Itē snia illa retractatur si iuramētū calūnie exactū in causa fuerit z nō pstitū. C. de iura. calū. l. ij. Itē snia lata pvel cōtra filiū fa. existētē in iudicio sine consensu pñs pōt retractari p appellatōem. ff. de iudi. l. lites. z. l. si debitor. Itē snia nulla ē ipso iure iure si iudex eā nō sedēdo tulerit. iij. q. iij. S. spaciū. Itē nisi snia lata fuerit in scriptis nulla erit. ij. q. j. in pñis. extra de pba. qñ ptra falsam. Istud fallit in casibus. Primus ē in vilibus pñis. Secundus est in leuibus criminibus. ff. de accusa. l. leuia. Tercius i cā mīmo niali. extra de test. Albertus z alij qdā dicūt q snia pōt ferri sine scriptis in causa de cōsensu priū. sed hoc reliquo disputatōi. Itē si epus inter subditos suos cognoscit nō ēē necesse sniam ferri in scriptis. xj. q. j. si quisq. nisi causa sit criminalis. ibidē. Itē snia nulla est lz scripta sit a iudice nō tñ recitata. C. d. sen. excō. ex picul' recitata. l. j. imo nulla est si eā iudex nō p se sed p aliū recitauerit. ibidē. l. vl. z extra de consue. ad nram. Itē nulla est snia lata p minorē xxv. ānis sine curatoris aucte. C. d. his q le. pso. in iudi. stan. nō hñt. l. j. ij. z. iij. nisi in causis spūalibus puta mīmo niali quā minor p se pōt tractare. extra de resti. ipo. ex pre. Snia aut p eis lata tenet. C. de pcura. l. eo nō minus. Itē snia a nō suo iudice lata nō valet. extra de psue. ad nram. z de iudi. si cler. Itē si seruus sniam tulerit ipso iure nulla ē. iij. q. vij. c. j. z extra de rescrip. sciscitat⁹. Itē nulla est snia p mulierē lata. ibidē z. ff. de re. iu. l. ij. aut nisi psuetudie approbata. vt extra d. arbi. dilecti filij. aut

Contra sniam

a pñcipe. ij. q. v. in oēs. Item snia ab heretico iudeo vel alio fidei inimico n̄ valet ꝑ xpianos. extra de here. excōtāmus. Itē nulla est snia ex pte iudicis. qz iudex est ingenuus vel seruus z nō pōt militare vel hz cenā aureos. C. de peda. iud. l. ij. ff. de arb. l. nō distingue mus. Itē nulla est snia si iudex secularis sup re ecciastica iudicabit. extra de fo. cōpe. si diligēt. Itē snia lata p^a aliā diffinitiuā p appellatōz nō suspensam est ipso iure nulla. ij. q. vj. S. diffinitiuā. Excipiunt quidā casus ab hac regula. quos require de sen. z re iud. c. inē mo steriū. z extra d̄ resti. in inte. cum ex lris. Sūt etiā snie que sine appellatiōe rescindunt. vt in cā m̄rimonialī q̄ non transt̄ in rem iudicatā. extra de sent. z re iud. latoz. Quōq̄ est nulla rōne loci inhonesti in quo lata est snia. extra de appel. qua fronte. Itē rōne ordinis nō seruati. qz iudex debuit cōdemnare pcuratorē z p̄demnauit dñm. C. de sen. z interlo. om. iud. l. j. Nota tñ in crimi n̄is cōdemnat dñs nō pcurator. C. de iureiu. l. vl. Quōq̄ p̄denat pcurator nō dñs. extra de pba. l. z cā. extra de fide instru. inter dilectos. Item nulla ē snia si aliquis de septē tramitibz iudicij obmittat vel puertat. Primus n̄mes vt libellus def. extra de libel obla. c. j. z. ij. Secundus ē litis pte. extra de lit. cōte. c. vnico. Tercius vt de calūnia iuretur z de veritate dicenda in causis spūali bus. extra de elect. ouduz. Quartus vt depositiōes testiū scribant. extra de pba. qm̄ ꝑ falsaz. C. de sen. z interlo. om. iud. l. platam. Quintus vt publicent vt in. d. l. platā. Sextus vt snia feratur in scriptis. ij. q. j. in primis. z. c. longaz. Septimus vt snia ferat a iudice sedente p tribunali. C. de sen. ex pl. reci. l. j. z. ij. Itē nulla est snia si ꝑ ius est plata. ij. q. vj. S. diffinitiuā. extra de sent. z re iu. c. j. Itē nulla est snia nisi prius l̄s fue

rit pte. extra vt l̄s. nō pte. p totū. Et sex casibz exceptis d̄ qbz valz snia lit. n̄ pte. Primus si agit de electiōe platī confir mandā vel cassanda. Secundus si agitur de m̄rimonio criminaliter z l̄s qm̄ cōuenit maliciose se absentauerit excōtumar fit. Tercius si agit de crimine p modū inquisitiōis. Hos tres casus habes extra vt lit. nō pte. qm̄ frequenter. z d̄ accu. qualiter z qñ. Quartū habes extra de iureiu. ad n̄ram. Quintus est actore p cōtumaciā absente reo p̄sente z petente se absolui. extra de do. z p̄tu. Sextū habes de sen. excō. a nobis. vbi d̄r. absolut pōt post mortē pnia non p̄ acta si pnie signa apparuerint in eo vi nente. Item nulla est snia si lit. nō pte. testes fuerint recepti nisi i casibz. Pri mus si timeat de morte testiū. Secun dus est de absentia diuturna. Tercius si cognoscit de electiōe platī. Quartus si p appellatiōem snia potuit retractari. ff. ad trebel. l. saluo. Item snia lata per falsos testes vel per falsa instra qm̄q̄ re tractat p appellatiōem. qm̄q̄ q̄ p in inte grū restituit. ff. de re iud. l. diuus. z. C. de ppi. in inte. resti. l. supvacuā. extra d̄ pba. l. z. de p̄cu. in n̄ra. C. ad. l. cor. de fal. Querela. Itē si ex falsis allegatio bus sit lata. ff. de iud. l. si p̄toz. Tales aut snie valēt quousq̄ falsitas fuerit re uelata. extra de p̄cu. in n̄ra. Nota snia ptra absentē lata si absens p breue tps iustā cāz absentie sue. pbauerit ip̄a sen tentia p restituēdem in integrū p̄t retra ctari. extra de resti. in inte. ex lris. extra de sen. z re iud. cū bertoldus. C. de p̄cu. l. q̄ absente. z. ff. de adm̄. tut. l. scire oportet. S. sufficit. vbi dicit. si q̄s ppter egritudinē vel aliā necessitatē. puta ma ris vel hyemis vel incursum latronuz aut silem causam in constituto tpe ve nire non potest. ei est ignoscendū qm̄ snia retractat in cā criminali. vide. l. iij. q. v. quiscūq̄. extra de do. z p̄tu. vitarz.

t iij

Contra appellationes.

Nota. Iudices penā p snia pecuniaria que multa vocat pnt remittere rōne paupertatis. C. de mō mul. l. eos. Et hec causa breuitatis sufficiunt.

Contra appellatōem.

Doniam cōtra

q sniam appellatōes qñq fru-
stratorie sūt. sō post tractatū
de sententijs de appellatōibus videamus. Appellatio est a minori iudicio ad maius tribunal. puocatio iniqua graminis vel inique snie querelā contrā. ff. e. ti. l. j. Si appellat a iudice principalis vel a cur. nō valet. ix. q. iij. ca. ipsi sunt. z. c. ptz. Itē a senatu principis appellari nō pōt. ff. a. q. ap. nō l. j. l. j. Item a snia papali. qz ecclia cōpatur senatui. Itē appellatio facta a snia arbitri non valet. ij. q. vj. a iudicibus. z. C. de arbi. l. j. z. ff. de arbi. l. nō distinguemus. Itē cōtumacis appellatio non valet. extra eo. ti. p. mas. nisi venerit adhuc iudice p tribunali sedente. ff. de in inte. resti. l. diuus. Item qñ appellat a grauamie appellatio non valet nisi coram iudice grauaminis causa pbabilis pēdat. extra de appel. cordi. li. vj. appellatio extra iudiciū infra decē dies a tpe cognitōis grauaminis in scriptis fieri pōt. intellige nisi appellet iudice adhuc sedente p tribunali. tūc sufficit vīua voce appellare ab iniqua snia. ff. e. ti. l. ij. Item appellatio nō valet facta ab illo q sub notorio crimine cōuictus ad penā cōdemnat. extra. e. ti. romana. li. vj. **Nota** differētiā inter penā z multā. pena statuit a lege. sed multa infligit ab arbitrio iudicis. Itē appellatio nō valet qñ appellans cōsentit p^o appellatōem coram illo iudice a quo appellauit litigare vel aliud facere. extra de offi. iud. dele. gratū. Itē appellatō nō valet nisi appellans infra annū vel ex cā rōnabili infra bienniū fuerit eā psecut^o. extra

e. ti. cū sit romana. z. c. oblatos. antē vel qui. C. de tpi. ap. Et intellige nisi iudex largius ips fuerit moderatus. ibidē. et intellige infra iudiciū terminū ap. debet psequi. c. oblate. ver. ps appellata. Itē appellatio debz fieri gradatim de minore iudice ad maiore. aliter nō valet extra. e. ti. dilecti filij. tñ appellatur ad papā omissis medijs. e. ti. si duobus. z. z. c. romana. li. vj. Cā si fm leges si appellat ad principē omissis medijs princeps remittit appellatōem ad quē debuit appellare. ff. e. ti. l. impatores. Itē appellatio si valet nisi fiat infra. x. dies a tpe date snie. ij. q. vj. anterioris. extra de testi. significauerunt. Et dies in q sententiātū est pnumerat. e. ti. ij. q. vi. anterioris. in glo. ij. Itē si tercio a diffinitua fuerit appellatū. illa appellatio nō valet. ij. q. vj. si qs. extra eo. ti. c. directe. sed p videt. j. q. vj. quotiens. vbi dicit. quotiens se putauerit quis grauari appellat. Solutio. illud quotiens expentur ibi secūdo a diffinitua vel quotiens graues interlocutoria. totiens appellatur fm canones nō fm leges. **Nota** si psona regularis appellat ne corrigat si valet appellatio. extra. e. ti. ad nrēm. B nisi corrigens modus excedat. eo. ti. de priore. z. c. cū spālī. Itē appellatio nō valet qñ est facta p ordinatōem ecclie. puta ne fiat electio. vel ne pcurat aliq euadens vtilitas ecclie. Intellige nisi assignata fuerit aliqua iusta cā appellatōis. extra d his q fi. a ma. p. c. ex ore. et extra d elect. cū nobis. Itē ab excōicatione nō appellat. extra de sent. z re iud. qd ad cōsultatōem. z extra. e. ti. no. nit. Itē a mero executore nō appellat. a mīto aut appellat nisi admittat legitīmā exceptiōem. z hoc si pte grauauerit. extra. e. ti. dilecto. z. c. vt debitus honor. **Nota** merus executor vñ qñ snia lata est ab aliquo iudice ordinatio z ille iudex mandat alteri vt illā sniam

Contra electionē platoz.

exequat. talis executor dñ merus. Ille
non debet audire aliquas exceptiões.
nec de snia se aliquid intromittere nisi
sciret sniam esse malā. puta p falsos te-
stes. z p falsa instrumēta latā. tunc enī
si excipiat corā eo debz supiori referre
extra d sen. z re iudi. decetero. z cri. fal.
sup eo. Mixtus aut dicit q bz aliquas
negocij executorē annexā. vt cū iudex
ordinarius mandat alicui dari bñficiū
dat sup illo negotio executorē corā ta-
li pponi pnt exceptiões z appellare ab
ipso quantūcūq absolute scribat a pa-
pa. xxv. q. ij. c. dicenti. §. z si non cogni-
tlo. extra de rescrip. cū adeo. Nota q
uis regula iuris sit q a mero executorē
re appellari nō pōt. Excipiunt tñ octo
casus. Primus si modū excedit i exe-
quēdo. extra. e. ii. nouit. extra de offi. lu-
di. deleg. sup questionuz. Secundus qñ
prē iudicis vult assumere. extra d offi.
iudi. dele. pastoralis. Tercio si dolo ali-
quid faciat. ff. de negli. l. iij. §. si execu-
tor. Quartº. qñ executori opponit ex-
cōcatio. xij. q. iij. excōcatoros. z. c. excō-
cato. Quintus qñ facta est innouatio
sup eodē de quo agitur. naz tunc ordo
mutat. ff. de re iudi. l. iij. Sextus si exe-
quēdo ips quadrimestre pueniat exe-
cutor. C. de exe. rei iudi. l. vi. Septimº.
si executor male interpiat sniam. ff. de
appel. l. ab executorē. Octauus qñ ex-
ceptio pemptoria opponit p quā snia
nulla eē dñ si eā executor admittere no
luerit. vii ab ipso appellat. C. de pccu. l.
l3. q. i audire debet se nō cognoscere de
causa sed debet referri supiori. extra de
offi. dele. pastoralis. Itē appellatio scā
ne. s. publicū seu notoriū puniat nō va-
let. extra eo. ti. cū sit romana. extra de
usu. q. pñciosum. Notoriū dñ qd pñz p
sniam aut cōfessionē in iure factaz aut
rei euidētis. extra de coha. cle. z mul.
quesitū. z. c. vestra. Itē appellatio nō
valet si pactum fuerit factū inter ptes

ne ab altera appellet. ij. q. vj. si aut. Itē si appelletur ne excoīcatus absoluat^r nō valet appellatio. extra. e. ti. qua frō. te. Itē appellatio generalis non valet. eo. ti. consuluit. qñq; tñ generali appellationi defertur. e. ti. cum sit romaⁿa. in glo. sup. sumptovocabulo. Itē de falsa moneta cōdemnatus non pōt appellare. extra de iureiurā. quanto. in glo. circa prin. Itē si appellat a gramine ⁊ iudex illud renocat seu renocare velit. nō valet appellatio. extra. e. ti. cum cessante. Itē si quis appellat super eo q; fieri. pcuravit. nō valet. ij. q. vj. si aut. Itē si quis in vna causa ter cō appellauit. nō valet. ibidē. C. ne liceat in vna. p. torū. Itē appellatio facta ab officiali ad ep̄m nō valet. qz eorū p̄sistorū. idē dicit extra eo. ti. cū dilecti filij. c. romana. li. vj. Itē appellatio nō valet nisi appellans exprimat nomen mēis ⁊ nomen iudicis a quo appellabit. ⁊ nomen dignitatis vtriusq; ⁊ cām quare appellauit. ⁊ ibi vīde formā appellationis concipiende. Et hec de appellationibus dicta sufficiunt.

• Contra electiõem p̃latoꝝ.

Doniā pluries

q. in electōnibus platōꝝ tā mē
noris q̄ maioris min⁹ cano-
nice ⁊ pperā pcedit. p qđ ecclie dei se-
pius graue dispēdiū patiunt ⁊ nō mō-
dica incurrit lesiōē. v. cū his opteat
ad appellatōis subsidium conuolare. ¶
de electōe platōꝝ aliquid videamus.

Nora g. xliij. articulos quibus electio
viciat. Primus si fiat electio p^a appel
lationem legitime inposita. extra de elec.
et elec. po. consideram^r. Secundus si fiat
electio ab excoicato. e. ti. venerabilem.
Terci^o si fiat a suspeso non valet. e. ti. cum
int. et extra de p^{re}sue. et dilect^o. Quarr^o
si fiat per abusu^m secularis p^{re}lati. e. ti. quod
Quintus si fiat a minori p^{ar}te. C. e. ti. ro

1145

Contra electionē platorū

mana. Sextus si nō fiat a maiori vel sa-
niori pre. ap. l. eo. ti. congregatio. Septi-
mus si elect⁹ p̄ster assensum electōi sue
aīq̄ eligat. eo. ti. cum post peritā. Octa-
vus si electio fiat p̄ laicos. eo. ti. ca. q̄q̄
ca. massana. Non⁹ si fiat ad clamores
pplī. eo. ti. querelā. Decimus si fiat ele-
ctio corpe plati mortui nondū tradito
sepulture. eo. ti. bone memorie. Unde
cimus si fiat electio clādestina. eo. ti. qz
ppter. Duodecim⁹. si elect⁹ habeat duo
bñficia curā aīaz hīria sine dispensatio-
ne. eo. ti. dudū. ij. Tredecim⁹ si fiat post
t̄ps triū mensū in ecclia cathedrali. e.
ti. inouit. Decimusquart⁹ si fiat electio
de ideora. eo. ti. qm̄ quidē. Decimusq̄n-
tus. si fiat de illo q̄ est leuis vite. eo. tit.
cum in cunctis. Decimussept⁹ si fiat cō-
tra formā traditā eis. eo. ti. cum dilect⁹.
Decimusseptimus. si fiat electio habi-
to cōsilio z colloquio cum eligēdo vel
cū amicis suis. e. ti. nosti. Decimusoc-
tāvus si fiat electio de minori. xx. annis.
eo. ti. cum in cunctis. Decimusnon⁹ si
electus ingerat se admīstratōi ante con-
firmatōz. eo. ti. nosti. z. ca. qualiter. Vi-
cesimus si post publicatōz votoz n. on
iequat electio. eo. ti. in genesi. Vicesi-
musprimus. si cōmissa est simonia etiā
electo ignorante. eo. t. si alicuius. Vicesi-
mussecundus si metropolitānus non
examinat psonaz electi z formā electio-
nis. eo. ca. cum ecclia. Vicesimusterti⁹
si electus patit defectum in ordinibus.
eo. ti. ca. dudū. Et si electus fuerit in-
trusus. eo. ti. quisquis. Vicesimusquar-
tus si eligat qui postulari debet. eo. tit.
innotuit. z de postu. ca. vi. Vicesimus
quintus. si electionē vel postulationēz
volūt innouare post cessationem. extra
de postu. gratū. Vicesimusext⁹ si. cō-
pmitit i septē z tres eligāt vnū d̄ ill⁹ z
ali⁹ tres extrāeū electōi. P̄ua valet dū
modo ip̄e p̄sentiat. e. ti. cū i iure. Vicesi-
musseptimus. si p̄cedit ad scōam ele-

ctionē p̄ma nō cassata nō valet e. ti. cō-
sideram⁹. z. ca. audis. z intellec. Vicesi-
musoctāvus si fiat p̄ surreptionē. eo. ti.
cum dilectus. Vicesimusnonus si fiat
aliq̄ p̄empto. e. t. donec memorie. ij. vbi
d̄ cōtemp⁹ vni⁹ plus nocet q̄ p̄dictio
multoz. Tricesim⁹ si peccat i numero.
eo. ti. cumana. z. ca. i. genesi. Tricesim⁹
pmus. si mādāt q̄ electio fiat de p̄silo
aliquoz. z sic illis irregisitis non valet.
eo. ti. cum in veteri. Tricesimusscōs. si
fiat electio fm̄ formas traditas. eo. ti. q̄
ppter. Tricesimusterti⁹ si indign⁹
electio nō valet. z eligētes puenit p̄
eligenēdi illa vice. eo. ti. scriptū. eo. ti. cū
inter canonicos. z. c. cū innotuit. Trice-
simusquart⁹. si nō fiat electio in ecclia
cathedrali. viciat. sed illud est de done-
state z cōsilio. nō p̄cepto. eo. ti. cum ter-
ra. Tricesimusq̄nt⁹. si q̄ nō est monach-
us eligat in abbatē. eo. ti. cū ad n̄ant.
Tricesimusept⁹. si nō p̄fessus eligat in
abbatē. eo. ti. cū mgfm. z. ca. cum causa
Tricesimuseptim⁹. si fiat electio p̄diti-
onal. puta eligo decanuz si vult. v. ab
alia p̄ditōe. eo. ti. li. vi. ca. in electōe. Tri-
cesimusoctā⁹ si electio fiat sub alterna-
tione z distinctōe. vt eligo illū vel illuz
nō valet. ibidē. Quadragesim⁹ si electio
fiat de p̄sona incerta. puta eligo quē cā-
tor eligat. ibidē. Quadragesimuspmus
si illi q̄bus iterdictū est ne eligāt sine li-
centia supioris. si elegerint. nō valet ele-
ctio. eo. ti. eis q̄b⁹. Quadragesimuse-
cundus. si aliq̄ intersint electōi q̄ nō sūt
de caplo. nisi dicāt cām quare debeant
interesse electōi. nō valet eo. ti. qz ppter.

Cōtra p̄scriptionē z usurpationem.

Via reus p̄scri

q̄ ptione v̄l usurpationē infesta-
tione actoris sepi⁹ elidit. iō de
eis nūc dōz est. p̄mo qd sit z q̄t spēs ha-
beat in q̄bus differāt. z qū non currāt.
Due sunt species p̄scriptōis. vna longi

Cōtra p̄scriptōz ⁊ vsurpationē

tp̄s. vt. x. annoz inter p̄ntes vel. xx. inf
absentes. Alia longissimi tp̄s. vt. xxx.
vel. xl. ānoz. p̄scriptio est. xl. ānoz neces
saria p̄ oēs eccl̄as etiā si vna eccl̄a p̄e
scribat p̄ alia. xvj. q. iij. q̄cūq; ⁊. S. quas
actiones. extra de p̄scrip. de q̄rta. ⁊ cap.
ad aures. Ab hac regula excipit p̄ma
ria eccl̄a p̄ quā non currit p̄scriptio ni
si spaciū centū annoz. xvj. q. iij. nemo.
extra eo. ti. ad audientia. P̄scriptio p̄
p̄te locū habet in mobilib; . Vsurpacio
vō in immobilibus. Itē vsurpacio cōplet
memio. p̄scriptio vero nō. Et nota
casus in q̄bus nō currit p̄scriptio.
Secundus cōtra obedientia. eo. ti. cū non
liceat. de p̄sue. cū T. venerabilis. Scōs
p̄ p̄curationē q̄ dat rōne visitatiōis. ex
tra eo. ca. cū ex offi. v. nos. ergo. nō tñ ex
officio. sed bona rōne institutiōis v̄l cō
suetudinis. xviij. q. iij. institutiū. Tertius
si laicus possideat decimas q̄s de iure
detinere nō pōt eas nulla valet p̄scribe
re rōne. Iste casus ē guissimus punct⁹
p̄nos q̄ est in tota theologia. cū nullus
de decimas cui debz dare ⁊ tñ oportet
q̄ decime dent. vt extra de decimis. c. j.
⁊ ca. q̄uis. ⁊ cap. vlt. xvj. q. iij. placuit.
Quart⁹ p̄ m̄rimoniū illicite sc̄ti. extra
de plan. ⁊ affi. nō debet. Quintus p̄ vo
tū. extra de reglā. sicut. Sext⁹ in publi
cis successionib; ⁊ in agroꝝ possessioni
bus q̄ ad colonū. nec p̄ hoiez libez. xvj.
q. iij. S. ep̄s. Septim⁹ tpe vacatiōis ec
clesie. eo. ti. ca. j. ⁊. ij. ⁊. ca. cū nob. Octa
vus tpe hostilitatis publice. eo. titū. ex
trāmissa. xvj. q. iij. ca. p̄ma actione. ⁊. c.
pono. Non⁹ p̄ nernū eccl̄astice disci
pline. extra de p̄sue. cū inter vos. extra
de elec. cū cām. Decim⁹ sup̄ limites dīo
cesis vel parrochiaꝝ. eo. ti. q̄ iudicante
xvj. q. iij. licet. ⁊ tñ limes p̄dioꝝ p̄scribi
pōt. eo. ti. sc̄toꝝ. xvj. q. iij. volum⁹. Unde
decim⁹ in rebus q̄ de iure cōt possideri
non p̄nt. xij. dīf. illud. ⁊. c. dīf. p̄tra morē
Duodecim⁹ i iure sp̄uali iniusto titulo

acq̄sito. ex de trāfac. p̄terea. Tredecim⁹
p̄ viā publicā. ff. d. viā pub. l. viā. Deci
musquart⁹ p̄ rem arrestatā. insti. de vsu
ca. S. j. ⁊. S. res fisci. Decimusquint⁹ p̄tra
opus publicū. C. d. opt. pub. l. p̄scripto
Decimussex⁹ p̄ rem p̄sidi traditā p̄tra
legē repedendaz. ff. ad. l. repetū. l. q̄ cō
tra. Decimusseptim⁹ p̄tra rem pupilli
non venit p̄scriptio. C. in q̄bus causis i
inte. resti. l. vl. ⁊. l. adolescētie. Decimus
octanus p̄ fundū dotale. ff. de fūdo. l. si
fundus. Decimusnon⁹ p̄ vxorē p̄dote
de necessitate m̄rimoniū. nisi marit⁹ ver
get ad inopīā. extra de emp. ⁊ ven. pue
nit. in glo. circa p̄n. Vicesimus in reb;
q̄ sub certa die vel p̄ditione debent nisi
a tpe die v̄l p̄ditōe. C. de p̄scrip. xxx. an
noz. l. cū notissimū. Vicesimusprim⁹ cō
tra eccl̄iaz tpe suspensioni. plati. extra d
p̄ces. p̄ben. c. q̄ diuersitatē. Vicesimus
scōs p̄ filios familias q̄diū sunt in po
testate p̄is. C. de anna. excep. l. j. S. vlt.
Vicesimustertius si ip̄s plati male alie
nāt. xvj. q. iij. ca. si sa. Vicesimusquart⁹
q̄diū platus est heretic⁹. extra eo. ti. c. j
Vicesimusquintus. ex tpe quo q̄s cā su
sta impedit⁹ nō pōt agere de excep. de
appel. ex ratione de electiōe. ne pro de
fectu. extra. Vicesimusextus de rebus
furtiuis vel alio mō viciosis possessis.
eo. ti. vigilāti. ⁊ ca. vl. Vicesimusepti
mus p̄tra iura ciuitatis. C. de aq̄ ducē.
l. diligenter. in fi. Vicesimusoctau⁹ res
filij a p̄e alienata non p̄scribit spacio.
xxx. annoz. C. de anna. excep. l. j. S. vlt.
Vicesimusnonus. p̄scribere nō p̄nt co
lonus. p̄ductor. in q̄linus. vsufructuari
us. xvj. q. iij. clerici. ⁊ ca. se. extra eo. ti. si
diligēt. Vltim⁹. nullus p̄scribit q̄d no
mine alieno possidet. extra de re. iur. si
ne possessione li. Iō nec creditor p̄scri
bit p̄gnus. ff. de vsu. l. nō solū. Nota p̄
scriptio nō valet nisi possidētē fuerit
opposita. extra eo. ti. cām. extra de pro
ba. ex l̄is. Itē nota p̄scriptio nō valet

p̄scriptio nō valet si
possidētē non
fuerit opposita

limites p̄dioꝝ nō p̄scribunt

De instantia iudicii

si fuerit interrupta. extra eo. ti. illud. in fi. Interruptio aut fit duobus modis. scz naturalis p inundatōz maris vel fluminis. ff. de acq. pos. l. q. vniuersas. §. itē q. a. itē quocienscūq; p violentiā eiectionē. vel depulsiōē. ibidē. z. C. de usu. l. natureluter. Civilis interruptio fit quatuor modis. Primo i iudicio scz p libelluz pncipis oblatū. z hoc tm valet i analibus actōib; q p hoc ppetuat. C. qn lib. pn. obla. li. ptest. fa. Nota pscriptio vel vsucapio. cuiuscūq; tps lōgi vl bre nis nō valet nisi interueniāt ista qnq; q pntinent in his versibus.

Non vsucapies nisi sint tibi talia qnq;
Recta fides. iustititū. res nō viciosa.
Et res tradat z tēpus pntineat.

Itē p querelā iudici factā z secutaz rei puentiōē. hoc valet in oib; causis ad ppetuandū actiones. xv. q. iij. §. pōt. C. de pscript. xxx. ānoz. l. vl. Itē p quasi cōtestationē. extra vt lit. nō ptest. qm frēqn ter. Si vō nō pōt lis ptest. sufficit iudicē adire z libellū p absentē affirmare vl ptra eum q non pueniri pōt aliqua de causa z in querimonia ducere ius suuz

De instantia iudicii

Multis modis pnt instantia iudicii vt tm causa non pdat. Primo si qd ineptā pponit pentionē cadit ab instantia iudicii. extra de iudi. examiata. ff. si mē. fal. mo. dixit. l. j. Scōs si snia lata fuerit a iudice delegato z executōi mādāta si nō pareat. pos. annū p dnt in iurisdictionē. extra de offi. de. querēt. co. ti. ex lris. Tertius si iudex delegatus est infirmus vl d iure vel de facto impeditur. extra de rescript. sciscitat. Quartus si iudex est con sanguineus pns. Quintus si iudex ex iusta cā fuerit suspectus. extra de of. dele. in sinuare. Sextus si duo iudices delegati diuersas dederūt snias. extra de sen. et re iu. duobus. Septimus si duo arbitri dederūt snias neutra habeat visorē. ibidē. Octauus. si vnus arbitroz moritur

perit instrumentū nisi aliud exprimat i cōpromissione. Nonus. si iudex delegatus funcus est officio suo de of. dele. i. lriteris. Decimus si delegatus remittit cām ad delegatū. ibidē. Undecimus. si vna ps est familiaris iudi. e. ti. insinuare. Duo decimus. si vnus iudicū morit nisi aliud sit expsum. eo. ti. vno delegato. Intellige si expmissis noibus pntis delegatio sit facta. Tredecimus si vnus arbitroz vel cōpromittentū morit nisi aliud exprimat ibidē. Decimusquartus si mandator re integra morit. illā expirare mādatore expirat mādātū eo. ti. c. relatū. z ca. gratū. i. glo. Decimusquintus. si vna ps litigantiū re integra decesserit. extra de rescript. significauit. Decimussextus si alius de crimie p sniam absolutus est. extra de accusa. de criminib; Decimusseptimus. inter dñm z seruū tam in cā criminali q; civilī. iij. q. ix. ca. penul. z vl. Decimus octauus. si cā criminalis int bñmum non terminat. z civilis infra annū C. de iudi. l. pperandū. nisi p maliciā fuerit progarū vel plongarū. extra de of. iudi. dele. venerabili. in fi. Decimus nonus. si añ lit. nō ptesta. seinnicē absolutus. ij. q. iij. si quē. Vicesimus. si vnus litigatoz sit monachus vel puerus. xij. q. iij. q. ingredientib; Vicesimusprimus si vna ps litigantiū vendit se in seruū illi q; litigat. iij. q. ix. c. vl. Vicesimus secundus. si duo petūt equū in seqstro positū si eq; morit pnt instantia. idē de qua libet resimili. ij. q. vi. q. tēs. z. q. j. querel Vicesimus tertius si mandator renocat mandātū. extra de ap. vi. nostz. Vicesimusquartus. si actor cadat in heresim. extra de here. ex cōicam. Sūt z ples alii modi qbus pōt instantia ānihilari. puta oēs qbus reicriptū ānihilat z qbus iudex repellit vel actor. de qbus supra dixi. Queris an iudex delegatus si sit monachus pcedere possit. pōt distingui. vltis fuerit corā eo. cōtestata añ religiōis

Exceptiones

Ingressum. an nō. si lis fuerit cōtestata. tūc de licētia abbatis pōt pcedere i cā. extra de puile. cum olim. si aut lis non fuerit ptestata perit instantia. Et h cau sa breuitatis sufficiant. rē.

Sequit mō tractatus exceptionuz dñi Innocentij quarti. put videbit i se quentibus. Et primo sequunt ipsius li belli vel retractatuli tituli rē.

Contra litteras et sigilla

De legalibus exceptionibus

De exceptionibus contra iudicem

De exceptionibus ptra assessorem

De exceptionibus ptra auditore

De exceptionibus p accusatores

De exceptionibus p actorem

De exceptionibus ptra pcuratorem

De exceptionibus p aduocatū

De exceptionibus p libellum

De exceptionibus contra testes

De exceptōib⁹ p iniam diffinitiuam

Contra litteras et sigilla

recipitur contra

De lras et sigilla multis modis. vi delict. si bulla sit falsa et sigil lū. vt extra de cri. fal. licet. vel si fuerit fa cta rasura et postea scriptura. vt in eo. ti tu licet. extra de fi. instruc. ca. j. et ij. Itē si de diuersis manib⁹ fuerit scripta. vt i eo. ti. cū olim. Itē si filū ruptū fuerit. vt de cri. fal. l. licet. Itē si data lras nō ap paruerint. de fi. instru. int dilectos. Itē si carta sit vet⁹. et lra recēs. ibidē. Itē si nō sit publica manu pfecta. in. e. ti. Itē si sit interlinitaris scriptura. vt de relig. do. cum venerabilis. Itē si sit p ius cōe nsi de hoc faciat specialē mentionē. de de rescrip. cām. Itē si p uilegiū nō facit mentionē de p uilegio. de p scrip. veniēs Itē si lre in sillaba et sillabe in pōitōe et dictōes in linea magis distāt a se inuicem in vna q̄ in alia vlt lineē in cartula de fi. instru. int dilectos. S. h p uilegiū circa fi. Itē si generales lre fuerint de

rogat eis p speciales. de rescrip. c. j. Itē si suggestiōe falsi vlt suppsione veri fue rint impetrare. de rescrip. super litteris Itē si papa appellat patriarchā vel epī scopū venerabilē vel oēs alios cuiuscū qz dignitatis fuerint. qz appellat oēs dē lectos filios. de cri. fal. q̄ graui. Item si exempla sue cōmissionis non ostēdant vel trāsumptū autenticū. de fi. instru. c. j. Itē si littere impetrare sint sine man dato: nisi sint tales psonae. de qbus non exigit mādātū de iure scz. p iuncte pso ne. d. rescrip. nō nulli. et ca. ex parte Item dicit q̄ parentes p filiis et filij p paren tibus et libertus p patronis. sine mādā to admittunt. ff. de pcura. l. sed hec pso ne. Item si vni soli cuiuscūqz sit digni tatis papa loquit in plurali. de cri. fal. q̄ graui. Itē si impetrās non dicit vti se rie. qz scz non vti litteris suis infra an nū. postq̄ habuerit iudicis coplā. de re rescrip. plerunqz. Itē si non facit menti onē de sua appellatione. de p firma. vti. bone memorie. Itē si dicat in scōis lit teris nullis p iudicancibus iusticie et ve ritati dūmodo non faciāt mentionē de illis. non valet. dicio ca. bone. Itē si nō fiat mentio de pcessu negocij. de re iu. inter. Item si cōtra p uilegiū vlt p uil legatos impetrent littere nō valet nisi fecerint mentionē de p uilegijs vel or dine. extra de rescrip. cū ordinem. Itē si pfirmāt monachū ad prioratū. de cō firma. vti. et inuti. ca. j. et ij. Itē si scōe lit tere non faciāt mentionē d. trīglosa ple narie. de do. et p u. ex lris. Itē si nomen dignitatis nō expmat. de rescrip. ad au res. Itē dignior psona nō pōt p lras cō ueniri q̄ que nominatur expresse in lit teris. nec effrenata multitudo. scilicet non vltra quattuor nec supra maiora negocia vel beneficia quam id de quo fit mentio in litteris expressis. nec ap poni debet maius negocium. nec di gnior persona propter hoc. vt actoz

Exceptiones

pōt transire ad maiora. qz lfe impetra-
te nō valerent. de rescri. c. sedes. Itē si
due cōmissiones in eodē negocio im-
petrate fuerint z eadē die ad diuersos
iudices. nō valent. de rescript. ex tenore.
nisi fiat forte ad cautelā. ar. ff. d. bo. pos.
Ita. l. j. Siquis absolut⁹ nec faciat mē-
tōem de aliquo articulo exp̄sse. p q̄ fue-
rat excōicatus. de offi. ordi. ex pte. z de
sen. excō. p causa. z c. officij. Itē si p re-
bus que spectant ad for̄ secularē si fue-
rint impetrare a papa nō valent. de fo.
cōpe. licet. cum multis alijs. de pces. p-
ben. dilect⁹. Itē si lfe fuerint impetra-
te ab excōicato. de pba. post pces. vide
c. primū de rescrip. li. vi. nec virtute ap-
pellatōis. Itē tps cōsiderandū dati ē.
de rescrip. iam te. z hoc inuenies inno-
uatū in. c. dilectis. Itē si qd in primis
lris dictū sit nec secūde habeant nec to-
tam seriem rei cōtineant primaz non
valent. de offi. de le. c. ij. ff. de le. li. si qs.
Itē si absolutōez mādauerit fieri alijs
z nō facit mentōem exp̄ssam de suffi-
cienti cautōe p̄standa ab absoluēdo q̄
obediāt ecclesiastico iudicio. nō valent. de
sen. excō. ad hoc. de pces. pben. p̄p̄sūt
Itē si lfe contineāt dispensatōem cō-
tra statuta canonū sanctorū. nō valent.
xx. q. j. Statuta. Itē si a monacho vlt re-
gulari canonico impetrant lfe sine cō-
sensu sui abbat̄is nō nisi in causis eccie-
sie p̄p̄ijs. de postu. ex pte. C. de p̄ci. im-
pe. of. l. vniuersis. Itē si nō facit mē-
tōem de p̄mis exp̄ssam. de rescrip. ce-
terū. Et hoc verū est nisi ab eadē parte
fuerint impetrare. de offi. dele. sane. vel
essent cōtrarie. c. ceterū. de rescrip. Itē
si lfe impetrare fuerint a clerico nō ton-
surato l3 postea se tonsurauerit. de re-
scrip. ex lris. Itē si lfe absolutōis sint
generales sic q̄ simpliciter aliquis sit
absolutus nō faciēdo mentōez d̄ cau-
sis excōicatis. nō valent. de offi. ordi. ex
pte. de sen. excō. cum p causa. Itē cū

laicus ipetrat lfas sup rebus fo. eccle.
nō tangentibus. de fo. cōpe. licz. Itē
si non sit exp̄ssus articulus sup quo
cōuenit. lfe nō habent vires quo ad ar-
ticulū. de offi. dele. cum olim. Itē si cō-
ferunt laico decime. nō valent lfe. vi. q.
viii. si illo. S. si etiam p̄dia. Itē si im-
petrate fuerint sup p̄p̄ietate. nō valent
ff. de acq. pos. nihil est. Itē si exp̄ssam
nō faciant mentōem d̄ articulis de du-
ctis in iudicio. vel ex p̄sona im cū qua
nō vult exp̄iri nō p̄nt extendi ad alios
articulos vel ad aliam p̄sonam. de offi.
dele. cum olim. z c. p. e. z vlt. Itē si sub-
scripti decesserūt z non sunt ibi sigilla
autentica vel non sunt publica manu
cōfecta vel cōscripta. de fide instr. c. ij.
de hac materia copiose habet d̄ rescri.
c. sup lris.

De legalibus exceptōibus.

Est canonū ex

p ceptōnes paucas legales ex-
ceptōes p̄tra instrumēta du-
rimus inserendas. Pōt igit in primo
instrō obijci q̄ desit nomē impatoris.
vel annus imperij vel cōsulis vel pon-
tificis illius. aut q̄ desit mensis vel die-
tis vel iuditio cū oia ista sint apponen-
da p̄nt dici illegitima si nō apponantur
in autē. de exhi. reis. S. sancimus. Itē
si locus vbi p̄fectū ē instrū z celebrat⁹
p̄tractus nō sit ibi script⁹. pōt hoc illo
instrō obijci. nā duo genera p̄bationis
silla sūt testis z instrū. C. de fi. instr. l. in
exercēdis. Ad igit requit in testib⁹ z in
instrumētis s̄ testes de loco referūt. ff. de
accu. l. libelloz. C. de p̄ben. si. optimā.
Idē ins est ergo in instrō. Itē locū h3 i
oib⁹ instris z rescrip. cū autē tenorē in-
strumētī vis reprobare vt aliq̄ possint
obijci distingue. aut instrū ē de obliga-
tōe. z tūc oia p̄sumūt solēnit acta. vt in
autē. de fi. instr. in fi. ff. de v. ob. l. sciēdi
z instr. de fide. S. in fi. nisi quis probet

Exceptiones

cōtrariū qđ facere pōt. ff. de pact. iuris-
gestiū. §. qđ vō fere. Si vō instrū de
cōfessione sit tūc pōt obijci qđ tenorē ei⁹
qđ loquit indistincte sic nō sit cā p̄fessio
nis. ff. de pba. cū de indebito. §. vl. r. de
do. ma. excep. l. ij. Itē pōt reprobari in-
strumētū si probeť rem aliter fuisse ge-
stā qđ p̄tinet in instrō qđ pōt fieri. vt. C.
de plus valere qđ agit. p. totuz. r. C. de
proba. l. cū p̄cib⁹. Itē reprobat instru-
mentū si probeť tale quo probato sta-
re nō pōt qđ in instrumēto cōtinet. C.
de cōtrahē. r. cōmit. tit. l. optimā. in fi.
Itē pōt obijci instrō qđ continet in se
duo repugnantia vt nō adhibeat fides
ff. de re. iur. l. nisi aliter in rescripto. Itē
pōt obijci in instrō qđ nō sit autenticū:
h̄ ret. exemplū. autē. de fide instrū. §. si
quis in aliquo. Itē qđ nō est numerus
testiū adh̄bitus qui in publico instrō
debet adhiberi. vt in autē. de fide instrū.
§. si optz. Itē si nō est a tabellione pu-
blico cōfectū. vt si pro p̄uata p̄sona ha-
beat. cui nō adhibet fides. vt. C. de pro-
ba. l. instrumēta. Itē qđ a p̄tib⁹ nō est
subscriptū r. subnotatū. qđ tñ esse debz
vt. C. e. tit. l. cōtractus. Itē pōt obijci in
instrō vt reddat suspectū si qñ appare-
at vnus testis qui cōtinet in instrō con-
tradicens. vt. ff. quēadmo. te. ap. l. i. in
fi. Itē obijci in instrō vt habeat suspe-
ctū si nō appareat p̄ima sua forma si
sit in aliquo abolitū vel abrasū v̄l can-
cellatū. C. de edic. diui adri. tol. l. j. r. ff.
de proba. l. si cyrographū. Itē si abs-
cūm pro nullo habeat. vt. C. ibidē. Itē
pōt obijci l̄ris pape vel qbuscūq; rescri-
ptis qđ p̄ surreptōem veritatis vel etiā
suggestionē falsitatis sunt impetrate.
vt. C. si q̄ ius vel vti. pub. l. vl. h̄ expecta-
bit scđa iussio. vt in autē. de mada. pn.
§. si q̄s aut. r. i autē. vt nul. iudi. §. hoc
nō. Itē si secūde nō faciāt mentiōem d̄
p̄mis. vel si falsa grāmatica est ibi. vt
de rescri. ad audiē. sed sup̄edeāt p̄iori

bus p̄ annū etiā si nō fecerint mentiōes
de illis cōualeſcunt. vt d̄ rescrip. plerū-
q; . Item sciendū qđ vetustas r. corro-
ſio muriū vel alioz vermū nō obijciť
instrō vel l̄ris pape. vt. ff. de pos. bo. fm
ta. d̄. in glo. vl. Itē aliud sciendū qđ
vbicūq; instrū suspectū ē incūbit pro-
batio producēti. alioquin punit vt fal-
sarius. vt. C. de edē. qđ accusare. cū ciu-
liter agit de falso si criminaliter incū-
bit probatō ei qui dicat. vt. C. ad. l. cor.
de fal. l. ij. r. C. d̄ aboli. l. fallaciter in fi.

De exceptōibus q̄ iudicem.

Excipit si sit ordinari⁹ nō debet se in-
tromittere de causa cōmissa a papa pē-
dente iudicio. de pur. ca. cum dilectus
Itē si sit legitime appellatū ad sup̄io-
rē. de appel. significauit. nisi appel. re-
nūciauit tacite vel expresse. de offi. de-
le. gratū. Itē si sit excoicatus. de re. iur.
ad probandū. Item si sit cōsanguine⁹
aduersarij v̄l fuerit aduocatus in eadē
causa. de appell. postremo. Item si sit
laicus iudex r. res sit ecciastica vel d̄ so-
ro ecciastico. vel si reus sit clericus. de
iudi. quāto. r. c. at si clerici. Item si sit
laicus non debet iudicare de rebus ec-
clesiasticis. de iurepa. quod aut. Item
si coram non suo iudice confessus vel
conuentus fuerit non nocet. d̄ iudi. at
si clerici. Item si non sit de eodem so-
ro. v̄tputa si non habet domicilium in
territorio vel rōne officij vel delicti cō-
ueniat. nec p̄fessus ē tacite vel expresse.
qđ quis fortit for̄ alicuius pro ista. de
so. cōpe. licet. nec cōuenit ille rōne de-
lictī nec rōne rei. ille em̄ debet iudicare
de re. puta in cui⁹ territorio ē res. actor
enim debet sequi for̄ rei. de foro cō-
peten. cum sit. Item si recusatus sit iu-
dex debet causam alicui persone ido-
nee de consensu partium delegare. de
appel. cum speciali. Item si per se v̄l p̄
aliū. suuctus sit officio suo semel am-
plius non potest cognoscere. de offic.

Exceptiones

dele. in litteris. Itē si ad certū ip̄s sit data iurisdic̄tio nisi de p̄sensu p̄tū proget et hoc ante lapsum temporis. de of. fi. de lele. de causis.

Item si fuerit archiep̄s non debet iudi care de causis suorū suffraganeorū nisi p̄ appellatōz ad eum fuerit delata cā v̄ deuoluta vel a suo sup̄iore h̄ habeat. de offi. delega. cum non ignores

Itē si p̄p̄iū nomē iudicis fuerit exp̄sum eo mortuo. successor nō p̄t cognoscere. de of. le. Itē si mandator decēserit re integra nisi facta citatōe non p̄t cognoscere. de of. dele. insinuāte. Item si p̄sumat q̄ iudex fecerit sniaz ad volūtatē alteri⁹. de eo q̄ init. i. pos. cum sint.

Itē si sit delegat⁹ post annū a tēpe late snie quē ligant nō p̄t absolūere. d. of. dele. q̄renti. Itē si sit cōmensalis aduersarij vel sit nat⁹ de terra sua v̄ sit in districtu vel p̄tate sua vel si nō audeat ad iudicē accedere sine p̄iculo mortis licz habeat l̄ras de p̄ducto. vt lit. non p̄test. accedēs.

Itē si sup̄ p̄uilegijs pape cā p̄rat. non p̄t ali⁹ de cā illa cognoscere. de iudi. cū p̄uenisset. Itē si altero iudice p̄sule citat⁹ fuerit re⁹ non tenet r̄ndere. de offi. dele. p̄udentiā. z. c. cū causaz

Itē si a iudice sup̄ aliquo certo articulo appellauerit ad papā p̄t ip̄m habere suspectum. de appel. ad hoc. Itē si p̄ l̄ras vel p̄ nunciū nō excusant se intesse nō posse vel non velle. de offi. dele. p̄udentiā. Itē si nō est articulus exp̄sus. de rescrip. pastoralis. in fi. non p̄t cognoscere de illo articulo. de of. dele. cū olim.

Itē si iudicē s̄ilis cā p̄tingat iudex p̄t haberi suspect⁹. de iudi. cām que. Itē si sit iudex soci⁹ aduersarij. de of. iu. dele. insinuāte. q̄ ibi erat familia r̄to aduersarij. Itē si aduocat⁹ sit clericus iudicē. p̄t recusari ne p̄t foneat ei⁹ cuius cur⁹ clericus p̄curator est. de ap. insinuatū. Itē clericus nō cōmensalis p̄t esse aduocatus. de of. iu. ca. j. Itē si

non sint p̄sone secure in adēndo iudicio eūdo v̄l redēdo. iij. q. ix. honoramur vt lit. nō p̄test. accedēs. d. ap. ex pte. Itē si p̄ra iusticiā iurisdic̄tōz velit differre. ff. de iurisd. om. iudi. l. ex territorio.

De exceptionib⁹ p̄ra assessorem. Si gnauerit alterā p̄tē si mandati si. ex. p̄t appellari ab ei⁹ grauiamie. de p̄uile. ex pte. q̄ loquit de iudicib⁹. Itē si non habeat p̄sonā stādī in iudicio. vt si sit ex cōicatus vel interdici⁹ vel suspēsus vel suspectus. vt dictū est de iudice.

De exceptionibus p̄ra auditorem Si gnauerit alterā p̄tē si mandati fines excedit merito suspect⁹ est. d. of. dele. in per q̄stionū. Nota q̄ in oib⁹ casib⁹ p̄t excipi p̄ra auditore quos sup̄ supra dīximus. nō tñ recusari valet q̄ de p̄sensu p̄tū admittit. nisi in sup̄radic̄tis casib⁹.

De exceptionib⁹ p̄ra locum Si vltra duas diebas citet extra p̄uileciā p̄t excipere. de rescrip. nō nulli. z. ca. ex pte Itē si non sit tūc venire ad locum assignatū p̄tibus venire non tenet de ap. ex pte. Itē si sit locus immūn⁹ nec sit ibi iuris peritoz copia. vt ff. eo. ti. statutum. lib. vi.

De exceptionibus p̄ citatōz Si sit dies feriata vel dñica vel fest⁹ solēne nō valet si fiat citatio in dieb⁹ festiuis. fin q̄ notauit Hostien. d. fer. p̄q̄t⁹. Itē si sit p̄ rem rusticā p̄uentus. ff. d. fer. i. l. solet. Itē si dillatōz v̄l ip̄s nō habuerit. xx. dieb⁹. iij. q. iij. §. offerat. hoc tñ intelligas hodie eē in arbitrio iudicis. eē de ap. p̄sonas. z. ca. se. de hoc notat. Itē si valitudine vel tēpestare fuerit impeditus. vel in stumie. ff. si q̄s cau. l. nō extingimus. §. si quis. Item si vocatus fuerit ad mai⁹ tribunal. ff. eo. ti. l. si q̄s fuū

Itē si añ restitutor⁹ fuerit citat⁹ non tenet r̄ndere. de ordi. cog. cū dilectus Itē si fuerit vespe citat⁹ nō tenet r̄ndere. de of. dele. p̄sultit Itē si p̄ma citatio fuerit p̄emptoria. de dila. dilecti zc.

Exceptiones

De exceptionibus 3 excusatores.
Si sit simplex nunci⁹ nō valet. extra de
pui. ex pre. sicut mittit excusator sic pōt
mitti pcurator. de do. 7 pui. cū dilect⁹.
Et hoc intelligit⁹ fm qd dicitur de pcur. qre.
Itē si nō expōsit causam absentie istius
quē excusat. de of. dele. si p debilitate.

De exceptionibus ptra actorē
Si actor est pcurus non pōt habere rez
illā quā petit nec piam petere de iurcia
rā. qrelā. Itē si ppetuo renunciauit rei
petite. de rescrip. ex pte. Itē si retro
actitata nō fuerint in scriptis redacta. de
pba. qm 3. Itē excōicatus de offi. dele.
pudentia. §. sexta. 7 de excep. a nobis.
Itē si excōicatus nō pstat cautionē sta
te mandatis ecclie absoluti nō debet. de
sen. exco. q in dubijs. Itē si aliq⁹ fuerit
excōicatus 7 lras speciales ad aliq⁹ iu
dices delegatos vel testes sue absoluti
onis nō habuerit. de sen. ex. sicut nobis
Itē si sit absolut⁹ 7 nō ab eo a quo de
bet absolut⁹. de of. ordi. pudentia. §. sex
ta. Si plurib⁹ causis fuerit excōicatus
7 ab oibus nō fuerit absolut⁹. de sen. ex
co. cum p. cā. 7 ca. officij. Itē si sit lib
tus vel seru⁹. de ser. nō oz. de famul. ff. d
in ius vo. l. iij. Itē si nō fuerit psecu
tus appellatōz suā infra terminū cōpe
tentē valet iuria 3 ipm lata. extra de ap.
romana. 7. ca. psonas. Item si fuerit ab
bas vel por nō audit sine lris capli. de
trāsac. ptingit. de reli. do. cū dilect⁹. d re
ludi. cū em. vbi dicitur q monachi nō audiā
tur sine pſensu sui abbatis. Itē si pactū
vel trāsactio interuenerit spe symonte.
licet facta non fuerit. ij. q. ij. q. pio. Itē
si de re sacra vel ecclesiastica fuerit trās
actio facta. de transac. ex litteris. Item
si nō fuerit restituti omne quod zelo bo
no expendit. de resti. in inte. ca. j. Item
si iudex i ppria causa. C. ne quis in sua
causa. l. j. Item si causa sit criminalis 7
toret de calumnia. ca. j. de iuramen. ca.
lum. Item si post acceptationem lite

rarum res translata fuerit. 7 qm possi
det maliciose se absentauerit. de alie. iu
di. mu. cau. fac. ca. j. Item si fuerit pa
trocinatus alicui super rem quam pe
tit sibi sit p iudiciū. de transac. ex lris.

Item si de consensu partium iu
dices fuerint impetrati nō possunt po
stea recusari. de causa posses. 7 proprie.
cum olim. Item si fuerit clericus ordi
natus non debet iurare de calumnia si
ne consensu sui p. relati. de iur. calum. j.
Item si potuit cōtradecere 7 non con
tradixit. post non audit. extra qui ma.
accusa. possunt. cum in tua. de iurēpa
tro. ex litteris. Item si potuerit excoipe
re 7 non excipit. sit ei p. iudiciū. de
p. iudice. quia de iurēpatro. ex litteris.
Item si excipiendo cōfessus fuit intenti
onem aduersarij. de transac. p. terea.
Item si reus sit eger non tenet venire.
de pcur. querelam. v. q. iij. si egrotans
Item si non habuit viginti dierum in
ducias. iij. q. iij. offeratur. Item si non
dat cautionem i sufficientem q proseq
tur litem. aut si non potuit statim cer
tam penam quam se passurum promit
tat. v. eo. ti. ca. offerat. Sed hodie non
datur ista cautio propter contrariāz cō
suetudinem. Item frustra petit debitū
qui id quod petit non impedit. de vsu.
michae. Sed distingue. qz si reus statim
p. posita petitione actoris vult p. ponere
petitionem suam nec differre vsqz post
litem contestatam. nec actor tenet pri
mo respondere super petitione rei. sic i
telligit⁹ de oz. cogni. cum dilect⁹. Et in
tellige q conuentio 7 reconuentio vna
sententia terminatur. 7 in p. nenti vna
vertitur post aliam. Si autem reus dif
ferat p. ponere petitionem suā vsqz p
litem contestatam. postea non auditur
donec prima causa fuerit determinata
Et sic intelligitur. C. de sen. 7 interlo.
om. iu. l. qnt. 7 i tali causa dicitur fieri recouē
tio corā eod iudice. Itē si nō p se p. pōit

Exceptiones

factū suū sed p̄ aduocatū nō audīt. d. su. pastoralis. Itē si non fuerit requisitus ante ingressum cause. de testi. spo. cum venissent. 2. ca. se. Itē si de possessiōe et p̄rietate agit iudex d. vtroq; cognosce re debet. de cā pos. 2. p̄p̄te. ca. vii. Item p̄pter maliciā viri nō debet mulier manere indotata. de pig. ex l̄ris. imo credi toribus p̄feri. de iure in dote sua. Item actor nō debet venire p̄ra iuramentuz suū. extra de iure iuran. si quis.

De exceptionib⁹ p̄tra pcuratorem Si fuerit excōmunicatus qm̄ incepit pcura re. de proba. post cessionē. Itē si sit pro curator abbatis sine capli legitimis as sertionib⁹ non audīt. de trasac. ptingit. Itē si non sit legalit̄ missus de procur. ca. j. legaliter. Intellige sic q̄ debet ha bere l̄ras de rata p̄nētes nomē aduer sarij. nomē pcurator. nomē dñi p̄. quē 2. in q̄ cā: 2. nomē iudicis corā q̄ litigat ratū h̄re dñm. q̄cqd cum eo actū fuerit. ff. de p̄cu. vbi exp̄sse hec interponunt. Itē n̄ci p̄tineat in l̄ris p̄curationū ar ticulus puentōis rei de q̄ agit non pōt p̄stirai procurator p̄ eas. de offi. dele. c. cū olim. Itē si sit canonic⁹ regulatis si ne assensu maioris sui audiri nō debet in cā p̄p̄ia. de postu. ex pte. Itē si sit p curator in cā criminali. de procur. tue. qd non pōt esse de accu. veniens. Item si nō habeat mādātū de rato. de offi. de le. coram. Itē si non probauerit se inno centez de obiectis criminibus. C. de p cura. rerum criminis.

De acceptiōibus cōtra aduocatos. Si sit monach⁹ vel canonicus regula ris. de postu. ex pte. nisi in causis p̄p̄iis 2. p̄sensu capli 2. abbatis. vt ibi. Itē si sit clericus cuiuscūq; ordinis nō audīt in foro seculari. de postu. ca. j. nisi cā p̄p̄ia vel pro miserabili p̄sona. Itē si sit infa mis quacūq; infamia iuris vel facti. vt insti. de excep. §. vi.

De exceptiōibus p̄tra libellum.

Si sit obscurus. q; pro eo n̄hil reputat dicere. ff. de interro. act. l. de etate. §. Si q̄s. vbi d̄r q̄ n̄hil interest. aut neget aut taceat q̄ interrogatus obscure r̄deat. aut incertū relinquat litigatozē ad idē ff. de cōfesi. l. certū. Itē si articulus sup q̄ puenit non exprimat non tenet r̄de re de offi. dele. Cū olim. Itē si non p̄tineat in libello p̄sona iudicis nomē acto ris 2. id qd petit. ij. q. viij. libellorum. Itē si procurator vel syndicus petit rē eccl̄ie. vt. C. de ep̄i. 2. cle. aut. sed hodie 2. ibi noie suo non pōt p̄cere cū habeat p̄tatem autoritates 2. utilitatē non dire ctā. indecēs em̄ est q̄ qui non pōt dire cte posset deducere in iudiciū. ff. de in. delibe. ait p̄tor.

De exceptionibus p̄tra testes Si testis sit excōmunicatus. d. testi. ve niens. si nō fuit p̄ns 2. vocatus testificat se vidisse. ix. q. iij. §. de his. d. sp̄o. ex pte. Itē actor 2. p̄siliator in eadē cā. de testi. insup. Itē si nō fuerit p̄ns qm̄ testes in rauerūt p̄tra quē fert testimoniū. Itē si sit laicus p̄ clericū in cā criminali. de testi. de cetero. Itē si sit solus testis. de testi. l. j. Itē si sit eod̄ crimine isce. d. testi. p̄sonas. 2. ca. veniens. Itē si sit p̄p̄ius. d. testibus. sicut nobis. Item si nō proba te vite 2. bone p̄uersatiōis 2. fidelis. Itē si nō valuerit testimoniū qd p̄ns dixit Itē si sibij nūcē p̄radicūt. aut si sint se culares p̄ clericū. de elec. bone. de p̄ba. licet. Itē si post publicatas attestatiōes deposuerūt. d. testi. ca. cū venisset Itē si testi crimē obijcit non admittit quo usq; probauerit se innocentē. d. testi. fra ternitatis. 2. ca. testimoniū. fallit tñ i cri mine lese maiestatis symonie 2. heresis Itē si sit criminosus vel levis opiniōis d. proba. l. j. Itē si in q̄tra productiōe n̄ bil sit solēnit adhibiti als fieret p̄ ius. de testi. in causis. Itē si fuit renunciatus productioni testiū nō dñt ampli⁹ pro duci nisi sup nouis articulis. de testib⁹

De p̄scriptionibus.

fraternitatis. z ca. tanq̄. z ca. cum venis-
set. z ca. ex tenore. etiam si iterum iuret
de test. fraternitatis. z ca. intimauit. Itē
qñ testimoniū fuerit publicatū valet re-
probatio testiū. de testi. ex parte. Itē
si sit infamis suspectus vel aliqua ma-
cula manifesta respersus. vel si opponi-
tur crimen de quo confessus vel conui-
ctus est. de except. deniq̄. de p̄sump. du-
dum. de offi. dele. prudentiam. S. sexta.
Et si sit p̄cio conductus vel non sit ido-
neus vel mutus. de testi. placuit. Itē
si sit de familia illius qui prodixit. de
testi. in litteris. Itē si aliquis de suo ad-
dit mendacium totam seriem rei. deco-
lorat. iij. q. ix. puta. z ca. simplex

De exceptionibus contra diffini-
tiam sententiam.

Si sit lata p̄ eo qui non habuit iuris-
dictionem. de consue. ad nostram. Itē
si non sit lata in scriptis. ij. q. j. in primis
Item si sit lata non premissis ordine iu-
ris. ij. q. vi. S. diffinitiva. C. de sen. z in-
terlo. om. iu. Item si sit lata contra ius
de re iudi. ca. j. Item si sit lata partibus
non presentibus. iij. q. ix. caueant. Itē
si sit lata die feriata. de feriis conquest⁹
Item si sint plures iudices. z vnus sen-
tentiāuit z alter non. l. dis. qui diffinit-
uam. Item si sententia non continet
absolutionem vel condemnationē. C.
de senten. z interlo. om. iudi. l. presens.
ij. q. vi. diffinitum. Item si sit lata a iu-
dice non sedente p̄ tribunali in loco cō-
sueti vbi solet ius reddi. ij. q. j. in primis
Item si iudex in fine prolationis non
exprimat petitionē actoris z obligatio-
nem rōne rei z eius exceptiones. De-
bet em̄ hec oia z quicquid petītū vel ob-
ligatū fuerit sub breuiloquio proferre.
Item si iudex sit excommunicatus. de
re iudi. ad pbandum. Itē iudex si sen-
tentiam dicat z per alium legat. C. de
senten. ex. periculo recitanda. l. ij. z

Finis huius tractatus

Incipit tractatus p̄scriptionum
compositus per dominum dñum de
mugilo legum doctorem

P̄scriptio. xx. horarum.

Stabiliter colli

n ge q̄ p̄scriptiōes que sparsim
sunt posite in corpe iuris sum-
marie z dilucide ac distincte possūt cō-
prehendi. Notandum in primis est p̄-
scriptio horarū. xx. scz de viro qui debet
detinere adulterum deprehensum cuz
xx. or. vi. ff. de adul. l. capite.

P̄scriptio vnus diei

Est p̄scriptio vnus diei qui vna vo-
ce noluit appellare dissoluta figura iu-
dicii si non ilico appellauit non postea
audis sine libello. vi. C. de appel. l. liti-
gatoribus. vbi talis casus scz lata sentē-
tia vnus ex litigatoribus vult appella-
re. si appellat statim valet tunc z sine li-
bello si ex intervallo tunc non valet ei⁹
appellatō nisi detur in scriptis. vi. dicta
l. Est z alia scz iudicis qui sententia tu-
lit. qui eo die quo diffinituit poterit sup-
plere si quid erratū est. vt ecce debebat
absoluere condemnauit. vel confide-
nare debeat aduersarium meum in cen-
tum z duobus assibus z condemnauit
in centum tñ. vñ quia debebat absolue-
re condemnauit vel econtra. vi. ff. de re
iudi. l. Paulus.

P̄scriptio duorum dierum

P̄scriptio duorum dierum est q̄ obli-
gatur ei qui ornatum iumentum vendi-
dit. vbi si non ante biduum emptor or-
natum petit postea non habebit. vi. ff.
de edil. edic. l. ediles. S. videndum. vt ec-
ce habeam vnum equum vel iumentū
z volebam eum vendere. ita q̄ ipsuz or-
nauit vltra q̄ fuerit consuetum. licitum
est emptori infra duos dies opponere
exceptionem.

P̄scriptio trium dierum

Est p̄scriptio triū diez vt in aduocato.

De prescriptionibus

cui licet infra triduum corrigere errores suum. vt. C. de erro. aduo. l. vl. vbi dicitur qd error aduocati litigatorib⁹ obesse nō pōt. vt aduocatus debebat pponere vtram actōem et pponit aliam. tunc licet aduocato infra triduum corrigere errores suū. vt dicta. l. Itē recusanti iudicē vt suspectū. vt. l. vl. C. de iudi. Item legentis fructus ppij arboris in agro alie no. vt. ff. de glan. l. l. j.

Prescriptio quinqz dierū.

Est pscriptio quinqz dierū. s. illius qd promissit hoīem sistere in iudicio certo die. et post dies. v. velit exhibere nō pōt vt. ff. si quis cauē. l. si post tres.

Prescriptio nouē dierū.

Est pscriptio nouē dierū vt nō cōueniat qd ex psona defuncti ante. ix. dies post mortē dies cōnumerandos. vt. C. de sepul. vīo. l. cum sit in iustū. in autē. sed ibi posita. vbi dicit. sed nec ante nouem dies ab obitu cōnumerandos.

Prescriptio decē dierū.

Est pscriptio decem dierū. C. de appell. ar. tē. hodie. vbi dicit in glo. ipsi⁹ qd si reus fuerit p̄demnatus a tempe sp̄ie vt qd erat absens habet spacium decēz dierū ad appellandum. et hoc intellige vbi pcurator fuit p̄ns. vel non soluendo vel causa istius p̄denati fuit pbabil vt in palle. autē. in glo. et C. d iudi. l. pperandū. et C. de fru. et lit. expē. l. iij. et C. quō et qñ lu. l. ab eo. et hoc si nō fuit defensio a pcuratore et si appellauit pcura. Nō querit. an audiat dñs ad appellandū. et dic qd nō. C. de pecu. l. qz absente. et C. de iudi. l. pperandū. S. si. et dic vt ibi. et idē est in inia arbitri. vt. C. d arbit. l. pe. S. sin aut. in glo. Est et alia. vt. ff. de edili. edic. l. qd si nolit. S. si quid. vbi talis ponit casus. ego emi a te vinā rez isto pacto qd si mibi displicuerit sit inepta. quā tunc debeo ei reddere infra. x. dies si res si placuerit mihi. als nō audiar. elapf. x. dieb⁹. vt dicta. l. qd si nolit

Prescriptio. xv. dierū.

Est et pscriptio alia. xv. dierū. vt. C. d test. l. si qñ vbi dī qd testes pducti d alia puincia ciuitate. et loc. cogūf ibides stare vbi sunt pducti p. xv. dies infra quos iurati debent deponere et fideiussores dare de nō recedēdo. et si dare nō poterint eoz cōmittat inramēto. et hoc expensis pducētis. sed vltra illos. xv. dies spectare non cogant adeo qd siue iurauerint et deposuerint infra illos. xv. dies siue nō vterius non cogunt. vt dicta lege. **Prescriptio. xx. dierum.**

Est alia pscriptio. xx. dierū. vt. C. d li. cōte. autē. offerat. de eo qui vult litem prestare. vbi dicit qd oblato libello ei qd ad iudiciū vocandus est dat spacium. xx. dierū. in quibus deliberet an cedat vel ptendat. vt in palle. autē. vbi dicit exim de p̄bitis sporulis x. dy. Est et alia. vt C. de sen. et interlo. om. iudi. l. cū papi. nianus. in autē. ibi posita. vbi dicit qd si cōuentus coram iudice delegato v3 ipm suspectuz pōt ipm accusare in. xx. dies. diebus. xx. elapsis nō auditur vt p̄dicta autē. Est et alia que dat iudici qui deposito officio definit de causa corā eo suborta terimināda siue iudicialis fuerit siue civilis. vt. C. vt oēs iudices tam ciuiles qz mili. l. j. dy.

Prescriptio. xxx. dierū.

Est pscriptio. xxx. dierū. vt. C. de nō nu. pecu. l. in p̄scribus. S. sup certis. vbi dicit qd si creditor fuerit cōfessus sibi solutū esse qd nō erat. vt reddidit in iustū qd tunc p̄ debitorē p̄petit exceptio. xxx. dierū. et elapsis. xxx. diebus tūc agere non poterit. Est et alia qd vectigal si soluit. vt. ff. publi. l. igatores. et l. interdū. et S. si sup dy. Et est alia p̄scrip. qd vltis est via. vt. ff. de iti. actuz p. le. j. S. B aut Est et alia pscriptio. s. illius qui vult seuire cōtra naturā in suis cōdemnatis. vt. C. de pe. l. si vindicari. Est et alia d eo qui debet suū inuētariū inchoare post

De p̄scriptionibus

q̄mouit apturam. vt. C. de iur. deli. l. sci mus. §. sin aut p̄mo. vbi dicitur q̄ si quis d̄ iure hereditatis defuncti dubitat an debeat adire nec ne. nō est necesse deliberare. sed tantūmō facere inuentariū z hereditatē adire. q̄ recepto inuentario z adita hereditate incipit currere dictū tempus. vt in pal. l. dy. Est z alia que incipit currere damnuz passo ex certo capite. k̄ aquil. vt. ff. ad. l. aquil. z insti. c. §. illud. vbi dicit q̄ si aliq̄s interfecit seruū q̄ infra. xxx. dies nō solū possum exigere ab eo p̄cium serui sed etiam id quo dānificatus sum. vt quia seruus meus erat institut⁹ heres. z ipe non poterat adire sine iussu meo ita q̄ fuit interfectus anteq̄ adeat. ego h̄ interfectōre agere possum. nō solum ad serui extimatōem sed etia ad extimatōez hereditatis. vt in dicta. l. dy. Est z alia. vt. ff. de accu. l. iij. §. si. vbi dicit q̄ si q̄s accusauerit z accusator mortuus fuerit vel impeditus agere q̄ tunc reus p̄t h̄ eum vel eius heredes ad integrā satisfactōem. Est z alia. vt autē. de intro. et exhib. re. §. j. que dat ei qui reducēdus est ad cōponendū res suas z ad cōponendū mestos penates corā iudice loci vel coram magistratibus.

Prescriptio. l. dierum.

Est z alia p̄scriptio. l. dierū. vt insti. d̄ excu. tut. §. q̄. vbi d̄ q̄ si q̄s dat in tutore alicui⁹ pupilli vel curatōre alicui⁹ adulti z velit se excusare nō refert si nō appellat statim cum possit se excusare spacio. l. dierū. vt dicto. §. dy. Est z alia q̄ iudex depositus ab officio suo debz in eadem p̄uincia vel ciuitate cōmorari. l. diebus. vt. C. vt omnes tam ciui. q̄ q̄ mili. l. j.

Prescriptio duoz mensium.

Est z alia p̄scriptio duoz mensiū. vt C. de lit. conte. auten. libellū. vbi actor infra duos menses cause litem cōtesta

re debet. alioquin expensas in duplos cogitur restituere cōueto. l. h̄c hodie de consuetudine non seruetur de iure tamen est ita. Est z alia p̄scriptio. vt C. de adul. l. si. que datur ad seruos torquendos post missionem repudiij. Est z alia. vt. C. de iur. deli. l. sci mus. §. sin autem. vbi dicitur q̄ incepto inuentario debet terminari infra duos menses. vt in p̄di. §. Est z alia de debitore fisci qui vult dila. impetrare in minorib⁹ summis z causis. vt. ff. de iure fisci. l. delator. §. in fiscalibus. que cause dicantur minores distinguitur. vt. C. de defenf. ciui. l. j. vbi dicitur q̄ minor causa ē legis. Est z alia fisco opponenti compensatōem. vt. ff. de iure fisci. l. aufertur. §. compensatōem. vbi dicitur q̄ si quis velit fisco compensat. opponere debz dicere sibi debere infra duos menses. nā duobus mensibus elapsis non audif. vt dicta. l. Item iudici cognoscenti de causa ciuili. vt in auten. vt clerici apud p̄prios episcopos conue. §. si tamen. §. decurionibus. colla. vj. Item viris religiosis vel clericis personatus habentibus phisicam vel leges audientibus. vt extra ne cle. vel mona. c. non magno opere. z eodem ti. c. super specula. Est z alia. si ancilla vendita fuerit z manumitatur. si tamen presens fuit. vt. ff. d̄ his qui sine ma. ad li. perue. l. si. §. sed contra. Est z alia de eo qui fideiussit sine scriptura sui ad tempus in causis p̄uatis seu publicis. Est z alia de emphiteota vt posset vendere possessionem prius denunciatōe a domino facta. extra de iure emphit. c. potuit. z. C. de iure emphi. l. vlti. §. sin autem. vbi dicitur. q̄ si aliquod instrumentuz inter dominum z emphiteotam interuenit tunc id quod in dicto instrumento p̄t nec seruari dz. sin aut nulluz pactū fuerit subandi de alienando vel venden-

De p̄scriptionibus

do. et tunc primo et principaliter de domo
no suo denūciare et expectare ipsum per
duos menses. duobus mensibus elap-
sis poterit vendere meliorationem suam
cunctis. ut dicta. l. Est et alia ut cum actor
promisit se exhibere in iudicio tepe non
adiecto elapsis duobus mensibus. ta-
lis fidelissimus ulterius non tenetur. et est ratio
quod actor videtur a lite discedere velle cum
promittit lites se contestaturum infra duos
menses a die dati libelli et non fecit. ut
C. de iur. deli. l. scimus. §. igitur.

Prescriptio. lx. dierum.

Est et alia. lx. dierum. ut C. ad. l. iul. de
adul. l. iure mariti. ubi dicitur quod si maritus
vult accusare adulterium uxoris. quod si ipse ac-
cusat infra. lx. dies bene potest et computatur
a die commissi adulterii. ut ibi dicitur. Item
non cogit se subscribere ad penam talio-
nis nec puniri ut calumniator si non pro-
bauerit infra dictos. lx. dies. ut ff. e. l. quod
vis indubitati. et l. si is cui. Est et alia que
datur nomine ornamentorum non prestitorum redi-
bendum. ut ff. de edili. edicto. §. si autem.
Est et alia. ut C. de lit. contes. l. i. et autem.
libelli. ubi dicitur quod si actor per recto li-
bello contestatus non fuit litem coram iudice
dice quod elapsis duobus mensibus non
audetur. ut ibi de hoc. Est et alia. ut C.
de ept. et cle. autem. clericus. et l. omnes qui
§. in hoc autem. ubi dicitur quod si iudex iu-
dicauerit in civili quod sibi competat prescri-
ptio infra duos menses. ut in predictis. l.
Est et alia. ut C. de fide. instru. l. sancti-
mus qui obijcit ei qui promisit pretere pso-
naz alterius sine scriptis sed tamen nudis
verbis. ut in dicta. l. est et alia. ut cum quis
sic emit rem ut si displicuerit sit inem-
pta. tunc servandum est ipse de quo est actum
si vero nil de tempore actus est lex statuit spa-
cium. lx. dierum. infra quos debet emptori
rem restituere. et prius habere. ultra non
audetur nisi cum cause cognitione. versa
tur autem cause cognitio ut si iudex quod ali-
qua iusta causa emptori fuerit impedi-

tus decerneret ut non restitueret si res si-
bi displicebat. nec etiam ultra illud tem-
pus auditur emptor ut dictis iuribus
l. quod si nolit. ff. de edili. edict.

Prescriptio centum dierum.

Est prescriptio centum dierum. ut C. qui ad-
mit. ad bo. pos. pnt. l. i. et insti. §. bo. pos.
§. liberis itaque. ubi dicitur quod aliquis pu-
tat sibi competere. bo. pos. iure consanguini-
tatis quod a die mortis defuncti huius spa-
cium centum dierum quibus elapsis non au-
dit postea. ut ibi dicitur.

Prescriptio trium mensium.

Est prescriptio trium mensium ut quando he-
res dicebat se repudiaturum necesse expe-
ctabat per spacium trium mensium. C. de iur.
deli. l. scimus. §. cum igitur. Est et alia pre-
scrip. que obijcit ei qui non per herede ha-
bet. ut C. de iur. deli. l. si. Est et alia ad
inventarium faciendum. primo dant. xxx.
dies ad incipiendum qui cum non a tempore
quo sciuit sibi hereditatem delatam ex te-
stamento vel ab intest. postea dant. lx.
dies ad complendum. et sic in universis
sunt tres menses. et hoc si omnia bona
sunt in eode loco. Si vero absint ab eo
loco habet heres spacium anni ad inven-
tarii faciendum et complendum. ut dicitur
l. scimus C. de iure deli. Est et alia. ut in
decursum origine disputat. ut C. de bo.
cu. l. generali. Alia est que competit ma-
rito quando confessus fuit se recepisse dorem
quam in veritate non recepit. ut in autem.
de tempore non so. bo. l. petis. §. ergo. in fi. et
autem. quod locum. C. de coll. Est et alia. ut
in autem. cum. de appel. cogno. §. iij. Est
et alia si obijcit quod unus ex litigatoribus
renunciat testibus seu testamento. et alii.
in dicta autem. Est et alia si novum opus
fuerit punciatum et reum satisfacere non est
actum. ut C. de no. ope. nun. l. i. et C. de
edifi. pri. l. vi. Alia est que competit cre-
ditori hereditario per heredem. ut C. de
iur. deli. l. si. Alia est que de eo qui non
de morari in sua provincia. ut C. de asser.

De p̄scriptionibus

lertij. Alia est de eo qui dilatoriōem petit neq; testes neq; infra pduxit. vt. C. de dila. l. j. dy. Alia est cum infimoniu duxit plus duobus annis ⁊ minus de cenſio. quia dantur tres menses ⁊ ulterius non auditur. Alia est que datur p̄ti que vult concludere in causa. vt. C. d. iudi. aure. iubeamus. ⁊ in auten. vt. cuz. de appel. cog.

Prescriptio. iij. mensium.

Est ⁊ p̄scriptio quartuor mensiu. vt post laram sniam iudi. vsure currat. vt. C. de vsu. recti. l. ij. Alia ē que datur so cio qui impedit interfectiōes si potius nolit cōferre. vt. C. de edi. p̄. l. si vt. pponis. ⁊. ff. p̄ socio. l. si frēs. S. idem rñdit. Alia est que datur cōtra intorē vel curatōem qui causam restitutiōis nō pegerit. vt. ff. d. excu. ru. l. qui bōa g̃ra. dy.

Prescriptio. v. mensiu.

Alia est p̄scriptio quog̃ mēsiū qñ eadez puincia testes vel instrumēta pducūt. Alia ē p̄scriptio quinq; mēsiū de eo q̄ pōt redimere ab emptore. vt. ff. de redi. sciendū. S. fin. ali.

Prescriptio. vi. mensiu.

Est p̄scriptio sex mensiu. s. in redibitoria. vt. C. de edic. ad. l. ij. Alia est. s. de eo cui ab herede scripto marcente in eadem puincia querela inoffi. testa. p̄parat. vt. C. de inoffi. testa. l. pe. in fi. alleg. S. sanctim⁹. vbi expeditū est. Est ⁊ alia q̄ ipetravit dilatoriōem. vt. d. dila. l. j. Est ⁊ alia d. eo. q̄ manumisit ancillā. vt. insti. qui ⁊ ex qui. can. ma. S. iuste. nisi fuerit iusta causa impediens. vt. C. de manu. Est ⁊ alia de eo qui vult redimere mācipium. vt. ff. de edili. edic. l. sciendum. Est ⁊ alia que competit pro relict. sub condi. vt. C. vti. possi. l. j. Est ⁊ alia in beneficij concedendis. vt. extra de p̄ces. p̄ben. c. nulla. Est ⁊ alia que datur contra accusatōrē mulieris de adulterio q̄ p̄ lapsum sex mensium remouetur ab actione. ⁊ coputant̃ isti sex menses vti

les a die diuorij. vt. ff. ad turpl. l. j. S. accusatōem. dy.

Prescriptio. ix. mensium.

Est ⁊ alia p̄scriptio. ix. mensium. s. cū de vltra marinis partibus testes pducūt. vt. C. de dila. l. j. Est ⁊ alia qñ alius post dilatoriōem repetit dilatoriōem. vt. C. de iur. deli. l. fi.

Prescriptio. x. mensium.

Est p̄scriptio decem mensium. vt in auten. vt. litiū. ⁊ dy.

Prescriptio vnius anni.

Est p̄scriptio vni⁹ anni qua admittuntur descendentes ad petendū bo. pos. ⁊ non vltra. Est ⁊ alia quanto mino. vt. ff. de edili. edic. l. sciendū. S. fi. C. eo. l. ij. in quibus dicit q̄ redibitoria et quanto minoris distulit emptor conquerēs de morbo vel vicio vltorius nō auditur. Est ⁊ alia p̄scriptio de seruo qui cum subtraxit inscio dño infra annum tenet in quadruplū post annū in simplum. vt. C. vi bo. rap. l. si res. Est ⁊ alia que datur ad bo. pa. C. vñ liberi. l. fi. Est ⁊ alia de eo qui absuit cā reipub. lice vel alia iusta causa. vt. C. in quib⁹ or. in inte. resti. nō est neces. l. j. ff. ex quibus cau. manu. l. pe. ⁊. C. e. l. vlti. Est et alia d. eo qui alienat causa in dictū mūtadi. vt. ip̄e postea haberet. vt. ff. de alie. lu. mu. causa fac. per totum. Est et alia que datur pro homie mortuo de eo qd̄ delectum erat. vt. ff. de his que deie. vel effu. S. hec actio. ver. si libero homini. Est ⁊ alia de seruo interempto ⁊ retro computatione facta. vt. ff. ad. l. aquit. l. vlti. S. si sta. Est ⁊ alia vt si q̄s pecunias recepit vt negocium aliquod faceret. vt. C. alle. ff. de calū. l. j. Est ⁊ alia vt si quis conuictū faceret. vt. C. de iniur. l. j. ⁊. l. si non conuicti. Est ⁊ alia vt si quis per metum vendidit. vt. ff. q̄ me. causa l. si cum exceptione. S. ij. Est ⁊ alia vt p̄ scriptum heredem adeatur hereditas. vt. C. de insti. ⁊ substi. l. iij. in fi. dy. Est

De prescriptionibus

et alia que datur pro nomine peculij. vt. C. ad macedo. l. in macedonia. Est et alia cum seruo cum peculio precio peculij statuto vendito. vt. ff. de pecu. l. et ancilla. §. ij. Est et alia de eo qui in fraude creditoris alienauit omnia bona sua. vt. D. de reuo. his qui in frau. cre. l. vlt. Est et alia vt fiat inuentariū de rebus existentibus alibi. vt. C. de iur. deli. l. scimus. §. si autem. Est et alia de proclamaf. in libertate si citatus non venit. vt. C. de asser. tol. l. j. §. sin. vo. Est et alia vt heres soluat legata et fideicommissa. vt. in autē. de here. ab intesta. §. illd. dy. Est et alia de creditore qui rapuit res obligatas. vt. C. vi bo. rap. l. ij. Est et alia de eo qui vocauit in iudiciū illū quez vocare nō debuit. vt. ff. d. in ius vo. l. pe. Est et alia de accusato qui petebat honore. vt. C. de mu. et ho. l. reus do. dy. Est et alia si quis expulsus vi est. vt. C. de iudi. l. ij. Est et alia vt eps extra dyoce. existens. §. suam ecciam non stet. vt. in auten. de sauc. epi. §. §. Est et alia de eo cui iminebat tutoris petitio. vt. autē. sicut. C. de leg. iij. Est et alia de eo qui vocatus ad iudiciū non venit. vt. C. de requi. li. j. Alia est in causa appellatiōis. vt. C. de tem. ap. auten. ei qui. Est et alia de dote soluēda soluto mrimonio. C. de rei vx. act. §. exacti. Alia est si quis ius dicens non obtempnerit. vt. ff. si quis ius diui. non ob. l. j. §. si. dy. Alia est que obijcit filiis emancipatis nō petentibus bo. pos. vt. insti. de bo. pos. §. libertis ita q. Alia est que obijcit extraneis heredibus. C. de iur. deli. l. cum antiquo. bus. Alia est que obijcit postulanti si bi adijci de rebus venditis creditorib. vt. C. de iur. deli. l. vl. Alia est que obijcit dñis qñ quis de nouo ē factus seruus. vt. in auten. de san. epi. Est et alia vt si cui relictum est vt nubat seruo. Est et alia qz remouent suspecti officiales cū

officiū recte nō administrāt. vt. C. qz suspect. iij. l. j. Alia est que obijcit mino ri. f. de dote non numerata. vt. in auten. de tempo. nō sola. pe. §. generali. Alia est si maritus scripsit se dotez recepisse quā nō recepit. et in mortuis infra biē niū post annum soluere compellitur. vt. de nō nu. pe. l. j. Alia est. qui sine cōmeatu d. castris recessit si redire noluerit. vt. C. de coll. l. vlti. Alia est qua remouent forissimū milites si annonam nō petant. vt. C. d. mili. an. l. j. Est et alia que obijcit vasallo inuestitura nō petē ti. vt. x. col. quo tpe mi. inuesti. pe. de. §. j. Est et alia. qui interficit seruū vel pecudem. vt. ff. ad. l. aquil. l. ij.

Prescriptio duorū annorū.

Est pscriptio duorū annorū que datur debitori neganti sibi pecuniā mutuatā. de ver. obli. p. totum. Est et alia d. do. lo. vt. C. de dolo. l. si. vbi datur biēniū cōtinuum actiōem de dolo moueri possit siue p̄senti siue absenti. et cōputat nō a die scientie sed a die cōmissi doli. Nota qz non ppetuatur hec actio licet nō conte. nec est respire in alia actiōe. qz est notandū. Est et alia de p̄imonto fabu censi. vt. C. fabri. li. xj. Est et alia de locatiōe horreorū. vt. ff. loca. l. cum dñi. Est et alia de muliere pfecte etatis q̄ pignus dedit vel locauit. vt. C. ad vell. l. si mulier. Est et alia de emphiteora q̄ si alienat eo noie. vt. in autē. de non alie. §. ij. Est et alia vt causa incipit. vt. C. vi intra certū tps cri. quest. ter. l. vl. Est et alia d. cri. deser. p̄dij. C. de agri. et cen. l. agris. Est et alia de submersis. C. de naufra. l. pe. Alia est de do. fisci et defensoris ciuitatis. C. d. aduo. diuer. iudi. l. sanctim. Est et alia de mortuo in terra transmarina legat. vt. dele. l. j. Alia ē de domo te creditore. vt. C. de bo. au. iudi. po. l. j.

De p̄scriptionibus

Alia est de p̄gnore debitoris. vt. C. de lu. do. l. penul. S. si. Alia est de non numerata pecunia. vt. C. de nō nume. pecu. l. vl.

P̄scriptio triū annorū.

Est et alia p̄scriptio triū annorū vt rebus mobilibus. vt insti. de vsuc. z. C. z. ff. p̄ totum. Alia est triennis que cōpetit mulierib⁹ p̄ dote sua vel exacōe dotis annua binā trīna die. in p̄mo anno vna pars. in secūdo alia pars. in tercio āno tercia ps que sublata ē p̄ auct. dotis ex stipulatu p̄ quam vident oīa imobilia statim redire z mobilia infra annū. vt. C. de rei vxo. act. S. cum autē Alia est cum quis emerit ancillā vt eā manumitteret nō adiecto tempe. vt. ff. q̄ ad li. si. ma. pue. l. vl. Alia est si diuer- tat vxor a viro si eam cogere non pōt. vt in at. en. de nup. S. circa. z. ff. de di- uor. z. re. l. vxoris. Alia est vt lis nō pro- trahat. vt. C. de iudl. p̄perādū. S. j. Alia est de emphyt. C. de iure emphyt. l. ij. S. in aut. Alia est d̄ aleatore qui ludit ad tabulas. vt in aut. d̄ san. epi. S. j. Alia est vt seruus ster in monasterio. vt. C. d̄ epi. z. cle. aut. debz. Alia est vt mulier alar filium. vt. C. de pa. potest. l. nec filli. Om. in glo.

P̄scriptio quattuor annorū.

Est et alia p̄scriptio quattuor anno- rum. z illa p̄mo est duplex. vna q̄ cō- petit ei qui vi possidet bona vacantia postq̄ fuerunt fisco denūciata. p̄scri- bit em quadriēnio etiā si nō habeat ti- tulum vel bonā fidem qd̄ est mirabile z hoc est speciale p̄pter negligētā fisci qui negligit petere bona denūciata. vt vt. ff. de iure fisci. l. j. S. diuus pius. Est et alia que cōpetit qn̄ fiscus vendidit rē alienam singularē vel quocunq̄ titulo alienauit. dñs eius rei non conueniet cum cum res est alienata. sed fiscum p̄ extinctione rei. postea qd̄ nō auditur.

vt insti. de vsuca. in fine. C. de quadrte. p̄scri. p̄ totum. Est et alia de restitutōe hereditatis. vt. C. de temp. in integ. l. si. Alia est de creditoribus vnde petatur. vt. C. de bo. auc. iudi. pos. l. vl.

P̄scriptio quinq̄ annorū.

Est p̄scriptio quinq̄ annorū vt ne de statu defunctorū querat. vt. C. ne d̄ sta. defun. l. is quez. vbi dicit q̄ si aliq̄s de- cessit z quinquennū transiit p̄mōz- rē eius statim questio vltra moueri nō pōt. Est et alia vt querela inoffi. test. vt C. de inoffi. test. l. j. maiores. post quin- quennū repellit volens agere. Alia ē de capto ab hostib⁹. vt. ff. d̄ rap. z post- li. reuer. Alia est de nauticarijs z mer- catorib⁹. vt. C. d̄ nauis. le. naue. Alia est de accusato ex adul. vt. ff. de adul. l. quinquennū. Alia est de hereditate adita vt separatio fiat. vt. ff. de sepa. l. j. S. q̄ autem. Alia est de filio p̄ patre ex- cluso qui tacitū vel repudiavit. vt. C. d̄ inoffi. testa. l. si quis. in fine. Alia est d̄ morato in libertate post manumissio- nē. vt. C. de macedo. l. ex eo. Alia est d̄ intersecto a familia. ff. ad fil. l. in con- gruitione. Alia est que fisco obijcit in- re vectigali. vt. C. de vecti. l. ij. Alia est de collusionē detegenda. vt. C. de coll. dete. l. ij. Alia ē que obijcit heredi mi- nori de dote nō cōperenti. vt. C. de tem- po. in integ. resti. anten. si minor. Alia est que obijcit facto maiori petenti rez quā vere vendidit quando minor erat vt. si ma. fac. l. si.

Alia est de redimendo ab hostibus. vt C. de postli. reuer. l. vl. Est et alia de cu- bicularijs reuocandis qui serui dicunt vt. C. de p̄po. sa. cu. l. j. li. xij.

P̄scriptio septem annorū.

Est p̄scriptio septem annorum de pupillo instituto in heredēz vtrum ha- beat effectum. vt. C. de iure delibe. l. si infanti.

De prescriptionibus

Prescriptio nouem annorum.

Est prescriptio nouem annorum ut si starent alimenta simpliciter relicta. ut ff. de ali. le. l. vi.

Prescriptio decem annorum

Est prescriptio decem annorum que obijci potest si aduersarius probauerit post latam sententiam quem id dedisse vel indicem accepisse. ut in aut. ut litigantes iurent §. si vero. Est et alia que locum habet in rebus mobilibus inter presentes. Est et alia que locum habet inter absentes. de quibus duabus satis dictum est. insti. de usu ca. p. totum. C. et ff. eodem Est prescriptio de seruo plagium committente. Est et alia de damno sine tempore. ut ff. de pecul. le. l. si pame. Est et alia prescriptio de debito re fiscali que et seruum manumissit. ut ff. que et quibus. l. si cum. §. iij. Est et alia que inter presentes bona fide obtinet. ut. C. de prescrip. xxx. annorum. l. si quis emptio nis. Est et alia de eo qui fecit testamentum et nihil ostendit. ut. C. de test. l. sancimus Est et alia contra eum qui usufructum vel seruilitatem non usus. ut. C. de ser. et aq. l. vlt.

Prescriptio duodecim annorum

Est prescriptio. xij. annorum que refertur quo ad matrimonium contrahendum et testamentum ferendum in causa civili et etiam testamentum faciendum ut insti. de nup. in pn. et ff. de test. l. iij. et instituit. qui non est permis. sa. testam. §. preterea. Est et alia de dote non soluta. ut. C. de tempo. in in inte. resti. autenti. si minor.

Prescriptio. xij. annorum

Est prescriptio. xij. annorum que datur de curionibus. ut. C. de sena. l. iij.

Prescriptio. xij. annorum.

Est prescriptio. xij. annorum que datur masculo testari volenti si sui interest et ad matrimonium contrahendum et testimonium ferendum in causa civili. ut C. qui testa. sa. pos. l. senium. et l. si frater. et ff. eo. tit. l. v. in autem. ut sp. lar. §. iij.

Prescriptio. xv. annorum.

Est prescriptio. xv. annorum ut postulare quis possit. ut in autem. de temp. non solu. pecu. sup. dote. §. generaliter. colla. vij. Est et alia de manumissione facta a minore pro pecunia habendo. ut insti. quibus ex causis ma. §. eadem. l. Est et alia ut clericus non ordinet. ut in autem. de san. epi. §. presbyter

Prescriptio. xvij. annorum

Est prescriptio. xvij. annorum. ut cum querit quis postulare possit et adoptare. ut ff. de postu. l. j. §. pueritiam. et insti. eo. §. minorem

Prescriptio. xvij. annorum

Est prescriptio. xvij. annorum. scilicet in muliere cum querit quis possit ad impetrationem venire. ut. C. de his qui veta. impetra. l. ij. §. feminas. Est et alia in arrogatore. ut ff. de adop. l. arrogato

Prescriptio. xx. annorum

Est prescriptio. xx. annorum scilicet in muliere sculo que veniat etatis impetratit ad reddendum. ut. C. de his qui veta. impetra. l. ij. in pn. Est et alia de eo qui rem alienam in absentia domini possidet. ut. C. de prescrip. xxx. annorum. l. si quis. Est et alia de eo qui bona fide in possessione stetit ut. C. de lon. tempo. prescrip. l. prestat. Est et alia que de his bonis in curia advocatorum requirendorum pro fiscis conservatur. ut ff. de iure fiscali. l. j. §. j. et hoc postquam scit se posse occupare. ut ff. de acqui. re. do. l. iij. Est et alia ut querela falsi. ut de falsi. l. querela. et l. cum mora. Est et alia de milite a malicia dimisso. ut. C. quando prouo. non est ne. l. veteranus

Prescriptio. xxv. annorum.

Est prescriptio. xxv. annorum. scilicet cum querit an quis possit in iudicio interesse sine tutoris auctoritate. et dicitur quod sic. si prescriperit ipse. xxv. annorum. ante vero non si ne curatore. ut. C. de auto. ps. l. clarum. Est et alia an quis sit legitime etatis. et videtur quod ubicumque fit mentio de legitime

De p̄scriptionibus

ma etate intelligit. xxv. annorum. nisi aliter poſitum ſit in ſtrictum. vt. l. all. z. l. n. C. d. his qui ve. era. impetra. Eſt z alia de eo q̄ non dedit. vt. ff. de mu. z ho. l. ad rem z. ff. de eden. l. i. Eſt z alia de muliere q̄ peccauit in corpus ſuum. vt. in auten. de appel. S. ſi preſter. coll. iij. Eſt z alia de eo qui mentitus eſt in etate. vt. C. de his qui ve. era. impetra. l. ſi. Eſt z alia d. eo qui habet annos. xx. z filios quinq; quoz quilibet pro vno anno reputatur vt. ff. de mi. l. iij. Et nota q̄ omnes ſupradicte non vere p̄ſcriptiones dicuntur ſed potius exceptiones

P̄ſcriptio. xxvij. annorum

Eſt p̄ſcriptio. xxvij. annorum qua ſuntur ſc. contra quez minor in iure reſiſti poſtulat

P̄ſcriptio. xxx. annorum

Eſt p̄ſcriptio. xxx. añoz qñ poſſideo rem alienam ſine titulo z mala fide vel econtra ſi res fuerit vicioſa. non tamen ſi res fuerit religioſa ſacra vel publica communis vſui vel publico deputata. tales em̄ non p̄ſcribunt. vt. C. d. p̄ſcrip. xxx. vel. xl. annorum. in rubro z nigro. Alia eſt de eccleſia regia vel honorabil loco. vt in autē. de alie. emphi. S. non eſt. Alia eſt de ſacroſan. ec. auten. quas actiones

P̄ſcriptio. xl. annorum

Eſt p̄ſcriptio. xl. annorum que habet locum in ypothecaria quando creditoz aliquam rem debitozis poſſidet q̄ eſt ei obligata. tunc em̄. xl. añorum ſpacio p̄ſcribit non minor. licet extraneus b̄niori tpe p̄ſcribat ſc. ſpacio. xxx. annorum. vt. C. de p̄ſcrip. xxx. vel. xl. annorum. l. cum noniſſimi

Item hec p̄ſcriptio habet locum i oib. actionibus quarum p̄ſcriptio eſt interrupta lite conteſta. ille em̄ non extinguntur. xl. annis. ſecus ſi alio modo eſſet interrupta. vt quia deſinit poſſidere. vt. C. eo. l. vl. de quo dic: vt ſupra

notaui. Item in reb. eccleſiaſticis ſi ſacris z immobilibus habet locum hec p̄ſcriptio. xl. annorum. C. de ſacroſan. auten. quas actiones

P̄ſcriptio. l. annorum

Eſt p̄ſcriptio. l. annorum vt non ordinetur dyaconiſſa. vt. C. d. epiſco. z cler. auten. dyaconiſſa. Alia eſt in autē. habita. C. ne ſi. p. p̄e.

P̄ſcriptio. lx. annorum

Eſt p̄ſcriptio. lx. annorum ſcilicet de eo qui arrogatur per principem. vt ff. de adop. l. iij.

P̄ſcriptio. lxx. annorum

Eſt p̄ſcriptio ſeptuaginta annorum que excuſat a tutelis z honoribus vocatos. ff. de iur. immuni. l. maiores. lxx annis a tutelis z muneribus vacant. qui ingreſſus eſt ſeptuageſimum annum nondum egreſſus hac vacatione non vretur. quia non videtur maior ſeptuaginta annis qui agit. lxx. annum

P̄ſcriptio centum annorum

Eſt p̄ſcriptio centum annorum que competit ſolum romane ſenitati z eccleſie. vt. C. de ſacroſan. ecclē. l. vt inter diuinum. z aut. quas actiones.

Perpetua p̄ſcriptio

Perpetua p̄ſcriptio eſt ſine temporis p̄ſcriptione. ſcilicet in feudis. in coſti. ſendorum. l. imperialem decet ſoler. tam. z

Tractatus p̄ſcriptio num explicat feliciter

De arbitris

Incipit tractatus brevis de arbitris
et arbitratoribus

Arca materi-

Cum arbitrorum notandum quod
arbitrorum quidam est electus
cum pena vel cum aliquo
alio loco pene ut per stipulationem vel
cum pignoribus quod habet loco pene. ut
ff. de arbitris. l. litigatores. §. qui ait pro
et l. diem proferre. in fi. cum §. le. se. Arbitrator
etiam eligitur ut per vias iudiciorum cognoscatur
et iudicet. de tali arbitrio dicitur quod arbitria
ad instar iudiciorum sunt redacta. ut ff. de
arbitris. l. i. §. dicitur arbitrator prohibet eligi
cum iuramento et pena vel aliquo quod sit
loco pene. fm. l. autentica decernimus
C. de arbitris. nec valet ratio pene uti-
le per inutile. non videtur. sed de iure ca-
nonico non debet dici inutile. propter iura-
mentum. quod omne iuramentum seruandum est.
extra de iurcurā. cum contingat. Idem est
est dicendum de iure civili. quia lex civilis
quique succumbit canon. ut C. de sacro-
san. ec. l. privilegia. ubi tangit salutem aie.
Inter illud quod notatur. ff. de offi. p. l. i. il-
lud. Item dicitur arbitrator postquam suscepit
in se arbitrium cogit cognoscere et finem
proferre. ut ff. de arbitris. l. iij. §. i. Item si
male iudicat facit litē suā. ut C. de pac.
si quis in scribendo. in fi. et insti. de obli.
et ex quasi delictis. in pn. Item ab eius
sententia non appellatur. C. eo. l. i. Item
si coram tali arbitro cum pena vel cum ali-
quo quod sit loco pene electo more iudi-
ciorum cognoscere aliquid actum fuerit quod
facti questionem recipit pessusum vel testi-
bus depositionem seu testificationem. pres-
tea poterunt illis vi. et valebunt coram iu-
dicibus ordinariis. put habet. C. de ar-
bitris. l. cum antea. §. si. de testibus. l. si. Et
hoc est verum si hec predicta rite facta
sunt coram arbitro. Si enim testes iuraue-
runt die feruata in honorem dei non vale-
bunt depositiones. ut C. de feriis. l. oēs.

et l. si. et ff. de arbitris. si fuerint. Idem si
iurauerunt parte absente non per contra-
macias. ut C. de testibus. l. si. et l. si quā-
do. in fine. Idem si iurauerunt coram ar-
bitro. ut notatur de iudi. C. de iuramē-
calum. autentica principales

Item a sententia talis arbitri non re-
currit ad arbitrium boni viri. et sic intelli-
git. ff. de arbitris. l. diem proferre. §. stat. et
l. in compromissis. et ff. pro socio. l. si socie-
tatem. §. arbitrorum. Licet alteri parti-
um displiceat sententia soluat penas vel
interesse si pena ibi non fuit sed aliquid
loco pene et erit libera. et sic intelligitur. ff.
de arbitris. l. diez proferre. §. stat. ad penā
aut vel interesse si petatur potest oppo-
ni exceptio. Quia si sententia fuerit co-
tra legem vel si non fuerit sola. inter
vel rite lata. ut notatur in. §. stat. C. eo-
dem. l. iij.

Item si sententia fuerit penalis. ut no-
tat. ff. eodem. l. ita demum. et C. quā pro-
uo. non est necesse. l. penales.

Item si arbitrator factus est iudex cum
diceretur ne ultra procederet. et nihil lo-
minus sententiam tulit. ut ff. eo. l. disti-
guemus. §. cum quidem

Item si in integrum restitutionis vendicet
sibi locum C. ex quibus cau. maio. l. ij. Ar-
bitrorum quidam alter est sine pena et sine
aliquo loco pene et ex iuredo pacto ele-
ctus. ut more iudiciorum procedat sine co-
gnoscat et iudicet. habet. C. de arbitris. l. cum
antea. §. dicitur arbitrator non debet cogi
arbitrari. quia partes inuicem non sunt astri-
cte stare eius finie. ar. et ff. e. l. litigatores
§. i. et l. non distinguimus. §. i. Item si
talibus arbitrorum cognouerit et finem tulerit
rite et legitime et alter infra decem dies
dedit per nihilum erit sententia. si autem par-
tes emolgentur sententiam expresse vel
tacite per silentium decem dierum. tunc
omnes actio et exceptio ex illa sententia.
ut C. eo. l. ne in arbitris. in fi. et l. sequen-
ti. Recte dicitur quod pacto nudo electus

7 arbitratoribus

si talis arbiter. q. alio non omerur actio nec exceptio iuxta illud quod notatur. C. eo. l. cum antea sup verbo nostro nomine. vt ff. de re iudi. l. a duo pio in pn. sup verbo arbitroz. z nq. dno. in de excep. rei iudi.

Item predictus arbiter si male iudicet non credo q. facit litem suam. q. sententia p. nihilo est. z alter contradicat: q. sibi licitum est contradicere iuxta. x. d. es. vt dictum est. Item ab eo non appellatur vt apparet p. supra dicta. z. C. e. l. j.

Item illud quod dictum est supra d. compromissario cum pena electo z more iudiciorum cognoscere scz q. actita coram eo rite z legitime habita valeant coram iudice ordinario. Idem pot. dici d. isto arbitro ex nudo pacto electo vt more iudiciorum cognoscat z procedat cum eodem sit ro. C. de arbi. l. cum antea. in fi. de testi. l. fi. verbus. Compromissarius large debet intelligi siue compromissum fuerat cu. pena vel cum alio loco pene. siue cum pacto nudo duz tñ more iudiciorum cognoscat. licet tunc improprie ibi ponatur verbum compromissarius.

Item a tali arbitro nudo pacto electo seu ab eius sententia non recurretur ad arbitrium boni viri vt satis apparet ex predictis.

Item arbitrorum quidam electus ē a partibus non vt more iudiciorum cognoscant. sed vt quis amicus inter partes ordinet z disponat. z ille dicitur arbitrator. vt ff. pro socio. l. societatem. S. arbitrorum duo sunt genera. z etiam dicitur amicus communis. vt eo. l. in prin. et talis vulgariter vocatur arbitrator seu amicus cōpositoz. ff. p. socio. l. ii. z l. societate. cum quattuor legibus se. C. de contrahen. emp. l. fi. z ff. eo. l. hec vē dicto. in pn. Item de isto arbitro seu amico electo non habetur mentio. ff. de arbi. nisi tantum. in. l. idem pomponis

S. recepisse. sed in glo. eiusdem tituli habetur de eo mentio in dicto. S. in. l. pedius. S. j. in. l. sed si in seruum. S. si quis iudex. z. l. in compromisso. z. l. penult.

Item de tali arbitro seu arbitrato rescias q. arbitrator potest eligi de iure z cum sacramento. C. de secun. nup. l. hac edictali. S. his illud adiungimus

Item predictus arbitrator potest cogi arbitrari postq. in se suscipit arbitrium si tamen cum pena sit electus vel cum aliquo alio quod sit loco pene. vt no. C. de contrahen. emp. l. fi. in fi. Item credendum q. cogerebatur arbitrari si arbitrium suscepit. etiam si non esset ibi aliqua pena si arbitrator in tali re fuit electus in qua plato suo arbitrio statim ostenditur actio z exceptio. vt verbi gratia infra l. p. dicta. l. quia postq. consensus interuenit inter partes. q. certa res empti est. sed prectum fuit collatum in arbitrium alterius. certe illo arbitrate d. p. cio ostenditur actio ex empto z vendito. vt ibi. z insti. de emp. z ven. S. sed nostra. z sic debet cogi talis arbiter seu communis amicus electus. quia eius dictum seu arbitrium seu edictum non erit delusorium nec superuacuum. licet hincinde nulla pena promissa fuerat. nec aliquid loco pene interuenerit.

Item talis arbitrator si male iudicet non facit litem suam. quia mores iudiciorum non cognoscit. z quia plus vel minus potest dari alteri q. forte de iure dari debet. vt notatur. ff. de arbitri. l. sed z si in seruum. S. si quis iudex

Item nec a tali arbitro appellatur cum nec ab alijs duobus supradictis arbitris appellatur. de quibus magis videretur

Item dico q. attestantes habite coram tali arbitratore q. more iudiciorum non cognoscit non vādebūt coram iudice ordinario. cum nec aliqua lex hoc dicat nec rō iur. hoc dicat. q. tal' arbi' more

De arbitris et arbitratoribus

iudicioꝝ nō pcedit sed vt cōs amicus
pres ad pcoridiā reducit et etiā die feria
ta in honoreꝝ dei pōr hoc facere. et sup
hoc multi dicunt et credūt ptra et male

Item a tali arbitro si iniquus videt
pōt recurri ad arbitriū boni viri. vt. ff.
p socio. l. vnde. et l. irrūere. et bonus vir
diciť iudex. vt. ff. de ver. obli. l. cōtinu.
S. cum ita. et debz fieri recursus ope ex
ceptionis vel replicatōis. vt apparet
manifeste. ff. p socio. l. vnde si nerue.
vbi diciť. unquā arbitriū corrigiť p bo
ne fidei iudiciū. qđ debet ibi intelligi p
modū exceptionis vel replicatōis i iu
dicio actōis p socio. vt faciat ibi ad ti
tulū et vt ad p̄ima fiat relatio. qz in le
ge p̄ima fit mentio de accusatōe p so
cio. vt si reus credat se granatū ex arbi
trio seu dicto arbitratoribz taceat. et qñ
ageretur p̄ eum pōt excipiendo cōqueri
de iniquitate arbitratorū. et sic corriget
eius iniquitas.

Item si actor credit se granatū agat
sua actōe si quā habet ac si arbitrer ille
nō p̄nunciasse. Et tūc si reus excipiat
de arbitrio actor poterit replicare d̄ ei⁹
iniquitate. et sic poterit quisqz eoz recur
rere ad arbitriū boni viri infra tps. in
fra qđ pōt qđ excipit et replicare ad ar
bitriū boni viri. nec obstat. ff. de arbi.
nō distinguemus. S. cum quidē. vbi vi
det qđ recursus est quedā spēs appellā
di. et sic videret qđ solū infra decē dies
deberet recurri. sic alis infra decē dies
debet appellari. vt. C. d̄ appel. autē. ho
die. sed dico qđ ille. S. nō loquit de arbi
tratore sed d̄ arbitro. qui more iudicio
rū cognoscit a cuius snia nō recurritur
ad arbitriū boni viri. vt dictū est.

Item ibi nō loquitur de recursu sed
de exceptione doli que opponitur cō
tra agentē et penam que exceptio doli
licet ibi dicatur velut species appellā
di non est tamen appellatio cū ipsa p
petuo durat. vt. ff. de excep. doli. l. pure

. S. finali. Sic ergo et in recursu si fiat p
exceptōem durabit ppetuo. Si p mo
dū replicatōis tunc durabit qđ diu illa
accusatio iuxta quas fit replicatio. nec
obstat et. im. C. de arbi. l. cū antea. vbi
dicitur qđ silentium decem dierum in
ducit actiōem. videtur ergo debere re
curri. sed dico qđ ibi cognouit more iu
dicioꝝ. et ex nudo pacto arbitrer ibi fuit
eiectus a quo non recurrit ad arbitriū
boni viri. vt dictum est. imo infra decē
dies sufficeret contradicere illi scz sen
tentie. et tunc p nihilo est lata.

Item est notandū qđ qui recurrit nō
propterea in penam incidit. arg. ff. de
oper. libe. l. si liber tus tra iurauerit. re
currit enim lege p̄mitente. et sic penas
non debet habere. vt. C. de adm. l. grac
cus. et facit lex locati. l. quero. S. iurulo
cutozem. et de verbo. obliga. l. quidam
cum filium. S. in eo autem. Sed an fu
turo recursui possit renunciari. s. ante
qđ competat. dico qđ non. quia iur. qđ
nondum competit simpliciter renūcia
ri non potest. ff. de successio. edicto. l. i. S.
decretalis. et de le. li. si ita sit rescrip. S. i
Sed an p pactum videtur qđ non pos
sit renunciari. quia ppter iniquitates re
curritur. dolo autem futuro etiam per
pactum renunciari non potest. vt. ff. de
pact. l. si vnus. S. illud. sed argu. contra
C. de tempo. appel. l. finali. S. i. Sed ol
ci pōt qđ pactum non valet si fiat ex p̄
se ne recurratur ad dolum arbitratorū
ad bonum virum. sed si fiat pactum ge
neraliter ne recurrat valet tale genera
le pactū. vt. ff. de pac. l. iurisgē. S. h̄ et si
quis pactus sit. et l. si vn⁹. S. illud. ar. 2.
C. de arbi. l. cū antea. circa p̄n. vbi diciť
qđ si quis emologauerit sniam arbitri
postqđ lata ē nō solū exceptio dabit sed
et actio. qđ. d. qđ emologatio facta ante
sniam nihil op̄et. qz qđ de vno dīc d̄ alio
negat. ar. ff. solu. ma. l. cū dotē. in p̄m.
Sed dico qđ ibi loquit d̄ arbitro qđ nudo

Differentie legū ⁊ canonū

pacto electus p vram iudicioꝝ cognos-
cit cuius snia ad hoc q̄ teneat optꝝ q̄
fuerit emologata tacite vñ exp̄sse. Post
q̄ lata fuerit. anteq̄ em̄ lata sit emolo-
gari non pōt. q̄ ibi illē arbitꝝ ex nudo
pacto fuit electus. ⁊ si pactum emolo-
gatū esset nudum tunc tam snia eēt nu-
da q̄ pacta. ⁊ sic nō possz se iuuare nec
vnum vestiri ab alio de iure ciuili. Itē
si idem pactum emologatū foret ibi p
stipulatōem ante latam sniam p arbi-
trū talem nudo pacto electum tunc re-
cte res transiret in naturā arbitri cū pe-
na electa ⁊ emologatio nō haberet lo-
cum lata snia nec etiaꝝ recursus sic ha-
beret locū. ff. de arbi. l. diē pferre. §. sta-
ri. q̄ tunc nec dareť actio nec exceptio
ex snia. sed agereť solum vigoꝝe stipu-
latōis ad interse. c. l. in fi. ⁊ l. sequē. vel
forte vt ci. do possit dici p̄babiliter q̄
si renunciatū fuit p pactuꝝ generaliter
futuro recursui. q̄ valet pactū in illis i
q̄bꝝ ille arbitꝝ seu cōs amicus arbi-
tratus fuit male ex culpa iperitit. Vel
alio quoq̄ modo excepto dolo. §. si ex
dolo arbitratus fuerit. male pactuꝝ in
hoc non modo tenet quā ppter dolum
illum ⁊ solū ppter dolum possit recur-
ri ad bonū virum. dolosa em̄ sup̄ gene-
ralitate pacti non videt cōtineri nec eē
pmissa. ar. ff. de pact. l. tres fratres. ⁊. C.
de transac. l. iiii. l. illa lex loquat de do-
lo p̄terito. sed eadē rō ⁊ maior videt in
futuro ne quis irriter ad malum. ⁊ fm̄
hoc in summa simpliciter recursui fu-
turo renunciari nō valet. Si tñ genera-
liter fiat sup̄ recursui futuro pactū. s. ne
recurratnr valebit in his in q̄bus iniq̄
arbitratus fuerit. nec obstat pactuꝝ qñ
possit recurri qñ ad dolum tantūmodo
Item est notandū q̄ snia arbitratoꝝ
est quedā transactio. vt not. in auten. vt
diffe. iudi. §. si p̄o contigerit. col. ix. Et
ita in die dñica pōt talis arbitrator co-
gnosceꝝe ⁊ arbitrari. vt supra de ferijs.

l. fi. ⁊ de die vel de nocte. vi. C. de trans-
act. l. nō minoꝝe. Et sic de pluribꝝ alijs
solēnitatibꝝ iuris. que licite fiunt in sen-
tentijs iudiciū. ⁊ p cōsequens in senten-
tijs arbitroꝝ que ad instar iudicioꝝ sūt
redacta. l. i. ff. de arbi. necessario ob i-
nanē. ⁊ locum habeant in istis arbitris
Nam in his q̄ vt arbitratoꝝes et vt cō-
munes amici electi sūt illa nō sunt ne-
cessario obseruāda. ⁊ sup̄ hoc multi er-
rant. ⁊ vtunt qñq̄ verbis sup̄fluis iudi-
cando arbitria ⁊c.

Explicit tractatus dñi Petri iacobi
doctoris legum monte pesselano.

Incipiunt differentie legum ⁊ cano-
nū dñi Galnani de Bononia.

Ecūdū cano-

nes ante sniaꝝ pōt appel-
lari. fm̄ leges non nisi in
certis casibꝝ. §. d. appel. sup̄
eo. Et vt plus liqueat dic q̄ fm̄ cano-
nes pōt appellari ante sniam a grau-
mine etiam si non est expressum in iu-
re. vbi p̄cedit sine clausula appellatōe
remota. sed fm̄ leges solum vbi est ex-
pressum. Et sic intellige. c. non solent. ij.
q. vj. ⁊ vide de appel. pastoral. sup̄ ver-
bo expresso. Iudex appellatōis fm̄ le-
ges nō pōt cām delegare secus fm̄ ca-
nones. de offi. dele. sup̄ questionū. §. in
tentōis in glo. in fi. c. de offi. oz. pastoral.
lis. ⁊ eo. ti. c. vt litigantes. li. vj. Iudex
coram eo facit lit. cōte. vt p se ferat sen-
tentia mediū tñ p̄mittit fm̄ leges. fm̄
canones omnia cōmittit p̄ncipium
tñ ⁊ finem tñ. vt in. e. c. sup̄ questionū.
in glo. illud optꝝ.

Scdm̄ leges cōmittit examinatioꝝes
consiliarijs. fm̄ canones cuicunq̄ vult
vt in ca. pastoralis. sup̄ dicto.

Scdm̄ leges testis repellit a testimo-
nio si est damnatus de aliquo. s. crimi-
ne. fm̄ canones repellitur siue sit dam-

Differentie legum

natus per sententiam siue alis phibeat
de testi. sup eo. in glo.

Scdm leges actio est pponenda. fm
canones nō. de iudi. dilecti. z dic vt ibi
in glo. sic pater

Scdm leges locū hz rigoz legis. vt i
l. si qs in tantā. C. vii. vi. fm cañ. nō nisi
in reb⁹ eccliaz. de do. z ptu. ca. j. in glo.

Scdm leges missus in possessionem
ppter contumaciā statim est verus pos
sessor. fm canones mittit in possessionē
causa rei seruande. vt de do. z contum.
ca. j. in glo.

Scdm leges filius retinet tm vnam
falcidiā fm canones retinet duas. scz d
bitā iure nature z trebellianicā. de test.
rannuncius. in glo. retinebūt

Scdm leges testamentū non valet ni
si habeat subscriptionem septē testium
fm canones sufficit si coram pbytero
z alijs testibus duobus aut tribus fiat
vt de testa. ca. cum esses.

Scdm leges si testator legauerit rez
alienā heres cogit soluere. fm canones
secus. de testa. filius. in glo. ij.

Scdm leges non tenet heres de deli
cto defuncti nisi inq̄ritū ad ipam puenit
de ipso delicto. fm cano. tenet. licet nil
ad ipm puenit. Etia q̄uis lis non fue
rit contest. de sepul. ca. fi.

Scdm leges q non hnt p̄tinuā causā
ad p̄scribendū requirūt duplicatū tps.
fm canones secus. vt de causa pos. z p
p̄i. cum ecclia. in glo. cir. p̄i.

Scdm leges p̄sumit q mulier mecū
habitās sit mea vxor. sec⁹ fm canones.
de p̄sum. c. illud. in glo. q querit

Scbz leges iudex dat⁹ vt cognoscat
de p̄prietate non pōt cognoscere de pos
sessorio. C. si a nō cōpe. in. l. si p̄prietate
fm canones cognoscit etiā de illa. d cā
pos. pastoralis. in glo. ij. z antepenl. de
sequestratōe. ca. ij. Et intellige vt nota
ibidem p Berni. vel dic si hoc nō placet
q p̄uatoz p̄sensus p̄t cōstituere quē

als aliquem iudicē qui p̄t iurisdic̄tōi
fm canones nō nisi de cōsensu sui ep̄i.
de fo. cōpe. c. significasti.

Scdm leges cōfessio te liti cōdemnat
ac si possideret fm canōes nō. vt lit. p̄.
ca. ecclia. j. in glo. fi.

Scdm leges in cā appellatōis nont
testes sup eisdē caplis recipi p̄t. fm ca
nones nō de testi. fraternitatē. i glo. pe
nul. z eo. ti. in cle. de testibus

Scdm leges nō admittit qs ad pos
sessionē nisi ex toto renūciauerit iudi
cio p̄prietatis fm cañ. sec⁹ de testi. signi
ficauerūt. z de cā pos. pasto.

Scdm leges bonū est aliquid facere
ad cōsionē vtrius. secus fm canones. de
tomea. c. j.

Scdm leges non p̄t cōmitti q sūt
meri imperij. secus fm can. de of. oz.
q sec⁹ ap. in glo. penul. de rap. in archi
episcopatu. in glo. fi.

Scdm leges possessor malefides spa
cio triū vel quatuorānoz p̄scribit. secus
fm cañ. de p̄scrip. vigilanti. in. j. gl. de re
iudi. possessor. li. vj.

Scdm leges instantia iudicij perit
lapsu triennij. secus fm canones. de iu
di. ca. penul.

Scdm leges ad impatorē non p̄t ap
pellari omisso medio. fm cañ. secus. de
ap. si duobus. in glo.

Scdm le. dñā est int yconomū p̄cu
ratorē z sindicū. fm cañ. oēs hī cōp̄bē
dunt sub p̄curatore. d p̄cu peti. i gl. in

Scbz leges p̄cipit suā in psonā p̄cu
ratoris. q̄qz in psonā dñi v̄l d̄ eum q p
ducit. sec⁹ fm ca. de p̄ba licet. i glo. pe
nul. de elec. q̄relā. in glo. iij.

Scdm le. p̄e volēte tenet filia recte
mastrū. nisi ei dare p̄ voluerit turpem
morib⁹ suis indignum. secus fm ca. qz
fm eos eā cōpellere nō pōt. de spon. im
pu. c. j. in glo. l.

Scdm le. mulier admittit in testimo
niū i cā criminali. fm cañ. nō. de d. sig. c.

7 canonum

foris in glo. hec intellige

Scdm le. arre dant p spōsalib⁹ pfcie
tes. fm cañ. nō de spō. gēme. j. glo. fi.

Scdm leges testes iurati sunt cogēdi.
fm ca. nō nisi sit timore pēl aduerse. vt
si se odio grā timore subtraxerint. de te
sti. cogē. c. sup eo. in fi. 7 ca. penult.

Scdm leges si vn⁹ pmo pcusserit et
vulnerauerit 7 alter occiderit primus
non tenetur nisi de percussione 7 vulne
re. scds tenet de occisione. secus fm ca.
de homi. significasti. ij. in glo. tandem.

Scdm leges lata interlocutoria sup
exceptōe poterit appellari. fm canones
poterit appellatōi deferri vsq ad euen
tū negocij principalis. de ap. in ca. fi. in
glo. pempt. in cle.

Scds leges in ordinariū nō pōt cōpro
mitti. sec⁹ fm canones. de arbi. cū tēpe
ij. q. vj. §. qō de arbi. in glo. ij.

Scdm leges cum agit de cōputatiōe
graduū in linea equali. quoto gdu qd
distat a stipite toto duplicato distat int
se. 7 sibi attinēt. fm canones simpliciter.
7 non duplicato. vt in arboze cōsangu
initatis. v. nūc videndum est.

Scdm leges in linea equali quot sūt
psone rempto stipite tot sunt grad⁹ fm
cañ. vō qto gradu remotior distat a cōi
stipite toto distant inter se. vt in eadē ar
boze. v. nūc videndū est.

Scdm leges affinitas pbit ex legitimi
tis nuptijs. fm cano. ex oī coitu. vt in
arboze panguinitatis. in pn. 7 idē est d
panguinitate. de pba. ca. p tuas

Scdm leges non pōt fieri denoiatio
sive denūciatio nisi sup quibūdam cri
minibus. vt nō. in glo. iij. ca. vt nostrū
ti. vt ecclīastica bñficia. fm canones su
per oibz criminibus. ij. q. j. si peccau
rit. de iudi. nouit. iij. q. iij. §. aliquid. Est
7 lex de test. c. fi. sup verbo accusatore.
vt sic appellās frustratorie punit i dua
bus libris argēti in ciuilibus. fm cañ. i
expē. ij. q. vj. oī mō. in glo. j. 7. C. qz ap

pell. non recipi. l. ab exccutore. 7 extra
eo. reprehensibilis.

Scdm leges nō valet citatio nisi affi
gnet terminus. ff. de v. ob. l. ita stipulās
fm petz de bella partica. fm ca. sec⁹ de
ap. cum parati in fine

Scdm leges nō oīa crimia sunt pu
blica. s. que publicā infamiaz irrogant
sicut adulteria homicidia 7 filia. fm ca
nones oē crimen censet publicū. de col
lusione detegenda. ca. j. in glo. penul. ij.
q. ij. in l. oibus. de iudi. nouit.

Scdm leges mulier si infra tps lu
ctus nupserit. incurrit infamiaz. fm ca
nones nō. de secū. nup. ca. fi.

Scdm leges cā religiōis dnt pūgia
dissolui. fm canones non

Scdm canones non possunt paren
tes denegare spurijs alimēta. secus fm
leges. vt qui filij sunt legitimi. p vene
rabilem in fi. 7 de eo q dux. i. matri. cuz
haberet. in glo.

Scdm leges infamis pōt esse pcura
tor. fm canones non. de iura. calum. im
perator. in glo. fi.

Scdm leges vsure pmittunt. fi. ca
nones non. de vsur. ca. iij.

Scdm leges rapto: cū rapta matri
moniū pbarere non pōt. fm canones
pbarere pōt. de rap. ca. vl. here. cum fm le
ges glo. li. vj.

Stuprās vginē relegat 7 pbarat. si tñ
p vim p facit capite punit fm leges.

Scdm canōes recipiet i vxorē eā aut
pbarat 7 postea detruget exccōcatus in
monasteriū. de adulter. ca. ij.

Scdm leges pcutitus est lictus. fm
cañ. non. xxij. q. iij. nemo. in glo. fi. d ap
pel. ca. de priori.

Scdm le. delegat⁹ ab ordinario nō pōt
sniam executōi demādere. secus fm ca
nones. de fo. cōpe. si dē. in glo. penl.

Scdm leges iurisdicōio nō ppetuat
nisi p lit. ptest. fm cañ. p solā citationez
de offi. dele. gratū. 7 ca. relatum

Differentie legū ⁊ canonū

Scdm leges arbitri qui cognouit de causis suspicionis illa probata etiam cognoscit de causa principali. sec^{us} fm can. de offi. dele. suspicionis

Scdm leges mulier auditur contra alienationem rei dotalis etiam iurata. fm canones non. de iureiuran. contin. sat. iij. glo. ij.

Scdm leges filius non conqueritur de patre in causa criminali vel civilis nisi de castrensi peculio. fm canones conqueritur de utraque. ij. q. vij. querit.

Scdm leges ludere causa conusuij possumus. fm canones nō. de excess. p. la. cum inter. in glo. iij. ⁊. xx. dis. cōmesationes. ⁊ ca. non debet

Scdm leg. indutie dilatorie triginta dierum dari debent. iij. q. iij. offerat. fm canones est arbitrium. de procura. dilectus. in glo. fi.

Scdm leges delegatus habet sportulas. scz duos aureos in pñ. ⁊ duos in fine fm canones nihil dat. de rescrip. statutum. li. vj. de vi. ⁊ hone. cle. cum ab omi

Scdm leges femina non potest arbitra. fm canones. potest. hoc verum si ē consuetudo. de arbit. ca. dilecti ⁊.

Scdm leges episcopalis dignitas tantum liberat a patria potestate. fm canones tunc etiam subdiaconus liberat. d. eta. ⁊ quali. iudiciorum. qui filij sunt legitimi. per venerabilem. circa principium. de senten. excom. cum voluntate

Scdm leges heres filius. non autem impubes hereditatis patris priuatus referuatur sibi legitima portio. fm canones non referuatur. de testamen. si heredes.

Scdm leges mulier non potest esse procuratrix. fm canones potest. de con. fir. vii. vel inuti. cum dilecta. in glosa. sic agitur.

Scdm leges si tres sunt arbitri. ⁊ tertius legitime requisitus non curant interesse. alij non possunt diffinire. fm ca

nones. de arbit. ca. fi. l. vj.

Scdm leges pena mortis vel sanguinis infligitur. fm canones non. de rap. c. archiepatus. ⁊ ibi textum inuenies scz morte moriatur. de fur. ca. j. ⁊ de homici. ca. j. Expone moriantur. i. excommunicentur. nec obstat ver. de latronibus. quia mors alia spiritalis. vt in criminosis. alia civilis. vt contra seculares. alia affectualis. alia naturalis. alia eternalis. per archi. iij. q. vij. placuit. S3 quid sit mors ⁊ quomodo infligitur mors. Est enim mors alia acerba. alia matura. alia imatura. vide ca. presenti. de preben. fm archi. ⁊ per Johean. an. in nouel. li. vj. et de pe. dis. ij. valida. p. archi.

Scdm canones. absens ex iusto causa audit ⁊ tractat quicquid contra eum factum est. fm leges vero distinguendum est. an ex causa necessaria ⁊ probabili si mul. an ex causa necessaria tm. aut probabili tm. vide. ij. q. vj. biduum in gl. ⁊

Scdm leges exinguit pronuntiationem p appellationem. fm ca. suspendit

Scdm leges posteriores reuocant priores leges. non sic in diuinis. de con. dis. iij. celebritatem. in glo. in legibus. non est propria differentia quoad canones. immo idem consti. ca. j. li. vj.

Scdm leges non est infamia q mortale peccatum committitur. fm canones sic in pall. ca. celebritatem. ⁊ hoc intellige vt no. in. c. oēs. ⁊ ca. illi q. vj. q. ij

Scdm leges si quis conuincatur occulte deposuit libellum famose decapitatur. ⁊ fm canones verberibus subijcitur. vj. q. j. in sum.

Scdm leges impubes non iurat. quia non potest peierare. iij. q. iij. testes fm canones. pōt. de delict. pu. c. j.

Scdm canones longa ⁊ longissima prescriptio non differunt. sed bene fm leges. de deci. ondum. in gl. aperte. xvj. q. iij. i sum. ⁊ sane intellige p. c. j. de prescript. li. vj. ⁊ qd no. de p̄sue. ca. fi.

Differentie legū ⁊ canonū.

Scdm cañ. quis obligat ex nudo pacto. xij. q. ij. quicunq; infraglo. de pact. c. j. secus fm leges.

Scdm ca. quis alteri stipulat. secus fm le. j. q. vij. quoties. s. vide p̄las glo. ibidem

Scdm cañ. p̄surtū. furtū ⁊ filia solo aio cōmittunt. fm leges nō. xxxij. q. ij. qui viderit.

Scdm leges bona hereticorū deuolunt adheredes. sec⁹ fm cañ. de here. vergent. in glo. penul.

Scdm le. p̄ntes in p̄tate patris nō obligant aliquo voto. secus. xxxij. q. ij. mulier. Et de votis sc̄pture ibi h̄ sc̄pti.

Scdm leges non tenet quis denunciare. fm cañ. sic. no. ar. ij. q. vij. quapropter. sup glo. hic habet qd̄ not. j. q. viij. ex his. de accu. ex pte.

Scdm le. adultera licite occidit per maritū. secus fm ca. naz sic amittit dotem viri. nota. glo. xxxij. q. ij. inter.

Scdm leg. qui p̄est collegio cōpellit agere vel iurare de calumniā. fm cañ. nen. de iura. calū. impator. sup glo. j. et adde de testi. p̄tium. li. vj.

Scdm leges iudex incidēter pōt cognoscere de causa maiori q̄ cōpetit sue iurisdictioni. secus fm canones. quo ad cās sp̄iales. de or. cog. c. pe. in glo. fi.

Scdm le. exceptō adulterij nō pdest vtori cū accusat ad penā ciuile. secus fm canones si agat i foro ecclesiastico ad sepatoem thori. d̄ ordi. cog. c. ij. in glo. penul. adde qd̄ no. de p̄cu. tue.

Scdm leges mulier in paucis casibus admittit ad accnsandū. in multis vō ad testimoniū. fm canones ē aliud vt no. liij. q. liij. in sum.

Scdm le. venditor p̄cise nō renetur dare rem venditā. sed sufficit qd̄ det int̄. esse. secus fm canones. qz. p̄cise fm ho stic. de fide instru. cū iohes. in glo. j.

Maxia media ⁊ minima capituli dīminutio aliter accipiūt fm leges. ⁊ ali

ter fm cañ. de accu. qualis em. de p̄lg. c. finalis.

Scdm leges interlocutoria que p̄cipit aliquid dari vel restitui. vel nō dari vel nō restitui reuocari nō pōt. alie interlocutorie p̄nt reuocari ex cā. de ap. cum cessante.

Scdm le. spurij nō repellūt a dignitatibus. secus fm cañ. d̄ fi. p̄sbi. c. ij. i glo. antepenul. li. vj. vel verbū secularibus additū dignitatib⁹ tollit differentia vā pōt aliam recipe. p no. p me. de appel. pastoralis. sup glo.

Matrimoniu nō est int̄ seruos h̄ cōtuberniū fm le. secus fm cañ. de cōi. ser. c. j. de iudi. dele. alias differentias etiam recipere potes. de his que no. d̄ offi. dele. sup qōnem. S. porro in glo.

Scdm le. nunq; pcedit sup crimen d̄ absentē lit. nō p̄testa. nisi d̄ apparitorē. secus fm cañ. no. de do. ⁊ contru. veritatib⁹. in glo. hic em p̄t.

Scdm leges arbitrarū est t̄ps in p̄sonali quantū actioni ē necesse interuenire post decretū primū ante cōcessionis fm cañ. aliter si tenes opinionē Anno. de qua vt lit. nō cōte. qm. in fi.

Scdm le. ois p̄surus ē infamis. fm ca. sic. de testi. testamentū. ⁊. c. quanto. in glo. fi. vj. q. j. quicunq;. Ad hoc qd̄ p̄scriptio longi t̄pis locū habeat requiritur ⁊ sufficit bona fides tradētis ⁊ accipientis. fm ca. cum bona fide semp̄ requiritur longissima t̄pis p̄scriptio. d̄ p̄scri. si diligenti. in glo. illud. de re iud. abbate. in glo. liij. li. vj. Et pōt etia recipi alia fm cañ. ex glo. p̄dicta. de libello alternatiuo qd̄ nō approbo. alij recipiunt etiam aliam d̄ petione generali ex supueniente cā. vt. e. ca.

Scdm le. laicus in criminali pōt laicū iudicem substituere secus fm cañ. fm opinionē Guil. de sc̄cōpe. si diligenti iuxta fi. j. glo.

Scdm le. in p̄scriptōe habere conscien

Questiones

ita dubiū de bona fide dicit habere bonā fidē. secus cano. de p̄scrip. si diligēti. in glo. vi. in fi. fm̄ hosti. sup̄ ip̄a glo.

Scdm̄ le. index si differt cām fingēs se dubitare vbi dubitandū nō est. infamis est. z in. xxx. libris auri puniū. sed fm̄ casū. aliter puniū. vī de re iudi. c. j. li. vj. z no. de appel. intimaſti. sup̄ glo.

Scdm̄ le. clericus pōt rem z patriāz cum armis descendere. fm̄ casū. not. de homi. suscepimus. glo. j. z ca. significasti. iuxta fi. glo. z. c. peritio. Et ista differentia plus est in p̄sonis q̄ in rebus.

Scdm̄ le. puniū qui dat causāz abortiōis etiam si non erat fetus viuisficat⁹ de homi. sicut. ij. in glo. j.

Scdm̄ leges ad sup̄iorē p̄cise deuoluit. p̄uissio eccie cum patronus laicus p̄ntat indignū. fm̄ ca. nō ita p̄cise. de offi. ordi. c. cum phas. in fi. glo. ij.

Scdm̄ leges legatus p̄ncipis cum mittit ad p̄uinciam debet viuere d̄ rebus fisci vel impatoris. fm̄ casū. legati pape aliter recipiunt. d̄ offi. ordi. inter. in glo. fi.

Scdm̄ leges ordo non liberat a criminali fortuna. secus fm̄ casū. liiij. dist. si seruus sciēte. in glo. quidē.

Scdm̄ leges iuris debitorie solū cōsideratur membrū impedimentū in usu non defectus vel augmentū. secus fm̄ canones. de cor. vici. c. ij. sup̄ glo. fi.

Scdm̄ canones marit⁹ accusans vxorē etiam de iure suo se inscribit. de p̄cu. tue. secus fm̄ leges. hoc no. Barto. brix. ij. q. viij. q. j. publico. z p̄ hosti. de accu. sup̄ his. sup̄ glo. ij. Et pōt vna differentia haberi per ibi notata sup̄ glo. ij. hoc generale. z aliam. eo. tit. ad petitiōem. in p̄ncipio magne additionis. z aliam in. c. qualiter enī. de accusa. ibidem est de capitis diminutione.

Scdm̄ leges i libello accusatorio ponuntur nomina impatoris z consulu z fm̄ casū. loco illorū ponūt nomina pa

pe z ep̄scopi. ij. q̄de. viij. libelloz. z ibi no. in glo. j. p̄ archidia.

Scdm̄ leges pponens plures actiones in libello si sunt contrarie tūc certas de iure suo eligere debet. secus fm̄ canones fm̄ quos plures admittuntur. de elect. querelam. super glo. ij. Differentia sumitur per nota. de adu. lre. ca. penul. super glo. penult. Et de usu. cū tu. in glo. licet. Alia per notata de sordi. le. c. j. Item alia per notata de male. c. ij. in glo. j. Alia per notata de excessi. p̄ la. clerici. i glo. fi. Alia p̄ no. vij. q. xj. la. c. illegitū. c. quisquis. z de penis. felici. in nouella. libro. vj. Alia per notata de iudi. c. final. in nouella. Alia de penis. c. de sententia. Alia de senten. ex cōmuni. c. liij. super glo. nunquid. Alia per notata. xvj. q. iij. placuit. in glo. vi. Alia per notata de senten. ex cōmuni. si d̄ p̄ p̄ter. Alia per notata de sponsa. in d̄ sentia. super glosam. ij. Alia per notata de restitu. in integruz. c. ij. super glo. z sic videtur. Alia de hereti. c. exmanens. S. credentes. super verbo accedat. Alia de pigno. c. ij. in glosa. ij. Alia de dona. c. final. z per notata. in q. vltima. Alia de iure patronatus. nobis. super glo. nō videtur. Alia per notata de sponsa. impube. puberes. super glo. ij. ad finem. z. c. sequē. super glo. iij. Alia de diuor. c. j. z de dona. inter vir. z vxor. ca. penult. super glosam penultimam.

Has differentias int̄ leges z canones menti cōmēdes. z licet plures alie possunt referri. tamē his ego gallanus contentus propter multos qui vno collatio omnium oculos volunt curare semper pro solutione dicentes. Aliud est de iure canōico. aliud de iur̄ civili. vel aliud de iure antiquo. z aliud de nouo. vī notatur. xxx. distin. c. fi. in glo. penul. vel aliud in vltimis voluntatibus. vī no. d̄ p̄cel. p̄ben. c. j. in glo. cōs. li. vj. qui saltem recurrere p̄nt ad specu. de dispu. et

Questiones

alr. S. post hoc p to. z maxie doctores
vtriusqz iuris. veri nullius. de qbus mi
rabile modum illusionis audiu quod
p sophisticas rones simplices z novos
scolares subtilitatibus legalibus inni
tentes arguere omisso canonici textu pol
licitantur nouo genere. mercuria. liij. vt
valeat videri rabbi. ibi allegare satagut
tantum canones vbi sunt piti in iure ci
uili z ecouerso. Et vt sic scolares ipsi qd
a veritatis via auertunt z ad fabulas co
uertunt sp sunt addiscentes z nuq ad ve
ritate scie puenientes. vt. xxvj. q. v. nec
miru. vbi hoc pacto in opinionibz in q
bus pnt z debeat imitari canones sunt le
giste. vt no. q filij sunt legit. p venerabi
lem. p. roibz. Et q inuicunt equitat reg
ularis discipline legis rigori subijciunt
tur. de calu. c. j. de re iudi. abba. iuxta fi.
li. vi. **¶** Necro igit z sume de pcor dei z
primi dilectoe pmitz penitis amore. vt
ista legetes horu q va sunt picipes exi
stet pntis opusculi collectoz diligat. de
pe. dis. ij. charitas. p. prios. z aqz intel
ligat no comprehendat. xj. q. iij. eoz salte
iuidia q diaboli viciu est. xxiij. q. iij. qz
magnu. nec dicant q habita vna pra
ria gl'ia habeat z alia ac ipius glo. sol.
¶ Quia b inueniunt in multis. pculdu
bio falsum fore. recipiat g gratanter p
sens opusculu qd iusticie z librami ro
nis inlectu. vij. q. j. S. cu g. p. formari.
de sen. z re in. in cle. pastoralis. p. vey.
Et satis sit q in paucis p laborem ami
cis p'ulit. ff. de adm. tu. tutores. S. qui
sunt. in fi. z. C. de nego. ge. tuto. d. homi.
sup rubro in vlti. opi. in nouella. p hos
aut z in alio laboris scia in hoc scdo ac
quisit. vt regnu celeste tribuat. qd no
bis p'stare dignet ipse oipotes de? **¶** Qm
ex ipso sunt oia ipsi honor z gloria in se
cula seculoz Amen.

Differentie legum z canonum domi
ni Galuani de bononia explicantur

Que continentur in hoc tractatu
Quis possit creare tabelliones.

An aliquis inferior a principe possit
creare notarios

Qualiter probeb quem esse nota
rium si negetur.

An requirat signu notarij in fine in
strumenti.

Quale sit officium tabellionis
An tabellio possit coficere instrumē
tum sup facto p'prio

Utruz notarius creatus a papa pos
sit conficere instrumentuz in terris im
perij z econuerso

Quo iure agitur contra notariu no
lentem exhibere instrumentum

An notarius teneat dare instrumen
tum sine pecunia.

Quis contrahentium debeat solue
re mercedem notario

Numqd cogat notari⁹ corrigere in
strumentu defectiu

Utruz possint cogi ptes vt tradat istm
notario q aliqd addat vel minuat

An notari⁹ possit corrigere erroze sui
instrumenti. et quot z qbus modis com
mistrat error in instrumento

Utru requirat citatio in traditione
instrumenti vt corrigat

Cuius etatis debeat esse notarius

An quis infra temp⁹ pubertatz pos
sit creari notarius

Utru tabellio excōicatus possit p
ficere instrumenta

An tabellio infamis possit conficere
instrumenta

Si tabellio excōicatus vel infamis
stetit in possessione tabelionat⁹ an va
leant instrumenta p eum facta

Utrum tabellio propter delictum p
dat officium

An p tabellio possit pficere infra p
filio z ecōtra filius tabellio p patre.

Utrum frater possit conficere instru
mentum pro fratre

Questiones

Inclon tractatus de tabellionibus
p dñm Bar. compilatus

Ractaturi de

tabellionibus quorū offici-
um frequentat tam in iu-
dicialibus q̄ extra iudici-

alibus. Ideo sup hoc aliquid et pfecto
visse dicere institui. Et primo quero
q̄s possit creare tabelliones. et videt q̄
nemo possit nisi princeps. q̄ p tabellio-
nem alteri acquirit. l. non aliter. ff. d. ad
op. q̄ oportet q̄ a principe fiat. sicut d̄
de illo q̄ abilitat ad postulandū. nā fm
ius cōmune alteri per alterum non acq̄-
rit. l. stipulatio ista. §. alteri. d. d. ob. Er-
go p̄t q̄ vt p tabellione alteri acquirit
est p̄ra ius cōmune. sed inferior a p̄-
cipe non pōt tollere ius cōe. l. ille a quo
ff. ad trebel. §. tēpestiuū. et l. nam magi-
strat. ff. de arbi. et videt casus in l. actu-
arios. C. de actua. et muni. li. xij. Et hoc
tenuit In. in ca. pe. in prin. de fi. instru.
et ibi dicit q̄ nemo subditus pape vel i-
patoris pōt creare tabellionem. sed ipsi
soli hoc possūt. mouebat talis rōne. Nā
p̄stat q̄ officiū tabellionis est p̄ra ius
cōe naturale et diuinū q̄ carte sine corio
mortui aialis credat sine aliquo admi-
niculo. vt no. de fi. instru. ca. fi. sed cōtra
ius naturale nouū vt verus testamentū
venire propria auctoritate non licet nisi
soli principi. l. princeps. ff. de legi. ca. p
posuit. de cōtes. pben. S3 hoc fallit fm
eum si princeps cōsuetudo vel lex hāc
p̄tatem alicui pcederet. q̄ tunc possunt
quicunq̄ habent talem potestatem cre-
are tabellione. ar. l. C. de emā. liber. l. fi.
et ca. accedentibus. de excef. pla. Itē sal-
lit in regibus habentibus merum et su-
premū imperium fm eundem In. S3
Iaco. de bel. in autē. de tabel. tenet con-
trarium. videlicet q̄ quilibet superior
possit creare tabellionem suum subdi-

tum. allegat hoc in arg. eo. ff. §. in tractu
hanc opi. tenet Guill. de susa. et Bar. in
l. nec tm. §. fi. ff. de adop. et allegat tales
rōnes. nam si solus princeps crearet
tabelliones in ipserolue ob officio amo-
ueret et non aliter. q̄ illius est p̄uatio
cuius est concessio. vt in auten. de defē.
cui. §. interdum. col. iij. sed rarum ē q̄
indices inferiores a principe p̄uāt ta-
belliones p̄pter delicta. vt in auten. de
armis. §. fi. col. vi. et in auten. de defen-
cui. §. sen. d. sic iubeamus. et. l. quibus
de aure. li. xij. igitur rē. Itē p̄o ista opi-
nione videtur casus in auten. de defen-
cui. §. idem. C. de sal. mo. l. ex prouinci-
ali. et in auten. de iudi. §. vnoquoq̄. col.
vij. C. de of. comi. sacra. lar. l. i. §. idem
omnes. C. de sal. mo. l. opus. et l. operis
de ope. pub. l. antiochenus. ff. de p̄uati-
cre. Et sic adduco et dico q̄ inferiores a
principe sunt in potestate circa ea que
tanq̄ generalia dicuntur valere p̄ totū
orbem. l. leges. C. de leg. Sed con-
stat q̄ p̄uilegiū tabellionatus est qd
generale quia eorum instrumenta ad
faciunt generalem p̄ totum orbem. ergo
inferiores a principe cum sint in pote-
state circa ea que generaliter dicuntur
valere non possunt hoc concedere. Et
cundo probatur in quibsdam facia ē
cum inferioribus communicatio. quia
postq̄ populus romanus omnem im-
perium et omnem potestatem transu-
lit in principem. l. i. nouissimo. ff. d. ori-
gi. iuris. et l. i. ff. de consti. pecu. Unde
princeps quedam communicauit cum
inferioribus. vt in l. finali. et per totum
de peda. iudi. Quedam communicauit
cum maioribus. l. i. §. vicarium. ff.
de offi. l. prese. vbi. l. illicitas. §. qui vni-
uersas. de offi. presi. et l. ex omnibus. de
offi. eius idem tenet princeps. Queda
idem cum nemine communicauit. et b̄
tantum sibi intelligitur reseruasse. l. ij.
in fi. de na. resti. l. vectigalia. l. p̄ra pu-

Questiones

b'acem. z. l. nemine. C. de re mili. li. xij.
Sed nō apparet q' princeps hanc po-
testatez creandi tabelliones cōcauerit
cum maioribus vel minoribus. & tan-
tū intelligit reservasse sibi z p' nō nul-
lus principi subditus pōt tabelliones
creare sed ipe solus m. l. j. S. deq. ff. de
postu. Nō ob. S. vt tū. in autē de tabel-
li. z. S. ex puiciali. in autē. de defen. ciui.
zoia alia iura supra allegata. q' dico q'
cōitates z alij inferiores pōt deputare
quē ad aliquod officiū publicū exercē-
dum. Et ita loquunt omnia ista iura. &
q' pōt pcedere officiū tabellionatus et
prātem cōficiēdi infra publica hoc nō
pbanr. Non obstat rō qua dicit q' si so-
lus pnceps crearet tabelliones ipe so-
lus priuaret ipos. q' dico q' tunc nō p-
uaret tabellio pūlegio tabellionat' iu-
dicis p. āte & legis ipc. ientis talē penā
p talibus delictis. adeo q' iudex ppter
illud delictū nō posset priuare tabellio-
nē pūlegio tabellionat' nisi lex scri-
ptavel princeps ppter illud delictū im-
poneret ei penā priuatōis. z ita loquit'
S. fi. cum si. in auten. de armis. Sed cō-
cedo q' poterit iudex tabellionē depu-
tatū ad aliquod certū officiū priuare il-
lū sed illud ppter delictū. l. 3. ex nō im-
ponat spāliter illam penam. z ita intel-
ligo. l. si aliquid. C. de suscep. archi. li. x.
Et nō est mirū q' pōt euz deputare ad
certū officiū. Secundo quero. nūqd
cōsuetudo possit inducere q' inferior a
principe possit creare tabelliones. Rū-
deo sic. fm Inno. in. c. fi. de fide instru.
z est rō fm eum. q' ad hoc vt valeat cō-
suetudo requirit tacitus cōsensu vel
expressus superioris seu principis. vt no.
ipe de p'ue. in rubrica qd princeps ap-
pbat ipe facere videt. C. de ve. iu. enu.
l. j. S. qm igit. z in auten. de defen. ciui.
S. sed interim. In cōtrariū videt quia
ista que pcedunt a pari potentia paris
sunt effectus. l. de quibus. ff. dele. C. de

nup. l. si liberos. Sed consuetudo ciui-
tatis vel statutū ab eadē potentia pce-
dunt. l. de consensu populi. l. sed z hoc.
ff. de legi. insti. d. iu. na. S. ex nō scripto.
igit zc. Preterea tacitū z expressū cō-
parant. l. qui ad certū. ff. loca. l. j. S. con-
ditio. ff. de adi. le. q' aut statutū z cōsue-
tudo equiparent pbat p. l. magistra-
tus. ff. ad municipales. l. sp. & legis. de
iure imu. insti. de iure na. S. cōstat. z. S.
ex non scripto. Ego hoc non obstan-
te teneo opinionē Inno. videlicet q' cō-
suetudo que inducta est cōsensu supio-
ris z ex consensu tacito exp'sso vel pre-
sumptio est potens creādi tabelliones.

Ad contrariū rūdeo dum dicit ea q'
pcedunt a pari potentia zc. q' sciēdū
ē q' cōsuetudo vel statutū que nō rema-
net in pura z vera conscientia cōsuetu-
dinis vel statuti que nō est vt capiat vi-
res a tacito vel exp'sso consensu populi
sed si suos fines egrediunt nō pcedere
a pari potētia. cū in prāte reservata sta-
tutū nil pōt. l. j. de iudi. an. au. z est di-
ctū in pcedenti qōne. Sed cōsuetudo
que inducta est de cōsensu principis p-
sumpto vel exp'ressio differt a principis
reservatōe. ar. l. fi. C. de can. la. li. x. Nū
de exp'ressio consensu clarum est. vt su-
pra dictū est de p'sumpto. Est dicendū
idē de eo qui inducit p patiam tantū tē-
poris in cuius fūū memoria hoim nō
existit. ar. l. j. S. fi. z. l. principi. d. aq' plu-
arcē. z. l. hoc iure. S. ductus aque. z aq'
quo. z est. z. l. j. C. de eman. libe. z. l. p-
batorias. C. de diuer. offi. li. xij. vbi pro-
bat q' cōsuetudo inducta in cuius con-
trariū memoria hoim nō existit. tantū
operatur quantū pūlegiū principis
In alijs aut que nō sunt solum princ-
pi reservata. idem opatur consuetudo
quod statutum. Et in tali consuetudie
pcedunt rōnes sacre in oppositū.

Tamen est attendendū q' tabelliones
creati vigore talis consuetudinis non

Questiones

Possunt conficere instrumenta extra territorium illius civitatis in qua est induta consuetudo cum non habent preates sicut quando creantur ab habentibus privilegium a principe. sed tantum iuris habet quantum ipsa consuetudo tribuit ut in ipsa civitate tantum possint exercere publicum officium notariatus. ut est de mente principis. ut in. d. c. si extra. de fide instrum. et no. Guill. in. l. non aliter. de adopt.

Tercio quero quid si ille qui conficit instrumentum negat fuisse notarius quod probet ipsum fuisse notarium. Inno. in. c. si. de fi. instrum. parum post principem. dicit quod probatur per privilegium seu auctoritatem per testes seu per publicum instrumentum. sufficit tamen si per testes probatur. quod publiceungebat officio tabellionatus et plura alia infra fecit de alijs personis. ad hoc facit autem. de non alie. §. non igitur. Hoc etiam tenet Ia. de bel. et Guill. de cu. et Bar. in. l. barbari. de offi. p. et tamen non sufficit illi qui prohibetur esse esse tabellio dicitur fuisse in quasi possessione tabellionatus ad hoc ut valeant eius instrumenta. l. in his. C. de divers. offi. l. xij. Et hec opinio multum videtur vera. per quod videtur melior casus in. generaliter. §. si quis de tabel. l. x. ideo instrumenta opponatur. quod ille qui scripsit non erat tabellio. Causus advocatus ponit quod tempore perfecti instrumenti iste qui scripsit erat tabellio. in quasi possessione officij et pro tali habebat et reputabat ab omnibus cognoscentibus eum. et quod erat homo liber et talis conditionis quod non prohibebatur esse tabellio. Non tamen sufficeret articulare ista tria sola priora. quia hec talis quasi possessio non sufficit in his que sunt prohibita. ut in alle. l. generaliter. Unde probata tali quasi possessione non concluderent esse tabellione. Quero quarto. Nunquid instrumentum debeat habere in signo signum notarij. dicit quod sic. nisi consuetudo aliter habeat. nec potest postea tabellio signum solitum mutare.

re. l. si. circa medium. C. de assessoribus. et pontificali spe. in ti. de instru. edi. §. j.

Quinto quero quale sit officium tabellionatus. R. s. per Inno. in. c. j. de fi. instrum. quod est publicum coe. et ideo creditur eius scripture tam publice sine aliquo adminiculo dummodo in instrum. coe. extra iudicium sit descriptus numerus testium debitus. ut in. c. cum Jobes. de fi. instrum. In his vero que fiunt in iudicio soli scripture creditur tabellionis deputati ad scribendum etiam sine testibus. c. qui contra. de proba. Et ponit Inno. in. d. c. j. de fide instrum. Item alteri potest stipulari. ff. rem pupill. sal. fo. l. ij.

Sexto quero. nunquid tabellio de facto proprio possit conficere instrumentum. et videtur quod sic. in. l. si consul. z. l. sequens. de adopt. Hanc questionem format Guill. de in. l. d. l. si consul. ubi determinat contrarium. videlicet quod non possit. Et movet. quia cum tractat de comodo pecuniario quod non potest esse autor in facto proprio. l. quod dicitur. ff. de auc. tu. z. l. j. §. finit quod est. ad trebel. z. per hoc respondetur ad. l. si consul. cum si. quod loquuntur quando non tractat de comodo pecuniario quo casu quod potest esse autor in facto proprio. nam differunt. l. j. C. de testibus. l. qui testamenta. §. j. ff. de testa. Preterea tabellio habet loco testis. l. domicius labeo. de testa. et ad eum recurritur si est dubium. de fi. instrum. l. si quis decurio. C. de fal. sed quis non potest esse testis in re sua. l. omnibus. C. de testa. z. l. nullum. ff. eo. ti. Et hoc videtur expresse de his qui se ascribunt. l. dicitur §. j. z. l. si quis legatum. ff. de fal. ubi dicitur quod tabellio qui scribit falsum instrumentum puniatur de falso. Casus est in. l. rationes. C. de proba. Dicit tamen Guill. quod tali instrumento creditur in quantum facit pro ipso sed pro ipso non. l. non putant. §. si quis. de contra. tab. z. l. aurelio. §. idem. de lib. leg. Idem tenet Dy. in. l. si impubes. §. si. de fal. z. l. publi. ff. de po. §. 3

Questiones

Contrariū tenet quedā glo. parna q̄ dicit q̄ aduersarius nō pōt approbare instrumentū inquantū solum facit p̄se: reprobare inquantū facit cōtra se. S3 Bar. in. d. l. si consil. dicit q̄ dicta glo. loquit̄ in priuata scriptura. hec in publica. facit qd̄ nō. C. de dona. ante nupt. l. j. z. l. ij. C. de cōfess.

Septimo quero nunq̄ tabellio creatus a papa possit cōficere instrumentū in terris imperij. z sic ecōtra ponti spe. in ti. de instu. cdi. §. sed nunquid tenendum. vbi dicit q̄ sic. qd̄ credo veruz ratione. quia quilibet habens meruz imperij pōt extra suum territorij exerce re iurisdicōem voluntariā sed non cōtentiosam. l. ij. de offi. p̄con. Sed cōcedere p̄atem cōficiēdi publica instrumenta est de voluntaria iurisdicōe. iō ideo p̄ hoc facit in simpli. c. p̄ venera blem. p̄ p̄m. q̄ si. sint legitimi.

Octauo quero. quid si tabellio non vult contrahentibus vel alteri exhibere instrumentū quo iure agatur contra eum. Glo. j. l. argentarius. ff. de eden. dicit q̄ officio iudicis. Est z verum in actis z instrumentis que fiunt inter vi uos. Sed si esset instr̄m p̄mēs ad vlti mas voluntates tunc agit p̄ vltulū quē admodū testa. ape. vel. p̄ interdictū. de tabel. exhi. l. j. z ibi glo. ff. de tab. exhi.

Nono quero. nunquid notarius teneatur dare instrumentū p̄ibus sine cōtrahentibus sine pecunia. Glo. in verbo argentarius. in p̄m. in ver. assiles. ff. de eden. dicit q̄ non. In contrarium facit. l. j. §. illud quoq̄. de ordi. z extra. or. cog. Et Guil. in. d. l. argentarius. dicit q̄ notarius pōt cape duplicem mercedem p̄ instrumentis confectis. Vnaz p̄ abbreviatura. aliam pro extensione Pro hoc allegat casum singularem in. l. si. post medium. C. de p̄nc. agen. in rebus. li. xij. facit. l. in sacris. in fine. C. de p̄. sacro. scrib. Est tñ aduertenduz

fm eūdē Guil. q̄ notarius pōt implo rare officij iudicis vt sibi ista duo salaria p̄beantur p̄ scriptura p̄ leges supra allegatas. Nec obstat. l. j. §. illd̄ q̄s quia loquitur in salario p̄stando p̄ p̄blico qd̄ non pōt statui notarij sic nec alijs personis. vt nota. in. l. j. in p̄m. ff. de var. z extra. or. cog. Istud non videt̄ verum. quia leges quas allegat Guil. loquuntur in notarijs qui scribūt acta iudiciaria. Quo casu cōcedo q̄ ad officij iudicis coraz quo gesta sunt ea que notarius scripsit p̄tinet sibi dare salarium. Et ita intelligo allegatur. §. illud quoq̄. qui loquitur indistincte taz de salario p̄bendo de p̄blico q̄ de p̄uato. Non ergo poterit notarius q̄ scripsit extra iudiciū instr̄m implozare officij iudicis vt sibi p̄beatur salarium. sed bene constat illud verum q̄ nō pōt cogi dare instrumentū cōtrahentibus sine mercede. Et hec est mens di. l. argentarius. Bar. tamen ibi z in. l. j. ff. de va. z extra. or. cog. dicit q̄ in hoc spectetur consuetudo que ē q̄ notario detur merces de scriptura instrumenti. cum contrahentes z notarius videantur tacite agere de mercede p̄standa fm consuetudinē. argu. l. accepto. C. loca. r. l. domini p̄dior. de agric. z censu. lib. 20. xj. vnde fm eum notarius poterit agere ad mercedem vtilit̄ ex locato. Itē se quitur ex hoc textus q̄ cōtrahentes poterunt agere vtilit̄ ex conducto contra notarium vt exhibeat instrumentū mō dictaruz legū. qd̄ etiā nō. in. l. mutatio z suppletio ad illam glo. l. argentarij.

Decimo quero quis cōtrahentibus debeat soluere notario. dic vt p̄ C. y. in. l. eos. C. de usuris. z ibi plene dixi.

Undecimo quero. notarius dedit partibus instrumentū defectiū nūqd̄ pōt agi vt p̄fectum tradat. Rñdeo. poterit officio iudicis agi vt perficiat z interesse tradat ea rōne q̄ cogeret a p̄nci. x iij

Questiones

prio vt totus traderet. q non videtur de
disse q totum non dedit. vt. l. vbi exigit
S. si dolo. ff. de eden.

Duodecimo quero. notarius dedit p
tibus defectuum instrumentum petis
vt reddat sibi vt possit addere vt detra
here. nunquid cotrahentes aut aliquis
eorum teneatur sibi tradere instrumen
tum. Bar. format istam questionem in
l. si. ff. de tab. exhi. z Ray. de for. li. psulu
it. vt ipse nota. in .l. imperator. ff. de sta.
ho. Ego autem dico q si notarius red
dat instrumentum defectuum legitimi
ma causa de equitate potest agere ac
tione in factum vt instrumentum sibi red
datur vt sic suppleat vel detrahat. ar. l.
iij. ff. ad exhiben. z eius quod nota. glo.
in. l. quedam. in prin. de eden. Que au
tem sunt legitime cause defectus instru
menti. Respōdeo si notarius perdidit
prothocollum in remotis locis vt par
tibus tempore quo fecit instrumentum
vt. l. si qd ex argentarijs. ff. de edendo.

Tredecimo quero. nunquid nota
rius possit corrigere errorem instrumen
ti sui. Et videtur q sic. quia error nota
rii non nocet cotrahentibus. l. si libra
rius. ff. de regu. iur. l. imperator. de sta.
ho. Guil. de cu. format istaz questionē
in dicta. l. imperator. z spe. de instru. edi.
S. instrumentum. v. nunquid si confit
cit. z Bar. in di. l. si librarius. Ego au
tem ad declarationem presentis questi
onis premitto q error in instrumento
multis modis potest committi. Vno
modo circa formam instrumenti. Se
cundo modo circa errorem ordinis in
strumenti. Tertio modo circa solenni
tatem formale ipsius contractus. Alio
modo circa latiniratem. Quando com
mittit circa solennitatem formalem. vt
q deficit inditio in instrumento vel an
ni dñi vel mensis z dies. defectus enim
horum viciat instrumentū. vt in autē. vt p
ponat no. imp. in pn. z in aut. qui mo.

na. effi. sui. S. sed qñ. ex. de fi. instru. in
ter dilectos. z no. Bar. in di. l. general.
vel in instrumento deficit. qz notarius
fuit rogatus vel equipollens. vt in au
ten. de tabel. S. j. co. iij. z p Bar. in. l. sci
endum. de v. obli. Sed nunqd possit
errore corrigere. dico q si est erratus in
comittendo si pstat in quo est error no
tarius pōt corrigere errorem suum. ar. l.
errore. C. de testa. z. l. si in noie. ff. de v.
ob Si aut non pstat in quo vt quia fuit
omissa dies rogationis vel negat a pri
bus facta. Isto casu si notarius dicit se
recordari debet ei credi. qz officiali pu
blico credit de officio sibi commissio. C. d
fac. rab. l. impator. li. xij. z. l. si quis de
curio. C. de fal. z. l. magis puto. S. non
quens. ff. d rebus eoz. z. l. j. S. cur car
nis de offi. psec. v. Si vero est erratus
in ponendo. Isto casu siquidem error
constat ex inspectione instrumenti. vt
qz posuit unum mensem vel diē cū de
buisset ponere aliū. Et isto casu nō pōt
notarius suū errorem corrigere nisi de
errore pstat p testes vel alio modo. l. qz
quid astringende. de verborum obliga.

Tertio respondeo fm lectionem Bar.
z est ratio inter hunc casum z pcedentē
qz qñ notarius omittit inditionē diē vt
rogitū notidū finitum est officiū suū
ar. le. qualē. ff. de arb. ideo pōt corrige
re errorem suū. Sed qñ ponit inditionē
mensem vt rogitū tunc est funcio officio
suo siue bene siue male. l. iudex. de re iu
di. Iō non pōt errorem suū corrigere. si
non est dies. z pty ex instrū inspectōe. vt
qz anni dñi non pcordeat in inditōe cū
vtrūq sit positū in instrū. Isto casu gl.
Bar. q est inter dilectos. de fi. instru. in
v. inditōz. tenuit q instrumentū red
datur falsū. Dynus cōsulendo in quo
dā consilio determinat q licet omisso
inditionis viciat instrumentū. vt. s. tñ si
apponat nō viciat instrū. licet nō pcor
det cū annis dñi. ar. l. quoties. S. si vo.

Questiones

de here. insti. pro quo facit qd no. glo. in. l. si quis in fundi vocabulo. de leg. j. z. l. j. ff. de re iudi. Nec opinio est comu- nis. Dia pdicta sunt vera qm solennitas instrumeti fuit sole. niter obseruata. s. no fuit inscripta eo mo quo interuenit vl fuit totaliter omissa. Ceterz si no fuis- set scripta nec probata tunc non posset corrigere errorez imo esset totaliter fal- sus z notarius tanq falsarius puniref. l. iubemus. S. fi. de testa. Tercio mo- do qm fuit erratum circa solennitates for- malem contractus. Dico q si error fuit commissus a contrahentib⁹ talis error vi- ciat contractu. Ideo tunc notarius talem errorem non pot corrigere. l. j. in pn. z. l. quicqd astringende. de v. obliga. Sed si fuit et omissus a notario in scriptura vt qz fuit tuc obfuaata illa solennitas. sed notariu hoc no scripsit cum talis er- roz no viciat instrumentu. quare presu- mitur hec solennitas interuenisse. ideo notarius pot hunc errorem corrigere. insti. de inutili stipu. S. si scriptum. ff. de v. ob. l. sciendum. Quarto modo quando est erratum circa solennitate in- trinsecam pentionalem contractu. di- co q si error est omissus a contrahentib⁹ tunc talis error viciat tractu. ideo no- tarius no pot corrigere. l. j. S. nec emp. l. in emptioe. ff. de ptaben. emp. Si vo error fuisset omissus p notariu si constat de errore p testes vel alio modo pot cor- rigere errorem. als non. qz talis solenni- tas non presumit. insti. de emp. z ven. S. precii Quinto mo qm erratu e cir- ca solennitatem extrinsecam contract⁹ si est erratu a contrahentibus viciatur contractus. ideo notarius non pot cor- rigere. l. j. C. de fide instru. z de iure ha- ste. phi. li. x. z. l. si extra pdiu. de pac. co- uen. Id e est si est erratu a notario. nam non pot corrigere hunc errorem nisi co- stet p testes vel alio modo. l. quecunqz ff. de publica. Et est ratio. qz solennitas

extrinseca nunq presumit nisi notari⁹ faciat mentionem de ea in instrumeto vt no. glo. in. l. j. C. de fi. instru. z. l. j. C. de ptaben. stipu. Sexto mo scz quando est error circa scriptura instrumeti scri- bendo verba obscura. si sint oino obscu- ra z non intelligibilia tuc viciat instru- mentu. Ideo notarius non poterit cor- rigere hunc errorem. dicta. l. quicquid. fm vnam lecturam. z ibi Bar. Si autem non sunt oino obscura tunc potest cor- rigere declarando z interpretado ver- ba p eum scripta. l. si quis decurio. in fi. C. de fal. z in au. de fi. instru. S. si mori- antur omes coll. vi. Ultimo modo si error fuit circa incongruam latinitates scripture. tunc non viciat instrumentu l. impator. de sta. ho. l. si librarius. ff. de re. iur. Ideo notarius poterit hunc er- rorem corrigere. l. actorum. verba. d. re. iudi. Est tamen sciendum q in oibus casibus in quibus dixi notarium pos- se corrigere errorez debet hoc facere au- toritate superioris z non aliter. vt in au- ten. de equi. do. S. primum graduz. col. vij. z bi tener Ja. de bel. Item est sci- endum q in casibus in quibus non po- test notarius corrigere errorem suum tenet parte lesi ad interesse. l. j. in fine. si messor fal. mo. dix. z. l. fi. C. de mag. con- uen. Item predicta locum habent qua- do notarius tradidit parti instrumen- tum in forma publica. quia tam cuz sit functus suo officio non potest suum er- rorem corrigere nisi vt preordinatum est. vt. l. iudex. de re iudi. Ceterum si no tradidisset partibus instrumentuz. tuc potest errorem per ipsum commissum corrigere cum non sit functus officio suo. l. qualem. ff. de arbi. Qualiter autem probet error instrumenti plene probat in di. l. si librarius. circa fi. ff. de re. iu. Quero decimo quarto. an qm notarius tradit instrum debeat citari illi quorum interest vel qui ex illo instrum

Questiones

ledī possunt. Bar. format istam questio-
nem in l. si. ff. de tabel. exhi. z Ey. i. l. nā
ita. ff. de adop. in suis additionibus.

Ego aut dico q qñ tractat de prima
editione instrumenti. Isto casu. si qdem
est ptenctio inter notariū z illū qui petiit
instrumentū non ptenere ad petentem
vel dicit illū tractum esse inualidū
z sic publicari non deberet. sic oēs q le-
dī pñt ex instrumento isto citari debent.
ar. l. j. §. sin aut. z l. si. ff. de tabu. exhi. z l.
de vnoquoq. de re iudi. l. nā ista diuis.
ff. de adop. si vero nulla est cōtentio in-
ter notariū z petentem sibi tradi. vt qz
notarius dicit instrumentū sibi debere
tradere. z tunc non est necessaria citatio
Quāqz tractat d scōa editione. vt qz iste
cui fuit traditū primo instrumentū di-
cit se amississe z ex alia causa iusta. vicit
sterū sibi tradi. z isto casu indistincte de-
bent citari illi quoz interest z q ledī pos-
sunt ex dicta editione. qz talis editio de-
bet fieri cum cause cognitione. l. si quis
ex argentarijs. §. si. ff. de eden. In autē
quāto oriunt tales contentiones in-
ter notariū z partes debet adhiberi ple-
na cognitio vñ semiplena. no. per Bar.
in dicta. l. j. in fi. de tabel. exhi. Quero
quindecimo cuius etatis debeat esse ta-
bellio. Et videtur q pupillus possit eē
tabellio. vt l. impuberem. in prin. ff. de
falsa doctria. vt refert Bal. vbi tenet q
tabellio debet eē maior pupillo. Quia
officiū tabellionatus est officiū pu-
blicū. l. generali. C. de tabellionibus
li. x. Sed pupillus non admittit ad
officia publica. l. pupillus. ff. de in. z in.
ergo non ob. dī. l. impuberem. qz loquit
tur in illo qui admittitur ad scribendū
Nam ad scribendum nō potest adhibe-
re seruus. vt l. seruus. ff. de testa. de dī. l.
impuberem. §. noē tantum. ff. de ral.

Sedecio quero nunqd aliquis pos-
set creari tabellio infra tempus puber-
tatis. z post pubertatem cōficiat instru-

menta. z exerceat officinū. Bar. in alle-
gata. l. impuberem. in prin. tenet q non.
quia hī qui eligunt ad aliquod officiū
publicū debēt esse id onē eo tempore
quo eligunt. l. ex aminātis. §. j. ff. de ac-
tu. Quero. xvij. nunquid tabellio ex
cōmunicatus possit cōficere instrumē-
ta publica. Bar. in l. eadem. §. j. ad. l. in
li. reperit. Et est casus in autē. de pa. z
z cōsu. pducere. col. ij. z in autē. creden-
tes. C. de here. Quero. xvij. nūquid
tabellio infamis possit cōficere instru-
menta. Et videt q non qz habet loco re-
stis. l. domesticus. ff. de testa. §. infamis nō
pōt esse testis. l. eadē. ff. ad. l. in li. reperit.
l. iij. §. lege. ff. de testi. Preterea glo.
in l. ij. §. in hīs de infā. dicit q infamis
non pōt exercere aliqd officiū publi-
cū. sed officiū tabellionatus est offici-
um publicū. vt dī. l. generali. ergo z.

Preterea infamis repellit ab omī di-
gnitate. l. ij. C. de dig. Sed officiū ta-
bellionis est dignitas. l. j. C. de manda.
pn. ergo z. Et istam prem tenet Inno-
centius. in ca. fraternitatis. in glo. in d-
bo deponit. extra d test. Bar. in dicta. l.
eadem. §. j. ff. ad. l. in li. reperit. tenet cō-
trarium. scz q infamis possit cōficere
monet. qz officiū tabellionatus non ē
dignitas. sed est munus. vt notat glo.
in l. j. in fi. C. qui mo. non pos. libro. xij

Cōstat aut q infames nōn excludun-
tur a muneribus. C. de hīs q non imple-
li. x. z l. j. C. de infamit. Itē infamis po-
test esse procurator. insti. de exce. §. fina-
li. Itē pōt arbiter. l. pedius. ff. de ar-
bi. Itē pōt esse tutor z curator. vt no.
in summa trium libro. um. in ti. de infā-
mi. li. x. z est casus i. l. iij. §. est eqsīmū
ff. de postu. Itē nec obstat fm eū. l. j. de
man. prin. qz loquit in notario pñci-
pis assumpto ad scribendū negocia ip-
sius. Nā illud cōficiū ad qd eligit p pñ-
cipem est dignitas. vt ibi. ideo infamis
non pōt illud exercere p dictam regulā

Questiones

l.ij. C. de digni. Item non obstat fm eū qd no. glo. in. l. ij. §. miles. de infami. qz loquit in notario q habet aliquod officium sibi in publico. vt qz notarius ad bancum stipendiorum sedēs sed nos loquimur de notario sumptu a partibus ad faciendum publicum instrumentū ad qd officium pōt infamis assumi. sicut dicimus in indice. nā si infamis est. z si sit datus pūbus volentibus z non opponentib⁹ de infamia valet eius iudicium vel sententia. vt no. In. in ca. cum suū. de of. dele. z Bar. in. l. qdā cōsulebant. de re iudi. z spe. in. ti. de iudi. del. §. excipit. ver. item nunquid. et v. se. Item fm eum non obstat q infamis non potest esse testis. qz testimonium pūctū ab altera partium tñ inuita. z ideo non admittit. Sed notarius qui assumitur ad scribendum instrumentum assumit ab utroqz contrahentium ideo valet instrumentum. Ego autem tenet eo opinionem. In quo allego casū de probi. seu. alie. §. scriba. col. x. Non ob rationes Bar. primo casu vbi dicit officium tabellionis est munus publicum. vt no. glo. in. l. fi. C. qui mili. non pot. q dico illam falsam z contra casus generall. in fi. C. de tabu. li. x. ad quas Bar. ibi nō rīdet. Nā ibi exp̄sse dicit q officium publicū. z qd sit officium publicū tenet In. in. c. j. extra d. fi. instru. q aut nō sit inutile munus publicum pater eū denter ex eius diffinitione. Nam dicit ipsum publicum quod in administranda re publica cum sumptu sine titulo dignitatis subimus. que diffinitio habetur ad litteram. in. l. honore de mun. z hono. Item non obstat de tutore z procuretore z arbitro. qz sunt persone que non habent officium publicū Item non ob. de iudice q si non opponit q sit infamis valet sententia p eam lata que est aliud in iudice delegato infame quia iudicium z sententia valet ppter

autoritatem delegantis si litigatores si opponunt noraz infamie que ratio cessat tabellionibus. Quero. decimo. nono. si tabellio excommunicatus vlt infamis stetit in possessione tabellionatus vel bone fame. nō ob. infamia vel excommunicatione an valeant instrumenta facta per eum. Bar. videt sibi contrarius. in. l. eam. §. j. ff. ad. l. iul. repetū. vbi tenet q sic. p. l. barbarius. de offi. prest. z. l. ij. de sena. Sed Guil. quem Bar. sequitur in dicta. l. barbarius tenet contrarius. q licet dū fuerit in possessione tabellionatus tñ non tenent instrumenta p eum cōfecta. z scda opinio verior ē p qua est casus i dicta. l. generali. Nec ob. di. l. barbarius. fm Guil. qz ibi peccatum erat in materia tantum. nam ibi interuenerat communis error z autoritas eius qui poterat creare tabelliones z peccatum forme est peius q peccatum materie. l. j. §. eius d. consti. pecu. z. l. cū vtilis. in prin. de accep. Item non ob. l. ij. C. de sena. qz loquit in liberto qui poterat esse iudex eo tempore quo iudicauit. l. i. postea fuit reuocatus in reuocatum ex causa ingrati tudinis vel alia causa. Quero. xx. an tabellio propter delictum pdat officium z an instrumenta teneant p eum facta. Guil. in hoc titulo de tabel. cir. fi. tenet q non. Tu dic q aut in totum priuatur officio tabellionatus. aut non in totum. vt qz de falso damnatur vlt deportatur z sic efficitur seruus pene. z isto casu instrumenta postea facta viciant. l. fi. C. de sen. pa. z. l. si aliquid. C. de suscep. Archi. li. x. Facta vero an remaneant valida. ar. q sic in l. ex falsis. C. de transac. z ibi not. z. l. si quis ex argentarijs. ff. de eden. sed si tabellio aliquo officio priuatur ad quod erat deputatus z fm q priuatur tunc instrumenta postea facta valent. vt in autent. de tabel. §. finali. C. d. mu. z actu. lib. 20. x. in. l. ij.

Questiones

Quero. xxi. nūquid pater tabellio possit instrumenta conficere p filio. z videtur q non. qz tabellio est loco testis. l. domitius. ff. de testa. sed pater non pōt testificari p filio. l. parentes. ff. de testi. ergo nec instra p filio pficere. p hoc al lego di. l. si parētes. pterea pater p filio etiam in pāte cōficere pōt. de crastren. pecul. p di. l. si parentes. Sed an possit cōficere instrū p filio in pāte de prinē sibus ad peculū aduenticiū. Bar. in. l. impuberē. S. j. ff. de fal. tenet z bene q si pater conficiat instrū respectu filij. z ita nec tunc valer etiam respectu proprietatis nec respectu usufructus. l. si filius. S. se. z. ff. de fal.

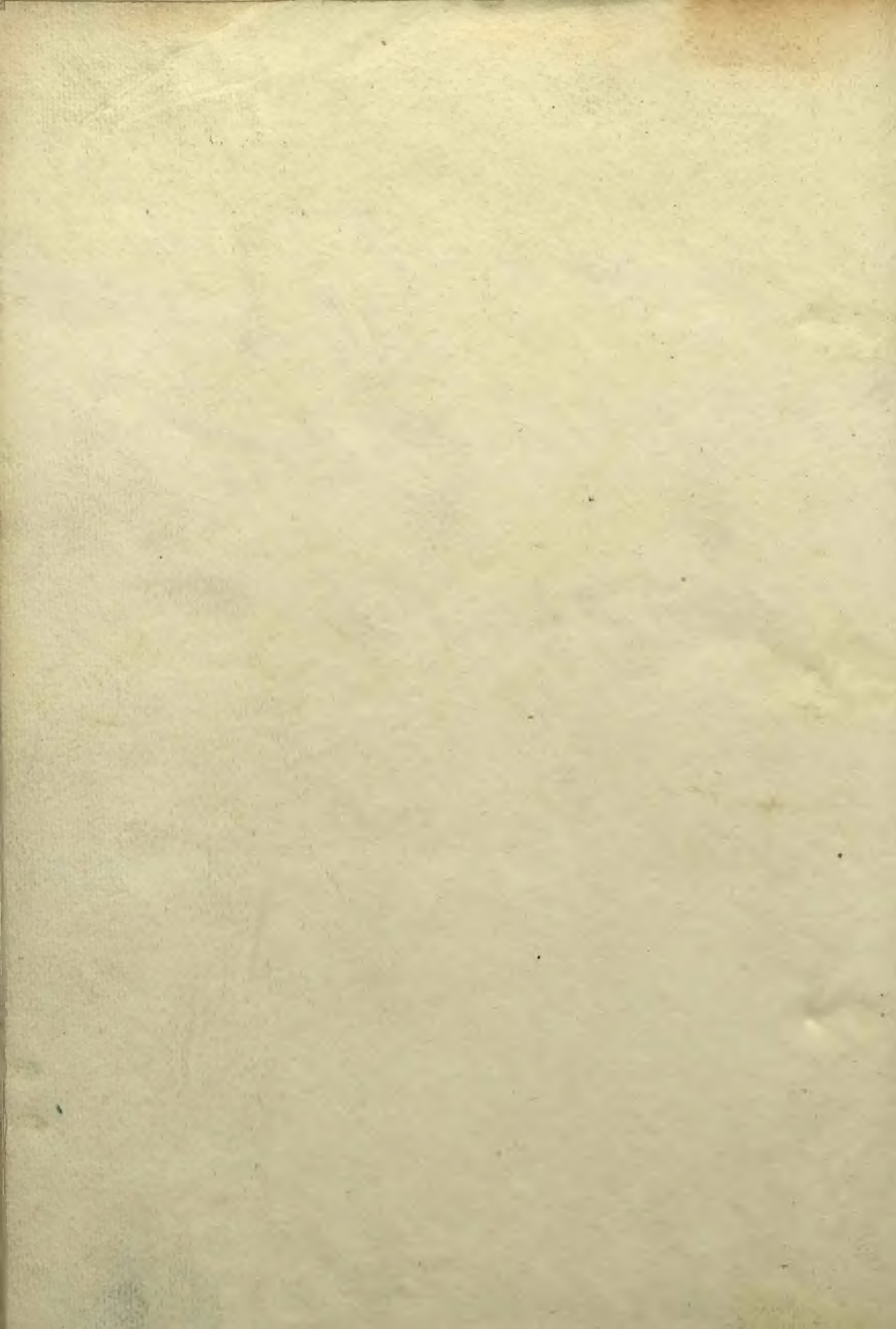
Quero. xxij. quid econtra an fili⁹ tabellio possit conficere instrū p patre. Dynus tractat hanc qōnez in. l. si uno.

ff. de auct. tu. z. l. qd dicimus. S. j. eo. di. Bar. in. l. pater. de fal. z. l. qui testamēta. S. j. de testa. Veritas est q fili⁹ emancipatus pōt. l. filius emancipat⁹. in pn. ff. de fal. Filius aut in pāte patris nō pōt. l. de eo. in prin. ff. eodem.

Quero ultimo. nūquid frater possit cōficere instrumentū p fratre. Respon deo si sūt ambo in pāte eiusdē patris nō pōt de re que patri querit. l. de proptio. in prin. ff. de fal. sed si sunt emancipati pōt. ar. l. impuberem. S. j. de fal.

Finit liber plurimorū tractatū inrū impressus per Anthonium Koberger Nuremberge. Anno vñi Millesimo quadringentesimo nonagesimoquarto in vigilia. s. Johānis baptist.

Śląska Biblioteka Publiczna

223543

II

MF

EC.

